Luda yã takada kɔ̃n

Bokobaru yão

The New Testament and portions of the Old Testament in the Bokobaru language of Nigeria

Luda yã̋ takada kɔ̃n Bokobaru yã̋o

The New Testament and portions of the Old Testament in the Bokobaru language of Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bokobaru

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
c31548a1-5316-53c2-be42-674e0e4c5ae5

Contents

MATIU 1
MAAKU 39
LUKU 62
YOHANA 102
ZĨRINƆ 129
ROMUDEENƆ 164
1 KƆRINTIDEENƆ 180
2 KƆRINTIDEENƆ 194
GALATIANƆ 204
ƐFESUDEENƆ 210
FILIPIDEENƆ 215
KƆLƆSEDEENƆ 219
1 TƐSALONIKADEENƆ 223
2 TƐSALONIKADEENƆ 226
1 TIMƆTI 228
2 TIMƆTI 233
TITU 236
FILIMƆ 238
EBERUNƆ 239
YEMISI 251
1 PITA 255
2 PITA 260
1 YOHANA 263
2 YOHANA 267
3 YOHANA 268
YUDA 269
ZIA YÃ 271
SAAMUNƆ 290

MATIU
Baaru nnaa kɛ̀ Matiu kɛ̃̀

Yesu Kirisi ina 1:1-2:23
Yaaya Batisikɛri waazikɛna 3:1-3:12
Yesu batisikɛna 3:13-4:11
Yesu yã̀dannɛna Galili 4:12-18:35
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 19:1-20:34
Yesu kuuna Yerusalɛmu 21:1-26:13
Yesu gana kɔ̃n a fɛɛnao 26:14-28:20

Yesu Kirisi bori bɔzia
(Luk 3:23-38)

1 Ibraĩ kɔ̃n Daudao bori Yesu Kirisi bɔzian yɛ̀:
2 Ibraĩ Isaaku ì,
Isaaku Yakubu ì,
Yakubu Yuda ì kɔ̃n a vĩ̀inɔ kɔ̃n a dã̀aronɔ,
3 Yuda Pɛrɛzi kɔ̃n Zɛrao ì kɔ̃n a nɔ Tamao,
Pɛrɛzi Ɛzɛrɔnu ì,
Ɛzɛrɔnu Ramu ì,
4 Ramu Aminadabu ì,
Aminadabu Nasɔ̃ ì,
Nasɔ̃ Salamɔ ì,
5 Salamɔ Bɔaza ì kɔ̃n a nɔ Rahabuo.
Bɔaza Ɔbɛdi ì kɔ̃n a nɔ Rutuo,
Ɔbɛdi Yɛsɛ ì,
6 ben Yɛsɛ kí Dauda ì.

Ben Dauda Sulemanu ì kɔ̃n Uria naɔ̃o,
7 Sulemanu Reoboamu ì,
Reoboamu Abia ì,
Abia Asa ì,
8 Asa Yosafata ì,
Yosafata Yehoramu ì,
Yehoramu Uzia ì,
9 Uzia Yotamu ì,
Yotamu Aaza ì,
Aaza Ɛzɛkaya ì,
10 Ɛzɛkaya Manase ì,
Manase Amɔ ì,
Amɔ Yosia ì,
11 Yosia Yoyakini ì kɔ̃n a dã̀aronɔ gurɔɔ kɛ̀ wà gbɛ̃nɔ kũ̀kũ wà tàńyo Babilɔnu.

12 Tana kɔ̃n gbɛ̃nɔ Babilɔnu gbɛran Yoyakini Sealatiɛli ì,
Sealatiɛli Zɛrubabɛli ì,
13 Zɛrubabɛli Abiudu ì,
Abiudu Ɛliakimu ì,
Ɛliakimu Azɔ ì,
14 Azɔ Zadɔki ì,
Zadɔki Akimu ì,
Akimu Ɛliudu ì,
15 Ɛliudu Ɛlɛaza ì,

Ɛlɛaza Matã̀ ì,
Matã̀ Yakubu ì,
16 Yakubu Mariama zã Yusufu ì,
ben Mariama Yesu kɛ̀ wè benɛ Mɛsaya ì.

17 Zaa Ibraĩ gurɔɔnɔa ai à gàa pɛ́ Daudaa, de kɔ̃n a nɛ́o kuu gɛ̃ro dosaimɛ.
Zaa Dauda gurɔɔnɔa ai gurɔɔ kɛ̀ wà tà kɔ̃n gbɛ̃nɔo Babilɔnu, de kɔ̃n a nɛ́o
kuu gɛ̃ro dosaimɛ. Zaa tana kɔ̃n gbɛ̃nɔo Babilɔnu ai à gàa pɛ́ Mɛsayaa, de
kɔ̃n a nɛ́o kuu gɛ̃ro dosaimɛ.

Yesu Kirisi ina
(Luk 2:1-7)

18 Dian wà Yesu Kirisi ì nàn yɛ̀: À da Mariama kuu Yusufu nɔkpamma
ũmɛ. Ai àgɔ̃ gá zã kɛ, à nɔ̀ sì kɔ̃n Luda Nini gbãaao. 19 À gɔ̃kpamma Yusufu
pì nɛ́ gbɛ̃ maaamɛ, à yezi à wí daaro, ben à zɛ̀o kɛ̀ é bɔ à yãn asii guu.
20 Gurɔɔ kɛ̀ èe laasuu lɛɛ yã pìa, Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀zi nanaa guu à bènɛ:
Dauda bori Yusufu, ǹton bídi kɛ n nɔkpamma Mariama sɛna yã musuro,
zaakɛ nɔ̀ kɛ̀ à sina bɔ̀ Luda Nini kiiamɛ. 21 Eé nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, nɛ́ tɔ́ kpánɛ Yesu,
zaakɛ eé a gbɛ̃nɔ bɔ ń durunnɔ guu. 22 Beee kɛ̀ píngi, lɛ yã kɛ̀ Dii ò annabi
gãzĩ kɛ, à bè:
23 Nɔkparɛ lɛzii bé eé nɔ̀ sí
à nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
weé tɔ́ kpánɛ Imanuɛli.
Tɔ́ pì bè, Ludaa kúwao.
24 Kɛ̀ Yusufu vù, à kɛ̀ lán Dii malaika dìɛnɛ nà, à a nɔɔ pì sɛ̀. 25 Mɔde èe à
dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro ai à gàa à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì ì. Ben à tɔ́ kpànɛ Yesu.

2

Sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ mɔna Yesu gwa

1 Wà Yesu ì Bɛtɛlɛmu Yudea bùsun kí Hɛrɔdu gurɔ. Ben sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ
bɔ̀ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, aɔ̃ mɔ̀ Yerusalɛmu, 2 aɔ̃ gbɛ̃nɔ là wà bè: Nɛ́ kɛ̀ wà ì Yudanɔ
kína ũu kú máa? Wa à sɔsɔnɛ è ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, ben wa mɔ kúɛnɛ. 3 Kɛ̀
kí Hɛrɔdu yã pì mà, à bídi kɛ̀ kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ ń píngi. 4 À Yuda
sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben à ń lá guu kɛ̀ weé
Mɛsaya in. 5 Aɔ̃ wèàla wà bè: Bɛtɛlɛmumɛ zaa Yudea bùsun. Zaakɛ lán
annabi kɛ̃ nàn yɛ̀:
6 Bɛtɛlɛmu kɛ̀ kú Yudanɔ bùsun,
ń kɛ̃sãna Yuda wɛ́tɛnɔziro fá.
Zaakɛ n guun kína é bɔn,
kɛ̀ eé dɔ ma gbɛ̃ Isarailinɔnɛ aɛ.
7 Ben Hɛrɔdu sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ sìsi asii guu, à sɔsɔnɛ pì bɔgurɔ sãnsãn
gbèkamma. 8 Ben à ń gbarɛ Bɛtɛlɛmu à bè: À gá à nɛ́ pì baaru gbekagbeka
kɔ̃n làakario. Tó a à è, à mɔ́ à omɛ, mapi se, mɛ́ gá kúɛnɛ.
9 Kɛ̀ aɔ̃ kína yã mà, ben aɔ̃ dà zɛ́n. Ben sɔsɔnɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ è ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa yãa
pì dɔ̀ńnɛ aɛ dɔ ai à gàa à zɛ̀ nɛ́ pì kúkiila. 10 Kɛ̀ aɔ̃ sɔsɔnɛ pì è, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna
maamaa. 11 Aɔ̃ gɛ̃ kpɛ́n, aɔ̃ nɛ́ pì è kɔ̃n a da Mariamao, ben aɔ̃ kùɛ wà dɔnzi
kɛ̀nɛ. Ben aɔ̃ ń auziki àkpatinɔ wɛ̃wɛ̃, aɔ̃ à gbà vura kɔ̃n tuaetitio kɔ̃n lí'ɔ gũ
nnannaao. 12 Ludaa òńnɛ nanaa guu kɛ̀ aɔ̃ton bɔɛ Hɛrɔdu kiiaro, ben aɔ̃ tà
ń bùsun kɔ̃n zɛ́ pãndeo.

Gana kɔ̃n Yesuo Igipiti

13 Aɔ̃ tana gbɛra Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀ Yusufuzi nanaa guu à bè: Ǹ fɛɛ ǹ nɛ́
pì sɛ́ kɔ̃n a dao, ǹ bàa lɛ́ ǹ gáńyo Igipiti, nɛ́gɔ̃ kú gwe ai mà mɔ́ mà yã onnɛ
dɔ, zaakɛ Hɛrɔdu é nɛ́ pì wɛtɛ à dɛmɛ.
14 Ben Yusufu fɛ̀ɛ gwãavĩ, à nɛ́ pì sɛ̀ kɔ̃n a dao, à gàańyo Igipiti. 15 À kú
gwe ai Hɛrɔdu gàa à gào. Beee kɛ̀, lɛ yã kɛ̀ Dii ò annabi gãzĩ kɛ yãnzimɛ, à
bè:
Ma a nɛ́ gbɛ̀sɛ Igipiti.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛdɛna

16 Kɛ̀ Hɛrɔdu è sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀azi, ben à pɔ fɛ̃̀ maamaa. À sɔsɔnɛ
bɔgurɔɔ taka dɔ̃ yã kɛ̀ à gbèka sɔsɔnɛyãdɔ̃ri pìnɔa yãnzi, ben à gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ̃̀ plaaa ke kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀sãzinɔ dɛ̀dɛ Bɛtɛlɛmu kɔ̃n a buraanɔ
píngi. 17 Yã kɛ̀ annabi Yɛrɛmaya ò kɛ̀ sa, à bè:
18 Wà wii gbãaa mà Rama,
wèe ɔ́ɔ dɔɔ, wèe wii pɛɛ.
Rasɛli e a nɛ́nɔ ɔ́ɔ dɔɔ,
à gì agbaa mazi, zaakɛ aɔ̃ɔ kuu dɔro.

Suna Igipitio

19 Kɛ̀ Hɛrɔdu gà, ben Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀ Yusufuzi Igipiti nanaa guu 20 à
bè: Ǹ fɛɛ ǹ nɛ́ pì sɛ́ kɔ̃n a dao, ǹ táńyo Isarailinɔ bùsun, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
wɛtɛɛ wà nɛ́ pì wɛ̃̀ndi bɔɔnɔ gàga.
21 Ben à fɛ̀ɛ à nɛ́ pì sɛ̀ kɔ̃n a dao, à tàńyo Isarailinɔ bùsun. 22 Kɛ̀ à mà
Akɛlau bé èe kí blee Yudea a de Hɛrɔdu gɛ̃ɛ ũ, gwe vɛ̃ɛna vĩa à kṹ. Luda yã
ònɛ nanaa guu, ben à tà Galili bùsun, 23 à gàa à vɛ̃̀ɛ wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Nazarɛti.
Lɛn yã kɛ̀ annabinɔɔ ò pàpa lɛ, kɛ̀ aɔ̃ bè: Weé à sísi Nazarɛti gbɛ̃.

3

Yaaya Batisikɛri waazikɛna
(Maa 1:1-8, Luk 3:1-18, Yoh 1:19-28)

1 Beee gbɛra Yaaya Batisikɛri mɔ̀ Yudea gbáan, èe waazi kɛɛ 2 à bè: À nɔ̀sɛ
liɛ, kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà kĩi. 3 À yãn annabi Isaya ò yã à bè:
À baarukpari kòto ma dɔ gbáan,
èe bee à zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ poronɛ súusu.
4 Yaaya ègɔ̃ pɔ́kãsãa kɛ̀ wà tã̀ kɔ̃n lakumi kão dana, è báa asaa dɔ a pii.
Sutɛ̃ kɔ̃n zɔ́'ion à pɔ́blee ũ. 5 Wègɔ̃ bɔɛ Yerusalɛmu kɔ̃n Yudea bùsu gu píngio
kɔ̃n Yoda dɔ̀rɔzio wàgɔ̃ mɔɔ à kiia. 6 Aɔ̃è ń durunnɔ o gupuraaa, ben è ń
batisi kɛ Yodan.
7 Kɛ̀ Yaaya è Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔɔ e mɔɔ a kiia pari aɔ̃ batisi kɛ, ben
à bèńnɛ: Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! Dé bé à lɛ́ dàawa à bàa sí pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda é
pitańmanɛ? 8 À nɔ̀sɛliɛna yã kɛ, weégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ a liɛ. 9 Kɛ̀ Ibraĩ dɛ a dezi ũ,
àtongɔ̃ daa kɛ̀ beee bé eé a bɔro. Mɛ́ɛ ooare, Luda é fɔ̃ à gbɛ̀ kɛ̀nɔ kɛ Ibraĩ
boriinɔ ũ. 10 Kpása diɛna línɔzi kɔ̀. Luda é lí kɛ̀ è nɛ́ maaa iroo zɔ̃ à zu tɛ́
guu. 11 Mɛ́ɛ a batisi kɛɛ a nɔ̀sɛliɛna sèeda ũmɛ, mɔde gbɛ̃ke é mɔ́ ma gbɛra à
gbãaa dɛmala, mɛ́ɛ ká mà à kyatee sɛ́ɛnɛro. Àmbe eé a batisi kɛ kɔ̃n Luda
Ninio kɔ̃n tɛ́o. 12 À gbaka kũna a ɔzĩ ésegbɛ̃kiia. Tó à fã̀, eé a pɔ́wɛɛ ká a
dɔ̃̀n, eé à sàko ká tɛ́ kɛ̀ è garoo guu.

Yesu batisikɛna
(Maa 1:9-11, Luk 3:21-22)
13 Ben Yesu bɔ̀ Galili bùsun à mɔ̀ Yaaya kiia Yodazi lɛ à a batisi kɛ.
14 Yaaya yezi à gí à bè: Mamɔma kɛ̀ má dɛ ǹ ma batisi kɛɛn n mɔ ma kiiaɔ́?
15 Ben Yesu wèàla à bè: Àgɔ̃ dɛ lɛ gĩa, zaakɛ à kɔ̃ sìwao lɛ yã píngi kɛna a
zɛ́a yãnzi. Ben à wèzi. 16 Kɛ̀ Yesu batisi kɛ̀, à bikũ̀ gɔ̃ɔ. Zĩ beeea ludambɛɛ
wɛ̃̀kɔ̃a, ben à è Luda Nini è e suu lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà à zɔ̃̀awa. 17 Ben wà kòto
mà bɔna ludambɛ à bè: Ma nɛ́ mɛ̀n do léle yenzideen yɛ̀, kɛ̀ ma pɔɔ nnaa
maamaa.

4

Yesu yɔ̃agwana
(Maa 1:12-13, Luk 4:1-13)
1 Ben Luda Nini gàa kɔ̃n Yesuo gbáan, lɛ Ibilisi à yɔ̃ à gwa. 2 Yesu lɛ́ yì
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo ai gurɔ baplaa. Kɛ̀ nɔaa e à dɛɛ, 3 ben gbɛ̃kɛkɛri pì sɔ̃̀zi
à bè: Tó Luda Nɛ́n n ũ, ǹ be gbɛ̀ kɛ̀nɔ li burɛdi ũ. 4 Yesu wèàla à bè: À kú
Luda yãn wà bè:
Pɔ́bleen gbɛ̃ntee ègɔ̃ kúo adoro,
sé yã kɛ̀ Ludaa e oo píngi.
5 Ben Ibilisi à sɛ̀ à gàao Luda wɛ́tɛ, à à zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛ̃a, 6 à bè: Tó
Luda Nɛ́n n ũ, ǹ ɔ kpá n zĩndazi, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Eé n yã o a malaikanɔnɛ,
aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ lɛ ǹton gɛ̃̀n sí gbɛ̀aro yãnzi.
7 Yesu wèàla à bè: Wà kɛ̃̀ dɔ wà bè:
Ǹton Dii n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
8 Ben Ibilisi à sɛ̀ à gàao dɔ kpii lezĩ maamaa musu, à anduna kpatanɔ
ɔ̀dɔanɛ píngi kɔ̃n ń auzikinɔ 9 à bè: Mɛ́ n gba beeenɔ píngi, tó n kuɛ n dɔnzi
kɛmɛ. 10 Ben Yesu bènɛ: Ǹ gumala Setãn! Zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè,
ǹ dɔnzi kɛ Dii n Ludanɛ
ǹgɔ̃ dɔɔzi ado.
11 Ben Ibilisi à tò gwe sa, ben malaikanɔ mɔ̀ wà dɔ̀àlɛ.

Yesu nana a zĩia zaa Galili
(Maa 1:14-15, Luk 4:14-15)
12 Kɛ̀ Yesu mà wà Yaaya kũ̀ wà dà kpɛ́siaan, ben à tà Galili. 13 Èe
vɛ̃ɛ Nazarɛti dɔro, à gàa à vɛ̃̀ɛ sɛ̀bɛ saɛ Kapɛnamu, Zɛbuluni boriinɔ kɔ̃n
Nafatali boriinɔ bùsun, 14 lɛ yã kɛ̀ annabi Isaya ò kɛ yãnzi à bè:
15 Zɛbuluni boriinɔ kɔ̃n Nafatali boriinɔ bùsu,
zaa ísiaa kpa ai Yoda baa kãa kpa,
Galili bùsu kɛ̀ bori pãndenɔ kún pì,
16 aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusiaa guunɔ gupura ìsi è,
guu dɔ̀ bùsu kɛ̀ kú gaa lɛ́zĩ pì deenɔnɛ sa.
17 Zaa gurɔ beeean Yesu nà waazikɛnaa à bè: À nɔ̀sɛ liɛ, kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia kà kĩi.

Yesu ìba káakunɔ sisina
(Maa 1:16-20, Luk 5:1-11)
18 Kɛ̀ Yesu e dɔɔ Galili sɛ̀bɛzi, à gɔ̃ɔn plaaanɔ è, vĩ̀i kɔ̃n dãaroo, Simɔ
kɛ̀ wè be Pita kɔ̃n a dãaro Anduruo. Aɔ̃ɔe táaru kpaa sɛ̀bɛ pì guu, zaakɛ
sɔrɔkɔnɔmɛ. 19 Ben Yesu bèńnɛ: À mɔ́ à tɛ́mazi, mɛ́ a kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ.
20 Zaa gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ ń táarunɔ tòn aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi. 21 Kɛ̀ à gàa aɛ, à gɔ̃ɔn plaa

pãndenɔ è, vȉi kɔ̃n dãaroo dɔ, Zebedi nɛ́ Yemisi kɔ̃n a dãaro Yohanao. Aɔ̃ɔ
kú góro'itɛ guu kɔ̃n ń de Zebedi pìo, aɔ̃ɔe ń táarunɔ kɛkɛɛ. Yesu ń sísi, 22 ben
aɔ̃ ń de tò góro guu gwe gɔ̃ɔ, aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi.

Yesu yãdannɛna Galili
(Luk 6:17-19)

23 Yesu ègɔ̃ lili oo Galili bùsun, è yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ guu, è kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru kpá, è gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n gyã bori sãnda píngio. 24 À
tɔ́ dà Siria bùsula píngi, ben wègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gyã bori píngi kɔ̃n
wãwãao kɛɛnɔ kɔ̃n zĩndeenɔ kɔ̃n gasindadeenɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ, ben è ń kɛ̃kɔ̃a.
25 Wà bɔ̀ Galili kɔ̃n Wɛ́tɛmɛnkuri bùsuo kɔ̃n Yerusalɛmuo kɔ̃n Yudeao kɔ̃n
Yoda baa kãa kpaao paripari wà tɛ̀zi.

5

Aubarikadeenɔn Yesu ìbanɔ ũ
(Luk 6:20-23)

1 Kɛ̀ Yesu parii pìnɔ è, à dìdi sȉsĩa. Kɛ̀ à vɛ̀ɛ, à ìbanɔ mɔ̀ à kiia, 2 ben à nà
yãdannɛnaa à bè:

3 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń kɛ̃sãna dɔ̃ɔnɔ ũ,
zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ ń pɔ́ ũ.
4 Aubarikadeenɔn pɔsiadeenɔ ũ,
zaakɛ Luda é ń làakari kpáɛńnɛ.
5 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda bùsanɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe weégɔ̃ anduna vĩ.
6 Aubarikadeenɔn yãzɛde nidɛrinɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe aɔ̃é kã.
7 Aubarikadeenɔn wɛ̃ndadɔ̃nnɛrinɔ ũ,
zaakɛ Luda é ń wɛ̃nda dɔ̃.
8 Aubarikadeenɔn nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe aɔ̃é wɛ́ɛ si Ludalɛ.
9 Aubarikadeenɔn íbɛtɛmidɛrinɔ ũ,
zaakɛ weé ń sísi Luda nɛ́nɔ.
10 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ wè ĩa dam̀ma yãmaakɛna yãnzinɔ ũ,
zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ ń pɔ́ ũ.
11 Aubarikadeenɔn a ũ,
tó wà a sɔ̃sɔ̃, tó wà ĩa dàawa,
tó wà yã zaa píngi dìawa ma yãnzi.

12 À pɔnnaa kɛ à yáa dɔ, zaakɛ a láada bíta ludambɛ. Lɛn wà ĩa dà annabi
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a ãanɔa lɛ.

Yesu ìbanɔn wisi ũ kɔ̃n gupuraao
(Maa 9:50, Luk 14:34-35)

13 Ámbe wisi ũ andunanɛ. Tó wisi i nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ
dɔɔ? À àre kee vĩ dɔro, séde wà kwɛ́ɛ gbɛ̃nɔ táa oa.

14 Ámbe gupuraa ũ andunanɛ. Wɛ́tɛ kɛ̀ wà kàɛ sȉsĩ musu è fɔ̃ àgɔ̃ utɛnaro.
15 Wè fitia na wà gbaka kúɛaro. Wè di dabu musumɛ, lɛ à guu pu gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú uanɔnɛ. 16 À guu pu gbɛ̃nɔnɛ lɛ, lɛ aɔ̃ a maakɛnanɔ e wà a De kɛ̀ kú
musu tɔ́ kpá.

Musa doka bɔkɔ̃tɛna

17 Àtongɔ̃ daa ma mɔ Musa doka kɔ̃n annabinɔ yãnɔ gboronlo. Mɛ́ɛ mɔ́
gbororo, ma mɔ lɛ mà papamɛ. 18 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ludambɛ kɔ̃n
tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde doka pì wɛ̃zã féte ke a pɔ́ kete ke é gɛ̃tɛro, yã píngi é

kɛ. 19 Beee yãnzi tó gbɛ̃ gì yã kɛ̀ wà dìɛ pìnɔ dokezi, baa à kɛ̀ kɛ̃sãnańzi, tó
è da gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ kɛ lɛ, adee égɔ̃ kɛ̃sãnańzi kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ.
Tó gbɛ̃ kũna, tó è dańnɛ lɛ sɔ̃, adee égɔ̃ bíta kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔ tɛ́.
20 Mɛ́ɛ ooare, tó a yãmaakɛna dɛ ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ pɔ́laro, é
gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro.

Pɔfɛ̃na

21 Á mà wà bè yãdeenɔnɛ, aɔ̃ton gbɛ̃ dɛro. Gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ dɛ̀, weé yãkpaɛ
kɛo. 22 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ pɔ fɛ̃̀ a gbɛ̃daaazi kà wà yãkpaɛ kɛo.
Gbɛ̃ kɛ̀ a gbɛ̃daaa sɔ̃̀sɔ̃ kà wà gáo gbãadeenɔ kiia. Gbɛ̃ kɛ̀ bè a gbɛ̃daaanɛ
mìsaide sɔ̃ kà à gɛ̃ tɛ́n. 23 Tó n mɔ ǹ Luda gba pɔ́ a gbãgbãkiia, tó n dɔn
gwe kɛ̀ n gbɛ̃daaa n yã kũna, 24 ǹ n gba tó sa'okii aɛ gwe, ǹ gá ǹ agbaa kpá
adeenɛ gĩa, gbasa ǹ mɔ́ ǹ saa o sa. 25 Tó n ibɛɛ e gaanyo yãkpaɛkɛkiia, ǹ kɛ
kpakpaa ǹ kɛo nna zaa zɛ́n, lɛ àton n kpá yãkpaɛkɛriaro yãnzi. Tó nɛ́ɛ kɛ
lɛro, yãkpaɛkɛri pì é n kpá dogaria, dogari é n da kpɛ́siaan. 26 Yãpuraan
mɛ́ɛ oonnɛ, nɛ́ bɔ gwero ai ǹ gá fĩa boo píngi. Baa kɔbɔ é gɔ̃ tɛ́nziro.

Zinakɛna

27 Á mà wà bè, àton zina kɛro. 28 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, tó gbɛ̃ nɔgbɛ̃ gwà
kɔ̃n laasuu pãndeo, adee zina kɛ̀on gwe kɔ̀. 29 Tó n wɛ́ɛ ɔplaa è tó ǹ fu, ǹ
bɔ ǹ zĩnna. N korana n mɛ̀gu kezi maa dɛ wà n mɛ̀ píngi zu tɛ́nla. 30 Tó n
ɔplaa è tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. N korana n mɛ̀gu kezi maa dɛ n mɛ̀ píngi tana
tɛ́nla.

Yìgidɛna
(Mat 19:9, Maa 10:11-12, Luk 16:18)

31 Wà bè dɔ, tó gbɛ̃ e gii a naɔ̃zi, à yìgidɛla kpáa. 32 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare,
gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi, tó èe kɛ à gɔ̃pɔsɛɛ kɛ̀nlo, à zã pì bé è tó à gɔ̃ zinakɛri ũ. Gbɛ̃
kɛ̀ nɔɔ kɛ̀ wà gìzi sɛ̀ sɔ̃ zina kɛ̀n gwe.

Ladana

33 Á mà wà bè yãdeenɔnɛ dɔ, aɔ̃ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ sì kɔ̃n Diio papa, aɔ̃ton fuaro.
34 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, àton la da sero. Àton yã sí kɔ̃n ludambɛɛoro, zaakɛ
Luda kíblekitamɛ, 35 ke anduna, zaakɛ Luda tintimɛ, ke Yerusalɛmu, zaakɛ
Kína ìsi wɛ́tɛmɛ. 36 Ǹton yã sí kɔ̃n n mìoro, zaakɛ nɛ́ fɔ̃ ǹ n mìkã mɛ̀n doo
pura kũ ke ǹ à sia kũro. 37 Àgae be ee ke auo. Yã kɛ̀ dɛ beeelaa bɔ̀ à zaaa
guumɛ.

Gɛ̃ɛbona
(Luk 6:29-30)

38 Á mà wà bè, wà wɛ́ɛ fĩa bo kɔ̃n wɛ́ɛo, swaa kɔ̃n swaao. 39 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ
ooare, àton gɛ̃ɛ bo gbɛ̃ kɛ̀ zaaa kɛ̀areearo. Tó gbɛ̃ n swãn kɛ̀ n gasu ɔplaaa,
ǹ à doo dɔnɛ dɔ. 40 Tó gbɛ̃ yezi à n dansiki yãkpaɛ kɛnyo, ǹ n utadaa tónɛ
dɔ. 41 Tó gbɛ̃ gã nàmma ǹ aso sɛ́are kiloo do, ǹ gáonɛ kiloo plaa. 42 Tó gbɛ̃
pɔ́ wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Ǹton gbɛ̃ kɛ̀ yezi à pɔ́ sɛ̃kãmma tɛ̃ro.

Yena ibɛɛzi
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Á mà wà bè, àgɔ̃ ye a gbɛ̃daaazi, à za a ibɛɛn. 44 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare,
àgɔ̃ ye a ibɛɛnɔzi, à adua kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è wɛ́ɛ tãawaanɔnɛ, 45 lɛ à gɔ̃ a De kɛ̀
kú musu nɛ́nɔ ũ yãpura. Zaakɛ è ɔfãntɛ̃ bɔ gbɛ̃ zaaanɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ
ń píngi, è lou ma taarisaideenɔnɛ kɔ̃n taarideenɔ ń píngi. 46 Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
yeaziinɔn á yeńzi, é láada ke e Luda kiiaɔ́? Baa bɛ'ɔɔsirinɔ è kɛ lɛroo? 47 Tó

a gbɛ̃nɔn eè ì kpákpaḿma ńtɛ̃ɛ, bɔ́ á dɛo gbɛ̃ pãndenɔlaa? Baa kifiinɔ è kɛ
lɛroo? 48 Beee yãnzi àgɔ̃ kuu papana, lán a De kɛ̀ kú musu kuu papana nà.

6

Gbadana

1 À làakari kɛ a dɔnzi yãkɛna gupuraaazi. Àton kɛ gbɛ̃ntee wɛ́ɛ yãnziro.
Tó ée kɛɛ lɛ, é láada e a De kɛ̀ kú musu kiiaro. 2 Tó nɛ́ɛ gba daa
takaasideenɔnɛ, ǹton a kpàakpa kɛ lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃è kɛ ad-
uakɛkpɛnɔ guu kɔ̃n gãalɛnɔ, lɛ gbɛ̃nɔ ń tɔ́ nnaa sí yãnzimɛ. Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀! 3 Mpi, tó nɛ́ɛ gba daa takaasideenɔnɛ, ǹton tó
n ɔzɛɛ dɔ̃ lán n ɔplaa e kɛɛ nàro. 4 Ǹ tó n gbadana kɛ asiiyã ũ, n De kɛ̀ asiiyã
dɔ̃ɔ é à fĩa bonnɛ.

Aduakɛna
(Luk 11:2-4)

5 Tó ée adua kɛɛ, àtongɔ̃ dɛ lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃ègɔ̃ yezi wà adua
kɛ zɛna aduakɛkpɛn kɔ̃n zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃anɔ, lɛ gbɛ̃nɔ ń e yãnzi. Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀! 6 Mpi, tó nɛ́ɛ adua kɛɛ, ǹ gɛ̃ n kpɛ́ guu, ǹ gbà
tata, ǹ wɛ́ɛ kɛ n De kɛ̀ kú gwe asii guua, n De kɛ̀ asiiyã dɔ̃ɔ é sínyo. 7 Tó ée
adua kɛɛ, àton yã bɔɛ pari lán kifiinɔ bàro. Aɔ̃ègɔ̃ daa ń yãbɔɛna parii guun
Luda é síńyo. 8 Àtongɔ̃ dɛ lán ń bàro, zaakɛ a De pɔ́ kɛ̀ á à nii vĩi dɔ̃ ai àgɔ̃ gá
gbekaa. 9 Àgae adua kɛ lán kɛ̀ bà:
Wa De kɛ̀ kú musu,
ǹ tó wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́ adona.
10 Ǹ tó kpata kɛ̀ bɔ̀ n kiia bɔ gupuraaa,
wà n pɔyezi kɛ anduna guu,
lán wè kɛ zaa musu nà.
11 Ǹ wa gba ú kɛ̀ wé ble gbȁa.
12 Ǹ wa taarinɔ kɛ̃we,
lán weè kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari kɛ̀weenɔnɛ nà.
13 Ǹton tó wà fu yɔ̃agwanaaro,
ǹ wa sí à zaaaa.
14 Tó a gbɛ̃nɔ taari kɛ̃̀ńnɛ, a De kɛ̀ kú musu é a pɔ́ kɛ̃are se. 15 Tó ée gbɛ̃nɔ
taarinɔ kɛ̃ńnɛ sɔ̃ro, a De é a taarinɔ kɛ̃arero.

Lɛ́yina

16 Tó á lɛ́yina sɔ̃, àton uu sisi lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃è ń uu yãkɔ̃tɛ lɛ
gbɛ̃nɔ gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́yina yãnzi. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀!
17 Mpi, tó ń lɛ́yina, ǹ uu pípi, ǹ nɔ́si mámamma, 18 lɛ gbɛ̃nɔ tón dɔ̃ ń lɛ́yinaro,
sé n De kɛ̀ kú asii guu baasiro. N De kɛ̀ asiiyã dɔ̃ɔ é à fĩa bonnɛ.

Auziki yã
(Luk 11:33-36, 12:33-34, 16:13)

19 Àton auziki kakɔ̃aazi anduna guu kɛ̀ro, gura kɛ̀ kɔ̀kɔnɔ è pɔ́ yakan,
pɔ́nɔ è kɔ̃tɛ̃ kpán bensɔ̃ kpãinɔ è gu fɔ̃ aɔ̃ pɔ́nɔ sɛ́ɛn. 20 À a auziki kakɔ̃a
ludambɛ, gura kɛ̀ kɔ̀kɔnɔ è pɔ́ yakanlo, pɔ́nɔ è kɔ̃tɛ̃ kpánlo bensɔ̃ kpãinɔ è
gu fɔ̃ aɔ̃ pɔ́nɔ sɛ́ɛnlo. 21 Zaakɛ guu kɛ̀ n auziki kún, gwen n làakari ègɔ̃ kún
se.
22 Wɛ́ɛn mɛ̀ fitia ũ. Tó n wɛ́ɛ aafia, n mɛ̀ píngi égɔ̃ gupuraa ũ. 23 Tó n
wɛ́ɛ gbãaro sɔ̃, n mɛ̀ píngi égɔ̃ gusiaa ũ. Tó gupuraa kɛ̀ ń kũna dɛ gusiaa ũ,
gusiaa pì bíta. 24 Gbɛ̃ke è fɔ̃ à dɔ dii mɛ̀n plaaaziro, zaakɛ eé za gbɛ̃ doon

àgɔ̃ ye gbɛ̃ doozi, kesɔ̃ eé na gbɛ̃ dooa à kya ká gbɛ̃ doon. É fɔ̃ àgɔ̃ dɔ Ludazi
kɔ̃n ɔɔo lɛdoro.

Ludanaanɛkɛna
(Luk 12:22-31)

25 Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, àton a wɛ̃ndi kȁhãn kɛ à be bɔ́n wé ble ke bɔ́n
wé miro. Àton mɛ̀ kȁhãn kɛ à be bɔ́n wé daro. Wɛ̃ndi dɛ pɔ́bleelaroo?
Mɛ̀ dɛ pɔ́kãsãalaroo? 26 À gwa bãanɔa. Aɔ̃è pɔ́ tɔ̃ro, aɔ̃è pɔ́ kɛ̃ro, aɔ̃è pɔ́
ká dɔ̏ guuro, mɔde a De kɛ̀ kú musu è pɔ́blee kpáḿma. Á bɛ̀ɛ vĩ maamaa
dɛ bãanɔlaroo? 27 A tɛ́, dé bé eé fɔ̃ à a wɛ̃ndi gbȁa kaara, baa gurɔ do, a
kȁhãnkɛna guuu?

28 Bɔ́yãnzin eè pɔ́kãsã kȁhãn kɛzi? À lá vúdeenɔ gwa sɛ̃n lán aɔ̃ɔ dɛ nà.
Aɔ̃è zĩi kɛro, aɔ̃è buu tãro, 29 mɔde mɛ́ɛ ooare, baa Sulemanu kɔ̃n a auzikio,
èe uta da à maaa kà aɔ̃ ke ũro. 30 Sɛ̃la kɛ̀ kuu gbȁa eé tɛ́ kũ ziaa, lán Luda
è pɔ́ nazi lɛ nà, amɔa ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ, weé a pɔ́ o dɔɔ́? 31 Beee
yãnzi àton pɔ́ke kȁhãn kɛ à be bɔ́n wé ble ke bɔ́n wé mi ke bɔ́n wé daro.
32 Kifiinɔn pɔ́ pìnɔ píngi yã è dɔńnɛ aɛ. Zaakɛ a De kɛ̀ kú musu dɔ̃ kɛ̀ pɔ́ pìnɔ
kɔ̃ sìao, 33 à tó kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia kɔ̃n à yãzɛdeeo dɔare aɛ gĩa, eé pɔ́ pìnɔ
kaaraare dɔ píngi. 34 Beee yãnzi àton ziaa kȁhãn kɛro, zaakɛ ziaa a zĩnda
yã dɔ̃. Gurɔ píngi yã'ɔ̃amma mɔ̀a.

7

Kɔ̃ taari'ena
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Àton gbɛ̃ taari ero, Luda é a taari e sero. 2 Zaakɛ lán nɛɛ̀ gbɛ̃ taari e
nà, lɛn Luda é n taari e lɛ. Zaka kɛ̀ ń eè yɔ̃ońnɛn eé yɔ̃onnɛ. 3 Bɔ́yãnzi
nɛ́ɛ sɛ̃buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa wɛ́ɛn eezi, bensɔ̃ nɛ́ɛ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn yã
daaroo? 4 Kɛ̀ líkusu da n wɛ́ɛn, à kɛ̀ dia nɛ́ be n gbɛ̃daaanɛ à tó ǹ sɛ̃buru kɛ̀
da à wɛ́ɛn bɔnɛ? 5 Mɔnafikide! Ǹ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn bɔ gĩa, nɛ́ gbasa ǹ guu
e wásawasa, lɛ ǹ e ǹ sɛ̃buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa wɛ́ɛn bɔnɛ.

6 Àton Luda pɔ́ kpá gbɛ̃ɛnɔaro
lɛ aɔ̃ton sɔkpa wà a kari kɛro yãnzi.
Àton a gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ zu alɛdɛnɔnɛro
lɛ aɔ̃ton táa o'oaro yãnzi.

Wɛ́ɛkɛna
(Luk 11:9-13)

7 À wɛ́ɛ kɛ, Luda é kpáawa. À wɛtɛ, é e. À gbà lɛ́, Luda é wɛ̃are. 8 Zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ kɛ̀n wè kpáa, gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̀tɛ sɔ̃ è e. Gbɛ̃ kɛ̀ gbà lɛ̀n weé wɛ̃nɛ. 9 A tɛ́,
dé bé eé gbɛ̀ kpá a nɛ́a, tó à burɛdi wɛ́ɛ kɛ̀a? 10 Tó à kpɔ̀ wɛ́ɛ kɛ̀a sɔ̃, eé mlɛ̃
sɛ́ à kpáaɔ́? 11 Baa kɔ̃n a zaakɛɛo, á pɔ́ maa kpana a nɛ́nɔa dɔ̃. Weé a De kɛ̀
kú musu pɔ́ maa kpana gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔɔ́?

12 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lán á yezi aɔ̃ kɛare nà. Musa doka kɔ̃n annabinɔ yãnɔ
mìn gwe.

Zɛ́lɛ kpaatoo
(Luk 13:24)

13 À gɛ̃ zɛ́lɛ kpaatoo guu. Zɛ́ kɛ̀ à lɛ́ yàasa ben à mɛ̀porokii vĩi è gáńyo
kaatɛna guumɛ. Beeen gbɛ̃ paridee e sɛɛ. 14 Zɛ́ kɛ̀ è gáńyo wɛ̃ndi guu lɛ́
kpaato à nakɔ̃ana, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ è wà sɛɛnɔɔ pariro.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Luk 6:43-44, 13:25-27)

15 À làakari kɛ annabi ɛgɛɛnɔzi. Aɔ̃è mɔ́ a kiia sã báao dana, mɔde lɛwan
nɔadɛrinɔn ń ũ. 16 É ń dɔ̃ ń yãkɛnaa. Wè geepi bo lɛ̀ líaro. Wè kãkãa e
babanɛ láaro. 17 Lí maaa è nɛ́ nnaa i, lí zaaa è nɛ́ gina i. 18 Lí maaa è fɔ̃ à
nɛ́ gina ìro, lí zaaa è fɔ̃ à nɛ́ nnaa ìro. 19 Wè lí kɛ̀ è nɛ́ maaa iroo zɔ̃ wà zu tɛ́
guumɛ. 20 Lɛmɛ é ń dɔ̃ ń yãkɛnaa lɛ.

21 Èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ ma sisii Dii, Dii, bé eé gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro,
sé gbɛ̃ kɛ̀ è ma De kɛ̀ kú musu pɔyezi kɛɛ. 22 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ gbɛ̃ parideenɔ
é bemɛ: Dii, Dii, wa Luda yã òńnɛ kɔ̃n n tɔ́o nɛ́! Wa zĩnnɔ gòŕma kɔ̃n n tɔ́o
nɛ́! Wa dabuyãnɔ kɛ̀ pari kɔ̃n n tɔ́o nɛ́! 23 Mɛ́ beńnɛ wásawasa: Má a dɔ̃
zikiro. À gumala zaakɛrinɔ!

Kpɛ́bori gɔ̃ɔn plaaanɔ
(Luk 6:47-49)

24 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ à ma yã kɛ̀nɔ mà, ben à zĩi kɛ̀a dɛ lán gbɛ̃ làakaridee
kɛ̀ à a kpɛ́ bò gbɛ̀a bàmɛ. 25 Kɛ̀ lou mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìa, ben èe
lɛ́ɛro, kɛ̀ wà à ɛ̃ɛ dàɛ gbɛ̀a yãnzi. 26 Gbɛ̃ kɛ̀ ma yã kɛ̀nɔ mà, ben èe zĩi kɛaroo
dɛ lán mìsaidee kɛ̀ à a kpɛ́ bò bùsu'ãatɛ̃a bàmɛ. 27 Kɛ̀ lou mà, í dàgula, ĩa kàka
à sù kpɛ́ pìa, ben à gbòro à lɛ̀ɛ bìtimm.

Yesu iko

28 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò à yȁa, à yãdannɛna bɔ̀ parii saɛ, 29 zaakɛ èe yã
dańnɛ lán ludayãdannɛrinɔ bàro, à dàńnɛ ikoomɛ.

8

Kusu kɛ̃kɔ̃ana
(Maa 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Kɛ̀ Yesu pìta sȉsĩa, parii tɛ́zi. 2 Ben kusu ke mɔ̀ à kùɛ à aɛ à bè: Dii, tó
ń yezi, nɛ́ fɔ̃ ǹ ma kɛ̃kɔ̃a wásawasa. 3 Yesu ɔ bɔ̀ à kɛ̀a à bè: Má yezi. Ǹ gɔ̃
wásawasa. Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yȁa. 4 Ben Yesu bènɛ: Ǹton o gbɛ̃ke maro.
Ǹ gá ǹ n zĩnda ɔdɔa sa'orinɛ, ǹ sa'opɔ kɛ̀ Musa dìɛ kpá n kɛ̃kɔ̃ana sèeda ũ
gbɛ̃nɔnɛ.

Sozanɔ gbɛ̃nsi zĩkɛri kɛ̃kɔ̃ana
(Luk 7:1-10)

5 Kɛ̀ Yesu e gɛ̃ɛ Kapɛnamu, ben Romu sozanɔ gbɛ̃nsi mɔ̀ à kiia, a wɛ́ɛ kɛ̀a
6 à bè: Dii, ma zĩkɛri daɛna bɛ, à kɔ̃ɔ kȕ, mɛ̀ e ɔ̃ɔa maamaa. 7 Ben Yesu bènɛ:
Mɛ́ gá mà à kɛ̃kɔ̃a. 8 Ben gbɛ̃nsi pì bènɛ: Dii, mɛ́ɛ ká ǹ gá ma bɛro. Ǹ yã ò dé,
ma zĩkɛri é kɛ̃kɔ̃a. 9 Zaakɛ mapi se, wà iko vĩmamɛ, ben má iko vĩ sozanɔa.
Mɛɛ̀ o aɔ̃ gbɛ̃ doonɛ à gá, è sɔ̃ gá. Mɛɛ̀ o à pãndenɛ à mɔ́, è sɔ̃ mɔ́. Mɛɛ̀ o ma
zĩkɛrinɛ à kɛ̀ kɛ, è sɔ̃ kɛ.

10 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à bɔ̀ à saɛ, ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́zinɔnɛ: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, mɛ́ɛ e gbɛ̃ke ma náanɛ kɛ̀ lɛ Isarailinɔ tɛ́ro. 11 Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃nɔ é
bɔ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpaao paripari aɔ̃é mɔ́ pɔ́ ble kɔ̃n Ibraĩo
kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ yã
wàgɔ̃ kú kpata pì guunɔ sɔ̃, weé ń zu bàazi gusiaa guumɛ. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ dɔn
wà ɔ di ń musu. 13 Ben Yesu bè sozanɔ gbɛ̃nsi pìnɛ: Ǹ tá bɛ. À kɛnnɛ lán n
ma náanɛ kɛ̀ nà. Ben à zĩkɛri pì gbãa kȕ gurɔɔ mɔ̀a gɔ̃ɔ.

Gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana paripari
(Maa 1:29-34, Luk 4:38-41)
14 Yesu gàa Pita bɛ, ben à è à naɔ̃ daa daɛna, èe mɛ̀wãaa kɛɛ. 15 Kɛ̀ à ɔ kɛ̀
à ɔɔa, ben à mɛ̀ yĩi kũ̀, ben à fɛ̀ɛ à pɔ́blee kɛ̀nɛ.
16 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n zĩndeenɔ paripari, ben à zĩn pìnɔ gòḿma
kɔ̃n yã'onao, à gyãreenɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi. 17 Lɛn yã kɛ̀ annabi Isaya ò pàpa lɛ
à bè:
À wa gbãasaikɛɛ sɛ̀,
à wa gyãanɔ kɛ̃̀wa.

Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà tɛ́ Yesuzinɔ
(Luk 9:57-62)
18 Kɛ̀ Yesu è parii kàkɔ̃aazi, ben à bè a ìbanɔnɛ: Wà bikũ sɛ̀bɛ baa. 19 Ben
ludayãdannɛri ke mɔ̀ à bè Yesunɛ: Dannɛri, guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi mɛ́gɔ̃
tɛ́nzi. 20 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ngboonɔ ń tò vĩ, bãanɔn ń sà vĩ, Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɔ̃
ĩampakii vĩro.
21 Ben ìba pãnde bènɛ: Dii, ǹ tó ai ma de kpá guuzi gĩa. 22 Ben Yesu bènɛ:
Ǹ tɛ́mazi. Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩi.

Yesu zàga'ĩa zɛna
(Maa 4:35-41, Luk 8:22-25)
23 Yesu gɛ̃̀ góro'itɛ guu, ben à ìbanɔ tɛ̀zi aɔ̃ dà zɛ́n. 24 Kãndo zàga'ĩa
gbãaa kàka sɛ̀bɛla, í e vĩvĩi èe kakaa ń góron. Yesu e ii oo, 25 ben à ìbanɔ
sɔ̃̀zi, aɔ̃ à vù wà bè: Dii, ǹ wa mì sí, wée kaatɛɛmɛ. 26 Ben à bèńnɛ:
Ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ! À kɛ̀ dia á vĩa vĩ lɛɛ? Ben à fɛ̀ɛ à gì ĩanɛ kɔ̃n ío,
ben guu yĩ̀ kítikiti. 27 Yã pì bɔ̀ gbɛ̃ pìnɔ saɛ aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kparee taka boriin
yɛ̀? Baa ĩa kɔ̃n ío è à yã mamɛ.

Zĩnnɔ gɛ̃na alɛdɛnɔ guu
(Maa 5:1-20, Luk 8:26-39)
28 Kɛ̀ Yesu bikũ̀ baa kãa kpa Gadara bùsun, zĩnde gɔ̃ɔn plaa kenɔ bɔ̀
mirakpɛtɛa, aɔ̃ mɔ̀ wà dààlɛ. Aɔ̃ɔ pãsĩ maamaa, gbɛ̃ke è fɔ̃ à bɔɛ gwero.
29 Aɔ̃ wii lɛ̀ wà bè: Bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi, Luda Nɛ́? N mɔ wɛ́ɛ tãwa kɛ̀ ai à gurɔɔ
gɔ̃ kán yɔ́? 30 Alɛdɛ kpàsa bíta kúńyo kãaa, aɔ̃ɔe pɔ́ blee. 31 Ben zĩn pìnɔ
agbaa kpà Yesunɛ wà bè: Tó n pɛ̀wa, ǹ wa gbarɛ alɛdɛ kpàsa kɛ̀kãa guu.
32 Ben Yesu bèńnɛ: À gá. Ben aɔ̃ gòḿma aɔ̃ gɛ̃̀ alɛdɛnɔ guu. Ben alɛdɛ kpàsa
pì wì bào píngi, aɔ̃ sòro sĩ̀sĩgɛɛzi, aɔ̃ sì sɛ̀bɛn, ben aɔ̃ gàga í guu gwe. 33 Ben
alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀ wà gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu, aɔ̃ yã pìnɔ tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n yã kɛ̀ zĩndeenɔ lèo
píngi. 34 Ben wɛ́tɛdeenɔ bɔ̀ɛ wà gàa da Yesulɛ ń píngi. Kɛ̀ aɔ̃ à è, aɔ̃ agbaa
kpànɛ kɛ̀ à bɔńnɛ ń bùsun.

9

Gbɛ̃ kaɛna kɛ̃kɔ̃ana
(Maa 2:1-12, Luk 5:17-26)
1 Yesu gɛ̃̀ góro guu, à ɛ̀ara à sɛ̀bɛ bikũ̀ à kà a bɛ wɛ́tɛ. 2 Ben gbɛ̃kenɔ mɔ̀nɛ
gbɛ̃ kaɛnao daɛna gyãresɛbɔn. Kɛ̀ Yesu è aɔ̃ɔ a náanɛ vĩ, ben à bè gbɛ̃ kaɛna
pìnɛ: Ma gbɛ̃, ǹ n làakari kpáɛ! N durunnɔ kɛ̃̀mma. 3 Ludayãdannɛri kenɔ
kú gwe, ben aɔ̃ɔ ò ń nɔ̀sɛ guu wà bè: Gbɛ̃ beee e dɔkɛɛ Ludaomɛ. 4 Yesu ń
laasuu dɔ̃, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée laasuu zaaa lɛɛ a nɔ̀sɛ guuzi? 5 Tó
ma bè, à durunnɔ kɛ̃a ke tó ma bè, à fɛɛ à táa o, à kparee bé à aagaa? 6 Má

ò lɛ lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ durunkɛ̃nnɛna iko vĩ tɔɔtɛ kɛ̀mɛ. Ben à bè gbɛ̃
kaɛna pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ n daɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 7 Ben à fɛ̀ɛ à tà bɛ. 8 Kɛ̀ parii è lɛ, vĩa
ń kũ, aɔ̃ Luda kɛ̀ iko beee taka kpà gbɛ̃nteenɔa tɔ́ bɔ̀.

Matiu sisina
(Maa 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Yesu bɔ̀ gwe, èe gɛ̃tɛɛ, ben à gbɛ̃ kɛ̀ wè be Matiu è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn.
À bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. Ben à fɛ̀ɛ à tɛ̀zi. 10 Kɛ̀ Yesu e pɔ́ blee à bɛ,
bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔɔ kú gwe pari, aɔ̃ɔe pɔ́ bleeo kɔ̃n à ìbanɔ lɛdo.
11 Kɛ̀ Farisinɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ à ìbanɔ là wà bè: Bɔ́yãnzi a dii e pɔ́ blee kɔ̃n
bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔozi? 12 Kɛ̀ Yesu yã pì mà à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aafia vĩi
bà kú kɔ̃n likita yãoro, sé gyãree. 13 À gá à laasuu lɛ́ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn
beee mìzi wà bè: Kɔ̃ wɛ̃ndagwanan má yezi, èe kɛ sa'onanlo. Mɛ́ɛ mɔ́ gbɛ̃
maaanɔ sísiro, sé durunkɛrinɔ.

Lɛ́yina
(Maa 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Ben Yaaya Batisikɛri ìbanɔ mɔ̀ aɔ̃ Yesu là wà bè: À kɛ̀ dia wapinɔ kɔ̃n
Farisinɔ weè lɛ́ yi, ben n ìbanɔ è yi seroo? 15 Ben Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè:
Nɔsɛri gbɛ̃nɔ é pɔsiaa kɛ gurɔɔ kɛ̀ à kúńyo nɔsɛ guun yɔ́? Auo, mɔde à gurɔɔ
é mɔ́ kɛ̀ weé nɔsɛri pì bɔ ń tɛ́, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi sa. 16 Gbɛ̃ke è uta zii nambata
na kɔ̃n pɔ́lɛ dufuoro, zaakɛ uta dufu é sɔ̃kɔ̃zi à kɛ̃kɔ̃rɛ, à zii fɔ̃na é kaara.
17 Wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kɛ̀ lɛ, tùu é pũtãmɛ, wɛ̃ɛ pì é
kwɛ́ɛ, tùu é yaka. Auo, wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu dufu guumɛ, aɔ̃égɔ̃ maa ń
píngi.

Nɛ́nɔkparɛ fɛɛ à bɔna gaan kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ Yesu utaao
(Maa 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e yã beeenɔ oońnɛ, gbãade ke mɔ̀ à kùɛ à aɛ à bè: Ma
nɛ́nɔgbɛ̃ gà tia. Ǹ mɔ́ ǹ ɔ kɛa, eégɔ̃ kú wɛ̃̀ndio. 19 Ben Yesu fɛ̀ɛ à tɛ̀zi kɔ̃n a
ìbanɔ.
20 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe, aru è bɔɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. À mɔ̀ à ɔ kɛ̀ Yesu
uta lɛ́a à kpɛɛ kpa. 21 Zaakɛ à bè: Baa tó ma ɔ kɛ̀ à utaa dé, mɛ́ kɛ̃kɔ̃a. 22 Yesu
lìɛ à à è, ben à bè: Ǹ n làakari kpáɛ, nɔgbɛ̃! Ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a.
Gwe gɔ̃ɔ nɔgbɛ̃ pì kɛ̃̀kɔ̃a.
23 Kɛ̀ Yesu kà gbãadee pì bɛ, à è wèe kure pɛɛ, parii kĩi dɔ. 24 Ben Yesu
bè: À a zĩnda gá. Nɛ́ pì e garo, èe ii oomɛ. Ben aɔ̃ɔe à lalandi kɛɛ. 25 Kɛ̀ wà
pɛ̀ gbɛ̃nɔa aɔ̃ bɔ̀ɛ bàazi, ben Yesu gɛ̃̀ kpɛ́n, à nɛ́ pì kũ̀ a ɔɔa, ben à fɛ̀ɛ. 26 Ben
yã pì baaru dà bùsu pìla píngi.

Vĩ̀anɔ kɛ̃kɔ̃ana

27 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ gwe, vĩ̀a gɔ̃ɔn plaaanɔɔ tɛ́zi kɔ̃n wiiio wèe bee: Ǹ wa wɛ̃nda
gwa, Dauda Bori! 28 Kɛ̀ Yesu kà bɛ, vĩa pìnɔ sɔ̃̀zi, ben à ń lá à bè: Á ma náanɛ
vĩ kɛ̀ mɛ́ fɔ̃ mà yã pì kɛareɔ́? Aɔ̃ wèàla wà bè: Lɛmɛ, Dii. 29 Ben à ɔ kɛ̀ ń wɛ́ɛa
à bè: Àgɔ̃ dɛare lán a ma náanɛ kɛ̀ nà. 30 Ben aɔ̃ wɛ́ɛ guu è. Yesu kpà̃kɛ̃ńzi
à bè: Àton o gbɛ̃ke maro. 31 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ gàa wà à baaru fã̀akɔ̃a bùsu
pìn píngi.

Nɛ́nɛnaɛnade kɛ̃kɔ̃ana

32 Gurɔɔ kɛ̀ vĩ̀anɔɔ e bɔɛɛ, wà mɔ̀ Yesunɛ kɔ̃n zĩnde kɛ̀ à nɛ́nɛ naɛnao. 33 Kɛ̀
Yesu zĩn pì gòa, ben à yã ò. Yã pì bɔ̀ parii saɛ aɔ̃ bè: Wée yã beee taka

e Isarailinɔ bùsun yãro. [34] Ben Farisinɔ bè: È zĩn goḿma kɔ̃n zĩnnɔ kína gbãaaomɛ.

Yesu gbɛ̃nɔ wɛ̃ndadɔ̃na

[35] Yesu gàa wɛ́tɛnɔa kɔ̃n lakutunɔ píngi, à yã dàńnɛ ń aduakɛkpɛnɔ guu,
à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru nnaa kpàńnɛ, à gyãreenɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi kɔ̃n
gbãasaideenɔ ń píngi. [36] Kɛ̀ à parii è, ben aɔ̃ kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ɔ kú bídin
aɔ̃ lìkɔ̃a lán sãa kɛ̀ aɔ̃ɔ dãri vĩroonɔ bà. [37] Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Pɔ́kɛkɛna
bíta, mɔde zĩkɛrinɔɔ pariro. [38] À wɛ́ɛ kɛ Buradeea lɛ à zĩkɛrinɔ gbarɛ aɔ̃ a
pɔ́ kɛkɛ.

10

Yesu zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna
(Maa 3:13-19, Luk 6:12-16)

[1] Yesu a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sìsi, ben à ń gba iko aɔ̃ zĩnnɔ goḿma, aɔ̃
gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n gbãasaideenɔ ń píngi. [2] Zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ
tɔ́nɔn yɛ̀: Gbɛ̃ káaku Simɔ kɛ̀ wè benɛ Pita kɔ̃n à dãaro Anduruo, Zebedi nɛ́
Yemisi kɔ̃n à dãaro Yohanao, [3] Filipi, Batɔlɔmiu, Tomasi, bɛ'ɔɔsiri Matiu,
Alafeu nɛ́ Yemisi, Tadeu, [4] Simɔ Aĩade kɔ̃n Yudasi Isikariɔti kɛ̀ bɔ̀ à kpɛɛo.

Yesu zĩ̀rinɔ zĩna
(Maa 6:7-13, Luk 9:1-6)

[5] Kɛ̀ Yesu e gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ zĩi, à bèńnɛ: Àton gá bori pãndenɔ
kiiaro. Àton gɛ̃ Samaria wɛ́tɛnɔ guuro. [6] À gá Isaraili kɛ̀ aɔ̃ sàsã lán sãa
bànɔ kiia. [7] À gá àgɔ̃ waazi kɛɛ àgɔ̃ gaa à be: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà
kĩi! [8] À gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a, à gɛ̀nɔ fɛɛ bɔna gaan, à kusunɔ kɛ̃kɔ̃a wásawasa,
à zĩnnɔ goḿma. Lán á è pɔ́kekpasai nà, à kɛńnɛ pɔ́kesisai. [9] Àton ɔɔ da a
bɔ̀kɔnlo. [10] Àton bɔ̀kɔlogomma sɛ́ro ke uta plaadee ke kyatee ke gò, zaakɛ
zĩkɛri kɔ̃ sìo à a pɔ́blee e. [11] Wɛ́tɛ kɛ̀ é kán píngi ke lakutu, à gbɛ̃ maaa wɛtɛ
à pitaa, àgɔ̃ kú gwe ai à gá gɛ̃o zɛ́la. [12] Tó a gɛ̃ ua guu, à ì nnaa kpáḿma.
[13] Tó uadeenɔ kɔ̃ sìo, a ì nnaa é gɔ̃ńnɛ. Tó aɔ̃e kɔ̃ síо sɔ̃ro, a ì nnaa é ɛara
à sɔkpaawa. [14] Guu kɛ̀ wèe a sín ke wèe swã kpá a yãziro, à bɔ ua ke
lakutu pìn à lutɛ̃ gogo a gbánɔa. [15] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ
zĩ wɛ́ɛtãmma kɛ̀ Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔradeenɔ é ee égɔ̃ sàɔ dɛ wɛ́tɛ pì deenɔ
pɔ́la.

Yã kɛ̀ eé Yesu ìbanɔ le onnɛna
(Maa 13:9-13, Luk 21:12-17)

[16] Mɛ́ɛ a zĩi lán sãanɔ bà lɛwannɔ tɛ́mɛ. Àgɔ̃ làakari vĩ lán mlɛ̃̀nɔ bà, àgɔ̃
dɛ yãkekɛrisaideenɔ ũ lán pɔ̃tɛ̃ɛnɔ bà. [17] À làakari kɛ gbɛ̃nteenɔzi, zaakɛ
aɔ̃é a kũkũ wà a na yãkpaɛkɛrinɔnɛ ń ɔzĩ, aɔ̃é a gbɛ̃gbɛ̃ ń aduakɛkpɛnɔ
guu. [18] Weé gáao bùsu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínanɔ kiia ma yãnzi. Égɔ̃ dɛńnɛ ma
sèedadeenɔ ũ kɔ̃n bori pãndenɔ. [19] Tó wà a kpaḿma, àton yã kɛ̀ é o ke yã kɛ̀
é liḿma damu kɛro. Zĩ beeea Luda bé é yã kɛ̀ é oo da a lɛ́n. [20] Èe kɛ ámbe é
yã oro, a De Nini bé eé yã da a lɛ́n.

[21] Vĩ̀i kɔ̃n dãaronɔ é kɔ̃ kpáḿma wà dɛ. Denɔ é bɔ ń nɛ́nɔ kpɛɛ. Nɛ́nɔ é bɔ
ń denɔ kɔ̃n ń danɔ kpɛɛ wà ń dɛ. [22] Gbɛ̃ píngi é zaagu ma yãnzi, mɔde gbɛ̃
kɛ̀ zɛna gbãa ai à gurɔ lɛ́a é mìsina e. [23] Tó wèe wɛ́ɛ tãaawa wɛ́tɛ ken, à bàa
lɛ́ à tá à pãnden. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, é gá Isarailinɔ bùsu wɛ́tɛnɔ guu à
yãa píngiro, Gbɛ̃ntee Nɛ́ é gĩakɛ à mɔ́. [24] Ìba ègɔ̃ dɛ a dannɛrilaro. Zĩ̀ri ègɔ̃ dɛ

a diilaro. 25 Tó ìba a yãdannɛri gwena lè ke tó zȉri a dii gwena lè, beee mɔ̀
lɛ. Tó wà tɔ́ kpà ua bɛdeenɛ Bɛlɛzɛbubu, tɔ́ kɛ̀ à zaaa dɛ beeelaan weé kpá
à bɛdeenɔnɛ.

Zɛna kɔ̃n Yesuo gbɛ̃nɔ aɛ
(Luk 12:2-9)

26 Àton vĩa kɛńnɛro. Pɔ́kee kuu utɛna kɛ̀ é bɔ gupuraaaro. Asiiyã kee kuu
kɛ̀ weé gí dɔ̃ziro. 27 À yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooare gusiaan o gupuraaa. À yã kɛ̀ ée maa
kpãikpãi kpàakpa kɛ gãalɛ. 28 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è mɛ̀baa kaatɛ, mɔde aɔ̃è fɔ̃ wà ninii
dɛ̀roonɔ, àton vĩa kɛńnɛro. À vĩa kɛ Ludanɛ kɛ̀ eé fɔ̃ à nini kɔ̃n mɛ̀o kaatɛ tɛ́
guu píngi. 29 Wè sãtɛ̃ mɛ̀n plaaa yá kɔbɔ donloo? Mɔde aɔ̃ ke è lɛ́ɛ tɔɔtɛ a De
yãdɔ̃na sairo. 30 Baa a mìkãnɔ, à à lɛ́ dɔ̃. 31 Beee yãnzi àton vĩa kɛro. A bɛ̀ɛ
dɛ sãtɛ̃ pariinɔla.

32 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀mao gbɛ̃nɔ aɛ, mɛ́ zɛo ma De kɛ̀ kú musu aɛ. 33 Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ́ sɛ̀mazi
gbɛ̃nɔ aɛ sɔ̃, mɛ́ lɛ́ sɛ́zi ma De kɛ̀ kú musu aɛ.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 Àtongɔ̃ daa ma mɔ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kɔ̃o anduna guunlo. Mɛ́ɛ mɔ́ lɛ gbɛ̃nɔ
gɔ̃ nna kɔ̃o yãnzinlo, sé fɛɛna kɔ̃zi. 35 Ma mɔmɛ, lɛ gɔ̃gbɛ̃ bɔ a de kpɛɛ, nɔgbɛ̃
bɔ a da kpɛɛ, nɔzãree bɔ a zã da kpɛɛ. 36 Gbɛ̃ bɛdeenɔ é gɔ̃ à ibɛɛnɔ ũ. 37 Gbɛ̃
kɛ̀ ye a de ke a dazi dɛmalaa e ká àgɔ̃ dɛ ma ìba ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ ye a négɔ̃gbɛ̃ ke
a nɔgbɛ̃zi dɛmalaa e ká àgɔ̃ dɛ ma ìba ũro. 38 Gbɛ̃ kɛ̀ èe a líkpangbãroo sɛ́ àgɔ̃
tɛ́omaziro, adee e ká àgɔ̃ dɛ ma ìba ũro. 39 Gbɛ̃ kɛ̀ à a wɛ̃̀ndi kũna, adee é
korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma yãnzi sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.

Láada ena yã
(Maa 9:41)

40 Gbɛ̃ kɛ̀ à a si ma simɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ ma si sɔ̃, adee gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi sìmɛ. 41 Gbɛ̃ kɛ̀
annabi sì a annabikɛ yãnzi é annabi láada e. Gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ maaa sì a maakɛ
yãnzi é gbɛ̃ maaa láada e. 42 Baa í yĩin, gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ kɛ̀kiinɔ doke gbà ma ìbakɛɛ
yãnzi, yãpuraan mɛ́ɛ ooare, adee é kora a láadaziro.

11

Yaaya Batisikɛri zȉrinɔ
(Luk 7:18-35)

1 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ dà a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔnɛ à yȁa, à bɔ̀ gwe, à
gàa waazi kɛ ń wɛ́tɛnɔ guu, èe yã daańnɛ.

2 Zaa kpɛ́siaan Yaaya Kirisi yãkɛnanɔ mà, ben à a ìba kenɔ zȉ 3 aɔ̃ à la,
àmbe gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ ũɔ́, ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃ pãndezimɛ? 4 Ben Yesu wɛ̀ńla
à bè: À gá yã kɛ̀ ée maa ée ee gbã Yaayanɛ à be, 5 vȉanɔɔ e guu ee, ɛrɛnɔɔ e
táa oo, kusunɔɔ e kɛ̃ɛkɔ̃a, swãdoonɔɔ e yã maa, gɛ̀nɔɔ e fɛɛɛ, takaasideenɔɔ
e baaru nna waazi maa. 6 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è fu ma yãaroo ũ.

7 Kɛ̀ Yaaya zȉrinɔ tà, Yesu Yaaya yã ò pariinɛ à bè: Bɔ́n a gaa gwa gbáan?
Kàba kɛ̀ ĩa e nigãan yɔ́? 8 Bɔ́n a gaa gwa saa? Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́kãsã zãɛ danan
yɔ́? Pɔ́kãsãmaadarinɔ ègɔ̃ kú kíbɛmɛ. 9 Bɔ́n a gaa gwa saa? Annabin yɔ́?
Lɛmɛ! Mɛ́ɛ ooare, à dɛ annabila se. 10 Zaakɛ Yaayan wà à yã kɛ̃̀ Luda yãn
wà bè: Mɛ́ ma zȉri gbarɛ n ã lɛ à zɛ́ kɛkɛnnɛ. 11 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, nɔgbɛ̃
nɛ́'ina guu gbɛ̃kee e bɔ à kà Yaaya Batisikɛri ũro. Baa kɔ̃n beeeo gbɛ̃ kɛ̀
dɛ gbɛ̃ kpɛɛdee ũ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu dɛàla. 12 Zaa gurɔɔ kɛ̀ Yaaya

Batisikɛri nà waazikɛnaa ai mɔna gbȁa, wèe kɔ̃dɛɛ kɛɛ wà gɛ̃ kpata pìn,
ben kùgbãadeenɔɔ e gɛ̃ɛn. 13 Musa kɔ̃n annabinɔ píngi gĩakɛ wà à yã ò ai à
gàa pɛ́ Yaayaa. 14 Tó é fɔ̃ à sí, Yaaya pì bé à Ilia kɛ̀ wà bè eé mɔ́ ũ. 15 Gbɛ̃ kɛ̀
swã vĩ à ma.
16 Bɔ́n mɛ́ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ lɛ́kɔ̃zio? Aɔ̃ɔ dɛ lán nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú yàra guu aɔ̃ɔe lɛ́
zuukɔ̃zinɔ bà 17 wèe bee:

Wa kure pɛ̀are, ée ɔ̃ wãro,
wa wɛ̃nda lɛ̀ sìare, ée sósobi kɛro.

18 Zaakɛ Yaaya mɔ̀, èe burɛdi sóro, èe wɛ̃ɛ miro, ben wà bè zĩndeemɛ. 19 Kɛ̀
Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀, è pɔ́ ble, è í mi, ben wà bè: Guturu wɛ̃mirimɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ
kɔ̃n durunkɛrinɔ gbɛ̃nnamɛ! Mɔde wè ɔ̃ndɔ̃ɔ dɔ̃ a yãkɛnaamɛ.

Yesu zɔkakana wɛ́tɛ kenɔ deenɔzi
(Luk 10:13-15)

20 Ben Yesu fɛ̀ɛ à zɔka kà wɛ́tɛ kɛ̀ à a dabuyã paridee kɛ̀nnɔ gbɛ̃nɔzi,
kɛ̀ aɔ̃ɔe ń nɔ̀sɛ liɛro yãnzi à bè: 21 Wãiyoo Kɔrazĩdeenɔ! Wãiyoo
Bɛtɛsaidadeenɔ! Tó ma dabuyã kɛ̀ má kɛ̀ a tɛ́nɔ kɛ̀ Taya kɔ̃n Sidɔ̃o yã, lɛ wɛ́tɛ
pì deenɔ pɔ́kãsãanɔ dàdańla, aɔ̃ vɛ̃̀ɛ tubura à gì kɛ̀ nɔ̀sɛliɛna sèeda ũ. 22 Mɛ́ɛ
ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ a wɛ́ɛtãmma égɔ̃ dɛ Tayadeenɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔ
pɔ́la. 23 A Kapɛnamudeenɔ sɔ̃ é gbã à zɔ̃ Ludaan yɔ́? Weé ɔ sɔ̃azi ai gɛ̀wãan.
Zaakɛ tó wà dabuyã kɛ̀ má kɛ̀areenɔ kɛ̀ Sɔdɔmu yã, lɛ à kuu ai kɔ̃n a gbȁao.
24 Mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ a wɛ́ɛtãmma égɔ̃ dɛ Sɔdɔmudeenɔ pɔ́la.

Kámmabona Yesu kiia
(Luk 10:21-22)

25 Zĩ beeea Yesu bè: Baa, musu kɔ̃n tɔɔtɛo Dii, ma n sáabu kɛ̀, kɛ̀ n yã
beeenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ, n bɔo kyódɔ̃risainɔnɛ. 26 Lɛmɛ, Baa,
zaakɛ n pɔyezinamɛ. 27 Ma De pɔ́ píngi nàmɛ ma ɔzĩ. Gbɛ̃kee Luda Nɛ́ dɔ̃ro,
tó èe kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃kee De Luda dɔ̃ro, tó èe kɛ à Nɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́
pì yezi à à ɔdɔańnɛnɔ baasiro.
28 À mɔ́ ma kiia amɔa kɛ̀ á aso sɛna a kpasanɔ píngi, mɛ́ a gba zɛ́ à kámma
bo. 29 À ma gbóngo sɛ́ à yã dada ma kiia, a làakari é kpáɛ, zaakɛ má busɛ
bensɔ̃ ma nɔ̀sɛ yĩi. 30 Ma gbóngo sɛna zĩ'ũro, ma asoo tìisiro.

12

Kámmabogurɔ yã
(Maa 2:23-3:6, Luk 6:1-11)

1 Gurɔ beeea Yesu e pãa buraanɔla kámmabogurɔɔ zĩ. Nɔaa e à ìbanɔ dɛɛ,
ben aɔ̃ pɔ́wɛɛ wòro, aɔ̃ɔe soo. 2 Kɛ̀ Farisinɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ bènɛ: Ǹ n ìbanɔ gwa,
aɔ̃ɔe yã kɛ̀ wè kɛ kámmabogurɔɔ zĩroo kɛɛ. 3 Ben Yesu bèńnɛ: Ée kyó kɛ á è
lán Dauda kɛ̀ nà kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gurɔɔ kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo? 4 À gɛ̃̀ Luda ua guu,
àpi kɔ̃n a gbɛ̃nɔ burɛdi kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ sò, burɛdi kɛ̀ aɔ̃ɔ à sona zɛ́ vĩro, sé
sa'orinɔ. 5 Kɛ̀ sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Luda ua guu kámmabogurɔɔ zĩnɔ è gurɔɔ pì yã
daro, bensɔ̃ èe kɛńnɛ taari ũro, ée à kyó kɛ á è Luda yãnloo? 6 Mɛ́ɛ ooare:
Pɔ́ kɛ̀ à bíta dɛ Luda ualaa kú kɛ̀. 7 Tó á yã kɛ̀kii mì dɔ̃, kɛ̀ kɔ̃wɛ̃ndagwanan
má yezi, èe kɛ sa'onanlo, lɛ ée taarisaideenɔ taari ero. 8 Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́
bé à iko vĩ kámmabogurɔɔa.
9 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ gwe, ben à gɛ̃̀ ń aduakɛkpɛn. 10 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe, à ɔ doo
fɛ̃fɛ̃na. Gbɛ̃kenɔ e zɛ́ wɛtɛɛ wà yã di Yesua, ben aɔ̃ à là wà bè: Gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana
kámmabogurɔɔ zĩ zɛ́ vĩɔ́? 11 Ben à wɛ̀ńla à bè: Tó a gbɛ̃kee sãa vĩ à zù
wɛ̀ɛn kámmabogurɔɔ zĩ, à gí gá à bɔzi? 12 Gbɛ̃ntee dɛ sãala zȁ. Beee yãnzi

maakɛna kámmaboguroo zĩ zɛ́ vĩ. 13 Ben Yesu bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ n ɔɔ pì poro.
Kɛ̀ à pòro, ben à kɛ̀ a gbɛ̀n wásawasa lán à doo bà. 14 Ben Farisinɔ bɔ̀ɛ wà
gàa wà yã gɔ̃gɔ̃ dian aɔ̃é kɛ nà wà Yesu dɛ.

Zĩkɛri kɛ̀ Ludaa sɛ̀

15 Yesu dɔ̃, ben à gù gwe. Parii bɔ̀ wà tɛ̀zi, ben à gyãree kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń tɛ́nɔ
kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi, 16 à gìńnɛ aɔ̃ o gbɛ̃ kɛ̀ á dɛ à ũ. 17 Lɛn Luda yã kɛ̀ annabi Isaya
ò kɛ̀ lɛ, à bè:
18 Ma zĩkɛri kɛ̀ má sɛ̀n yɛ̀,
ma yenzidee kɛ̀ à yã è kámaguu.
Mɛ́ ma Ninii di à musu,
eé yãzɛdee da boriinɔnɛ.
19 Eé lɛokpakɔ̃a kɛro, eé patańmaro,
gbɛ̃ke é à zɔka ma dɔ gãalɛro.
20 Eé kàba kɛ̀ kpá zɛ́n ɛ́ro,
eé fitia wɛ́ɛ'ibakɛna dɛro,
ai à tó yãzɛdee zɩ̀ ble.
21 Bori píngi tãmaa égɔ̃ dɔa.

Zĩn gona gbɛ̃nɔa
(Maa 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Ben wà mɔ̀ Yesunɛ kɔ̃n zĩnde vĩ̀a kɛ̀ à nɛ́nɛ naɛnao. Yesu à kɛ̃̀kɔ̃a, èe
yã oo sa, èe guu ee. 23 Ben yã pì bɔ̀ gbɛ̃nɔ saɛ ń píngi wà bè: Dauda borii
pìn yɛ̀roo? 24 Kɛ̀ Farisinɔɔ mà, ben aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii é fɔ̃ à zĩn gońmaro sé
kɔ̃n zĩnnɔ kí Bɛlɛzɛbubu gbãaao. 25 Yesu ń laasuu dɔ̃, ben à bè: Kpata kɛ̀ à
gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é kaatɛ. Wɛ́tɛ ke ua kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é gɔ̃ bɛzĩ
ũmɛ. 26 Tó Setãn e a zĩnda goo gbɛ̃nɔa, à íbɛtɛ kpà a zĩndaon gwe. À kpata é
gì kɛ diamɛ? 27 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãaan mɛɛ̀gɔ̃ zĩnnɔ gooońmma sɔ̃, a gbɛ̃nɔ è ń
go kɔ̃n dé gbãaaomɛ? Lɛn a zĩnda gbɛ̃nɔ a ɛgɛ bò lɛ. 28 Tó Luda Nini gbãaan
mɛ́ɛ zĩn gooḿma, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kí kɛ̀ Ludaa kà mɔ̀ à a len gwe.
29 Dian gbɛ̃ é kɛ nà à gɛ̃ gɔ̃sagbãaa kpɛ́n à à pɔ́nɔ sɛ́ɛɛ? Séto à à yì gĩa,
gbasa à à kpɛ́ kpokɛ. 30 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ ma gbɛ̃ ũroo nɛ́ ma ibɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe
pɔ́ kaakɔ̃amaoroo e fãakɔ̃amɛ. 31 Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, Luda é gbɛ̃nɔ
durunnɔ kɛ̃ńnɛ kɔ̃n a tɔ́ zaaa kɛ̀ aɔ̃è sísinɔ píngi, mɔde eé gbɛ̃ kɛ̀ à à Ninii
tɔ́ zaaa sì kɛ̃ro. 32 Tó gbɛ̃ Gbɛ̃ntee Nɛ́ tɔ́ zaaa sì, Luda é kɛ̃nɛ, mɔde tó gbɛ̃
Luda Nini tɔ́ zaaa sì, eé adee kɛ̃ anduna tiaa kɛ̀kii guuro ke à kɛ̀ èe mɔɔ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Luk 6:43-45)

33 Tó lí maa, à nɛ́ égɔ̃ maamɛ. Tó lí zaa sɔ̃, à nɛ́ égɔ̃ zaamɛ. Zaakɛ líbɛɛn wè
lí dɔ̃a. 34 Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! Kɛ̀ á zaa, à kɛ̀ dia é fɔ̃ à yã maaa oo? Zaakɛ yã
kɛ̀ swɛ̃̀ pàn lɛ́ è o. 35 Gbɛ̃ maaa è à maaa bɔ à maaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. Gbɛ̃
zaaa sɔ̃ è à zaaa bɔ à zaaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. 36 Mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛguroo
zĩ gbɛ̃nɔ é ń faasaiyã kɛ̀ aɔ̃ɔ ò tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ píngi. 37 Zaakɛ yã kɛ̀ ń ò bé eé yã
nnaa kpámma kesɔ̃ à yã danla.

Sɛ̀edagbekana Yesua
(Maa 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Ben ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisi kenɔo bè Yesunɛ: Dannɛri, wá
yezi ǹ sèeda ke kɛ wà e. 39 Ben Yesu wèńla à bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaa lu-
danaanɛkɛrisaideenɔ bé wè sèeda gbekama, mɔde mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro,
sé annabi Yunusa pɔ́. 40 Lán Yunusa kɛ̀ kpɔ̀ ìsi gbɛɛɛ guu nà fãantɛ̃ kɔ̃n

gwãavĩo ai gurɔ aagɔ̃, lɛn Gbɛ̃ntee Nɛ́ é kɛ lɛ tɔɔtɛn fãantɛ̃ aagɔ̃ gwãavĩ
aagɔ̃. 41 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ Ninɛvadeenɔ é fɛɛ wà yã da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla, zaakɛ
kɛ̀ aɔ̃ Yunusa waazi mà, aɔ̃ ń nɔ̀sɛ lìɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ bíta dɛ Yunusalaa kú
kɛ̀. 42 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ sɔɔmɛtɛ kpa nɔgbɛ̃ kína é fɛɛ à yã da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla,
zaakɛ à bɔ̀ zaa anduna lɛ́a à mɔ̀ Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, ben gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
Sulemanulaa kú kɛ̀ sa.

Zĩn ɛarana a bɛ ziia
(Luk 11:24-26)

43 Tó wà zĩn gò gbɛ̃a, ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ gukorin àgɔ̃ vɛ̃ɛkii wɛtɛɛ. Tó èe ero,
44 ben è be: Mɛ́ liara mà tá ma bɛ ziiamɛ. Tó à kà gwe, è e à da pã, à waana
wásawasa zɛ́azea. 45 Ben è gá à zĩn kɛ̀ aɔ̃ pãsĩ dɛalaanɔ sɛ́ɛ mɛ̀n swɛɛplaa à
suńyo aɔ̃è gɛ̃ wà vɛ̃ɛn. Lɛmɛ adee gwena zãa zaaa ègɔ̃ dɛ à káakupɔla. Góro
dɔ̃nkɔ̃ pì bé eé tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaaanɔ bikũ sɔ̃.

Yesu danɛnɔ
(Maa 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Kɛ̀ Yesu e yã oo gbɛ̃nɔnɛ, ben à da kɔ̃n à dãaronɔ kà, aɔ̃ zɛ̀ bàazi, aɔ̃ɔ
yezi wà yã oo. 47 Ben wà bènɛ: N da kɔ̃n n dãaronɔ zɛ bàazi, aɔ̃ɔ yezi wà yã
onyo. 48 Ben à wèàla à bè: Dén ma da ũu? Dén ma dãaronɔ ũu? 49 Ben à ɔ
dɔ̀ a ìbanɔa à bè: Ma da kɔ̃n ma dãaronɔn yɛ̀. 50 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ è ma De kɛ̀ kú
musu pɔyezi kɛɛn ma dãaro kɔ̃n ma dãreo kɔ̃n ma dao ũ.

13

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio
(Maa 4:1-20, Luk 8:4-15)

1 Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Yesu bɔ̀ bɛ à gàa à vɛ̃̀ɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. 2 Wà pàzi paripari, ben
à gɛ̃̀ à vɛ̃̀ɛ góro'itɛn, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ zɛna sɩ̃̀sĩla ń píngi. 3 Ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ pari à
bè: Búbari ke bé à bɔ̀ à gàa pɔ́wɛɛ fã. 4 Lán èe fãa nà, ben à kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu,
bãanɔ mɔ̀ wà blè. 5 À kenɔ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra musu, gura kɛ̀ bùsu vĩ bítaro, ben aɔ̃
bɔ̀ɛ gɔ̃ɔ, kɛ̀ bùsu bíta gwero yãnzi. 6 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ fɛ̀ɛ, ben aɔ̃ tɛ́ kũ̀ wà gàga kɛ̀
aɔ̃ɔ kãsãa vĩro yãnzi. 7 À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu, ben lɛ̀ fɛ̀ɛ à nàkɔ̃rɛḿma. 8 À kenɔ
sɔ̃ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaa guu, aɔ̃ fɛ̀ɛ wà nɛ́ ì, à kenɔ wɛ́ɛ basɔsɔɔro, à kenɔ baaagɔ̃gɔ̃,
à kenɔ baaakurikuri. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

10 Ben Yesu ìbanɔ sɔ̃̀zi, aɔ̃ à là wà bè: Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ yã oońnɛ kɔ̃n
yãlɛkɔ̃zinaozi? 11 Ben à wèńla à bè: Luda a gba zɛ́ à kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia asiinɔ
dɔ̃, mɔde èe ń gba zɛ́ro. 12 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin, Luda é kaaranɛ ai àgɔ̃ dizi.
Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ke vĩroo sɔ̃, baa à nɛ́ngo kɛ̀ à vĩi Luda é sía. 13 Beee yãnzin mɛ́ɛ yã
oońnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinaozi, lɛ aɔ̃ guu gwa pɔ́ke'ena sai, aɔ̃ swã kpá yãmasai,
à dɔ̀rɔ dɔ̃na sai. 14 Luda yã kɛ̀ annabi Isaya ò kɛḿma à bè:
Aɔ̃égɔ̃ swã kpaa yãkemana sai,
aɔ̃égɔ̃ guu gwaa pɔ́ke'ena sai.
15 Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro lɛ aɔ̃ton ɔ̃ndɔ̃ kũro yãnzi,
aɔ̃ swã gbãa lɛ aɔ̃ton yã maro yãnzi,
aɔ̃ wɛ́ɛ kpakɔ̃rɛna lɛ aɔ̃ton guu ero yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ɔ yezi wà aɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
16 Aubarikadeenɔn a ũ kɛ̀ a wɛ́ɛ e guu ee, bensɔ̃ a swã e yã maa.
17 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, annabinɔ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ kuu yã pari, aɔ̃ɔ yezi
wà pɔ́ kɛ̀ ée eenɔ e, aɔ̃e ero, aɔ̃ɔ yezi wà yã kɛ̀ ée maanɔ ma, aɔ̃e maro.

18 À pɔ́wɛɛfãri yã mì dɔ̃ sa. 19 Tó gbɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã mà ben èe
dɔ̃ro, Setãn è mɔ́ à pɔ́ kɛ̀ wà tɔ̃̀ à swɛ̃̀ guu pì síamɛ. Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ zɛ́ guu mìn

gwe. 20 Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàraa sɔ̃, beeen gbɛ̃ kɛ̀ yã mà à sì gɔ̃ɔ kɔ̃n pɔnnaao
ũ. 21 Zaakɛ à kãsãa vĩro, è kɛ gurɔ plaaro. Tó yã'ɔ̃amma à lè ke tó wà wɛ́ɛ
tã̀a yã pì yãnzi, è fumɛ gɔ̃ɔ. 22 Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ yã mà a
sì bà, mɔde anduna yã kã̀hãnkɛna kɔ̃n yena auzikizio è nakɔ̃rɛa, ben è gɔ̃
àre sai. 23 Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaa guu dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ yã pì mà à à dɔ̀rɔ dɔ̃ɔ bà.
È kɛ kaarana pɔ́ ũ, aɔ̃ kenɔ basɔsɔɔro, kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ baaakurikuri.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n sɛ̃̀fɔ̃ɔɔo

24 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀:
Gbɛ̃ke ése maaa tɔ̃̀ a bura. 25 Gurɔɔ kɛ̀ wèe ii oo, ben à ibɛɛ mɔ̀ à fɔ̃ɔ wɛ́ɛ fã̀
ése pìn, ben à gɛ̃̀ zɛ́la. 26 Kɛ̀ ése nɔ̀ sì èe piaa, ben fɔ̃ɔɔ pì bɔ̀ gupuraaa. 27 Ben
buradee zĩkɛrinɔ mɔ̀ wà bènɛ: Dii, pɔ́wɛɛ maaan ń tɔ̃̀ n buranloo? Fɔ̃ɔɔ gàa
bɔ mámɛ? 28 Ben à bèńnɛ: Ibɛɛ bé à beee kɛ̀. Ben zĩkɛrinɔ bènɛ: Ń yezi wà
gá wurɛwurɛn yɔ́? 29 Ben à bè: Auo! Tó ée wurɛwurɛɛ, é wurɛ kɔ̃n éseomɛ.
30 À tó aɔ̃ fɛɛ lɛdo ai pɔ́kɛ̃gurɔ. Mɛ́ o pɔ́kɛ̃rinɔnɛ aɔ̃ fɔ̃ɔɔ pì kɛ̃ gĩa, aɔ̃ à bakaa
yi tɛ́ pɔ́ ũ, gbasa wà ése kɛ̃ wà ká ma dɔ̃̀n.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo
(Maa 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán musadi
wɛ́ɛ kɛ̀ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a buraa bàmɛ. 32 À wɛ́ɛ kete dɛ pɔ́wɛɛnɔla píngi, mɔde tó
à fɛ̀ɛ, è kɛ bíta dɛ dò pɔ́nɔla píngi. È lí kɛ ai bãanɔ è mɔ́ wà zɔ̃zɔ̃ à gã̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃o
(Luk 13:20-21)

33 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán
burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́ aagɔ̃ɔ guu à yã̀kɔ̃tɛ píngi bà.

Pɔ́ kɛ̀ tò Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ
(Maa 4:33-34)

34 Yesu yã beeenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao. Èe yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃zina
sairo, 35 lɛ yã kɛ̀ annabi ò kɛ yãnzi, zaakɛ à bè:
Mɛ́ lɛ́ wɛ̃ mà yãlɛkɔ̃zina ońnɛ,
mɛ́ yã kɛ̀ utɛna zaa andunakaɛgurɔɔ ońnɛ.

Sɛ̃̀fɔ̃ɔ yã bɔkɔ̃tɛna

36 Ben Yesu gbɛ̃nɔ tò gwe à tà bɛ. À ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bè: Ǹ bura fɔ̃ɔ yã
bɔkɔ̃tɛ kɛwe. 37 Ben à bèńnɛ: Pɔ́wɛɛmaatɔ̃ri nɛ́ Gbɛ̃ntee Nɛ́mɛ. 38 Bura nɛ́
andunamɛ. Pɔ́wɛɛ maa nɛ́ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔmɛ. Fɔ̃ɔ nɛ́ Setãn
gbɛ̃nɔmɛ. 39 Ibɛɛ kɛ̀ ń tɔ̃̀ nɛ́ Ibilisimɛ. Pɔ́kɛkɛna nɛ́ andunayãagurɔɔmɛ.
Pɔ́kɛ̃rinɔ nɛ́ malaikanɔmɛ. 40 Lán wè fɔ̃ɔ kɛ̃ wà ká tɛ́n nà, lɛn eé kɛ lɛ
andunayãagurɔ. 41 Gbɛ̃ntee Nɛ́ é a malaikanɔ gbarɛ aɔ̃ gbɛ̃kɛkɛrinɔ kɔ̃n
zaakɛrinɔ bɔɛ a kpata gbɛ̃nɔ tɛ́ ń píngi, 42 aɔ̃ ń ká tɛ́ pãsĩ guu. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ
dɔn wà ɔ di ń musu. 43 Ben gbɛ̃ maaanɔ égɔ̃ tɛ́ kɛɛ lán ɔfãntɛ̃ bà kpata kɛ̀ bɔ̀
ń De kiia guu. Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n auzikio

44 Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán auziki kɛ̀ utɛna tɔɔtɛ guu bàmɛ. Kɛ̀ gbɛ̃ke
bɔ̀a, à kɛ̀kɛ à ùtɛ, ben pɔnnaa guun à tà à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ yà píngi, ben à tɔɔtɛ
pì lù.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeeo

45 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀ dɔ. Laatari bé èe òso maaanɔ wɛtɛɛ.
46 Kɛ̀ à òso ɔɔdee è, ben à tà à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ yà píngi, ben à òso pì lùo.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n táaruo

47 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀ dɔ. Wà táaru kpà sɛ̀bɛn, à kpɔ̀ bori
sãnda píngi kũ̀. 48 Kɛ̀ à pà, wà gàɛ wà bikũ̀o baa, ben wà vɛ̃̀ɛ wà à maaanɔ
plɛ̀plɛ wà kà gbíin, wà à zaaanɔ kwɛ̀ɛ. 49 Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ andunayãagurɔ.
Malaikanɔ é mɔ́ gbɛ̃ zaaanɔ sɛ́ɛ wà ń bɔ gbɛ̃ maaanɔ tɛ́, 50 aɔ̃é ń ká tɛ́ pãsĩ
guu. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu. 51 Ben Yesu ń lá à bè: A yã beeenɔ
mì dɔ̃̀ sa píngiɔ́? Aɔ̃ wèàla wà bè: Ee! 52 Ben à bèńnɛ: Tó yãdannɛri kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã dàda, eégɔ̃ dɛ lán bɛdee kɛ̀ è pɔ́ dufu kɔ̃n à ziio bɔ a làasi
guu bàmɛ.

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi
(Maa 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ lɛ̀kɔ̃zińnɛ à yã̀a, à bɔ̀ gwe, 54 à gàa a bɛ wɛ́tɛ, ben èe
yã daańnɛ ń aduakɛkpɛn. À yã bɔ̀ ń saɛ aɔ̃ bè: Mákpan gɛ̃gbɛ̃ pì ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n
dabuyã beeenɔ èn? 55 Lí'ari nɛ́n yɛ̀roo? À da tɔ́n Mariamaroo? À dãaronɔn
Yemisi kɔ̃n Yusufuo kɔ̃n Simɔo kɔ̃n Yudao ũroo? 56 À dãrenɔ kúwao kɛ̀roo?
À yã beeenɔ è mámɛ píngii? 57 Ben aɔ̃ gìzi. Yesu bèńnɛ: Annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ sairo,
sé à bɛ wɛ́tɛ kɔ̃n à uao. 58 Èe dabuyã kɛ gwe pariro, kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro
yãnzi.

14

Yaaya Batisikɛri gana
(Maa 6:14-29, Luk 9:7-9)

1 Gurɔ mɔ̀a bùsu pì kí Hɛrɔdu Yesu baaru mà. 2 Ben à bè a ìbanɔnɛ:
Gbɛ̃ pì nɛ́ Yaaya Batisikɛrimɛ. À fɛ̀ɛ bɔna gaan, beee yãnzin à gbãaa è èe
dabuyãnɔ kɛɛzi. 3 Zaakɛ Hɛrɔdu Yaaya kũ̀ yã, à mɔ̀ kàa, à à dà kpɛ́siaan a
vĩ̀i Filipi naɔ̃ Hɛrɔdia yãnzi. 4 Zaakɛ Yaaya ègɔ̃ beenɛ: N Hɛrɔdia kũna nɔɔ ũ
zɛ́ vĩro. 5 Hɛrɔdu yezi à à dɛ, mɔde èe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ, zaakɛ aɔ̃ à annabikɛɛ
sì.
6 Hɛrɔdu igurɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ Hɛrɔdia nɛ́nɔkparɛ ɔ̃ wã̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ gweenɔnɛ,
ben à kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna maamaa. 7 Ben à lɛ́ gbɛ̃̀ à bè: Má la dà kɛ̀ mɛ́ n
gba pɔ́ kɛ̀ n à wɛ́ɛ kèma píngi. 8 Ben à da yã kàkanɛ à be: Ǹ ma gba Yaaya
Batisikɛri mì dana pɛrɛnti guu kɛ̀ tia. 9 Ben kína pɔɔ yàka, mɔde kɛ̀ à la dà
nibɔnɔ wáa yãnzin à bè wà kpáazi. 10 Ben à gbɛ̃ zĩ̀ wà Yaaya mì zɔ̃̀ kpɛ́siaan.
11 Kɛ̀ wà mɔ̀ kɔ̃n à mìo dana pɛrɛnti guu, wà kpà nɛ́ pìa, ben à gàao a danɛ.
12 Ben Yaaya ìbanɔ mɔ̀ wà à gɛ̀ sɛ̀ wà vĩ̀i, ben aɔ̃ gàa wà ò Yesunɛ.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa
(Maa 6:30-44, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-15)

13 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, ben a gɛ̃̀ góro'itɛ guu, èe gaa gusaɛ lɛ àgɔ̃ kú ado. Kɛ̀
gbɛ̃nɔɔ mà, aɔ̃ bɔ̀ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo pari wà pɛ̀ɛzi kɛ̀sɛ. 14 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ góro guu,
à gbɛ̃nɔ è paripari, ben aɔ̃ kɛ̀nɛ wɛ̃nda, ben à gyãree kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń tɛ́nɔ kɛ̀kɔ̃a.
15 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, à ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bè: Gura kɛ̀kii nɛ́ sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtumɛ, bensɔ̃ guu e
sii. Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ tá lakutunɔ guu, aɔ̃ pɔ́blee wɛtɛ wà lú. 16 Ben Yesu
wèńla à bè: Èe kɛ tiasi aɔ̃ táro. À pɔ́ kpáḿma aɔ̃ ble. 17 Ben aɔ̃ bènɛ: Burɛdi
mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mɛ̀n plaaaon wá vĩ kɛ̀. 18 Yesu bèńnɛ: À mɔ́omɛ kɛ̀. 19 À

ò gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃ vɛ̃ɛ sɛ̃a, ben à burɛdi mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mɛ̀n plaaa pìnɔ sɛ̀,
à a wɛ́ɛ sɛ̀ musu, à aubarika dàn. Ben à burɛdi pì lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa,
aɔ̃ɔ kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Aɔ̃ pɔ́ blè wà kɛ̃̀ ń píngi. Ben wà à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ
sɛɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà. 21 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blènɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro taka,
nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ baasi.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛlaa (Maa 6:45-52, Yoh 6:16-21)

22 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃ɔ aɔ̃ gɛ̃ góro'itɛn, aɔ̃ dɔnɛ aɛ gana sɛ̀bɛ baa kãa
kpa ai àgɔ̃ parii gbarɛ. 23 Aɔ̃ gbarɛna gbɛra, à dìdi sĩ̀sĩ musu à adua kɛ ado.
Guu e sii, à kú gwe ado. 24 Góro'itɛ pì kà zã̀ kɔ̃n í lɛ́ao, ben í e gó pì yĩpayĩpaa
kɛ̀ zàga'ĩa kàkańzi yãnzi. 25 Gudɔnao Yesu gàa ń kiia, èe táa oo íla. 26 Kɛ̀ aɔ̃ à
è èe táa oo íla, ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu aɔ̃ bè: Gɛ̀wãadeemɛ! Aɔ̃ wii lɛ̀ kɔ̃n vĩao, 27 ben
Yesu bèńnɛ gɔ̃ɔ: À a làakari kpáɛ, mámbee! Àton tó vĩa a kũro. 28 Ben Pita
bènɛ: Dii, tó ḿbeee, ǹ tó mà táa o íla mà mɔ́ n kiia. 29 Ben Yesu bè: Ǹ mɔ́!
Ben Pita bɔ̀ góro guu, èe táa oo íla èe gaa à kiia. 30 Kɛ̀ à è ĩa e kakaa, ben vĩa
à kũ̀. Èe vlɛ̃ɛɛ, ben à wii pɛ̀ à bè: Dii, ǹ ma mì sí. 31 Gwe gɔ̃ɔ Yesu ɔ bɔ̀ à à
kũ̀, ben à bènɛ: Ludanaanɛkɛ̃sãnade! Bɔ́yãnzi n seka kɛ̀zi? 32 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ góro
guu, ĩa zɛ̀. 33 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú góro guunɔ dɔnzi kɛ̀nɛ aɔ̃ bè: Luda Nɛ́mɛ n
ũ yãpura.

Yesu gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃na zaa Gɛnɛsarɛti (Maa 6:53-56)

34 Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ baa, aɔ̃ kà Gɛnɛsarɛti bùsun. 35 Gwedeenɔ Yesu dɔ̃̀, ben aɔ̃ à
baaru dàgula bùsu pìn píngi, ben wà mɔ̀nɛ gyãreenɔ ń píngi. 36 Wà wɛ́ɛ kɛ̀a
lɛ wà ɔ kɛ baa à uta lɛ́a. Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ kɛ̀anɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi.

15

Fɛɛakaarayã (Maa 7:1-13)

1 Farisi kenɔ kɔ̃n ludayãdannɛri kenɔ bɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ mɔ̀ Yesu kiia,
ben aɔ̃ à là wà bè: 2 Bɔ́yãnzi n ìbanɔ ègɔ̃ wa dezinɔ fɛɛakaarayã kũnarozi?
Aɔ̃è ɔ pípi gbasa wà pɔ́ blero. 3 Ben Yesu wèńla à bè: Bɔ́yãnzin eè gí Luda
yãdiɛnanɔzi àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna? 4 Zaakɛ Luda bè, à bɛ̀ɛ lí a de kɔ̃n a
daonɛ. À bè dɔ, gbɛ̃ kɛ̀ à a de ke a da kpɛ bɔ̀, wà adee dɛ. 5 Apinɔ sɔ̃ eè be,
tó gbɛ̃ bè a de ke a danɛ, pɔ́ kɛ̀ á vĩ à ń kpe dao gɔ̃̀ Luda pɔ́ ũ, 6 àsun a de kpe
daoro. Lɛmɛ eè Luda yã kɛ famma lɛ, lɛ àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna yãnzi. 7 A
mɔnafikideenɔ! Isaya annabikɛyã ò a yã musu wásawasa à bè:
8 Bori beee è bɛ̀ɛ limɛɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
aɔ̃ swɛ̃̀ kúmaro.
9 Aɔ̃ègɔ̃ dɔnzi kɛɛnɛ pãmɛ,
gbɛ̃ntee yãzɛkparɛn aɔ̃è dańnɛ.

Yã kɛ̀ è tó wàgɔ̃ gbãsĩ (Maa 7:14-23)

10 Ben Yesu parii sìsiazi à bè: À swã kpá à yã ma. 11 Èe kɛ pɔ́ kɛ̀ è gɛ̃ lɛ́n
bé è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro. Yã kɛ̀ è bɔ lɛ́n bé è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 12 Ben a ìbanɔ sɔ̃̀zi
aɔ̃ bè: Ń dɔ̃ kɛ̀ Farisinɔ yã pì mà à ń zɔ̃ ń swɛ̃̀nloo? 13 Yesu wèńla à bè: Pɔ́ kɛ̀
ma De kɛ̀ kú musu e tɔ̃ro weé wurɛmɛ. 14 À ń tó gwe. Vĩ̀a dɔn'aɛdeenɔmɛ!
Tó vĩ̀a gò kũna vĩ̀anɛ, aɔ̃ plaa ń píngi é si wɛ̀ɛmmɛ. 15 Pita bènɛ: Ǹ yã pì

bɔkɔ̃tɛwe. [16] Ben Yesu bè: A laasuu kpɛ́ yĩi seɔ́? [17] Á dɔ̃ kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ gɛ̃̀ lɛ́n è tá
gbɛɛɛn gbasa à bɔ mɛ̀nloo? [18] Yã kɛ̀ è bɔ lɛ́n sɔ̃ è bɔ swɛ̃̀ guumɛ. Àmbe è tó
gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. [19] Zaakɛ zaa swɛ̃̀ guun laasuu zaaa è bɔn: Gbɛ̃dɛna, zinakɛna,
pãpãkɛna, kpãi'ona, ɛgɛtona kɔ̃n gbɛ̃sɔ̃sɔ̃nao. [20] Yã beeenɔ bé è tó gbɛ̃ gɔ̃
gbãsĩ, pɔ́blena ɔpipisai è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro.

Nɔgbɛ̃ zɪ̃̀tɔ wɛ́ɛkɛna
(Maa 7:24-30)
[21] Ben Yesu bɔ̀ gwe, à gàa Taya kɔ̃n Sidɔ̃o bùsun. [22] Kanaa nɔgbɛ̃ kee kú
bùsu pìn, à mɔ̀ à wii pɛ̀zi à bè: Dii, Dauda Bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. Zĩn e wɛ́ɛ
tãa ma nɛ́nɔkparɛa maamaa. [23] Ben Yesu e weàlaro. À ìbanɔ sɔ̃̀zi, aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛ̀a wà bè: Ǹ pɛ́ nɔgbɛ̃ pìa, zaakɛ ègɔ̃ tɛ́wazi kɔ̃n wiiiomɛ. [24] Yesu wèńla à
bè: Isarailinɔ sãsãna lán sãanɔ bàmɛ. Aɔ̃ kiian Luda ma zĩn ado. [25] Ben
nɔgbɛ̃ pì mɔ̀ à kùɛnɛ à bè: Dii, ǹ ma ĩanka. [26] Yesu bènɛ: À maa wà nɛ́nɔ
pɔ́blee sɛ́ wà zu gbɛ̃ɛnɔnɛro. [27] Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Yãpuramɛ Dii! Mɔde baa
gbɛ̃ɛnɔ è pɔ́ble buru kɛ̀ lɛ̀ɛ ń dii teebu gĩzĩnɔ sɛ́sɛ. [28] Ben Yesu wèàla à bè:
Nɔgbɛ̃, ń ma náanɛ vĩ bíta. À kɛnnɛ lán ń yezi nà. Ben à nɛ́nɔkparɛ pì aafia
è zĩ pìa gɔ̃ɔ.

Yesu gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana pari
[29] Yesu bɔ̀ gwe à gàa èe dɔɔ Galili sɛ̀bɛzi, ben à bikũ̀ à vɛ̃ɛ sɪ̃̀sĩa. [30] Wà mɔ̀nɛ
kɔ̃n ɛrɛnɔ kɔ̃n vɪ̃̀anɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n swãdoonɔ kɔ̃n gyãre pãndenɔ
paripari. Wà ń káɛ à aɛ, ben à ń kɛ̃kɔ̃a. [31] Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ è swãdoonɔɔ e yã oo,
gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔɔ e gɔ̃ɔ wásawasa, ɛrɛnɔɔ e táa oo, vɪ̃̀anɔɔ e guu ee, yã pì bɔ̀ ń
saɛ, ben aɔ̃ Isarailinɔ Luda sáabu kpà.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa
(Maa 8:1-10)
[32] Yesu a ìbanɔ sìsiazi à bèńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀nɔ kɛ̀mɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ gĩakɛ
wà kúmao gurɔ aagɔ̃, ben aɔ̃ pɔ́ke vĩ wà blero. Má yezi mà ń gbarɛ kɔ̃n
nɔaaoro, lɛ guu tón lińma zɛ́nlo yãnzi. [33] Ben a ìbanɔ à là wà bè: Mákpan wé
pɔ́blee en sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu kɛ̀, à parii kɛ̀ taka kãa? [34] Ben Yesu ń lá à bè: Burɛdi
mɛ̀n ũgban á vĩi? Aɔ̃ bè: Mɛ̀n swɛɛplaamɛ kɔ̃n kpɔ̀ kete kenɔ. [35] Ben à bè
parii vɛ̃ɛ tɔɔtɛ. [36] Ben à burɛdi mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ sɛ̀ kɔ̃n kpɔ̀nɔ, à sáabu kɛ̀,
ben à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ̃ kpà gbɛ̃nɔa. [37] Baade píngi pɔ́ blè wà kɑ̃̀.
Wà à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ ai gbíi swɛɛplaaa pà. [38] Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blɛ̀nɔ kà gɔ̃ɔn
bɔrɔ siigɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ baasi. [39] Kɛ̀ Yesu gbɛ̃nɔ gbàrɛ, ben à gɛ̃̀ góro'itɛ
guu, à gàa Magadã bùsun.

16

Farisinɔ mɔnafiki
(Maa 8:11-21, Luk 12:54-56)
[1] Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ mɔ̀ Yesu kiia lɛ aɔ̃ à yɔ̃ wà gwa, ben aɔ̃ à gbèka
à sèeda ke kɛńnɛ kɔ̃n Luda gbãaao wà e. [2] Ben Yesu wèńla à bè: Tó ɔfãntɛ̃
gɛ̃̀ kpɛ́n eè be, ludambɛɛ é kɛ̃kɔ̃a, zaakɛ à tɛ̃a kũ̀. [3] Tó kɔngɔmɛ eè be, lou é
ma gbɑ̃̀a, zaakɛ ludambɛɛ dɛ tɛ̃ gɛ̃̀ɛgɛ̃ɛ. Á ludambɛ wɛ́ɛ dɔ̃kɔ̃zi, mɔde ée fɔ̃ à
gurɔɔ kɛ̀kii sèeda dɔ̃ro. [4] Tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaa ludanaanɛkɛrisaideenɔ bé wè sèeda
gbekama, mɔde mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro, sé Yunusa pɔ́. Ben à ń tó gwe à tà.

5 Kɛ̀ à ìbanɔ bikṹ baa gwe, burɛdi kũsãɛ yã sȁńgu. 6 Ben Yesu bèńnɛ: Àgɔ̃
a zĩnda kũna dɔ̃! À làakari kɛ Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. 7 Ben
aɔ̃ɔe beekɔ̃nɛ: Kɛ̀ wée burɛdi sɛ́ro yãnzin à ò lɛzi. 8 Yesu dɔ̃ḿma, ben à
ń lá à bè: Ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ, bɔ́yãnzin ée beekɔ̃nɛ kɛ̀ á burɛdi vĩro
yãnzimɛzi? 9 Ai tia ée dɔ̃roo? Burɛdi mɛ̀n sɔɔroo kɛ̀ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ
sɔɔroonɔa yã e dɔaguroo? Á sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ? 10 Burɛdi mɛ̀n swɛɛplaaa
kɛ̀ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa sɔ̃, á sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ? 11 Bɔ́yãnzin ée
dɔ̃ kɛ̀ burɛdi yãn mɛ́ɛ oarerorozi? À làakari kɛ Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ
burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi! 12 Ben aɔ̃ dɔ̏ sa èe kɛ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ yãn èe oońnɛ wà
làakari kɛziro, Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ yãdannɛnamɛ.

Yesu mɛsayakɛ ona
(Maa 8:27-30, Luk 9:18-21)

13 Kɛ̀ Yesu kà Sizarea Filipi bùsun, ben à a ìbanɔ là à bè: Dén gbɛ̃nɔ è be
Gbɛ̃ntee Nɛ́ dɛ à ũu? 14 Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃kenɔ è be Yaaya Batisikɛrimɛ,
gbɛ̃kenɔ è be Ilia, gbɛ̃kenɔ è be dɔ Yɛrɛmaya ke annabi yãanɔ doken n ũ.
15 Ben à ń lá à bè: Apinɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ a ũu? 16 Simɔ Pita wèàla à
bè: Mɛsayan n ũ, Luda Wɛ̀ndide Nɛ́. 17 Ben Yesu bènɛ: Aubarikadeemɛ n
ũ, Yunusa nɛ́ Simɔ! Zaakɛ èe kɛ gbɛ̃ntee bé à yã beee dànnɛro, ma De kɛ̀
kú musumɛ. 18 Mɛ́ɛ oonnɛ: Pitamɛ n ũ, gbɛ̀si pìn mɛ́ ma sɔsi káɛa. Gɛ̀wãa
gbãa é zɩ̀ blearo. 19 Mɛ́ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia mɔ̀nɛnɔ kpámma. Pɔ́ kɛ̀ ń yì
tɔɔtɛ yina musu. Pɔ́ kɛ̀ ń pòto tɔɔtɛ potona musu. 20 Ben Yesu a ìbanɔ swã
sùkãńnɛ lɛ aɔ̃ton o gbɛ̃kenɛ kɛ̀ Mɛsayan a ũro.

Yesu a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Maa 8:31-9:1, Luk 9:22-27)

21 Zaa gurɔ beeean Yesu e a Yerusalɛmu gana yã bɔkɔ̃tɛɛ a ìbanɔnɛ à bè,
séde à wɛ́ɛtãmma e maamaa gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ
ɔzĩ, weé a dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ é fɛɛ. 22 Ben Pita gàao kpado, èe giinɛ à bè:
Kai Dii! Bee é n lero! 23 Ben Yesu lìɛ à bè Pitanɛ: Ǹ gumɛ gwe Setãn! Ń
yezi ǹ zɛ́ zɔ̃mɛmɛ. N laasuu nɛ́ Luda pɔ́nlo, gbɛ̃ntee pɔ́mɛ.
24 Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩnda
wɛ̀ndizi, à a líkpangbãroo sɛ́ à tɛ́omazi. 25 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̀ndi kũna
é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̀ndizi ma yãnzi sɔ̃, adee bé eégɔ̃ wɛ̀ndi vĩ. 26 Tó
gbɛ̃ gɔ̏ anduna vĩ píngi, tó à kòra a wɛ̀ndizi, bɔ́ àren eé ee? Bɔ́n gbɛ̃ é e à a
wɛ̀ndi lendee kpáo? 27 Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é liara à su a De gakui guu kɔ̃n
a malaikanɔ, gbasa à fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaa. 28 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
gbɛ̃kenɔ kú gura kɛ̀ aɔ̃é garo ai aɔ̃ Gbɛ̃ntee Nɛ́ e, èe suu kína ũ.

17

Yesu lina
(Maa 9:2-13, Luk 9:28-36)

1 Gurɔ swɛɛdoo gbɛra Yesu Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n à dãaro Yohanao sɛ̀ɛ
à gàańyo kpii lezĩa ńtɛ̃ɛ. 2 Ben à lì ń wáa. A uu e tɛ́ kɛɛ lán ɔfãntɛ̃ bà, à
pɔ́kãsãanɔ gɔ̏ pú fénfen lán loupina bà. 3 Ben Musa kɔ̃n Iliao bɔ̀ wà mɔ̀ńzi,
aɔ̃ɔe yã oo kɔ̃n Yesuo. 4 Ben Pita bè Yesunɛ: Dii, à maa kɛ̀ wá kú kɛ̀. Tó
ń yezi, mɛ́ kutaa dɔ mɛ̀n aagɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Ilia pɔ́ mɛ̀n
do. 5 Gurɔɔ kɛ̀ èe yã oo, ludambɛ lugu tɛ́kɛna dàńla, ben aɔ̃ kòto mà à guu
à bè: Àmbe ma Nɛ́ mɛ̀n do léle yenzidee ũ, à yã è kámagu. À à yã ma. 6 Kɛ̀

à ìba pìnɔ kòto pì mà, vĩa ń kũ maamaa, aɔ̃ dàɛ ń puua. [7] Ben Yesu sɔ̃̀ńzi, à
ɔ kɛ̀ḿma à bè: À fɛɛ, àton vĩa kɛro. [8] Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀ musu, aɔ̃ɔe gbɛ̃ke ero, sé
Yesu ado.
[9] Kɛ̀ aɔ̃ɔe pitaa kpiii pìa, Yesu dìɛńnɛ à bè: Àton wɛ́ɛgupu kɛ̀ á è yã o gbɛ̃ke
maro ai Gbɛ̃ntee Nɛ́ fɛɛ bɔna gaan. [10] Ben à ìbanɔ à là wà bè: Bɔ́yãnzin
ludayãdannɛrinɔ è be Ilia bé eé mɔ́ káakuzi? [11] Ben à wèńla à bè: Ilia é mɔ́
yãpuramɛ, eé yã píngi kɛkɛ a gbɛ̀n. [12] Mɔde mɛ́ɛ ooare, Ilia mɔ̀ kɔ̀, ben aɔ̃ɔe
à dɔ̃ro, ben aɔ̃ ń pɔyezi kɛ̀nɛ. Lɛn aɔ̃é wɛ́ɛ tã Gbɛ̃ntee Nɛ́a lɛ dɔ. [13] Ben à
ìbanɔɔ dɔ̃̀ kɛ̀ Yaaya Batisikɛrin à tɛ́a.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kɛ̃kɔ̃ana
(Maa 9:14-29, Luk 9:37-42)
[14] Kɛ̀ aɔ̃ kà parii guu, gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ à kùɛ Yesunɛ [15] à bè: Dii, ǹ ma nɛ́ wɛ̃nda
gwa, zaakɛ gasindadeemɛ. È nawɛ̃a kɛ maamaa, ègɔ̃ lɛ́ɛɛ tɛ́n ke ín baabɔɛ.
[16] Ma mɔo n ìbanɔnɛ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà à kɛ̃̀kɔ̃aro. [17] Ben Yesu bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ yakana
ludanaanɛkɛrisaideenɔ! Mɛ́gɔ̃ kúao ai bɔrɛmɛ? Mɛ́gɔ̃ mɛnaaao ai bɔrɛmɛ?
À mɔ́mɛ nɛ́ pìo kɛ̀. [18] Yesu gì zĩn pìnɛ, ben à gò nɛ́ pìa, à kɛ̃̀kɔ̃a gwe gɔ̃ɔ.
[19] Beee gbɛra Yesu ìbanɔ sɔ̃̀zi ńtɛ̃ɛ, aɔ̃ à là wà bè: À kɛ̀ dia wée fɔ̃ wa pɛ́ zĩn
pìa à bɔ̀roo? [20] À wèńla à bè: Kɛ̀ á Luda náanɛ vĩ bítaro yãnzimɛ. Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare: Tó á Luda náanɛ vĩ féte lán ɛfɔ wɛ́ɛ bà, é o kpiii kɛ̀kiinɛ à gu kɛ̀
à gá kãa, eé kɛ lɛ. Yãke é a furo. [21] Zĩn kɛ̀ taka è sí bɔro, sé kɔ̃n aduakɛnao
kɔ̃n lɛ́yinao.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Maa 9:30-32, Luk 9:43-45)
[22] Gurɔɔ kɛ̀ à kú kɔ̃n a ìbanɔ lɛdo Galili, à bɛ̀ńnɛ: Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ nańnɛ
ń ɔzĩ, [23] weé à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. Ben aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka maamaa.

Luda ua ɔɔ fĩabona
[24] Kɛ̀ aɔ̃ kà Kapɛnamu, Luda ua ɔɔsirinɔ mɔ̀ wà Pita là wà bè: A dannɛri
è Luda ua ɔɔ kpároo? [25] Pita wèńla à bè: È kpá. Kɛ̀ Pita e gɛ̃ɛ bɛ, Yesu gĩakɛ à
bènɛ gɔ̃ɔ: Simɔ, dénɔn anduna kɛ̀ kínanɔ è bɛ'ɔɔ ke yàra'ɔɔ síḿmaa? Aɔ̃ nénɔn
yɔ́ɔ ke gbɛ̃ pãndenɔmɛ? N yã pì è diaa? [26] Pita bè: Gbɛ̃ pãndenɔmɛ. Yesu
bènɛ: Tó lɛmɛ, aɔ̃ nénɔ bà kuuro. [27] Mɔde lɛ wa yã tón ɔ̃ḿmaro yãnzi, ǹ gá
ǹ daburu da sɛ̀bɛ guu. Kpɔ̀ káaku kɛ̀ nɛ́ kũ, ǹ à lɛ́ wɛ̃, nɛ́ ɔɔ e à guu. Ǹ bee sɛ́
ǹ kpáḿma, mapi kɔ̃n mpio pɔ́ ũ.

18

Tɛna Yesuzi lán nɛ́ bà
(Maa 9:33-37, Luk 9:46-48)
[1] Zĩ beeea Yesu ìbanɔ mɔ̀ aɔ̃ à là wà bè: Dé bé à dɛńla kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia gbɛ̃nɔ tɛ́ɛ? [2] Ben Yesu nɛ́ féte ke sìsi à à zɛ̀ ń aɛzĩ [3] à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, tó ée nɔ̀sɛ liɛ a gɔ̃ lán nɛ́ féte bàro, é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro.
[4] Gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩnda bùsa à gɔ̃̀ lán nɛ́ féte kɛ̀kii bà, àmbe dɛńla kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia gbɛ̃nɔ tɛ́. [5] Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ beee taka sì ma ìbakɛɛ yãnzi, mámbe à ma si.

Yã kɛ̀ è tó wà sãsã
(Maa 9:42-48, Luk 17:1-2)
[6] Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kɛ̀ ma náanɛ vĩi kɛ̀kiinɔ doke sɛ̃̀sã, eégɔ̃ sɛ̃̀ɔ adeenɛ wà
wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ à waalɛ wà à zu sɛ̀bɛ lɔ̀n. [7] Wãiyoo anduna, kɛ̀ yã kɛ̀
è tó wà sãsã kú à guu yãnzi. Séde yã kɛ̀ è tó wà sãsã gɔ̃ kuu, mɔde wãiyoo

gbɛ̃ kɛ̀ sɑ̃sɑ̃na yɑ̃ pì bɔ̀ à kiia. 8 Tó n ɔɔ ke n gbá bé è tó ǹ sɑ̃sɑ̃, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna.
À sɑ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu kɔ̃n ɔ kusuo ke ɛrɛ ũ dɛ n gɔ̃ ɔ mɛ̀n plaaa ke gbá
mɛ̀n plaaa vĩla wà n zu tɛ́ kɛ̀ è garoo guu. 9 Tó n wɛ́ɛ bé è tó ǹ sɑ̃sɑ̃, ǹ bɔ ǹ
zĩnna. À sɑ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu kɔ̃n wɛ́ɛ dooo dɛ n gɔ̃ wɛ́ɛ mɛ̀n plaaa vĩla
wà n zu tɛ́ guu gɛ̀wɑ̃an.

Yɑ̃lɛkɔ̃zina kɔ̃n sɑ̃ sɑ̃sɑ̃nao
(Luk 15:3-7)

10-11 À làakari kɛ dɔkɛna kɔ̃n nɛ́ kɛ̀nɔ dokezi, zaakɛ mɛ́ɛ ooare, aɔ̃
malaikanɔɔ kú musu, aɔ̃ɔ kú kɔ̃ wɛ́ɛn kɔ̃n ma De kɛ̀ kú gweeo baabɔɛ. 12 Ée
daa diamɛ? Tó gbɛ̃ sɑ̃a vĩ mɛ̀n basɔɔro, tó à doo sɑ̃̀sɑ̃, eé à mɛ̀n basɔɔro
dosai tó sĩ̀sĩgɛɛzi gwe, à gá à à sɑ̃a kɛ̀ sɑ̃̀sɑ̃ pì wɛtɛroo? 13 Yɑ̃puraan mɛ́ɛ
ooare, tó à bɔ̀a, à pɔɔ égɔ̃ nnaa dɛ à mɛ̀n basɔɔro dosai kɛ̀ aɔ̃e sɑ̃sɑ̃roonɔla.
14 Lɛn a De kɛ̀ kú musu yezi nɛ́ kɛ̀nɔ doke sɑ̃sɑ̃ sɔ̃ro lɛ.

Sùukɛna kɔ̃o

15 Tó n gbɛ̃daaa taari kɛ̀, ǹ gá ǹ à le ndo, ǹ yɑ̃ pì bɔnɛ gupuraaa. Tó à n
yɑ̃ mà, n n gbɛ̃ pì mìlɛ blè. 16 Tó èe n yɑ̃ ma sɔ̃ro, ǹ gbɛ̃ mɛ̀n doo ke gɔ̃ɔn
plaa sɛ́ ǹ namma, lɛ à yɑ̃ pì sí sèedade gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ɔ musu. 17 Tó à gì
ń yɑ̃ mazi, ǹ yɑ̃ pì o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Tó à gì à sɔsi gbɛ̃ pìnɔ yɑ̃ mazi dɔ, ǹ à diɛ
kifii ke gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ.

18 Yɑ̃puraan mɛ́ɛ ooare, pɔ́ kɛ̀ á yì tɔɔtɛ yina musu, pɔ́ kɛ̀ á pòto tɔɔtɛ
potona musu. 19 Mɛ́ɛ ooare dɔ, tó a gɔ̃ɔn plaaanɔ lɛ́ kɛ̀ do tɔɔtɛ kɛ̀, yɑ̃ kɛ̀
a à wɛ́ɛ kɛ̀ ma De kɛ̀ kú musua píngi, eé kɛare. 20 Zaakɛ guu kɛ̀ gɔ̃ɔn plaa ke
gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ kàkɔ̃an kɔ̃n ma tɔ́o, má kú ń tɛ́.

21 Beee gbɛra Pita mɔ̀ à Yesu là à bè: Dii, gɛ̃̀n ũgban mà sùu kɛ kɔ̃n ma gbɛ̃
kɛ̀ ègɔ̃ taari kɛɛmɛɛo? Gɛ̃̀n swɛɛplaan yɔ́? 22 Yesu wèàla à bè: Mɛ́ɛ oonnɛ, èe
kɛ gɛ̃̀n swɛɛplaanlo, gɛ̃̀n swɛɛplaa lɛo baaagɔ̃ akurimɛ.

23 Beee yɑ̃nzi kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán kɛ̀ bà. Kína ke bé à yezi à a
ɔɔ yɑ̃ gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n a ìbanɔ. 24 Kɛ̀ à nà ɔɔ pì yɑ̃a, ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à à fĩa
sɛna miliɔ̃ wàa kurio. 25 Kɛ̀ à ɔɔ vĩ à fĩa pì boro, ben à dii bè wà à yá kɔ̃n
à naɔ̃o kɔ̃n à nɛ́nɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ píngi gbasa wà à kɛ̃. 26 Ben ìba pì dàɛ a
dii aɛzĩ, à agbaa kpànɛ à bè: Ǹ mɛna kɛmao, mɛ́ n fĩa bonnɛ píngi. 27 Ben à
dii à wɛ̃nda gwà à à gbàrɛ, à fĩa pì tònɛ. 28 Kɛ̀ ìba pì bɔ̀ dé, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n a ìba
daa kɛ̀ à fĩa dɔa kondogi ɔɔ mɛ̀n basɔɔroo. Ben à à kũ̀, èe ɔ tɔ̃ɔ a kòtoa à bè:
Ǹ ma fĩa bomɛ. 29 À ìba daaa pì dàɛ à aɛzĩ, à agbaa kpànɛ à bè: Ǹ mɛnamɛ,
mɛ́ n fĩa bonnɛ. 30 Mɔde èe wero. À tò wà à dà kpɛ́siaan ai à à fĩa bonɛ.
31 Kɛ̀ à ìba kpaaanɔɔ è lɛ, aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka maamaa, ben aɔ̃ gàa wà yɑ̃ kɛ̀ kɛ̀ pì
tɔ̃kɛ̃̀ ń diinɛ píngi. 32 Ben dii pì à sìsi à bè: Ìba pɑ̃sĩ! Ma n fĩa tònnɛ píngi, kɛ̀
n agbaa kpàmɛ yɑ̃nzi. 33 Lán ma sùu kɛ̀nyo nà, lɛ n sùu kɛ̀ kɔ̃n n gbɛ̃daaao
lɛ se. 34 À dii pì pɔ fɛ̃̀, à tò wà à dà kpɛ́siaan, wàgɔ̃ wɛ́ɛ tɑ̃aa ai à gá à fĩa pì
boo píngi. 35 Ben Yesu ɛ̀ara à bè: Tó a baade è sùu kɛ kɔ̃n a gbɛ̃daaao kɔ̃n
nɔ̀sɛo doro, lɛn ma De kɛ̀ kú musu é kɛare lɛ se.

19

Gina nɔɔzi yɑ̃
(Maa 10:1-12)

1 Kɛ̀ Yesu yɑ̃ beeenɔ ò à yɑ̃̀a, à bɔ̀ Galili à gàa Yudea bùsu kpado Yoda
baa kɑ̃a kpa. 2 Parii tɛ́zi, ben à ń gyɑ̃reenɔ kɛ̃̀kɔ̃ańnɛ gwe. 3 Farisi kenɔ mɔ̀

wà à yɔ̃ wà gwa, ben aɔ̃ à là wà bè: Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à gí a naɔ̃zi yã píngi yãnzin
yɔ́? 4 À wèńla à bè: Kɛ̀ Luda ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃o ũ zaa káaku, ée à kyó
kɛ á màroo? 5 Luda bè, beee yãnzin gɔ̃gbɛ̃ é a de kɔ̃n a dao tó, aɔ̃é nakɔ̃a
kɔ̃n a naɔ̃o, aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃ mɛ̀ doo ũ. 6 Aɔ̃ɔ kuu plaa dɔro, sé do. Beee
yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń nákɔ̃anɔ, gbɛ̃ntee tón ń kɛ̃kɔ̃aro. 7 Ben Farisinɔ à là wà
bè: Bɔ́yãnzi Musa dìɛ gɔ̃gbɛ̃ yìgidɛtakada kpá a naɔ̃a à à gbarɛozi? 8 Yesu
wèńla à bè: A swãgbãa yãnzin Musa a gba zɛ́ à a nɔɔnɔ gbarɛzi, mɔde à dɛ
lɛ zaa káakuro. 9 Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi, tó èe kɛ à gɔ̃pɔsɛɛ kɛ̀nlo, tó à
nɔ pãnde sɛ̀, adee zina kɛ̀n gwe.
10 Ben à ìbanɔ bènɛ: Tó lɛn gɔ̃gbɛ̃ yã dɛ lɛ kɔ̃n a naɔ̃o, à maa wà nɔɔ sɛ́ro.
11 Ben Yesu bèńnɛ: Èe kɛ gɔ̃gbɛ̃ píngi bé eé yã pì fɔ̃ro, sé gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń gbá à
zɛ́nɔ. 12 Zaakɛ gbɛ̃kenɔ è nɔɔ sɛ́ro, kɛ̀ wà ń í lɛ yãnzi, gbɛ̃kenɔ ègɔ̃ kuu lɛ kɛ̀
wà ń fɛ̀ɛ kɛ̀ yãnzi, gbɛ̃kenɔ ń zĩnda kũ̀ lɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yãnzi. Gbɛ̃
kɛ̀ eé yã pì fɔ̃ à fɔ̃.

Aubarikadana nɛ́nɔn
(Maa 10:13-16, Luk 18:15-17)

13 Wèe mɔ́ Yesunɛ kɔ̃n nɛ́nɔ lɛ à ɔ kɛḿma à adua kɛńnɛ, ben à ìbanɔ gìńnɛ.
14 Ben Yesu bè: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kiia. Àton gíńnɛro, zaakɛ aɔ̃ takanɔ pɔ́n
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ. 15 Kɛ̀ à ɔ kɛ̀kɛḿma, ben à bɔ̀ gwe.

Auzikidee
(Maa 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Ben gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ Yesu kiia, à à là à bè: Dannɛri, bɔ́ maaan mɛ́ kɛ mà
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ee? 17 À wèàla à bè: À kɛ̀ dia nɛ́ɛ ma laa maakɛna yãzi?
Luda ado bé à maa. Tó ń yezi ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi pì guu, ǹgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna.
18 Ben à à là à bè: À kpareemɛ? Ben Yesu bè: Ǹton gbɛ̃ dɛro, ǹton zina kɛro,
ǹton kpãi oro, ǹton yã di n gbɛ̃daaaaro, 19 ǹgae bɛ̀ɛ lí n de kɔ̃n n daonɛ, ǹgɔ̃
ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 20 Gɔ̃kparɛ pì bènɛ: Má yã beeenɔ
kũna píngi. À kparee bé à gɔ̃̀mɛ dɔɔ? 21 Yesu bènɛ: Tó ń yezi ǹgɔ̃ papana, ǹ
gá ǹ n pɔ́nɔ yá píngi, ǹ à ɔɔ kpá takaasideenɔa, ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi, nɛ́gɔ̃ auziki
vĩ ludambɛ. 22 Kɛ̀ gɔ̃kparɛ pì yã pì mà, à tà pɔsiaao, kɛ̀ à auzikinɔ vĩ bíta
yãnzi.
23 Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, à zĩ'ũ auzikideenɛ à gɛ̃
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 24 Mɛ́ɛ ooare dɔ, lakumi gɛ̃na pɔrɔyĩn aaga dɛ
auzikide gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guula. 25 Kɛ̀ à ìbanɔ yã pì mà, ben à bɔ̀
ń saɛ maamaa aɔ̃ bè: Tó lɛmɛ, dé bé eé fɔ̃ à mìsina ee? 26 Ben Yesu ń gwá
tíii, à bèńnɛ: Gbɛ̃ntee é fɔ̃ro. Luda kiia baabɔ píngi è sí kɛ.
27 Ben Pita wèàla à bè: Wa baabɔ píngi tò wa tɛnzi. Bɔ́ bé eé gɔ̃we
saa? 28 Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare: Tó Gbɛ̃ntee Nɛ́ vɛ̃̀ɛ a kíblekita
gakuideea anduna dufu guu, amɔa kɛ̀ á tɛ́maziinɔ é vɛ̃ɛ kíblekita mɛ̀n kuri
awɛɛplaaanɔa, àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ɔ Isaraili bori mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔnɛ. 29 Gbɛ̃
kɛ̀ à a bɛɛ ke a vĩ̀inɔ tò ke a dãaronɔ ke a de ke a da ke a nɛ́nɔ ke a buraanɔ
ma yãnzi, adee é ɛara à beee taka e lɛo basɔɔro, bensɔ̃ eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo
e. 30 Mɔde gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ pari, kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ
pari.

20

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n ayakɛrinɔ

1 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀: Uabɛde ke bé à bɔ̀ kɔngɔ idɛ'idɛ, à
gàa ayakɛrinɔ wɛtɛ aɔ̃ zĩi kɛare a bura. 2 Aɔ̃ yã kɔ̃ sɛ̀ à fĩa boń́nɛ kondogi ɔɔ
mɛ̀n doodo. Ben à ń gbáɛ a bura. 3 À bɔ̀ dɔ mɔ̀ kɛ̃ndo, ben à gbɛ̃ pãndenɔ lè
yàra guu kaɛna pã. 4 À bèń́nɛ: Apinɔ sɔ̃, à gá à zĩi kɛ ma bura, mɛ́ fĩa boare a
zɛ́a. 5 Ben aɔ̃ gàa. À ɛ̀ara à bɔ̀ dɔ ɔfãntɛ̃ mìdangura, ben à ɛ̀ara à bɔ̀ ɔfãntɛ̃ ɔra
pitanao, à ò gbɛ̃ pãndenɔnɛ lɛ dɔ. 6 Kɛ̀ à bɔ̀ uusiɛ, à gbɛ̃ pãndenɔ lè kaɛna,
ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi á kaɛna kɛ̀ pã zaa kɔngɔɔ? 7 Aɔ̃ wèàla wà bè: Kɛ̀
wèe zĩi dawero yãnzimɛ. À bèń́nɛ: À gá à zĩi kɛ ma bura se. 8 Ɔfãntɛ̃ gɛ̃na
kpɛ́nn buradee pì bè a ayakɛrinɔ gbɛ̃nsinɛ: Ǹ ayakɛrinɔ sísi ǹ fĩa boń́nɛ.
Ǹ naa gbɛ̃ kpɛɛdeenɔa ai à gá mì dɛo gbɛ̃ káakunɔa. 9 Ben uusiɛdeenɔ mɔ̀,
aɔ̃ kondogi ɔɔ è mɛ̀n doodo. 10 Kɛ̀ gbɛ̃ káakunɔ mɔ̀, aɔ̃ɔe daa ń ɔɔ égɔ̃ dɛ gbɛ̃
kpɛɛdeenɔ pɔ́lamɛ, ben kondogi ɔɔ mɛ̀n doon aɔ̃ɔ è ń píngi. 11 Kɛ̀ aɔ̃ ń ɔɔ sì,
ben aɔ̃ lɛ́fɔtɔɔ kà bɛdee pìzi 12 wà bè: Awa doon gbɛ̃ zãadeenɔ zĩi kɛ̀, ben n
ń kɛ́ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n wamɔwa kɛ̀ wa zĩ bíta kɛ̀ ɔfãntɛ̃ gbãaa guuɔ́ɔ? 13 Ben à wè
ń gbɛ̃ doo pìla à bè: Ma gbɛ̃, mɛ́ɛ n blero. Wa kɔ̃ yã mà kondogi ɔɔ mɛ̀n doo
musunloo? 14 Ǹ n pɔ́ sí ǹ tá. Má yezi mà kpá gbɛ̃ zãadee kɛ̀kiia lán n pɔ́
bàmɛ. 15 Má zɛ́ vĩ mà kɛ kɔ̃n ma ɔɔo lán má yezi nàroo? Nɛ́ɛ wɛ́ɛ bɔbɔɔzi kɛ̀
má gbɛ̃kɛɛ vĩ yãnzin yɔ́? 16 Lɛn kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ
égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Maa 10:32-34, Luk 18:31-34)

17 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu, à a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɛ̀ɛ
ńdona, à yã òń́nɛ zɛ́n à bè: 18 Wée gaa Yerusalɛmumɛ. Gwen weé Gbɛ̃ntee
Nɛ́ kpá sa'orikinɔa kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ, aɔ̃é yã daàla à ga, 19 aɔ̃é a kpá
bori pãnde gbɛ̃nɔa. Aɔ̃é à fabo, aɔ̃é à gbɛ̃ flào, aɔ̃é à pá lía wà à dɛ, à gurɔ
aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ.

Yemisi kɔ̃n Yohanao wɛ́ɛkɛna
(Maa 10:35-45)

20 Ben Zebedi nɛ́nɔ da mɔ̀ Yesu kiia kɔ̃n a nɛ́nɔ. À yezi à wɛ́ɛ kɛa, ben à
kùɛnɛ. 21 Ben à à là à bè: Bɔ́n ń yezi? À wèàla à bè: Ǹ tó ma nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa
kɛ̀nɔ vɛ̃ɛnyo n kpatan, gbɛ̃ doo n ɔplaazi, gbɛ̃ doo ɔzɛɛzi. 22 Ben Yesu bè nɛ́
pìnɔnɛ: Á yã kɛ̀ ée à wɛ́ɛ kɛɛmaa dɔ̃ro. Togo'i kɛ̀ mɛ́ mi, é fɔ̃ à miɔ́? Aɔ̃ wèàla
wà bè: Wé fɔ̃. 23 Yesu bèń́nɛ: Togo'i kɛ̀ mɛ́ mii, é mi fá, mɔde vɛ̃ɛna ma
ɔplaazi ke ma ɔzɛɛzi nɛ́ ma yãnlo. Gbɛ̃ kɛ̀ ma Dee kɛ̀kɛń́nɛnɔ pɔ́mɛ. 24 Kɛ̀ à
ìba gɔ̃ɔn kuri kpaaanɔ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ vɛ̃̀i kɔ̃n dãaroo pìzi. 25 Ben Yesu ń
kákɔ̃a à bèń́nɛ: Á dɔ̃ kɛ bori pãnde kínanɔ è gbãaa ble ń gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ
sɔ̃ è iko mɔ́ń́nɛ, 26 mɔde à dɛ lɛ a kiiaro. A tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃nsi ũ, sé
adee kɛ a zɛ̃̀ri ũ. 27 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé adee kɛ a zɔ̀ ũ.
28 Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ e mɔ́ lɛ wà zĩi kɛnɛro, à mɔ̀ lɛ à zĩi kɛń́nɛmɛ, à a zĩnda
wɛ̃̀ndi kpá lɛ à gbɛ̃nɔ bo pari yãnzi.

Vɛ̃̀a baakɛrinɔ kɛ̃kɔ̃ana
(Maa 10:46-52, Luk 18:35-43)

29 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe bɔɔ Yɛriko, parii tɛ́ Yesuzi. 30 Vɛ̃̀a gɔ̃ɔn plaaanɔ vɛ̃ɛna zɛ́
lɛ́a, aɔ̃ɔ mà Yesu bé èe gɛ̃tɛɛ, ben aɔ̃ɔe lɛ́ gbãaa zuu wà bè: Dii, Dauda Bori,
ǹ wa wɛ̃nda gwa! 31 Wà gìń́nɛ wà bè aɔ̃ yĩtɛ, ben aɔ̃ lɛ́ gbãa zuna kàara wèe
bee: Dii, Dauda Bori, ǹ wa wɛ̃nda gwa! 32 Ben Yesu zɛ̀ à ń sísi, à ń lá à bè:

Bɔ́n á yezi mà kɛaree? 33 Aɔ̃ wèàla wà bè: Dii, wá yezi wa wɛ́ɛ guu emɛ.
34 Yesu ń wɛ̃nda gwà, à ɔ kɛ̀ ń wɛ́ɛa. Gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ wɛ́ɛ guu è, ben aɔ̃ tɛ̀zi.

21

Gbãakɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu
(Maa 11:1-11, Luk 19:28-40, Yoh 12:12-19)

1 Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo, aɔ̃ kà Bɛtɛfage lakutu kɛ̀ kú Kùkpɛ
sĩ̀sĩgɛɛzi, ben Yesu a ìba zĩ̀ gɔ̃ɔn plaa, 2 à bèńnɛ: À gá lakutu kɛ̀ káɛ a aɛ
kɛ̀kãa guu. Tó a gɛ̃ gɔ̃ɔ, é zaaki e kɔ̃n a nɛ́o bàdɔna gwe. À poro à suomɛ.
3 Tó wà a la wà bè, à kɛ̀ diaa, à be Dii bé à yezi, eé ɛara à suo tia. 4 À kɛ̀ lɛ lɛ
yã kɛ̀ annabi ò kɛ yãnzimɛ à bè:
5 À o Zayɔndeenɔnɛ
aɔ̃ kína bé èe mɔɔ ń kiia.
À busɛ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛɛ.
6 Ìba pìnɔ gàa wà kɛ̀ lán Yesu òńnɛ nà. 7 Aɔ̃ sù zaaki pìo kɔ̃n a nɛ́o, aɔ̃
ń utanɔ kpàɛḿma, ben Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔɔ e ń utanɔ kpaɛɛ zɛ́n paripari,
gbɛ̃kenɔ e lá zɔ̃ɔ, aɔ̃ɔe kpaɛɛ zɛ́n dɔ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ aɛzĩnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́
kpɛɛnɔɔ e wii lɛɛ wèe bee:
Ǹ gbãaa kɛ, Dauda Bori!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ!
Wà gbãakɛ kpázi ai ludambɛ.
10 Kɛ̀ Yesu gɛ̃̀ Yerusalɛmu, wɛ́tɛ lògo, gbɛ̃ píngi e bee: Dén gbɛ̃ beee ũu?
11 Parii bè: Annabi Yesumɛ. À bɔ̀ Nazarɛti, Galili bùsun.

Yesu kuuna Luda ua
(Maa 11:15-19, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-22)

12 Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, à pɛ̀ laayarinɔ kɔ̃n laalurinɔa à ń bɔ́ɛ ń píngi. A
ɔɔlendekɛrinɔ teebunɔ kɔ̃n pɔ̃tɛ̃ɛyarinɔ kìtanɔ yĩ̀pa à kwɛ̀ńnɛ. 13 À bèńnɛ:
Wà kɛ̃̀ Luda yãn, ma kpɛ́ égɔ̃ dɛ aduakɛkpɛ ũ, ben á kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.
14 Vĩ̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ mɔ̀ à kiia Luda ua guu gwe, ben à ń kɛ̃kɔ̃a. 15 Kɛ̀
sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ yãbɔnsaɛ kɛ̀ èe kɛɛnɔ è, bensɔ̃ aɔ̃ɔ mà
nɛ́nɔɔ e wiii dɔɔa Luda ua guu aɔ̃ɔe bee, ǹ gbãaa kɛ, Dauda bori, ben aɔ̃
pɔ fɛ̃̀. 16 Aɔ̃ bènɛ: Ń mà lán aɔ̃ɔe oo nàɔ́? Yesu wèńla à bè: Lɛmɛ! Kɛ̀ Ludaa
dà nɛ́ fétenɔnɛ kɔ̃n nɛ́kpãntɛ̃nɔ aɔ̃ a sáabu kpá, ée à kyó kɛ á màroo? 17 Ben
à bɔ̀ wɛ́tɛ pìn à ń tón, à gàa à ì Bɛtani.

Kãkã lí kana
(Maa 11:12-14, 20-24)

18 Kɛ̀ guu dɔ̀ kɔngɔ idɛ'idɛ, à lìara e suu wɛ́tɛn, ben nɔaa e à dɛɛ. 19 À kãkã
lí è zɛ́ lɛ́a, ben à sɔ̃̀zi èe pɔ́ke earo, sé à lánɔ. Ben à bè lí pìnɛ: Nɛ́ nɛ́ i ziki
dɔro. Gwe gɔ̃ɔ lí pì kori kũ̀ à gàga. 20 Kɛ̀ à ìbanɔɔ è, ben à bɔ̀ ń saɛ aɔ̃ bè: À kɛ̀
dia kãkã lí pì kori kũ̀ lɛ gɔ̃ɔ? 21 Yesu wèńla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó á
Luda náanɛ vĩ seka sai, èe kɛ kãkã lí pì yãn é kɛ adoro. Tó á ò kpiii kɛ̀nɛ à
fɛɛ à a zĩnda sɛ́ à zu sɛ̀bɛn, eé kɛ lɛ. 22 Tó á Luda náanɛ vĩ, yã kɛ̀ a à wɛ́ɛ kɛ̀a
aduakɛna guu píngi, é e.

Yesu gbekana a ikozi
(Maa 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, èe yã daańnɛ. Ben sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ mɔ̀
wà à là wà bè: Iko kpareen nɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo? Dé bé à n gba iko pì? 24 Ben

Yesu wèńla à bè: Mapi sɔ̃, yã mɛ̀n doon mɛ́ gbekaawa. Tó á òmɛ, mɛ́ iko kɛ̀
mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oare. 25 Dé ikon Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀o? À bɔ̀ Luda kiian
yɔ́ɔ, ke gbɛ̃ntee kiiamɛ? Ben aɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ wà bè: Tó wa bè Luda kiiamɛ, eé
wa la, bɔ́yãnzin wée Yaaya yã sírozi. 26 Tó wa bè gbɛ̃ntee kiiamɛ sɔ̃, wá
gbɛ̃nɔ vĩa vĩ, zaakɛ gbɛ̃ píngi Yaaya annabikɛɛ sì. 27 Ben aɔ̃ wè Yesula wà
bè: Wá dɔ̃ro. Ben Yesu bèńnɛ: Ɛndɛ̃ mapi se, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo
oarero.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ

28 Ben Yesu bè: Gbɛ̃ke nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. Ben à bè Worunɛ: Ǹ gá ǹ
zĩi kɛ bura gbȁa. 29 Woru bè: Mɛ́ gáro. Ben à a nɔ̀sɛ lìɛ zãa à gàa. 30 Maree pì
gàa à bè Sabinɛ lɛ dɔ. Sabi bè: Tɔ̀. Ben èe gáro. 31 Á è diaa? Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ
guu, aɔ̃ dé bé à a de pɔyezi kɛ̀? Aɔ̃ bè: Worumɛ. Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n kaaruanɔ é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu a ã.
32 Zaakɛ Yaaya mɔ̀, à zɛ́ súusu ɔ̀dɔaare, ée à yã síro. Bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n kaaruanɔ
bé wà à yã sì. Baa kɔ̃n beee enao ée a nɔ̀sɛ liɛ zãa a à yã sìro.

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ
(Maa 12:1-12, Luk 20:9-19)

33 À yã pãnde ma dɔ. Burade ke bé à kuu, à geepi líkpɛ bà à kara lìgazi,
à wɛ̀ɛ yɔ̃̀ à guu geepi'ifɛ̃kii ũ à búdãkpagba dɔ̀. Ben à bú pì nà ayakɛrinɔnɛ
ń ɔzĩ, ben à fɛ̀ɛ táo. 34 Kɛ̀ geepizɔ̃gurɔɔ kà, ben à a zɪ̀rinɔ zɪ̀ ayakɛri pìnɔa,
lɛ aɔ̃ a geepi bɛɛ sí. 35 Ben ayakɛri pìnɔ à zɪ̀rinɔ kȕkũ, aɔ̃ ń gbɛ̃ doo gbɛ̃̀, aɔ̃
ń gbɛ̃ doo dɛ̀, aɔ̃ ń gbɛ̃ doo pàpa gbɛ̀o wà à dɛ̀. 36 Ben à ɛ̀ara à zɪ̀ri pãndenɔ
zɪ̀ḿma, aɔ̃ parii dɛ gbɛ̃ káakunɔla, ben aɔ̃ɔ kɛ̀ńnɛ lɛ dɔ. 37 Zãan à a nɛ́ zɪ̀ḿma
à bè: Aɔ̃é ma nɛ́ yã da. 38 Kɛ̀ ayakɛri pìnɔ nɛ́ pì è, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Túbiblerin yɛ̀.
À tó wà à dɛ, à túbi é gɔ̃ wa pɔ́ ũ. 39 Ben aɔ̃ à kȕ wà bɔ̀o buraa guu, aɔ̃ à
dɛ̀. 40 Tɔ̀! Tó buradee pì sù, bɔ́n eé kɛ ayakɛri pìnɔnɛ? 41 Aɔ̃ wèàla wà bè:
Eé gbɛ̃ pãsĩ pìnɔ dɛdɛ pãsĩpãsĩ, eé buraa pì na ayakɛri pãnde kɛ̀ aɔ̃é à baka
kpáa à gurɔɔanɔnɛ ń ɔzĩ. 42 Ben Yesu bèńnɛ: Ée Luda yã kɛ̀ kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
Dii bé à beee kɛ̀
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
43-44 Bee yãnzi mɛ́ɛ ooare: Luda é a bɔ kpata kɛ̀ bɔ̀ a kiia guu, eé gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é
à baka kpáanɔ kán.
45 Kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔ Yesu yãlɛkɔ̃zina pìnɔ mà, aɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ń yãn èe
oo. 46 Ben aɔ̃ zɛ́ wɛ̀tɛ wà à kũ, mɔde aɔ̃ vĩa kɛ̀ pariinɛ, kɛ̀ wà à dìɛ annabi ũ
yãnzi.

22

Nɔsɛ pɔnnakɛna
(Luk 14:15-24)

1 Yesu ɛ̀ara à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: 2 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀ dɔ.
Kína ke bé èe nɔsɛ pɔnnaa kɛɛ a nɛ́nɛ, 3 ben à a zɪ̀rinɔ zɪ̀ aɔ̃ o gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi aɔ̃
mɔ́ pɔ́ bleenɔnɛ aɔ̃ mɔ́, mɔde aɔ̃ɔ yezi wà mɔ́ro. 4 Ben à ɛ̀ara à zɪ̀ri pãndenɔ
zɪ̀ à bèńnɛ: À gá à o gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísinɔnɛ ma sorumi mà, ma zùswareenɔ kɔ̃n
pɔ́kãde mɛ̀kpananɔ dɛ̀ má kɛ̀kɛ kɔ̀. Aɔ̃ mɔ́ nɔsɛpɔblekiia. 5 Ben aɔ̃ɔe làakari
dɔ yã pìaro, aɔ̃ baade gàa a bɔkɔ̃tɛ kɛ̀. Gbɛ̃kenɔ gàa ń bura, gbɛ̃kenɔ gàa laa

tá. 6 Gbɛ̃ kpaaanɔ zɪ̀ri pìnɔ kǜkũ, aɔ̃ wí dàḿma, aɔ̃ ń dɛ́dɛ. 7 Ben kína pì pɔ
fɛ̃̀ à a sozanɔ gbàrɛ, aɔ̃ gàa wà gbɛ̃dɛri pìnɔ dɛ̀dɛ, ben aɔ̃ tɛ́ sɔ̃̀ ń wɛ́tɛa. 8 Ben
kína pì bè a zɪ̀rinɔnɛ: Nɔsɛpɔblee mà, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísinɔɔ e kɔ̃ síoro.
9 À gá zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃anɔ guu, à gbɛ̃ kɛ̀ á è píngi sísi nɔsɛpɔbleea. 10 Ben zɪ̀ri pìnɔ
fɛ̀ɛ wà gàa zɛ́nɔ guu, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń énɔ kàkɔ̃a, gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ
ń píngi. Lɛn nɔsɛ pɔnnakɛrinɔ guu pà lɛ.

11 Kɛ̀ kína pì gɛ̃̀ à pɔnnakɛri pìnɔ gwa, à gɔ̃gbɛ̃ ke è gwe, à nɔsɛ pɔnna uta
danaro, 12 ben à bènɛ: Ma gbɛ̃, à kɛ̀ dia n gɛ̃ kɛ̀ nɔsɛ pɔnna uta dasaii? Ben
à yĩtɛna kítikiti. 13 Ben kína bè a dogarinɔnɛ: À à ɔɔnɔ yi kɔ̃n à gbánɔ, à à zu
bàazi gusiaan. Gwen weé ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu. 14 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń
sísinɔɔ pari, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔɔ pariro.

Bɛ'ɔɔkpana Sizaa yã
(Maa 12:13-17, Luk 20:20-26)

15 Beee gbɛran Farisinɔ bɔ̀ wà gàa wà yã gɔ̃̀gɔ̃ lán aɔ̃é kɛ nà aɔ̃ Yesu kũ a
yã'ona guu. 16 Ben aɔ̃ ń ìbanɔ zɪ̀a kɔ̃n Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ aɔ̃ bè: Dannɛri, wá dɔ̃
kɛ̀ gbɛ̃ yãpuradeen n ũ. Nɛɛ̀ Luda zɛ́ dańnɛ súusu, nɛɛ̀ gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro, nɛɛ̀
gbɛ̃ gwena gwaro. 17 Lán ń è nà ǹ owe. À zɛ́ vĩ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaaɔ́, ke à
zɛ́ vĩro? 18 Yesu ń nɔ̀sɛ zaaa dɔ̃̀ḿma, ben à bè: Mɔnafikideenɔ! Bɔ́yãnzin ée
ma yɔ̃ɔ ée gwaazi? 19 À ɔɔ kɛ̀ wè bɛ'ɔɔ kpáo ɔdɔamɛ. Ben aɔ̃ ɔɔ pì doo kpàa.
20 Ben à ń lá à bè: Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀ kɔ̃n à tɔ́o? 21 Aɔ̃ wèàla wà bè: Siza pɔ́mɛ.
Ben à bèńnɛ: Ɛndɛ̃ à pɔ́ kɛ̀ dɛ Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, é pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũ kpá
Ludaa. 22 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, à bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ tà wà à tò gwe.

Gɛ̀nɔ fɛɛna yã
(Maa 12:18-27, Luk 20:27-40)

23 Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be gɛ̀nɔ è fɛɛroonɔ mɔ̀ Yesu kiia, ben
aɔ̃ à gbèka wà bè: 24 Dannɛri, Musa òwe tó gɔ̃gbɛ̃ gà nɛ́'isai, à dãaro a vɪ̀i
gyaanɔɔ sɛ́, lɛ à nɛ́ borii dato a vɪ̀inɛ. 25 Tɔ̀. Dedɔ̃nkɔ̃deenɔɔ kú wa tɛ́ yã
gɔ̃ɔn swɛɛplaa. Woru nɔɔ sɛ̀, ben à gà à nɔɔ pì tò nɛ́'isai, ben gyaanɔɔ gɔ̃̀
Sabinɛ. 26 À kɛ̀ Sabinɛ lɛ dɔ kɔ̃n Biɔo ai à gàa pɛ́ ń swɛɛplaadeea. 27 Aɔ̃ píngi
gbɛran nɔɔ pì gà se. 28 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ tɛ́, dé bé
éégɔ̃ nɔɔ pì vĩi? Zaakɛ ń píngi aɔ̃ à dɔ̃̀ nɔɔ ũ. 29 Ben Yesu wèńla à bè: A sãsã
a Luda takada kɔ̃n à gbãaao dɔ̃sai yãnzi. 30 Tó gɛ̀nɔ fɛ̀ɛ, aɔ̃é nɔɔ sɛ́ro, aɔ̃é
zã kɛro, weégɔ̃ kuu lán malaikanɔɔ kuu nà ludambɛmɛ. 31 Gɛ̀nɔ fɛɛna yã
musu ée yã kɛ̀ Ludaa òare kyó kɛroo? À bè, 32 ambe Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n
Yakubuo Luda ũ. Luda è kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Ludamɛ. 33 Kɛ̀ gbɛ̃nɔ
yã pì mà, à yãdannɛna bɔ̀ ń saɛ.

Dokayã kɛ̀ dɛńlaa
(Maa 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kɛ̀ Farisinɔɔ mà Yesu Sadusinɔ fù, aɔ̃ kàkɔ̃a. 35 Ben aɔ̃ dokadɔ̃rinɔ doke
à yɔ̃̀ à gwa, à à là à bè: 36 Dannɛri, dokayã kparee bé à dɛ a kpaaanɔlaa?
37 Yesu wèàla à bè: Ǹgɔ̃ ye Dii n Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n n niniio píngi kɔ̃n
n laasuuo píngi. 38 Dokayã kɛ̀ à bɛɛ vĩ dɛ a kpaaanɔlaan gwe. 39 À plaadee
kɛ̀ bɔ̀kɔ̃baon yɛ̀: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 40 Musa doka
píngi kɔ̃n annabinɔ yão logona dokayã mɛ̀n plaaa kɛ̀nɔamɛ.

Mɛsaya bori yã
(Maa 12:35-37, Luk 20:41-44)

[41] Lán Farisinɔ kakɔ̃ana nà, Yesu ń lá à bè: [42] Á è dia Mɛsaya yã musuu?
Dé boriin à ũu? Aɔ̃ wèàla wà bè: Dauda boriimɛ. [43] Ben Yesu bèńnɛ: À kɛ̀
dia Luda Nini dìdi Daudaa, ben Dauda Mɛsaya sìsi Diii? À bè,

[44] Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ káɛnɛ a gbá gĩzĩ.

[45] Kɛ̀ Dauda bènɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à borii ũ dɔɔ? [46] Gbɛ̃kee e fɔ̃ à wèàlaro.
Zaa gurɔ beeea gbɛ̃kee e gà à yãke laa dɔro.

23

Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki
(Maa 12:38-39, Luk 11:43, 46, 20:45-46)

[1] Beee gbɛra Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n a ìbanɔ [2] à bè: Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n
Farisinɔ bé wà gɔ̃̀ Musa gɛ̃ɛ ũ. [3] Beee yãnzi à yã kɛ̀ aɔ̃è oareenɔ kɛ píngi
àgɔ̃ kũna. Mɔde àton ń yãkɛna kɛro, zaakɛ aɔ̃è yã kɛ̀ aɔ̃è oo kɛro. [4] Aɔ̃è aso
tìisi yiyi wà di gbɛ̃nɔnɛ ń gɑ̃̀n bensɔ̃ baa ɔnɛtee do aɔ̃ègɔ̃ yezi wà káziro.
[5] Aɔ̃è ń yã píngi kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ń e yãnzimɛ. Lɛn aɔ̃è Luda yã ɛ̃zɛ̃ba gbɛ̃̀ntɛ̃ da
lɛ, aɔ̃è bàkɔɔ gbɑ̃̀a da ń pɔ́kãsãanɔzi. [6] Aɔ̃ègɔ̃ yezi wavɛ̃ɛ̀ pɔnna pɔ́ble vɛ̃ɛki
maaanɔn kɔ̃n aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔo. [7] Aɔ̃ègɔ̃ yezi wàgɔ̃ ì kpákpaam̀ma
yàranɔa, wàgɔ̃ ń sísi Rabi. [8] Àton tó wà a sísi Rabiro, zaakɛ a píngi vĩ̀inɔ
kɔ̃n dãaronɔmɛ a ũ, a Dannɛri mɛ̀n domɛ. [9] Àton gbɛ̃ke sísi a de tɔɔtɛ kɛ̀ro,
zaakɛ a De mɛ̀n domɛ, àmbe à kú musu. [10] Àton tó wà a sísi aɛdero, zaakɛ
a Aɛdee mɛ̀n domɛ, àmbe Mɛsaya ũ. [11] A zĩ̀rin gbɛ̃nsi ũ a tɛ́. [12] Gbɛ̃ kɛ̀ è a
zĩnda kaara, Luda é à busa. Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda busa, Luda é à kaara.

Yesu kpɑ̃kɛ̃na ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔzi
(Luk 11:39-42, 44, 52)

[13] Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia zɛ́ tata gbɛ̃nɔnɛ. Eè gɛ̃ à guuro, bensɔ̃ eè wezi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà
gɛ̃ à guunɔ gɛ̃n sero.

[14] Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè adua gbɑ̃̀a kɛ
lɛ gbɛ̃nɔ a e yãnzi, ben eè gyaanɔɔnɔ kpɛ́ sím̀ma. Beee yãnzi a wɛ́ɛtãmma
égɔ̃ pãsĩ dɛ gbɛ̃ píngi pɔ́la.

[15] Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè lili o tɔɔtɛ kɔ̃n
ísiaao ìba mɛ̀n do ena yãnzi. Tó a à è sɔ̃, eè à kɛ tɛ́ pɔ́ ũ dɛala lɛo plaa.

[16] Wãiyoo a vĩ̀a dɔn'aɛdeenɔ! Eè be, tó wà sì kɔ̃n Luda kpɛ́o, à yãke vĩro,
mɔde tó wà sì kɔ̃n Luda kpɛ́ vurao, beee bé à yã vĩ. [17] Vĩ̀a mìsaideenɔ! À
kparee bé à bítaa? Vuran yɔ́, ke Luda kpɛ́ kɛ̀ è tó vura gɔ̃ à pɔ́ ũu? [18] Eè
be dɔ, tó wà sì kɔ̃n sa'okiio, a yãke vĩro, mɔde tó wà sì kɔ̃n sa'obɔ kɛ̀ kú
gweeo, beee bé à yã vĩ. [19] Vĩ̀anɔ! À kparee bé à bítaa? Sa'obɔn yɔ́, ke sa'okii
kɛ̀ è tó sa'obɔ gɔ̃ Luda pɔ́ ũu? [20] Gbɛ̃ kɛ̀ yã sì kɔ̃n sa'okiio sì kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú
gweenɔo píngimɛ dɔ. [21] Gbɛ̃ kɛ̀ yã sì kɔ̃n Luda kpɛ́o sì kɔ̃n Luda kɛ̀ kú à
guuomɛ dɔ. [22] Gbɛ̃ kɛ̀ yã sì kɔ̃n ludambɛɛo sì kɔ̃n Luda kíblekitao kɔ̃n Luda
kɛ̀ vɛ̃ɛnaaomɛ.

[23] Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè tofeenɔ
tɔɔtɛdo kɔ̃n kpee'ãao kɔ̃n dɑ̃̀ láo kuridee kpá Ludaa, ben eè dokayã tìisinɔ
tón, yãzɛde kɔ̃n sùuo kɔ̃n náanɛo. Yã beeenɔ bé à dɛ àgɔ̃ kũna à kpaaa tona
sai. [24] Vĩ̀a dɔn'aɛdeenɔ! Eè mɔ́sɔ nɛ́ bɔ a íminan, ben eè lakumi mɔ́.

[25] Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè gbãsĩ bɔ
togoonɔ kpɛɛ kɔ̃n taanɔ, mɔde wãkũ kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃saio bé à a nɔ̀sɛ pà.
[26] N Farisi vı̀a! Ǹ gbãsĩ bɔ togo guunɛ gĩa, à kpɛɛ é gɔ̃ gbãsĩ sai.
[27] Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Á dɛ lán mira
kɛ̀ wà aali puraa lɛ̀anɔ bàmɛ. Aɔ̃ kpɛɛ maa wɛ́ɛnɛ, mɔde gɛ̀wanɔ kɔ̃n gbãsĩ
píngio bé à ń guu pà. [28] Lɛmɛ apinɔ se dɔ, a kuuna maa gbɛ̃nɔ wɛ́ɛnɛ, mɔde
mɔnafiki kɔ̃n yã zaaao bé à a guu pà.
[29] Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè pɔ́ bo
annabinɔ miranɔa, eè zã ble Luda gbɛ̃nɔ pɔ́a [30] eè be: Tó wá kuu yã wa
dezinɔ gurɔ, wa bà égɔ̃ kúńyo annabinɔ dɛdɛna guuro. [31] Lɛmɛ á sì kɛ̀ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ annabinɔ dɛ̀dɛnɔ boriinɔn a ũ. [32] À aĩa kɛ, à a dezinɔ kãndagbɛ ba à
à mì dɛ sa! [33] Mlɛ̃̀nɔ! Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! É kɛ dia à bɔ tɛ́ yã kɛ̀ danaalaa
guuu? [34] Beee yãnzi mɛ́ annabinɔ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ kɔ̃n yãdannɛrinɔ zĩawa.
É ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, é ń gbɛ̃kenɔ pá lía, é ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃ flào a aduakɛkpɛnɔ
guu, é pɛ́ḿma wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo. [35] Lɛmɛ Luda gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛdɛnɔ yã é wí a
musu lɛ, sɛna zaa gbɛ̃ maa Abila dɛnaa ai à gàa pɛ́ Bɛrɛkia nɛ́ Zakari kɛ̀ a à
dɛ̀ Luda kpɛ́ kɔ̃n sa'okiio daguraa. [36] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, yã beeenɔ píngi
é wí tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ musumɛ.

Yerusalɛmu yã
(Luk 13:34-35)

[37] Yerusalɛmudeenɔ, Yerusalɛmudeenɔ! Eè annabinɔ dɛdɛ, eè gbɛ̃ kɛ̀
Luda ń zĩawaanɔ papa gbɛ̀o à ń dɛdɛ. Mɛɛ̀gɔ̃ yezi mà a kakɔ̃amazi gɛ̃̀n
baaagɔ̃, lán koo è a dɛ̀bɛ kú a nɛ́nɔla nà, mɔde ée weziro. [38] Luda é a kpɛ́
tóare bɛzĩ ũmɛ sa. [39] Mɛ́ɛ ooare, é ma e dɔro ai à be, aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀
èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ.

24

Yerusalɛmu yakana kɔ̃n andunayãagurɔ sèedanɔ
(Maa 13:1-20, Luk 21:5-24)

[1] Yesu bɔ̀ Luda ua guu èe taa, ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi wà lɛ́zukii kɛ̀nɛ à kpɛ́nɔa.
[2] Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: A beee è píngiɔ́? Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, weé gbɛ̀ ke tó
dikɔ̃aro, weé gboro píngimɛ.
[3] Gurɔɔ kɛ̀ Yesu vɛ̃ɛna Kùkpɛ sı̀sĩgɛɛzi, à ìbanɔ mɔ̀ à kiia gusaɛ, aɔ̃ à là wà
bè: Ǹ owe, bɔrɛn yã kɛ̀nɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ n suna kɔ̃n andunayãagurɔɔo
sèeda ũu? [4] Yesu wɛ̀ńla à bè: À làakari kɛ, àton tó wà a sãsãro. [5] Zaakɛ weé
mɔ́ pari ma tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ bee Mɛsayan ń ũ, aɔ̃é gbɛ̃nɔ sãsã pari. [6] É zı̃̀nɔ baaru
ma kɔ̃n à wàpeo. Àton bídi kɛro. Sé beeenɔ kɛ, mɔde gurɔ yãana kpɛ́. [7] Bori
kɔ̃n boriio é fɛɛkɔ̃zi, lɛmɛ dɔ bùsu kɔ̃n bùsuo. Nɔa kɔ̃n tɔɔtɛ nigãnigãnao
égɔ̃ kú gukenɔn. [8] Yã beeenɔ píngi nɔ̀wãwã naana ũ. [9] Beee gbɛra weé a
kũkũ wà a kpáḿma, wà wɛ́ɛ tãawa wà a dɛ, bori píngi é zaagu ma yãnzi.
[10] Gbɛ̃nɔ é fuma pari, aɔ̃é bɔ kɔ̃ kpɛɛ, aɔ̃é zakɔ̃n. [11] Annabi ɛgɛɛnɔ é mɔ́ pari
wà gbɛ̃nɔ sãsã pari, [12] yã zaaa é kɔ̃, gbɛ̃ parideenɔ yenzi é busa. [13] Gbɛ̃
kɛ̀ zɛna gbãa ai à gurɔ lɛ́a bé eé mìsina e. [14] Weé kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì
baaru kpá anduna baama píngia sèeda ũ bori píngini, gbasa pɔ́ píngi é mì
dɛ.
[15] Tó a tɛ̃̀ guyakari kɛ̀ annabi Daniɛli à yã ò è Luda ua, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃,
[16] gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú Yudeanɔ bàa sí wà mì pɛ́ kpiiinɔa. [17] Gbɛ̃ kɛ̀ kú a kpɛ́ musu
tón pita à gɛ̃ kpɛ́ guu à pɔ́ke sɛ́ à bɔoro. [18] Gbɛ̃ kɛ̀ kú buraa tón liara bɛ

à a uta sɛ́ro. [19] Wãiyoo nɔ̀sindadeenɔ kɔ̃n nɛ́dandeenɔ gurɔ beeea. [20] À
adua kɛ lɛ bàasina pì tón kɛ buusiɛ ke kámmaboguroɔ zĩro. [21] Zaakɛ gurɔɔ pì
wɛ́ɛtãmma égɔ̃ bíta. Zaa gurɔɔ kɛ̀ Luda anduna kɛ̀ ai gbɛ̃̀a, à taka e kɛro,
bensɔ̃ eé kɛ zikiro. [22] Tó Ludaa e gurɔɔ pìnɔ lagoro, lɛ gbɛ̃ke é bɔro. Mɔde
eé gurɔɔ pìnɔ lago a gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ yãnzimɛ.

Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna
(Maa 13:21-37, Luk 17:20-37, 21:25-33)

[23] Gurɔ beeea tó gbɛ̃ke bèare, à Mɛsaya gwa kɛ̀ kesɔ̃ à Mɛsaya gwa kãa,
àton síro. [24] Zaakɛ Mɛsaya ɛgɛɛnɔ kɔ̃n annabi ɛgɛɛnɔ é mɔ́ wà sèeda bítanɔ
kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ, lɛ wà baa gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ sãsão, tó eé sí kɛ. [25] À ma,
ma gĩakɛ má òare zaa káaku kɔ̀. [26] Tó wà bèare à gwa, à kú sɛ̃̀n, àton gáro. Ke
tó wà bèare à gwa, à kú kpɛ́tu, àton síro. [27] Zaakɛ lán lou è pí à ludambɛɛ
pura kũ zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kpɛn kpa nà, lɛn Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna égɔ̃ dɛ
lɛ. [28] Guu kɛ̀ gɛ̀ kún, gwen yeberekunɔ é kɔ̃ kakɔ̃an.

[29] Gurɔ pìnɔ wɛ́ɛtãmma gbɛra gɔ̃ɔ ɔfãntɛ̃ é sia kũ, mɔvura é í kɛro,
sɔsɔnɛnɔ é woro ludambɛ, gbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ é nigã. [30] Gbɛ̃ntee
Nɛ́ sèeda é gbasa à bɔ ludambɛ, borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ é ń zĩnda
gbɛ̃gbɛ̃ ń píngi, aɔ̃é Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna e ludambɛ luguun kɔ̃n gbãaao kɔ̃n
gakui bítao. [31] Eé a malaikanɔ zĩ kɔ̃n kãkãki'ɔ gbãaao, aɔ̃é a gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ
kakɔ̃a anduna gooda siigɔ̃ɔa zaa ludambɛ lɛ́ gura kɛ̀ kɔ̃n à lɛ́ kãao.

[32] À yã dada kãkã lía. Tó à gɛ̃̀nɔ í kpàkpa, èe lá bɔ̀rɔ paa, á dɔ̃ guwãagurɔɔ
kà kĩi. [33] Lɛmɛ sɔ̃, tó a yã pìnɔ è píngi lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à suna kà kĩi, à kú kpɛɛlɛa.
[34] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é gɛ̃tɛro ai yã pìnɔ gá kɛo píngi.
[35] Musu kɔ̃n tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde ma yãnɔɔ gɛ̃tɛna vĩro.

[36] Gbɛ̃kee à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dɔ̃ro, baa malaika kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ ke
Luda Nɛ́, sé De Luda. [37] Lán à dɛ nà Nuu gurɔ, lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se Gbɛ̃ntee Nɛ́
sugurɔ. [38] Gurɔɔ kɛ̀ í e da andunalaro, wèe pɔ́ blee wèe í mii, wèe nɔɔ sɛɛ
wèe zã kɛɛ ai Nuu gàa à gɛ̃̀ góro'itɛ guu. [39] Aɔ̃ɔe dɔ̃ro, ben í mɔ̀ à ń sɛ́ɛ ń píngi.
Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔ. [40] Gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ kú bura, weé
gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tón. [41] Nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ pɔ́ lɔlɔɔ gbɛ̀n, weé gbɛ̃
doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tón. [42] Beee yãnzi a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, zaakɛ á dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ a Dii
é suro. [43] Àgɔ̃ kɛ̀kii dɔ̃. Tó bɛdee gurɔ zaka kɛ̀ kpãi é mɔ́a dɔ̃̀ yã, lɛ a wɛ́ɛ gɔ̃
dɔ, eé tó à a kpɛ́ fɔ̃ro. [44] Beee yãnzi apinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú soruo, zaakɛ Gbɛ̃ntee
Nɛ́ é su gurɔ zaka kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzirooamɛ.

Zĩkɛri náanɛde làakaridee
(Luk 12:41-48)

[45] Dén zĩkɛri náanɛde làakaridee kɛ̀ à dii a zĩkɛrinɔ nànɛ a ɔzĩ lɛ à pɔ́blee
kpáḿma à gurɔɔa ũu? [46] Aubarikadeen zĩkɛri kɛ̀ à dii à lè èe kɛɛ lɛ a
sugurɔɔa ũ. [47] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, eé a auziki píngi nanɛ a ɔzĩmɛ. [48] Mɔde
tó zĩkɛri pì pãsĩ, ben à bè a nɔ̀sɛ guu a dii e gì kɛɛ, [49] ben à nà a zĩkɛri
daanɔ gbɛ̃gbɛ̃naa, èe pɔ́ blee èe í mii kɔ̃n wɛ̃dɛrinɔ, [50] à dii é su gurɔɔ kɛ̀
à wɛ́ɛ dɔzirooamɛ, gurɔ zaka kɛ̀ à dɔ̃rooa, [51] eé à zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ, à à baka da kɔ̃n
mɔnafikideenɔ. Gwen weé ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu.

25

Nɔkparɛ gɔ̃ɔn kurinɔ

[1] Gurɔ beeea kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia égɔ̃ dɛ lán nɔkparɛ gɔ̃ɔn kuri kɛ̀
aɔ̃ ń fitianɔ sɛ̀ wà bɔ̀o, aɔ̃ɔe gaa da nɔsɛrilɛ bàmɛ. [2] Aɔ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ nɛ́

mìsaideenɔmɛ. Aɔ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ sɔ̃ɔ làakarideenɔmɛ. 3 À mìsaideenɔ ń fitianɔ
sɛ̀ nɔ́si kũsãɛ sai, 4 à làakarideenɔ sɔ̃ ń fitianɔ sɛ̀ kɔ̃n nɔ́si kũsãɛo. 5 Nɔsɛri e mɔ́
kpaaro, ben i ń lɛ́ ń píngi, aɔ̃ɔe ii oo. 6 Lezãndo wà wii lɛ̀: Nɔsɛri e mɔɔ! À fɛɛ
à gá daàlɛ. 7 Ben nɔkparɛ pìnɔ vù ń píngi, aɔ̃ ń fitianɔ kɛ̀kɛ. 8 Ben mìsaideenɔ
bè làakarideenɔnɛ: À wa gba nɔ́si féteroo! Wa fitia e gaa nɛ́! 9 Ben làakaridee
pìnɔ wèńla wà bè: Eé mɔ́wa kɔ̃n apinɔ píngiro. À gá à a pɔ́ lú à yàrinɔ kiia.
10 Kɛ̀ aɔ̃ gàa lú, ben nɔsɛri kà. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ soru kɛ̀nɔ gɛ̃̀o nɔsɛ guu, ben wà
gbà tàta. 11 Zãazãa nɔkparɛ kpaaa pìnɔ sù, aɔ̃ɔe lɛ́ zuu: Dii, Dii! Ǹ zɛ wɛ̃we!
12 Ben à wèńla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, má a dɔ̃ro. 13 Beee yãnzi a wɛ́ɛ
gɔ̃ dɔ, zaakɛ á à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dɔ̃ro.

Ɔɔdakɛna zı̃̀rinɔnɛ
(Luk 19:11-27)

14 Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ èe gaa wɛ́tɛa bà, ben à a zı̃kɛrinɔ
sìsi, à a auziki nàńnɛ ń ɔzı̃. 15 À ɔɔdaa kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ doonɛ zika sɔɔro, gbɛ̃
plaadee zika plaa, gbɛ̃ aagɔ̃dee zika do, aɔ̃ baade gbãa lɛ́n, ben à gàa
wɛ́tɛa. 16 Zikasɔɔrodee gàa à laa tà kɔ̃n ɔɔ pìo gɔ̃ɔ, ben à àre è zika sɔɔro.
17 Zikaplaadee kɛ̀ lɛ dɔ, ben à àre è zika plaa. 18 Zikadodee sɔ̃ gàa à wɛ̀ɛ yɔ̃̀,
ben à a dii ɔɔ pì ùtɛn. 19 Gurɔ plaaa gbɛra zı̃kɛri pìnɔ dii sù, ben èe a ɔɔ yã
gɔ̃gɔ̃ɔńyo. 20 Zikasɔɔrodee mɔ̀ kɔ̃n zika sɔɔro pãnde kɛ̀ à èo à bè: Dii, ǹ zika
sɔɔroo kɛ̀ ń kpàmaa gwa, à àre kàaramɛ zika sɔɔro dɔ. 21 Ben à dii bènɛ: Ń kɛ̀
zı̃kɛri maa náanɛde! Lán ń náanɛ vĩ kɔ̃n à féteo nà, mɛ́ à bíta nannɛ n ɔzı̃ sa.
Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛna guu. 22 Zikaplaadee mɔ̀ dɔ à bè: Dii, ǹ zika plaaa kɛ̀ ń
kpàmaa gwa, à àre kàaramɛ zika plaa dɔ. 23 Ben à dii bènɛ: Ń kɛ̀ zı̃kɛri maa
náanɛde! Lán ń náanɛ vĩ kɔ̃n à féteo nà, mɛ́ à bíta nannɛ n ɔzı̃ sa. Ǹ gɛ̃ ma
pɔnnakɛna guu. 24 Ben zikadodee mɔ̀ sa à bè: Dii, má dɔ̃ kɛ̀ n yãnɔɔ zı̃'ũ.
Nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̃ guu kɛ̀ nɛ́ɛ tɔ̃nlo. Nɛɛ̀ pɔ́ kakɔ̃a guu kɛ̀ nɛ́ɛ gbɛ̃nlo. 25 Ben vĩa ma
kũ, ma gaa ma n ɔɔ ùtɛ wɛ̀ɛn. N pɔ́ɛ kɛ̀. 26 Ben à dii bènɛ: Zı̃kɛri zaa mɛade!
Ń dɔ̃ kɛ̀ mɛɛ̀ pɔ́ kɛ̃ guu kɛ̀ mɛ́ɛ tɔ̃nlo, mɛɛ̀ pɔ́ kakɔ̃a guu kɛ̀ mɛ́ɛ gbɛ̃nloo? 27 À
maa yã n ɔɔdaa kɛ̀o gbɛ̃kenɛ, lɛ tó ma su, mà a pɔ́ sí kɔ̃n à àreo. 28 À zika
doo pì sía à kpá zikasɔɔrodeea. 29 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ ai à
dizi. Gbɛ̃ kɛ̀ vĩroo sɔ̃, baa kɛ̀ à vĩi Luda é síamɛ. 30 Zı̃kɛri pãa kɛ̀kii sɔ̃, à à zu
bàazi gusiaan. Gwen weé ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu.

Ziakpɛɛ zı̃ yãkpaɛkɛna

31 Tó Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀ a gakui guu kɔ̃n a malaikanɔ ń píngi, eé vɛ̃ɛ a
kíblekita gakuideea. 32 Anduna boriinɔ é kakɔ̃a à aɛ ń píngi, eé ń kɛ̃kɔ̃a,
lán pɔ́dãri è sãanɔ kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n blènɔ nà. 33 Eé sãanɔ kpá a ɔplaazi, blènɔ
ɔzɛɛzi. 34 Beee gbɛra Kína pì é be gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a ɔplaazinɔnɛ: Amɔa kɛ̀ ma
De aubarika dàaguunɔ, à mɔ́ à kpata kɛ̀ à à soru kɛ̀are zaa andunakaɛgurɔɔ
ble. 35 Zaakɛ kɛ̀ nɔaa e ma dɛɛ, a pɔ́blee kpàma. Kɛ̀ ímii e ma dɛɛ, a í kpàma.
Kɛ̀ má kuu nibɔ ũ, a ma si. 36 Kɛ̀ má kú bũu, a asii tàmɛ. Kɛ̀ mɛ́ɛ gyãa kɛɛ, a
ma gwa. Kɛ̀ wà ma da kpɛ́siaan, a mɔ wɛ́ɛ kpàɛmazi.

37 Gbɛ̃ maaanɔ é benɛ: Dii, bɔrɛn wá è nɔaa e n dɛɛ wa pɔ́blee kpàmma
ke ímii e n dɛɛ wa í kpàmmaa? 38 Bɔrɛn wa n e nibɔ ũ wa n si, ke ń kú bũu
wa asii tànnɛɛ? 39 Bɔrɛn wa n e nɛ́ɛ gyãa kɛɛ, ke wà n da kpɛ́siaan wa gaa
wɛ́ɛ kpàɛnzii? 40 Kína pì é weńla à be: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, yã kɛ̀ á kɛ̀ gbɛ̃
kɛ̃sãnanɛ ma gbɛ̃ kɛ̀nɔ tɛ́, mámbe á kɛ̀mɛ.

41 Beee gbɛra eé be gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a ɔzɛɛzinɔnɛ: À gumɛ gwe amɔa kɛ̀ Luda
lɛ́ kɛ̀areenɔ! À tá tɛ́ kɛ̀ eé garoo kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛ Ibilisinɛ kɔ̃n a ìbanɔ guu.
42 Zaakɛ nɔaa e ma dɛɛ, ée pɔ́blee kpámaro. Ímii e ma dɛɛ, ée í kpámaro.
43 Má dɛ nibɔ ũ, ée ma síro. Má kú bũu, ée asii támɛro. Mɛ́ɛ gyãa kɛɛ ke
wà ma da kpɛ́siaan, ée mɔ́ à wɛ́ɛ kpáɛmaziro. 44 Aɔ̃é gbasa wà à la wà be:
Dii, bɔrɛn wa n e kɔ̃n nɔaao ke ímiio ke nibɔ ũ ke bũu ke gyãree ke pisina
ũ, ben wée n ĩan károo? 45 Kína é weńla à be: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, lán ée
kɛ gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃sãnanɛ gbɛ̃ kɛ̀nɔ tɛ́ro nà, mámbe ée kɛmɛro. 46 Gbɛ̃ beeenɔ é tá
wɛ́ɛtãmma kɛ̀ è yãaroo guumɛ, gbɛ̃ maaanɔ sɔ̃ wɛ̀ndi kɛ̀ è yãaroo guu.

26

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi
(Maa 14:1-2, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53)

1 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò píngi à yȁa, ben à bè a ìbanɔnɛ: 2 Á dɔ̃ kɛ̀ Banla zĩbaa
gɔ̏ gurɔ plaa, weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpáḿma wà à pá lía.
3 Beee gbɛra sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ kàkɔ̃a sa'oriki ìsi kɛ̀ wè be
Kayafa bɛ. 4 Aɔ̃ yã gɔ̏gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ lán aɔ̃é Yesu kũ wà à dɛ nà 5 wà bè: Wàton
kɛ zĩbaa zĩro, lɛ gbɛ̃nɔ tón zɔka káro yãnzi.

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu mìa
(Maa 14:3-9, Yoh 12:1-8)

6-7 Kɛ̀ Yesu kú Bɛtani, Simɔ Kusu bɛ, èe pɔ́ blee gɛɛkɛsɛkɛna, ben nɔgbɛ̃ ke
sɔ̏zi, à gbaaa nɛ́ngo kɛ̀ nɔ́si gũ nna ɔɔdee kú à guu kũna, ben à kù Yesu mìa.
8 Kɛ̀ à ìbanɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ pɔɔ fɛ̀ɛ wà bè: Bɔ́n pɔ́ laalaakɛna kɛ̀ ũu? 9 Lɛ wà nɔ́si
pì yà yã kɔ̃n ɔɔ bítao wà kpà takaasideenɔa. 10 Yesu dɔ̏ḿma, ben à bèńnɛ:
Bɔ́yãnzi ée ĩa daa nɔgbɛ̃ pìazi? À zĩ maaa kɛ̀mɛmɛ. 11 Takaasideenɔ égɔ̃
kúao gurɔ píngi, mapi sɔ̃ mɛ́gɔ̃ kúao gurɔ píngiro. 12 Kɛ̀ à nɔ́si pì kù ma mɛ̀a,
à kɛ̀ lɛ lɛ à ma gɛ̀ kɛomɛ. 13 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, guu kɛ̀ wèe ma baaru nna
waazi kɛɛn anduna guu píngi, weégɔ̃ yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì kɛ̀ oo à dɔngu yãnzi.

Yudasi bɔna Yesu kpɛɛ
(Maa 14:10-11, Luk 22:3-6)

14 Beee gbɛra gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke kɛ̀ wè benɛ Yudasi Isikariɔti
gàa sa'orikinɔ kiia 15 à bè: Tó ma Yesu kpàawa, bɔ́n á yezi à kpámaa? Ben
aɔ̃ kondogi ɔɔ mɛ̀n baaakuri nàro wà kpàa. 16 Zaa gurɔ beeean èe zɛ́ wɛtɛɛ
à Yesu kpáḿma.

Banla pɔ́ble kɛkɛna
(Maa 14:12-21, Luk 22:7-14, Yoh 13:21-38)

17 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔ káakudee zĩ Yesu ìbanɔ mɔ̀ wà à là wà bè:
Mán ń yezi wà gá kɛkɛnnɛ ǹ Banla pɔ́ blen? 18 À wɛ̀ńla à bè: À gá wɛ́tɛn
gɔ̃gbɛ̃ke kiia à benɛ, Dannɛri bè a gurɔɔ kà kĩi. À bɛn é Banla pɔ́ blen kɔ̃n a
ìbanɔ. 19 Yesu ìbanɔɔ kɛ̀ lán à dàńnɛ nà, aɔ̃ Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ. 20 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀,
Yesu gɛɛkɛsɛkɛna teebuzi kɔ̃n a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ. 21 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe
pɔ́ blee à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, a gbɛ̃ mɛ̀n doo é ma kpáḿma. 22 Aɔ̃ nɔ̀sɛ
yàka maamaa, ben aɔ̃ɔe à laa doodo: Asa mámbeeroo, Dii? 23 Yesu wɛ̀ńla
à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ wée ɔ kaakɔ̃a taa guu lɛdoo bé eé ma kpáḿma. 24 Gbɛ̃ntee Nɛ́
é kpá guuzi lán à kɛ̃na à yã musu nà, mɔde wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ eé Gbɛ̃ntee Nɛ́
kpáḿma pì. Eé kɛ sȁɔ adeenɛ tó wèe à i yãro. 25 Ben Yudasi kɛ̀ eé à kpáḿma
pì bè: Asa mámbeeroo, Rabi? Yesu bɛ̀nɛ: Ḿbe ń ò gwe.

Dii pɔ́blee
(Maa 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

26 Kɛ̀ aɔ̃e pɔ́ blee, Yesu burɛdi sɛ̀ à aubarika dàn, ben à lìkɔ̃rɛ à kpà a
ìbanɔa à bè: À sí à só, ma mɛ̀n yɛ̀. 27 Ben à togoo sɛ̀ à aubarika dàn, à
kpàḿma à bè: À mi a píngi. 28 Ma arun yɛ̀, Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃ pariinɔ
aru ũ, kɛ̀ eé bɔɛma aɔ̃ durunkɛ̃nnɛna yãnzi. 29 Mɛ́ɛ ooare, zaa gbȁa mɛ́
geepi'i kɛ̀ mi dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ ma De kiia gá bɔo gupuraaa, gbasa mà à
dufu miao sa. 30 Kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ sì, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà gàa Kùkpɛ sȉsĩgɛɛzi.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ
(Maa 14:27-31, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38)

31 Ben Yesu bèńnɛ: A píngi é fuma gwãavĩa, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà
bè: Mɛ́ sãdãri lɛ́, sãanɔ é fãakɔ̃a. 32 Mɔde ma fɛɛna gbɛra mɛ́ dɔare aɛ gana
Galili. 33 Ben Pita bènɛ: Baa tó aɔ̃ fùmma ń píngi, mɛ́ fumma zikiro. 34 Ben
Yesu bènɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, gwãavĩa ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu, nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi
gɛ̃̀n aagɔ̃. 35 Pita bènɛ: Baa tó mɛ́ gà mà ganyo, mɛ́ lɛ́ sɛ́nzi zikiro. Ben à
ìbanɔɔ ò lɛ se ń píngi.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Maa 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔ kà guu kɛ̀ wè be Gɛtɛsɛmani, ben à bèńnɛ: À vɛ̃ɛ
kɛ̀ ai mà gá adua kɛ kãaa. 37 À Pita kɔ̃n Zebedi nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ sɛ̀ à gàańyo.
À pɔɔ sia kȕ à nɔ̀sɛyɔgɔ sì. 38 Ben à bèńnɛ: Ma pɔɔ sia kȕ maamaa ai gaa
lɛ́zĩ. À zɛ kɛ̀ à itɛ̃ kɛmao. 39 Kɛ̀ à gàa aɛ féte, ben à kùɛ tɔɔtɛ à adua kɛ̀ à bè:
Baa, tó eé sí kɛ, ǹ tó togo'i kɛ̀ gɛ̃tɛmala. Mɔde èe kɛ lán má yezi nànlo, séde
lán ń yezi nà. 40 Ben a lìara à sù à a ìbanɔ lè, aɔ̃e ii oo. Ben à bè Pitanɛ:
Lɛn yɔ́? Ée fɔ̃ a itɛ̃ kɛ̀mao baa awa doroo? 41 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua kɛɛ, lɛ àton fu
yɔ̃agwanaaro yãnzi. Ninii yezi, mɔde mɛ̀ busɛ. 42 À kɛ̃̀ḿma à gɛ̃̀n plaade,
à adua kɛ̀ à bè: Baa, tó togoo kɛ̀ é gɛ̃tɛmala a í mi sairo, ǹ tó n pɔyezi kɛ.
43 Kɛ̀ à lìara à sù à ń lé, aɔ̃e ii oo dɔ, zaakɛ aɔ̃e imioo dɛdɛɛ. 44 Ben à ń tón
dɔ, à gàa à wɛ́ɛ kɛ̀ à gɛ̃̀n aagɔ̃de, à yã dɔ̃nkɔ̃ pì ò dɔ. 45 Ben à lìara à sù a ìbanɔ
kiia à bèńnɛ: Ée ii oo, ée kámma boo ai tian yɔ́? À gwa! Gurɔɔ kà kĩi. Wà
Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpà durunkɛrinɔa. 46 À fɛɛ wà tá. Gbɛ̃ kɛ̀ ma nańnɛ ń ɔzĩ e mɔɔ.

Yesu kũna
(Maa 14:43-50, Luk 22:47-53, Yoh 18:3-12)

47 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã pì oo, ben Yudasi, à ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke mɔ̀
kɔ̃n pariio, aɔ̃ fɛ̃ɛdaanɔ kũna kɔ̃n gònɔ, aɔ̃ bɔ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ
kiia. 48 Bɔnkpɛɛdee pì sɔ̃ sèeda òńnɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ mɛ́ lɛ́ pɛ́a, àmbe gwe. À à
kũ. 49 Ben à mì pɛ̀ Yesua gɔ̃ɔ à bè: Fɔɔ, Rabi! Ben à lɛ́ pɛ̀a. 50 Yesu bènɛ: Ma
gbɛ̃, ǹ n kɛna kɛ! Ben wà mɔ̀ wà ɔ pɛ̀ɛ Yesua wà à kȕ. 51 Ben Yesu gbɛ̃nɔ
doke a fɛ̃ɛdaa wòto, à sa'oriki ìsi zȉri lɛ̀o à à swã gò. 52 Ben Yesu bènɛ: Ǹ n
fɛ̃ɛdaa sɔtɔ a kpɛ́ɛn. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, fɛ̃ɛdaa bé eé à dɛ. 53 Tó
má yezi ma De malaika zȉkpɛɛnɔ gbarɛmɛ gɔ̃ɔ dɛ gãli kuri awɛɛplaaanɔla,
ń dɔ̃ mɛ́ fua mà a wɛ́ɛ kɛan yɔ́? 54 Tó má kɛ̀ lɛ sɔ̃, dian yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn
wà bè eé kɛ lɛɛ é kɛɛ? 55 Ben Yesu bè pariinɛ: Kpãi wɛ́ɛdewɛn ma ũ kɛ̀ a
mɔ à ma kũ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n gònɔɔ́? Mɛɛ̀gɔ̃ vɛ̃ɛɛ Luda ua lán guu e dɔɔ nà
mɛɛ̀gɔ̃ yã daaare, ée ma kũro. 56 Mɔde yã pì kɛ̀ píngi, lɛ yã kɛ̀ annabinɔɔ kɛ̃̀
Luda yãn kɛ yãnzi. Ben à ìbanɔ bàa lɛ̀ ń píngi aɔ̃ à tòn.

Yuda gbããdeenɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Maa 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yoh 18:13-14, 19-24)

57 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu kṹnɔ gàao sa'oriki ìsi Kayafa bɛ. Ludayããdannɛrinɔ
kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kakɔ̃ana gwe. 58 Pita tɛ́ à kpɛɛ kããa ai sa'oriki ìsi pì bɛ. À
gɛ̃̀ ua guu, à vɛ̃̀ɛ kɔ̃n dogarinɔ lɛ à yã pì mìdɛna e. 59 Sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda
yãkpaɛkɛrinɔ ń píngi e sèeda wɛtɛɛ Yesuzi wà à dɛ. 60 Baa kɛ̀ gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà
ɛgɛyã dìdia pari, èe kɛro. Zããzãa gɔ̃ɔn plaa kenɔ mɔ̀ 61 aɔ̃ bè: Gbɛ̃ pì bè
é fɔ̃ à Luda kpɛ́ wí à ɛara à bo gurɔ aagɔ̃ɔ dagura sɛ́! 62 Ben sa'oriki ìsi
fɛ̀ɛ à zɛ̀ à bè Yesunɛ: Ń yãke vĩ ǹ weńlaroo? Yã kɛ̀ wèe didiimmaa kɛ̀ dɛ
diaa? 63 Yesu yĩtɛ kpɛ̃, ben sa'oriki ìsi pì bènɛ: Ma nannɛ Luda Wɛ̃̀ndidezi,
ǹ owe tó Luda Nɛ́ Mɛsayan n ũ. 64 Yesu wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ. Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ
ooare, zaa gbã̀a é Gbɛ̃ntee Nɛ́ e vɛ̃ɛna Gbããpingide ɔplaazi, bensɔ̃ é à suna
e ludambɛ luguun. 65 Ben sa'oriki ìsi pì a utanɔ gà à kɛ̃̀ à bè: A dɔkɛ̀ Ludao!
À kɛ̀ dia wée sèedade pãnde kenɔ wɛtɛɛ dɔee? Á mà lán à dɔkɛ̀ Ludao nà.
66 Yã kpareen a zɛo tiaa? Ben aɔ̃ wèàla wà bè: À taari kà wà à dɛ. 67 Ben
wà lóu sù à uua, wà à lɛ̀lɛ ɔkũo. Gbɛ̃kenɔ à swãn kɛ̀kɛ 68 aɔ̃ bè: Mɛsaya, ǹ
annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kɛ̀ n lɛɛ owe.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi
(Maa 14:66-72, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18, 25-27)

69 Pita vɛ̃ɛna ua, ben zɔ̀nɔkparɛ ke mɔ̀ à bènɛ: Mpi sɔ̃ nɛ̀ɛgɔ̃ kú lɛdo kɔ̃n
Galili gbɛ̃ Yesu pìomɛ. 70 Ben à lɛ́ sɛ̀ ń píngi wáa à bè: Mɛ́ɛ yã kɛ̀ nɛ́ɛ oo dɔ̀rɔ
dɔ̃ro. 71 Ben à fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ gãnun. Nɔgbɛ̃ pãnde à è, ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
gweenɔnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀kii lɛdo kɔ̃n Yesu Nazarɛtiomɛ. 72 Pita ɛ̀ara à lɛ́ sɛ̀ à la dà
à bè: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. 73 Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ sɔ̃̀ Pitazi aɔ̃
bè: Yãpuramɛ, aɔ̃ gbɛ̃ doon n ũ, zaakɛ wá n dɔ̃ n yã'onaamɛ. 74 Ben à fɛ̀ɛ à
a zĩnda kà à la dà à bè: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. Zaa gwe gɔ̃ɔn koo lɛ́ zù. 75 Ben yã
kɛ̀ Yesu ò dɔ̀ Pitan kɛ̀ à bè, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu, eé lɛ́ sɛ́azi gɛ̃̀n aagɔ̃. Ben Pita
bɔ̀ bàazi à pɔsia ɔ́ɔ dɔ̀.

27

Yudasi gana
(Zĩr 1:18-19)

1 Kɛ̀ guu dɔ̀ kɔngɔ idɛ'idɛ sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ ń píngi yã gɔ̃̀gɔ̃
Yesuzi lɛ wà à dɛ. 2 Aɔ̃ à yì, ben aɔ̃ gàa wà à nà bùsu gbɛ̃nsi Pilatinɛ a ɔzĩ.
3 Kɛ̀ Yudasi kɛ̀ bɔ̀ à kpɛɛ è yã dàala, à gɔ̃̀ tómadɔ̃yãa guu, ben à gàa kondogi
ɔɔ mɛ̀n baaakuri pì sɔkpa sa'orikinɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ 4 à bèńnɛ: Ma durun
kɛ̀, ma taarisaidee kpà gaazi. Ben aɔ̃ bènɛ: Wa bà ũgbaa? N yãn gwe. 5 Ben
Yudasi ɔɔ pì zù Luda kpɛ́n, ben à tà à gàa à a zĩnda lògo. 6 Ben sa'orikinɔ
ɔɔ pì sɛ̀ɛ aɔ̃ bè: Ɔɔ pì kana Luda kpɛ́ ɔɔdakii guu zɛ́ vĩro, zaakɛ gbɛ̃dɛ'ɔɔmɛ.
7 Kɛ̀ aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃, ben aɔ̃ orobori gũ̀tɔkii lù kɔ̃n ɔɔ pìo nibɔnɔ vĩikii ũ. 8 Beee
yãnzi ai kɔ̃n a gbã̀ao wè be tɔɔtɛ pìnɛ Tɔɔtɛ Arudeezi. 9 Ben yã kɛ̀ annabi
Yɛrɛmaya ò kɛ̀ à bè: Wà kondogi ɔɔ mɛ̀n baaakuri pì sɛ̀ɛ, ɔɔ kɛ̀ Isarailinɔ
zɛ̀o wà kpà à yã musu pì, 10 ben wà orobori gũ̀tɔkii lùo lán Dii dìɛmɛ nà.

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Maa 15:2-5, Luk 23:3-5, Yoh 18:33-38)

11 Yesu zɛna bùsu gbɛ̃nsi aɛzĩ. Ben gbɛ̃nsi pì à là à bè: Ḿbe Yudanɔ kína
ũɔ́? Yesu wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ. 12 Gurɔɔ kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ e yã

didiia, èe yãke weńlaro. 13 Ben Pilati bènɛ: Nɛ́ɛ yã parii kɛ̀ wèe didiimmaa
maroo? 14 Mɔde Yesu e yãke o yã pìnɔ doke musuro, ben yã pì bɔ̀ bùsu
gbɛ̃nsi pì saɛ maamaa.

Yãdana Yesula
(Maa 15:6-15, Luk 23:13-25, Yoh 18:39-19:16)

15 Banla zĩbaa zĩ píngi bùsu gbɛ̃nsi pì è pisinanɔ doke kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ yezi
gbarɛńnɛ. 16 Gurɔɔ mɔ̀a sɔ̃ pisina tɔ́dee kú gwe wè be Baraba. 17 Kɛ̀ parii
kàkɔ̃a, ben Pilati ń lá à bè: Dén á yezi mà gbarɛaree? Baraban yɔ́, ke Yesu
kɛ̀ wè be Mɛsaya? 18 Zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ vĩna kɔ̃n Yesuo yãnzin wà à
kpàawazi.

19 Gurɔɔ kɛ̀ Pilati vɛ̃ɛna a tintia, à naɔ̃ gbɛ̃ zĩ̀a à bè: Ǹton yãke kɛ gbɛ̃ maaa
pìnɛro, zaakɛ nanaa kɛ̀ má ò à yã musu gĩa gwãavĩ ĩa dàma maamaa.

20 Sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ nàkɔ̃rɛ gbɛ̃nɔa aɔ̃ Baraba gbeka, aɔ̃ be wà Yesu
dɛ. 21 Ben bùsu gbɛ̃nsi pì ń lá à bè: Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ guu, dén á yezi mà
gbarɛaree? Ben aɔ̃ bè, Barabamɛ. 22 Ben Pilati ń lá à bè: Bɔ́n mɛ́ kɛ kɔ̃n
Yesu kɛ̀ wè be Mɛsayao? Baade píngi bè: Ǹ à pá lía. 23 Ben à ń lá à bè: Bɔ́
dàn à kɛ̀? Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà kàara wà bè: Ǹ à pá lía. 24 Kɛ̀ Pilati è é fɔ̃ à yãke
kɛro, zɔka e kaara, ben à í tɔ̀, à a ɔɔ pìpi gbɛ̃nɔ wáa à bè: Ma ɔ bɔ̀ɛ gbɛ̃ pì
gana yãn. A yãmɛ. 25 Ben gbɛ̃ pìnɔ bè: À dɛna yã wí wa musu kɔ̃n wa nɛ́nɔ.
26 Ben à Baraba gbàrɛńnɛ, à bè wà Yesu gbɛ̃ flãò wà à pá lía.

Sozanɔ Yesu fabona
(Maa 15:16-20, Yoh 19:2-3)

27 Ben Pilati sozanɔ gɛ̃̀ Yesuo bùsu gbɛ̃nsi pì bɛ, ben aɔ̃ ń gãli kàkɔ̃a ń píngi
aɔ̃ lìgazi. 28 Aɔ̃ à pɔ́nɔ bɔ̀ɛa aɔ̃ gumusu tɛ̃aa dànɛ, 29 ben aɔ̃ lɛ̀ fùra tã̀ aɔ̃ kùnɛ,
aɔ̃ kàba nànɛ a ɔplaan gò ũ. Ben aɔ̃ɔe kúɛkuɛɛnɛ, aɔ̃ɔe à faboo wèe bee: Fɔɔ,
Yudanɔ kína! 30 Aɔ̃ lóu sùa, aɔ̃ kàba pì sɛ̀ aɔ̃ à lɛ̀o a mìa. 31 Kɛ̀ aɔ̃ à fabò wà
yã̀a, ben aɔ̃ gumusu pì gòàla aɔ̃ à zĩnda pɔ́kãsãanɔ dànɛ, ben aɔ̃ɔe gaa à pá
lía.

Yesu pana lía
(Maa 15:21-32, Luk 23:26-43, Yoh 19:17-27)

32 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔe gaa, aɔ̃ dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Sirɛni gbɛ̃ kɛ̀ wè be Simɔo, ben aɔ̃
gã nàa à Yesu líkpangbãroo sɛ́. 33 Ben aɔ̃ kà guu kɛ̀ wè be Gɔgɔta kɛ̀ bè
mìwatorokii. 34 Ben aɔ̃ geepiwɛ̃ɛ kɛ̀ wà yã̀kɔ̃tɛ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃o dɔ̀nɛ à mi. Kɛ̀ à
í kɛ̀, ben à gì mizi. 35 Kɛ̀ aɔ̃ à pà lía, ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ wà à pɔ́kãsãanɔ
kpàatɛtɛkɔ̃nɛ. 36 Ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛ aɔ̃ɔe à dãkpaa gwe. 37 Wà yã kɛ̀ wà dìa kɛ̃̀ wà
nà à mìla wà bè:

Yudanɔ kína Yesun yɛ̀.

38 Ben wà kpãi wɛ́ɛdewɛnɔ pà lía à saɛ gɔ̃ɔn plaa, gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃ doo
à ɔzɛɛzi. 39 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́la gweenɔɔ e ń mì kɛɛ degũdegũ, aɔ̃ɔe à sɔ̃sɔ̃ɔ
40 wà bè: Mmɔn kɛ̀ n bè nɛ́ Luda kpɛ́ wí ǹ ɛara ǹ bo gurɔ aagɔ̃ɔ daguran
gweroo? Tó ḿbe Luda Nɛ́ ũ, ǹ n zĩnda mì sí ǹ pita lía. 41 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ
kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ e à faboo lɛ wà bè: 42 À gbɛ̃ pãndenɔ
mì sì, mɔde eé fɔ̃ à a zĩnda mì síro. Isarailinɔ kínanloo? À pita lía tia, wé
à náanɛ kɛ. 43 À Luda náanɛ vĩ. Tó Ludaa yezi, ɛ̃ndɛ̃ à à bɔ sa, zaakɛ à bè
ambe Luda Nɛ́ ũ. 44 Baa kpãi kɛ̀ wà ń pá lía lɛdoonɔɔ e à sɔ̃sɔ̃ɔ lɛ dɔ.

Yesu gana
(Maa 15:33-41, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30)

45 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃.
46 Fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃n Yesu wii lɛ̀ gbãngbãn à bè: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani!
Beee bè, ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dia n ma ton? 47 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gwe
kenɔ yã pì mà, ben aɔ̃ bè: Daaa e Ilia sísii. 48 Zaa gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ gbɛ̃ doo bàa lɛ̀
à gàa à sabo sɛ̀ à dà geepiwɛ̃ kpã̀kpã guu, à ĩ̀fĩ kapaa, ben à dɔ̀ Yesunɛ à
mi. 49 Ben gbɛ̃ kpaaanɔ bè: À zɛ gĩa wà gwa tó Ilia é mɔ́ à à mì sí. 50 Yesu
ɛ̀ara à wii gbãaa lɛ̀ dɔ, ben à a wɛ̃̀ndi gbàrɛ.

51 Ben Luda kpɛ́ lábure kɛ̃̀kɔ̃rɛ plaa bɔna musu suna gĩzĩ. Tɔɔtɛ nìgãnigã,
gbɛ̀nɔ pàrapara, 52 miranɔ wɛ̃̀wɛ̃, ben Luda gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛ bɔna gaan pari.
53 Yesu fɛɛ bɔna gaan gbɛra aɔ̃ bɔ̀ɛ miran, aɔ̃ gɛ̃̀ Luda wɛ́tɛn, gbɛ̃nɔ ń é pari.
54 Kɛ̀ sozanɔ gbɛ̃nsi kɔ̃n a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu dãkpaanɔ tɔɔtɛ nigãnigãna pì
è kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀nɔ píngi, vĩa ń kũ maamaa aɔ̃ bè: Yãpuramɛ Luda Nɛ́n
gbɛ̃ kɛ̀ ũ. 55 Nɔgbɛ̃nɔɔ kú gwe pari, aɔ̃ɔe guu gwaa kãaa. Aɔ̃ɔ tɛ́ Yesuzi
bɔna Galilimɛ, aɔ̃ègɔ̃ pɔ́blee kɛɛnɛ. 56 Ń tɛ́n Mariama Magadalɛni kún kɔ̃n
Mariamao Yemisi kɔ̃n Yusufuo da kɔ̃n Zebedi nɛ́nɔ dao.

Yesu vĩina
(Maa 15:42-47, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42)

57 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, Arimatea gbɛ̃ ɔɔdee kɛ̀ wè benɛ Yusufu mɔ̀. Yesu ìbamɛ dɔ.
58 À gàa à Yesu gɛ̀ gbèka Pilatia, ben Pilati bè wà kpáa. 59 Kɛ̀ Yusufu gɛ̀ pì
sɛ̀, a táaru bisa dufu ĩ̀fĩa, 60 à à dà a zĩnda gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà sɔ̀ mira ũu guu.
Ben à gbɛ̀ bíta gbegere pà à tà wɛ̀ɛ pìlɛ à tà. 61 Mariama Magadalɛni kɔ̃n
Mariama pãnde pìo vɛ̃ɛna gwe, aɔ̃ɔ aɛdɔna miraa.

62 Kɛ̀ gurɔɔ lìɛ, kámmabogurɔɔ zĩ kà, ben sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔ gàa Pilati
kiia lɛdo 63 aɔ̃ bè: Yã kɛ̀ gbɛ̃kɛkɛri pì ò a bɛ̃ɛ zĩ dɔwagu à bè, gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra
é fɛɛ. 64 Ǹ tó wàgɔ̃ mira pì dãkpaa ai à gurɔ aagɔ̃dee zĩ. Tó lɛnlo, à ìbanɔ é
mɔ́ wà à gɛ̀ sɛ́ kpãi, aɔ̃é o gbɛ̃nɔnɛ à fɛ̀ɛ bɔna gaan. Ɛgɛ zãa beee égɔ̃ dɛ à
káakupɔla. 65 Ben Pilati bèńnɛ: À sozanɔ sí à gá à mira pì dãkpa lán é fɔ̃ nà.
66 Ben aɔ̃ gàa wà sèeda kɛ̀ mira lɛ́ gbɛ̀a, aɔ̃ sozanɔ tò gwe aɔ̃gɔ̃ dãkpaa.

28

Yesu fɛɛ à bɔna gaan
(Maa 16:1-11, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10)

1 Kámmabogurɔɔ gbɛra Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ Mariama Maga-
dalɛni kɔ̃n Mariama pãnde pìo bɔ̀ wà gàa mira gwa. 2 Ben tɔɔtɛ nìgãnigã
gbãngbãn, zaakɛ Dii malaika ke bɔ̀ musu, à mɔ̀ à gbɛ̀ pì gbegere pà à gùo
mira lɛ́amɛ, ben à vɛ̃̀ɛa. 3 À uu dɛ lán loupina bà, à uta dɛ pú fénfen lán buu
bà. 4 Vĩa gudãkparinɔ kũ̀, aɔ̃ɔe lugalugaa, ben aɔ̃ gɔ̃̀ sãii. 5 Ben malaika pì
bè nɔgbɛ̃ pìnɔnɛ: Àton tó vĩa a kũro. Má dɔ̃ kɛ̀ Yesu kɛ̀ wà pà lían ée wɛtɛɛ.
6 À kú kɛ̀ro, à fɛ̀ɛ lán à ò nà. À mɔ́ à guu kɛ̀ wà à dàɛn gwa, 7 é gá à o à ìbanɔnɛ
kpakpaa à fɛ̀ɛ bɔna gaan. Eé dɔńnɛ aɛ gana Galili. Gwen é à en. Má òaren
gwe.

8 Ben aɔ̃ bɔ̀ miran kpakpaa kɔ̃n vĩao, mɔde aɔ̃ pɔɔ nna bíta. Aɔ̃ bàa lɛ̀ aɔ̃ɔe
gaa à baaru kpá à ìbanɔnɛ. 9 Ben Yesu dàńlɛ gɔ̃ɔ, à ì kpàḿma. Kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃̀zi, aɔ̃
dɔnzi kɛ̀nɛ, ben aɔ̃ ɔ kɛ̀ a kɛ̀sɛkpɛɛa. 10 Ben Yesu bèńnɛ: Àton tó vĩa a kũro.
À gá à o ma gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gá Galili. Gwen aɔ̃é ma en.

Soza gudãkparinɔ yãgbãnnɛna

11 Kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔ tà, ben soza gudãkpari kenɔ gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu, aɔ̃ yã kɛ̀ kɛ̀nɔ ò
sa'orikinɔnɛ píngi. 12 Ben sa'oriki pìnɔ gbɛ̃nsinɔ sìsi, aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃, ben aɔ̃ ɔɔ
bíta kpà soza pìnɔa gusaɛ 13 aɔ̃ bè: À be à ìbanɔ bé wà mɔ̀ gwãavĩ, aɔ̃ à gɛ̀
sɛ̀ kpãi gurɔɔ kɛ̀ ée ii oo. 14 Tó bùsu gbɛ̃nsi yã pì mà, wé agbaa kpánɛ, é
bɔ yãketen. 15 Sozanɔ ɔɔ pì sì, ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lán wà dàńnɛ nà. Ben yã pì gɔ̃̀
Yudanɔnɛ baaru ũ ai kɔ̃n a gbã̀ao.

Yesu zĩ nana a ìbanɔnɛ ń ɔzĩ
(Maa 16:14-18, Luk 24:36-49, Yoh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

16 Yesu ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ gàa Galili kpiii kɛ̀ à à kii gɔ̃̀gɔ̃ńnɛ yãa
musu. 17 Kɛ̀ aɔ̃ à è, aɔ̃ dɔnzi kɛ̀nɛ, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ e seka kɛɛ. 18 Ben Yesu
sɔ̃̀ńzi à bèńnɛ: Luda musu kɔ̃n tɔɔtɛo iko píngi kpàma. 19 Beee yãnzi à gá à
bori píngi kɛ ma ìbanɔ ũ, à ń batisi kɛ kɔ̃n De Luda tɔ́o kɔ̃n à Nɛ́ tɔ́o kɔ̃n à
Ninii tɔ́o, 20 à yã kɛ̀ má dìɛareenɔ dańnɛ aɔ̃gɔ̃ kũna píngi. À ma, mɛ́gɔ̃ kúao
gurɔ píngi ai anduna gá yãao.

MAAKU
Baaru nnaa kɛ̀ Maaku kɛ̃̀

Yesu batisikɛna 1:1-1:13
Yesu yãdannɛna Galili 1:14-9:50
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 10:1-10:52
Yesu kuuna Yerusalɛmu 11:1-14:9
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 14:10-16:20

Yaaya Batisikɛri waazikɛna
(Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yoh 1:19-28)

1 Luda Nɛ́ Yesu Kirisi baarun yɛ̀. 2 À nàa lán à kú annabi Isaya takada
guu nà, à bè:
Mɛ́ ma zɪ̃̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.
3 À kpàakpakɛri kòto ma dɔ gbáan à bè:
À zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ poronɛ súusu.
4 Lɛn Yaaya Batisikɛri kú gbáan lɛ, èe waazi kɛɛ, à ò gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃
batisi kɛ, Luda é ń durun kɛ̃ńnɛ. 5 Yudea bùsudeenɔ kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ
gàa à kiia ń píngi, aɔ̃ ń durunnɔ ò gupuraaa, ben à ń batisi kɛ̀ Yodazi.
6 Yaaya ègɔ̃ uta kɛ̀ wà tã̀ kɔ̃n lakumi kão dana, à báa asaa dɔ̀ a pii. Sutɛ̃
kɔ̃n zɔ́'ion à pɔ́blee ũ. 7 À waazi kɛ̀ à bè: Gbɛ̃ke é mɔ́ ma gbɛra à gbãaa
dɛmala. Mɛ́ɛ ká mà kúɛ mà à kyatee bɔbɔnɛro. 8 Mɛɛ̀ a batisi kɛ kɔ̃n íomɛ,
gbɛ̃ pì sɔ̃ eé a batisi kɛ kɔ̃n Luda Ninio.

Yesu batisikɛna
(Mat 3:13-17, Luk 3:21-22)

9 Gurɔ beeea Yesu bɔ̀ Nazarɛti, Galili bùsun, à mɔ̀, ben Yaaya à batisi kɛ̀
Yodazi. 10 Kɛ̀ Yesu bikũ̀ gɔ̃ɔ, à è ludambɛɛ e wɛ̃ɛkɔ̃a, Luda Ninii e suuawa
lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà. 11 Ben à kòto mà bɔna ludambɛ à bè: Ḿbe ma nɛ́ mɛ̀n do léle
yenzidee ũ, kɛ̀ ma pɔɔ nnamma.

Yesu yɔ̃agwana
(Mat 4:1-11, Luk 4:1-13)

12 Ben Luda Nini à gbàrɛ gbáan gɔ̃ɔ, 13 ben à kú gwe kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ ai
gurɔ baplaa, Setãn e à yɔ̃ɔ à gwa. Ben malaikanɔ mɔ̀ wà dɔ̀àlɛ.

Yesu ìba káakunɔ sisina
(Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

14 Yaaya kũna gbɛran Yesu tà Galili, èe baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kpaa
15 à bè: À gurɔɔ kà, kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà kĩi. À nɔ̀sɛ liɛ à baaru nnaa pì
sí.
16 Kɛ̀ Yesu e dɔɔ Galili sɛ̀bɛzi, à Simɔ kɔ̃n a dãaro Anduruo è, aɔ̃ɔe táaru
kpaa sɛ̀bɛ pìn, zaakɛ sɔrɔkɔnɔmɛ. 17 Ben Yesu bèńnɛ: À mɔ́ à tɛ́mazi, mɛ́ a
kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 18 Zaa gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ ń táarunɔ tòn aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi. 19 Kɛ̀ à gàa aɛ
féte, à Zebedi nɛ́ Yemisi è kɔ̃n a dãaro Yohanao. Aɔ̃ɔ kú góro'itɛ guu, aɔ̃ɔe
ń táarunɔ kɛkɛɛ. 20 À ń sísi gɔ̃ɔ, ben aɔ̃ ń de Zebedi kɔ̃n ayazĩkɛrinɔ tò góro
guu gwe aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi.

Yesu zĩnde kɛ̃kɔ̃ana Kapɛnamu
(Luk 4:31-37)

21 Aɔ̃ gàa Kapɛnamu. Kɛ̀ kámmaboguroɔ kà, Yesu gàa aduakɛkpɛn, èe
yã daańnɛ. 22 À yãdannɛna bɔ̀ ń saɛ, zaakɛ è dańnɛ ikoomɛ, èe kɛ lán
ludayãdannɛrinɔ pɔ́ bànlo.
23 Zĩ beeea gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kee kú aduakɛkpɛn gwe. À wii lɛ̀ à bè: 24 Bɔ́n wá
vĩ kɔ̃ ɔzĩi, Yesu Nazarɛti? N mɔ ǹ wa kaatɛn yɔ́? Má dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ń dɛ a ũ, ḿbe
Luda gbɛ̃ kɛ̀ kú adona ũ. 25 Ben Yesu gì zĩn pìnɛ à bè: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gbɛ̃ pìa.
26 Ben zĩn pì à nìgãnigã à wii gbãaa lɛ̀, ben à gòa. 27 Bídi gbɛ̃nɔ kũ̀ ń píngi,
aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa: Bɔ́ taka bori yãn gwee? Yãdannɛna dufun yɔ́? È yã dańnɛ
ikoo fá! Baa kɔ̃n zĩnnɔ, tó à yã òńnɛ, aɔ̃è à yã mamɛ. 28 Ben kãndo à tɔ́ dà
Galili bùsula píngi.

Yesu gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana pari
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

29 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ aduakɛkpɛn, ben à tà Simɔ kɔ̃n Anduruo bɛ gɔ̃ɔ kɔ̃n Yemisio
kɔ̃n Yohanao. 30 Simɔ naɔ̃ daa daɛna, èe mɛ̀wãaa kɛɛ, ben wà à yã ò Yesunɛ
gɔ̃ɔ. 31 À gàa à kiia à à kũ̀ a ɔɔa à à fɛ̀ɛ. Ben à mɛ̀ yĩi kũ̀ ai à pɔ́blee kɛ̀ńnɛ.
32 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ kpɛ́n, wà mɔ̀nɛ kɔ̃n gyãreenɔ kɔ̃n zĩndeenɔ ń
píngi. 33 Wɛ́tɛdeenɔ kàkɔ̃a à kpɛ́ kpɛɛlɛa ń píngi. 34 À gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɔ̃a pari kɔ̃n
gyã bori sãnda píngio, à zĩnnɔ gò gbɛ̃nɔa paripari. È zĩnnɔ gba zɛ́ aɔ̃ yã oro,
zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ à dɛ a ũ.

Yesu waazikɛna zaa Galili
(Luk 4:42-44)

35 Kɔngɔ idɛ'idɛ Yesu fɛ̀ɛ à bɔ̀ à gàa sɛ̃̀n gusaɛ, èe adua kɛɛ gwe. 36 Ben Simɔ
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ pɛ̀ɛzi. 37 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀a, aɔ̃ bènɛ: Baade píngi e n gbekaa. 38 Ben à
bèńnɛ: Wà gá gu pãndea lakutu kɛ̀ kú wa saɛnɔ guu, mɛ́ waazi kɛ gwe dɔ,
zaakɛ beee yãnzin ma mɔzi. 39 Lɛmɛ ègɔ̃ lili oo Galili bùsun lɛ, ègɔ̃ waazi
kɛɛ aɔ̃ aduakɛkpɛnɔ guu, ègɔ̃ zĩnnɔ gogooḿma.

Kusu kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

40 Ben kusu ke mɔ̀ à kiia à kùɛ à wɛ́ɛ kɛ̀a à bè: Tó ń yezi, nɛ́ fɔ̃ ǹ ma
kɛ̃kɔ̃a wásawasa. 41 À kɛ̀ Yesunɛ wɛ̃nda, ben à ɔ bɔ̀ à kɛ̀a à bè: Má yezi, ǹ
gɔ̃ wásawasa. 42 Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yã̀a à kɛ̃̀kɔ̃a wásawasa. 43 Ben Yesu à
gbàrɛ gɔ̃ɔ à gìnɛ à bè: 44 Ǹton o gbɛ̃ke maro. Ǹ gá ǹ n zĩnda ɔdɔa sa'orinɛ ǹ
sa'opɔ kɛ̀ Musa dìɛ kpá n kɛ̃kɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ. 45 Kɛ̀ à bɔ̀, à gàa èe yã pì
o'oońnɛ. Yã pì dàgula, ben Yesu è fɔ̃ à gɛ̃ wɛ́tɛn gupuraaa dɔro. Ègɔ̃ kú sɛ̃̀n
gusaɛmɛ, ben wègɔ̃ bɔɔ baama píngi wàgɔ̃ mɔɔ à kiia.

2

Gbɛ̃ kaɛna kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

1 Gurɔ plaaa gbɛra Yesu lìara à tà Kapɛnamu. Kɛ̀ wà mà à kú bɛ, 2 ben
wà pàzi paripari, gɛ̃kii kuu dɔro baa kpɛɛlɛa, èe Luda yã oońnɛ. 3 Ben wà
mɔ̀nɛ gbɛ̃ kaɛnao, gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ bé wà à sɛna. 4 Kɛ̀ aɔ̃ɔe e wà sɔ̃̀o Yesuziro
parii yãnzi, ben aɔ̃ dìo kpɛ́ musu, aɔ̃ kpɛ́ fɔ̃̀ guu kɛ̀ Yesu kún. Kɛ̀ aɔ̃ɔ fɔ̃̀, ben
aɔ̃ gyãree pì pìta kɔ̃n à daɛbɔo. 5 Kɛ̀ Yesu è aɔ̃ɔ a náanɛ vĩ, a bè gbɛ̃ kaɛna
pìnɛ: Ma gbɛ̃, n durunnɔ kɛ̃̀mma. 6 Ludayãdannɛri kenɔ vɛ̃ɛna gwe aɔ̃ɔe
oo ń nɔ̀sɛ guu: 7 Bɔ́yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ e oo lɛzi? Èe dɔkɛɛ Ludaomɛee! Dé bé eé
fɔ̃ à durunnɔ kɛ̃ńnɛ, tó èe kɛ Luda ado baasiroo? 8 Gwe gɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ a nɔ̀sɛ

guu laasuu kɛ̀ aɔ̃ɔe lɛɛ, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée laasuu beee taka lɛɛ a
nɔ̀sɛ guuzi? 9 Tó ma bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ à durunnɔ kɛ̃̀a, ke tó ma bè à fɛɛ à
a daɛbɔ sɛ́ à táa o, à kparee bé à aagaa? 10 Má ò lɛ lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́
durunkɛ̃nnɛna iko vĩ tɔɔtɛ kɛ̀. Ben à bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ: 11 Ma bènnɛ ǹ fɛɛ ǹ
n daɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 12 Ben à fɛ̀ɛ gɔ̃ɔ à a daɛbɔ pì sɛ̀ à bɔ̀o gbɛ̃nɔ wáa ń píngi.
Yã pì bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ Luda tɔ́ bɔ̀ wà bè: Wée yã kɛ̀ taka e yãro.

Levi sisina
(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)

13 Yesu lìara à bɔ̀ à gàa sɛ̀bɛ lɛ́a. Wèe mɔɔ à kiia paripari, ben èe yã
daańnɛ. 14 Gurɔɔ kɛ̀ èe gɛ̃tɛɛ, ben à Alafeu nɛ́ Levi è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn.
À bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. Ben à fɛ̀ɛ à tɛ̀zi.
15 Zĩkea kɛ̀ Yesu e pɔ́ blee à bɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔɔ e pɔ́ bleeo
pari kɔ̃n à ìbanɔ lɛdo. Zaakɛ gbɛ̃ beee takanɔɔ tɛ́zi pari. 16 Farisi kɛ̀ aɔ̃è
Luda yã dańnɛnɔɔ kú gwe. Kɛ̀ aɔ̃ è Yesu e pɔ́ blee lɛdo kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ
kɔ̃n durunkɛrinɔ, ben aɔ̃ à ìbanɔ là wà bè: Bɔ́yãnzin èe pɔ́ blee lɛdo kɔ̃n
bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔozi? 17 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à bèńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀
aafia vĩi bà kú likita yãoro, sé gyãree. Mɛ́ɛ mɔ́ gbɛ̃ maaanɔ sísiro, sé
durunkɛrinɔ.

Lɛ́yina
(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Yaaya Batisikɛri ìbanɔ kɔ̃n Farisinɔɔ e lɛ́ yii, ben wà mɔ̀ wà Yesu là wà
bè: Yaaya ìbanɔ kɔ̃n Farisi ìbanɔ è lɛ́ yi, ben n ìbanɔ è yi sero nɛ́? 19 Ben Yesu
bèńnɛ: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ é lɛ́ yi gurɔɔ kɛ̀ à kúńyo nɔsɛ guun yɔ́? Gurɔɔ kɛ̀ nɔsɛri
kúńyo, aɔ̃é lɛ́ yiro. 20 À gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ weé nɔsɛri bɔ ń tɛ́, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi sa.
21 Gbɛ̃ke è uta zii nambata na kɔ̃n pɔ́lɛ dufuoro. Tó wà kɛ̀ lɛ, uta dufu é
sɔ̃kɔ̃zi à kɛ̃kɔ̃rɛ, à zii fɔ̃na é kaara. 22 Wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu zii guuro. Tó
wà kɛ̀ lɛ, wɛ̃ɛ pì é tùu pũtã, wɛ̃ kɔ̃n tùuo é yaka ń píngi. Auo, wè geepiwɛ̃
dufu ká tùu dufu guumɛ.

Kámmabogurɔ yã
(Mat 12:1-21, Luk 6:1-11)

23 Kámmabogurɔɔ zĩkea Yesu e pãa buraanɔla. Lán èe gaa nà à ìbanɔ pɔ́wɛɛ
wòro, aɔ̃ɔe soo. 24 Ben Farisinɔ bènɛ: Ǹ gwa! Bɔ́yãnzin aɔ̃ɔe yã kɛ̀ wè kɛ
kámmabogurɔɔ zĩroo kɛɛzi? 25 Ben Yesu wèńla à bè: Ée à kyó kɛ ziki á è
lán Dauda kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ àpi kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ e takaasi kɛɛ, kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo?
26 Sa'oriki Abiata gurɔɔa à gɛ̃̀ Luda ua guu, à burɛdi kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ sò, kɛ̀
gbɛ̃kee à sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ, ben à kpà a gbɛ̃nɔa. 27 Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ
dɔ: Luda kámmabogurɔɔ dìɛ gbɛ̃ntee aafia yãnzimɛ. Èe kɛ kámmabogurɔɔ
yãnzin à gbɛ̃ntee kɛ̀ziro. 28 Beee yãnzi Gbɛ̃ntee Nɛ́ iko vĩ kámmabogurɔɔa
se.

3

1 Yesu ɛ̀ara à gàa aduakɛkpɛn. Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe à ɔ doo fɛ̃fɛ̃na.
2 Gbɛ̃kenɔ e Yesu tàasi kɛɛ, tó eé à kɛ̃kɔ̃a kámmabogurɔɔ zĩ, lɛ wà yã e wà
dia. 3 Ben Yesu bè gbɛ̃ kɛ̀ à ɔɔ fɛ̃fɛ̃na pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ zà guu. 4 Ben à ń lá à
bè: Kámmabogurɔɔ zĩ à zɛ́ vĩ wà à maaa kɛn yɔ́ɔ, ke à zaaa? Wà gbɛ̃ mì sín
yɔ́, ke wà dɛmɛ? Ben aɔ̃ɔe yãke oro. 5 Yesu ń gwá pɔfɛ̃o à lìgazi, zaakɛ à pɔɔ
yàka ń swãgbãa yãnzi. Ben à bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ n ɔɔ pì poro. Kɛ̀ à pòro, ben
à ɔɔ pì kɛ̀ a gbɛ̀n. 6 Ben Farisinɔ bɔ̀ɛ wà gàa wà yã gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n kí Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ
gɔ̃ɔ, dian aɔ̃é kɛ nà wà Yesu dɛ.

Pari kɔ̃kakɔ̃aa sɛ̀bɛ lɛ́a

[7] Yesu kɔ̃n a ìbanɔ ń zĩnda gàńnɛ gwe, aɔ̃ gàa sɛ̀bɛ lɛ́a. Ben parii bɔ̀ Galili
wà tɛ̀zi. [8] Gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Yudea dɔ kɔ̃n Yerusalɛmuo kɔ̃n Ɛdɔmunɔ bùsuo kɔ̃n
Yoda baa kãa kpaao kɔ̃n Tayao kɔ̃n Sidɔ̃o wà mɔ̀ à kiia paripari, kɛ̀ aɔ̃
yã kɛ̀ èe kɛɛnɔ baaru mà yãnzi. [9] Parii yãnzi Yesu ò a ìbanɔnɛ aɔ̃ góro'itɛ
soru kɛare, lɛ wàton nakɔ̃rɛaro yãnzi. [10] Zaakɛ Yesu gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɔ̃a pari, ben
gyãreenɔɔ e nakɔ̃rɛɛa pari lɛ wà ɔ kɛa. [11] Zĩndeenɔ sɔ̃, tó aɔ̃ à wɛ́ɛ è, aɔ̃è mɔ́
wà daɛ à aɛmɛ, aɔ̃è wii lɛ́ wà be: Ḿbe Luda Nɛ́ ũ. [12] Ben Yesu è gíńnɛ aɔ̃ o
gbɛ̃ kɛ̀ á dɛ à ũ.

Yesu zɩ̃̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

[13] Kɛ̀ Yesu dìdi kpiiia, à gbɛ̃ kɛ̀ à yezinɔ sìsiazi, ben aɔ̃ mɔ̀ à kiia. [14] Ben
à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ dìɛ aɔ̃gɔ̃ kúao, lɛ àgɔ̃ ń zĩ waazi kɛ, [15] aɔ̃gɔ̃ iko vĩ
aɔ̃ zĩnnɔ goḿma. À tɔ́ kpàńnɛ zɩ̃̀rinɔ. [16] Aɔ̃ tɔ́n yɛ̀: Simɔ kɛ̀ à tɔ́ kpànɛ Pita.
[17] Zebedi nɛ́ Yemisi kɔ̃n a dãaro Yohanao. À tɔ́ kpàńnɛ Bɔanɛgɛ. Tɔ́ pì bè
lapatammarinɔ. [18] Beee gbɛra Anduru, Filipi, Batɔlɔmiu, Matiu, Tomasi,
Alafeu nɛ́ Yemisi, Tadeu, Simɔ Aĩade [19] kɔ̃n Yudasi Isikariɔti kɛ̀ bɔ̀ à kpɛɛo.

Zĩngona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

[20] Kɛ̀ Yesu tà bɛ, ben gbɛ̃nɔ ɛ̀ara wà kàkɔ̃a dɔ pari, ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔɔ
e zɛ́ e wà pɔ́ blè sero. [21] Kɛ̀ à bɛdeenɔ yã pì mà, aɔ̃ dà zɛ́n wà à gbɛsɛ, zaakɛ
aɔ̃ɔe bee ĩa kàamɛ.

[22] Ludayãdannɛri kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu wà mɔ̀nɔ bè: À Bɛlɛzɛbubu vĩ,
zĩnnɔ kína pì gbãaan è zĩn gooḿma. [23] Ben Yesu ń sisiazi à yãlɛkɔ̃zina òńnɛ
à bè: Setãn é fɔ̃ à a zĩnda goḿmaɔ́? [24] Tó kpata gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o, kpata
pì é gì kɛɔ́? [25] Tó uadeenɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o, ua pì é gì kɛɔ́? [26] Tó Setãn íbɛtɛ
kpà kɔ̃n a zĩnda gbɛ̃nɔ aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a, eé gì kɛro, eé mì dɛmɛ. [27] Gbɛ̃ke é fɔ̃ à gɛ̃
gɔ̃sagbãaa kpɛ́n à à pɔ́nɔ sɛ́ɛro, séto à à yì gĩa, gbasa à à kpɛ́ kpokɛ.

[28] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, Luda é gbɛ̃nɔ durunnɔ kɛ̃ńnɛ kɔ̃n a tɔ́ zaaa kɛ̀
aɔ̃è sísinɔ píngi, [29] mɔde tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ zaaa sìsi, eé kɛ̃nɛro, zaakɛ adee
durun kɛ̀ è sí kɛ̃ńnɛroo kɛ̀mɛ. [30] Yesu ò lɛ kɛ̀ aɔ̃ bè à zĩn vĩ yãnzimɛ.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

[31] Kɛ̀ à da kɔ̃n à dãaronɔ kà, aɔ̃ zɛ̀ bàazi, ben aɔ̃ gbɛ̃ zɩ̃̀ wà à sísi. [32] Gbɛ̃nɔɔ
vɛ̃ɛna wà ligazi pari, ben wà bènɛ: Ǹ gwa! N da kɔ̃n n dãaronɔ zɛ bàazi
aɔ̃ɔe n gbekaa. [33] Ben à wɛ̀ńla à bè: Dɛ́n ma da kɔ̃n ma dãaronɔ ũu? [34] Ben
à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛzinɔ gwà à bè: Ma da kɔ̃n ma dãaronɔn yɛ̀. [35] Gbɛ̃ kɛ̀ è Luda
pɔyezi kɛɛn ma dãaro kɔ̃n ma dãreo kɔ̃n ma dao ũ.

4

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio
(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

[1] Yesu ɛ̀ara èe yã daańnɛ sɛ̀bɛ saɛ. Wà pàzi paripari, ben à gɛ̃̀ à vɛ̃̀ɛ
góro'itɛn íla, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ kaɛna sɩ̃̀sĩ baa sɛ̀bɛ lɛ́a ń píngi. [2] À yã dàńnɛ kɔ̃n
yãlɛkɔ̃zinanɔ pari. Lán èe daańnɛ nà à bè: [3] À swã kpá! Búbari ke bé à kuu
à bɔ̀ à gàa pɔ́wɛɛ fã. [4] Lán èe fãa nà, ben à kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu, bãanɔ mɔ̀ wà blè.
[5] À kenɔ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra musu, gura kɛ̀ bùsu vĩ bítaro, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ gɔ̃ɔ, kɛ̀ bùsu
bíta gwero yãnzi. [6] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ fɛ̀ɛ, ben aɔ̃ tɛ́ kũ̀ wà gàga, kɛ̀ aɔ̃ɔ kãsãa vĩro

yãnzi. 7 À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu, ben lɛ̀ fɛ̀ɛ à nàkɔ̃rɛḿma aɔ̃ɔe nɛ́ iro. 8 À kenɔ sɔ̃
lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaa guu. Aɔ̃ bɔ̀ɛ wà fɛ̀ɛ aɔ̃ nɛ́ ì, à kenɔ kaarana kɛ̀ baaakurikuri,
kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro. 9 Ben Yesu bè: Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.
10 Kɛ̀ Yesu gùńnɛ gwe à kú ado, ben à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúzinɔ mɔ̀ wà yã pìnɔ mì gbèkaa. 11 Ben à bèńnɛ: Luda kpata kɛ̀
bɔ̀ à kiia asii kpàawa àgɔ̃ dɔ̃, mɔde mɛɛ̀ yã píngi o gbɛ̃ kpaaanɔnɛ kɔ̃n
yãlɛkɔ̃zinanɔmɛ,

12 lɛ aɔ̃gɔ̃ guu gwaa pɔ́ke'ena sai,
aɔ̃gɔ̃ swã kpakpaa à dɔ̀rɔ dɔ̃na sai,
lɛ aɔ̃ton aɛ dɔ Ludaa,
à ń durunnɔ kɛ̃ńnɛro yãnzi.

13 Ben Yesu ń lá à bè: Á yã pì dɔ̃roo? É kɛ dia à yãlɛkɔ̃zina ke dɔ̃ɔ? 14 À
ma! Búbari pì Luda yãn èe fãa. 15 Gbɛ̃kenɔ dɛ lán zɛ́ guu pɔ́wɛɛ bà, guu
kɛ̀ wà Luda yã fã̀n. Tó aɔ̃ɔ mà, ben Setãn è mɔ́ à Luda yã kɛ̀ wà fã̀ ń tɛ́ pì
síḿma gɔ̃ɔ. 16 Gbɛ̃kenɔ dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra musu bà. Tó aɔ̃ Luda yã
mà, aɔ̃è sí gɔ̃ɔ kɔ̃n pɔnnaao. 17 Zaakɛ aɔ̃ɔ kãsãa vĩro, aɔ̃è kɛ gurɔ plaaro. Tó
yã'ɔ̃amma ń lé ke tó wà wɛ́ɛ tã̀ḿma yã pì yãnzi, aɔ̃è fumɛ gɔ̃ɔ. 18 Gbɛ̃kenɔ dɛ
lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu bà. Aɔ̃ Luda yã mà, 19 mɔde anduna yã kã̀hãnkɛna
kɔ̃n yena auzikizio kɔ̃n pɔ́ kpaaanɔ nidɛnao è nakɔ̃rɛḿma, ben yã pì è gɔ̃
àre sai. 20 Gbɛ̃kenɔ dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaaanɔ bà. Aɔ̃è Luda yã ma
wà sí, ben aɔ̃è kɛ kaarana pɔ́ ũ, aɔ̃ kenɔ baaakurikuri, kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ
basɔsɔɔro.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n fitiao
(Luk 8:16-18)

21 Yesu bèńnɛ: Wè fitia na wà gbaka kúɛa ke wà diɛ gádo gbáruɔ́? Dabu
musun wè dinloo? 22 Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé gí bɔaziro. Pɔ́kee kuu utɛna
kɛ̀ eé bɔ gupuraaro. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.
24 À bèńnɛ dɔ: À làakari kɛ yã kɛ̀ ée maaa. Zaka kɛ̀ eè yɔ̃̀ońnɛn Luda é
yɔ̃oare eé ɛara à kaaraare dɔ. 25 Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ. Gbɛ̃ kɛ̀
pɔ́ke vĩroo sɔ̃, baa à nɛ́ngo kɛ̀ à vĩi Luda é sía.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛbɔɛnao

26 À bè dɔ: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ gbɛ̃ fã̀ buraa bà.
27 Gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o baa tó èe ii oo ke à bɛ̃ɛ, pɔ́wɛɛ pì è bɔrɛ à ìsi kũ, gbɛ̃
pì ègɔ̃ dɔ̃ lán è kɛ nàro. 28 Tɔɔtɛ bé è pɔ́wɛɛ i a zĩnda. È kà pá gĩa, gbasa à nɔ̀
sí, à gbɛran è pia. 29 Tó à mà, ben wè kɛ̃ kontoo, zaakɛ à kɛkɛgurɔɔ bé à kà.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo
(Mat 13:31-32, 34, Luk 13:18-19)

30 À bè dɔ: Bɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔ̀kɔ̃bao? Bɔ́n wé e wà lɛ́kɔ̃zio? 31 À
dɛ lán musadi wɛ́ɛ bà, kɛ̀ à wɛ́ɛ kete dɛ pɔ́wɛɛ kɛ̀ wè tɔ̃nɔla píngi, 32 mɔde tó
wà tɔ̃̀, è bɔɛ à kɛ bíta dɛ dò pɔ́nɔla píngi. È gã̀ gègetenɔ kɛ ai bãanɔ è mɔ́ wà
zɔ̃zɔ̃ à lá ɔran.
33 Yesu Luda yã ɔ̀ńnɛ pari kɔ̃n yãlɛkɔ̃zina beee takanɔ aɔ̃ mana lɛ́n.
34 Èe yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃zina sairo. Tó à kú kɔ̃n a ìbanɔ ńtɛ̃ɛ, ben è yã píngi
bɔkɔ̃tɛńnɛ.

Yesu zàga'ĩa zɛna
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kɛ̀ uusiɛ e kɛɛ, à bè a ìbanɔnɛ: Wà bikũ baa kãa kpa. 36 Zaakɛ Yesu
kú góro guu, ben aɔ̃ gɛ̃̀o lɛdo aɔ̃ dà zɛ́n lɛ wà parii tò gwe. Góro pãndenɔ

gàańyo. 37 Ben zàga'ĩa gbãaa fɛ̀ɛ. Í e góro yĩpayĩpaa èe kaa à guu ai à yezi
à pa. 38 Yesu kú góro kpɛɛ kpa, èe ii oo à mì di mìbɔkɔa. Ben à ìbanɔ à vù
aɔ̃ bènɛ: Dannɛri! Kɛ̀ wée kaatɛɛ, nɛ́ɛ bídi kɛroo? 39 Ben à fɛ̀ɛ à gì ĩanɛ à bè
ínɛ: Ǹ yĩtɛ! Ǹ zɛ tɛɛɛ! Ben ĩa kpàɛ, guu yì̃ kítikiti. 40 Ben à ń lá à bè: À kɛ̀ dia
á seka vĩ lɛee? Ase á ma náanɛ vĩro ai tiaɔ́? 41 Ben aɔ̃ gɔ̃̀ bídi guu, aɔ̃ɔe kɔ̃
lalaa wà bè: Dén gbɛ̃ kɛ̀ ũee? Baa ĩa kɔ̃n ío è à yã mamɛ.

5

Zĩnnɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

1 Aɔ̃ kà Gadara bùsun sɛ̀bɛ baa kãa kpa. 2 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ góro guu gɔ̃ɔ, zĩnde
ke bɔ̀ mirakpɛtɛa à mɔ̀ à dààlɛ. 3 Ègɔ̃ kú gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ dɛ mira ũunɔ guu. Baa
mɔ̀kyakoo è fɔ̃ à à yì dɔro. 4 Zaakɛ wè à yi kɔ̃n mɔ̀kyakooomɛ wè à da lín
baabɔrɛ, mɔde è mɔ̀ pìnɔ kɛ̃kɛ̃ è lí pìnɔ gborogboro. Gbɛ̃ke è à gbãaa fɔ̃ro.
5 Gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o píngi ègɔ̃ táa oo mirakpɛtɛa kɔ̃n sì̃sĩgɛɛzinɔ, ègɔ̃ wii
lɛɛ ègɔ̃ a zĩnda lilii gbɛ̀o.

6 Kɛ̀ à Yesu è kãa, ben à bàa lɛ̀ à mɔ̀ à kùɛ à aɛ. 7-8 Kɛ̀ Yesu bè zĩn pì goa, ben
à wii gbãaa lɛ̀ à bè: Yesu, Luda Musude Nɛ́, bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi? Ma nannɛ
Ludazi ǹton wɛ́ɛ tãmaro. 9 Ben Yesu à là à bè: N tɔ́n diaa? Ben à wèàla à
bè: Ma tɔ́n Pari, zaakɛ wá pari. 10 Ben aɔ̃ agbaa kpà Yesunɛ maamaa wà
bè àton pɛ́ḿma bùsu pì guuro.

11 Alɛdɛ kpàsa bíta kú gwe, aɔ̃ɔe pɔ́ blee sì̃sĩgɛɛzi. 12 Ben zĩn pìnɔ wɛ́ɛ kɛ̀
Yesua wà bè: Ǹ wa gbarɛ alɛdɛnɔ tɛ́ wà gɛ̃ ń guu. 13 Yesu ń gbá zɛ́, ben zĩn
pìnɔ gòa wà gɛ̃̀ alɛdɛ pìnɔ guu. Ben alɛdɛ kpàsa kɛ̀ kà bɔrɔ plaa taka pìnɔ wì
bào aɔ̃ sòro sì̃sĩgɛɛzi aɔ̃ sì sɛ̀bɛn, ben aɔ̃ gàga gwe. 14 Ben alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀
wà gàa yã pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ wɛ́tɛ guu kɔ̃n buraanɔ. Ben gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ wà gàa yã kɛ̀ kɛ̀
pì gwa. 15 Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩn kú à guu pari yãa pì è vɛ̃ɛna
gwe, à uta dana à bɛ̃̀n pì wèrea, ben vĩa ń kũ. 16 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì è wɛ́ɛonɔ
yã kɛ̀ zĩndee pì lè tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n alɛdɛnɔ yão. 17 Ben aɔ̃ agbaa kpà Yesunɛ kɛ̀ à
bɔńnɛ ń bùsun.

18 Kɛ̀ Yesu e gɛ̃ɛ góro'itɛ guu, gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ vĩ yãa pì wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ à táo.
19 Yesu e wero à bènɛ: Ǹ tá n bɛ n gbɛ̃nɔ kiia, ǹ yã kɛ̀ Dii kɛ̀nnɛɛ ońnɛ píngi,
dia à n wɛ̃nda bò nà. 20 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì tà, èe yã kɛ̀ Yesu kɛ̀nɛ kpàakpa kɛɛ
Wɛ́tɛmɛnkuri bùsun, ben yã pì bɔ̀ gbɛ̃ píngi saɛ.

Yairu nɛ́fɛɛna kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ Yesu utaao
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Yesu lìara à bikũ̀ sɛ̀bɛ baa kãa kpa kɔ̃n góroo, ben parii kàkɔ̃azi sɛ̀bɛ
lɛ́a. 22 Aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi kɛ̀ wè benɛ Yairu mɔ̀ gwe. Kɛ̀ à Yesu è, à dàɛ a
puua à gbá saɛ, 23 ben à kúɛ kɛ̀nɛ maamaa à bè: Ma nɛ́nɔgbɛ̃ kú gaa lɛ́zĩ. Ǹ
mɔ́ ǹ ɔ kɛa, lɛ à gbãa kũ àgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio. 24 Ben Yesu dào zɛ́n. Parii tɛ́zi aɔ̃ɔe
nakɔ̃rɛɛa.

25 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe aru è bɔɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. 26 Ɛzɛ̃deenɔ à kɛ̀
takaasidee ũ maamaa, à a ɔɔ blè píngi. Èe aafia ero, è kɛkɛ àgɔ̃ kaaramɛ.
27 Kɛ̀ à Yesu baaru mà, ben à sɔ̃̀ Yesuzi parii guu kpɛɛ kpa. Ben à ɔ kɛ̀ à
utaa, 28 zaakɛ à bè: Baa tó ma ɔ kɛ̀ à utaa dé, mɛ́ kɛ̃kɔ̃a. 29 Ben à arubɔɛna
pì zɛ̀ gɔ̃ɔ. À dɔ̃̀ a mɛ̀ guu kɛ̀ à kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n a gyãa pìo. 30 Zaa gwe gɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀
a mɛ̀ guu kɛ̀ gbãa ke bɔ̀agu, ben à lìɛ parii guu à bè: Dé bé à ɔ kɛ̀ ma utaa?

31 Ben à ìbanɔ bènɛ: Ń è lán gbɛ̃nɔɔ e nakɔ̃rɛɛmma nà, ben n bè dé bé à ɔ
kɛ̀mmaɔ́? 32 Ben Yesu gbɛ̃nɔ gwà à lìgazi lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀ e. 33 Vĩa nɔgbɛ̃
pì kṹ èe lugalugaa, zaakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ à à lè a mɛ̀ guu, ben à mɔ̀ à dàɛ a puua
à gbá saɛ à à yãpuraa ònɛ píngi. 34 Ben Yesu bènɛ: Nɔgbɛ̃, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀
bé à n kɛ̃kɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia, n gyãa pì kɛ̃̀mman gwe.

35 Kɛ̀ Yesu kpɛ́ èe yã oo, wà bɔ̀ aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi pì bɛ wà mɔ̀ wà bènɛ: N
nɛ́ pì kɛ̀ sai, ǹton ĩa da dannɛria dɔro. 36 Yesu e swã kpá ń yãnziro, ben à
bè gbɛ̃nsi pìnɛ: Ǹton tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro, ǹ ma náanɛ kɛ dé. 37 Èe we gbɛ̃ke gá
zɛarero, sé Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yemisi dãaro Yohanao. 38 Kɛ̀ aɔ̃ kà gbɛ̃nsi
pì bɛ, Yesu è wèe ɔ́ɔ dɔɔ wèe wii gbãaa lɛɛ wèe kpãngeda kɛɛ maamaa. 39 Kɛ̀
à gɛ̃̀ kpɛ́n, à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée kpãngeda kɛɛ ée ɔ́ɔ dɔɔzi? Nɛ́ pì e garo,
èe ii oomɛ. 40 Kɛ̀ aɔ̃ɔe à lalandi kɛɛ, ben à pɛ̀ḿma aɔ̃ bɔ̀ɛ bàazi ń píngi. Sé
nɛ́ pì de kɔ̃n à dao kɔ̃n à ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ, aɔ̃mbe à ń sɛ́ à gɛ̃̀ńyo guu kɛ̀ nɛ́
pì kún. 41 Ben à nɛ́ pì kṹ a ɔɔa à bènɛ: Talita kum! Yã pì bè, nɛ́nɔkparɛ, ǹ
fɛɛ. 42 Zaa gwe gɔ̃ɔ nɛ́ pì fɛ̀ɛ à táa ò. Nɛ́ pì sɔ̃ kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. Yã pì bɔ̀ ń
saɛ maamaa. 43 Ben Yesu gìńnɛ pátipati aɔ̃ton o gbɛ̃ke maro. Ben à bè wà
pɔ́blee kpáa à ble.

6

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi
(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Yesu bɔ̀ gwe à gàa a bɛ wɛ́tɛ, à ìbanɔɔ tɛ́zi. 2 Kɛ̀ kámmaboguroɔ kà, ben èe
yã daańnɛ aduakɛkpɛn. Ben parii kɛ̀ aɔ̃ à yã mànɔ bídi kɛ̀ wà bè: Mákpan
gɔ̃gbɛ̃ pì yã kènɔ èn? Ɔndɔ̃ kpareen wà kpàa, ben èe dabuyã kɛ̀ takanɔ kɛɛ?
3 Àmbe lí'ari ũroo? Mariama nɛ́nloo? Yemisi kɔ̃n Yusufuo kɔ̃n Yudao kɔ̃n
Simɔnɔ vĩ̀in gweroo? À dãrenɔ bé wà kúwao kèroo? Ben aɔ̃ gìzi. 4 Ben
Yesu bèńnɛ: Annabi ègɔ̃ bɛɛ sairo, sé à bɛ wɛ́tɛ kɔ̃n à danɛnɔ kiiao kɔ̃n à
uao baasiro. 5 Yesu e fɔ̃ à dabuyã ke kɛ̀ gwero, sé gyãree kɛ̀ à ɔ kɛ̀ḿma à ń
kɛ̃kɔ̃a kenɔ baasiro. 6 Kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro, aɔ̃ yã bɔ̀ à saɛ maamaa.

Yesu zĩ̀rinɔ zĩna
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Ben à gàa lakutu kɔ̃n lakutuo, èe yã daańnɛ. 7 Ben à a ìba gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaanɔ sìsiazi, ben à ń zĩ gɔ̃ɔn plaplaa, à ń gbá iko aɔ̃ zĩnnɔ goḿma. 8 À
bèńnɛ: Àton pɔ́ke sɛ́ à gáoro, kũsãɛ ke bɔ̀kɔlogomma ke ɔɔ, sé gò. 9 À kyatee
kpá, mɔde àton uta da mɛ̀n plaaro. 10 Ua kɛ̀ a pitan, àgɔ̃ kú gwe ai à gá bɔo
wɛ́tɛ pì guu. 11 Guu kɛ̀ wèe a sín ke wèe swã kpá a yãziro, tó ée taa, à lutɛ̃
gogo a gbánɔa ń tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ. 12 Ben aɔ̃ dà zɛ́n. Aɔ̃ nɔ̀sɛliɛna
waazi kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ 13 aɔ̃ zĩnnɔ gòḿma pari, aɔ̃ nɔ́si màma gyãreenɔa pari aɔ̃
ń kɛ̃kɔ̃a.

Yaaya Batisikɛri gana
(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Kí Hɛrɔdu yã pìnɔ mà, zaakɛ Yesu tɔ́ kà gu píngia. Gbɛ̃kenɔ e bee Yaaya
Batisikɛri bé à fɛ̀ɛ bɔna gaan, beee yãnzin à gbãaa è èe dabuyãnɔ kɛɛzi.
15 Gbɛ̃kenɔ bè Iliamɛ, gbɛ̃kenɔ bè annabimɛ lán annabi yãanɔ doke bà.
16 Kɛ̀ Hɛrɔdu mà à bè: Yaaya kɛ̀ ma à mì zɔ̃̀ bé à fɛ̀ɛ bɔna gaan.

17-18 Zaakɛ Hɛrɔdu dɔ̃nkɔ̃ pì bé à a vĩ̀i Filipi naɔ̃ Hɛrɔdia sìa à sɛ̀. Kɛ̀ Yaaya
ègɔ̃ oonɛ à vĩ̀i nɔ sinaa maaro, ben Hɛrɔdu tò wà Yaaya kṹ wà mɔ̀ kàa wà
à dà kpɛ́siaan. 19 Hɛrɔdia sɔ̃ɔ Yaaya pɛ̃tɛ̃ kũna à yezi à à dɛ, mɔde èe zɛ́

ero, [20] zaakɛ Hɛrɔdu dɔ̀ kɛ̀ Yaaya nɛ́ Luda gbɛ̃ súusumɛ, ben è vĩa kɛnɛ è tó
wà ĩa daaro. Tó à gàa à à yã ma, laasuu è gɛ̃mmɛ. Baa kɔ̃n beeeo ègɔ̃ ye à
fàadibonazi.
[21] Hɛrɔdia zɛ́ è Hɛrɔdu igurɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ. Hɛrɔdu gbãadeenɔ kɔ̃n soza
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n Galili gbɛ̃ gírimadeenɔ kàkɔ̃a pɔ́blekiia. [22] Ben Hɛrɔdia
nɛ́nɔkparɛ gɛ̃̀ à ɔ̃ wã̀. À kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna kɔ̃n a nibɔnɔ ń píngi, ben kína
bè nɛ́ pìnɛ: Pɔ́ kɛ̀ ń yezi ǹ à wɛ́ɛ kɛma, mɛ́ n gba. [23] Ben à ɛ̀ara à bènɛ: Ma la
dànnɛ pɔ́ kɛ̀ n à wɛ́ɛ kɛ̀ma píngi, mɛ́ n gbamɛ, baa ma kpata kpaatɛ. [24] Ben
nɛ́nɔkparɛ pì bɔ̀ à gàa à a da gbèka à bè: Bɔ́n mɛ́ wɛ́ɛ kɛa? Ben à da bènɛ,
Yaaya Batisikɛri mì. [25] Gwe gɔ̃ɔ à lìara à sù kpakpaa à gàa à ò kínanɛ: Má
yezi ǹ ma gba Yaaya Batisikɛri mì dana pɛrɛnti guu kɛ̀ tia.

[26] Ben kína pɔɔ yàka maamaa, mɔde kɛ̀ à la dà nibɔnɔ wáa yãnzin èe fɔ̃ à
gì dɔro. [27] Ben kína pì a dogari ke zɛ̃̀ gɔ̃ɔ, à bènɛ à gá à à mì zɔ̃ à mɔ́o. Ben
à gàa à à mì zɔ̃̀ kpɛ́siaan [28] à dà pɛrɛnti guu à mɔ̀ à kpà nɛ́ pìa, ben à kpà a
daa. [29] Kɛ̀ Yaaya ìbanɔ yã pì mà, ben aɔ̃ mɔ̀ wà à gɛ̀ sɛ̀ wà vɩ̃̀i.

Pɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa
(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-15)

[30] Yesu zɛ̃̀ri pìnɔ sù à kiia, ben aɔ̃ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀nɔ kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔ dàńnɛnɔ ònɛ
píngi. [31] Wèe gaa wèe suu, ben Yesu kɔ̃n a zɛ̃̀rinɔɔ e zɛ́ e aɔ̃ pɔ́ blè sero parii
yãnzi. Ben à bèńnɛ: À mɔ́ wà gá gusaɛ watɛ̃ɛ wà kámma bo féte. [32] Ben aɔ̃
dà zɛ́n góro'itɛ guu aɔ̃ɔe gaa gusaɛ ńtɛ̃ɛ. [33] Kɛ̀ gbɛ̃nɔ ń gana è, aɔ̃ ń dɔ̃, ben
aɔ̃ bɔ̀ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo pari wà bàa lɛ̀ kɛ̀sɛ wà kà gwe ń ã. [34] Kɛ̀ Yesu bɔ̀ góro
guu, à gbɛ̃nɔ è paripari, ben aɔ̃ kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ɔ dɛ lán sãa kɛ̀ aɔ̃ɔ dã̀ri
vĩroonɔ bàmɛ. Ben èe yã daańnɛ maamaa.

[35] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ bùsa, ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bè: Gura kɛ̀kii nɛ́ sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtumɛ,
bensɔ̃ guu e sii. [36] Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ tá bura kɔ̃n lakutu kɛ̀ kú kĩinɔa, aɔ̃
pɔ́ wɛtɛ wà lú wà ble. [37] Ben Yesu wèńla à bè: À pɔ́ kpáḿma aɔ̃ ble. Ben aɔ̃
bènɛ: Ń yezi wà gá burɛdi lú kondogi ɔɔ wàa do wà kpáḿma aɔ̃ blen yɔ́?
[38] Ben Yesu ń lá à bè: Burɛdi mɛ̀n ũgban á vĩi? À gá gwa. Kɛ̀ aɔ̃ kà, aɔ̃ bè:
Burɛdi kuu mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀o mɛ̀n plaa.

[39] Ben à bèńnɛ: À gbɛ̃nɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛ sɛ̃̀la bɔ̀rɔa gãliagãlia. [40] Ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛvɛ̃ɛ gãli
kɔ̃n gãlio, gãli kenɔ gɔ̃ɔn basɔɔro, gãli kenɔ gɔ̃ɔn baplaa akuri. [41] Ben Yesu
burɛdi mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀o mɛ̀n plaaa pìo sɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀ musu à aubarika dàn.
Ben à burɛdi pì lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. Ben à kpɔ̀ mɛ̀n
plaaa pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ ń píngi. [42] Aɔ̃ pɔ́ blè wà kã̀ ń píngi. [43] Ben wà burɛdi
kpaa kɔ̃n kpɔ̀ kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà. [44] Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́
blènɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Mat 14:22-33, Yoh 6:16-21)

[45] Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃ɔ aɔ̃ gɛ̃ góro'itɛn, lɛ aɔ̃ dɔnɛ aɛ gana Bɛtɛsaida ai
àgɔ̃ parii gbarɛ. [46] Kɛ̀ à lɛ́ zàḿma, ben à dìdi kpiii musu à gàa adua kɛ. [47] Kɛ̀
uusiɛ kɛ̀ góro'itɛ kú sɛ̀bɛ dagura, Yesu sɔ̃ɔ kú í baa ado. [48] Ben à è górofĩna
e ĩa daaḿma, kɛ̀ ĩa gbãaa e kakaańzi yãnzi. Gudɔnao à gàa ń kiia èe táa
oo íla, ben à kɛ̀ dian á yezi à gɛ̃ńlaa bà. [49] Kɛ̀ aɔ̃ à è èe táa oo íla, aɔ̃ɔe daa
gɛ̀wãadeemɛ, ben aɔ̃ wii lɛ̀. [50] Zaakɛ aɔ̃ à è ń píngi, ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu. Ben
Yesu yã bèńnɛ gɔ̃ɔ: À a lààkari kpáɛ, mámbee! Àton tó vĩa a kũro. [51] Kɛ̀ à gɛ̃̀

góro guu, ben ĩa zὲ, ben yã pì bɔ̀ ń saɛ maamaa, 52 zaakɛ aɔ̃ wέɛ e kẽ burɛdi
yãaro kὲ laasuu kɛ̃̀sãm̀ma yãnzi.

Yesu gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti
(Mat 14:34-36)

53 Kὲ aɔ̃ bikũ̀ baa, aɔ̃ kà Gɛnɛsarɛti, ben aɔ̃ ń góro bà dɔ̀ gwe. 54 Kὲ aɔ̃
bɔ̀ɛ góro guu, wà Yesu dɔ̃̀ gɔ̃ɔ, 55 ben aɔ̃ bàa lὲ wà gàa bùsu pì lakutu píngia,
wà gyãreenɔ sὲɛ kɔ̃n ń daɛbɔnɔ, guu kὲ wà mà à kún píngi wègɔ̃ mɔ́ńyo à
kiia. 56 Guu kὲ à gàan píngi, lakutunɔ ke wέtɛnɔ ke buraanɔ, wègɔ̃ mɔɔnɛ
gyãreenɔ ai wà ń káɛ yàranɔa, ben wè wέɛ kɛa lɛ wà ɔ kɛ baa à uta lέa. Ben
gbɛ̃ kὲ aɔ̃ ɔ kὲanɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi.

7

Fɛɛakaarayã
(Mat 15:1-9)

1 Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛri kὲ aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu kenɔ mɔ̀ Yesu kiia,
2 ben aɔ̃ɔ è à ìba kenɔ e pɔ́ blee ɔpipisai. 3 Zaakɛ Farisinɔ kɔ̃n Yudanɔ ń
píngi ń dezinɔ fɛɛakaarayã kũnamɛ, aɔ̃è pɔ́ ble ɔpipi a zέa sairo. 4 Tó aɔ̃ bɔ̀
yàra wà sù, aɔ̃è pɔ́ ble zú'osairo. Aɔ̃ɔ fɛɛakaarayã pãndenɔ kũna pari. Lɛmɛ
aɔ̃è togoonɔ kɔ̃n loonɔ kɔ̃n butanɔ pípi lɛ. 5 Ben Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛri
pìnɔ Yesu là wà bè: Bɔ́yãnzi n ìbanɔ ègɔ̃ wa dezinɔ fɛɛakaarayã kũnaziroo?
Aɔ̃è pɔ́ ble ɔpipisai. 6 Yesu wèńla à bè: A mɔnafikideenɔ, Isaya annabikɛyã
ò a mɔnafikideenɔ yã musu wásawasa lán à kɛ̃̀ Luda yãn nà à bè:
Bori beee è bὲɛ limɛ kɔ̃n lέomɛ,
aɔ̃ swɛ̃̀ kúmaro.
7 Aɔ̃ègɔ̃ dɔnzi kɛɛmɛ pãmɛ,
gbɛ̃ntee yãzɛkparɛɛn aɔ̃è dańnɛ.
8 A pã kpà Luda yãdannɛnazi, ben á gbɛ̃ntee fɛɛakaarayã kũna. 9 Ben à
bèńnɛ dɔ: A pã Luda yãnɛ lɛ à e àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna maan yɔ́? 10 Musa
bè, àgae bὲɛ lí a de kɔ̃n a daonɛ. À bè dɔ, gbɛ̃ kὲ à a de ke a da kpɛ bɔ̀, wà
adee dɛ. 11 Apinɔ sɔ̃, eè be tó gbɛ̃ bè a de ke a danɛ, pɔ́ kὲ á vĩ à ń kpe dao nέ
Kɔbanimɛ, 12 à zέ vĩ à a de kɔ̃n a dao kpe dao dɔro. Kɔbanin pɔ́ kὲ wè kpá
Ludaa ũ. 13 Lɛmɛ eè Luda yã kɛ famma a fɛɛakaarayã kὲ eè dańnɛ yãnzi.
Yã beee takanɔn eè kɛ pari.

Yã kὲ è tó wàgɔ̃ gbãsĩ
(Mat 15:10-20)

14 Ben Yesu ὲara à parii sìsiazi à bè: À swã kpá à ma yã ma a píngi.
15 Pɔ́kee kuu kὲ è gɛ̃ gbɛ̃ guu kὲ è à kɛ gbãsĩro. Pɔ́ kὲ è bɔ gbɛ̃ guu bé è tó
àgɔ̃ gbãsĩ. 16 Gbɛ̃ kὲ swã vĩ à ma. 17 Kὲ à parii tò gwe à tà bɛ, ben à ìbanɔ
à gbèka yã pì mìzi. 18 À bèńnɛ: A laasuu kpέ yĩi seɔ́? Kὲ pɔ́kee kuu kὲ è gɛ̃
gbɛ̃ guu à tó àgɔ̃ gbãsĩro, á dɔ̃roo? 19 Pɔ́ pì è gɛ̃ a swɛ̃̀ guuro, sé à gbɛɛɛn,
gbasa à bɔ mὲn. Lɛn Yesu pɔ́ble píngi kὲ blena pɔ́ ũ lɛ tɛ̃̀ sai. 20 Ben à bè:
Yã kὲ è bɔ gbɛ̃ guu bé è tó àgɔ̃ gbãsĩ. 21 Zaakɛ zaa gbɛ̃ntee swɛ̃̀ guun laasuu
zaaa è bɔn: Pãpãkɛna, kpãi'ona, gbɛ̃dɛna, zinakɛna, 22 wãkũ, nɔ̀sɛzaaa,
mɔnafiki, wísaiyã, sãnkara, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na, wada kɔ̃n mìsaiyão. 23 Yã zaaa pìnɔ
è bɔ swɛ̃̀ guu píngi, àmbe è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ.

Nɔgbɛ̃ zĩ̀tɔ Yesu náanɛkɛna
(Mat 15:21-28)

24 Yesu bɔ̀ gwe à gàa Taya bùsun, ben à pìta ua kea. À yezi wà a dɔ̃ro,
mɔde èe e à a zĩnda ùtɛro. 25 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ à nɛ́nɔkparɛ zĩn vĩi Yesu baaru mà,
ben à mɔ̀ à dàɛ à aɛ gɔ̃ɔ. 26 Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ Giriki gbɛ̃mɛ wà à ì Siria Fenisia
bùsun. À wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua lɛ à zĩn goare a nɛ́a. 27 Ben Yesu bènɛ: Ǹ tó wà
pɔ́blee kpá nɛ́nɔa gĩa, zaakɛ à maa wà nɛ́nɔ pɔ́blee sɛ́ wà zu gbɛ̃ɛnɔnɛro.
28 Ben nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Dii, baa gbɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃è daɛńzinɔ è nɛ́nɔ pɔ́ble buru
sɛ́sɛ. 29 Yesu bènɛ: Kɛ̀ n yãwenlana maa yãnzi, ǹ tá, n nɛ́ zĩn gòa. 30 Kɛ̀ à kà
bɛ, à a nɛ́ è daɛna pɛ̀a, zĩn pì gòa.

Swãdo kɛ̃kɔ̃ana

31 Ben Yesu fɛ̀ɛ Taya bùsun à gàa Sidɔ̃, ben à bɔ̀ɛ kɔ̃n Wɛ́tɛmɛnkuri bùsuo
ai à gàa à kà Galili sɛ̀bɛzi. 32 Ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n swãdo bebekario, wà wɛ́ɛ
kɛ̀a lɛ à ɔ kɛa. 33 Yesu bɔ̀ parii guu kɔ̃n swãdoo pìo à a ɔnɛtee pɛ̀pɛ à swãn.
Kɛ̀ à lóu sù, ben à ɔ kɛ̀ à nɛ́nɛa. 34 À wɛ́ɛ sɛ̀ musu à wesaa kàkɔ̃a à bò, ben à
bènɛ: Ɛfata. Yã pì bè ǹ wɛ̃. 35 Zaa gwe gɔ̃ɔ gɔ̃gbɛ̃ pì swã wɛ̃̀ à nɛ́nɛ gùɛ, ben
à yã ò wásawasa. 36 Yesu bèńnɛ aɔ̃ton o gbɛ̃ke maro, mɔde dian èe giińnɛ
nà, lɛmɛ aɔ̃ɔe à kpàakpa kɛɛńnɛ lɛ. 37 Yã pì bɔ̀ ń saɛ maamaa à gɛ̃̀ onala,
ben aɔ̃ bè: À yã píngi kɛna ègɔ̃ maamɛ. È tó baa swãdoonɔ yã ma, ben è tó
bebekarinɔ yã o.

8

Pɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa
(Mat 15:32-39)

1 Gurɔɔ mɔ̀nɔ guu dɔ gbɛ̃nɔ pàzi pari. Aɔ̃ pɔ́blee vĩ wà blero, ben Yesu a
ìbanɔ sìsiazi à bèńnɛ: 2 Gbɛ̃ kɛ̀nɔ kɛ̀mɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ gĩakɛ wà kúmao gurɔ
aagɔ̃, ben aɔ̃ɔ pɔ́ke vĩ wà blero. 3 Tó ma ń gbáɛ aɔ̃ tá bɛ kɔ̃n nɔaao, guu é
lińma zɛ́ guu, zaakɛ ń gbɛ̃kenɔ bɔkii zã̀. 4 Ben à ìbanɔ à là wà bè: Mákpan
wé pɔ́blee en sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu kɛ̀ kɛ̀ eé gbɛ̃ pìnɔ kãa? 5 Ben Yesu ń lá à bè: Burɛdi
mɛ̀n ũgban á vĩi? Aɔ̃ bè: Mɛ̀n swɛɛplaamɛ. 6 Ben à bè parii vɛ̃ɛ tɔɔtɛ. Ben
à burɛdi mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ sɛ̀ à sáabu kɛ̀, ben à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa aɔ̃
kpaatɛtɛ pariinɛ, ben aɔ̃ɔ kpàatɛtɛńnɛ. 7 Aɔ̃ɔ kpɔ̀ nɛ́ngonɔ vĩ féte dɔ. Kɛ̀ à
aubarika dàn, à bèńnɛ aɔ̃ ɛara wà beee kpaatɛtɛńnɛ dɔ. 8 Ben aɔ̃ɔ blè wà
kã̀, ben wà à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi swɛɛplaa. 9 Gbɛ̃ pìnɔ kà bɔrɔ siigɔ̃. Kɛ̀
Yesu ń gbáɛ, 10 ben à gɛ̃̀ góro'itɛ guu kɔ̃n a ìbanɔ, aɔ̃ gàa Dalamanuta bùsun.

Farisinɔ mɔnafiki
(Mat 16:1-12)

11 Ben Farisinɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe lɛokpakɔ̃a kɛɛo aɔ̃ɔe lí pɛɛɛa, aɔ̃ɔe wɛtɛɛ à sèeda ke
kɛńnɛ kɔ̃n Luda gbãaao. 12 Ben à wesaa kàkɔ̃a à bò à bè: Bɔ́yãnzi tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ
è sèeda gbekamazi? Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro. 13 Ben à ń
tó gwe à ɛ̀ara à gɛ̃̀ góro'itɛ guu à tà baa kãa kpa.

14 À ìbanɔ sã̀n aɔ̃ burɛdi kũsãɛ sɛ́. Burɛdi mɛ̀n doo bé à gɔ̃̀ńnɛ góro guu.
15 Ben Yesu lɛ́ dàḿma à bè: Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃. À làakari kɛ Farisinɔ kɔ̃n
Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. 16 Ben aɔ̃ɔe beekɔ̃nɛ: Kɛ̀ wá burɛdi vĩro
yãnzin à ò lɛzi. 17 Yesu dɔ̃̀ḿma, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée bee kɛ̀ á burɛdi
vĩro yãnzimɛzi? Ai tia a wɛ́ɛ e kɛ̃ à dɔ̃roo? Á laasuu vĩroo? 18 Á wɛ́ɛ vĩ
à guu eoroo? Á swã vĩ à yã maoroo? Yãke è dɔaguroo? 19 Kɛ̀ ma burɛdi
mɛ̀n sɔɔroo lìlikɔ̃rɛ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa, a à kpaaa sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ?
Aɔ̃ wèàla wà bè: Mɛ̀n kuri awɛɛplaamɛ. 20 Ben à ɛ̀ara à ń lá à bè: Kɛ̀ ma

burɛdi mɛ̀n swɛɛplaaa lìlikɔ̃rɛ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa, a à kusu sɛ̀ɛ gbíin
ũgbamɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Mɛ̀n swɛɛplaa. 21 Ben à bèńnɛ: Ai tia a dɔ̃roo?

Bɛtɛsaida vı̀a wɛ́ɛwɛ̃na

22 Kɛ̀ aɔ̃ kà Bɛtɛsaida, ben wà mɔ̀nɛ vı̀ao wà wɛ́ɛ kɛ̀a à ɔ kɛa. 23 Ben à vı̀a
pì kũ̀ a ɔɔa à bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ. À lóu sù à wɛ́ɛa à ɔ kɛ̀a, ben à à là à bè: Nɛ́ɛ guu
eeɔ́? 24 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì a wɛ́ɛ sɛ̀ musu à bè: Mɛ́ɛ gbɛ̃nɔ ee lán línɔ bà aɔ̃ɔe táa
oo. 25 Ben Yesu ɛ̀ara à ɔ kɛ̀ à wɛ́ɛa dɔ. Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì wɛ́ɛ kɛ̀ biibii, ben à wɛ́ɛ wɛ̃̀
èe pɔ́ píngi ee sa wásawasa. 26 Ben Yesu à gbàrɛ à tá bɛ à bè: Ǹton bɔɛ lakutu
guuro.

Yesu mɛsayakɛ ona
(Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)

27 Kɛ̀ Yesu e gaa kɔ̃n a ìbanɔ Sizarea Filipi lakutunɔ guu, ben à a ìbanɔ
là zɛ́ guu à bè: Dén gbɛ̃nɔ è be má dɛ à ũu? 28 Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃kenɔ
è be Yaaya Batisikɛrimɛ, gbɛ̃kenɔ è be Ilia, gbɛ̃kenɔ è be dɔ annabi yãanɔ
doken n ũ. 29 Ben à ń lá à bè: Apinɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ à ũu? Pita wèàla à
bè: Mɛsayan n ũ. 30 Ben Yesu ń swã sùkãńnɛ lɛ aɔ̃ton yã pì o gbɛ̃ke maro.

Yesu a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Ben à nà yãdannɛnaa à bè: Séde Gbɛ̃ntee Nɛ́ wɛ́ɛtãmma e maamaa,
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ é gízi, weé à dɛ, à gurɔ
aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 32 À yã pì òńnɛ wásawasa, ben Pita gàao kpado, èe giinɛ.
33 Kɛ̀ Yesu lìɛ à a ìbanɔ gwà, ben à pàta Pitaa à bè: Ǹ gumɛ gwe Setãn! N
laasuu nɛ́ Luda pɔ́nlo, gbɛ̃ntee pɔ́mɛ.

34 Beee gbɛra Yesu parii sìsiazi kɔ̃n a ìbanɔ à bèńnɛ: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ ma
ìba ũ, séde à gí a zĩnda wɛ̃̀ndizi à a líkpansɛ́ à tɛ́omazi. 35 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃
a wɛ̃̀ndi kũna é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma yãnzi kɔ̃n ma baaru yão
sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 36 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ anduna vĩ píngi, tó à kòra a wɛ̃̀ndizi, bɔ́
àren à vĩi? 37 Bɔ́n gbɛ̃ntee é e à a wɛ̃̀ndi lendee kpáo? 38 Tó gbɛ̃ mapi kɔ̃n
ma yãnɔ wí dɛ̀ tɔ̃ɔrigbɛ̃ durunde ludanaanɛkɛrisaideenɔ tɛ́, Gbɛ̃ntee Nɛ́ é
adee wí dɛ gurɔɔ kɛ̀ eé su a De gakui guu kɔ̃n à malaikanɔ.

9

1 Ben à bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃kenɔ kú gura kɛ̀ aɔ̃é garo ai aɔ̃
kí kɛ̀ Ludaa kà e, èe suu kɔ̃n gbãaao.

Yesu lina
(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)

2 Gurɔ swɛɛdoo gbɛra Yesu Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yohanao sɛ̀ à dìńyo kpii
lezĩa ńtɛ̃ɛ. Ben à lì ń wáa, 3 à pɔ́kãsãanɔɔ e tɛ́ kɛɛ pú fénfen. Gbɛ̃kee kú
anduna guu kɛ̀ eé fɔ̃ à à pura kũ lɛro. 4 Ben Ilia kɔ̃n Musao bɔ̀ wà mɔ̀ńzi,
aɔ̃ɔe yã oo kɔ̃n Yesuo. 5 Ben Pita bè Yesunɛ: Dannɛri, à maa kɛ̀ wá kú kɛ̀.
Wà kutaa dɔ mɛ̀n aagɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Ilia pɔ́ mɛ̀n do. 6 À
dɔ̃ yã kɛ̀ ée ooro, zaakɛ vĩa ń kũ maamaa. 7 Ludambɛ luguu pìta à dàńla,
ben aɔ̃ kòto mà à guu à bè: Àmbe ma Nɛ́ mɛ̀n do léle yenzidee ũ. À à yã ma.
8 Kãndo kɛ̀ aɔ̃ guu gwàgwa, aɔ̃ɔe gbɛ̃ke e dɔro, sé Yesu ado.

9 Kɛ̀ aɔ̃ɔe pitaa kpiii pìa, ben Yesu bèńnɛ aɔ̃ton yã kɛ̀ aɔ̃ɔ è pì o gbɛ̃ke
maro ai Gbɛ̃ntee Nɛ́ fɛɛ bɔna gaan. 10 Aɔ̃ yã pì kũna, mɔde aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa
wèe bee: Fɛɛ bɔna gaan yã beee dɛ diamɛ? 11 Ben aɔ̃ à là wà bè: Bɔ́yãnzin

ludayãdannɛrinɔ è be Ilia bé eé mɔ́ káakuzi? 12 À wèńla à bè: Ilia é mɔ́ káaku
yãpuramɛ, eé yã píngi kɛkɛ à gbèn, mɔde à kɛ̀ dia wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè,
Gbɛ̃ntee Nɛ́ é wɛ́ɛtãmma e maamaa ai wà gízi? 13 Mɔde mɛ́ɛ ooare Ilia mɔ̀
kɔ̀, ben aɔ̃ ń pɔyezi kɛ̀nɛ, lán wà à yã ò Luda yãn nà.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-42)

14 Kɛ̀ aɔ̃ sù ń gbɛ̃ kpaaanɔ kiia, aɔ̃ɔ è parii ligańzi, ben ludayãdannɛrinɔɔ
e lɛokpakɔ̃a kɛɛńyo. 15 Kɛ̀ parii Yesu è, à yã bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà gàa
wà ì kpàa gɔ̃ɔ ń píngi. 16 Ben à a ìbanɔ là à bè: Bɔ́ lɛokpakɔ̃an ée kɛɛńyo
lɛee? 17 Ben gɔ̃gbɛ̃ ke wèàla zà guu à bè: Dannɛri, ma mɔnnɛ ma nɛ́omɛ,
zĩn bé à à nɛ́nɛ nàɛ. 18 Tó à dìdia, è à pãɛ tɔɔtɛ, ègɔ̃ lóufuta bɔɛɛ, ègɔ̃ swaa
soo, è gbãgbã sɔ̀rɔrɔ. Ma bè n ìbanɔnɛ aɔ̃ pɛ́ zĩn pìa à bɔ, ben aɔ̃ fùa. 19 Ben
Yesu bèńnɛ: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ ludanaanɛkɛrisaideenɔ! Mɛ́gɔ̃ kúao ai bɔrɛmɛ? Mɛ́gɔ̃
mɛnaaao ai bɔrɛmɛ? À mɔ́mɛ nɛ́ pìo kɛ̀.

20 Kɛ̀ wà mɔ̀onɛ, kɛ̀ zĩn pì Yesu è gɔ̃ɔ, ben à nɛ́ pì nìgãnigã à à pã̀ɛ tɔɔtɛ.
Ben èe gbegere paa èe lóufuta bɔɛɛ. 21 Yesu nɛ́ pì de là à bè: Zaa bɔrɛmɛ à
kúo lɛɛ? À wèàla à bè: Zaa à nɛ́ féte zĩmɛ. 22 Ègɔ̃ à zuu tɛ́ kɔ̃n ío guu baabɔrɛ,
ègɔ̃ yezi à à dɛ. Tó nɛ́ fɔ̃ ǹ pɔ́ke kɛ, ǹ wa wɛ̃nda gwa ǹ wa faaba kɛ. 23 Yesu
bènɛ: N bè, tó mɛ́ fɔ̃ɔ́? Baabɔ píngi è sí kɛ gbɛ̃ kɛ̀ ma náanɛ vĩinɛ. 24 Ben nɛ́ pì
de wii lɛ̀ gɔ̃ɔ à bè: Má n náanɛ vĩ. Ǹ n náanɛ kɛ̀ èe kɛ̃sãama kaaramɛ. 25 Kɛ̀
Yesu è zà e nakɔ̃rɛɛḿma, à gì zĩn pìnɛ à bè: Zĩn swãdo kpadugu, má ònnɛ
ǹ go nɛ́ pìa. Ǹton gɛ̃ à guu dɔro. 26 Ben zĩn pì wii lɛ̀ à à nìgã pãsĩpãsĩ, ben à
gòa. Nɛ́ pì gɔ̃̀ daɛna lán gɛ̀ bà ai paridee bè à gàmɛ. 27 Ben Yesu à kũ̀ a ɔɔa,
à à fɛ̀ɛ à zɛ̀.

28 Kɛ̀ Yesu gɛ̃̀ ua guu, ben à ìbanɔ à gbèka gusaɛ wà bè: À kɛ̀ dia wée fɔ̃ wà
pɛ́ zĩn pìa à bɔroo? 29 Ben à wèńla à bè: Kɛ̀ taka è sí bɔro, sé kɔ̃n aduakɛnao.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 17:22-23, Luk 43-45)

30 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ gwe, ben aɔ̃ pã̀ Galilinɛ. Yesu yezi wàgɔ̃ a kúkii dɔ̃ro, 31 zaakɛ
èe yã daa a ìbanɔnɛmɛ. À bèńnɛ: Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔzĩ wà à
dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 32 Aɔ̃ɔe à yã pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro, ben vĩa ń kũ aɔ̃ yã pì
gbekaa.

Tɛna Yesuzi lán nɛ́ féte bà
(Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)

33 Ben aɔ̃ kà Kapɛnamu. Gurɔɔ kɛ̀ à kú bɛ, à a ìbanɔ là à bè: Bɔ́ lɛokpakɔ̃an
ée kɛɛ zɛ́ guuu? 34 Ben aɔ̃ yĩtɛna, zaakɛ aɔ̃ɔe lɛokpakɔ̃a kɛɛ zɛ́ guu dɛnlaa yã
musumɛ. 35 Ben à vɛ̃̀ɛ à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ sìsiazi à bè: Tó gbɛ̃ yezi à
kɛ gbɛ̃ káaku ũ, adee gɔ̃ kpɛɛdee ũ, à gɔ̃ baade píngine zĩ̀ri ũ. 36 À nɛ́ féte sɛ̀
à à zɛ̀ ń aɛzĩ, ben à à sɛ̀ à à kpà a kùla à bèńnɛ: 37 Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ kɛ̀nɔ doke sì ma
ìbakɛɛ yãnzi, mámbe à ma si. Gbɛ̃ kɛ̀ ma si sɔ̃, mámbe à ma si madoro, gbɛ̃
kɛ̀ ma zĩin á sì.

Gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáwaoroo nɛ́ wa baakpɛɛmɛ
(Luk 9:49-50)

38 Ben Yohana bènɛ: Dannɛri, wa gbɛ̃ke è, èe zĩnnɔ gooḿma kɔ̃n n tɔ́o,
ben wa ginɛ, zaakɛ wa gbɛ̃nlo. 39 Ben Yesu bè: Àton gínɛro, zaakɛ gbɛ̃ke
é fɔ̃ à dabuyã kɛ kɔ̃n ma tɔ́o à ɛara à ma tɔ́ zaaa sí dɔro. 40 Gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ

kpáwaoroo nɛ́ wa gbɛ̃mɛ. 41 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ à a gba ímina kɛ̀ á
kuu Kirisi pɔ́ ũ yãnzi, adee é kora a láadaziro.

42 Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kɛ̀ ma náanɛ vĩi kɛ̀kiinɔ doke sɑ̃̀sɑ̃, eégɔ̃ sɑ̃̀ɔ adeenɛ wà
wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ à waalɛ wà à zu sɛ̀bɛ guu. 43-44 Tó n ɔɔ bé è tó ǹ fu, ǹ
zɔ̃ ǹ zĩnna. À sɑ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo guu kɔ̃n ɔ kusuo dɛ n gɔ̃ kɔ̃n ɔ
mɛ̀n plaaaola ǹ gɛ̃ tɛ́ kɛ̀ è garoo guu gɛ̀wãan. 45-46 Tó n gbá bé è tó ǹ fu, ǹ
zɔ̃ ǹ zĩnna. À sɑ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo guu ɛrɛ ũ dɛ n gɔ̃ kɔ̃n gbá mɛ̀n
plaaaola wà n zu tɛ́n. 47 Tó n wɛ́ɛ bé è tó ǹ fu, ǹ bɔ. À sɑ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia guu kɔ̃n wɛ́ɛ dooo dɛ n gɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛ mɛ̀n plaaaola wà n zu tɛ́n,
48 gura kɛ̀ aɔ̃ kɔ̀kɔbii è yãaro, tɛ́ pì è garo.

49 Tɛ́ é mɛ̀ ɔ̃ baade píngia lán wè pɔ́ kɛkɛ kɔ̃n wisio nà. 50 Wisi nɛ́ pɔ́
maaamɛ, mɔde tó à nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À tó wisi
gɔ̃ kú a guu, égɔ̃ nna kɔ̃o.

10

Gina nɔɔzi yã
(Mat 19:1-12)

1 Ben Yesu bɔ̀ gwe à gàa Yudea bùsun ai Yoda baa kãa kpa. Parii ɛ̀ara
wà kàkɔ̃azi gwe, ben à yã dàńnɛ lán è kɛ nà. 2 Farisi kenɔ mɔ̀ wà à yɔ̃ wà
gwa, ben aɔ̃ à là wà bè: Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à gí a naɔ̃ziɔ́? 3 À wèńla à bè: Musa
dàare diaa? 4 Aɔ̃ bè: Musa gɔ̃gbɛ̃ gbà zɛ́ à yìgidɛtakada kɛ̃ à a naɔ̃ gbarɛo.
5 Ben Yesu bèńnɛ: A swãgbãa yãnzin Musa doka beee dàarezi. 6 Zaa káaku
kɛ̀ Luda anduna kɛ̀, à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kɔ̃n nɔgbɛ̃omɛ. 7 Beee yãnzi gɔ̃gbɛ̃ é a de
kɔ̃n a dao tó, aɔ̃é nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o, 8 aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃ mɛ̀ doo ũ. Aɔ̃ɔ kuu
plaa dɔro, sé do. 9 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń nakɔ̃anɔ, gbɛ̃tee tón ń kɛ̃kɔ̃aro.
10 Kɛ̀ Yesu tà bɛ, à ìbanɔ à là yã pì mìzi. 11 Ben à bèńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi à
nɔ pãnde sɛ̀, adee zina kɛ̀ a nɔ káakunɛ. 12 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ gì a zãzi à gɔ̃ pãnde sɛ̀
sɔ̃, à zina kɛ̀n gwe.

Yesu aubarikadana nɛ́nɔn
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Wèe mɔɔ Yesunɛ kɔ̃n nɛ́nɔ lɛ à ɔ kɛḿma, ben à ìbanɔ gìńnɛ. 14 Kɛ̀ Yesu
è lɛ, à pɔ fɛ̃̀ à bèńnɛ: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kiia, àton gíńnɛro, zaakɛ aɔ̃ takanɔ
pɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ. 15 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ èe kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia sí lán nɛ́ féte bàroo é gɛ̃nlo. 16 Ben à nɛ́nɔ sɛ̀ à ń kpákpa a kùla, à
ɔ kɛ̀kɛḿma à aubarika dàńgu.

Auzikidee
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Kɛ̀ Yesu dà zɛ́n èe gaa, ben gɔ̃gbɛ̃ ke bàa lɛ̀ à mɔ̀ à kùɛ à aɛ à à là à bè:
Dannɛri maa, dian mɛ́ kɛ nà mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ee? 18 Ben Yesu bènɛ:
À kɛ̀ dia n bè má maaa? Gbɛ̃kee maaro, sé Luda ado. 19 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹton
gbɛ̃ dɛro, ǹton zina kɛro, ǹton kpãi oro, ǹton yã di n gbɛ̃daaaaro, ǹton gbɛ̃
blero, ǹgae bɛ̀ɛ lí n de kɔ̃n n daonɛ. 20 Ben à bè: Dannɛri, zaa ma nɛ́ngo zĩ
má yã beeenɔ kũna píngi. 21 Ben Yesu à gwà yenzi wɛ́ɛo à bènɛ: Yã mɛ̀n
doo bé à gɔ̃̀nnɛ. Ǹ gá ǹ pɔ́ kɛ̀ ń vĩinɔ yá píngi ǹ à ɔɔ kpá takaasideenɔa, ǹ
mɔ́ ǹ tɛ́mazi, nɛ́gɔ̃ auziki vĩ ludambɛ. 22 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì uu sìsi yã pì yãnzi, à
tà pɔsiaao kɛ̀ à auzikinɔ vĩ bíta yãnzi. 23 Ben Yesu a ìbanɔ gwàgwa à bèńnɛ:
À zĩ'ũ maamaa auzikideenɛ à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 24 À yã pì bɔ̀
à ìbanɔ saɛ, ben Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, à zĩ'ũ gbɛ̃nɛ maamaa à gɛ̃ kpata

kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu! 25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔyĩn aaga dɛ auzikide gɛ̃na kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guula. 26 Ben yã pì bɔ̀ à ìbanɔ saɛ maamaa, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Tó
lɛmɛ, dé bé eé fɔ̃ à mìsina ee? 27 Yesu ń gwá à bè: Gbɛ̃ntee é fɔ̃ro, sé Luda.
Luda kiia baabɔ píngi è sí kɛ.
28 Ben Pita bènɛ: Wa baabɔ píngi tò wa tɛnzi. 29 Yesu bè: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, gbɛ̃ kɛ̀ à a bɛɛ tò ke a vĩ̀inɔ ke a dãaronɔ ke a da ke a de ke a nɛ́nɔ ke
a buraa ma yãnzi kɔ̃n ma baarukpannɛna yão, 30 adee é ɛara à bɛɛnɔ kɔ̃n
vĩ̀inɔ kɔ̃n dãaronɔ kɔ̃n danɔ kɔ̃n nɛ́nɔ kɔ̃n buraanɔ e lɛo basɔɔro anduna kɛ̀
guu, mɔde kɔ̃n wɛ́ɛtãmmaomɛ, eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e anduna kɛ̀ èe mɔɔ
guu. 31 Gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ pari, kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Aɔ̃ ɛ̀ara wà dà zɛ́n aɔ̃ɔe gaa Yerusalɛmu. Yesu dɔ a ìbanɔnɛ aɛ, ben yã
pì bɔ̀ ń saɛ, vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ à kpɛɛnɔ kũ̀. Ben Yesu a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
sɛ̀ɛ ńdona, à ɛ̀ara à yã kɛ̀ weé kɛaree òńnɛ dɔ 33 à bè: À ma! Wée gaa
Yerusalɛmumɛ. Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpá sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔa,
aɔ̃é yã daàla à ga, aɔ̃é à kpá bori pãndenɔa. 34 Aɔ̃é à fabo aɔ̃é lóu sua aɔ̃é à
gbɛ̃ flãò aɔ̃é à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ.

Yemisi kɔ̃n Yohanao wɛ́ɛkɛna
(Mat 20:20-28)

35 Ben Zebedi nɛ́nɔ Yemisi kɔ̃n Yohanao sɔ̃̀ Yesuzi aɔ̃ bènɛ: Dannɛri, wá
yezi ǹ yã kɛ̀ wée wɛ́ɛ kɛɛmmaa kɛwe. 36 Ben à ń lá à bè: Bɔ́n á yezi mà
kɛaree? 37 Aɔ̃ wèàla wà bè: Ǹ tó wà vɛ̃ɛnyo n kpata guu, gbɛ̃ doo n ɔplaazi
gbɛ̃ doo ɔzɛɛzi. 38 Yesu bèńnɛ: Á yã kɛ̀ ée à wɛ́ɛ kɛɛmaa dɔ̃ro. Togo'i kɛ̀
mɛ́ mi, é fɔ̃ à miɔ́? Wɛ́ɛtãmma kɛ̀ mɛ́ gɛ̃n é fɔ̃ à gɛ̃ à guuɔ́? 39 Aɔ̃ wèàla wà
bè: Wé fɔ̃. Ben Yesu bèńnɛ: Togo'i kɛ̀ mɛ́ mii é mi, wɛ́ɛtãmma kɛ̀ mɛ́ gɛ̃n
é gɛ̃n, 40 mɔde vɛ̃ɛna ma ɔplaazi ke ma ɔzɛɛzi nɛ́ ma yãnlo. Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa
kɛ̀kɛńnɛnɔ pɔ́mɛ.
41 Kɛ̀ à ìba gɔ̃ɔn kuri kpaaanɔ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ Yemisi kɔ̃n Yohanaozi.
42 Ben Yesu ń kákɔ̃a à bèńnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń gwaa bori pãnde kínanɔ
ũunɔ è gbãaa ble ń gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ sɔ̃ è iko mɔ́ńnɛ, 43 mɔde à dɛ lɛ a
kiiaro. A tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃nsi ũ, sé adee kɛ a zĩ̀ri ũ. 44 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀
yezi à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé adee kɛ a píngi zɔ̀ ũ. 45 Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ e mɔ́ lɛ
wà zĩi kɛnɛro, à mɔ̀ lɛ à zĩi kɛńnɛmɛ, à a zĩnda wɛ̃̀ndi kpá lɛ à gbɛ̃nɔ bo pari
yãnzi.

Batimɛu wɛ́ɛwɛ̃na
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Aɔ̃ kà Yɛriko. Kɛ̀ Yesu e bɔɔ gwe kɔ̃n a ìbanɔ kɔ̃n pariio, vĩ̀a Timɛu nɛ́
Batimɛu vɛ̃ɛna zɛ́ lɛ́a, èe baa kɛɛ. 47 Kɛ̀ à mà wà bè Yesu Nazarɛti bé èe gɛ̃tɛɛ,
ben à nà lɛ́ gbãa zunaa à bè: Yesu, Dauda Bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa! 48 Ben
parii e giinɛ wèe bee à yĩtɛ. Ben à lɛ́ gbãa zuna kàara èe bee: Dauda Bori,
ǹ ma wɛ̃nda gwa. 49 Yesu zɛ̀ à bè: À à sísi. Ben wà vĩ̀a pì sìsi wà bènɛ: Ǹ
n làakari kpáɛ ǹ fɛɛ. Èe n sísii. 50 Ben vĩ̀a pì a uta bɔ̀ à vĩ̀ à fɛ̀ɛ à mɔ̀ Yesu
kiia. 51 Ben Yesu à là à bè: Bɔ́n ń yezi mà kɛnnɛɛ? Vĩ̀a pì wèàla à bè: Rabi,
má yezi ma wɛ́ɛ guu emɛ. 52 Ben Yesu bènɛ: Ǹ gá, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n
kɛ̃kɔ̃a. Zaa gwe gɔ̃ɔ à wɛ́ɛ guu è, ben à dào zɛ́n.

11

Gbãakɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yoh 12:12-19)
1 Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo, aɔ̃ kà Bɛtɛfage kɔ̃n Bɛtani kɛ̀ kú Kùkpɛ
sɪ̃̀sĩgɛɛzio, ben Yesu a ìbanɔ zɪ̃̀ gɔ̃ɔn plaa 2 à bèńnɛ: À gá lakutu kɛ̀ káɛ a aɛ
kɛ̀kãa guu. Tó a gɛ̃ gɔ̃ɔ, é zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃kee e dia zikiro. À
poro à suo. 3 Tó wà a la wà bè, bɔ́n ée kɛɛ gwe, à be Dii bé à yezi, eé ɛara à
suo tia. 4 Ben aɔ̃ gàa aɔ̃ zaaki è bà dɔna kpɛɛlɛa bàazi. Kɛ̀ aɔ̃ɔe poroo, 5 ben
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛ gweenɔ ń lá wà bè: Bɔ́n ée kɛɛ zaaki pìo kɛ̀ ée poroo? 6 Aɔ̃
wèńla lán Yesu òńnɛ nà, ben wà ń tó aɔ̃ táo. 7 Aɔ̃ sù zaaki pìo Yesunɛ, aɔ̃ ń
utanɔ kpàɛa, ben Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔɔ e ń utanɔ kpaɛɛ zɛ́ guu pari, gbɛ̃kenɔ
e lánɔ zɔ̃ɔ sɛ̃̀n aɔ̃ɔe kpaɛɛ dɔ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ aɛzĩnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ kpɛɛnɔɔ
e wii lɛɛ wèe bee:
Ǹ gbãaa kɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ.
10 Luda aubarika da wa dezi Dauda kpata kɛ̀ èe bɔɔ gupuraaan.
Wà gbãakɛ kpázi ai ludambɛ.
11 Kɛ̀ Yesu kà Yerusalɛmu, à gɛ̃̀ Luda ua, ben à baabɔ píngi gwà à lìgazi.
Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ kpɛ́n yãnzi, ben à bɔ̀ à gàa Bɛtani kɔ̃n a ìba gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaanɔ.

Kãkã lí kana kɔ̃n Yesu kuuna Luda uao
(Mat 21:12-22, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-22)
12 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ bɔ̀ Bɛtani, ben nɔaa e Yesu dɛɛ. 13 À kãkã lí è kãaa à lá
kù. Ben à gàa gwa ke tó à bɛɛ vĩ. Kɛ̀ à kà gwe, èe pɔ́ke ero, sé à lánɔ, zaakɛ
kãkã magurɔɔ e ká kɔ̀ro. 14 Ben à bè lí pìnɛ: Gbɛ̃ke é n bɛɛ ble ziki dɔro. À
ìbanɔ yã pì mà.
15 Kɛ̀ aɔ̃ kà Yerusalɛmu, Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, ben à pɛ̀ laayarinɔa kɔ̃n
laalurinɔ à ń bɔɛ. À ɔɔlendekɛrinɔ teebunɔ kɔ̃n pɔ̃tɛ̃ɛyarinɔ kìtanɔ yɪ̃̀pa à
kwɛ̀ńnɛ. 16 Èe we gbɛ̃ke a asoo sɛ̀ à gɛ̃̀tɛo Luda ua guuro. 17 Ben à yã dà
gbɛ̃nɔnɛ à bè: Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Ma kpɛ́ égɔ̃ dɛ aduakɛkpɛ ũ bori
píngineɛ, ben á kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ. 18 Sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ yã pì
mà, ben aɔ̃ɔe zɛ́ wɛtɛɛ wà à dɛ. Aɔ̃ɔe vĩa kɛɛnɛ, zaakɛ à yãdannɛna bɔ̀ baade
píngi saɛ. 19 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ pì guu.
20 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛ, ben aɔ̃ kãkã lí pì è à gàga kɔ̃n a kãsãao. 21 Ben à
yã dɔ̀ Pitan, ben à bè Yesunɛ: Rabi, ǹ kãkã lí kɛ̀ ń kà gwa, à kori kũ̀. 22 Yesu
wèńla à bè: Àgɔ̃ Luda náanɛ vĩ. 23 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó gbɛ̃ ò kpiii kɛ̀nɛ
à fɛɛ à a zĩnda sɛ́ à zu sɛ̀bɛn, tó èe seka kɛ a nɔ̀sɛ guuro, tó à náanɛ vĩ kɛ̀ yã
kɛ̀ à ò pì é kɛ, eé kɛnɛmɛ. 24 Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, tó ée adua kɛɛ, yã kɛ̀ a à
wɛ́ɛ kɛ̀ píngi, à diɛ à gĩakɛ á è kɔ̀, é sɔ̃ e. 25 Tó a fɛɛ ée adua kɛɛ, tó á nɔ̀sɛ zaaa
vĩ gbɛ̃keo, à kɛ̃nɛ, lɛ a De kɛ̀ kú musu a durunnɔ kɛ̃are dɔ. 26 Tó ée gbɛ̃nɔ kɛ̃
sɔ̃ro, a De kɛ̀ kú musu é a taarinɔ kɛ̃are sero.

Yesu gbekana a ikozi
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)
27 Ben aɔ̃ kà Yerusalɛmu. Lán Yesu e lili oo Luda ua guu nà, sa'orikinɔ
kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ 28 wà à là wà bè: Iko kpareen nɛ́ɛ
yã kɛ̀nɔ kɛɛo? Dé bé à n gba yã pì kɛna iko? 29 Ben Yesu wèńla à bè: Yã mɛ̀n
doon mɛ́ gbekaawa. À wemala, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oare. 30 À omɛ.

Yaaya gbɛ̃nɔ batisikɛna bɔ̀ Luda kiian yɔ́, ke gbɛ̃ntee kiiamɛ? 31 Ben aɔ̃ yã
gɔ̃̀gɔ̃ wà bè: Tó wa bè Luda kiiamɛ, eé wa la bɔ́yãnzin wée Yaaya yã sírozi.
32 Tó wa bè gbɛ̃ntee kiiamɛ sɔ̃, tɔ̀! Aɔ̃ gbɛ̃nɔ vĩa vĩ, zaakɛ gbɛ̃ píngi Yaaya
annabikɛɛ sì. 33 Ben aɔ̃ wè Yesula wà bè: Wá dɔ̃ro. Ben Yesu bèńnɛ: Ɛndɛ̃
mapi se, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oarero.

12

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)
1 Ben Yesu fɛ̀ɛ èe yãlɛɛkɔ̃zińnɛ à bè: Gbɛ̃ke bé à geepi líkpɛ bà à kara lìgazi,
à wɛ̀ɛ yɔ̃̀ geepi'ifɛ̃kii ũ à búdãkpagba dà, ben à bú pì nà ayakɛrinɔnɛ ń ɔzĩ,
ben à fɛ̀ɛ táo. 2 Kɛ̀ geepizɔ̃gurɔɔ kà, ben à a zɛ̃̀ri zɛ̃̀ ayakɛri pìnɔa, lɛ à a geepi
bɛɛ pì sí. 3 Ben ayakɛri pìnɔ à kũ̀ wà à gbɛ̃̀, aɔ̃ à gbàrɛ ɔkori. 4 Ben à ɛ̀ara à
zɛ̃̀ri pãnde zɛ̃̀ dɔ. Ben aɔ̃ gbɛ̃ beee lɛ̀ a mìa aɔ̃ wí dàa. 5 A ɛ̀ara à gbɛ̃ pãnde
zɛ̃̀ dɔ, ben aɔ̃ gbɛ̃ beee dɛ̀. Lɛn à gbɛ̃ pãndenɔ zɛ̃̀ lɛ pari, wà ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃̀
wà ń gbɛ̃kenɔ dɛ̀. 6 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do yenzidee bé à gɔ̃̀nɛ sa, ben à à zɛ̃̀ zãa
à bè: Aɔ̃é ma nɛ́ yã da. 7 Ben ayakɛri pìnɔ bèkɔ̃nɛ: Túbiblerin yɛ̀. À tó wà à
dɛ, à túbi é gɔ̃ wa pɔ́ ũ. 8 Ben aɔ̃ à kũ̀ aɔ̃ à dɛ̀, ben aɔ̃ à gɛ̀ sɛ̀ wà bɔ̀o buraa
guu. 9 Tɔ̀! Bɔ́n buradee pì é kɛɛ? Eé mɔ́ à ayakɛri pìnɔ dɛdɛ à buraa pì na
gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń ɔzĩ. 10 Ée Luda yã kɛ̀ kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
11 Dii bé à beee kɛ̀,
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
12 Ben aɔ̃ zɛ́ wɛ̀tɛ wà à kũ, zaakɛ aɔ̃ dɔ̃̀ kɛ̀ ń yãnzin à yãlɛkɔ̃zina pì òzi, mɔde
aɔ̃ vĩa kɛ̀ pariinɛ, ben aɔ̃ à tò gwe aɔ̃ tà.

Bɛ'ɔɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)
13 Ben wà Farisi kenɔ kɔ̃n Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ zɛ̃̀ Yesu kiia ɔ̃ndɔ̃ɔo, lɛ wà à kũ
a yã'ona guu. 14 Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben aɔ̃ bènɛ: Dannɛri, wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ yãpuradeen
n ũ. Nɛ̀ gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro, nɛ̀ gbɛ̃ gwena gwaro, nɛ̀ Luda zɛ́ dańnɛ súusu.
À zɛ́ vĩ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaaɔ́, ke à zɛ́ vĩro? Wà kpáan yɔ́, ke wàton kpáaro?
15 Yesu ń mɔnafikikɛɛ dɔ̃̀ḿma, ben à bèńnɛ: Bɔ́yãnzin ée ma yɔ̃ɔ ée gwaazi?
À mɔ́ ɔɔ pì dooo mà gwa. 16 Kɛ̀ aɔ̃ɔ kpàa, ben à bèńnɛ: Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀ kɔ̃n
à tɔ́o? Aɔ̃ wèàla wà bè: Siza pɔ́mɛ. 17 Ben Yesu bèńnɛ: À pɔ́ kɛ̀ dɛ Siza pɔ́ ũ
kpá Sizaa, à pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. À yã bɔ̀ ń saɛ.

Gɛ̀nɔ fɛɛna yã
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)
18 Ben Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be gɛ̀nɔ è fɛɛroonɔ mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ à gbèka wà bè:
19 Dannɛri, Musa òwe a takada guu à bè, tó gbɛ̃ gà à a naɔ̃ tòn nɛ́'isai, à
dãaro gyaanɔɔ pì sɛ́, lɛ à nɛ́ borii dato a vĩ̀inɛ. 20 Tɔ̀! Dedɔ̃nkɔ́deenɔɔ kuu
gɔ̃ɔn swɛɛplaa. Woru nɔɔ sɛ̀, ben à gà nɛ́'isai. 21 Ben Sabi nɔɔ pì sɛ̀ dɔ, ben à
gà à nɔɔ pì tò nɛ́'isai. Ben Biɔ kɛ̀ lɛ dɔ 22 ai à gàa pɛ́ ń swɛɛplaadeea. Aɔ̃ píngi
gà nɛ́'isai. Aɔ̃ píngi gbɛran nɔɔ pì gà se. 23 Gɛ̀nɔ fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ dé bé eégɔ̃ nɔɔ
pì vĩi? Zaakɛ aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaa ń píngi aɔ̃ à dɔ̃̀ nɔɔ ũmɛ. 24 Ben Yesu wèńla
à bè: A Luda yã kɔ̃n a gbãaao dɔ̃sai yãnzin a sãsãziroo? 25 Tó gɛ̀nɔ fɛ̀ɛ,
aɔ̃é nɔɔ sɛ́ro, aɔ̃é zã kɛro, weégɔ̃ kuu lán malaikanɔɔ kuu nà ludambɛmɛ.

26 Gɛ̀nɔ fɛɛna yã̀ musu, ée Musa takada kyó kɛroo? Gura kɛ̀ à gyanto yã̀ ɔ̀n
Luda bènɛ ambe Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. 27 Luda è kɛ gɛ̀nɔ
Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Ludamɛ. A sã̀sã à kɛ̀ bíta.

Dokayã̀ kɛ̀ dɛ́ńlaa
(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Ludayã̀dannɛri kee kú gwe, à lɛokpakɔ̃a kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ mà. Kɛ̀ à è Yesu yã̀
wɛ̀ńla maamaa, ben à sɔ̃̀zi à à là à bè: Dokayã̀ kparee bé à dɛ à kpaaanɔla
píngii? 29 Yesu wèàla à bè: Yã̀ kɛ̀ dɛńlaan yɛ̀: Isarailinɔ à swã̀ kpá. Dii wa
Ludan Dii ũ ado. 30 Ǹgɔ̃ ye Dii n Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n n niniio píngi
kɔ̃n n laasuuo píngi n gbã̀a lɛ́n. 31 À plaadeen yɛ̀: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n
zĩnda wɛ̃̀ndi bà. Dokayã̀ kee dɛ beeenɔlaro. 32 Ben ludayã̀dannɛri pì bènɛ:
Yã̀ maamɛ, dannɛri. N yã̀puraa ò, n bè Luda mɛ̀n domɛ, à pã̀ndee kuuro,
sé àpi. 33 Yena Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n n laasuuo píngi n gbã̀a lɛ́n kɔ̃n
yena n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bào dɛ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ̀la
kɔ̃n sa'ona bori sã̀nda píngio. 34 Kɛ̀ Yesu è à yã̀ wèala kɔ̃n làakario, à bènɛ:
Gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu zã̀nyoro. Zaa gurɔ beeea gbɛ̃kee e gà à
yã̀ke laa dɔro.

Mɛsaya bori yã̀
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu ɛ̀ara èe yã̀ daańnɛ Luda ua guu, ben à gbɛ̃nɔ là à bè: À kɛ̀ dia
ludayã̀dannɛrinɔ è be Dauda boriin Mɛsaya ũu? 36 Kɛ̀ Luda Nini dìdi
Daudaa, à bè:
Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ káɛnɛ a gbá gĩzĩ.
37 Kɛ̀ Dauda bènɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à borii ũ dɔɔ?

Ludayã̀dannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki
(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

Ben parii e à yã̀ maa pɔnnaao. 38 À yã̀dannɛna guu à bè: À làakari
kɛ ludayã̀dannɛrinɔzi. Aɔ̃ègɔ̃ ye tɛtɛnazi kɔ̃n uta ìsinɔ dana, lɛ wàgɔ̃ ì
kpákpaaḿma yàranɔa. 39 Aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ wà vɛ̃ɛ aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔ guu
kɔ̃n zĩbaa vɛ̃ɛki maaanɔ. 40 Aɔ̃è adua gbã̀a kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ń e yã̀nzi, ben aɔ̃è
gyaanɔnɔ kpɛ́ síḿma. Aɔ̃ wɛ́ɛtã̀mma égɔ̃ pã̀sĩpã̀sĩ dɛ gbɛ̃ píngi pɔ́la.

Gyaanɔ takaasidee gbaa
(Luk 21:1-4)

41 Ben Yesu vɛ̃̀ɛ Luda ua guu ɔɔdakii aɛ, èe gbɛ̃nɔ gwaa lán aɔ̃ɔe ɔɔ daan
nà. Ɔɔde sànɔɔ e ɔɔ bíta daan. 42 Ben gyaanɔ takaasidee mɔ̀ à kɔbɔ plaaa
dàn, èe ká sue doro. 43 Ben Yesu a ìbanɔ kàkɔ̃a à bèńnɛ: Yã̀puraan mɛ́ɛ
ooare, gyaanɔ takaasidee kɛ̀ ɔɔ dà ɔɔdakii guu dɛ gbɛ̃ píngila. 44 Zaakɛ aɔ̃
ɔɔ sà guun aɔ̃ bɔ̀n wà kàn ń píngi. Nɔgbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃, à takaasikɛɛ guun pɔ́ kɛ̀ à vĩ
à pɔ́ bleon à dàn píngi.

13

Yerusalɛmu yakana kɔ̃n andunayã̀aagurɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Luk 21:5-24)

1 Kɛ̀ Yesu e bɔɔ Luda ua guu, à ìbanɔ doke bènɛ: Dannɛri, ǹ gwa lán wà
kpɛ́ maaa kɛ̀ takanɔ bò nà kɔ̃n gbɛ̀ maaa kɛ̀ takanɔ. 2 Ben Yesu bènɛ: N kpɛ́
ìsi kɛ̀nɔ è píngiɔ́? Gbɛ̀ kee kú guu kɛ̀ kɛ̀ weé tó dikɔ̃aro, weé gboro píngimɛ.

3 Yesu vɛ̃ɛna Kùkpɛ sɪ̀sĩgɛɛzi aɛdɔkɔ̃ana kɔ̃n Luda uao, ben Pita kɔ̃n
Yemisio kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Anduruo à gbèka gusaɛ wà bè: 4 Ǹ owe, bɔrɛn
yã kènɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ à píngi kɛgurɔ sèeda ũu? 5 Ben Yesu bèńnɛ: À
làakari kɛ, àton tó wà a sãsãro. 6 Weé mɔ́ pari ma tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ bee Mɛsayan
ń ũ aɔ̃é gbɛ̃nɔ sãsã pari. 7 Tó a zɪ̃̀nɔ baaru mà kɔ̃n à wàpeo, àton bídi kɛro.
Sé beeenɔ kɛ, mɔde anduna yãana kpɛ́. 8 Bori kɔ̃n boriio é fɛɛkɔ̃zi, lɛmɛ dɔ
bùsu kɔ̃n bùsuo. Tɔɔtɛ nigãnigãna égɔ̃ kú gukenɔn kɔ̃n nɔaao. Yã beeenɔn
nɔ̀wãwã naana ũ.

9 À làakari kɛ. Weé a kũkũ wà a na yãkpaɛkɛrinɔnɛ ń ɔzĩ, weé a gbɛ̃gbɛ̃
aduakɛkpɛnɔ guu. Weé a zɛ bùsu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínanɔ aɛ ma yãnzi, lɛ àgɔ̃
dɛńnɛ ma sèedadeenɔ ũ. 10 Sé wà ma baaru nna waazi kɛ bori píngi ma gĩa.
11 Tó wà gàaao yãkpaɛkɛkiia, àton gĩakɛ à yã kè é o damu kɛro. Yã kè Ludaa
dàare a lɛ́n gurɔɔ mɔ̀an à o, zaakɛ ámbe é yã oro, Luda Ninimɛ. 12 Vɪ̀i kɔ̃n
dãaronɔ é kɔ̃ kpáḿma wà dɛ. Denɔ é bɔ ń nɛ́nɔ kpɛɛ. Nɛ́nɔ é bɔ ń denɔ kɔ̃n ń
danɔ kpɛɛ wà ń dɛ. 13 Gbɛ̃ píngi é zaagu ma yãnzi, mɔde gbɛ̃ kè zɛna gbãa
ai à gurɔ lɛ́a é mìsina e.

14 Tó a tɛ̃̀ guyakari è guu kè dɛ àgɔ̃ kúnlo, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ kú
Yudeanɔ bàa sí wà mì pɛ́ kpiiinɔa. 15 Gbɛ̃ kè kú a kpɛ́ musu tón pita à gɛ̃
kpɛ́ guu à pɔ́ke sɛ́ à bɔoro. 16 Gbɛ̃ kè kú buraa tón liara bɛ à a uta sɛ́ro.
17 Wãiyoo nɔ̀sindadeenɔ kɔ̃n nɛ́dandeenɔ gurɔ beeea. 18 À adua kɛ lɛ yã pì
tón kɛ buusiɛ gurɔro, 19 zaakɛ wɛ́ɛtãmma égɔ̃ kuu gurɔɔ pìnɔa. Zaa gurɔɔ kè
Luda anduna kè ai gbɛ̃̀a à taka e kɛro, eé sɔ̃ kɛ zikiro. 20 Tó Dii e gurɔɔ pìnɔ
lagoro, lɛ gbɛ̃ke é bɔro. Mɔde à gurɔɔ pìnɔ làgo a gbɛ̃ kè à ń sɛ́nɔ yãnzimɛ.

Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna
(Mat 24:23-44, Luk 21:25-38)

21 Gurɔ beeea tó gbɛ̃ke bèare, à Mɛsaya gwa kè kesɔ̃ à Mɛsaya gwa kãaa,
àton síro. 22 Zaakɛ Mɛsaya ɛgɛɛnɔ kɔ̃n annabi ɛgɛɛnɔ é mɔ́ wà sèedanɔ kɔ̃n
dabudabuyãnɔ kɛ, lɛ wà gbɛ̃ kè Luda ń sɛ́nɔ sãsão, tó eé sí kɛ. 23 À làakari
kɛ. Ma gĩakɛ ma yã píngi òare zaa káaku kɔ̀.

24 Gurɔɔ pìnɔ wɛ́ɛtãmma gbɛra ɔfãntɛ̃ é sia kũ, mɔvura é í kɛro,
25 sɔsɔnɛnɔ é woro ludambɛ, gbãaa kè aɔ̃ɔ kú musunɔ é nigã, 26 gbasa wà
Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna e ludambɛ luguun kɔ̃n gbãa bítao kɔ̃n gakuio. 27 Eé a
malaikanɔ zĩ, lɛ aɔ̃ gbɛ̃ kè à ń sɛ́nɔ kakɔ̃a anduna gooda siigɔ̃ɔa, zaa anduna
lɛ́a ai ludambɛ lɛ́a.

28 À yã dada kãkã lía. Tó à gɛ̃̀nɔ í kpàkpa èe lá bɔ̀rɔ paa, á dɔ̃ kè
guwãagurɔɔ kà kĩi. 29 Lɛmɛ sɔ̃, tó á è yã pìnɔɔ e kɛɛ lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kè à suna
kà kĩi, à kú kpɛɛlɛa. 30 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare gurɔɔ kè gbɛ̃nɔ é gɛ̃tɛro ai yã
pìnɔ gá kɛo píngi. 31 Musu kɔ̃n tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde ma yãnɔɔ gɛ̃tɛna vĩro.

32 Gbɛ̃kee à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dɔ̃ro, baa malaika kè aɔ̃ɔ kú musunɔ
ke Luda Nɛ́, sé De Luda. 33 À làakari kɛ, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, zaakɛ á dɔ̃ gurɔɔ kè eé
suro. 34 À dɛ lán gbɛ̃ kè èe gaa wɛ́tɛa bà. À a bɛɛ tò a zĩkɛrinɔnɛ baade kɔ̃n
a zĩio, ben à bè a gudãkparinɛ a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ. 35 Apinɔ sɔ̃, á dɔ̃ gurɔɔ kè bɛdee
é suro, uusiɛn yoo, lezãndon yoo, kolɛzuon yoo, ke gudɔnao. Beee yãnzi
a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, 36 lɛ àton su kãndo à a le, ée ii ooro yãnzi. 37 Yã kè mɛ́ɛ ooare
mɛ́ɛ oo baade píngineme, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ.

14

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi
(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53)

1 Banla zĩbaa kɔ̃n Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaao gɔ̃̀ gurɔ plaa, ben sa'orikinɔ
kɔ̃n ludayãdannɛrinɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ ɔ̃ndɔ̃ɔo wà Yesu kũ wà dɛ. 2 Zaakɛ aɔ̃ bè:
Wàton kɛ zĩbaa zĩro, lɛ gbɛ̃nɔ tón zɔka káro yãnzi.

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu mìa
(Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8)

3 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kú Bɛtani, Simɔ kusu bɛ, èe pɔ́ blee gɛɛkɛsɛkɛna, ben
nɔgbɛ̃ ke sɔ̃̀zi à gbaaa nɛ́ngo kɛ̀ nɔ́si gũ nna bori maa ɔɔdee kú à guu kũna.
Ben à gbaaa pì waa ɛ̀, à nɔ́si pì kù Yesu mìa. 4 Gbɛ̃kenɔ kú gwe, aɔ̃ pɔɔ
fɛ̀ɛ wà bè: Bɔ́n nɔ́si pì laalaakɛna ũu? 5 Weé fɔ̃ wà yá dɛ kondogi wàa do
kpɛ́ basɔɔroola wà à ɔɔ kpá takaasideenɔa. Ben aɔ̃ lɛ́fɔtɔɔ kà nɔgbɛ̃ pìzi.
6 Ben Yesu bè: À à tó gwe. Bɔ́yãnzin ée ĩa daaazi? À zĩ maaa kɛ̀mɛmɛ.
7 Takaasideenɔ égɔ̃ kúao gurɔ píngi, gurɔɔ kɛ̀ á yezi, é fɔ̃ à kɛńnɛ. Mapi sɔ̃
mɛ́gɔ̃ kúao gurɔ píngiro. 8 À kɛ̀ a gbãa lɛ́mmɛ, à gĩakɛ à nɔ́si kù ma mɛ̀a lɛ
à ma gɛ̀ kɛomɛ. 9 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, guu kɛ̀ wèe ma baaru nna waazi
kɛɛn anduna guu píngi, weégɔ̃ yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì kɛ̀ oo à dɔngu yãnzi.

Yudasi bɔna Yesu kpɛɛ
(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Beee gbɛra gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke kɛ̀ wè benɛ Yudasi Isikariɔti
gàa sa'orikinɔ kiia, lɛ à Yesu kpáḿma. 11 Kɛ̀ aɔ̃ à yã mà, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna,
ben aɔ̃ lɛ́ gbɛ̃̀nɛ kɛ̀ weé ɔɔ kpáa. Ben èe zɛ́ wɛtɛɛ à Yesu kpáḿma.

Banla pɔ́ble kɛkɛna
(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yoh 13:21-30)

12 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔ káakudee zĩ kɛ̀ wè Banla sãnɛ bɔ̀rɔ kòto
kpá, Yesu ìbanɔ à là wà bènɛ: Mán ń yezi wà gá kɛkɛnnɛ ǹ Banla pɔ́ blen?
13 Yesu gɔ̃ɔn plaaa zɛ̃̀ a ìbanɔ té à bèńnɛ: À gá wɛ́tɛ guu. Gɔ̃gbɛ̃ ke é daalɛ à í
sɛna kɔ̃n looo. À tɛ́zi 14 ai ua kɛ̀ eé gɛ̃n. À o ua pì bɛdeenɛ, dannɛri bè mán
a pitakii kún, guu kɛ̀ é Banla pɔ́ blen kɔ̃n a ìbanɔo? 15 Eé kpɛ́ musu bíta kɛ̀
wà kɛ̀kɛ ɔdɔaare. À pɔ́bleyã kɛkɛwe gwe. 16 Yesu ìba pìnɔ dà zɛ́n, aɔ̃ gɔ̃̀ wɛ́tɛ
pì guu, ben aɔ̃ è lán à òńnɛ nà. Ben aɔ̃ Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.
17 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben Yesu gàa gwe kɔ̃n a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ. 18 Kɛ̀
aɔ̃ vɛ̃̀ɛ wèe pɔ́ blee, ben à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, a gbɛ̃ mɛ̀n doo kɛ̀ wée
pɔ́ blee lɛdoo é ma kpáḿma. 19 Aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka, ben aɔ̃e à laa doodo: Asa
mámbeeroo? 20 Ben à bèńnɛ: A gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke kɛ̀ wée pɔ́ blee
taa guu lɛdomɛ. 21 Gbɛ̃ntee Nɛ́ é kpá guuzi lán à kɛ̃na a yã musu nà, mɔde
wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ eé bɔ Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpɛɛ pì. Eé kɛ sɔ̃̀ɔ adeenɛ tó wèe à i yãro.

Dii pɔ́blee
(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

22 Kɛ̀ aɔ̃e pɔ́ blee, Yesu burɛdi sɛ̀ à aubarika dàn, ben à lìkɔ̃rɛ à kpà a
ìbanɔa à bè: À sí, ma mɛ̀n yɛ̀. 23 Ben à togoo sɛ̀ à aubarika dàn à kpàḿma,
ben aɔ̃ɔ mì ń píngi. 24 Ben à bèńnɛ: Ma arun yɛ̀, Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃
pariinɔ aru ũ, kɛ̀ eé bɔɛmaa. 25 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, mɛ́ geepi'i mi gĩa dɔro
ai kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gá bɔo gupuraaa, gbasa mà à dufu mi sa. 26 Kɛ̀ aɔ̃
lɛ̀ sì, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà gàa Kùkpɛ sɛ̃̀sĩgɛɛzi.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38)

27 Ben Yesu bèńnɛ: A píngi é fuma, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Mɛ́
sãdãri lɛ́, sãanɔ é fãakɔ̃a. 28 Mɔde ma fɛɛna gbɛra mɛ́ dɔare aɛ gana Galili.
29 Ben Pita bènɛ: Baa tó aɔ̃ fù ń píngi, mɛ́ furo. 30 Ben Yesu bènɛ: Yãpuraan
mɛ́ɛ oonnɛ, gwãavĩa ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gɛ̃̀n plaa, nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi gɛ̃̀n aagɔ̃. 31 Ben
Pita bè mámmam: Baa tó mɛ́ gà mà ganyo, mɛ́ lɛ́ sɛ́nzi zikiro. Ben aɔ̃ɔ ò lɛ
se ń píngi.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Aɔ̃ kà guu kɛ̀ wè be Gɛtɛsɛmani, ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: À vɛ̃ɛ kɛ̀ ai mà
gá adua kɛ. 33 À Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yohanao sɛ̀ à gàańyo. Sósobi à kũ̀ à
nɔ̀sɛyɔgɔ sì. 34 Ben à bèńnɛ: Ma pɔɔ sia kũ̀ maamaa ai gaa lɛ́zĩ. À zɛ kɛ̀ à
itɛ̃ kɛ. 35 Kɛ̀ à gàa aɛ féte, ben à kùɛ tɔɔtɛ à adua kɛ̀ tó eé sí kɛ, gurɔ zaka pì
gɛ̃tɛala. 36 À bè: Baa, ma De, baabɔ píngi è sí kɛnnɛ. Ǹ togo'i kɛ̀ síma, mɔde
èe kɛ yã kɛ̀ má yezinlo, sé kɛ̀ ń yezi. 37 Ben à lìara à sù à a ìbanɔ lè, aɔ̃ɔe ii
oo. Ben à bè Pitanɛ: Simɔ, nɛ́ɛ ii oon yɔ́? Nɛ́ɛ fɔ̃ n itɛ̃ kɛ̀ baa awa doroo?
38 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua kɛɛ lɛ àton fu yɔ̃agwanaaro yãnzi. Ninii yezi, mɔde mɛ̀
busɛ. 39 À lìara à gàa adua kɛ, ben à yã dɔ̃nkɔ̃ pì ò dɔ. 40 Kɛ̀ à lìara à sù à ń lé,
aɔ̃ɔe ii oo, zaakɛ aɔ̃ɔe imioo dɛdɛɛ. Aɔ̃ dɔ̃ dian weé yã onɛ nàro. 41 À suna
gɛ̃̀n aagɔ̃deeo à bèńnɛ: Ée ii oo, ée kámma boo ai tian yɔ́? À mɔ̀ lɛ. Gurɔɔ
kà sa. À gwa, wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpà durunkɛrinɔa. 42 À fɛɛ wà gá. Gbɛ̃ kɛ̀ ma
kpam̀ma pì e mɔɔ fá.

Yesu kũna
(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yoh 18:3-12)

43 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã pì oo, ben Yudasi à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke
mɔ̀ kɔ̃n pariio, aɔ̃ɔ fɛ̃ɛdaanɔ kũkũna kɔ̃n gònɔ. Aɔ̃ bɔ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kiia. 44 Bɔnkpɛɛdee pì sɔ̃ sèeda òńnɛ à bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ mɛ́ lɛ́ pɛ́a, àmbe gwe. À à kũ gbãa à táo. 45 Ben à mì pɛ̀ Yesua gɔ̃ɔ à
bènɛ: Rabi! Ben à lɛ́ pɛ̀a. 46 Ben wà ɔ pɛ̀ɛ Yesua wà à kũ̀ gíngin. 47 Ben gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ doke a fɛ̃ɛdaa wòto à sa'oriki ìsi zĩ̀ri ke lɛ̀o à à swã gò.
48 Ben Yesu bèńnɛ: Kpãi wɛ́ɛdewɛn ma ũ, kɛ̀ a mɔ à ma kũ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ
kɔ̃n gònɔɔ́? 49 Mɛ̀ɛgɔ̃ kúao Luda ua lán guu e dɔɔ nà, mɛɛ̀gɔ̃ yã daaare, ée
ma kũro. Mɔde sé yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn papa. 50 Ben à ìbanɔ bàa lɛ̀ ń píngi
aɔ̃ à tòn.

51 Gɔ̃kparɛ kee tɛ́zi à pɔ́ke danaro, táaru bisan à kùala. Kɛ̀ wà à kũ̀, 52 ben
à bɔ̀ ń ɔzĩ à a bisa tòńnɛ gwe à bàa sì à tà bũu.

Yuda gbãadeenɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 63-71, Yoh 18:13-14, 19-24)

53 Ben aɔ̃ gàa Yesuo sa'oriki ìsi bɛ. Sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n lu-
dayãdannɛrinɔ kàkɔ̃a gwe ń píngi. 54 Pita tɛ́ à kpɛɛ kãaa ai à gàa à gɛ̃̀ sa'oriki
ìsi bɛ ua guu. À vɛ̃̀ɛ gwe, èe tɛ́ kpákpaa kɔ̃n dogarinɔ lɛdo. 55 Sa'orikinɔ kɔ̃n
Yuda yãkpaɛkɛrinɔ ń píngi e sèeda wɛtɛɛ Yesuzi wà à dɛ, ben aɔ̃ɔe ero. 56 Wà
ɛgɛyã dìdia pari, mɔde aɔ̃ yãkee e kɔ̃ sɛ́ro. 57 Ben gbɛ̃kenɔ fɛ̀ɛ wà ɛgɛyã dìdia
wà bè: 58 Wá mà à bè é Luda kpɛ́ kɛ̀ gbɛ̃ntee bò wí é à pãnde bo gurɔ aagɔ̃ɔ
dagura kɛ̀ gbɛ̃ntee e boro. 59 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ yã e kɔ̃ sɛ́ro. 60 Ben sa'oriki
ìsi fɛ̀ɛ à zɛ̀ ń aɛ à Yesu gbèka: Ń yãke vĩ ǹ weńlaroo? Yã kɛ̀ wèe didiimmaa

kɛ̀ dɛ diaa? 61 Yesu yĩtɛ kpɛ̃ èe yãke weàlaro, ben sa'oriki ìsi pì ɛ̀ara à à
gbèka: Ḿbe Mɛsaya, Luda Aubarikade Nɛ́ ũɔ́? 62 Ben Yesu bè: Mámbe à
ũ. É Gbɛ̃ntee Nɛ́ e vɛ̃ɛna Gbãapingide ɔplaazi, bensɔ̃ é à suna e ludambɛ
luguun. 63 Ben sa'oriki ìsi pì a utanɔ gà à kɛ̃̀ à bè: À kɛ̀ dia wée sèedade
pãnde kenɔ wɛtɛɛ dɔee? 64 Á mà lán à dɔkɛ̀ Ludao nà. Yã kpareen a zɛo
tiaa? Ben aɔ̃ yã dààla ń píngi aɔ̃ bè wà à dɛ. 65 Ben gbɛ̃kenɔ fɛ̀ɛ wà lóu sùa.
Ben wà pɔ́ yìnɛ à uua, wèe à lɛ́lɛɛ ɔkũo wèe beenɛ: Ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃
kɛ̀ n lɛɛ o. Ben dogarinɔ à kũ̀ aɔ̃ à swãn kɛ̀kɛ.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi
(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18, 25-27)

66 Pita kú ua guu gĩzĩ, ben sa'oriki ìsi zɔ̀nɔkparɛnɔ doke mɔ̀ gwe. 67 Kɛ̀ à
Pita è èe tɛ́ kpákpaa, ben à wɛ́ɛ pɛ̀a à bènɛ: Mpi sɔ̃ nɛɛ̀gɔ̃ kú lɛdo kɔ̃n Yesu
Nazarɛtiomɛ. 68 Ben à lɛ́ sɛ̀ à bè: Má à dɔ̃ro, mɛ́ɛ yã kɛ̀ nɛ́ɛ oo dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
Ben à fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ gãnun. 69 Kɛ̀ zɔ̀nɔkparɛ pì à è gwe dɔ, ben à ò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna
gweenɔnɛ à bè: Aɔ̃ gbɛ̃ mɛ̀n doon yɛ̀. 70 Ben Pita lɛ́ sɛ̀ dɔ. Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ bè Pitanɛ: Yãpuramɛ aɔ̃ gbɛ̃ doon n ũ, zaakɛ Galili
gbɛ̃n n ũ. 71 Ben à fɛ̀ɛ à e a zĩnda kà à la dà à bè: Má gbɛ̃ kɛ̀ ée à yã oo pì
dɔ̃ro. 72 Zaa gwe gɔ̃ɔn koo lɛ́ gɛ̃̀n plaadee zù, ben yã kɛ̀ Yesu ò dɔ̀ Pitan, kɛ̀
à bè, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gɛ̃̀n plaa, eé lɛ́ sɛ́azi gɛ̃̀n aagɔ̃. Ben à nà ɔ́ɔdɔnaa.

15

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 27:1-2, Luk 23:1-5, Yoh 18:28-38)

1 Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n
gbãadeenɔ ń píngi yã gɔ̃̀gɔ̃, ben aɔ̃ Yesu yì aɔ̃ gàa wà à nà Pilatinɛ a ɔzĩ.
2 Ben Pilati à là à bè: Ḿbe Yudanɔ kína ũɔ́? Yesu wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ.
3 Sa'orikinɔɔ e yã didiia, 4 ben Pilati à là dɔ: Nɛ́ yãke oroo? Yã kɛ̀ wèe
didiimmaa ma fá! 5 Mɔde Yesu e yãke weńlaro, ben yã pì bɔ̀ Pilati saɛ.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yoh 18:39-19:16)

6 Banla zĩbaa zĩ wè pisinanɔ doke kɛ̀ gbɛ̃nɔ à wɛ́ɛ kɛ̀ gbarɛńnɛ. 7 Gurɔɔ
mɔ̀a sɔ̃ gbɛ̃kee kú kpɛ́siaan wè be Baraba. À kú kɔ̃n gbɛ̃ gaabudee kɛ̀ aɔ̃
gbɛ̃ dɛ̀nɔo. 8 Ben parii sɔ̃̀ Pilatizi aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à kɛ lán è kɛńnɛ nà. 9 Ben Pilati
ń lá à bè: Á yezi mà Yudanɔ kína gbarɛaren yɔ́? 10 Zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
kɛ̀ sa'orikinɔɔ vĩ kɔ̃n Yesuo yãnzin wà à kpàawazi. 11 Ben sa'orikinɔ gbɛ̃nɔ
làakari fɛ̀ɛ, lɛ aɔ̃ o Pilatinɛ à Baraba gbarɛńnɛ. 12 Ben Pilati ń lá à bè: Bɔ́n
á yezi mà kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ eè be Yudanɔ kínao tiaa? 13 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà bè:
Ǹ à pá lía! 14 Ben Pilati bèńnɛ: À kɛ̀ diaa? Bɔ́ dàn à kɛ̀? Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà
kàara wà bè: Ǹ à pá lía! 15 Pilati yezi à gbɛ̃nɔ pɔnnaa wɛtɛ, ben à Baraba
gbàrɛńnɛ. À Yesu kpà sozanɔa aɔ̃ à gbɛ̃ flào aɔ̃ à pá lía.

Yesu fabona
(Mat 27:27-31, Yoh 19:2-3)

16 Ben soza pìnɔ gàao bùsu gbɛ̃nsi pì bɛ, ben aɔ̃ ń gãli kàkɔ̃a píngi. 17 Aɔ̃
gumusu tɛ̃aa dànɛ, ben aɔ̃ lɛ̀ fùra tã̀ aɔ̃ɔ kùnɛ. 18 Ben aɔ̃ɔe ì kpaaa wà bè: Fɔɔ
Yudanɔ kína! 19 Aɔ̃ɔe à lɛɛ gòo a mìa aɔ̃ɔe lóu suua, aɔ̃ɔe kuɛɛ ń kosooa wèe
mì síɛɛnɛ. 20 Kɛ̀ aɔ̃ à fabò wà yã̀a, ben aɔ̃ gumusu tɛ̃aa pì gòàla aɔ̃ à zĩnda
pɔ́kãsãa dànɛ. Ben aɔ̃ bɔ̀ɔ wèe gaa à pá lía.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yoh 19:17-27)

21 Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, Sirɛni gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Simɔ bɔ̀ lakutu kea èe suu wɛ́tɛ guu,
ben aɔ̃ gã nàa à Yesu líkpansɛ́. Àmbe Alɛsanda kɔ̃n Rufuo de ũ. 22 Ben aɔ̃
gàa Yesuo guu kɛ̀ wè be Gɔgɔta kɛ̀ bè mìwatorokii. 23 Ben aɔ̃ geepiwɛ̃ɛ kɛ̀ wà
yǎkɔ̃tɛ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃o dɔ̀nɛ, mɔde èe miro. 24 Kɛ̀ aɔ̃ à pà lía, ben aɔ̃ à pɔ́kãsãanɔ
kpàatɛtɛ wà kàɛ, ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ lán aɔ̃ baade é sɛ́ nà. 25 Aɔ̃ à pà lía mɔ̀
kɛ̃ndomɛ. 26 Wà yã kɛ̀ wà dìa kɛ̃̀ wà nà lía à mìla wà bè:

Yudanɔ kína.

27 Wà kpãi wɛ́ɛdewɛnɔ pà lía à saɛ gwe dɔ gɔ̃ɔn plaa, gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃
doo à ɔzɛɛzi. 28 Lɛn yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn pàpa lɛ kɛ̀ wà bè: Wà à kàkɔ̃a kɔ̃n
dàkɛrinɔ.
29 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́la gweenɔɔ e ń mì kɛɛ degũdegũ, aɔ̃ɔe à sɔ̃sɔ̃ɔ
wà bè: Ɛhɛ̃! Mmɔn kɛ̀ n bè nɛ́ Luda kpɛ́ wí ǹ ɛara ǹ bo gurɔ aagɔ̃ɔ
daguran gweroo? 30 Ǹ n zĩnda mì sí ǹ pita lía! 31 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔɔ e à faboo lɛ wà bè: À gbɛ̃ pãndenɔ mì sì, mɔde eé fɔ̃ à a
zĩnda mì síro. 32 Tó Mɛsaya, Isarailinɔ kína pìta lía tia wà e, wé à náanɛ kɛ.
Ben gbɛ̃ kɛ̀ wà ń pá lía lɛdoonɔɔ e à sɔ̃sɔ̃ɔ dɔ.

Yesu gana
(Mat 27:45-46, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30)

33 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃.
34 Fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃n Yesu wii lɛ̀ gbãngbãn à bè: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani!
Beee bè: Ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dia n ma ton? 35 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gwe
kenɔ yã pì mà, ben aɔ̃ bè: À ma, èe Ilia sísii. 36 Ben gbɛ̃ke bàa lɛ̀ à gàa à sabo
sɛ̀ à dà geepiwɛ̃ kpǎkpã guu, à fĩ̀fĩ kapaa, ben à dɔ̀ Yesunɛ à mi. Ben à bè:
À zɛ gĩa wà gwa tó Ilia é mɔ́ à à pita. 37 Yesu wii gbãaa lɛ̀ à wɛ̃̀ndi tà. 38 Ben
Luda kpɛ́ lábure kɛ̃̀kɔ̃rɛ plaa bɔna musu suna gĩzĩ. 39 Kɛ̀ sozanɔ gbɛ̃nsi kɛ̀ zɛ
Yesu aɛ gwee è lán à gà nà, ben à bè: Yãpuramɛ Luda Nɛ́n gbɛ̃ kɛ̀ ũ. 40 Nɔgbɛ̃
kenɔ kú gwe dɔ aɔ̃ɔe guu gwaa kãaa. Ń tɛ́n Mariama Magadalɛni kún kɔ̃n
Mariamao Yemisi Nɛ́ngo kɔ̃n Yusufuo da kɔ̃n Salomɛo. 41 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu
kú Galili, aɔ̃mbe aɔ̃ègɔ̃ tɛ́zi wàgɔ̃ à ĩan ká. Nɔgbɛ̃ pãndenɔ kú gwe dɔ pari
kɛ̀ aɔ̃ gàao Yerusalɛmu lɛdo.

Yesu vĩina
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42)

42 Azuma zĩ uusiɛ. Kɛ̀ wèe kámmaboguro soru kɛɛ, 43 Yusufu Arimatea
gbɛ̃ mɔ̀. Gbɛ̃ tɔ́deemɛ Yuda gbãadeenɔ tɛ́. Àmɔ sɔ̃ɔ e kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
dãa. À kùgbãaa kɛ̀ à gàa Pilati kiia à Yesu gɛ̀ gbèkaa. 44 Kɛ̀ Pilati mà Yesu
gĩakɛ à gà kɔ̀, à bɔ̀ à saɛ. Ben à sozanɔ gbɛ̃nsi sìsi à à là tó Yesu gà kɔ̀. 45 Kɛ̀
Pilati gbɛ̃nsi yã pì mà, ben à Yusufu gbà zɛ́ à gɛ̀ pì sɛ́. 46 Ben Yusufu gàa à
táaru bisa lù, ben à gàa à à gɛ̀ pìta lía à bisa pì fĩ̀fĩa. À à dà gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà
sɔ̀ mira ũu guu, ben à gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ gbegere pà à tàta wɛ̀ɛ pìlɛ. 47 Mariama
Magadalɛni kɔ̃n Mariama Yusufu dao è gura kɛ̀ wà Yesu gɛ̀ pì dàɛn.

16

Yesu fɛɛna gaan
(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10)

1 Kámmaboguro yãanao uusiɛ Mariama Magadalɛni kɔ̃n Mariama
Yemisi dao kɔ̃n Salomɛo nɔ́si gũ nnaa lù, lɛ wà gá wà kú Yesu mɛ̀a.

[2] Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ aɔ̃ bɔ̀ wèe gaa mira pì kiia. [3] Aɔ̃ kɔ̃ là zɛ́n
wà bè: Dé bé eé gbɛ̀ mɔ̀ gbegere pá à guowe mira lɛ́a sɔ̃ɔ? [4] Zaakɛ gbɛ̀
pì bíta maamaa. Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀ wà gwà, ben aɔ̃ɔ è wà gbɛ̀ pì gbegere pà
wà gùo mira pì lɛ́a. [5] Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ mirawɛɛ pì guu, ben aɔ̃ gɔ̃kparɛ ke è vɛ̃ɛna
ɔplazi à utagyaba puraa dana. Ben aɔ̃ kɛ̀ gìri. [6] À bèńnɛ: Àton kɛ gìriro, Yesu
Nazarɛti kɛ̀ wà pà lían ée wɛtɛɛroo? À fɛ̀ɛ, à kú kɛ̀ro. À guu kɛ̀ wà à dàɛn
gwa, [7] é gá à o à ìbanɔnɛ kɔ̃n Pitao kɛ̀ èe dɔɔńnɛ aɛ gana Galili. Gwen aɔ̃é à
en lán à òńnɛ nà. [8] Aɔ̃ɔe lugalugaa yã pì bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ bɔ̀ miran aɔ̃ bàa lɛ̀.
Aɔ̃ɔe yãke o gbɛ̃kenɛro kɛ̀ vĩa ń kũ yãnzi.

Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi
(Mat 28:9-20, Luk 24:13-49, Yoh 20:11-23, Zĩr 1:6-8)

[9] Kɛ̀ Yesu fɛ̀ɛ Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ, à a zĩnda ɔ̀dɔa Mariama
Magadalɛninɛ káaku. Nɔgbɛ̃ pì guun Yesu pɛ̀ zĩn mɛ̀n swɛɛplaaanɔa. [10] Ben
nɔgbɛ̃ pì gàa à ò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo yãanɔnɛ. Aɔ̃ nɔ̀sɛ yakana wèe ɔ́ɔ dɔɔ. [11] Kɛ̀
aɔ̃ɔ mà kɛ̀ Yesu kú wɛ̃̀ndio ai nɔgbɛ̃ pì à è wɛ́ɛo, aɔ̃ɔe síro.
[12] Beee gbɛra gurɔɔ kɛ̀ ń gɔ̃ɔn plaaanɔɔ tɛ́ zɛ́ guu aɔ̃ɔe gaa wɛ́tɛ guu, à bɔ̀
à mɔ̀ńzi lán gbɛ̃ pãnde bà. [13] Kɛ̀ aɔ̃ lìara wà sù, aɔ̃ɔ ò gbɛ̃ kpaaanɔnɛ, mɔde
aɔ̃ɔe ń yã síro. [14] Zãazãa à bɔ̀ à mɔ̀ a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔzi kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́
blee. Ben à kpã̀kɛ̃ńzi ń swãgbãa yãnzi, zaakɛ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro bensɔ̃ aɔ̃ɔe
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à è kɛ̀ à fɛ̀ɛnɔ yã síro. [15] Ben à bèńnɛ: À gá anduna gu píngia à ma
baaru nnaa kpá gbɛ̃nɔnɛ ń píngi. [16] Gbɛ̃ kɛ̀ sì ben à batisi kɛ̀ bé eé mìsina e.
Gbɛ̃ kɛ̀ èe sí sɔ̃ro, yã é vɛ̃ɛ adeea. [17] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baaru pì sìnɔ yãkɛnanɔn yɛ̀:
Aɔ̃égae zĩnnɔ gom̃ma kɔ̃n ma tɔ́o, aɔ̃égae yãke borii o. [18] Aɔ̃é mlɛ̃̀ sɛ́ kɔ̃n ɔɔo.
Baa tó aɔ̃ sɛwɛɛ mì, pɔ́ke é ń lero. Aɔ̃égae ɔ kɛ gyãreenɔa aɔ̃ gbãa kũ.

Tana Yesuo ludambɛ
(Luk 24:50-53, Zĩr 1:9-11)

[19] Kɛ̀ Dii Yesu yã òńnɛ à yã̀a, ben Luda à sɛ̀ à tào musu, ben à vɛ̃̀ɛ Luda
ɔplaazi. [20] Ben à ìba pìnɔ gàa wà waazi kɛ̀ gu píngia. Dii zĩi kɛ̀ńyo à a yã
kãsãa pɛ̀ɛ kɔ̃n dabuyã kɛ̀ tɛ́zinɔ.

LUKU
Baaru nnaa kɛ̀ Luku kɛ̃̀

Yesu Kirisi ina 1:5-2:52
Yaaya Batisikɛri waazikɛna 3:1-3:20
Yesu batisikɛna 3:21-4:13
Yesu yãdannɛna Galili 4:14-9:50
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 9:51-19:27
Yesu kuuna Yerusalɛmu 19:28-22:46
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 22:47-24:53

1 Gbɛ̃ paridee ɔ kpà, lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀ wa tɛ́ tɔ̃kɛ̃ takada guu zɛ́azɛa, 2 lán gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ yã pì sèedadeenɔ ũ kɔ̃n a baarukparinɔɔ òwe nà zaa káaku. 3 Tia
sa mapi sɔ̃, lán ma wɛ́ɛ tɛ̀ yã pìnɔzi nà doodo zaa a daɛna, má è à maa mà
kɛ̃nnɛ zɛ́azɛa, ma gbɛ̃ bɛ̀ɛde Tiofilu, 4 lɛ ǹ yã kɛ̀ wà dànnɛɛ sãnsãn dɔ̃.

Malaika gĩakɛ à Yaaya Batisikɛri ina yã ò

5 Yudea bùsu kí Hɛrɔdu gurɔ sa'ori kee kuu, à tɔ́n Zakari. À kú Abia
sa'orinɔ gãli guumɛ. À naɔ̃ tɔ́n Ɛlizabɛti, Aruna boriimɛ dɔ. 6 Aɔ̃ plaaa ń
píngi maa Ludanɛ. Aɔ̃ègɔ̃ kuu taari sai, aɔ̃ɔ Dii doka kɔ̃n yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna.
7 Mɔde aɔ̃ nɛ́ vĩro, zaakɛ Ɛlizabɛti nɛ́ pãaamɛ, ben aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa ń píngi zi kũ̀.
8 Gurɔɔ kɛ̀ sa'ona kà ń gãlia, Zakari bé èe sa'ona Ludaa zĩi kɛɛ. 9 Lán
sa'ori pìnɔ è kɛ nà, aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀, ben kàbankpɛ Zakari kũ̀, lɛ à gá tuaetiti
kpata Dii kpɛ́n. 10 Tuaetitikpatagurɔ parii kàkɔ̃a kpɛɛlɛa píngi aɔ̃ɔe adua
kɛɛ. 11 Ben Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀zi à zɛ̀ tuaetitikpataki ɔplazi. 12 Kɛ̀ Zakari
à è, à kɛ̀ gìri, vĩa à kũ̀. 13 Ben malaika pì bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro Zakari.
Luda n wɛ́ɛkɛɛ sì, n naɔ̃ Ɛlizabɛti é nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, nɛ́ tɔ́ kpánɛ Yaaya. 14 N pɔɔ
é kɛ nna, nɛ́ yáa dɔ, gbɛ̃nɔ é pɔnnaa kɛ à ina yã musu pari, 15 zaakɛ eégɔ̃
dɛ Diinɛ gbɛ̃nsi ũmɛ. Eé wɛ̃ɛ ke í gbãa ke miro, Luda Nini égɔ̃ kúa zaa à
da gbɛɛɛmmɛ. 16 Eé tó Isarailinɔ aɛ dɔ Dii ń Ludaa pari, 17 eé dɔ Diinɛ aɛ
kɔ̃n Luda Nini gbãaa kɛ̀ Ilia vĩ yãao. Eé tó denɔ lɛ́ kɛ do kɔ̃n ń nɛ́nɔ, eé
tó swãyãmarisaideenɔ gbɛ̃ maaanɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ sɛ́. Eé tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú soru guu
Diinɛ.
18 Ben Zakari bè malaika pìnɛ: Mɛ́ yã pì sãnsãn dɔ̃ diamɛ? Zaakɛ mare
zikũnan ma ũ, ben ma naɔ̃ zi kũ̀ dɔ. 19 Ben malaika pì wèàla à bè: Mámbe
Gabliɛli ũ, mɛɛ̀gɔ̃ zɛna Luda aɛzĩ. Àmbe à ma zĩ mà yã pì onnɛ mà baaru
nnaa pì kpánnɛ. 20 Ǹ ma, n nɛ́nɛ é naɛ, nɛ́ fɔ̃ ǹ yã oro ai yã pì gá kɛo, kɛ̀
nɛ́ɛ ma yã kɛ̀ eé kɛ a gurɔɔa síro yãnzi. 21 Gurɔɔ mɔ̀a sɔ̃ wèe Zakari dãa.
À gìkɛna Luda kpɛ́n bɔ̀ ń saɛ. 22 Kɛ̀ à bɔ̀, èe fɔ̃ à yã òńyoro, ben wà dɔ̃̀ kɛ̀
à wɛ́ɛgupu è Luda kpɛ́mmɛ. Lán à nɛ́nɛ nàɛ nà, ben èe yã oońnɛ kɔ̃n ɔɔo.
23 Kɛ̀ Zakari sa'ogurɔɔ pàpa, ben à tà bɛ. 24 Beee gbɛra à naɔ̃ Ɛlizabɛti nɔ̀ sì,
ben à a zĩnda ùtɛ ai mɔ sɔɔro à bè: 25 Dii yã kɛ̀ kɛ̀mɛ, à ma wɛ̃nda gwà, à ma
bɔ wín.

Malaika gĩakɛ à Yesu ina yã ò

26 À mɔ swɛɛdodee guu Luda malaika Gabliɛli zì Galili lakutu kɛ̀ wè be
Nazarɛti guu. 27 À gàa nɔkparɛ lɛzii kɛ̀ à tɔ́n Mariama kiia. À gɔ̃kpamma
vĩ Dauda borii ũ. À tɔ́n Yusufu. 28 Kɛ̀ malaika pì gɛ̃̀ à kiia, à bènɛ: Fɔɔ
aubarikade! Dii kúnyo. 29 Mariama bídi kɛ̀ maamaa yã pìa, à laasuu lɛ̀ à
bè: Ì beee mì dɛ diamɛ? 30 Ben malaika pì bènɛ:

Mariama, ǹton tó vĩa n kũro,
zaakɛ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀nnɛmɛ.
31 Ǹ ma! Nɛ́ nɔ̀ sí ǹ nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
nɛ́ tɔ́ kpánɛ Yesu.
32 Eégɔ̃ dɛ gbɛ̃nsi ũ,
weé à sísi Luda Musude Nɛ́.
Dii Luda é à kpá
à dezi Dauda kpatan,
33 eégɔ̃ kí blee Yakubu boriinɔnɛ gurɔ píngi,
à kíblena égɔ̃ yãana vĩro.
34 Ben Mariama bè malaika pìnɛ: Kɛ̀ má gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ zikiro, beee é sí kɛ
diamɛ? 35 Malaika wèàla à bè:
Luda Nini é summa,
Luda Musude gbãaa é danla.
Beee yãnzi nɛ́ kɛ̀ nɛ́ ii pì kuuna égɔ̃ adona,
weé à sísi Luda Nɛ́.
36 N danɛ Ɛlizabɛti nɛ́gɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sina se a zikũ guu. Nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà dìɛ pãaa ũu
pì kú kɔ̃n nɔ̀ mɔ swɛɛdooo tia. 37 Zaakɛ Luda kiian baabɔ píngi è sí kɛn.
38 Ben Mariama bè: Dii zɔ̀blerin ma ũ. À kɛmɛ lán ń ò nà. Ben malaika pì
tà à à tòn.

Mariama gana Ɛlizabɛti gwa

39 Gurɔɔ mɔ̀a Mariama fɛ̀ɛ à gàa lakutu kɛ̀ kú Yudea bùsu gusĩsĩdeen gɔ̃ɔ.
40 À gàa Zakari bɛ, ben à ì kpà Ɛlizabɛtia. 41 Kɛ̀ Ɛlizabɛti Mariama ì pì mà,
à nɛ́ vȉ à gbɛɛɛ guu, ben Luda Nini sù Ɛlizabɛtia, 42 à wii gbãaa lɛ̀ à bè:
Aubarikadeen n ũ dɛ nɔgbɛ̃ píngila. Aubarikadeen nɛ́ kɛ̀ kú n gbɛɛɛn ũ
dɔ. 43 Bɔ́n ma ũ kɛ̀ ma Dii da mɔ̀ ma gwaa? 44 Gurɔɔ kɛ̀ ma n ì mà dé, nɛ́ kɛ̀
kú ma gbɛɛɛn vȉ kɔ̃n pɔnnaao. 45 Aubarikadeen n ũ, mmɔn kɛ̀ n yã kɛ̀ Dii
ònnɛɛ sì, kɛ̀ eé kɛ.

Mariama Dii tɔ́ sɛna lezĩ

46 Ben Mariama bè:
Mɛ́ɛ Dii tɔ́ sɛɛ lezĩ ma swɛ̃̀ guu,
47 ma pɔɔ e kɛɛ nna Luda ma Mìsiria,
48 zaakɛ à ma yã dà,
mamɔma à zɔ̀bleri kɛ̀ mɛ́ɛ ká pɔ́ke lɛ́zĩroo.
Zaa tia ai gurɔ píngi weé bemɛ aubarikadeemɛ,
49 zaakɛ Luda gbãade yã bíta kɛ̀mɛ.
À tɔ́ kú adona.
50 È wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è a vĩa kɛɛnɔnɛ
ai ń boriia.
51 À a gȁsã pòro à a gbãaa ɔ̀dɔańnɛ,
à ĩadãrinɔ fȁakɔ̃a kɔ̃n ń laasuunɔ.
52 À gbãadeenɔ bɔ̀ kpatan,
à talakanɔ sɛ̀ lezĩ.
53 À pɔ́ maaanɔ kpà nɔadɛrinɔa aɔ̃ kȁ,
mɔde à ɔɔdeenɔ gbàrɛ ɔkori.
54 À a zɔ̀bleri Isarailinɔ ĩan ká,
aɔ̃ yã e sãnlo.
55 À wɛ̃nda dɔ̃̀ Ibraĩnɛ kɔ̃n a borii pìnɔ
lán à ò wa dezinɔnɛ nà.

56 Mariama vɛ̀ɛ kɔ̃n Ɛlizabɛtio lán mɔ aagɔ̃ɔ bà, ben à tà bɛ.

Yaaya Batisikɛri ina

57 Ɛlizabɛti nɛ́'igurɔɔ kà, ben à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 58 Kɛ̀ à fáandideenɔ kɔ̃n à
danɛnɔɔ mà lán Dii wɛ̃nda dɔ̃̀nɛ nà, aɔ̃ pɔnnaa kɛ̀o. 59 À gurɔ sɔraagɔ̃dee
zĩ aɔ̃ mɔ̀ bầngu kɛ nɛ́ pìnɛ, lɛ wà à de Zakari tɔ́ kpánɛ, 60 ben à da bè: Auo!
Weé à sísi Yaayamɛ. 61 Aɔ̃ bènɛ: Gbɛ̃kee kú n danɛnɔ tɛ́ kɛ̀ à tɔ́ beee vĩro.
62 Ben aɔ̃ yã ò à denɛ kɔ̃n ɔɔo, lɛ wà dɔ̃ dian à yezi wà tɔ́ kpánɛ nà. 63 Zakari
walaa gbèka, ben à kɛ̃̀a: À tɔ́n Yaaya. Yã pì bɔ̀ ń saɛ ń píngi. 64 Gwe gɔ̃ɔ à
nɛ́nɛ gùɛ, à lɛ́ bɔ̀ èe yã oo èe Luda sáabu kpaa. 65 Ben vĩa ń fáandideenɔ kũ̀ ń
píngi, ben Yudea bùsu gusĩsĩde gbɛ̃nɔɔ e yã pì tɔ̃kɛ̃ɛ ń píngi. 66 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
yã pì mànɔ kũna ń nɔ̀sɛ guu wà bè: Bɔ́n nɛ́ pì égɔ̃ dɛ a ũ ziaa? Zaakɛ Dii ɔɔ
ligazimɛ.

Zakari annabikɛyã̀'ona

67 Luda Nini sù à de Zakaria, ben à annabikɛyã ò à bè:
68 Wà Dii Isarailinɔ Luda sáabu kpá!
À mɔ̀ à a gbɛ̃nɔ bò.
69 À Mìsiri gbãadee bɔ̀we
a zɔ̀bleri Dauda bori tɛ́,
70 lán à ò a annabinɔ gãzĩ nà zaa gìkɛna.
71 Aɔ̃ bè eé wa sí wa ibɛɛnɔa,
eé wa bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàwaguu pìnɔ ɔzĩ.
72 Lɛmɛ à wa dezinɔ wɛ̃nda gwà lɛ,
à bà kuunańyo yã e sãnlo.
73 À la dà wa dezi Ibraĩnɛ
74 à bè é wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ,
é wa gba zɛ́ wà dɔazi vĩa sai,
75 lɛ wa kuuna gɔ̃nɛ adona gbɛ̃ maaanɔ ũ
ai wa wɛ̃̀ndi lɛ́n.
76 Mpi sɔ̃ ma nɛ́,
weé n sísi Luda Musude annabi,
zaakɛ ḿbe nɛ́ dɔ Diinɛ aɛ ǹ zɛ́ kɛkɛnɛ.
77 Nɛ́ tó à gbɛ̃nɔ dɔ̃ lán eé ń mì sí nà,
lán eé ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ nà.
78 Zaakɛ wa Ludaa sùu vĩ,
bɔna musu eé mɔ́ wa gwa lán gudɔna bà,
79 lɛ à guu pu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusiaa guunɔnɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gaa lɛ́zĩnɔ,
lɛ à wa gbá da aafia zɛ́n.
80 Nɛ́ pì bíta kũ̀ à gɔ̃̀ kãgbãadee ũ. A kú gbáan ai gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ Isarailinɔnɛ
gupuraaa.

2

Yesu Kirisi ina
(Mat 1:18-25)

1 Gurɔɔ mɔ̀a Siza Ogɔsutu bɔ̀ kɔ̃n yão à bè wà a bùsu gbɛ̃nɔ naro ń píngi.
2 Narona káaku kɛ̀ wà kèn gwe gurɔɔ kɛ̀ Kiriniu dɛ Siria bùsu gbɛ̃nsi ũ.
3 Baade píngi gàa a bɛ wɛ́tɛ lɛ wà à tɔ́ da takadan. 4 Yusufu sɔ̃ bɔ̀ Nazarɛti,
Galili bùsun à gàa Dauda bɛ lakutu Bɛtɛlɛmu, Yudea bùsun, kɛ à dɛ Dauda
borii ũ yãnzi. 5 À gàa lɛ wà à tɔ́ da takadan gwe kɔ̃n a nɔkpamma Mariama

kɛ̀ nɔ̀sinao, 6 ben gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gwe, à nɛ́'igurɔɔ kà, 7 ben à a nɛ́ daudu ì.
À bisa fĩ̀fĩa à à dàɛ pɔ́kɑ̃deenɔ pɔ́blebɔn, kɛ̀ aɔ̃ɔe guu e nibɔnɔ pitakiiaro
yɑ̃nzi.

8 Sɑ̃dɑ̃rinɔɔ kú bùsu dɔ̃nkɔ̃ pì guu, aɔ̃ɔe ii sɛ̃̀tɛ aɔ̃ɔe ń sɑ̃anɔ dɑ̃kpaa
gwɑ̃avĩ. 9 Ben Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀ńzi, Dii gakui guu pù à lìgańzi, ben vĩa
ń kũ maamaa. 10 Malaika pì bèńnɛ: Àton tó vĩa a kũro, zaakɛ ma mɔ mà
baaru nnaa kpáaremɛ, gbɛ̃ píngi pɔɔ é kɛ nna maamaa. 11 Wà Mìsiri ìare
Dauda wɛ́tɛn gwɑ̃avĩa, àmbe Mɛsaya ũ Dii ũ. 12 Sèeda kɛ̀ eé tó à à dɔ̃ɔn
yɛ̀: É nɛ́kpɑ̃ntɛ̃ e daɛna pɔ́kɑ̃deenɔ pɔ́blebɔn, bisa fĩfĩa. 13 Kɑ̃ndo ludambɛ
zĩ̀kpɛɛnɔɔ kú kɔ̃n malaika pìo lɛdo paripari, aɔ̃ɔe Luda sáabu kpaa wà bè:
14 Wà Luda tɔ́ bɔ zaa musu,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yɑ̃ kɛ̀nɛ nnaanɔ aafia e tɔɔtɛa.

15 Kɛ̀ malaika pìnɔ gùńla aɔ̃ tà ludambɛ, ben sɑ̃dɑ̃rinɔɔ bèkɔ̃nɛ: Wà gá
Bɛtɛlɛmu, lɛ wà yɑ̃ kɛ̀ kɛ̀ pì e, yɑ̃ kɛ̀ Dii tò wá dɔ̃̀. 16 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa
kpakpaa aɔ̃ bɔ̀ Mariama kɔ̃n Yusufuoa kɔ̃n nɛ́kpɑ̃ntɛ̃ pìo daɛna pɔ́kɑ̃deenɔ
pɔ́blebɔn. 17 Kɛ̀ aɔ̃ à è, aɔ̃ yɑ̃ kɛ̀ wà òńnɛ nɛ́ pì musu ò. 18 Ben yɑ̃ kɛ̀ sɑ̃dɑ̃rinɔɔ
ò pì bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ saɛ ń píngi. 19 Mariama yɑ̃ pì kũna a nɔ̀sɛ guu píngi
èe laasuu lɛɛa. 20 Sɑ̃dɑ̃rinɔ lìara wà tà, aɔ̃ɔe Luda tɔ́ sɛɛ lezĩ aɔ̃ɔe à sáabu
kpaa yɑ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mà ben aɔ̃ɔ è yɑ̃nzi, zaakɛ à kɛ̀ lán wà òńnɛ nà.

Tɔ́kpana Yesunɛ

21 À gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ nɛ́ bɑ̃̀ngukɛgurɔɔ kà, ben wà tɔ́ kpànɛ Yesu, tɔ́ kɛ̀
malaika ò zaalɛ wèe à nɔ̀ síroo.

Yesu ɔdɔana Diinɛ

22 Kɛ̀ aɔ̃ gbɑ̃sĩbɔgurɔɔ kà, aɔ̃ à sɛ̀ wà gàa à ɔdɔa Diinɛ Yerusalɛmu lán Musa
doka ò nà. 23 Zaakɛ à kú Dii doka takadan wà bè, wà daudunɔ kpá Diia.
24 Aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wà dìɛ Dii doka takadan kpà, wà bè pɔ̃tɛ̃ɛ mɛ̀n plaaa ke
lukulukunɛ bɔ̀rɔ mɛ̀n plaa.

25 Gbɛ̃kee kú Yerusalɛmu à tɔ́n Simɛɔ. Gbɛ̃ maaamɛ, à Luda vĩa vĩ à wɛ́ɛ
dɔ Isarailinɔ mìsinazi. Luda Ninii kúa, 26 ben à bènɛ eé ga Dii gbɛ̃ kɛ̀ wè be
Mɛsaya ena sairo. 27 Luda Nini dɔ̀nɛ aɛ, ben à gɛ̃̀ Luda ua guu. Kɛ̀ Mariama
kɔ̃n Yusufuo mɔ̀ kɔ̃n ń nɛ́ Yesuo yɑ̃ kɛ̀ wà dìɛ doka takadan kɛna yɑ̃nzi,
28 ben Simɛɔ à sì a ɔzĩ à Luda sáabu kpà à bè:
29 Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri gbarɛ aafia guu sa
lán ń òmɛ nà Dii,
30 zaakɛ ma wɛ́ɛ sì Mìsiri kɛ̀ ń dìɛlɛ,
31 kɛ̀ n à yɑ̃ kɛ̀kɛ bori píngi wáa.
32 Eégɔ̃ dɛ gupuraa ũ lɛ à guu pu bori pɑ̃ndenɔnɛ
à n gbɛ̃ Isarailinɔ tɔ́ sɛ́ lezĩ.
33 Yɑ̃ kɛ̀ à ò nɛ́ pì musu bɔ̀ à de kɔ̃n à dao saɛ. 34-35 Simɛɔ sa maaa òńnɛ, ben
à bè nɛ́ pì da Mariamanɛ:
Àmbe eégɔ̃ dɛ sèeda kɛ̀ Isarailinɔ é gízi ũ,
pɔsiaa é n swɛ̃̀ zɔ̃ lán fɛ̃ɛdaa bà.
Isaraili kenɔ é kaatɛ aɔ̃ kenɔ é mìsina e à gɑ̃zĩ,
aɔ̃ nɔ̀sɛ guu yɑ̃ é bɔ gupuraaa.

36 Nɔgbɛ̃ annabi kee kú gwe à tɔ́n Ana, Fanuɛli nɛ́, Asa boriimɛ. Nɔgbɛ̃
pì zi kṹ kótokoto. À zɑ̃ kɛ̀ kɔ̃n a gɔ̃kpammao wɛ̃̀ swɛɛplaa, 37 ben à gɔ̃̀
gyaanɔɔ ũ ai wɛ̃̀ basiigɔ̃ awɛɛsiigɔ̃. È bɔ Luda uaro, ègɔ̃ dɔɔ Ludazi fɑ̃antɛ̃

kɔ̃n gwãavĩo kɔ̃n lɛ́yinao kɔ̃n aduakɛnao. 38 Zĩ beeea gɔ̃ɔ à sɔ̃ńzi, à Luda
sáabu kpà, èe nɛ́ pì yã oo gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Yerusalɛmu bɔnazinɔnɛ ń píngi.

Liara tana Nazarɛti

39 Kɛ̀ Yusufu kɔ̃n Mariamao kɛ̀ lán à kú Dii doka takadan nà píngi wà
yȁa, aɔ̃ lìara wà tà ń bɛ wɛ́tɛ Nazarɛti, Galili bùsun. 40 Nɛ́ pì fɛ̀ɛ à gbãa kȗ.
Ɔ̃ndɔ̃ɔ mɔ̀a, ègɔ̃ kú kɔ̃n Luda aubarikao.

Yesu gana Luda ua a nɛ́ngo zĩ

41 Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o Yesu de kɔ̃n à dao è gá Banla zĩbaa kɛ Yerusalɛmumɛ. 42 Kɛ̀
Yesu kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa, aɔ̃ lìara wà gàa zĩbaa kɛ lán aɔ̃è kɛ nà. 43 Kɛ̀ zĩbaa
yȁa, aɔ̃ɔe taa, ben aɔ̃ nɛ́ Yesu gɔ̃̀ Yerusalɛmu, aɔ̃ɔ à yã dɔ̃ro. 44 Aɔ̃ɔe daa à
kú ń gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ. Kɛ̀ aɔ̃ táa ò gurɔ do, ben aɔ̃ɔe à wɛtɛɛ ń danɛnɔ kɔ̃n ń gbɛ̃
dɔ̃nanɔ tɛ́. 45 Kɛ̀ aɔ̃ɔe à ero, aɔ̃ lìara wà gàa à wɛtɛ Yerusalɛmu. 46 À gurɔ
aagɔ̃dee zĩ aɔ̃ à è Luda ua guu vɛ̃ɛna yãdannɛrinɔ tɛ́, èe swã kpaa ń yãzi,
èe yã lalaaḿma. 47 À yã dɔ̃na kɔ̃n à yãwenlanao bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à yã maanɔ
saɛ ń píngi. 48 Kɛ̀ à de kɔ̃n à dao à è, à bɔ̀ ń saɛ, ben à da bènɛ: Bɔ́yãnzi ń
kɛ̀we lɛzi? N de kɔ̃n mapio bídi kɛ̀ n wɛtɛna yãnzi. 49 À wèńla à bè: À kɛ̀ dia
ée ma wɛtɛɛ? Á dɔ̃ kɛ̀ à kɔ̃ sìo mà a De bɔkɔ̃tɛ kɛnloo? 50 Mɔde aɔ̃ɔe yã kɛ̀ à
òńnɛ pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro.

51 Yesu lìara à tàńyo Nazarɛti à ń yã mà. À da yã pìnɔ kũna a nɔ̀sɛ guu
píngi. 52 Yesu bíta kȗ, à ɔ̃ndɔ̃ɔ kàara à nna kɔ̃n Ludao kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ.

3

Yaaya Batisikɛri waazikɛna
(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Yoh 1:19-28)

1 Siza Tiberia kíblena wɛ̃̀ gɛ̃rodee guu Pɔntiu Pilatin Yudea bùsu gbɛ̃nsi
ũ, Hɛrɔdu e kí blee Galili, à vȉi Filipi e kí blee Iturea bùsun kɔ̃n Tarakɔniti
bùsuo, Lisania sɔ̃ɔ e kí blee Abilɛnɛ bùsun. 2 Anasa kɔ̃n Kayafaon sa'orikinɔ
ũ. Gurɔɔ mɔ̀a Luda yã ò Zakari nɛ́ Yaayanɛ gbáan. 3 Ben à fɛ̀ɛ èe ligaa Yoda
baa kãa kpa kɔ̃n baa kɛ̀ kpaaozi píngi, èe waazi kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ. À òńnɛ aɔ̃
ń nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ batisi kɛ, Luda é ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ. 4 Lán à kú annabi Isaya
takada guu nà à bè:

À baarukpari kòto ma dɔ gbáan,
èe bee à zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ poronɛ súusu.
5 Guzurɛ píngi é tata,
kpiiinɔ kɔ̃n sȉsĩnɔ é daɛ píngi.
Zɛ́ kotinanɔ é poro súusu,
zɛ́ wokũwokũnɔ é kpakɔ̃sɔ̃,
6 gbɛ̃ sãnda píngi é e lán Luda è ń mì sí nà.

7 Gbɛ̃nɔ ègɔ̃ mɔɔ à kiia pari aɔ̃ batisi kɛ, ben è beńnɛ: Gbɛ̃ntee pitigoonɔ!
Dé bé à lɛ́ dàawa à bàa sí pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda é pitaḿmanɛ? 8 À nɔ̀sɛliɛna yã kɛ,
weégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ a liɛ. Kɛ̀ Ibraĩ dɛ a dezi ũ, àtongɔ̃ daa kɛ̀ beee bé eé a bɔro. Mɛ́ɛ
ooare, Luda é fɔ̃ à gbɛ̀ kɛ̀nɔ kɛ Ibraĩ boriinɔ ũ. 9 Kpása diɛna línɔzi kɔ̀. Luda
é lí kɛ̀ è nɛ́ maaa iroo zɔ̃ à zu tɛ́ guu.

10 Gbɛ̃nɔ à là wà bè: Tó lɛmɛ, wé kɛ diamɛ? 11 À wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀
uta vĩ mɛ̀n plaaa à à doo kpá gbɛ̃ kɛ̀ vĩrooa. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́blee vĩ à kɛ lɛ dɔ.
12 Bɛ'ɔɔsirinɔ mɔ̀ batisi kɛ, ben aɔ̃ à là wà bè: Dannɛri, wé kɛ diamɛ? 13 À

wèńla à bè: Àton bɛ'ɔɔ síḿma dɛ lán wà dìɛ nàlaro. 14 Sozanɔ à là: Wapinɔ
sɔ̃, wé kɛ diamɛ? À bèńnɛ: Àton gbãaa mɔ gbɛ̃nɔnɛ à ń blero. À zɛ kɔ̃n fĩa
kɛ̀ wè boareeo.
15 Gbɛ̃nɔ tãmaa e kaara. Baade píngi e laasuu lɛɛ a nɔ̀sɛ guu Yaaya yãa,
tó àmbe Mɛsaya ũ. 16 Yaaya bèńnɛ ń píngi: Mɛɛ̀ a batisi kɛ kɔ̃n íomɛ, mɔde
gbɛ̃ke é mɔ́ à gbãaa dɛmala, mɛ́ɛ ká mà à kyatee bɔbɔnɛro. Àmbe eé a batisi
kɛ kɔ̃n Luda Ninio kɔ̃n tɛ́o. 17 À gbaka kũna kɛ̀ eé pɔ́ fão. Eé pɔ́wɛɛ ká a
dɔ̃̀n, eé à sàko ká tɛ́ kɛ̀ è garoo guu. 18 Yaaya baaru nna kpannɛna guu à
nàkɔ̃rɛḿma kɔ̃n yã pãndenɔo pari. 19 Ben à kpã̀kɛ̃ kí Hɛrɔduzi a vĩ̀i naɔ̃
Hɛrɔdia yã musu kɔ̃n yã zaa pãnde kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi, 20 ben Hɛrɔdu ɛ̀ara à yã
zaaa kɛ̀ dɔ, à Yaaya dà kpɛ́siaan.

Yesu batisikɛna
(Mat 3:13-17, Maa 1:9-11)

21 Kɛ̀ Yaaya e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ ń píngi, à Yesu batisi kɛ̀ se. Gurɔɔ kɛ̀ Yesu
e adua kɛɛ, ludambɛɛ wɛ̃̀kɔ̃a, 22 ben Luda Nini sùa, à dɛ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà. Ben à
kòto mà bɔna ludambɛ à bè: Ḿbe ma Nɛ́ mɛ̀n do léle yenzidee ũ, kɛ̀ ma pɔɔ
nnamma maamaa.

Yesu bori bɔzia
(Mat 1:1-17)

23 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu nà a zĩia, à kà wɛ̃̀ baaakuri taka. Wèe daa Yusufu
nɛ́'inamɛ.
Yusufu sɔ̃ Eli nɛ́mɛ,
24 Eli sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
Mɛlɛki sɔ̃ Yanai nɛ́mɛ,
25 Yanai sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Amɔsi nɛ́mɛ,
Amɔsi sɔ̃ Naumu nɛ́mɛ,
Naumu sɔ̃ Ɛsɛli nɛ́mɛ,
Ɛsɛli sɔ̃ Nagai nɛ́mɛ,
26 Nagai sɔ̃ Maata nɛ́mɛ,
Maata sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Sɛmɛi nɛ́mɛ,
Sɛmɛi sɔ̃ Yosɛki nɛ́mɛ,
Yosɛki sɔ̃ Yoda nɛ́mɛ,
Yoda sɔ̃ Yoanana nɛ́mɛ,
27 Yoanana sɔ̃ Resa nɛ́mɛ,
Resa sɔ̃ Zɛrubabɛli nɛ́mɛ,
Zɛrubabɛli sɔ̃ Sealatiɛli nɛ́mɛ,
Sealatiɛli sɔ̃ Nɛri nɛ́mɛ,
Nɛri sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
28 Mɛlɛki sɔ̃ Adi nɛ́mɛ,
Adi sɔ̃ Kosamu nɛ́mɛ,
Kosamu sɔ̃ Ɛlɛmadamu nɛ́mɛ,
Ɛlɛmadamu sɔ̃ Ɛɛ nɛ́mɛ,
Ɛɛ sɔ̃ Yɔsua nɛ́mɛ,
29 Yɔsua sɔ̃ Ɛliɛza nɛ́mɛ,
Ɛliɛza sɔ̃ Yorimu nɛ́mɛ,
Yorimu sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,

Levi sɔ̃ Simɛɔ nɛ́mɛ,
30 Simɛɔ sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Yonamu nɛ́mɛ,
Yonamu sɔ̃ Ɛliakimu nɛ́mɛ,
Ɛliakimu sɔ̃ Mɛlɛa nɛ́mɛ,
31 Mɛlɛa sɔ̃ Mɛna nɛ́mɛ,
Mɛna sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Natã nɛ́mɛ,
Natã sɔ̃ Dauda nɛ́mɛ,
Dauda sɔ̃ Yɛsɛ nɛ́mɛ,
32 Yɛsɛ sɔ̃ Ɔbɛdi nɛ́mɛ,
Ɔbɛdi sɔ̃ Bɔaza nɛ́mɛ,
Bɔaza sɔ̃ Salamɔ nɛ́mɛ,
Salamɔ sɔ̃ Nasɔ̃ nɛ́mɛ,
Nasɔ̃ sɔ̃ Aminadabu nɛ́mɛ,
33 Aminadabu sɔ̃ Ramu nɛ́mɛ,
Ramu sɔ̃ Ɛzɛrɔnu nɛ́mɛ,
Ɛzɛrɔnu sɔ̃ Pɛrɛzi nɛ́mɛ,
Pɛrɛzi sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yakubu nɛ́mɛ,
34 Yakubu sɔ̃ Isaaku nɛ́mɛ,
Isaaku sɔ̃ Ibraĩ nɛ́mɛ,
Ibraĩ sɔ̃ Tera nɛ́mɛ,
Tera sɔ̃ Nao nɛ́mɛ,
Nao sɔ̃ Serugu nɛ́mɛ,
35 Serugu sɔ̃ Rɛu nɛ́mɛ,
Rɛu sɔ̃ Pɛlɛgi nɛ́mɛ,
Pɛlɛgi sɔ̃ Eberu nɛ́mɛ,
Eberu sɔ̃ Sela nɛ́mɛ,
Sela sɔ̃ Kaina nɛ́mɛ,
36 Kaina sɔ̃ Apasada nɛ́mɛ,
Apasada sɔ̃ Sɛmu nɛ́mɛ,
Sɛmu sɔ̃ Nuu nɛ́mɛ,
Nuu sɔ̃ Lamɛki nɛ́mɛ,
Lamɛki sɔ̃ Mɛtusela nɛ́mɛ,
37 Mɛtusela sɔ̃ Ɛnɔku nɛ́mɛ,
Ɛnɔku sɔ̃ Yarɛdi nɛ́mɛ,
Yarɛdi sɔ̃ Malalɛli nɛ́mɛ,
Malalɛli sɔ̃ Kenana nɛ́mɛ,
Kenana sɔ̃ Ɛnɔsu nɛ́mɛ,
38 Ɛnɔsu sɔ̃ Sɛti nɛ́mɛ,
Sɛti sɔ̃ Adamu nɛ́mɛ,
Adamu sɔ̃ Luda nɛ́mɛ.

4

Yesu yɔ̃agwana
(Mat 4:1-11, Maa 1:12-13)

1 Yesu bɔ̀ Yoda èe suu pana kɔ̃n Luda Ninio, ben Ninii pì gàao gbáan.
2 Ibilisi à yɔ̀ à gwà gwe ai gurɔ baplaa. Gurɔɔ mɔ̀a èe pɔ́ke blero. Kɛ̀ gurɔ
baplaaa pì pàpa, nɔaa e à dɛɛ. 3 Ben Ibilisi bènɛ: Tó Luda Nɛ́n n ũ, ǹ be gbɛ̀
kɛ̀ li burɛdi ũ. 4 Yesu wèàla à bè: À kú Luda yãn wà bè: Pɔ́bleen gbɛ̃ntee
ègɔ̃ kúo adoro.

5 Ben Ibilisi gàao gu lezĩn, ben à anduna kpatanɔ ɔ̀dɔanɛ píngi a zɛki gbɛ̀n
gɔ̃ɔ 6 à bè: Mɛ́ n gba beeenɔ iko píngi kɔ̃n a gakuio, zaakɛ à kú ma ɔzĩmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ má yezin mɛ́ kpáa. 7 Tó n dɔnzi kɛ̀mɛ, eé gɔ̃ n pɔ́ ũ píngimɛ. 8 Yesu
wèàla à bè: Wà kɛ̃̀ wà bè, ǹ dɔnzi kɛ Dii n Ludanɛ ǹgɔ̃ dɔɔzi ado.
9 Ben Ibilisi gàao Yerusalɛmu à à zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛ̃a à bè: Tó Luda
Nɛ́n n ũ, ǹ ɔ kpá n zĩndazi kɛ̀, 10 zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Eé n yã o a malaikanɔnɛ aɔ̃ n dãkpa.
11 Aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ lɛ ǹton gɛ̃̀n sí gbɛ̀aro yãnzi.
12 Yesu wèàla à bè: Wà bè ǹton Dii n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
13 Kɛ̀ Ibilisi Yesu yɔ̃̀ à gwà kɔ̃n yã píngio à yã̀a, ben à à tòn ai zĩkea dɔ.

Yesu nana a zĩia Galili
(Mat 4:12-17, Maa 1:14-15)

14 Yesu lìara à tà Galili kɔ̃n Luda Nini gbãaao, ben à tɔ́ dà bùsu pìla píngi.
15 È yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ guu, baade píngi è à sáabu kpá.

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi
(Mat 13:53-58, Maa 6:1-6)

16 Ben à gàa Nazarɛti, guu kɛ̀ à nɛ́ blèn. Kámmaboguroɔ zĩ à gàa
aduakɛkpɛn lán è kɛ nà. À fɛ̀ɛ à zɛ̀ lɛ à kyó kɛ, 17 ben wà annabi Isaya
takada kpàa. Kɛ̀ à pòro, à bɔ̀ guu kɛ̀ wà yã kɛ̀kii kɛ̃n-a wà bè:
18 Dii Ninii kúma,
à ma diɛ mà baaru nnaa kpá takaasideenɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ̃ńzĩndanɛ kpàakpa kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda vĩroonɔnɛ,
mà wɛ́ɛwɛ̃na kpàakpa kɛ vĩ̀anɔnɛ,
mà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yinanɔ poro,
19 mà Dii gbɛ̃kɛkɛnnɛgurɔɔ kpàakpa kɛ.
20 Ben à takada pì kòko à kpà dɔnlɛria à vɛ̃̀ɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kpɛ́ guunɔ wɛ́ɛ
fĩa ń píngi. 21 Ben à nà yã'onnɛnaa à bè: Luda yã kɛ̀ pàpa gbã̀a lán ée maa
nà. 22 Yã maaa kɛ̀ da à lɛ́n bɔ̀ ń saɛ ń píngi, aɔ̃e à tɔ́ nnaa sii wà bè: Yusufu
nɛ́n yɛ̀roo?
23 Ben à bèńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ é yáasi kɛ̀ zumɛ. Tó ḿbe likita ũ, ǹ n
zĩnda kɛ̃kɔ̃a. É bemɛ mà yã kɛ̀ á mà má kɛ̀ zaa Kapɛnamu kɛ ma bɛ wɛ́tɛ
guu kɛ̀ dɔ. 24 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ a bɛ wɛ́tɛ guuro. 25 Mɛ́ɛ
ooare yãpura, kɛ̀ ludambɛ zɛ́ tàta Ilia gurɔ, gyaanɔnɔɔ pari. Lou e maro ai
wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n mɔ swɛɛdoo, ben dekaa bíta kà Isarailinɔ bùsun píngi, 26 mɔde
Luda e Ilia zĩ ń gbɛ̃kearo, sé gyaanɔɔ kɛ̀ kú Zarɛfa, Sidɔ̃ saɛ. 27 Annabi Ɛlisa
gurɔ sɔ̃, Isarailinɔ bùsun kusunɔɔ dimmɛ, mɔde èe ń gbɛ̃ke kɛ̃kɔ̃aro, sé Siria
bùsu gbɛ̃ Naama.
28 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú aduakɛkpɛ guunɔ yã pì mà, aɔ̃ fɛ̃̀ maamaa ń píngi.
29 Ben aɔ̃ bɔ̀ kɔ̃n Yesuo wɛ́tɛ kpɛɛ aɔ̃ gàao sĩ̀sĩ kɛ̀ ń wɛ́tɛ káɛa gòroa, lɛ wà ɔ
sɔ̃zi à lɛ́ɛ à sín yãnzi. 30 Ben à bɔ̀ ń tɛ́ à tà.

Yesu zĩnde kɛ̃kɔ̃ana Kapɛnamu
(Maa 1:21-28)

31 Yesu tà Kapɛnamu, Galili bùsun, ben èe yã daańnɛ kámmaboguroɔ
zĩ. 32 À yãdannɛna bɔ̀ ń saɛ, zaakɛ à yã iko vĩ. 33 Gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kee kú
aduakɛkpɛn gwe, ben à wii gbãaa lɛ̀ à bè: 34 Á'a! Bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi, Yesu
Nazarɛti? N mɔ ǹ wa kaatɛn yɔ́? Má dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ń dɛ a ũ, ḿbe Luda gbɛ̃ kɛ̀

kú adona ũ. 35 Ben Yesu gì zĩn pìnɛ à bè: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gɔ̃gbɛ̃ pìa. Ben zĩn
pì gɔ̃gbɛ̃ pì pầɛ gbɛ̃nɔ tɛ́ à gòa, èe à kɛ̃nnaro. 36 Gbɛ̃nɔ bídi kè ń píngi, aɔ̃ɔe
kɔ̃ lalaa: Bɔ́ taka bori yãn gwee? È yã da zĩnnɔnɛ kɔ̃n iko gbãaao, ben aɔ̃è
goḿma. 37 Ben à tɔ́ dà bùsu pìla píngi.

Gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana pari
(Mat 8:14-17, Maa 1:29-34)

38 Kɛ̀ à bɔ̀ aduakɛkpɛn, ben à tà Simɔ bɛ. Simɔ naɔ̃ daa e mɛ̀wãaa kɛɛ
maamaa, ben wà à yã ònɛ. 39 Yesu zɛ̀àla à gì mɛ̀wãaa pìnɛ, ben à mɛ̀ yĩi kṹ.
Zaa gwe gɔ̃ɔ à fɛɛ à pɔ́blee kɛ̀ńnɛ.

40 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ gyãree vĩinɔ mɔ̀ńyo Yesu kiia, ben à ɔ kɛ̀kɛ
ń baadea à ń kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ń gyã bori sãnda píngio. 41 Zĩnnɔ sɔ̃ɔ e bɔɔ gbɛ̃nɔ
guu kɔ̃n wiiio pari wà bè: Ḿbe Luda Nɛ́ ũ. Mɔde è gíńnɛ aɔ̃ yã o, kɛ̀ aɔ̃ à dɔ̃̀
Mɛsaya ũ yãnzi.

Yesu waazikɛna Galili
(Maa 1:35-39)

42 Gukɛ̃kɔ̃ana Yesu bɔ̀ wɛ́tɛ guu à gàa gusaɛ, ben gbɛ̃nɔɔ e à wɛtɛɛ. Kɛ̀ aɔ̃
bɔ̀a, aɔ̃ɔ yezi à ń tóro. 43 Ben à bɛ̀ńnɛ: Sé mà kpata kɛ̀ bɔ Luda kiia baaru
kpá wɛ́tɛ kpaaanɔnɛ dɔ, zaakɛ beee yãnzin Luda ma zĩzi. 44 Ben à gàa èe
waazi kɛɛ Yudea bùsu aduakɛkpɛnɔ guu.

5

Yesu ìba káakunɔ sisina
(Mat 4:18-22, Maa 1:16-20)

1 Zĩkea Yesu zɛna Gɛnɛsarɛti sɛ̀bɛ baa, ben gbɛ̃nɔ kàkɔ̃azi pari lɛ wà Luda
yã ma yãnzi, aɔ̃ɔe nakɔ̃rɛɛa. 2 Ben à góro'itɛ è kaɛna baa mɛ̀n plaa, sɔrɔkɔnɔ
bɔ̀ɛn aɔ̃ɔe ń táarunɔ pipii. 3 Ben à gɛ̃̀ góro pìnɔ doke guu kɛ̀ dɛ Simɔ pɔ́ ũ, à
wɛ́ɛ kɛ̀a à góro pì yĩpa féte à gɛ̃o ín. Ben à vɛ̃̀ɛ góro pì guu à yã dà gbɛ̃nɔnɛ.

4 Kɛ̀ à yã ò à yầa, ben à bè Simɔnɛ: Ǹ gá kɔ̃n góroo í lɔ̀n, à táaru zu, é kpɔ̀
kũ. 5 Simɔ wèàla à bè: Dannɛri, wa zĩi kɛ̀ ai guu gàa dɔo wée pɔ́ke kũro,
mɔde lán ń ò nà, mɛ́ zu. 6 Kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ, aɔ̃ kpɔ̀ kàkɔ̃a gídigidi ai aɔ̃ táarunɔ yezi
à kɛ̃. 7 Ben aɔ̃ ɔ kɛ̀ yáku ń górode daanɔnɛ aɔ̃ mɔ́ wà ń ĩan ká. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀, aɔ̃ kpɔ̀
kà góro mɛ̀n plaaa pìnɔ guu à pà ai aɔ̃ɔ yezi wà vlɛ̃ɛ. 8 Kɛ̀ Simɔ Pita è lɛ, à
kùɛ Yesu gbá saɛ à bè: Ǹ gu ma saɛ Dii, zaakɛ durunkɛrin ma ũ. 9 Simɔ bídi
kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ ń píngi kpɔ̀ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kṹ pì yãnzi. 10 Lɛmɛ dɔ
Yemisi kɔ̃n Yohanao, Zebedi nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kɔ̃n Simɔo bídi kɛ̀ se. Ben
Yesu bè Simɔnɛ: Ǹton tó vĩa n kũro. Zaa gbầa gbɛ̃nteen nɛ́gɔ̃ wɛɛ. 11 Kɛ̀ aɔ̃
kà kɔ̃n ń góroo baa, ben aɔ̃ pɔ́ píngi tòn wà tɛ̀zi.

Kusu kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 8:1-4, Maa 1:40-45)

12 Zĩkea Yesu kú wɛ́tɛ ke guu, ben gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kusu dààlaa mɔ̀. Kɛ̀ à Yesu
è, à dàɛ a puua à wɛ́ɛ kɛ̀a à bè: Dii, tó ń yezi, nɛ́ fɔ̃ ǹ ma kɛ̃kɔ̃a wásawasa.
13 Ben Yesu ɔ bɔ̀ à kɛ̀a à bè: Má yezi, ǹ gɔ̃ wásawasa. Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yầa.
14 Ben Yesu bènɛ: Ǹton o gbɛ̃ke maro. Ǹ gá ǹ n zĩnda ɔdɔa sa'orinɛ ǹ sa'opɔ
kɛ̀ Musa dìɛ kpá n kɛ̃kɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

15 Yesu baaru dàgula dɛ yãala. Gbɛ̃nɔ è kakɔ̃a pari wà à yã ma, lɛ à ń
kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ń gyãanɔ dɔ. 16 Ben Yesu è bɔ ń tɛ́ à gá adua kɛ gusaɛ.

Gbɛ̃ kaɛna kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 9:1-8, Maa 2:1-12)
17 Zĩkea Yesu e yã daańnɛ. Farisi kenɔ kɔ̃n ludayãdannɛri kenɔ vɛ̃ɛna
gwe. Aɔ̃ bɔ̀ Galili kɔ̃n Yudea wɛ́tɛnɔ guu píngi kɔ̃n Yerusalɛmuo. Luda
gbãaa kúo, ben èe gyãreenɔ kɛ̃ɛkɔ̃a. 18 Ben gbɛ̃kenɔ mɔ̀, aɔ̃ɔ gbɛ̃ kaɛna sɛna
kɔ̃n daɛbɔo, aɔ̃ɔe zɛ́ wɛtɛɛ wà gɛ̃o wà à diɛ Yesu aɛ. 19 Kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃kii ero parii
yãnzi, ben aɔ̃ dìdio kpɛ́ musu, aɔ̃ kpɛ́ fɔ̃̀, ben aɔ̃ à pìta kɔ̃n à daɛbɔo zà guu
Yesu aɛ. 20 Kɛ̀ Yesu è aɔ̃ɔ a náanɛ vĩ, à bè: Ma gbɛ̃, n durunnɔ kɛ̃̀mma.
21 Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisi pìnɔɔ ò ń nɔ̀sɛ guu: Dén gbɛ̃ kɛ̀ èe dɔkɛɛ
Ludao kɛ̀ ũ sɛɛ? Dé bé eé fɔ̃ à durun kɛ̃ńnɛ, tó èe kɛ Luda ado baasiroo?
22 Yesu ń laasuu dɔ̃̀, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée laasuu beee taka lɛɛ a nɔ̀sɛ
guuzi? 23 Tó ma bè à durunnɔ kɛ̃̀a, ke tó ma bè à fɛɛ à táa o, à kparee bé à
aagaa? 24 Má ò lɛ lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ durunkɛ̃nnɛna iko vĩ tɔɔtɛ kɛ̀mɛ.
Ben à bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ: Ma bènnɛ, ǹ fɛɛ ǹ n daɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 25 Gwe gɔ̃ɔ à
fɛ̀ɛ à zɛ̀ ń wáa, à a daɛbɔ pì sɛ̀ à tà bɛ, èe Luda sáabu kpaa. 26 Baade píngi lɛ́
àɛ, ben aɔ̃ Luda tɔ́ bɔ̀. Vĩa guu aɔ̃ bè: Wa dabuyã è gbã̀a.

Levi sisina
(Mat 9:9-13, Maa 2:13-17)
27 Beee gbɛra Yesu bɔ̀, ben à bɛ'ɔɔsiri kɛ̀ wè benɛ Levi è vɛ̃ɛna a
bɛ'ɔɔsikpɛn. À bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. 28 Ben à fɛ̀ɛ à pɔ́ píngi tòn à tɛ̀zi.
29 Ben à pɔ́ble bíta kɛ̀ a bɛ à Yesu sìsia, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ e pɔ́
bleeńyo pari. 30 Ben Farisinɔ kɔ̃n ń ludayãdannɛrinɔ yãkete kà a ìbanɔzi
wà bè: Bɔ́yãnzi ée pɔ́ blee ée í mii kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔozi?
31 Ben Yesu wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aafia vĩi bà kú likita yãoro, sé gyãree. 32 Mɛ́ɛ
mɔ́ gbɛ̃ maaanɔ sísi aɔ̃ ń nɔ̀sɛ liɛro, sé durunkɛrinɔ.

Lɛ́yina yã
(Mat 9:14-17, Maa 2:18-22)
33 Ben wà bènɛ: Yaaya ìbanɔ ègɔ̃ lɛ́ yii aɔ̃ègɔ̃ adua kɛɛ baabɔɛ. Lɛmɛ kɔ̃n
Farisi ìbanɔ dɔ, mɔde n gbɛ̃nɔ ègɔ̃ pɔ́ blee aɔ̃ègɔ̃ í miimɛ. 34 Ben Yesu wèńla
à bè: É fɔ̃ à be nɔsɛri gbɛ̃nɔ lɛ́ yi gurɔɔ kɛ̀ à kúńyoɔ́? 35 À gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ weé
nɔsɛri pì bɔ ń tɛ́, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi sa. 36 Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ dɔ à bè: Gbɛ̃ke è uta
dufu li wà dì a ziilaro. Tó wà kɛ̀ lɛ, uta dufu é yakamɛ, à zii é kɔ̃ sí kɔ̃n uta
dufu nambata pìoro. 37 Wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kɛ̀ lɛ, wɛ̃
dufu pì é tùu pũtãmɛ, eé kwɛ́ɛ, tùu é yaka. 38 Auo, wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu
dufu guumɛ. 39 Gbɛ̃ kɛ̀ kɔ̃ dɔ̃̀ kɔ̃n wɛ̃ zi minao è à dufu sáabu kpáro, è be à
zii bé à nna.

6

Kámmabogurɔ yã
(Mat 12:1-14, Maa 2:23-3:6)
1 Kámmabogurɔɔ zĩkea Yesu e pãa buraanɔla, ben à ìbanɔ pɔ́wɛɛ wòro aɔ̃
suguu pà ń ɔɔn, aɔ̃ɔe soo. 2 Ben Farisi kenɔ bèńnɛ: Bɔ́yãnzin ée yã kɛ̀ dɛ wè
kɛ kámmabogurɔɔ zĩroo kɛɛzi? 3 Yesu wèńla à bè: Ée à kyó kɛ á è lán Dauda
kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ kɛ̀ nà gurɔɔ kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo? 4 À gɛ̃̀ Luda ua guu à burɛdi
kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ sɛ̀ à sò, à kpà a gbɛ̃nɔa, burɛdi kɛ̀ gbɛ̃kee à sona zɛ́ vĩro,
sé sa'orinɔ. 5 Ben Yesu bèńnɛ: Gbɛ̃ntee Nɛ́ bé à iko vĩ kámmabogurɔɔa.
6 Kámmabogurɔ pãnde zĩ dɔ Yesu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn èe yã daańnɛ. Gɔ̃gbɛ̃ kee
kú gwe à ɔplaa fɛ̃fɛ̃na. 7 Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔɔ e Yesu tàasi kɛɛ,

tó eé à kɛ̃kɔ̃a kámmaboguroo zĩ, lɛ wà yã e wà dia. 8 À ń laasuu dɔ̃̀, ben à bè
gbɛ̃ kɛ̀ à ɔɔ fɛ̃fɛ̃na pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ zà guu. Kɛ̀ à fɛ̀ɛ à zɛ̀ gwe, 9 ben Yesu bèńnɛ:
Mɛ́ɛ a laamɛ. À zɛ́ vĩ wà yã maaa kɛ kámmaboguroo zĩɔ́, ke à zaaa? Wà gbɛ̃
mì sín yɔ́, ke wà dɛmɛ? 10 Yesu ń gwá à lìgańzi ń píngi, ben à bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ:
Ǹ n ɔɔ pì poro. Kɛ̀ à pòro, ben à ɔɔ kɛ̀ a gbɛ̀n. 11 Farisinɔ pɔ fɛ̃̀ maamaa, ben
aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ Yesuzi, dian aɔ̃é kɛnɛ nà.

Zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna
(Mat 10:1-4, Maa 3:13-19)

12 Gurɔ beeea Yesu bɔ̀ à gàa adua kɛ sĩ̀sĩgɛɛzi, ben à wɛ́ɛ kɛ̀ Ludaa gwãavĩ
ai guu gàa dɔo. 13 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben à a ìbanɔ sìsiazi, à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
bɔ̀ ń tɛ́, à ń díɛ zĩ̀rinɔ ũ. 14 Gbɛ̃ pìnɔ tɔ́n yɛ̀: Simɔ kɛ̀ à tɔ́ kpànɛ Pita, à dãaro
Anduru, Yemisi, Yohana, Filipi, Batɔlɔmiu, 15 Matiu, Tomasi, Alafeu nɛ́
Yemisi, Simɔ kɛ̀ wè benɛ Aĩade, 16 Yemisi nɛ́ Yudasi kɔ̃n Yudasi Isikariɔti
kɛ̀ gɔ̃̀ bɔnkpɛɛdee ũuo.

Yesu yãdannɛna Galili
(Mat 4:23-25)

17 Yesu pìtańyo à zɛ̀ gusararaaa, guu kɛ̀ à ìba kpaaanɔ kɔ̃n pariio kún.
Aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu kɔ̃n Yudea bùsuo píngi kɔ̃n ísialɛa wɛ́tɛ kɛ̀ kú Taya kɔ̃n
Sidɔ̃o saɛnɔ. 18 Aɔ̃ mɔ̀ à yã ma, lɛ à ń kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ń gyãanɔ dɔ. Gbɛ̃ kɛ̀ zĩn e
ĩa daaḿmanɔ kɛ̃̀kɔ̃a dɔ. 19 Baade píngi e wɛtɛɛ à ɔ kɛa, zaakɛ gbãaa e bɔɔ à
guu, èe gbɛ̃ píngi kɛ̃ɛkɔ̃amɛ.

Aubarikadeenɔn Yesu ìbanɔ ũ
(Mat 5:1-12)

20 Ben à wɛ́ɛ sɛ̀ à a ìbanɔ gwà à bè:
Aubarikadeenɔn amɔa takaasideenɔ ũ,
zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ a pɔ́ ũ.
21 Aubarikadeenɔn amɔa kɛ̀ nɔaa e a dɛɛ tiaanɔ ũ,
zaakɛ é kã.
Aubarikadeenɔn amɔa kɛ̀ ée ɔ́ɔ dɔɔ tiaanɔ ũ,
zaakɛ é yáa dɔ.
22 Aubarikadeenɔn a ũ,
tó wà zàagu, tó wà gìazi, tó wà a sɔ̃sɔ̃,
tó wà a tɔ́ zaaa sì Gbɛ̃ntee Nɛ́ yãnzi.
23 Gurɔɔ kɛ̀ yã beeenɔ a le, à pɔnnaa kɛ à vĩvĩ kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ a láada
bíta ludambɛ. Lɛn aɔ̃ dezinɔ kɛ̀ annabinɔnɛ lɛ.
24 Wãiyoo amɔa ɔɔdeenɔ,
a gĩakɛ a a mɛ̀ nnaa mà kɔ̀.
25 Wãiyoo amɔa kɛ̀ á kãna tiaanɔ,
nɔaa é a dɛ.
Wãiyoo amɔa kɛ̀ ée yáa dɔɔ tiaanɔ,
é sósobi kɛ à ɔ́ɔ dɔ.
26 Wãiyoo apinɔ, tó baade píngi e a tɔ́ nnaa sii,
zaakɛ lɛn aɔ̃ dezinɔ kɛ̀ annabi ɛgɛdeenɔnɛ lɛ.

Yena ibɛɛzi
(Mat 5:38-48)

27 Mɛ́ɛ oo amɔa kɛ̀ ée ma yã maanɔnɛ, àgɔ̃ ye a ibɛɛnɔzi à à maaa kɛ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ zàaguunɔnɛ. 28 À sa maaa o gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è sa zaaa oareenɔnɛ. À adua
kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ĩa daawaanɔnɛ. 29 Tó gbɛ̃ n swãn kɛ̀ n gasu dooa, ǹ à doo
dɔnɛ dɔ. Tó gbɛ̃ n utadaa sìmma, ǹton gínɛ kɔ̃n n dansikioro. 30 Tó gbɛ̃ pɔ́

wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Tó gbɛ̃ n pɔ́ sìmma, ǹton gbekaaro. 31 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ
lán á yezi aɔ̃ kɛare nà. 32 Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeaziinɔn á yeńzi, bɔ́ sáabun á vĩi?
Baa durunkɛrinɔ ègɔ̃ ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeńzinɔzi se. 33 Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à maaa
kɛareenɔn eè à maaa kɛńnɛ, bɔ́ sáabun á vĩi? Baa durunkɛrinɔ è kɛ lɛ se.
34 Tó gbɛ̃ kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzi à pɔ́ eḿmanɔn eè pɔ́ sɛ̃kãńnɛ, bɔ́ sáabun á vĩi? Zaakɛ
durunkɛrinɔ è pɔ́ sɛ̃kãkɔ̃nɛ, lɛ aɔ̃ e wà à gɛ̃ɛ sí yãnzimɛ. 35 Àgɔ̃ ye a ibɛɛnɔzi à
à maaa kɛńnɛ. À pɔ́ sɛ̃kãńnɛ wɛ́ɛdɔzisai, é láada bíta e, égɔ̃ dɛ Luda Musude
nɛ́nɔ ũ, zaakɛ è à maaa kɛ guturunɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ. 36 Àgɔ̃ wɛ̃nda vĩ lán
a De wɛ̃nda vĩ nà.

Kɔ̃ taari'ena
(Mat 7:1-6)

37 Àton gbɛ̃ taari ero, Luda é a taari e sero. Àton yã vɛ̃ɛ gbɛ̃aro, Luda é
yã vɛ̃ɛawaro. À sùu kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ, Luda é sùu kɛao. 38 À gbɛ̃ gba pɔ́, Luda é
a gba se. Eé zaka maaa kɛ̀ à gbɛ̃̀gbɛ̃ à wɛ̃̀ à pà yɛ́lɛlɛ káare a utalɛn. Zaakɛ
zaka kɛ̀ eè yɔ̃ońnɛn Luda é yɔ̃onnɛ se.
39 Ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Vĩ̀a é fɔ̃ à gò kũ vĩ̀anɛɔ́? Aɔ̃ plaa ń píngi é si
wɛ̀ɛnloo? 40 Ìba ègɔ̃ dɛ a dànnɛrilaro, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ yã dàda à bɔ̀ɛzi dɛ lán a
dànnɛri bàmɛ. 41 Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ sɛ̃̀buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa wɛ́ɛn eezi, bensɔ̃ nɛ́ɛ
lí kɛ̀ da n wɛ́ɛn yã daaroo? 42 Mmɔn kɛ̀ nɛ́ɛ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn eero, nɛ́ kɛ
dia ǹ be n gbɛ̃daaanɛ, à tó ǹ sɛ̃̀buru kɛ̀ da à wɛ́ɛn bɔnɛ? Mɔnafikide! Ǹ
líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn bɔ gĩa, nɛ́ gbasa ǹ guu e wásawasa, lɛ ǹ e ǹ sɛ̃̀buru kɛ̀ kú
n gbɛ̃daa wɛ́ɛn bɔnɛ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Mat 7:16-20, 12:33-36)

43 Lí maaa è nɛ́ zaaa iro, lí zaaa è nɛ́ maaa iro. 44 Wè lí píngi dɔ̃ a nɛ́amɛ.
Wè kãkãa bo lɛ̀ líaro, wè geepi e gyantoaro. 45 Gbɛ̃ maaa è à maaa bɔ à
maaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. Gbɛ̃ zaaa sɔ̃ è à zaaa bɔ à zaaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ.
Zaakɛ yã kɛ̀ swɛ̃̀ pàn lɛ́ è o.

Kpɛ́bori gɔ̃ɔn plaaanɔ
(Mat 7:24-27)

46 Bɔ́yãnzin eègɔ̃ ma sísii Dii, Diizi, ben eè yã kɛ̀ má ò kɛroo? 47 Gbɛ̃ kɛ̀
mɔ̀ ma kiia, à ma yã mà ben à zĩi kɛ̀a, mɛ́ ɔdɔaare lán adee dɛ nà. 48 À dɛ
lán ɛ̃bori kɛ̀ wɛ̀ɛ yɔ̃̀ zã̀azã à ɛ̃ɛ kpàɛ gbɛ̀a bàmɛ. Kɛ̀ swaa pà, í dàgula à kà kpɛ́
pìzi, èe nigãro kɛ̀ wà bò maa yãnzi. 49 Gbɛ̃ kɛ̀ à ma yã mà ben èe zĩi kɛaroo
dɛ lán ɛ̃bori kɛ̀ ɛ̃ɛ kpàɛ tɔɔtɛla pã wɛ̀ɛyɔ̃sai bàmɛ. Kɛ̀ swa'i kàzi, ben à kwɛ̀
bìtim gɔ̃ɔ. Kpɛ́ pì yakana kɛ̀ bíta.

7

Sozanɔ gbɛ̃nsi zĩkɛri kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 8:5-13)

1 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ píngi à yã̀a, ben à gàa Kapɛnamu. 2 Romu
sozanɔ gbɛ̃nsi kee kú gwe, à zĩkɛri vĩ kɛ̀ à bɛ̀ɛ vĩnɛ maamaa, ben èe gyãa
kɛɛ ai à kà gana. 3 Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì Yesu baaru mà, à Yuda gbɛ̃nsinɔ zĩ̀a wà
wɛ́ɛ kɛa à mɔ́ à a zĩkɛri pì mì sí. 4 Kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu kiia, aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a gbãngbãn
wà bè: Gbɛ̃ pì kɔ̃ sìo ǹ à ĩan ká. 5 À ye wa boriizi, àmbe à aduakɛkpɛ dɔ̀we.
6 Ben Yesu gàańyo. Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n à bɛɛo, ben gbɛ̃nsi pì a gbɛ̃nnanɔ zĩ̀ wà yã
kɛ̀kii onɛ: Dii, ǹton ĩa da n zĩndaaro, mɛ́ɛ ká ǹ gɛ̃ ma bɛro. 7 Beee yãnzin má

dìɛ kɛ̀ mɛ́ɛ ká mà mɔ́ n kiia ma zĩndaro. Ǹ yã o, ma zĩkɛri é kɛ̃kɔ̃a. 8 Zaakɛ
mapi se wà iko vĩmamɛ, má iko vĩ sozanɔa. Mɛɛ̀ o aɔ̃ gbɛ̃ doonɛ à gá, è sɔ̃
gá. Mɛɛ̀ o à pãndenɛ à mɔ́, è sɔ̃ mɔ́. Mɛɛ̀ o ma zĩkɛrinɛ à kɛ̀ kɛ, è sɔ̃ kɛ. 9 Kɛ̀
Yesu yã pì mà, à bɔ̀ à saɛ. Ben à lìɛ à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́azinɔnɛ: Mɛ́ɛ ooare,
mɛ́ɛ e gbɛ̃ke ma náanɛ kɛ̀ lɛ Isarailinɔ tɛ́ro. 10 Kɛ̀ zı̃̀ri pìnɔ lìara wà sù, aɔ̃ɔ è
zĩkɛri pì kɛ̃̀kɔ̃a.

Gyaanɔ nɛ́ mɛ̀n do lélɛ fɛɛna gaan

11 Beee gbɛra Yesu gàa wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Naini guu. À ìbanɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ
gàao paripari. 12 Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n wɛ́tɛ pì bĩilɛo, à è wà gɛ̀ sɛna wèe bɔɔo.
Gyaanɔ nɛ́ mɛ̀n do lélemɛ. Wɛ́tɛpideenɔɔ kú kɔ̃n nɔgbɛ̃ pìo pari. 13 Kɛ̀ Dii à
è, ben à kɛ̀nɛ wɛ̃nda à bènɛ: Ǹton ɔ́ɔ dɔro. 14 Ben à sɔ̃̀ gɛ̀ pìzi à ɔ kɛ̀ à àkpatia.
Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sɛnanɔ zɛ̀, ben à bè: Gɔ̃kparɛ, má ònnɛ ǹ fɛɛ! 15 Ben gɛ̀ pì fɛ̀ɛ à
vɛ̃̀ɛ à nà yã'onaa. Ben Yesu à kpà à daa. 16 Vĩa gbɛ̃nɔ kṹ̀ ń píngi, aɔ̃ Luda
sáabu kpà wà bè: Wa annabi ìsi è wa tɛ́. Aɔ̃ bè dɔ: Luda mɔ̀ a gbɛ̃nɔ gwa.
17 Ben Yesu baaru dà Yudea bùsula kɔ̃n bùsu kɛ̀ ligazinɔ píngi.

Yaaya Batisikɛri zı̃̀rinɔ
(Mat 11:2-19)

18 Yaaya ìbanɔ yã pìnɔ tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi. Ben Yaaya ń gɔ̃ɔn plaaanɔ sìsi 19 à ń
zĩ Diia aɔ̃ à la, àmbe gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ ũɔ́, ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃ pãndezimɛ? 20 Kɛ̀
gbɛ̃ pìnɔ kà Yesu kiia, aɔ̃ bènɛ: Yaaya Batisikɛri bé à wa zĩ wà n la, ḿbe gbɛ̃
kɛ̀ eé mɔ́ ũɔ́, ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃ pãndezimɛ? 21 Zaa gwe gɔ̃ɔ Yesu gbɛ̃nɔ
kɛ̃̀kɔ̃a pari kɔ̃n ń gyãanɔ kɔ̃n ń wãwãanɔ kɔ̃n ń zĩnnɔ. À tò vı̃̀anɔ guu è pari
dɔ. 22 Ben à bè Yaaya zı̃̀rinɔnɛ: À gá à yã kɛ̀ á è bensɔ̃ á mànɔ gbãnɛ. À onɛ
vı̃̀anɔɔ e guu ee, ɛrɛnɔɔ e táa oo, kusunɔɔ e kɛ̃ɛkɔ̃a, swãdoonɔɔ e yã maa,
gɛ̀nɔɔ e fɛɛɛ, takaasideenɔɔ e baaru nna waazi maa. 23 Aubarikadeen gbɛ̃
kɛ̀ è fu ma yãaroo ũ.

24 Kɛ̀ Yaaya zı̃̀rinɔ tà, Yesu Yaaya yã ò pariinɛ à bè: Bɔ́n a gaa gwa gbáan?
Kàba kɛ̀ ĩa e nigãan yɔ́? 25 Bɔ́n a gaa gwa saa? Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́kãsã zãɛ danan yɔ́?
Nnamari kɛ̀ aɔ̃è pɔ́kãsã maaa daanɔ ègɔ̃ kú kíbɛmɛ. 26 Bɔ́n a gaa gwa saa?
Annabin yɔ́? Lɛmɛ! Mɛ́ɛ ooare à dɛ annabila se. 27 Zaakɛ Yaayan wà à yã
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:

Mɛ́ ma zı̃̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.

28 Mɛ́ɛ ooare, nɔgbɛ̃ nɛ́'ina guu gbɛ̃kee e ká Yaaya ũro. Baa kɔ̃n beeeo gbɛ̃
kɛ̀ dɛ gbɛ̃ kpɛɛdee ũ kpata kɛ̀ bɔ Luda kiia guu dɛàla.

29 Kɛ̀ baade píngi à yã mà, ai kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ sé, aɔ̃ yã nnaa kpà Ludaa,
zaakɛ Yaaya ń batisi kɛ̀. 30 Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ sɔ̃ gì yã kɛ̀ Ludaa
dìɛ à kɛńnɛzi, ben aɔ̃ɔe we Yaaya ń batisi kɛ̀ro.

31 Ben Yesu bè: Bɔ́n mɛ́ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ lɛ́kɔ̃zio? Bɔ́n aɔ̃ɔ bɔ̀kɔ̃bao? 32 Aɔ̃ɔ dɛ
lán nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú yàra guu, aɔ̃ɔe lɛ́ zuukɔ̃zinɔ bà wèe bee:

Wa kure pɛ̀are, ée ɔ̃ wãro.
Wa wɛ̃nda lɛ̀ sìare, ée ɔ́ɔ dɔro.

33 Zaakɛ Yaaya Batisikɛri mɔ̀, èe burɛdi sóro, èe wɛ̃ɛ miro, ben a bè
zĩndeemɛ. 34 Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀, è pɔ́ ble è í mi, ben a bè: Guturu wɛ̃mirimɛ,
bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔ gbɛ̃nnamɛ. 35 Mɔde wè ɔ̃ndɔ̃ɔ dɔ̃ a yãkɛnaamɛ.

Nɔ́si gũnnade kuna Yesu gbáa

36 Farisi ke Yesu sìsi à mɔ́ à pɔ́ bleao. Yesu gàa à bɛ, ben èe pɔ́ blee
gɛɛkɛsɛkɛna. 37 Nɔgbɛ̃ dàzaade kee kú wɛ́tɛ pì guu. Kɛ̀ à mà Yesu e pɔ́ blee
Farisi pì bɛ, ben à mɔ̀ gwe gbaaa nɛ́ngoo kɛ̀ nɔ́si gũ nnaao kú à guu. 38 À
zɛ̀ à kpɛɛ à gbá saɛ, èe ɔ́ɔ dɔɔ. À wɛ́ɛ'i e tɔ̃ɔ à kɛ̀sɛkpɛɛa, ben èe gogoo kɔ̃n
a mìkão, à lɛ́ pɛ̀pɛ à gbáa, ben à nɔ́si gũ nnaa pì kùa. 39 Kɛ̀ Farisi kɛ̀ à à
sìsi pì è lɛ, ben à ò a swɛ̃̀n: Tó gbɛ̃ pì nɛ́ annabimɛ, lɛ à nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe ɔ kɛɛa
kɛ̀ taka dɔ̃̀, kɛ̀ dàzaadeemɛ. 40 Ben Yesu bè Farisi pìnɛ: Simɔ, má yãke vĩ
mà onnɛ. Simɔ bè: Ǹ o, Dannɛri. 41 Yesu bè: Ɔɔdakɛri ke bé à kuu, gɔ̃ɔn
plaaanɔ à fĩa kũna, gbɛ̃ doo kondogi ɔɔ mɛ̀n wàa plaa kpɛ́ basɔɔro, gbɛ̃ doo
sɔ̃ mɛ̀n baplaa akuri. 42 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ke vĩ wà fĩa booro, ben à ń kɛ̃ aɔ̃ plaa ń
píngi. Aɔ̃ tɛ́, dé bé eégɔ̃ yezi dɛ a daalaa? 43 Simɔ wèàla à bè: Mɛ́ɛ daa gbɛ̃
kɛ̀ wà à kɛ̃̀ kɔ̃n ɔɔ bítaomɛ. Yesu bènɛ: N we maa. 44 Ben Yesu aɛ dɔ̀ nɔgbɛ̃
pìa, à bè Simɔnɛ: N nɔgbɛ̃ pì èɔ́? Kɛ̀ ma gɛ̃ n bɛ, nɛ́ɛ í kpáma ma gbá pìpiro,
nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ ma gbá pìpi kɔ̃n a wɛ́ɛ'io à gògo kɔ̃n a mìkão. 45 Nɛ́ɛ lɛ́ pɛ́maro,
nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, zaa gurɔɔ kɛ̀ ma gɛ̃ kɛ̀, èe kámma bo kɔ̃n lɛ́pɛna ma gbáaoro.
46 Nɛ́ɛ nɔ́si kɛ ma mìaro, nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ nɔ́si gũnnadee kù ma gbánɔa. 47 Beee
yãnzi mɛ́ɛ oonnɛ, à yemazi maamaa kɛ̀ à durun bíta kɛ̃̀a yãnzimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀
wà à kɛ̃̀ kɔ̃n à nɛ́ngoo sɔ̃, yenzi nɛ́ngon ègɔ̃ vĩ. 48 Ben à bè nɔgbɛ̃ pìnɛ: N
durunnɔ kɛ̃̀mma. 49 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɛ pɔ́ blee lɛdoonɔ bèkɔ̃nɛ: Dén gbɛ̃ pì ũ,
kɛ̀ èe durunnɔ kɛ̃ɛńnɛɛ? 50 Ben Yesu bè nɔgbɛ̃ pìnɛ: Ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n
mì sì. Ǹ tá bɛ aafia.

8

Nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ tɛ́ Yesuzinɔ

1 Beee gbɛra Yesu lìga wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, lakutu kɔ̃n lakutuo, èe waazi kɛɛ èe
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru nnaa kpaańnɛ. À zɪ̃̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
gàao 2 kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ à zĩnnɔ bɔ̀ ń guu à ń kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ń gyãanɔo. Mariama kɛ̀
wè benɛ dɔ Mariama Magadalɛni kɛ̀ Yesu zĩn mɛ̀n swɛɛplaaanɔ bɔɛ à guu
kú ń tɛ́ 3 kɔ̃n Hɛrɔdu bɛgwari Kuza naɔ̃ Yoanao kɔ̃n Suzanao kɔ̃n nɔgbɛ̃
pãndenɔ pari. Aɔ̃ègɔ̃ Yesu kɔ̃n a zɪ̃̀rinɔ gwaa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩio.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio
(Mat 13:1-23, Maa 4:1-20)

4 Wà bɔ̀ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo wà kàkɔ̃a Yesuzi, ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: 5 Búbari
ke bé à bɔ̀ à gàa pɔ́wɛɛ fã. Lán èe fãa nà, à kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu wà táa òa, ben
bãanɔ mɔ̀ wà blè. 6 À kenɔ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra musu. Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ, ben aɔ̃ gàga, kɛ̀ aɔ̃ɛ
mɔdɔ ero yãnzi. 7 À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu, ben lɛ̀ fɛ̀ɛńyo lɛdo à nàkɔ̃rɛḿma. 8 À
kenɔ sɔ̃ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaa guu, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà nɛ́ ì lɛo basɔɔro. Kɛ̀ à ò lɛ, à pũ̀tã
à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

9 À ìbanɔ à là yã pì bɔkɔ̃tɛnazi. 10 Ben à bè: Luda a gba zɛ́ à kpata kɛ̀ bɔ̀ à
kiia asiinɔ dɔ̃, mɔde mɛɛ̀ o gbɛ̃ kpaaanɔnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinaomɛ, lɛ aɔ̃ guu gwa
pɔ́ke'ena sai, aɔ̃ yã ma à dɔ̀rɔ dɔ̃na sai. 11 Yã pì bɔkɔ̃tɛnan yɛ̀: Pɔ́wɛɛ pì nɛ́
Luda yãmɛ. 12 Zɛ́ guu pɔ́nɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã maanɔ bà, ben Ibilisi
è mɔ́ à yã pì bɔ ń swɛ̃̀ guu, lɛ aɔ̃ton Luda náanɛ kɛ à ń mì síro yãnzi. 13 Gbɛ̀
sàra musu pɔ́nɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma wà sí kɔ̃n pɔnnaaonɔ bà,
mɔde aɔ̃ɔ kãsãa vĩro. Aɔ̃è Luda náanɛ kɛ gurɔ plaa, mɔde tó wà ń yɔ̃ wà gwà,
aɔ̃è fumɛ. 14 Pɔwɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guunɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã maanɔ bà,
mɔde anduna kãhãnkɛna kɔ̃n auziki yão kɔ̃n pɔnnakɛnao è nakɔ̃rɛḿma,

aɔ̃è fɔ̃ wà nɛ́ i à màro. 15 Tɔɔtɛ maaa pɔ́nɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma kɔ̃n
nɔ̀sɛpuraao aɔ̃è sí kɔ̃n nɔ̀sɛmaaaonɔ bà, ben aɔ̃è mɛna fɔ̃ ai aɔ̃ kɛo kaarana
pɔ́ ũ.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n fitiao
(Maa 4:21-25)

16 Wè fitia na wà taa kúɛa ke wà diɛ daɛbɔ gbáruro. Wè di dabu musumɛ,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛnɔ gupuraa e yãnzi. 17 Pɔ́kee kú utɛna kɛ̀ weé gí bɔo
gupuraaziro. Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé ma wà gí o gupuraaziro. 18 Beee
yãnzi à yã ma kɔ̃n lɛ̀akario. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ke
vĩroo sɔ̃, baa pɔ́ kɛ̀ èe daa á vĩi Luda é sía.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Maa 3:31-35)

19 Yesu da kɔ̃n à dãaronɔ mɔ̀ à kiia, ben aɔ̃ɔe e wà sɔ̃̀ziro parii yãnzi.
20 Ben wà bènɛ: N da kɔ̃n n dãaronɔ kú bàazi, aɔ̃ɔ ye n kɔ̃'enazi. 21 Ben à
wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma aɔ̃ zĩi kɛanɔn ma da kɔ̃n ma dãaronɔ ũ.

Yesu zàga'ĩa zɛna
(Mat 8:23-27, Maa 4:35-41)

22 Zĩkea Yesu gɛ̃̀ góro'itɛ guu kɔ̃n a ìbanɔ, ben à bèńnɛ: Wà bikũ sɛ̀bɛ baa.
Ben aɔ̃ dà zɛ́n. 23 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, ii Yesu lɛ̀. Ben zàga'ĩa fɛ̃ɛ sɛ̀bɛla, í e
kaa góro guu, aɔ̃ɔ kú kari lɛ́zĩ. 24 Ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ à vù wà bè: Dannɛri!
Dannɛri! Wée kaatɛɛ! Ben à fɛ̃ɛ à gì ĩanɛ kɔ̃n í kɛ̀ èe ń góro yĩpayĩpaao, ben à
zɛ̀, guu kɛ̀ kítikiti. 25 Ben à bèńnɛ: Á ma náanɛ vĩroo? Ben yã pì bɔ̀ ń saɛ, vĩa
ń kũ, ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Dén gbɛ̃ kɛ̀ ũ sɛɛ? Baa ĩa kɔ̃n ío, è yã diɛńnɛ, ben aɔ̃è à
yã mamɛ.

Ĩade kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 8:28-34, Maa 5:1-20)

26 Ben aɔ̃ kà Gadara bùsun sɛ̀bɛ baa Galili bùsu ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. 27 Kɛ̀ Yesu
bikũ̀ í baa, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n wɛ́tɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩn vĩio. À gurɔplaa kɛ̀ èe pɔ́kãsãa
naawaro. Ègɔ̃ kú bɛro, sé mirakpɛtɛa. 28-29 Wè à yi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ wè à
da lín à kũna yãnzi, mɔde è mɔ̀kyakoo pìnɔ kɛ̃kɛ̃mɛ, zĩn pì è à si sɛ̃̀n. Kɛ̀ à
Yesu è, ben à wii lɛ̀ à mɔ̀ à kùɛ à aɛzĩ, ben à pũ̀tã à bè: Yesu, Luda Musude
Nɛ́, bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi? N yã nna! Ǹton wɛ́ɛ tãmaro. À ò lɛ kɛ̀ Yesu bè zĩn
pãsĩ pì bɔ à guu yãnzimɛ. 30 Ben Yesu à là à bè: N tɔ́n diaa? Ben à wèàla à
bè: Ma tɔ́n Pari. Zaakɛ zĩnnɔɔ kú à guu parimɛ. 31 Ben zĩn pìnɔ agbaa kpà
Yesunɛ maamaa wà bè àton ń gbarɛ aɔ̃ si gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto guuro.

32 Alɛdɛ kpàsa bíta kú gwe, aɔ̃ɔe pɔ́ blee sĩ̀sĩgɛɛzi. Ben zĩn pìnɔ wɛ́ɛ kɛ̀
Yesua à ń gba zɛ́ aɔ̃ gɛ̃ ń guu. Yesu ń gbá zɛ́, 33 ben zĩnnɔ gò gbɛ̃ pìa wà gɛ̃̀
alɛdɛ pìnɔ guu. Ben alɛdɛ kpàsa pì wì bào aɔ̃ sòro sĩ̀sĩgɛɛzi wà sì sɛ̀bɛn wà
gàga gwe. 34 Kɛ̀ aɔ̃ alɛdɛdãrinɔɔ è lɛ, aɔ̃ bàa lɛ̀ wà gàa wà yã pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ wɛ́tɛ
guu kɔ̃n buraanɔ. 35 Ben wà bɔ̀ɛ lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀ pì gwa. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Yesu kiia,
aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ gòa pì è vɛ̃ɛna Yesu gbá saɛ pɔ́kãsãao dana, à kú a làakaria.
Ben vĩa ń kũ. 36 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì è wɛ́ɛnɔɔ òńnɛ dian wà zĩndee pì kɛ̃̀kɔ̃a nà,
37 ben Gadara bùsu gbɛ̃nɔ píngi wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua à bɔ ń bùsun, zaakɛ vĩa ń kũ
maamaa. Ben à gɛ̃̀ góro'itɛ guu èe taa. 38 Gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ gòa pì agbaa kpànɛ
lɛ à táo, mɔde Yesu gìnɛ à bè: 39 Ǹ ɛara ǹ tá n bɛ ǹ yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀nnɛɛ ońnɛ
píngi. Ben à tà à yã kɛ̀ Yesu kɛ̀aree kpàakpa kɛ̀ wɛ́tɛ pì guu píngi.

Yairu nɛ́ fɛɛna gaan kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ Yesu utaao
(Mat 9:18-26, Maa 5:21-43)
40 Kɛ̀ Yesu ɛ̀ara à sù, ben gbɛ̃nɔ gbãakɛ kpàzi, zaakɛ baade píngi e à
dãamɛ. 41 Ben gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ dɛ aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi ũu kɛ̀ wè benɛ Yairu mɔ̀ à
dàɛ a puua Yesu gbá saɛ, à kúɛ kɛ̀nɛ lɛ à gá a bɛ, 42 kɛ̀ à nɛ́ mɛ̀n do léle e
gaa yãnzi. Nɛ́nɔgbɛ̃ pì kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. Kɛ̀ Yesu e gaa, ben parii e
nakɔ̃rɛɛa.
43 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe, aru è bɔɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. Pɔ́ kɛ̀ à vĩ píngi à
dɛ̀ ɛ̃zɛ̃deenɔ kiia, mɔde gbɛ̃kee e fɔ̃ à à kɛ̃̀kɔ̃aro. 44 Kɛ̀ à sɔ̃̀ Yesuzi kpɛɛ kpa,
ben à ɔ kɛ̀ à uta lɛ́a. Zaa gwe gɔ̃ɔ à arubɔɛna zɛ̀. 45 Ben Yesu bè: Dé bé à
ɔ kɛ̀maa? Ben baade píngi bè á à yã dɔ̃ro. Ben Pita bè: Dannɛri, gbɛ̃nɔɔ
liganzi aɔ̃ɔe nakɔ̃rɛɛmma. 46 Ben Yesu bè: Gbɛ̃ke ɔ kɛ̀ma, zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀
gbãaa bɔ̀ ma mɛ̀ guu. 47 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì è wà a yã dɔ̃̀, ben à mɔ̀ èe lugalugaa à
dàɛ a puua à gbá saɛ, ben à yã kɛ̀ tò à ɔ kɛ̀a ò baade píngi wáa kɔ̃n dian à
aafia è nào gɔ̃ɔ. 48 Yesu bènɛ: Nɔgbɛ̃, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a. Ǹ tá bɛ
aafia.
49 Kɛ̀ Yesu kpɛ́ èe yã oo, wà bɔ̀ aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi pì bɛ, wà mɔ̀ wà bènɛ:
N nɛ́ pì kɛ̀ sai, ǹton ĩa da dannɛria dɔro. 50 Yesu yã pì mà, ben à bè Yairunɛ:
Ǹton tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro. Ǹ ma náanɛ kɛ dé, eé kɛ̃kɔ̃a. 51 Kɛ̀ à kà à bɛ, èe we
gbɛ̃ke gɛ̃̀aoro, sé Pita kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Yemisio kɔ̃n nɛ́ pì de kɔ̃n à dao.
52 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔɔ e ɔ́ɔ dɔɔ ń píngi aɔ̃ɔe kpãngeda kɛɛ. Ben Yesu bè:
Àton ɔ́ɔ dɔro. Èe garo èe ii oomɛ. 53 Ben aɔ̃ à lalandi kɛ̀, zaakɛ aɔ̃ dɔ̃̀ kɛ̀ nɛ́ pì
gà kɔ̀. 54 Yesu à kũ̀ a ɔɔa, ben à pũ̀tã à bè: Nɛ́nɔkparɛ, ǹ fɛɛ! 55 Ben à wɛ̃̀ndi
sù, à fɛ̀ɛ gɔ̃ɔ. Yesu bè wà pɔ́blee kpáa. 56 Yã pì bɔ̀ nɛ́ pì de kɔ̃n à dao saɛ, ben
Yesu bèńnɛ aɔ̃ton yã kɛ̀ kɛ̀ pì o gbɛ̃ke maro.

9

Yesu zɪ̃̀rinɔ zĩna
(Mat 10:5-15, Maa 6:7-13)
1 Yesu a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sìsiazi, ben à ń gbá gbãa kɔ̃n ikoo aɔ̃
zĩn bori píngi gońma, aɔ̃ gyãanɔ kɛ̃ḿma. 2 Ben à ń zĩ aɔ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia yã waazi kɛ, aɔ̃ gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a. 3 À bèńnɛ: Àton pɔ́ke sɛ́ à gáoro, gò ke
bɔ̀kɔlogomma ke kũsãɛ ke ɔɔ ke uta mɛ̀n plaa. 4 Ua kɛ̀ a pitan, àgɔ̃ kú gwe
ai à gá bɔo wɛ́tɛ pì guu. 5 Wɛ́tɛ kɛ̀ wèe a sínlo, à bɔn à lutɛ̃ gogo a gbánɔa ń
tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ. 6 Ben aɔ̃ dà zɛ́n, aɔ̃ lìga wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, aɔ̃ baaru
nnaa kpàńnɛ, aɔ̃ gyãanɔ kɛ̃̀ḿma baama píngi.

Hɛrɔdu bídikɛna
(Mat 14:1-12, Maa 6:14-29)
7 Kɛ̀ kí Hɛrɔdu yã beeenɔ mà píngi, ben à bídi kɛ̀, zaakɛ gbɛ̃kenɔ e be
Yaaya Batisikɛri bé à fɛ̀ɛ bɔna gaan. 8 Gbɛ̃kenɔ bè Ilia bé à bɔ̀ à mɔ̀ńzi,
gbɛ̃kenɔ bè dɔ annabi yãanɔ doke bé à fɛ̀ɛ. 9 Hɛrɔdu bè: Ma Yaaya mì zɔ̃̀.
Dén gbɛ̃ kɛ̀ ma à baaru mà pì ũ sɛɛ? Ben èe wɛtɛɛ à wɛ́ɛ sialɛ.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Yoh 6:1-14)
10 Kɛ̀ zɪ̃̀ri pìnɔ sù, ben aɔ̃ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀nɔ gbã̀ Yesunɛ. Ben à ń sɛ́ ńtɛ̃ɛ à
gàańyo wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Bɛtɛsaida. 11 Kɛ̀ parii dɔ̃̀, ben wà pɛ̀ɛzi. À gbãakɛ
kpàńzi, à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã òńnɛ, ben à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà ń kɛ̃kɔ̃anɔ
kɛ̃̀kɔ̃a.

12 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ bùsa, zɛ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bènɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ
aɔ̃ gá pitaki kɔ̃n pɔ́bleeo wɛtɛ lakutu kɔ̃n buraa kɛ̀ kú kĩinɔ guu, zaakɛ sɛ̃̀tɛ
pɔ̀rɔtun wá kún kɛ̀. 13 À bèńnɛ: Apinɔ à pɔ́ kpáḿma aɔ̃ ble. Ben aɔ̃ bè: Burɛdi
mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mɛ̀n plaaaon wá vĩ. Séde wà gá pɔ́blee lú gbɛ̃ kɛ̀nɔnɛ ń
píngi. 14 Gɔ̃gbɛ̃nɔɔ kú gwe gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroo taka. Ben à bè a ìbanɔnɛ: À tó aɔ̃
vɛ̃ɛvɛ̃ɛ gãli kɔ̃n gãlio gɔ̃ɔn baplaa akurikuri. 15 Ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ, aɔ̃ ń vɛ̃ɛvɛ̃ɛ ń
píngi. 16 Ben à burɛdi mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mɛ̀n plaaa pìnɔ sɛ̀ à a wɛ́ɛ sɛ̀ musu
à aubarika dàn. Ben à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 17 Aɔ̃ pɔ́
blè wà kã̀ ń píngi, ben wà à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà.

Yesu mɛsayakɛ ona
(Mat 16:13-19, Maa 8:27-29)

18 Zĩkea kɛ̀ Yesu e adua kɛɛ ado, à ìbanɔ mɔ̀ wà à lè, ben à ń lá à bè:
Dén gbɛ̃nɔ è be má dɛ à ũu? 19 Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃kenɔ è be Yaaya
Batisikɛrimɛ, gbɛ̃kenɔ è be Ilia, gbɛ̃kenɔ è be dɔ annabi yãanɔ doke bé à
fɛ̀ɛ. 20 Ben à ń lá à bè: Apinɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ a ũu? Pita wèàla à bè:
Luda gbɛ̃ Mɛsayan n ũ.

Yesu a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 16:21-28, Maa 8:31-9:1)

21 Ben à gìńnɛ aɔ̃ton yã pì o gbɛ̃ke maro. 22 Ben à bè dɔ: Séde Gbɛ̃ntee
Nɛ́ wɛ́ɛtãmma e maamaa, gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ é
gízi, weé à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ.

23 Ben à bèńnɛ ń píngi: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩnda wɛ̃̀ndizi,
àgɔ̃ a líkpangbãroo sɛɛ lán guu e dɔɔ nà àgɔ̃ tɛ́omazi. 24 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a
wɛ̃̀ndi kũna é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma yãnzi sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.
25 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ anduna vĩ píngi, tó à a zĩnda kpà à gɛ̃ɛ ũ à kòra a wɛ̃̀ndizi, bɔ́
àren à vĩi? 26 Tó gbɛ̃ mapi kɔ̃n ma yão wí dɛ̀, Gbɛ̃ntee Nɛ́ é adee wí dɛ gurɔɔ
kɛ̀ eé su a gakui guu kɔ̃n a De gakuio kɔ̃n a malaikanɔ gakuio. 27 Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃kenɔ kú gura kɛ̀ aɔ̃é garo ai aɔ̃ kí kɛ̀ Ludaa kà e.

Yesu lina
(Mat 17:1-8, Maa 9:2-8)

28 Yã pì ona gbɛra à kà azuma do taka, ben à Pita kɔ̃n Yohanao kɔ̃n
Yemisio sɛ̀ à dìńyo kpiiia lɛ à adua kɛ. 29 Kɛ̀ èe adua kɛɛ, à uu lìɛ à pɔ́kãsãanɔ
kɛ̀ pú fénfen. 30 Kãndo gɔ̃ɔn plaaanɔɔ kúo, Musa kɔ̃n Iliao, aɔ̃ɔe yã kɔ̃n
Yesuo. 31 Aɔ̃ bɔ̀ wà mɔ̀ńzi gakui guu, aɔ̃ɔe anduna kɛ̀ eé tó zaa Yerusalɛmu
yã ooo. 32 Ii Pita kɔ̃n a gbɛ̃nɔo sɛ̀. Kɛ̀ aɔ̃ vù, aɔ̃ Yesu gakui è kɔ̃n gɔ̃ɔn plaaa
kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna à saɛnɔ. 33 Kɛ̀ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔɔ e kɛ̃ɛ Yesua, Pita bènɛ: Dii, à maa
kɛ̀ wá kú kɛ̀. Wà kutaa dɔ mɛ̀n aagɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Ilia pɔ́
mɛ̀n do. À dɔ̃ yã kɛ̀ ée ooro. 34 Kɛ̀ èe oo lɛ, ludambɛ luguu pìta à dàńla. Kɛ̀
aɔ̃ɔ kú à guu, vĩa ń kũ, 35 ben aɔ̃ kòto mà à guu à bè: Ma Nɛ́ kɛ̀ ma à sɛ̀n yɛ̀.
À à yã ma. 36 Kòto pì mana gbɛra aɔ̃ɔ è Yesu gɔ̃̀ gwe ado. Aɔ̃ ń lɛ́ kũ̀ aɔ̃ɔe yã
kɛ̀ aɔ̃ɔ è o gbɛ̃ke ma gurɔɔ mɔ̀aro.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 17:14-18, Maa 9:14-27)

37 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ pìta kpiii pì musu, ben gbɛ̃nɔ mɔ̀ da Yesulɛ pari. 38 Zà
guu gɔ̃gbɛ̃ ke pũ̀tã à bè: Dannɛri, n yã nna! Ǹ ma nɛ́ gwa, zaakɛ nɛ́ mɛ̀n
doo kɛ̀ má vĩin gwe. 39 Zĩn è fɛɛa, ben è wii lɛ́ kãndo. È à pãɛ àgɔ̃ petee boo
àgɔ̃ lóu futa bɔɛɛ, è ĩa daa è goa kpakpaaro. 40 Ma wɛ́ɛ kɛ̀ n ìbanɔa aɔ̃ pɛ́ zĩn

pìa à bɔ, ben aɔ̃ fùa. 41 Yesu bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ yakana ludanaanɛkɛrisaideenɔ! Mɛ́gɔ̃ kúao ai bɔrɛmɛ? Mɛ́gɔ̃ mɛnaaao ai bɔrɛmɛ? Ǹ mɔ kɔ̃n n nɛ́ pìo kɛ̀. 42 Ai nɛ́ pì gɔ̃ gá sɔ̃zi, ben zĩn pì à pɛ̃̀ɛ, èe petee boo. Ben Yesu gì zĩn pìnɛ à nɛ́ pì kɛ̃̀kɔ̃a, ben à à kpà à dea. 43 Luda gbãa bíta yã pì bɔ̀ ń saɛ ń píngi.

Yesu ɛara à a ga yã'ona
(Mat 17:22-23, Maa 9:30-32)

Gbɛ̃nɔ lɛ́ àɛ Yesu yãkɛnaa píngi, ben à bè a ìbanɔnɛ: 44 Àgɔ̃ yã kɛ̀kii kũna a nɔ̀sɛ guu. Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔzĩ tia. 45 Aɔ̃ɔe yã pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro, à mì utɛnańnɛ, aɔ̃ fùa, ben vĩa ń kũ aɔ̃ yã pì gbekaa.

Dɛnlaa yã
(Mat 18:1-5, Maa 9:33-37)

46 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao dɛnlaa yã musu. 47 Yesu laasuu kɛ̀ kú ń nɔ̀sɛ guu dɔ̃̀, ben à nɛ́ féte sɛ̀ à à zɛ̀ a saɛ, 48 à bɛ̀ńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ kɛ̀ taka sì ma ìbakɛɛ yãnzi, mámbe à ma si. Gbɛ̃ kɛ̀ ma si sɔ̃, adee gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi sìmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ a zĩnda dìɛ kɛ̃sãna a tɛ́ bé à gbɛ̃nsi ũ.

Gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáaoroo a baakpɛɛmɛ
(Maa 9:38-40)

49 Ben Yohana bè: Dii, wa gbɛ̃ke è, èe zĩnnɔa gooḿma kɔ̃n n tɔ́o, ben wa ginɛ zaakɛ wa gbɛ̃nlo. 50 Ben Yesu bè: Àton gínɛro, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáaoroo nɛ́ a baakpɛɛmɛ.

Samaria bùsu lakutu gina Yesuzi

51 Kɛ̀ Yesu tana ludambɛ gurɔɔ kà kĩi, à mì pɛ̀ Yerusalɛmua. 52 Ben à gbɛ̃nɔ gbàrɛ aɔ̃ dɔ̀are aɛ, ben aɔ̃ gàa wà gɛ̃̀ Samaria bùsu lakutu ke guu lɛ wà soru kɛnɛ. 53 Ben lakutu pì deenɔ gì à sízi kɛ̀ à mì pɛ̀ Yerusalɛmua yãnzi. 54 Kɛ̀ à ìba kenɔ Yemisi kɔ̃n Yohanao è lɛ, aɔ̃ bè: Dii, ń yezi wà be tɛ́ bɔ ludambɛ à mɔ́ à ń kaatɛn yɔ́? 55 Ben Yesu lìɛ à kpɛ̃̀kɛ̃ńzi. 56 Ben aɔ̃ɔe gaa lakutu pãndea.

Tɛna Yesuzi
(Mat 8:19-22)

57 Kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ zɛ́n, gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ à bè Yesunɛ: Guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi, mɛ́gɔ̃ tɛ́nzi. 58 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ngboonɔn ń tò vĩ, bãanɔn ń sà vĩ, Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɔ̃ ĩampakii vĩro. 59 Yesu bè gbɛ̃ pãndenɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. Ben gbɛ̃ pì bè: Dii, ǹ tó ai ma de kpá guuzi gĩa. 60 Yesu bènɛ: Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩi. Mpi sɔ̃, ǹ gá kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã waazi kɛ. 61 Gbɛ̃ pãnde bè dɔ: Mɛ́gɔ̃ tɛ́nzi Dii, mɔde ǹ tó mà gá lɛ́ za ma bɛdeenɔa gĩa. 62 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ swaaro na a ɔzĩ, tó èe kpɛɛ gwaa, adee e kɔ̃ sí kɔ̃n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiiaoro.

10

Gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaanɔ zĩna
(Mat 11:20-27, 13:16-17)

1 Beee gbɛra Dii gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaa pãndenɔ dìɛ, ben à ń zĩ gɔ̃ɔn plaplaa aɔ̃ dɔare aɛ wɛ́tɛ kɔ̃n guu kɛ̀ á yezi à gánnɔo píngi. 2 À bɛ̀ńnɛ: Pɔ́kɛkɛna bíta, mɔde à zĩkɛrinɔɔ pariro. À wɛ́ɛ kɛ Buradeea, lɛ à zĩkɛrinɔ gbarɛ aɔ̃ a pɔ́ kɛkɛ. 3 À da zɛ́n. Mɛ́ɛ a zĩi lán sãnɛ bɔ̀rɔnɔ bà lɛwannɔ tɛ́mɛ! 4 Àton ɔɔsɔ sɛ́ro ke bɔ̀kɔlogomma ke kyateenɔ. Àton zɛ zɛ́n à ì kpá gbɛ̃kearo. 5 Ua kɛ̀ a gɛ̃n píngi à be gĩa Luda ua pì gba aafia. 6 Tó aafiadee kú gwe, a ì

aafiadee é gɔ̃nɛ. Tó à kú gwe sɔ̃ro, eé liara à suawamɛ. 7 Àgɔ̃ kú ua pì guu, à
pɔ́ kɛ̀ wà kpàawaa mi à ble, zaakɛ zĩkɛri kà à a asaia e. Àtongɔ̃ pitakii lendee
kpákpaaro. 8 Wɛ́tɛ kɛ̀ a gɛ̃n ben wà a si, à pɔ́ kɛ̀ wà mɔ̀oaree ble. 9 À wɛ́tɛ pì
gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a, à o gbɛ̃nɔnɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kàńyo kĩi. 10 Tó a gɛ̃ wɛ́tɛ
guu, tó wèe a si sɔ̃ro, à bɔɛ gãalɛ à be: 11 Baa a wɛ́tɛ lutɛ̃ kɛ̀ kpà wa gbála,
wa gògo a tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ. Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
kà kĩi. 12 Mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ wɛ́ɛtãmma kɛ̀ Sɔdɔmudeenɔ é ee égɔ̃
sɑ̃̀ɔ dɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́la.

13 Wãiyoo Kɔrazĩdeenɔ! Wãiyoo Bɛtɛsaidadeenɔ! Tó ma dabuyã kɛ̀ má
kɛ̀ a tɛ́nɔ kɛ̀ Taya kɔ̃n Sidɔ̃o yã, lɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́kãsãnɔ dàdańla, aɔ̃ vɛ̃̀ɛ
tubura à gì kɛ̀ nɔ̀sɛliɛna sèeda ũ. 14 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ a wɛ́ɛtãmma égɔ̃ dɛ
Tayadeenɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔ pɔ́la. 15 A Kapɛnamudeenɔ sɔ̃ é gbã à zɔ̃ Ludaan
yɔ́? Weé ɔ sɔ̃azi ai gɛ̀wãan.

16 Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ à a yã mà ma yã màmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ gìazi
gìmazimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ gìmazi sɔ̃, adee gì gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩizimɛ.

17 Gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaaa pìnɔ gàa, ben aɔ̃ lìara wà sù kɔ̃n pɔnnaao
aɔ̃ bè: Dii, baa zĩnnɔ mì sìɛwe n tɔ́ yãnzi. 18 Yesu bèńnɛ: Ma Setãn è à lɛ̀ɛ
bɔna ludambɛ lán loupina bà. 19 Ma a gba zɛ́ à táa o mlɛ̃̀nɔ kɔ̃n swínɔ kɔ̃n a
ibɛɛ gbãa pínginɔa, pɔ́ke é a kɛ̃nnaro. 20 Baa kɔ̃n beeeo àton pɔnnaa kɛ kɔ̃n
mì kɛ̀ zĩnnɔ è siɛareeoro. À pɔnnaa kɛ kɛ̀ a tɔ́ kú takadan ludambɛ yãnzi.

21 Zĩ beeea Luda Nini Yesu pɔɔ kɛ̀ nna maamaa à bè: Baa, musu kɔ̃n
tɔɔtɛo Dii, ma n sáabu kɛ̀, kɛ̀ n yã beeenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ n bɔo
kyódɔ̃risainɔnɛ. Lɛmɛ, Baa, zaakɛ n pɔyezinamɛ. 22 Ma De pɔ́ píngi nàmɛ
ma ɔzĩ. Gbɛ̃kee Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó èe kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃kee De Luda
dɔ̃ro, tó èe kɛ à Nɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́ pì yezi à ɔdɔańnɛnɔ baasiro.

23 Ben Yesu aɛ dɔ̀ a ìbanɔa ńtɛ̃ɛ, à bèńnɛ: Aubarikadeenɔn a ũ pɔ́ kɛ̀ ée ee
wɛ́ɛo yãnzi. 24 Mɛ́ɛ ooare, annabinɔ kɔ̃n kínanɔɔ kuu yã pari aɔ̃ɔ yezi wà pɔ́
kɛ̀ ée eenɔ e, aɔ̃ɔe ero, aɔ̃ɔ yezi wà yã kɛ̀ ée maanɔ ma, aɔ̃ɔe maro.

Samaria bùsu gbɛ̃ maaa

25 Dokadɔ̃ri ke fɛ̀ɛ lɛ à Yesu yɔ̃ à gwa à bè: Dannɛri, dian mɛ́ kɛ nà mà
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ee? 26 Yesu bènɛ: Dian wà kɛ̃̀ doka takadan nà? N kyó
kɛ̀ ń dɔ̀rɔ dɔ̃ diamɛ? 27 Gbɛ̃ pì wèàla à bè: Ǹgɔ̃ ye Dii n Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo
do kɔ̃n n niniio píngi kɔ̃n n laasuuo píngi n gbãa lɛ́n, beee gbɛra ǹgɔ̃ ye n
gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 28 Yesu bènɛ: N we maa. Ǹgae kɛ lɛ, nɛ́gɔ̃
kuu. 29 Gbɛ̃ pì yezi à yã nnaa kpá a zĩndaa, ben à Yesu là à bè: Dén ma
gbɛ̃daaa ũu?

30 Ben Yesu bènɛ: Gbɛ̃ke bé à bɔ̀ Yerusalɛmu èe gaa Yɛriko, ben kpãi
kàsaranɔ zɛ́ zɔ̃̀nɛ. Aɔ̃ à pɔ́kãsãanɔ sìa aɔ̃ à gbɛ̃̀ búgubugu ai à kà gana. Ben aɔ̃
à tòn aɔ̃ gɛ̃̀ zɛ́la. 31 À mɔ̀ à lè sa'ori ke zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ pì sɛ̀. Kɛ̀ à à è, ben à pɑ̃̀nɛ à
gɛ̃̀tɛ. 32 Lɛmɛ dɔ kɛ̀ Levi bori ke kà guu pìn à à è, ben à pɑ̃̀nɛ à gɛ̃̀tɛ. 33 Mɔde
Samaria bùsu gbɛ̃kee tɛ́ zɛ́ pìn. Kɛ̀ à mɔ̀ à à è, ben à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. 34 À sɔ̃̀zi
à ɛ̃zɛ̃ màma guu kɛ̀ kɛ̃̀nnaanɔa kɔ̃n nɔ́sio kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo, à pɔ́ yìyia. Ben à à
sɛ̀ à dì a zaaki kpɛɛ à gàao nibɔnɔ pitakiia, gura kɛ̀ à à gwàn. 35 Kɛ̀ guu dɔ̀,
ben à kondogi ɔɔ bɔ̀ mɛ̀n plaa à kpà pitakidee pìa à bè: Ǹ à gwamɛ. Tó n ɔɔ
blè dɛ kɛ̀la à musu, mɛ́ fĩa bonnɛ, tó ma su.

36 Tɔ̀! Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ tɛ́ dén nɛ́ɛ daa gbɛ̃ kɛ̀ kpãinɔ lɛ̀ɛa pì gbɛ̃daaa ũu?
37 Dokadɔ̃ri pì wèàla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ à à wɛ̃nda dɔ̀mɛ. Ben Yesu bènɛ: Ǹ gá ǹ
kɛ lɛ se.

Yesu kuuna Maata kɔ̃n Mariamao bɛ

38 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kɔ̃n a ìbanɔɔ tɛ́ zɛ́n, aɔ̃ kà wɛ́tɛ guu, ben nɔgbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ
Maata Yesu sì a bɛ. 39 À dãaro vĩ wè à sísi Mariama, à vɛ̀ɛ Dii gbá saɛ èe à
yã maa. 40 Kĩi zĩi kɛ̀ Maataa bíta, ben à mɔ̀ Yesu kiia à bè: Dii, kɛ̀ ma dãaro
ma to zĩila mado, èe kɛnnɛ yãke ũroo? Ǹ onɛ à ma ĩan ká. 41 Ben Dii wèàla
à bè: Maata, Maata, nɛ́ɛ damu kɛɛ bíta, nɛ́ɛ ĩa daa n zĩndaa kɔ̃n yãnɔo pari.
42 Yã mɛ̀n doo bé à zɛ́ vĩ. Mariama baka maaa sɛ̀, weé síaro.

11

Aduakɛna
(Mat 6:9-13, 7:7-11)

1 Zĩkea Yesu e adua kɛɛ gukea. Kɛ̀ à yɛ̀a, à ìba ke bènɛ: Dii, ǹ aduakɛna
dadawe lán Yaaya dà a ìbanɔnɛ nà. 2 Ben à bèńnɛ: Tó ée adua kɛɛ, àgae be:
Baa, ǹ tó wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́ adona.

Ǹ tó kpata kɛ̀ bɔ̀ n kiia bɔ gupuraaa.

3 Ǹ wa gba pɔ́ kɛ̀ wé ble lán guu e dɔɔ nà.

4 Ǹ wa durunnɔ kɛ̃we,
zaakɛ weè kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari kɛ̀weenɔnɛ ń píngi.

Ǹton tó wà fu yɔ̃agwanaaro.

5 Ben à bèńnɛ: Wà be a gbɛ̃ke bé à gbɛ̃nna vĩ, ben à gàa à kiia lezãndo à
bènɛ: Ma mɔ n kiiamɛ, ǹ burɛdi sɛ̃kãmɛ mɛ̀n aagɔ̃. 6 Nibɔ pìtama tiamɛ,
má pɔ́ke vĩ mà kpáaro. 7 Ben à gbɛ̃nna pì wèàla zaa kpɛ́ guu à bè: Ǹton
ĩa damaro, ma zɛ́ tàta kɔ̀. Ma gɛ̃ kpɛ́n kɔ̃n ma nɛ́nɔ, mɛ́ fɔ̃ mà fɛɛ mà pɔ́ke
kpámmaro. 8 Mɛ́ɛ ooare, baa tó èe fɛɛ à kpàa gbɛ̃nnakɛ yãnziro, eé fɛɛ à pɔ́
kɛ̀ à yezi kpáa, kɛ̀ à zɛ̀zi dãndãn yãnzi. 9 Mapi sɔ̃ mɛ́ɛ ooare, à wɛ́ɛ kɛ, Luda
é kpáawa. À wɛtɛ, é e. À gbà lɛ́, Luda é wɛ̃are. 10 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ kɛ̀n wè
kpáa, gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̀tɛ sɔ̃ è e, gbɛ̃ kɛ̀ gbà lɛ̀n, weé wɛ̃nɛ. 11 Amɔa kɛ̀ á nɛ́nɔ vĩ, tó
a nɛ́ kpɔ̀ wɛ́ɛ kɛ̀awa, a dé bé eé mlɛ̃̀ sɛ́ à kpáa? 12 Ke tó à nɛ́ konɛgbee wɛ́ɛ
kɛ̀awa, a dé bé eé swí sɛ́ à kpáa? 13 Baa kɔ̃n a zaakɛɛo, á pɔ́ maa kpana a
nɛ́nɔa dɔ̃. Weé a De kɛ̀ kú musu Nini kpana gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔɔ́?

Zĩngona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-30, 43-45, Maa 3:20-27)

14 Yesu e zĩn swãdo kpadugu goo gbɛ̃a. Kɛ̀ zĩn pì gòa, swãdoo pì nà
yã'onaa, ben yã pì bɔ̀ parii saɛ. 15 Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: È zĩn gom̀ma kɔ̃n
zĩnnɔ kí Bɛlɛzɛbubu gbãaaomɛ. 16 Ben gbɛ̃ pãndenɔ à yɔ̃̀ wà gwà, aɔ̃ à gbèka
à sèeda ke kɛńnɛ kɔ̃n Luda gbãaao. 17 Kɛ̀ Yesu ń laasuu dɔ̃, ben à bèńnɛ:
Kpata kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é kaatɛ. Ua kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é gɔ̃ bɛzĩ
ũmɛ. 18 Tó Setãn íbɛtɛ kpà kɔ̃n a gbɛ̃nɔo, à kpata é gì kɛɔ́? Má ò lɛ kɛ̀ ée bee
mɛɛ̀ zĩn gom̀ma kɔ̃n Bɛlɛzɛbubu gbãaao yãnzimɛ. 19 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãaan
mɛɛ̀ zĩnnɔ goom̀ma, a gbɛ̃nɔ è gom̀ma kɔ̃n dé gbãaaomɛ? Lɛmɛ a zĩnda gbɛ̃nɔ
a ɛgɛ bò lɛ. 20 Tó ma zĩngommana nɛ́ Luda ɔgbɛmɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kí kɛ̀ Ludaa kà
mɔ̀ à a len gwe. 21 Tó gɔ̃sagbãaa gɔ̃kɛbɔnɔ kũna èe a ua dãkpaao, à auzikinɔ
ègɔ̃ aafiamɛ. 22 Mɔde tó gbɛ̃ kɛ̀ à gbãaa dɛalaa mɔ̀ à gɛ̃̀zi à gbãaa mɔ̀nɛ, eé
à gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ à náanɛ kɛnanɔ sɛ́ɛ eé à auziki kpaatɛtɛńnɛ. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ kúmaoroo
bɔ̀ ma kpɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ kakɔ̃amaoroo è fãakɔ̃amɛ.

24 Tó wà zĩn gò gbɛ̃a, ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ gukorin àgɔ̃ vɛ̃ɛkii wɛtɛɛ. Tó èe ero,
ben è be: Mɛ́ liara mà tá ma bɛ ziiamɛ. 25 Tó à kà gwe, è e à waana wásawasa
zɛ́azɛa, 26 ben è gá zĩn kɛ̀ aɔ̃ pãsĩ dɛalaanɔ sɛ́ɛ mɛ̀n swɛɛplaa à suńyo, aɔ̃è gɛ̃
wà vɛ̃ɛn. Lɛmɛ adee gwena zãa zaaa ègɔ̃ dɛ à káakupɔla.

Aubarika yã

27 Kɛ̀ Yesu e oo lɛ, nɔgbɛ̃ ke pṹtã zà guu à bè: Aubarikadeen nɔgbɛ̃ kɛ̀ n i
à yɔ̃ kpàmmaa ũ. 28 Ben Yesu bè: Auo! Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda yã
mà aɔ̃ kũnanɔ ũ.

Sèeda gbekana Yesua
(Mat 12:38-42)

29 Kɛ̀ parii e kaara, ben Yesu bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔɔ zaa. Aɔ̃è sèeda gbekama,
mɔde mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro, sé Yona pɔ́. 30 Lán Yunusa dɛ sèeda
ũ Ninɛvadeenɔnɛ nà, lɛn Gbɛ̃ntee Nɛ́ égɔ̃ dɛ sèeda ũ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔnɛ lɛ.
31 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ sɔɔmɛtɛ kpa nɔgbɛ̃ kína é fɛɛ à yã da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla,
zaakɛ à bɔ̀ zaa anduna lɛ́a à mɔ̀ Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, ben gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
Sulemanulaa kú kɛ̀ sa. 32 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ Ninɛvadeenɔ é fɛɛ wà yã da
tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla, zaakɛ kɛ̀ Ninɛvadeenɔ Yunusa waazi mà, aɔ̃ ń nɔ̀sɛ lìɛ, ben
gbɛ̃ kɛ̀ bíta dɛ Yunusalaa kú kɛ̀ sa.

Wɛ́ɛn mɛ̀ fitia ũ
(Mat 5:15, 6:22-23)

33 Wè fitia na wà diɛ gukpadozi ke wà gbaka kúɛaro. Wè di dabu
musumɛ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛnɔ gupuraa e yãnzi. 34 N wɛ́ɛn n mɛ̀ fitia ũ. Tó
n wɛ́ɛ aafia, n mɛ̀ píngi égɔ̃ gupuraa ũ. Tó n wɛ́ɛ gbãaro sɔ̃, n mɛ̀ píngi égɔ̃
gusiaa ũ. 35 Beee yãnzi ǹ làakari kɛ lɛ gupuraa kɛ̀ nɛ́ɛ daa ń vĩi tóngɔ̃ dɛ
gusiaa ũro. 36 Tó n mɛ̀ píngi gupuraa vĩ à kee kú gusiaa guuro, eégɔ̃ guu
puu wásawasa lán fitia'i dɔmmaa bàmɛ.

Yesu ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ bɔbɔna ń dàn
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40, Luk 20:45-47)

37 Kɛ̀ Dii yã ò à yȁa, ben Farisi ke à sìsi à mɔ́ à gá pɔ́ bleao, ben à gɛ̏ à vɛ̏ɛ.
38 Kɛ̀ Farisi pì è èe ɔ da ín gbasa wà pɔ́ blero, à bɔ̀ à saɛ. 39 Ben Dii bènɛ: A
Farisinɔ eè gbãsĩ bɔ togoonɔ kpɛɛ kɔ̃n taanɔ, mɔde wãkũ kɔ̃n yã zaaao bé
à a nɔ̀sɛ pà. 40 Yɔ̃nkɔɔnɔ! Luda kɛ̀ pɔ́ kpɛɛ kɛ̀ bé à à guu kɛ̀ seroo? 41 À pɔ́ kɛ̀
kú a taanɔ guu dã wɛ̃ndadeenɔnɛ, a taa pìnɔ é gɔ̃are gbãsĩ sai.

42 Wãiyoo a Farisinɔ! Eè tofeenɔ tɔɔtɛdo kɔ̃n kpèe'ãao kɔ̃n dò pɔ́nɔ píngi
kuridee kpá Ludaa, ben eè pã kpá yãzɛde kɔ̃n yena Ludazio. Yã beeenɔ
bé à dɛ àgɔ̃ kũna pãkpana à kpaaanɔzi sai. 43 Wãiyoo a Farisinɔ! Eègɔ̃
yezi à vɛ̃ɛ aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔn, eègɔ̃ yezi wàgɔ̃ ì kpákpaaawa yàranɔa.
44 Wãiyoo amɔanɔ! Á dɛ lán mira kɛ̀ wègɔ̃ táa ooa a yãdɔ̃na sai bàmɛ.

45 Ben dokadɔ̃ri ke bènɛ: Dannɛri, tó ń ò lɛ, nɛ́ɛ wa sɔ̃sɔ̃ɔmɛ se. 46 Yesu
bè: Wãiyoo a dokadɔ̃rinɔ sɔ̃! Eè gbɛ̃nɔ da asosɛna zĩ'ũun, ben eè ɔ dańma
kɔ̃n à sɛnaoro, baa ɔnɛtee. Wãiyoo amɔanɔ! 47 Eè pɔ́ bo annabi kɛ̀ a
dezinɔ ń dɛ́dɛnɔ miranɔa dɔngu yãnzi. 48 Lɛmɛ á sì kɛ̀ a zɛ kɔ̃n a dezinɔ
yãkɛnanɔomɛ. Aɔ̃ annabinɔ dɛ̀dɛ, ben eè pɔ́ bo ń miranɔa. 49 Beee yãnzi
Luda wɛ́ɛzɛ̃ɛ guu à bè, é annabinɔ kɔ̃n zĩ̏rinɔ zĩawa. É ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ,
é wɛ́ɛ tã ń gbɛ̃kenɔa. 50 Lɛmɛ annabi kɛ̀ wà ń dɛdɛ zaa anduna daɛgurɔ
ai gbȁanɔ yã wí tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ musu lɛ, 51 sɛna zaa Abila dɛnaa ai à gàa pɛ́
Zakari kɛ̀ wà à dɛ̀ sa'oki kɔ̃n Luda kpɛ́o daguraa. Eè, mɛ́ɛ ooare, yã beeenɔ
píngi é wí tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ musumɛ. 52 Wãiyoo a dokadɔ̃rinɔ! A dɔ̃na gbà mɔ̀nɛ

wòto. Ée gɛ̃ à guuro, ben a kpa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɛ̃ à guunɔnɛ. 53 Kɛ̀ Yesu
bɔ̀ gwe, ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ nàkɔ̃rɛa gbãngbãn, aɔ̃ɔe yã lalaaa
pari, 54 aɔ̃ɔe à kpákpaa lɛ wà à kũ yã kɛ̀ èe oo guu.

12

Làakarikana Farisinɔ mɔnafikizi
(Mat 10:26-27)

1 Gurɔ beeea gbɛ̃nɔ kàkɔ̃azi, wà ń lɛ́ dɔ̃ro, ai aɔ̃ɔe kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛɛkɔ̃a, ben
à yã ò a ìbanɔnɛ gĩa à bè: À làakari kɛ Farisinɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. Àmbe ń
mɔnafiki ũ. 2 Pɔ́kee kuu utɛna kɛ̀ é bɔ gupuraaaro. Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé
gí dɔ̃ziro. 3 Lɛmɛ dɔ yã kɛ̀ á ò gusiaan weé ma gupuraaa, asiiyã kɛ̀ á ò kɔ̃
swãn kpɛ́tu weé à kpàakpa kɛ gãalɛ.

Zɛna kɔ̃n Yesuo gbɛ̃nɔ aɛ
(Mat 10:19-20, 28-33, 12:32)

4 Ma gbɛ̃nnanɔ, mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é mɛ̀baa kaatɛ à gbɛra aɔ̃é fɔ̃ wà
yãke kɛare dɔroonɔ, àton vĩa kɛńnɛro. 5 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à vĩa kɛnɛ oare. À vĩa
kɛ Ludanɛ kɛ̀ gbãa vĩ à a zu tɛ́ guu mɛ̀kaatɛna gbɛra. Eè, mɛ́ɛ ooare, à vĩa
kɛnɛ. 6 Wè sãtɛ̃ mɛ̀n sɔɔro yá kɔbɔ plaaroo? Mɔde aɔ̃ ke yã è sã Ludanlo.
7 Baa a mìkãnɔ, à à lɛ́ dɔ̃. Àton vĩa kɛro, a bɛ̀ɛ dɛ sãtɛ̃ pariinɔla.
8 Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀mao gbɛ̃nɔ aɛ, Gbɛ̃ntee Nɛ́ é zɛo Luda malaikanɔ
aɛ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ́ sɛ̀mazi gbɛ̃nɔ aɛ sɔ̃, mɛ́ lɛ́ sɛ́zi Luda malaikanɔ aɛ. 10 Tó
gbɛ̃ Gbɛ̃ntee Nɛ́ zaa bò, Luda é kɛ̃nɛ. Mɔde tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ zaaa
sì, eé kɛ̃nɛro. 11 Tó wèe gaaao yãkpaɛkɛkiia aduakɛkpɛn ke kínanɔ kɔ̃n
gbãadeenɔ aɛ, àton a zĩnda bɔna ke yã kɛ̀ é o damu kɛro, 12 zaakɛ Luda
Nini bé eé yã kɛ̀ dɛ à oo daare zĩ beeea.

Yɔ̃nkɔ ɔɔdee
(Mat 6:19-34)

13 Zà guu gbɛ̃ke bè Yesunɛ: Dannɛri, ǹ o ma vɛ̃̀inɛ à ma baka kpáma wa
túbi guu. 14 Ben à wèàla à bè: Ma gbɛ̃, dé bé à ma diɛ a yãkpaɛkɛri ke a
yãgɔ̃gɔ̃ri ũu? 15 Ben à bè gbɛ̃nɔnɛ: Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃. À làakari kɛ pɔ́ píngi
aĩapãsĩkɛnazi, zaakɛ auziki nɛ́ gbɛ̃ntee wɛ̃̀ndinlo, baa tó à fɔ̃̀ àgɔ̃ dikɔ̃a dia.
16 Ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Ɔɔdee bé à kuu à buraa blɛɛ kɛ̀nɛ maamaa,
17 ben à laasuu lɛ̀ à bè: Bɔ́n mɛ́ kɛɛ? Má blɛwɛɛkakii vĩro. 18 Ben à bè: Pɔ́
kɛ̀ mɛ́ kɛɛn yɛ̀: Mɛ́ ma pɔ́kaɛkiinɔ gboro, mɛ́ à bítanɔ bo, mɛ́ ma blɛwɛɛ kán
píngi kɔ̃n ma auzikinɔ. 19 Mɛ́ be ma zĩndanɛ: Gbɛ̃, n gĩakɛ ń pɔ́ maaa vĩ bíta
kɛ̀ eé kányo wɛ̃ ũgbangba? Ǹ kámma bo ǹ pɔ́ ble ǹ í mi ǹ pɔnnaa kɛ. 20 Ben
Luda bɛ̀nɛ: Yɔ̃nkɔ, gwãavĩa mɛ́ n wɛ̃̀ndi gbekamma. Soru kɛ̀ ń kɛ̀ é gɔ̃ dé
pɔ́ ũmɛ? 21 Lɛmɛ gbɛ̃ kɛ̀ auziki tɔ̃̀kɔ̃azi, mɔde à dɛ ɔɔdee ũ Luda kiiaro yã dɛ
lɛ.

Ludanaanɛkɛna
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Ben à bè a ìbanɔnɛ: Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, àton a wɛ̃̀ndi kɛ̃̀hãn kɛ à be
bɔ́n wé blero, àton a mɛ̀ kɛ̃̀hãn kɛ à be bɔ́n wé daro. 23 Wɛ̃̀ndi dɛ pɔ́bleela.
Mɛ̀ dɛ pɔ́kãsãala. 24 À gbáa kãnkãnanɔ gwa. Aɔ̃è pɔ́ tɔ̃ro aɔ̃è pɔ́ kɛ̃ro, aɔ̃ɔ dɔ̃̀
ke gbàsɔ vĩro, baa kɔ̃n beeeo Luda è ń gwa. Á bɛ̀ɛ vĩ maamaa dɛ bãanɔla
fá! 25 A tɛ́, dé bé eé fɔ̃ à a wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀a kaara, baa gurɔ do, a kɛ̃̀hãnkɛna
guuu? 26 Tó é yã nɛ́ngo kɛ̀ fɔ̃ro, bɔ́yãnzi ée yã kpaaanɔ kɛ̃̀hãn kɛɛzi? 27 À lá

vúdeenɔ gwa sɛ̃n lán aɔ̃ɔ dɛ nà. Aɔ̃è zĩi kɛro aɔ̃è buu tãro, mɔde mɛ́ɛ ooare
baa Sulemanu kɔ̃n a auzikio, èe uta da à maaa kà aɔ̃ ke ũro. 28 Sɛ̃̀la kɛ̀ kuu
gbã̀a eé tɛ́ kũ zia, lán Luda è pɔ́ nazi lɛ nà, amɔa ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ,
weé a pɔ́ o dɔɔ́? 29 Àton tó pɔ́ kɛ̀ é ble ke pɔ́ kɛ̀ é mi yã dɔare aɛro. Àton à
damu kɛro. 30 Pɔ́ pìnɔ píngi yã è dɔ anduna kɛ̀ kifiinɔnɛ aɛ, a De sɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ pɔ́
pìnɔ kɔ̃ sìao. 31 À tó kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia yã dɔare aɛ, eé pɔ́ pìnɔ kaaraare. 32 Ma
kpàsa nɛ́ngo gbɛ̃nɔ, àton vĩa kɛro, zaakɛ a De pɔyezimɛ à a kpá kpata pìn.
33 À pɔ́ kɛ̀ á vĩinɔ yá à takaasideenɔ gba à ɔɔ. À ɔɔsɔ kɛ̀ è zi kũroo zɔ̃, ludambɛ
auziki kɛ̀ è yãaro kákii ũ, kɛ̀ kpãi è sɔ̃ziro, kɔ̀kɔ sɔ̃ è à yakaro. 34 Zaakɛ guu
kɛ̀ a auziki kún, gwen a làakari égɔ̃ kún se.

Zĩkɛri náanɛde làakaridee
(Mat 24:45-51)

35 Àgɔ̃ kú soru guu, à tó a fitia gɔ̃ nana. 36 Àgɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń dii
suna dãa à su kɔ̃n nɔsɛ pɔnnakɛnao bà, lɛ gurɔɔ kɛ̀ à mɔ̀ à gbà lɛ̀, weé zɛ́
wɛ̃nɛ gɔ̃ɔ. 37 Aubarikadeenɔn zĩkɛri kɛ̀ ń dii é ń le bɛ̃ɛ a sugurɔɔa pìnɔ ũ.
Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, dii pì é a pɔ́nɔ kɛkɛ à yi, eé ń vɛ̃ɛ, eé pɔ́blee kakɔ̃ańnɛ.
38 Baa tó à mɔ̀ lezãndo ke kɔngɔ idɛ'idɛ, tó à ń lé lɛ, aubarikadeenɔn ń ũ.
39 Àgɔ̃ yã kɛ̀kii dɔ̃. Tó bɛdee gurɔ zaka kɛ̀ kpãi é mɔ́a dɔ̃̀ yã, lɛ eé tó à a kpɛ́
fɔ̃ro. 40 Apinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú soruo, zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é su gurɔ zaka kɛ̀ a wɛ́ɛ
dɔzirooamɛ.
41 Pita bè: Dii, wa yãnzin n yã pì lɛ̀kɔ̃ziziɔ́, ke baade píngi yãnzimɛ?
42 Dii bè: Dén bɛgwari náanɛde làakaridee kɛ̀ à dii è a zĩkɛrinɔ nanɛ a ɔzĩ
lɛ à pɔ́blee kpáḿma à gurɔɔa ũu? 43 Aubarikadeen zĩkɛri kɛ̀ à dii à lè èe kɛɛ
lɛɛ a sugurɔɔa ũ. 44 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, eé a auziki píngi nanɛ a ɔzĩmɛ.
45 Mɔde tó zĩkɛri pì bè a nɔ̀sɛ guu a dii suna e gì kɛɛ sɔ̃, ben à nà a zĩkɛri
daanɔ gbɛ̃gbɛ̃naa, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ, èe sãnkara pɔ́ blee èe wɛ̃dɛɛ kɛɛ,
46 à dii é su gurɔɔ kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔzirooamɛ, gurɔ zaka kɛ̀ à dɔ̃rooa, eé à zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ
à à baka da kɔ̃n kifiinɔ.
47 Zĩkɛri kɛ̀ à a dii pɔyezi dɔ̃, ben èe soru kɛ à à pɔyeziyã kɛ̀ro, weé à gbɛ̃
búgubugu. 48 Zĩkɛri kɛ̀ à a dii pɔyezi dɔ̃ro, ben à yã kɛ̀ dɛ wà à gbɛ̃zi kɛ̀ sɔ̃,
weé à gbɛ̃ fétemɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à gbà bítan Luda é wɛtɛa bíta. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda
pɔ́ nànɛ a ɔzĩ bítan, eé gbekaa dɛńla.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi
(Mat 10:34-36)

49 Tɛ́n ma mɔ na andunaa, mɛ́ɛ gizi tɛ́ pì gɔ̃ kũu se tiaro. 50 Má wɛ́ɛtãmma
vĩ kɛ̀ mɛ́ gɛ̃n, má kú laasuu bíta guu ai à gá yãao. 51 Ée daa ma mɔ lɛ gbɛ̃nɔ
gɔ̃ nna kɔ̃o anduna guun yɔ́? Auo! Mɛ́ɛ ooare, kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãnzin ma mɔzi.
52 Zaa tia ua kɛ̀ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔɔ kún, aɔ̃é kɔ̃ kpaatɛtɛ. Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ é bɔ gɔ̃ɔn
plaaanɔ kpɛɛ, gɔ̃ɔn plaaanɔ é bɔ gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ kpɛɛ. 53 De é bɔ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃
kpɛɛ, nɛ́gɔ̃gbɛ̃ é bɔ a de kpɛɛ. Da é bɔ a nɛ́nɔgbɛ̃ kpɛɛ, nɛ́nɔgbɛ̃ é bɔ a da
kpɛɛ. Zã da é bɔ nɔzãree kpɛɛ, nɔzãree é bɔ a zã da kpɛɛ.

Gurɔɔ kɛ̀ki yáasi dɔ̃na
(Mat 16:2-3)

54 Yesu bè pariinɛ: Tó á è lou e sisii ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, é be gɔ̃ɔ lou é
ma, ben è kɛ lɛ. 55 Tó á è ĩa e bɔɔ sɔɔmɛtɛ kpa, é be guu é wã, bensɔ̃ è wã.
56 Mɔnafikideenɔ! Á tɔɔtɛ kɔ̃n ludambɛɛo wɛ́ɛ dɔ̃kɔ̃zi, ben á gurɔɔ kɛ̀ki yáasi
dɔ̃ sɔ̃ro nɛ́?

Gaafaa wɛtɛna
(Mat 5:25-26)
57 Bɔ́yãnzin á yãkɛna a zɛ́a dɔ̃ a zĩndaaroo? 58 Tó n ibɛɛ e gaanyo
yãkpaɛkɛkiia, ǹ aĩa kɛ lɛ à gaafaa kɛnnɛ zaa zɛ́n, lɛ àton n gáɛ à gányo
yãkpaɛkɛri kiiaro yãnzi. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, yãkpaɛkɛri pì é n kpá dogaria,
dogari é n da kpɛ́siaan. 59 Mɛ́ɛ oonnɛ, nɛ́ bɔ gwero ai ǹ gá fĩa boo píngi.
Baa kɔbɔ é gɔ̃ tɛ́nziro.

13

Nɔ̀sɛliɛna ke gaa
1 Gurɔ beeea gbɛ̃kenɔ mɔ̀ wà Galili gbɛ̃ kɛ̀ Pilati ń dɛ́dɛ à ń aru yɑ̀kɔ̃tɛ
kɔ̃n ń sa'obɔ aruonɔ yã ò Yesunɛ. 2 Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: Kɛ̀ Galili gbɛ̃ pìnɔ gaa
dɛ lɛ, ée daa aɔ̃ durun dɛ Galili gbɛ̃ kpaaanɔ pɔ́lan yɔ́? 3 Auo! Mɛ́ɛ ooare,
tó ée nɔ̀sɛ liɛro, a píngi é ga lán ń bàmɛ. 4 Gɔ̃ɔn baro plaasai kɛ̀ Siloamu
kpɛ́didikɔ̃ana gbòro à sìḿma aɔ̃ gàganɔ sɔ̃, ée daa aɔ̃ taari dɛ gbɛ̃ kpaaa kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ pɔ́lan yɔ́? 5 Auo! Mɛ́ɛ ooare, tó ée nɔ̀sɛ liɛro, a píngi é
ga lán ń bàmɛ.
6 Ben à yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Gbɛ̃ke bé à kãkã lí bà a swadako guu,
ben à gàa a bɛɛ wɛtɛ èe ero. 7 Ben à bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ gwa, à wɛ̃̀ aagɔ̃deen yɛ̀,
kɛ̀ ma mɔ bɛɛ wɛtɛ kãkã lí pìa mɛ́ɛ ero. Ǹ zɔ̃, wé tó à guu sí pãn yɔ́? 8 Ben
zĩkɛri pì bènɛ: Baa, ǹ tó ai zii dɔ. Mɛ́ guu bi mà ligazi mà taaki kánɛ. 9 Eé
gí nɛ́ i ziiziro. Tó èe nɛ́ iro sa, ɛ̃ndɛ̃ ǹ zɔ̃ ǹ nɛ.

Nɔgbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũna kɛ̃kɔ̃ana
10 Kámmaboguŕɔɔ zĩ Yesu e yã daańnɛ aduakɛkpɛn. 11 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe,
zĩn à kɔ̃̀ɔ kũ̀ à kà wɛ̃̀ baro plaasai. Ɛ̀gɔ̃ kokonamɛ è fɔ̃ à a zĩnda poro baa
fétero. 12 Kɛ̀ Yesu à è, ben à à sìsi à bè: Nɔgbɛ̃, n kɔ̃̀ɔkɛɛ gòmma. 13 Ben à ɔ
kɛ̀a. Zaa gwe gɔ̃ɔ à pòro, ben à Luda sáabu kpà.
14 Ben aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi pɔ fɛ̃̀ kɛ̀ Yesu à kɛ̃̀kɔ̃a kámmaboguŕɔɔ zĩ yãnzi,
ben à fɛ̀ɛ à bè gbɛ̃nɔnɛ: Gurɔ swɛɛdoo bé à kuu kɛ̀ wè zĩi kɛn. Ɑ̀gae mɔ́ wà
a kɛ̃kɔ̃a gurɔ beeenɔa, mɔde kámmaboguŕɔɔ zĩ baasi. 15 Ben Dii wèàla à bè:
Mɔnafikideenɔ! Kámmaboguŕɔɔ zĩ a baade è a zù ke zaaki poro a bàdɔkiia
à gá í kpáaroo? 16 Ibraĩ bori nɔgbɛ̃ kɛ̀kii sɔ̃, Setãn à yì wɛ̃̀ baro plaasaimɛ.
À bà pì poronaa kámmaboguŕɔɔ zĩ zɛ́ vĩroo? 17 Kɛ̀ à ò lɛ, ben wí à ibɛɛnɔ kũ̀
ń píngi, mɔde gbɛ̃nɔ pɔɔ kɛ̀ nna dabuyã kɛ̀ èe kɛɛnɔa píngi.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo
(Mat 13:31-32, Maa 4:30-32)
18 Ben Yesu bè: Bɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔ̀kɔ̃bao? Bɔ́n mɛ́ lɛ́kɔ̃zio? 19 À
dɛ lán musadi wɛ́ɛ kɛ̀ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a kara guu bà. Kɛ̀ à bɔ̀ɛ, à kɛ̀ lí ũ, ben bãanɔ
mɔ̀ wà zɔ̃̀zɔ̃ à gɑ̃̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃o
(Mat 13:33)
20 Ben à bè dɔ: Bɔ́n mɛ́ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia lɛ́kɔ̃zio? 21 À dɛ lán
burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́ aagɔ̃ɔ guu à yɑ̀kɔ̃tɛ píngi bà.

Zɛ́lɛ kpaatoo
(Mat 7:13-14, 21-23)
22 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu, èe gɛ̃ɛ wɛ́tɛnɔ kɔ̃n lakutunɔla èe yã
daańnɛ, 23 ben gbɛ̃ke à là wà bè: Baa, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é mìsina e ziaa zĩnɔɔ pariroo?

Ben Yesu bè gbɛ̃nɔnɛ: 24 À aĩa kɛ à gɛ̃ zɛ́lɛ kpaatoo guu. Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃
parideenɔ é wɛtɛ wà gɛ̃n, mɔde aɔ̃é fɔ̃ro. 25 Tó bɛdee fɛ̀ɛ à zɛ́ tàta, tó a gɔ̃
bàazi, ben ée gbà lɛɛ ée bee: Baa, ǹ zɛ́ wɛ̃we, eé beare á a dɔ̃ gukearo.
26 Beee gbɛra tó a bènɛ à pɔ́ blèao, à í mìao, à yã dàńnɛ a bɛ gãalɛ, 27 eé
beare á a dɔ̃ gukearo. À guala a zaakɛrinɔ a píngi.
28 Tó a Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo kɔ̃n annabinɔ è píngi kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia guu, ben wà a zu bàazi, gwen é ɔ́ɔ dɔn à ɔ di a musu. 29 Gbɛ̃nɔ é bɔ
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpaao kɔ̃n gu'igbãroo kpaao kɔ̃n sɔɔmɛtɛ
kpaao, aɔ̃é mɔ́ pɔ́ ble kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 30 Lɛn kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃
káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ.

Yerusalɛmu yã
(Mat 23:37-39)
31 Gurɔ beeea gɔ̃ɔ Farisi kenɔ mɔ̀ Yesu kiia aɔ̃ bènɛ: Ǹ fɛɛ gura kɛ̀, zaakɛ
Hɛrɔdu yezi à n dɛmɛ. 32 Ben à bèńnɛ: À gá o flɛ̃ngo pìnɛ, mɛ́ɛ zĩnnɔ
gooḿma mɛ́ɛ gyãreenɔ kɛ̃ɛkɔ̃a gbȁa kɔ̃n ziaao, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ sɔ̃ mɛ́ ma
zĩi papa. 33 Baa kɔ̃n beeeo séto mà gá aɛ gbȁa kɔ̃n ziaao kɔ̃n ziandooo,
zaakɛ èe kɔ̃ sío annabi ga gukearo, sé Yerusalɛmu. 34 Yerusalɛmudeenɔ,
Yerusalɛmudeenɔ! Eè annabinɔ dɛdɛ, eè gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń zĩawaanɔ pápa gbɛ̀o
à ń dɛdɛ. Mɛɛ̀gɔ̃ yezi mà a kakɔ̃amazi gɛ̃̀n baaagɔ̃, lán koo è dɛ̀bɛ kú a nɛ́nɔla
nà, mɔde eè weziro. 35 Luda é a kpɛ́ tóare bɛzĩ ũmɛ sa. Mɛ́ɛ ooare, é ma e
dɔro ai à be, aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o ũ.

14

Yesu kuuna Farisi ke bɛ
1 Kámmabogurɔɔ zĩkea Yesu gàa pɔ́ ble Farisinɔ gbɛ̃nsi ke bɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú gweenɔɔ e à kpákpaa. 2 Kakagyãkɛri kee kú Yesu aɛ gwe. 3 Ben Yesu
dokadɔ̃rinɔ kɔ̃n Farisinɔ là à bè: Wè gbɛ̃ kɛ̃kɔ̃a kámmabogurɔɔ zĩɔ́ ke wè
kɛ̃kɔ̃aro? 4 Ben aɔ̃ gɔ̃̀ yĩtɛna kítikiti. Ben Yesu gyãree pì kũ̀ à à kɛ̃̀kɔ̃a à à
gbàrɛ. 5 Ben à ń lá à bè: Tó a gbɛ̃kee nɛ́ ke zù vĩ à zù lɔ̀gɔn kámmabogurɔɔ
zĩ, eé à bɔ gɔ̃ɔroo? 6 Aɔ̃ɔe fɔ̃ wà wèàlaro.
7 Yesu è dian gbɛ̃ kɛ̀ wà ń sísinɔɔ e vɛ̃ɛki maaa kũu nà, ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ
à bè: 8 Tó wà n sisi nɔsɛ pɔ́bleea, ǹton vɛ̃ɛ vɛ̃ɛki maaa guuro. Tó wà gbɛ̃ kɛ̀
bɛ̀ɛ vĩ dɛnlaa sìsi nɛ́! 9 Tó a sìsiri mɔ̀ à bènnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ vɛ̃ɛki kpá gbɛ̃ pìa, nɛ́
fɛɛ ǹ gá vɛ̃ɛ kpɛɛ kpa kɔ̃n wíomɛ. 10 Tó wà n sisi, ǹgae vɛ̃ɛ kpɛɛ kpa, lɛ tó n
sìsiri mɔ̀, eé bennɛ: Ma gbɛ̃nna, ǹ fɛɛ ǹ mɔ aɛ kɛ̀. Beee é n kɛ bɛ̀ɛ vĩ gbɛ̃ kɛ̀
á kú lɛdoonɔ aɛ. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́ lezĩn Luda é à busa. Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda
busa sɔ̃, Luda é à sɛ́ lezĩ.
12 Ben Yesu bè a sìsiri pìnɛ: Tó nɛ́ɛ gbɛ̃nɔ sísii pɔ́ble fãantɛ̃ blenaa ke uusiɛ
pɔ́, ǹton n gbɛ̃nnanɔ sísiro ke n vȉinɔ kɔ̃n n dãaronɔ ke n danɛnɔ ke n ɔɔde
daanɔ. Tó ń kɛ̀ lɛ, aɔ̃é ɛara wà n sísimɛ se aɔ̃ fĩa bonnɛ. 13 Tó nɛ́ɛ gbɛ̃nɔ sísii
pɔ́bleea, ǹ takaasideenɔ sísi kɔ̃n gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ kɔ̃n vȉanɔ, 14 nɛ́
gɔ̃ aubarikadee ũ, zaakɛ aɔ̃ pɔ́ke vĩ wà fĩa boonnɛro. Luda bé eé fĩa bonnɛ
gbɛ̃ maaanɔ fɛɛgurɔɔ zĩ.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́ble bítao
(Mat 22:1-10)
15 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ doke yã pì mà, ben à bè Yesunɛ:
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ eé pɔ́ ble kɔ̃n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔo ũ. 16 Yesu
bènɛ: Gbɛ̃ke bé à yezi à pɔ́blee kɛ, ben à gbɛ̃nɔ sìsi paripari. 17 Pɔ́blegurɔɔ

zĩ à a zĩkɛri zɩ̀ à o gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísinɔnɛ aɔ̃ mɔ́, wà pɔ́ píngi soru kɛ̀ wà yȁa sa.
18 Ben aɔ̃ baade e wɛtɛɛ wà ń kɛ̃. Gbɛ̃ káaku bènɛ: Ma bú lù, mɛ́ gá gwa. N yã
nna, ǹ ma kɛ̃. 19 Gbɛ̃ pãnde bè: Ma zù zĩkɛbɔnɔ lù mɛ̀n kuri, mɛ́ gá ń gwa. N
yã nna, ǹ ma kɛ̃. 20 Gbɛ̃ pãnde bè: Ma nɔɔ sɛ̀ dufumɛ. Beee yãnzi mɛ́ e mà
mɔ́ro. 21 Ben zĩkɛri pì lìara à tà à ń lɛ́gbɛ ò a diinɛ. Ben bɛdee pì pɔ fɛ̃̀ à bè a
zĩkɛrinɛ: Ǹ gá wɛ́tɛ guu kpakpaa gãalɛnɔ kɔ̃n zɛ́daanɔ, ǹ takaasideenɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n vȉanɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ kakɔ̃a ǹ suńyo kɛ̀. 22 Beee gbɛra zĩkɛri
pì mɔ̀ à bènɛ: Dii, ma yã kɛ̀ ń ò kɛ̀, mɔde vɛ̃ɛki kpɛ́ kuu. 23 Ben dii pì bè
zĩkɛri pìnɛ: Ǹ gá zɛ́nɔ guu kɔ̃n zɛ́ wɛ́wɛnɔ píngi, ǹ gã na gbɛ̃nɔa aɔ̃ gɛ̃ lɛ ma
ua pa. 24 Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísi pìnɔ ke é lɛ́ zɔ̃ ma pɔ́blee pìaro.

Gɔ̃na Yesu ìba ũ
(Mat 10:37-38)

25 Wà tɛ́ zɛ́n kɔ̃n Yesuo paripari, ben à lìara à bèńnɛ: 26 Tó gbɛ̃ mɔ̀ ma kiia,
ben à ye a dezi dɛmala ke a da ke a naɔ̃ ke a nɛ́nɔ ke a vȉinɔ ke a dãaronɔ ke
api zĩnda, eé fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 27 Gbɛ̃ kɛ̀ èe a líkpangbãroo sɛ́ àgɔ̃ tɛ́omaziro,
adee é fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 28 Tó a gbɛ̃kee yezi à kpɛ́didikɔ̃ana bo, eé vɛ̃ɛ gĩa
à à ɔɔ dɔdɔ à gwa, tó eé fɔ̃ à zĩi pì kɛroo? 29 Tó èe kɛ lɛro, ben à ɛ̃ɛ kpàɛ, tó èe
fɔ̃ à à yȁaro, gbɛ̃ kɛ̀ è píngi é à lalandi kɛ 30 wà be: Gbɛ̃ kɛ̀kii nà kpɛ́bonaa
à fùa à à mì dɛ. 31 Ke tó kína yezi à gá zɩ̀ ká kɔ̃n kína pãndeo, eé vɛ̃ɛ gĩa à
a laasuu lɛ́ à gwa, tó a soza gãli kurinɔ é fɔ̃ wà kù kpá soza gãli baroo kɛ̀
aɔ̃ɔe suunɔaroo? 32 Tó à è é fɔ̃ro, eé zɩ̀rinɔ zĩ lɛ aɔ̃ lɛdolɛkɛna zɛ́ wɛtɛa zaalɛ
èe ká kĩiro. 33 Lɛmɛ dɔ, tó a gbɛ̃kee e ɔ kpá pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔzi píngiro, eé fɔ̃ à kɛ
ma ìba ũro.
34 Wisi nɛ́ pɔ́ nnaamɛ, mɔde tó à í nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ nna dɔɔ?
35 À maa tɔɔtɛ kesɔ̃ zùgbɔ̃kaɛkiinɛro, wè kwɛ́ɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

15

Pɔ́ kɛ̀ sȁsãnɔ
(Mat 18:12-14)

1 Bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔɔ e sɔ̃ɔ Yesuzi lɛ wà à yã ma ń píngi.
2 Ben Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔɔ e yãkete kaazi aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii è
durunkɛrinɔ sí è se pɔ́ bleńyo lɛdo. 3 Ben Yesu yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: 4 Wà
be a gbɛ̃kee sãa vĩ mɛ̀n basɔɔro, ben à doo sȁsã, è à basɔɔro dosai tó sɛ̃̀n à
pɛ́ɛ sãa kɛ̀ sȁsã pìzi ai à gá eroo? 5 Tó à bɔ̀a, è à sɛ́ à da a gȁn kɔ̃n pɔnnaao
6 à táo bɛ à a gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n a fáandideenɔ sísi à beńnɛ: À pɔnnaa kɛmao. Ma
a sãa kɛ̀ sȁsã è. 7 Lɛmɛ dɔ mɛ́ɛ ooare, weé pɔnnaa kɛ ludambɛ durunkɛri
mɛ̀n doo kɛ̀ nɔ̀sɛ lìɛ yã musu dɛ gbɛ̃ maa gɔ̃ɔn basɔɔro dosai kɛ̀ aɔ̃ɔ nɔ̀sɛliɛna
nii vĩroonɔla.
8 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ kondogi ɔɔ vĩ mɛ̀n kuri sɔ̃ nɛ́? Tó à mɛ̀n doo sȁsã, è fitia na
à kpɛ́ waa à wɛtɛ busɛbusɛ ai à gá eroo? 9 Tó à bɔ̀a, è a gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n
a fáandideenɔ sísi à beńnɛ: À pɔnnaa kɛmao. Ma kondogi ɔɔ kɛ̀ sȁsã pì è.
10 Lɛmɛ dɔ mɛ́ɛ ooare, Luda malaikanɔ è pɔnnaa kɛ durunkɛri mɛ̀n doo kɛ̀
nɔ̀sɛ lìɛ yã musu.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ sȁsã

11 Yesu bè dɔ: Gbɛ̃ke bé à kuu à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. 12 Ben Sabi bè
a denɛ: Baa, ǹ ma asaia kɛ̀ mɛ́gɔ̃ vĩ túbi guu kpáma. Ben de pì a auziki
kpàatɛtɛńnɛ. 13 Èe kɛ gurɔ plaaro, ben Sabi a pɔ́nɔ nàkɔ̃a píngi à tà bùsu

pãnden zã̀azã. Gwen à a auziki kàatɛn pãpãkɛna guu. 14 Kɛ̀ à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ
dɛ̀ píngi, ben dekaa gbãaa kà bùsu pìn, ben à gɔ̃̀ takaasio. 15 À gàa à nà bùsu
pì gbɛ̃́kezi ayazĩkɛri ũ, ben gbɛ̃ pì à gbàrɛ a bura à pɔ́blee kpá alɛdɛnɔa.
16 Ègɔ̃ yezi à pɔ́ tɛ̀ɛ kɛ̀ alɛdɛnɔɔ e blee ble à kã, mɔde wè pɔ́ke kpáaro. 17 Kɛ̀ à
làakari sù à bè: Ma de ayazĩkɛrinɔ pɔ́blee vĩ díńzi, ben mɛ́ɛ gaa kɔ̃n nɔaao
kɛ̀. 18 Mɛ́ fɛɛ mà tá ma de kiia, mɛ́ benɛ: Baa, ma durun kɛ̀ Ludanɛ kɔ̃n
mpio se, 19 mɛ́ɛ kɔ̃ sío wà ma sísi n nɛ́ ũ dɔro. Ǹ ma diɛ n ayazĩkɛrinɔ doke
ũ. 20 Ben à fɛ̀ɛ èe taa a de kiia. Kɛ̀ à tɛ́ kãaa èe suu, à de pì à è, ben à kɛ̀nɛ
wɛ̃nda. À bàa sì à gàa à kùsia, à lɛ́ pɛ̀a. 21 Ben nɛ́ pì bɛ̀nɛ: Baa, ma durun
kɛ̀ Ludanɛ kɔ̃n mpio, mɛ́ɛ kɔ̃ sío wà ma sísi n nɛ́ ũ dɔro. 22 Ben de pì bè a
zĩkɛrinɔnɛ: À gá kpakpaa, à utada maaa kɛ̀ dɛ à kpaaanɔla sɛ́ à mɔ́ à danɛ,
à tãnga danɛ à kyatee kpánɛ. 23 À zùswarenɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana kũ à dɛ, wà só
pɔnnakɛna guu, 24 zaakɛ ma nɛ́ pì gà à fɛ̀ɛmɛ. À sɛ̀sãmɛ, ben ma à è. Ben
aɔ̃ nà pɔnnakɛnaa.

25 Woru sɔ̃ kpɛ́ bura. Kɛ̀ èe suu à kà kĩi kɔ̃n bɛɛo, ben à bata ɔ́ mà dɔ kɔ̃n
kɔ̃kɔ̃ kĩio. 26 Ben à zĩkɛrinɔ doke sìsi à à là bɔ́n wèe kɛɛ. 27 Ben à wèàla à bè:
N dãaro bé à sù, ben n de zùswarenɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana dɛ̀, kɛ̀ à à è aafia yãnzi.
28 Ben Woru pɔ fɛ̃̀, à gì gɛ̃ ua guuzi. Kɛ̀ à de bɔ̀ à agbaa kpànɛ, 29 ben Woru
bè a denɛ: É'e, à kà wɛ̃̀ ũgbangba kɛ̀ mɛ́ɛ zĩi kɛɛnnɛ, mɛ́ɛ gí n yãzi zikiro,
ben baa blèkofĩi gina nɛ́ɛ kpáma mà pɔnnaa kɛo kɔ̃n ma gbɛ̃nnanɔoro. 30 Kɛ̀
n nɛ́ kɛ̀ à n auziki kàatɛ kaaruanɔnɛ pì sù, n zùswarenɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana dɛ̀nɛ.
31 Ben à de bɛ̀nɛ: Ma nɛ́, ń kúmao gurɔ píngi. Pɔ́ kɛ̀ má vĩ píngi n pɔ́mɛ. 32 À
kɔ̃ sìo wà pɔ́ ble kɔ̃n pɔnnaaomɛ, zaakɛ n dãaro pì gà à fɛ̀ɛmɛ. À sɛ̀sãmɛ,
ben wà à è.

16

Auziki náanɛsai

1 Yesu bè a ìbanɔnɛ: Ɔɔde ke bé à kuu à bɛgwari dìɛ a zĩkɛrinɔnɛ. Ben wà
mɔ̀ wà kɔmɔtɔ kɛ̀nɛ wà bè, èe à auziki kaatɛɛ. 2 Ben à à sìsi à bɛ̀nɛ: Yã kɛ̀ má
mà n musu dɛ diamɛ? Ǹ yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ n bɛgwana guu tɔ̃kɛ̃mɛ. Nɛ́ fɔ̃ ǹgɔ̃ dɛ
ma bɛgwari ũ dɔro. 3 Ben bɛgwari pì ò a swɛ̃̀ guu: Ma dii e ma bɔɔ zĩi guu,
mɛ́ kɛ diamɛ? Àɛ kɛ̀ mɛ́ fɔ̃ mà sɛ̃̀ waro, ben baakɛna dɛmɛ wíyã ũ. 4 Má dɔ̃
yã kɛ̀ mɛ́ kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ma diɛ ń bɛ, tó à ma bɔ zĩin. 5 Ben à a dii fĩadeenɔ sìsi
doodo à gbɛ̃ káaku là à bè: Ń ma dii fĩa kũna ũgbamɛ? 6 À bè: Nɔ́si gaawa
lɛ́ basɔɔro. Ben bɛgwari pì bɛ̀nɛ: N fĩa takadan yɛ̀. Ǹ vɛ̃ɛ ǹ kɛ̃ baplaa akuri
kpakpaa. 7 Ben à bè gbɛ̃ pãndenɛ: Mpi sɔ̃, n fĩa ũgbamɛ? Ben à bè: Ése sàki
basɔɔro. Ben bɛgwari pì bɛ̀nɛ: N fĩa takadan yɛ̀, ǹ kɛ̃ basiigɔ̃. 8 Ben dii pì
bɛgwari náanɛsaidee pì sáabu kpà wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɛ̀ à kɛ̀ yã musu. Zaakɛ anduna
kɛ̀ki gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ zɛ̃na dɛ gupuradeenɔla ń kɔ̃ tɛ̃ɛ yãkɛna guu.

9 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare à gbɛ̃nnanɔ wɛtɛ kɔ̃n ɔɔ náanɛsaio, lɛ gurɔɔ kɛ̀ à
yɛ̀aawa, Luda é a diɛ bɛɛ kɛ̀ è yãaroonɔ guu. 10 Gbɛ̃ kɛ̀ náanɛ vĩ kɔ̃n à féteo
égɔ̃ náanɛ vĩ kɔ̃n à bítaomɛ se. Gbɛ̃ kɛ̀ náanɛ vĩ kɔ̃n à féteoroo égɔ̃ náanɛ vĩ
kɔ̃n à bítao sero. 11 Tó ée kɛ á náanɛ vĩ kɔ̃n ɔɔ náanɛsaioro, Luda é a náanɛ
kɛ kɔ̃n à yãpuradeeoɔ́? 12 Tó ée kɛ á náanɛ vĩ kɔ̃n gbɛ̃ pãnde pɔ́nɔro, Luda
é a zĩnda pɔ́ kpáawaɔ́? 13 Zĩkɛri è fɔ̃ à dɔ dii mɛ̀n plaaaziro, zaakɛ eé za gbɛ̃
doon àgɔ̃ ye gbɛ̃ doozi, kesɔ̃ eé na gbɛ̃ dooa à kya ká gbɛ̃ doon. É fɔ̃ àgɔ̃ dɔ
Ludazi kɔ̃n ɔɔo lɛdoro.

[14] Farisinɔɔ ye ɔɔzi. Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà píngi, ben aɔ̃ɔe lɛ́zukii kɛɛ Yesua.
[15] Yesu bèńnɛ: Eè yã nnaa kpá a zĩndaa gbɛ̃nteenɔ kiiamɛ, mɔde Ludaa a
swɛ̃̀ dɔ̃. Yã kɛ̀ bíta gbɛ̃nteenɔnɛn Luda è kya kán.

Ɔɔde kɔ̃n Lazaruo
(Mat 5:31-32, 11:12-13, Maa 10:11-12)

[16] Musa doka kɔ̃n annabinɔ takadanɔɔ kuu ai Yaaya gurɔɔa. Zaa gurɔ
beeean wèe kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru kpaa, ben gbɛ̃ píngi e wɛtɛɛ à
gɛ̃n kɔ̃n gbããao. [17] Ludambɛ kɔ̃n tɔɔtɛo gɛ̃tɛna aaga dɛ doka pì wɛ̃zã féte
gogonala. [18] Gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi à nɔ pãnde sɛ̀, adee zina kɛ̀mɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ nɔɔ kɛ̀
wà gìzi sɛ̀ sɔ̃ zina kɛ̀n gwe.

[19] Gɔ̃gbɛ̃ ɔɔde kee kuu è pɔ́kãsã maa ɔɔdeenɔ da, ègɔ̃ pɔnnaa kɛɛ nna-
mana guu gurɔ píngi. [20] Baakɛri kɛ̀ wè benɛ Lazaru ègɔ̃ daɛna à bɛ gãnu,
bɔ̀nɔ dɔdɔ à mɛ̀a. [21] Ègɔ̃ pɔ́blee kɛ̀ è lɛ́ɛ ɔɔdee pì teebu gĩzĩ blena ni dɛɛ.
Gbɛ̃ɛnɔ bé wègɔ̃ à bɔ̀ pìnɔ sãsãa. [22] Baakɛri pì gà, ben malaikanɔ à sɛ̀ wà tào
Ibraĩ kuu. Ɔɔdee pì gà se, ben wà à vĩ̀i. [23] Kuuna wɛ́ɛtãmma guu gɛ̀wãan,
kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀ musu, ben à Ibraĩ è kããa, Lazaru kú à saɛ. [24] Ben à lɛ́ zùzi à bè:
Baa Ibraĩ, ǹ ma wɛ̃nda gwa, ǹ Lazaru zĩ à a ɔnɛtee zɔ̃ ía, à mɔ́ à tɔ̃mɛ ma
nɛ́nɛa, zaakɛ mɛ́ɛ wãwãa maa tɛ́vura kɛ̀kii guumɛ. [25] Ben Ibraĩ bè: Ma nɛ́,
ǹ tó nnamana kɛ̀ lìganzi n wɛ̃̀ndigurɔ yã dɔngu kɔ̃n takaasi bíta kɛ̀ Lazaru
kɛ̀o. À làakari kpaɛna gura kɛ̀ sa, ben ń kú wãwãa guu. [26] Beee gbɛra wɛ̀ɛ
zòoto kú wa dagura. Tó gbɛ̃ yezi à bɔ kɛ̀ à gá a kiia, eé fɔ̃ro, gbɛ̃ke é fɔ̃ à bɔ
gwe à mɔ́ wa kiia sɔ̃ro. [27] Ben ɔɔdee pì bè: N yã nna Baa, tó lɛmɛ, ǹ à zĩ ma
de bɛ, [28] zaakɛ má dãaronɔ vĩ gɔ̃ɔn sɔɔro. À gá lɛ́ daḿma, lɛ aɔ̃ton mɔ́ gu
wãwãdee kɛ̀ guuro. [29] Ben Ibraĩ bè: Aɔ̃ Musa kɔ̃n annabinɔ takadanɔ vĩ,
aɔ̃ ń yã ma. [30] Ben ɔɔdee pì bè: Auo, Baa Ibraĩ! Tó gbɛ̃ke bɔ̀ gaan à gàa ń
kiia, aɔ̃é ń nɔ̀sɛ liɛ. [31] Ben Ibraĩ bènɛ: Tó aɔ̃ɔe Musa kɔ̃n annabinɔ yã maro,
baa tó gbɛ̃ke bɔ̀ gaan, aɔ̃é à yã síro.

17

Yesu yãkenɔ
(Mat 18:6-7, 21-22, Maa 9:42)

[1] Yesu bè a ìbanɔnɛ: Yã kɛ̀ è tó gbɛ̃nɔ fuu ègɔ̃ sairo, mɔde wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ è
bɔ à kiia. [2] Eégɔ̃ sɔ̃̀ɔ adeenɛ wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ a waalɛ wà à zu sɛ̀bɛ guu
dɛ à tó nɛ́ kɛ̀kiinɔ doke fula. [3] Àgɔ̃ kú kɔ̃n làakario. Tó n gbɛ̃ndoo durun kɛ̀,
ǹ gá ǹ à le. Tó à a nɔ̀sɛ lìɛ, ǹ kɛ̃nɛ. [4] Tó à durun kɛ̀nnɛ gurɔ do gɛ̃̀n swɛɛplaa,
ben à ɛ̀ara à bènnɛ gɛ̃̀n swɛɛplaa a nɔ̀sɛ lìɛ, ǹ kɛ̃nɛ. [5] Dii zĩ̀rinɔ bènɛ: Ǹ wa
ludanaanɛkɛna kaarawe. [6] Dii bè: Tó á Luda náanɛ vĩ féte lán ɛfɔ wɛ́ɛ bà, é
o síi lí kɛ̀kiinɛ à a zĩnda wo à gá pɛ́ sɛ̀bɛ guu, eé a yã ma.

[7] Tó a gbɛ̃kee zɔ̀ vĩ èe sɛ̃̀ waa ke èe sãanɔ dãa, tó à sù buraao, à dii é benɛ
à mɔ́ à pɔ́ ble gɔ̃ɔn yɔ́? [8] Auo, eé benɛ à pɔ́blee kɛare, à a uta liɛ à mɔ́are
pɔ́bleeo kɔ̃n íminao, àpi é gbasa à pɔ́ ble à í mi. [9] Wè zɔ̀ sáabu kpá kɛ̀ à yã kɛ̀
wà dànɛ kɛ̀ yãnzin yɔ́? [10] Lɛmɛ apinɔ sɔ̃, tó a yã kɛ̀ Ludaa dàaree kɛ̀ píngi, à
be: Zɔ̀nɔn wa ũ, wa zĩin wá kɛ̀.

Kusu gɔ̃ɔn kurinɔ kɛ̃kɔ̃ana

[11] Kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu, èe ligaa Samaria bùsu lɛ́zɛkiizi kɔ̃n Galilio.
[12] Kɛ̀ èe gɛ̃ɛ lakutu ken, ben gɔ̃gbɛ̃ kusu gɔ̃ɔn kurinɔ dàà̀lɛ. Aɔ̃ɔ zɛ kããa, [13] aɔ̃
lɛ́ zùzi wà bè: Dii Yesu, ǹ wa wɛ̃nda gwa. [14] Kɛ̀ à ń é, ben à bèńnɛ: À gá à a
zĩnda ɔdɔa sa'orinɔnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a. [15] Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ doo è a kɛ̃kɔ̃a,

ben à lìara à sù, èe Luda sáabu kpaa kɔ̃n kòto gbãaao. [16] À dàɛ a puua Yesu
aɛ à ì kpàa. Gbɛ̃ pì nɛ́ Samaria gbɛ̃mɛ. [17] Ben Yesu bè: Gɔ̃ɔn kurinɔ bé wà
kɛ̀kɔ̃aroo? Gɔ̃ɔn kɛ̃ndoonɔɔ kú mámɛ? [18] Aɔ̃ gbɛ̃kee e liara à mɔ̀ Luda sáabu
kpáro, sé gbɛ̃ zɪ̃̀tɔ kɛ̀ɔ́? [19] Ben Yesu bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ tá, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n
kɛ̃kɔ̃a.

Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna
(Mat 24:23-28, 37-41)

[20] Farisinɔ Yesu là kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔna gupuraaazi, ben à wèńla
à bè: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia è bɔ gupuraaa wà e kɔ̃n wɛ́ɛoro. [21] Weé be à
kú kɛ̀ ke à kú kãaro. Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì kú a tɛ́ kèmɛ.

[22] Ben à bè a ìbanɔnɛ: À gurɔɔ e mɔɔ kɛ̀ é Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔɔ pìnɔ doke
ena ni dɛ, é ero. [23] Weé beare à kú kãa ke à kú kɛ̀, mɔde àton gáro, àton
tɛ́ńziro. [24] Lán loupina è guu pu ludambɛ lɛ́ gura kɛ̀ kɔ̃n à lɛ́ kãao nà,
lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔɔa. [25] Séto à wɛ́ɛtãmma è maamaa gĩa,
tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ é gízi. [26] Lán à dɛ nà Nuu gurɔ, lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se Gbɛ̃ntee Nɛ́
sugurɔ. [27] Gbɛ̃nɔɔ e pɔ́ blee wèe í mii, wèe nɔɔ sɛɛ wèe zã kɛɛ ai Nuu gàa
à gɛ̃̀ góro'itɛ guu, ben í dà andunala, wà gàga píngi. [28] Lɛmɛ dɔ Lutu gurɔ,
wèe pɔ́ blee wèe í mii, wèe pɔ́ luu wèe pɔ́ yaa, wèe pɔ́ tɔ̃ɔ wèe kpɛ́ boboo.
[29] Gurɔɔ kɛ̀ Lutu bɔ̀ Sɔdɔmu, tɛ́ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o kwɛ̀ bɔna ludambɛ, ben wà
gàga píngi. [30] Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ gurɔɔ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é bɔ gupuraaa.

[31] Gurɔ beeea gbɛ̃ kɛ̀ kú a kpɛ́ musu tón pita à gɛ̃ kpɛ́ guu à pɔ́nɔ sɛ́ɛ à
bɔoro. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ kpɛ́ buraa tón liara à pɔ́ sɛ́ bɛro. [32] À tó Lutu naɔ̃ yã
dɔagu. [33] Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi sɔ̃,
adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. [34] Mɛ́ɛ ooare, gwãavĩ beeea gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ daɛna kɔ̃
saɛ, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tón. [35] Nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ pɔ́ lɔlɔɔ gu
dɔ̃nkɔ̃n, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tó. [36] Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ kú bura,
Luda é gbɛ̃ doo sɛ́, eé gbɛ̃ doo tó. [37] Ben aɔ̃ à là wà bè: Dii, má kpaa? À
wèńla à bè: Guu kɛ̀ gɛ̀ kún, gwen yeberekunɔ é kɔ̃ kakɔ̃an.

18

Gyaanɔɔ kɛ̀ zɛ̀ yãkpaɛkɛrila

[1] Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ lɛ à ɔdɔańnɛ aɔ̃gɔ̃ adua kɛɛ kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃ aɔ̃ton kpasaro.
[2] À bè: Yãkpaɛkɛri ke bé à kú wɛ́tɛ kea, à Luda vĩa vĩro è gbɛ̃ke yã daro.
[3] Gyaanɔ kee kú wɛ́tɛ pì guu, ègɔ̃ mɔɔ à kiia gɛ̃̀n baaagɔ̃ è be: Ǹ zɛmao ma
ibɛɛ yã musu. [4] Èe wero ai gurɔ plaa. Beee gbɛra à bè a zĩndanɛ: Baa tó má
Luda vĩa vĩro, bensɔ̃ mɛɛ̀ gbɛ̃ke yã daro, [5] lán gyaanɔɔ pì e ĩa daama nà, mɛ́
zɛo. Tó mɛ́ɛ kɛ lɛro, à zɛmalana yãana sai é ma ã'ãmɛ.

[6] Ben Dii bè: À yãkpaɛkɛri zaaa yã'ona ma. [7] Luda é zɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń
sɛ́ aɔ̃e wii lɛɛa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩnɔoroo? Eé kɛ kɔkɔkɔ kɔ̃n weńlanaon yɔ́?
[8] Mɛ́ɛ ooare, eé zɛńyomɛ gɔ̃ɔ. Baa kɔ̃n beeeo tó Gbɛ̃ntee Nɛ́ sù, eé a náanɛkɛri
e anduna guuɔ́?

Farisi kɔ̃n bɛ'ɔɔsirio

[9] Ben à ɛ̀ara à yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ maa aɔ̃ kya káńgunɔnɛ.
[10] Gɔ̃ɔn plaa kenɔ bé wà gàa adua kɛ Luda ua guu, gbɛ̃ doo nɛ́ Farisimɛ, gbɛ̃
doo sɔ̃ bɛ'ɔɔsiri. [11] Farisi pì zɛna èe adua kɛɛ. À bè a swɛ̃̀ guu: Luda, ma
n sáabu kɛ̀ kɛ̀ má dɛ lán gbɛ̃ kpaaanɔ bàro, dibididibikɛrinɔ, náanɛsaideenɔ,
zinakɛrinɔ ke lán bɛ'ɔɔsiri kɛ̀ bà. [12] Mɛɛ̀gɔ̃ lɛ́ yii gurɔ plaplaa azuma kɔ̃n
azumao. Pɔ́ kɛ̀ má è píngi mɛɛ̀ à kuridee bɔnnɛ. [13] Bɛ'ɔɔsiri pì sɔ̃ɔ zɛ kãaa,

èe fɔ̃ à wɛ́ɛ sɛ̀ à musu gwà sero. À kpãngeda kɛ̀ à bè: Luda, ǹ sùu kɛmao,
durunkɛrin ma ũ. 14 Mɛ́ɛ ooare, gɔ̃gbɛ̃ pì tà a bɛ Luda yãsiona guumɛ, èe
kɛ Farisi pìnlo. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́ lezĩ Luda é à busa. Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda
busa sɔ̃ Luda é à sɛ́ lezĩ.

Aubarikadana nɛ́nɔn
(Mat 19:13-15, Maa 10:13-16)

15 Wèe mɔɔ Yesunɛ kɔ̃n ń nɛ́ fétenɔ lɛ à ɔ kɛḿma. Kɛ̀ à ìbanɔɔ è lɛ, ben aɔ̃
gìńnɛ. 16 Ben Yesu nɛ́nɔ sìsi à bè: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kiia, àton gíńnɛro, zaakɛ
aɔ̃ takanɔ pɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ. 17 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ eé
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia sí lán nɛ́ féte bàroo é gɛ̃nlo.

Auzikidee
(Mat 19:16-30, Maa 10:17-31)

18 Gbãade ke mɔ̀ à Yesu là à bè: Dannɛri maa, dian mɛ́ kɛ mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaroo ee? 19 Yesu bènɛ: À kɛ̀ dia n bè má maaa? Gbɛ̃kee maaro, sé Luda
ado. 20 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹton zina kɛro, ǹton gbɛ̃ dɛro, ǹton kpãi oro, ǹton yã
di n gbɛ̃daaaaro, ǹgae bɛ̀ɛ lí n de kɔ̃n n daonɛ. 21 Ben à bènɛ: Zaa ma nɛ́ngo
zĩn má yã beeenɔ kũna píngi. 22 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à bènɛ: Yã mɛ̀n doo bé
à gɔ̃̀nnɛ. Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń vĩinɔ yá píngi ǹ à ɔɔ kpá takaasideenɔa, nɛ́gɔ̃ auziki vĩ
ludambɛ. Beee gbɛra ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. 23 Kɛ̀ à yã pì mà, à nɔ̀sɛ yàka, zaakɛ
auzikibitadeemɛ. 24 Kɛ̀ Yesu à gwà, ben à bè: À zĩ'ũ maamaa auzikideenɛ
à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔyĩn aaga dɛ auzikide
gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guula. 26 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ bè: Dé bé eé
fɔ̃ à mìsina ee? 27 Yesu wèńla à bè: Yã kɛ̀ gbɛ̃ntee fùa à kɛ, Luda kiia è sí kɛ.
28 Ben Pita bè: Wa baabɔ píngi tò wa tɛnzi. 29 Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ à a bɛɛ tò ke a naɔ̃ ke a vĩ̀inɔ ke a dãaronɔ ke a de ke a da
ke a nɛ́nɔ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yãnzi, 30 adee é ɛara à beee taka e dɛ yãala
paripari anduna kɛ̀ guu, eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e anduna kɛ̀ èe mɔɔ guu.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 20:17-19, Maa 10:32-34)

31 Yesu a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ kàkɔ̃aazi, ben à bèńnɛ: Wée gaa
Yerusalɛmu. Gwen yã kɛ̀ annabinɔɔ kɛ̃̀ Luda yãn Gbɛ̃ntee Nɛ́ musu é
papan píngi sa. 32 Weé à kpá bori pãnde gbɛ̃nɔa, aɔ̃é à fabo, aɔ̃é à sɔ̃sɔ̃,
aɔ̃é lóu sua, aɔ̃é à gbɛ̃ flào̖, aɔ̃é à dɛ, 33 à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 34 Mɔde à
ìba pìnɔɔ e à ke mì dɔ̃ro, zaakɛ yã pì mì utɛnańnɛ, aɔ̃ɔ dɔ̃ yã kɛ̀ èe ooro.

Vĩ̀a baakɛri kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 20:29-34, Maa 10:46-52)

35 Kɛ̀ Yesu kà kĩi kɔ̃n Yɛrikoo, vĩ̀a kee vɛ̃ɛna zɛ́ lɛ́a, èe baa kɛɛ. 36 Kɛ̀ à
mà gbɛ̃nɔɔ e gɛ̃tɛɛ pari, ben à ń lá à bè, bɔ́n wèe kɛɛ. 37 Ben wà bènɛ, Yesu
Nazarɛti bé èe gɛ̃tɛɛ gwe. 38 Ben à lɛ́ zùzi à bè: Yesu, Dauda bori, ǹ ma
wɛ̃nda gwa. 39 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ aɛzĩnɔ gìnɛ wà bè à yĩtɛ, ben à lɛ́ gbãa zuna
kàara èe bee: Dauda bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 40 Yesu zɛ̀ à bè wà mɔ́o. Kɛ̀ à
mɔ̀, ben Yesu à là à bè: 41 Bɔ́n ń yezi mà kɛnnɛɛ? À wèàla à bè: Dii, má yezi
ma wɛ́ɛ guu emɛ. 42 Ben Yesu bènɛ: Ǹ guu e. Ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a.
43 Zaa gwe gɔ̃ɔ à wɛ́ɛ guu è, ben à tɛ̀zi, èe Luda sáabu kpaa. Kɛ̀ baade píngi
è lɛ, ben wà Luda tɔ́ bɔ̀.

19

Zakeusi

1 Kɛ̀ Yesu kà Yɛriko, èe gɛ̃tɛɛ à guu. 2 Gbɛ̃kee kú gwe à tɔ́n Zakeusi.
Bɛ'ɔɔsirinɔ gbɛ̃nsimɛ, bensɔ̃ auzikideemɛ. 3 Èe wɛtɛɛ à e gbɛ̃ kɛ̀ Yesu dɛ a
ũ, mɔde gbɛ̃ gbootoomɛ, èe fɔ̃ à à èro parii yãnzi. 4 Ben à bàa lɛ̀ à gàa aɛ à
dì síi lía lɛ à Yesu e, zaakɛ eé bɔɛ gwe kpamɛ. 5 Kɛ̀ Yesu kà gwe, ben à wɛ́ɛ
sɛ̀ musu à bènɛ: Zakeusi, ǹ pita kpakpaa. Séde mà pita n bɛ gbȁa. 6 Ben
Zakeusi pìta kpakpaa à à sì kɔ̃n pɔnnaao. 7 Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ɔe wisɔ̃ɔ
kaa wà bè: À gàa pita durunkɛri bɛ. 8 Ben Zakeusi fɛ̀ɛ à zɛ̀ à bè Diinɛ: Dii,
mɛ́ ma auziki kpadoo kpaatɛ takaasideenɔnɛ. Tó ma gbɛ̃ke takii kɛ̀ sɔ̃, mɛ́
ɛara mà à gɛ̃ɛ kpáa lɛo siigɔ̃mɛ. 9 Ben Yesu bènɛ: Ua kɛ̀ deenɔ mìsina è gbȁa.
Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀kii se nɛ́ Ibraĩ boriimɛ. 10 Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀ lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ sȁsã wɛtɛ
à à mì símɛ.

Ɔɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Mat 25:14-30)

11 Gurɔɔ kɛ̀ wèe à yã pì maa, ben à ɛ̀ara à yã kàarańnɛ dɔ. Lán à kà kĩi
kɔ̃n Yerusalɛmuo nà, wèe daa kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia é bɔ gupuraaa gɔ̃ɔmɛ,
ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ 12 à bè: Kína bori ke bé èe gaa bùsu zȁazãn lɛ wà à kpá
kpatan, eé liara à su. 13 Ben à a zĩkɛrinɔ sìsi gɔ̃ɔn kuri, à kondogi ɔɔ kpà ń
baadea mɛ̀n basɔsɔɔro, à bèńnɛ: Àgɔ̃ laa taao ai màgɔ̃ gá su. 14 À bùsudeenɔ
sɔ̃ zàn, ben aɔ̃ zȉrinɔ zȉ à kpɛɛ aɔ̃ bè: Wé we gbɛ̃ pì kí blewero. 15 Kɛ̀ wà à
kpà kpatan à sù, à bè wà zĩkɛri kɛ̀ a ɔɔ kpàḿma pìnɔ sísi, lɛ à e à dɔ̃ lán aɔ̃
àre è nà. 16 Gbɛ̃ káaku mɔ̀ à bè: Dii, n ɔɔ pì àre kàaramɛ lɛo kuri. 17 Ben à
bènɛ: Ń kɛ̀, zĩkɛri maa. Lán ń náanɛ vĩ kɔ̃n à féteo nà, nɛ́gɔ̃ iko vĩ wɛ́tɛ mɛ̀n
kurinɔa. 18 Gbɛ̃ plaadee mɔ̀ à bè: Dii, n ɔɔ pì àre kɛ̀ lɛo sɔɔro. 19 Ben à bènɛ:
Mmɔn sɔ̃, nɛ́gɔ̃ iko vĩ wɛ́tɛ mɛ̀n sɔɔroonɔa. 20 Ben gbɛ̃ pãnde mɔ̀ à bè: Dii,
n ɔɔɛ kɛ̀. Má ùtɛ kokona bisa kãsãa guu. 21 Má n vĩa vĩ, zaakɛ n yãnɔɔ zĩ'ũ.
Nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ diɛro sɛ́, nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ tɔ̃ro kɛ̃. 22 Ben à bènɛ: Zĩkɛri zaa, n lɛ́
bé à n kari kɛ̀. Ń dɔ̃ kɛ̀ ma yãnɔɔ zĩ'ũ, mɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ diɛro sɛ́, mɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ
tɔ̃ro kɛ̃. 23 Kɛ̀ ń dɔ̃ lɛ, bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ɔɔdaa kɛońnɛ, lɛ tó ma su, mà a pɔ́ sí kɔ̃n
à àreoroo? 24 Ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ: À à ɔɔ pì sía à kpá gbɛ̃ kɛ̀ àre
è lɛo kuria. 25 Ben wà bènɛ: Dii, à àre lɛo kuri kũna kɔ̀. 26 Ben à wɛ̀ńla à bè:
Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ vĩroo sɔ̃, baa kɛ̀ à vĩi Luda
é síamɛ. 27 Ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi mà kí bleńnɛroonɔ sɔ̃, à mɔ́ńyo kɛ̀ à ń dɛdɛ
ma aɛ.

Gbãakɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu
(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Yoh 12:12-19)

28 Kɛ̀ Yesu yã pì ò à yȁa, ben à dà zɛ́n, èe gaa Yerusalɛmu. 29 Kɛ̀ à kà
kĩi kɔ̃n Bɛtɛfageo kɔ̃n Bɛtanio sȉsĩ kɛ̀ wè be Kùkpɛ gɛɛzi, ben à a ìba zȉ gɔ̃ɔn
plaa 30 à bèńnɛ: À gá lakutu kɛ̀ kú a aɛ kɛ̀kãa guu. Tó a gɛ̃, é zaakinɛ bɔ̀rɔ e
bàdɔna gwe, gbɛ̃kee e dia zikiro. À poro à suo. 31 Tó wà a la wà be, à kɛ̀ dia
ée poroo, à be Dii bé à yezi. 32 Ben zȉrinɔ gàa, aɔ̃ è lán à òńnɛ nà. 33 Kɛ̀ aɔ̃ɔe
zaaki pì poroo, ben à diinɔ ń lá wà bè: À kɛ̀ dia ée zaaki pì poroo? 34 Aɔ̃
wɛ̀ńla wà bè: Dii bé à yezi. 35 Ben aɔ̃ sù zaaki pìo Yesunɛ, aɔ̃ ń utanɔ kpàɛa,
ben aɔ̃ Yesu dìa. 36 Lán èe gaa nà, gbɛ̃nɔɔ e ń utanɔ kpaɛɛ zɛ́n.

37 Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n guu kɛ̀ zɛ́ pì mì pɛ̀ Kùkpɛ sɪ̃̀sĩ guzurɛao, ben pɔnnaa guu
à ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́zinɔ ń píngi nà Luda sáabukpanaa kɔ̃n kòto gbãaao dabuyã kɛ̀
aɔ̃ɔ ènɔ musu píngi 38 wà bè:
Aubarikadeen kína kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o ũ.
Aafia kú ludambɛ, gakui kú musu.
39 Farisi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zà guu kenɔ bènɛ: Dannɛri, ǹ kpãkɛ̃ n ìbanɔzi. 40 Ben à
wèńla à bè: Mɛ́ɛ ooare, tó aɔ̃ yɪ̃̀tɛ, gbɛ̀nɔ bé weé wii pì lɛ́.

Yesu ɔ́ɔdɔna Yerusalɛmudeenɔnɛ

41 Kɛ̀ à sɔ̃̀ Yerusalɛmuzi, à gwà, ben à ɔ́ɔ dɔ̀ à musu 42 à bè: Tó n yã kɛ̀ eé
mɔ́nnɛ kɔ̃n aafiao dɔ̃̀ gbã̀a yã dé, lɛ à kɛ nna. Mɔde tia sa à utɛnannɛmɛ.
43 À gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ n ibɛɛnɔ é gbà lezĩnɔ dɔ wà liganzi wà n kagura kɛ 44 aɔ̃é
n gboro aɔ̃é n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃. Baa gbɛ̀ ke aɔ̃é tó didikɔ̃aro, kɛ̀ nɛ́ɛ gurɔɔ kɛ̀
Luda wɛ́ɛ kpàɛnzii dɔ̃ro yãnzi.

Yesu kuuna Luda ua
(Mat 21:12-17, Maa 11:15-19, Yoh 2:13-22)

45 Kɛ̀ Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, ben à pɛ̀ laayarinɔa. 46 À bèńnɛ: Wà kɛ̃̀ Luda
yãn wà bè: Ma kpɛ́ égɔ̃ dɛ aduakɛkpɛ ũmɛ, ben á kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.
47 Lán guu e dɔɔ nà Yesu ègɔ̃ yã daańnɛ Luda ua guu. Ben sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ wà à dɛ, 48 mɔde aɔ̃ɔe à kɛna zɛ́
ero, kɛ̀ baade píngi swã kpá wèe à yã maa yãnzi.

20

Yesu gbekana a ikozi
(Mat 21:23-27, Maa 11:27-33)

1 Zĩkea Yesu e yã daa gbɛ̃nɔnɛ Luda ua guu, èe baaru nnaa kpaańnɛ, ben
sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ 2 wà bènɛ: Ǹ owe, iko
kpareen nɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo? Dé bé à n gba iko pì? 3 Ben à wèńla à bè: Mapi
se mɛ́ yã gbekaawa. À omɛ, 4 Yaaya gbɛ̃nɔ batisikɛna bɔ̀ Luda kiian yɔ́ɔ, ke
gbɛ̃ntee kiiamɛ? 5 Ben aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ wà bè: Tó wa bè Luda kiiamɛ, eé wa la,
bɔ́yãnzin wée Yaaya yã sírozi? 6 Tó wa bè gbɛ̃ntee kiiamɛ sɔ̃, gbɛ̃ píngi é wa
pápa gbɛ̀o aɔ̃ wa dɛdɛ, zaakɛ aɔ̃ Yaaya annabikɛɛ sì. 7 Ben aɔ̃ wèàla wà bè:
Wá dɔ̃ tó mán à bɔ̀nlo. 8 Ben Yesu bèńnɛ: Ɛndɛ̃ mapi se mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã
kɛ̀nɔ kɛɛo oarero.

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Maa 12:1-12)

9 Ben Yesu yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Gbɛ̃ke bé à geepi líkpɛ bà, ben à nà
ayakɛrinɔnɛ ń ɔzĩ à fɛ̀ɛ táo à gurɔplaa kɛ̀ gwe. 10 Kɛ̀ geepizɔ̃gurɔɔ kà, ben à
a zɪ̃̀ri zɪ̃̀ ayakɛri pìnɔa, lɛ aɔ̃ a geepi bɛɛ pì kpáa, ben ayakɛri pìnɔ à gbɛ̃̀, aɔ̃
à gbàrɛ ɔkori. 11 Ben à ɛ̀ara à zɪ̃̀ri pãnde zɪ̃̀ dɔ, ben aɔ̃ à gbɛ̃̀ aɔ̃ wí dàa aɔ̃ à
gbàrɛ ɔkori. 12 Ben à ɛ̀ara à gbɛ̃ aagɔ̃dee zɪ̃̀ dɔ, ben aɔ̃ à kɛ̃̀nna aɔ̃ pɛ̀a. 13 Ben
buradee pì bè: Mɛ́ kɛ diamɛ saa? Mɛ́ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do yenzidee zĩḿma.
Ke aɔ̃é à yã da gwɛɛ? 14 Kɛ̀ ayakɛri pìnɔ à è, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Túbiblerin yɛ̀, wà à
dɛ, à túbi é gɔ̃ wa pɔ́ ũ. 15 Ben aɔ̃ bɔ̀o buraa guu, aɔ̃ à dɛ̀.
Tɔ̀! Bɔ́n buradee pì é kɛ́ńyo? 16 Eé mɔ́ à ayakɛri pìnɔ dɛdɛ à buraa pì na
gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń ɔzĩ. Kɛ̀ gbɛ̃nɔ yã pì mà aɔ̃ bè: Wàton ero! 17 Ben Yesu ń
gwa tíii à bè: Yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn kɛ̀kii dɛ diamɛ?
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.

18 Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbɛ̀ pìa é wíwimɛ,
tó à lɛ̀ɛ à sì gbɛ̃a sɔ̃, eé à ú lɔ́mɛ.

Bɛ'ɔɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Maa 12:13-17)

19 Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n sa'orikinɔɔ dɔ̃̀ kɛ̀ ń yãnzin à yãlɛkɔ̃zina pì òzi,
ben aɔ̃ zɛ́ wɛ̀tɛ wà à kũ gɔ̃ɔ, mɔde aɔ̃ vĩa kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Aɔ̃ɔe à kpákpaa, ben
aɔ̃ zãmbadee kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩnda diɛɛ gbɛ̃ maaa ũunɔ zɩ̃̀a, lɛ wà e wà à kũ a
yã'ona guu, wà à kpá ń bùsu gbãadeea à gbãaa mɔ́nɛ. 21 Ben zãmbadee
pìnɔ à là wà bè: Dannɛri, wá dɔ̃ kɛ̀ nɛɛ̀ yã o ǹ yã dańnɛ a zɛ́a. Nɛɛ̀ gbɛ̃ wɛ́ɛ
gwaro, nɛɛ̀ Luda zɛ́ dańnɛ kɔ̃n yãpuraao. 22 À zɛ́ vĩ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaaɔ́ ke
wàton kpáaro? 23 Yesu ń mɔnafikikɛɛ dɔ̃̀ḿma, ben à bèńnɛ: 24 À ɔɔ pì doo
ɔdɔamɛ mà gwa. Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀ kɔ̃n à tɔ́o? Aɔ̃ wèà la wà bè: Siza pɔ́mɛ.
25 Ben à bèńnɛ: Tɔ̀, à pɔ́ kɛ̀ dɛ Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, à pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũ kpá
Ludaa. 26 Ben aɔ̃ fùa wà à kũ à yã'ona guu gbɛ̃nɔ wáa. À yãwenlana bɔ̀ ń
saɛ, ben aɔ̃ ń lɛ́ yɩ̃̀tɛ.

Gɛ̀nɔ fɛɛna yã
(Mat 22:23-33, Maa 12:18-27)

27 Ben Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be gɛ̀nɔ è fɛɛroonɔ mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ à gbèka 28 wà
bè: Dannɛri, Musa òwe a takada guu à bè: Tó gbɛ̃ gà à a naɔ̃ tò nɛ́'isai,
à dãaro gyaanɔɔ pì sɛ́, lɛ à nɛ́ borii dato a vɩ̃̀inɛ. 29 Lɛmɛ dedɔ̃nkɔ̃deenɔɔ
kuu gɔ̃ɔn swɛɛplaa. Woru nɔɔ sɛ̀, ben à gà nɛ́'isai. 30 Ben Sabi nɔɔ pì sɛ̀ dɔ.
31 Sabi gbɛra Biɔ sɛ̀ dɔ. Aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ ń gɔ̃ɔn swɛɛplaa ń píngi, aɔ̃ gàga nɛ́'isai.
32 Aɔ̃ píngi gbɛran nɔɔ pì gà se. 33 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ dé bé eégɔ̃ nɔɔ pì
vĩi? Zaakɛ aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaa ń píngi aɔ̃ à dɔ̃̀ nɔɔ ũmɛ. 34 Ben Yesu wèńla à
bè: Anduna kɛ̀ gbɛ̃nɔ è nɔɔ sɛ́ aɔ̃è zã kɛ, 35 mɔde gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃
sìo wà bɔ gaan aɔ̃ anduna dufu leenɔ é nɔɔ sɛ́ro, aɔ̃é zã kɛro. 36 Weégɔ̃ kuu
lán malaikanɔɔ kuu nàmɛ, weé ga dɔro. Weégɔ̃ dɛ Luda nɛ́nɔ ũmɛ, gàafɛɛnɔ
ũ. 37 Baa Musa à gɛ̀nɔ fɛɛna yã pìtiańnɛ gura kɛ̀ à gyanto yã òn à bè, Diin
Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. 38 Dii è kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ
Ludamɛ, zaakɛ gbɛ̃ píngi bɛ̃ɛ Ludanɛ. 39 Ben ludayãdannɛri kenɔ fɛ̀ɛ wà yã
ò wà bè: Dannɛri, n yã maaa ò. 40 Ben aɔ̃ɔe gà wà yãke làa dɔro.

Mɛsaya bori yã
(Mat 22:41-46, Maa 12:35-37)

41 Yesu ń lá à bè: À kɛ̀ dia wè be Dauda boriin Mɛsaya ũu? 42 Zaakɛ
Dauda bè Saamu takada guu:
Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
43 ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ tinti ũ.
44 Kɛ̀ Dauda bènɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à borii ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40)

45 Kɛ̀ baade píngi e à yã maa, ben à bè a ìbanɔnɛ: 46 À làakari kɛ
ludayãdannɛrinɔzi. Aɔ̃ègɔ̃ yezi wàgɔ̃ tɛtɛnazi kɔ̃n uta gbȁanɔo dana, lɛ
wàgɔ̃ ì kpaaḿma yàranɔa. Aɔ̃ègɔ̃ yezi wà vɛ̃ɛ aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔn
kɔ̃n pɔnna pɔ́ble vɛ̃ɛki maaanɔo. 47 Aɔ̃è adua gbȁa kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ń e yãnzi,
ben aɔ̃è gyaanɔnɔ kpɛ́ síḿma. Aɔ̃ wɛ́ɛtãmma égɔ̃ pãsĩ dɛ gbɛ̃ píngi pɔ́la.

21

Gyaanɔ takaaside ɔɔdana
(Maa 12:41-44)
1 Kɛ̀ Yesu wɛ́ɛ sɛ̀ musu, ben à è ɔɔdeenɔɔ e ń gbaanɔ daa ɔɔdakii guu.
2 Ben à gyaanɔ takaaside ke è gwe, à kɔbɔ plaaa dàn. 3 Ben à bè: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, gyaanɔ takaasidee pì ɔɔ dàn dɛ gbɛ̃ píngila. 4 Zaakɛ aɔ̃ ɔɔ sà guun
aɔ̃ bɔ̀n wà kàn ń píngi. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, à takaasikɛɛ guu pɔ́ kɛ̀ à vĩ à pɔ́ bleon à
dàn píngi.

Yerusalɛmu kaatɛna kɔ̃n andunayɑ̃agurɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-21, Maa 13:1-19)
5 Gbɛ̃kenɔ e Luda ua yã oo, aɔ̃ bè wà à kpɛ́nɔ kɛ̀kɛ maa kɔ̃n gbɛ̀ maaanɔ
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wà Luda gbànɔ, ben Yesu bè: 6 Gurɔke é su kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ á è kɛ̀nɔ, baa
gbɛ̀ ke weé tó dikɔ̃aro, weé gboro píngimɛ.
7 Ben aɔ̃ à là wà bè: Dannɛri, bɔrɛn yã kɛ̀nɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ à kɛgurɔ
sèeda ũu? 8 Ben à wɛ̀ńla à bè: À làakari kɛ, àton tó wà a sãsãro, zaakɛ weé
mɔ́ pari kɔ̃n ma tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ bee Mɛsayan ń ũ, gurɔɔ pì sɔ̃ kà kĩi. Àton tɛ́ńziro.
9 Tó a zɛ̃̀nɔ baaru mà ke tó á mà wà fɛɛkɔ̃zi yãnɔ, àton tó vĩa a kũro. Sé
beeenɔ kɛ káaku gĩa, mɔde anduna é yãa gɔ̃ɔro. 10 Ben à bèńnɛ: Bori kɔ̃n
boriio é fɛɛkɔ̃zi, lɛmɛ dɔ bùsu kɔ̃n bùsuo. 11 Tɔɔtɛ nigãnigãna pãsĩnɔ kɔ̃n
nɔaao kɔ̃n gagyãanɔ égɔ̃ kú gukenɔa. Àisi zaa vĩa yãnɔ é bɔ ludambɛ.
12 Lɛ yã pìnɔɔ kpɛ́ à su píngi weé a kũkũ wà wɛ́ɛ tãawa. Weé a na
aduakɛkpɛdeenɔnɛ ń ɔzĩ, weé a ká kpɛ́siaan, weé gáao kínanɔ kɔ̃n bùsu
gbɛ̃nsinɔ aɛ ma tɔ́ yãnzi, 13 égɔ̃ dɛńnɛ ma sèedadeenɔ ũ. 14 À a làakari kpáɛ,
àton yã kɛ̀ é o damu kɛ káakuro, 15 zaakɛ mámbe mɛ́ yã daare a lɛ́n, mɛ́ a
gba ɔ̃ndɔ̃ɔ, lɛ a ibɛɛ ke tón gí à yãzi ke à a ɛgɛ boro. 16 Baa a de kɔ̃n a dao
kɔ̃n a vɛ̃̀inɔ kɔ̃n a dãaronɔ kɔ̃n a danɛnɔ kɔ̃n a gbɛ̃nnanɔ é a kpáḿma, wà a
gbɛ̃kenɔ dɛ. 17 Baade píngi é zaagu ma yãnzi, 18 mɔde baa a mìkã wɛ́n doo
é zĩnnaro. 19 Zɛna gbãaa guu é wɛ̃ndi e.
20 Tó á è zɛ̃̀kpɛɛnɔ liga Yerusalɛmuzi, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à kaatɛna zɑ̃̀ dɔro.
21 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔ bàa sí wà mì pɛ́ kpiiinɔa, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Yerusalɛmunɔ fãakɔ̃a. Lakutudeenɔ tón gɛ̃ à guuro. 22 Zaakɛ gurɔɔ pì nɛ́
wɛ́ɛtãmmagurɔɔmɛ, lɛ yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn papa píngi yãnzi. 23 Wãiyoo
nɔ̀sindadeenɔ kɔ̃n nɛ́dandeenɔ gurɔ beeea, zaakɛ bùsu pì nawɛ̃a égɔ̃ bíta,
Luda pɔfɛ̃ é pita gbɛ̃ pìnɔa. 24 Weé ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ fɛ̃ɛdaao, weé ń gbɛ̃kenɔ
kũkũ wà táńyo bùsu píngi guu zɛ̃̀zɔnɔ ũ, bori pãndenɔ é kìti pá Yerusalɛmua
ai aɔ̃ gurɔɔ papa.

Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna
(Mat 24:29-35, Maa 13:24-31)
25 Sèedanɔ égɔ̃ kú ɔfãntɛ̃a kɔ̃n mɔvurao kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ, bori píngi égɔ̃ kú
pɔsiaa guu tɔɔtɛ. Aɔ̃égɔ̃ kú bídi guu ísia kĩi kɔ̃n à zuzunao yãnzi. 26 Vĩakɛna
yã kɛ̀ èe mɔɔ andunaa yãnzi gídi é tó gbɛ̃nɔ gbãsĩ lɛ́, zaakɛ pɔ́ kɛ̀ kú
ludambɛɛnɔ é sãsã ń kúkiia, 27 weé gbasa wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna e ludambɛ
luguun kɔ̃n gbãaao kɔ̃n gakui bítao. 28 Tó yã beeenɔ nà kɛnaa, à fɛɛ à zɛ à
a mì sɛ́ musu, zaakɛ a mìsina bé à kà kĩi.
29 Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: À kãkã lí gwa kɔ̃n lí kpaaanɔ. 30 Tó á è aɔ̃ lá
bɔ̀rɔ pà, eè dɔ̃ a zĩnda kɛ̀ guwãagurɔɔ kà kĩi. 31 Lɛmɛ sɔ̃, tó á è yã pìnɔɔ e kɛɛ
lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kína kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia suna kà kĩi. 32 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ

kɛ̀ gbɛ̃nɔ é gɛ̃tɛro ai yã pìnɔ gá kɛo píngi. 33 Musu kɔ̃n tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde ma
yãnɔɔ gɛ̃tɛna vĩro.
34 À làakari kɛ. Àton tó mìsaiyã kɔ̃n wɛ̃dɛkɛnao kɔ̃n wɛ̃ndi kɛ̀hãnkɛnao a
làakari síawaro, lɛ à sugurɔɔ tón a kũ kãndo lán takutɛɛ bàro yãnzi. 35 Zaakɛ
eé kúɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔa baama píngi. 36 À itɛ̃ kɛ, àgɔ̃ adua kɛɛ baabɔrɛ,
lɛ à fɔ̃ à piti yã kɛ̀ èe mɔɔa píngi à zɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ aɛ.
37 Lán guu e dɔɔ nà Yesu ègɔ̃ yã daańnɛ Luda ua. Tó uusiɛ kɛ̀, è bɔ à gá
i Kùkpɛ sɛ̀sĩgɛɛzi. 38 Kɔngɔ idɛ'idɛn baade píngi è fɛɛ à gá à yã ma Luda ua
guu.

22

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi
(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Yoh 11:45-53)
1 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa kɛ̀ wè be Banlaa kà kĩi. 2 Sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ wà Yesu dɛ, zaakɛ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ.

Yudasi bɔna Yesu kpɛɛ
(Mat 26:14-16, Maa 14:10-11)
3 Ben Setãn gɛ̀ Yudasi kɛ̀ wè benɛ Isikariɔti guu, gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
dokemɛ. 4 Ben Yudasi gàa à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n Luda ua dãkpari
gbɛ̃nsinɔ dian é kɛ nà à Yesu kpáḿma. 5 Aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna, ben aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ wà
ɔɔ kpáa. 6 À zɛ̀o, ben èe zɛ́ wɛtɛɛ à Yesu kpáḿma parii mìkpɛɛ.

Banla pɔ́ble kɛkɛna
(Mat 26:17-25, Maa 14:12-21, Yoh 13:21-30)
7 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔɔ kà, gurɔɔ kɛ̀ wè Banla sãnɛ bɔ̀rɔ kòto kpá.
8 Ben Yesu Pita kɔ̃n Yohanao zɩ̀ à bè: À gá Banla pɔ́bleyã kɛkɛwe. 9 Ben aɔ̃
à là wà bè: Ń yezi wà kɛkɛ mámɛ? 10 Ben à wɛ̀ńla à bè: Tó a gaa wɛ́tɛ guu,
gɔ̃gbɛ̃ ke é daalɛ à í sɛna looo. À tɛ́zi ai ua kɛ̀ eé gɛ̃n. 11 À o ua pì bɛdeenɛ,
Dannɛri bè mán pitakii kún, guu kɛ̀ é Banla pɔ́ blen kɔ̃n a ìbanɔo? 12 Eé kpɛ́
musu bíta kɛ̀ wà kɛ̀kɛ ɔdɔaare. À pɔ́bleyã kɛkɛ gwe. 13 Kɛ̀ aɔ̃ gàa, aɔ̃ɔ è lán
Yesu òńnɛ nà, ben aɔ̃ Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

Dii pɔ́blee
(Mat 26:26-30, Maa 14:22-26, 1Kɔ 11:23-25)
14 Kɛ̀ à gurɔɔ kà, Yesu mɔ̀ à vɛ̃ɛ gwe kɔ̃n a zɩ̀rinɔ lɛdo. 15 Ben à bɛ̀ńnɛ:
Banla pɔ́blee kɛ̀ blenaao nii e ma dɛɛ maamaa ai màgɔ̃ gá nawɛ̃a kɛ,
16 zaakɛ mɛ́ɛ ooare, mɛ́ ble dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gá bɔo gupuraaa,
gbasa zĩbaa yãpura gá mɔ́. 17 Kɛ̀ à togoo sɛ̀, à Luda sáabu kpà, ben à bè: À sí
à dɔdɔkɔ̃nɛ, 18 zaakɛ mɛ́ɛ ooare, mɛ́ geepi'i mi dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
gá bɔo gupuraaa. 19 Kɛ̀ à burɛdi sɛ̀, ben à aubarika dàn à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma
à bè: Ma mɛ̀ kɛ̀ má kpà a yãnzin yɛ̀, àgaegɔ̃ beee kɛɛ ma yã dɔnaagu yãnzi.
20 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà yɛ̃a, à togoo pì sɛ̀ lɛ dɔ à bè: Ma aru kɛ̀ eé bɔɛareen yɛ̀,
Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃nɔo dufu aru ũ. 21 Ma bɔnkpɛɛdee ɔɔ kúmao taaguu,
22 zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é kpá guuzi lán Ludaa dìɛnɛ nàmɛ. Wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ eé
à kpáḿma pì. 23 Ben aɔ̃ nà kɔ̃ lalanaa wà bè: Wa dé bé eé yã beee kɛɛ?

Dɛnla yã
24 Ben lɛokpakɔ̃a fɛ̀ɛ ń tɛ́, kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà dɔ̃ ń gbɛ̃ kɛ̀ dɛ a daala. 25 Ben Yesu
bɛ̀ńnɛ: Bori pãnde kínanɔ è gbãaa ble ń gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ sɔ̃ è ń zĩnda sísi
yãmaakɛrinɔ. 26 Mɔde àton kɛ lɛro. Sɛ́de gbɛ̃ kɛ̀ bíta a tɛ́ gɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀

kɛ̃sãazii bà. Séde a dɔn'aɛdee gɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ èe zĩi kɛɛaree bà. 27 Pɔ́bleri
kɔ̃n zi̋rio, aɔ̃ dé bé à bítaa? Pɔ́blerinloo? Mapi sɔ̃ má kú a tɛ́ lán zi̋ri bàmɛ.
28 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀mao ma nawɛ̃akɛna guunɔn a ũ. 29 Lán ma De ma kpa kpatan
nà, lɛn mɛ́ a kpá kpatan lɛ se, 30 é pɔ́ blemao ma kpatan, é vɛ̃ɛ kíblekitan àgɔ̃
yã gɔ̃gɔ̃ɔ kɔ̃n Isaraili bori mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔnɛ.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ́ Pita é kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Yoh 13:36-38)

31 Simɔ, Simɔ, ǹ ma. Setãn zɛ́ wɛ̀tɛ à a fãfã lán wè pɔ́wɛɛ fãfã nà. 32 Ben
ma adua kɛ̀nnɛ lɛ ma náanɛ kɛ̀ ń vĩi tón kɛ̃sãmmaro. Tó n liara n suma, ǹ
n gbɛ̃nɔ gba gbãaa. 33 Pita bènɛ: Dii, má sì wà ma da kpɛ́siaan mà ganyo.
34 Yesu bè: Pita, mɛ́ɛ oonnɛ, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gba̋a, nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi gɛ̋n aagɔ̃.
35 Ben à ń lá à bè: Kɛ̀ ma a zĩ ɔɔsɔ kɔ̃n bɔ̀kɔlogommao kɔ̃n kyateenɔ sai,
pɔ́ke kɛ̋sãawaɔ́? Ben aɔ̃ bè: Auo. 36 Ben à bèńnɛ: Tia sa gbɛ̃ kɛ̀ ɔɔsɔ vĩ, à sɛ́.
Lɛmɛ dɔ kɔ̃n bɔ̀kɔlogommao. Gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̃ɛdaa vĩ sɔ̃ro, à a uta yá à lú. 37 Mɛ́ɛ
ooare, séto yã kɛ̀ wà kɛ̋ Luda yãn ma musu papa kɛ̀ wà bè: Wà à dìɛ dɔ̃nkɔ̃
kɔ̃n taarikɛrinɔ. Yã kɛ̀ wà kɛ̋ ma musu pì bé èe kɛɛ sa. 38 Aɔ̃ bè: Dii, fɛ̃ɛda
mɛ̀n plaan yɛ̀. Ben à bèńnɛ: Beee mɔ̀.

Yesu aduakɛna zaa Kùkpɛ sı̋sĩgɛɛzi
(Mat 26:36-46, Maa 14:32-42)

39 Yesu bɔ̀ à gàa Kùkpɛ sı̋sĩgɛɛzi lán è kɛ nà. À ìbanɔɔ tɛ́zi. 40 Kɛ̀ à kà guu
kɛ̀ èe gaan, à bèńnɛ: À adua kɛ lɛ àton fu yɔ̃agwanaaro. 41 Ben à kɛ̋ḿma à
kà lán wè gbɛ̀ zu à lɛ́ɛ zaka bà. Ben à kùɛ à adua kɛ̀ 42 à bè: Baa, tó ń yezi,
ǹ togo'i kɛ̀ síma, mɔde èe kɛ ma pɔyeziyãnlo, séde n pɔ́. 43 Ben malaika bɔ̀
ludambɛ à mɔ̀zi à à gbà gbãaa. 44 Kuuna wɛ́ɛtãmma guu èe adua kɛɛ kɔ̃n
aĩao. Ben à ísimma e tɔ̃ɔ tɔɔtɛa lán arutɔ̃na bà. 45 Kɛ̀ à adua kɛ̀, à fɛ̀ɛ à lìara à
sù à a ìbanɔ lè, aɔ̃ɔe ii oo kɔ̃n pɔsiaao. 46 Ben à bèńnɛ: À kɛ̀ dia ée ii oo? À
fɛɛ à adua kɛ lɛ àton fu yɔ̃agwanaaro.

Yesu kũna
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Yoh 18:3-11)

47 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã oo, ben wà kà paripari. Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Yudasi, à ìba
gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke bé à dɔ̀ńnɛ aɛ. Kɛ̀ à sɔ̋zi lɛ à lɛ́ pɛ́a, 48 ben Yesu
bènɛ: Yudasi, lɛ́pɛnaan nɛ́ Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpáoḿmaɔ́? 49 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n
Yesuonɔ yã kɛ̀ èe mɔɔ è aɔ̃ bè: Dii, wà ń lɛ́lɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaaon yɔ́? 50 Ben aɔ̃
gbɛ̃ doo sa'oriki ìsi zi̋ri lɛ̀ à à swã ɔplakpapɔ gò. 51 Ben Yesu bè: À beee
tó. Kɛ̀ à ɔ kɛ̀ à swãa, ben à kɛ̀ a gbɛ̀n. 52 Ben à bè sa'orikinɔ kɔ̃n Luda ua
dãkparinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀zinɔnɛ: A mɔmazi kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n gònɔ lán
kpãi wɛ́ɛdewɛn ma ũu bàɔ́? 53 Lán guu e dɔɔ nà mɛɛ̀gɔ̃ kúao Luda ua, ben
ée ɔ kɛmaro. Mɔde gurɔɔ kɛ̀ dɛ a pɔ́ ũmɛ, gusia kíblena gurɔɔmɛ.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi
(Mat 26:57-58, 69-75, Maa 14:53-54, 66-72, Yoh 18:12-18, 25-27)

54 Kɛ̀ aɔ̃ Yesu kũ wà sùo, aɔ̃ gàao sa'oriki ìsi bɛ. Pita tɛ́ ń kpɛɛ kãaa. 55 Kɛ̀
wà tɛ́ lè ua gura, wà kàɛ wà lìgazi, ben Pita mɔ̀ à sɔ̀tɔ ń tɛ́. 56 Zɔ̀nɔkpare ke
à è, ben à wɛ́ɛ pɛ̀a à bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii kúo sɔ̃ nɛ́. 57 Ben à lɛ́ sɛ̀zi à bè: Nɔgbɛ̃, má
à dɔ̃ro. 58 Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte gbɛ̃ pãnde à è, ben à bè: Mpi se, aɔ̃ gbɛ̃ doon n ũ.
Ben Pita bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Mámbeero! 59 Kɛ̀ gurɔ zaka gɛ̋tɛ lán awa doo bà, gbɛ̃
pãnde nàkɔ̃rɛa à bè: Yãpura gbɛ̃ kɛ̀kii kúomɛ, zaakɛ Galili gbɛ̃mɛ. 60 Ben
Pita bè: Má dɔ̃ yã kɛ̀ ń tɛ́aro. Zaa gwe gɔ̃ɔ kɛ̀ èe yã oo, ben koo lɛ́ zù. 61 Dii

lìɛ à wɛ́ɛ pɛ̀ Pitaa, ben yã̀ kɛ̀ à ò dɔ̀ Pitan kɛ̀ à bè, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gbã̀a, eé
lɛ́ sɛ́azi gɛ̃̀n aagɔ̃. 62 Ben Pita bɔ̀ bàazi à pɔsia ɔ́ɔ dɔ̀.

Yesu fabona
(Mat 26:67-68, Maa 14:65)

63 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu dãkpaanɔ à fabò aɔ̃ à gbɛ̃̀. 64 Aɔ̃ pɔ́ yìnɛ a uua, ben
aɔ̃ɔe à lalaa wà bè: Ǹ annabikɛyã o, dé bé à n lɛɛ? 65 Dɔkɛona guu aɔ̃ yã
pari pãndenɔ ònɛ dɔ.

Yuda gbɛ̃nsinɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Yoh 18:19-24)

66 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda gbɛ̃nsinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a, sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ ń
píngi, ben aɔ̃ Yesu sɛ̀ wà gàao ń yãkpaɛkɛkiia. 67 Ben aɔ̃ à là wà bè: Mɛsayan
n ũɔ́? Ǹ owe. À wèńla à bè: Tó má òare, é síro. 68 Tó ma yãke làawa sɔ̃,
é wero. 69 Zaa tia la Gbɛ̃ntee Nɛ́ égɔ̃ vɛ̃ɛna Luda Gbãade ɔplaazi. 70 Ben
baade píngi bè: Ase Luda Nɛ́n n ũɔ́? Ben à wèńla à bè: Lán á ò nà, mámbe
à ũ. 71 Ben aɔ̃ bè: Wa bà ũgba kɔ̃n sèedadeeo dɔɔ? Wá mà à lɛ́zĩ kɔ̀.

23

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Yoh 18:28-38)

1 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ ń píngi aɔ̃ gàao Pilati kiia. 2 Aɔ̃ɔe yã diia wà bè: Wa gbɛ̃ kɛ̀ è
èe gudɛɛ kɛɛ wa bùsun, è gíńnɛ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaa, ben à a zĩnda dìɛ Mɛsaya
ũ, kí ũ. 3 Ben Pilati à là à bè: Ḿbe Yudanɔ kína ũɔ́? À wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ.
4 Ben Pilati bè sa'orikinɔ kɔ̃n parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ: Mɛ́ɛ taari e gɔ̃gbɛ̃
pìaro. 5 Ben aɔ̃ nàkɔ̃rɛa wà bè: Ègɔ̃ tɛ́ kaa gbɛ̃nɔn a yãdannɛna guu Yudea
bùsun píngi. À nàa Galilimɛ ai à gàa à kào kɛ̀ sa.
6 Kɛ̀ Pilati mà lɛ, ben à gbèka tó Galili gbɛ̃n à ũ. 7 Kɛ̀ à dɔ̃ kɛ̀ à bɔ̀ Hɛrɔdu
bùsummɛ, ben Hɛrɔdu pì sɔ̃ɔ kú Yerusalɛmu zĩ beeea, ben à à gbàrɛ à kiia.
8 Kɛ̀ Hɛrɔdu Yesu è, ben à pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. À à baaru mà, ben à yezi
ń wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ zaa gìkɛna. À wɛ́ɛ dɔzi à Yesu dabuyãkɛna e. 9 À yãnɔ làlaa
pari, ben Yesu e à ke weàlaro. 10 Sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔɔ zɛna
gwe aɔ̃ɔe yã didiia pãsĩpãsĩ. 11 Hɛrɔdu kɔ̃n a sozanɔ kya kà Yesun aɔ̃ à fabò
aɔ̃ uta wɛ́ɛdee dànɛ, ben à ɛ̀ara à à gbàrɛ Pilati kiia. 12 Zĩ beeean Hɛrɔdu
kɔ̃n Pilatio gɔ̃̀ kɔ̃ gbɛ̃ ũ, zaakɛ aɔ̃ íbɛtɛ kpà kɔ̃omɛ yã.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Maa 15:6-15, Yoh 18:39-19:16)

13 Pilati sa'orikinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ kàkɔ̃a 14 à bèńnɛ: A
mɔ́mɛ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ a bè gudɛrimɛo. Ma à làla a wáa yã kɛ̀ á dìdianɔ musu,
mɛ́ɛ e à taari ke kèro. 15 Lɛn Hɛrɔdu e ero lɛ se, zaakɛ à ɛ̀ara à à gbàrɛwamɛ.
À gwa, èe yãke kɛ kɛ̀ à kà wà à dɛro. 16-17 Mɛ́ tó wà mɛ̀ ɔ̃a, gbasa mà à
gbarɛ. 18 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ ń píngi lɛdo wà bè: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì dɛ! Ǹ Baraba gbarɛwe!
19 Baraba pì sɔ̃ wà à dà kpɛ́siaan yã bɔna gbãadeenɔ kpɛɛ kɔ̃n gbɛ̃dɛnao
yãnzimɛ. 20 Pilati yezi à Yesu gbarɛ, ben à gbɛ̃nɔ làakari gàɛ à sùoawa. 21 Ben
aɔ̃ ɛ̀ara wà wii lɛ̀ wà bè: Ǹ à pá lía! Ǹ à pá lía! 22 À gɛ̃̀n aagɔ̃deeo Pilati
bèńnɛ: Bɔ́ dàn à kɛ̀? Mɛ́ɛ taari kɛ̀ kà wà à dɛɛ earo. Mɛ́ tó wà mɛ̀ ɔ̃a, gbasa
mà à gbarɛ. 23 Ben aɔ̃ zɛ̀zi aɔ̃ɔe gbekaaa kɔ̃n wii gbãaao à à pá lía. Ben
aɔ̃ zɔkakana tò aɔ̃ yã blè. 24 Ben Pilati dìɛ kɛ̀ wà kɛ lán aɔ̃ɔ gbèkaawa nà.

25 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà dà kpɛ́siaan bɔna gbãadeenɔ kpɛɛ kɔ̃n gbɛ̃dɛnao yãnzi kɛ̀
aɔ̃ɔ gbèka pìn à gbàrɛńnɛ, ben à Yesu kpà gaazi lán aɔ̃ɔ yezi nà.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Yoh 19:17-27)

26 Kɛ̀ wèe gaao, ben Sirɛni gbɛ̃ Simɔ e suu kɔ̃n buraao, ben wà à kṹ wà
líkpangbãroo dìnɛ àgɔ̃ tɛ́o Yesuzi. 27 Parii bɔ̀ wà tɛ́zi kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ
aɔ̃ɔe sósobi kɛɛnɛnɔ. 28 Yesu lìɛ à aɛ dɔ̀ḿma à bè: Yerusalɛmu nɔgbɛ̃nɔ, àton
ɔ́ɔ dɔ ma yãnziro. À ɔ́ɔ dɔ a zĩnda yãnzi kɔ̃n a nɛ́nɔ. 29 Zaakɛ à gurɔɔ e mɔɔ
kɛ̀ weé be: Aubarikadeenɔn pãaa kɛ̀ aɔ̃ɔe nɛ́ iro, nɛ́ e yɔ̃ miḿmaroonɔ ũ.
30 Gurɔ beeea weé be
kpiiinɔ lɛ́ɛ à siḿma,
sȉsĩnɔ lɛ́ɛ à dańla.
31 Kɛ̀ wèe yã kɛ̀ taka kɛɛ kɔ̃n lí búsuo, lí kori pɔ́ égɔ̃ dɛ diamɛ?
32 Wèe gaa kɔ̃n dàpãsĩkɛri gɔ̃ɔn plaa kenɔ dɔ, lɛ wà ń dɛdɛ kɔ̃n Yesuo lɛdo.
33 Kɛ̀ aɔ̃ kà guu kɛ̀ wè be Mìwatorokiia, ben aɔ̃ à pà lía gwe kɔ̃n dàpãsĩkɛri
pìnɔ, gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃ doo à ɔzɛɛzi. 34 Ben Yesu bè: Baa, ǹ ń kɛ̃, zaakɛ
aɔ̃ɔ dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ wèe kɛɛro. Ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ wà à pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ.
35 Gbɛ̃nɔɔ zɛna gwe wà wɛ́ɛ kà wèe à gwaa, ben Yuda gbãadeenɔɔ e lɛ́zukii
kɛɛa wà bè: A gbɛ̃ pãndenɔ mì sì. Tó Mɛsaya kɛ̀ Ludaa dìɛn à ũ, à a zĩnda
mì símɛɛ! 36 Sozanɔɔ e à faboo dɔ. Ben aɔ̃ sɔ̃zi aɔ̃ geepiwɛ̃ kpȁkpã dɔ̀nɛ 37 aɔ̃
bè: Tó Yudanɔ kínan n ũ, ǹ n zĩnda mì sí. 38 Sèeda kee na à mìla wà kɛ̏a:
Yudanɔ kínan yɛ̀!
39 Dàkɛri kɛ̀ aɔ̃ɔ logona lía pìnɔ doke dɔkɛna yã ònɛ à bè: Mɛsayan n ũroo?
Ǹ n zĩnda mì sí kɔ̃n wapinɔo lɛdo. 40 Ben à gbɛ̃ndoo kpȁkɛ̃zi à bè: Nɛ́ɛ vĩa
kɛɛ Ludanɛroo? Yã dɔ̃nkɔ̃ bé à vɛ̏ɛwa. 41 Wapinɔ, wa pɔ́ kú a zɛ́amɛ. Pɔ́ kɛ̀
wá tɔ̏ bé à bɔ̀ɛwe, mɔde gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ daa e yã zaa ke kɛro. 42 Ben à bè: Yesu,
tó n mɔ kpata ble, ǹ dɔ ma yãn. 43 Ben à wèàla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ,
gbȁa nɛ́gɔ̃ kúmao auzɛnna.

Yesu gana
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Yoh 19:28-30)

44 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃.
45 Luda kpɛ́ lábure kɛ̏kɔ̃rɛ plaa. 46 Yesu wii gbãaa lɛ̀ à bè: Baa, ma a wɛ̏ndi
nànnɛ n ɔzĩ. Kɛ̀ à ò lɛ, ben à wɛ̏ndi tà. 47 Kɛ̀ sozanɔ gbɛ̃nsi yã kɛ̀ kɛ̀ pì è, à
Luda sáabu kpà à bè: Yãpuramɛ gbɛ̃ maaan à ũ. 48 Parii kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a wà mɔ̀
guu gwaanɔ, kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ kènɔ è, aɔ̃ lìara wà tà aɔ̃ɔe kpãngeda kɛɛ. 49 Yesu
gbɛ̃ dɔ̃nanɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́zi bɔna Galilinɔ píngi zɛna kãaa aɔ̃ɔe guu
gwaa.

Yesu vĩina
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Yoh 19:38-42)

50 Gɔ̃gbɛ̃ kee kuu à tɔ́n Yusufu. Yuda gbãadeenɔ dokemɛ. Gbɛ̃ maaamɛ,
bensɔ̃ à bɛ̀ɛ vĩ. 51 Èe lɛ́ da yã kɛ̀ à gbɛ̃nɔ zɛ̀ kɔ̃n a kɛnao pìnlo. Yuda lakutu
Arimatea gbɛ̃mɛ, à wɛ́ɛ dɔ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiiazi. 52 À gàa Pilati kiia à Yesu
gɛ̀ gbèkaa. 53 Ben à gɛ̀ pì pìta à táaru bisa fȉfĩa à dà gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà sɔ̀ mira ũu
guu, wèe gbɛ̃ke dan zikiro. 54 Gurɔɔ pì nɛ́ Azuma zĩmɛ, kámmaboguɾɔɔ e
kaa. 55 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ Yesuzi bɔna Galilinɔɔ tɛ́ Yusufu pì kpɛɛ, aɔ̃ mirawɛɛ
pì è dian à Yesu gɛ̀ dàɛ à guu nà. 56 Ben aɔ̃ tà wà gàa nɔ́si gũ nna kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ kɛ̀
è tó gɛ̀ vãroo soru kɛ. Kámmaboguɾɔɔ zĩ aɔ̃ kámma bò lán Ludaa dìɛ nà.

24

Yesu fɛɛ bɔna gaan
(Mat 28:1-10, Maa 16:1-8, Yoh 20:1-10)

1 Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ nɔgbɛ̃ pìnɔ bɔ̀ wà gàa mira pì kiia kɔ̃n nɔ́si
gũ nnaa kɛ̀ aɔ̃ à soru kɛ̀o. 2 Aɔ̃ɔ lè wà gbɛ̀ gò mira lɛ́a. 3 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀, aɔ̃ɔe Dii
Yesu gɛ̀ ero. 4 Aɔ̃ɔ kú bídi guu, ben gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaa kenɔ bɔ̀ wà mɔ̀ńzi kɔ̃n
pɔ́kãsãa kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛnɔo dana. 5 Vĩa ń kũ aɔ̃ ń mì nàɛ, ben gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ bèńnɛ:
À kɛ̀ dia ée gbɛ̃ bɛ̃ɛ wɛtɛɛ gɛ̀nɔ tɛ́ɛ? 6 À kú kɛ̀ro, à fɛ̀ɛ. À tó yã kɛ̀ à òare gurɔɔ
kɛ̀ à kú Galili dɔagu 7 à bè, séde wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpá durunkɛrinɔa aɔ̃ à pá
lía, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 8 Ben à yã pì dɔ̀ńgu. 9 Bɔna mira kiia, aɔ̃ gàa wà
yã pì baaru kpà zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ. 10 Mariama
Magadalɛni kɔ̃n Yoanao kɔ̃n Yemisi da Mariamao kɔ̃n nɔgbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ
kúńyonɔ bé wà yã pì ò zĩ̀ri pìnɔnɛ. 11 Ben nɔgbɛ̃ pìnɔ yã pì kɛ̀ńnɛ lán fàadi
yã bà, aɔ̃ɔe síro. 12 Ben Pita fɛ̀ɛ à bàa sì à gàa mira pì kiia. Kɛ̀ à wɛ́ɛ kpàɛ
mira pìn, èe pɔ́ke ero, sé táaru bisanɔ, ben à lìara à tà laasuu guu, yã pì à
kũ̀ gbãa.

Zaa Ɛmausi zɛ́n
(Maa 16:12-13)

13 Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Yesu ìba gɔ̃ɔn plaa kenɔ e gaa lakutu kɛ̀ wè be Ɛmausi.
À zã̀ kɔ̃n Yerusalɛmuo lán kiloo kuri awɛɛdoo bà. 14 Aɔ̃ɔe yã kɛ̀ kɛ̀ píngi
fàadi bookɔ̃nɛ, 15 ben gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe à fàadi boo aɔ̃ɔe à laasuu lɛɛ, Yesu ń lé
zɛ́n, ben aɔ̃ɔe táa oo lɛdo. 16 Ben ń wɛ́ɛ sìsi aɔ̃ɔe à dɔ̃ro. 17 Ben à ń lá à bè: Bɔ́
yãn á tɛ́ ée oo kɔ̃o? Ben aɔ̃ zɛ̀ uuo sisina. 18 Aɔ̃ gbɛ̃ doo kɛ̀ wè benɛ Keleopa
wèàla à bè: Mmɔn nibɔn n ũ ndo Yerusalɛmu gwɛɛ, kɛ̀ nɛ́ɛ yã kɛ̀ kɛ̀ gurɔplaa
kɛ̀a dɔ̃roo? 19 Ben à ń lá à bè: Yã kparemɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Yesu Nazarɛti
yãmɛ. Annabi ìsimɛ. Baade píngi dɔ̃ kɛ̀ à yãkɛna kɔ̃n à yã'onao bɔ̀ Luda
kiiamɛ. 20 Ben sa'orikinɔ kɔ̃n wa gbãadeenɔ daa kpàḿma, lɛ wà yã daàla
yãnzi, ben wà à pà lía wà à dɛ̀. 21 Wapinɔ sɔ̃, daan wée daa eé Isarailinɔ
mì sí. Beee gbɛra yã pì kɛna gurɔ aagɔ̃deen gbã̀a. 22 Ben yã kɛ̀ wa nɔgbɛ̃
kenɔ ò bɔ̀ wa saɛ. Kɛ̀ aɔ̃ gàa à mira kiia kɔngɔa idɛ'idɛ, 23 aɔ̃ɔe à gɛ̀ ero. Aɔ̃
sù aɔ̃ bè malaikanɔ bɔ̀ wà mɔ̀ńzi aɔ̃ bèńnɛ à kú wɛ̃̀ndio. 24 Ben wa gbɛ̃kenɔ
gàa wà mira pì gwà, aɔ̃ɔ è lán nɔgbɛ̃ pìnɔɔ òńnɛ nà, à kú gwero. 25 Ben Yesu
bèńnɛ: Laasuusaideenɔ, eè yã kɛ̀ annabinɔɔ ò sí kpakpaaro. 26 Ludaa e diɛ
Mɛsaya wɛ́ɛtãmma e lán kɛ̀ bà gbasa à gɛ̃ a gakui guuroo? 27 Naana zaa
Musa takadaa ai à gàa pɛ́ annabinɔ pɔ́a píngi, Yesu yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn a
musu bɔ̀kɔ̃tɛńnɛ píngi.
28 Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n lakutu kɛ̀ aɔ̃ɔe gaan-o, Yesu kɛ̀ lán é gɛ̃ zɛ́laa bà. 29 Ben
aɔ̃ à kũ̀kũ aɔ̃ bè: Ǹ gɔ̃wao kɛ̀. Uusiɛ kɛ̀, guu e mɔɔ si. Ben à gɛ̃̀ ua guu
à gɔ̃̀ńyo. 30 Gurɔɔ kɛ̀ èe pɔ́ bleeńyo, ben à burɛdi sɛ̀ à aubarika dàn, ben
à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma. 31 Ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̃̀ aɔ̃ à dɔ̃̀ sa, ben aɔ̃ à wɛ̀tɛ wà kòrazi.
32 Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Kɛ̀ èe yã oowe zɛ́n èe Luda yã bɔkɔ̃tɛɛwe, wa nɔ̀sɛ guu e
puuroo? 33 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ lìara wà gàa Yerusalɛmu. Aɔ̃ à zĩ̀ri gɔ̃ɔn
kuri awɛɛdoonɔ è kakɔ̃ana gwe kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàḿmanɔo 34 aɔ̃ɔe bee: Dii fɛ̀ɛ
yãpuramɛ, à bɔ̀ à mɔ̀ Simɔzi. 35 Ben gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ zɛ́ guu yã tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n
dian aɔ̃ à dɔ̃̀ nà burɛdi likɔ̃rɛna guuo.

Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Yoh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

36 Kɛ̀ aɔ̃ɔe yã pì oo lɛ, kãndo aɔ̃ à è zɛna ń tɛ́, ben à bèńnɛ: Àgɔ̃ kú aafiao!
37 Ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu aɔ̃ kɛ̀ gìri, aɔ̃ɔe daa gɛ̀wãadeen wà è. 38 Ben à bèńnɛ: À kɛ̀
dia a nɔ̀sɛ fɛ̀ɛɛ? À kɛ̀ dia á kú kɔ̃n nɔ̀sɛplaaao? 39 À ma ɔɔnɔ kɔ̃n ma gbánɔ
gwa, kɛ̀ mámbee! À ɔ kɛma à gwa. Gɛ̀wãadee ègɔ̃ mɛ̀ kɔ̃n wáo vĩ lán á è má
vĩ nàro. 40 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à a ɔɔnɔ kɔ̃n a gbánɔ ɔ̀dɔańnɛ. 41 Pɔnnaa guu aɔ̃ɔe à
yã síro, kɛ̀ à bɔ̀ ń saɛ yãnzi. Ben à ń lá à bè: Pɔ́ble kee kuuɔ́? 42 Ben aɔ̃ kpɔ̀
kpátɛa kɔ̀ɔ kpàa, 43 ben à sì à sò ń wáa.
44 Ben à bèńnɛ: Yã kɛ̀ má òare gurɔɔ kɛ̀ má kúao bé à kɛ̀. Ma bè séde yã
kɛ̀ wà ò ma musu Musa doka takadan kɔ̃n annabinɔ takadao kɔ̃n Saamu
takadao papa píngi. 45 Ben à ń nɔ̀sɛ wɛ̃̀ńnɛ lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ kú takada pìnɔ guu
dɔ̀rɔ dɔ̃. 46 À bèńnɛ: Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè Mɛsaya é wɛ́ɛtãmma e, à gurɔ
aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ bɔna gaan, 47 weé waazi kɛ bori píngiɛ kɔ̃n à tɔ́o naana
zaa Yerusalɛmu, lɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ durunnɔ kɛ̃ḿma. 48 Ámbe yã pì sèedadeenɔ
ũ. 49 Mapi sɔ̃, mɛ́ gbaa kɛ̀ ma De à lɛ́ gbɛ̃̀ kpãsãare. Àgɔ̃ kú wɛ́tɛ guu kɛ̀ ai
gbãaa bɔ ludambɛ à daala.

Yesu tana ludambɛ
(Maa 16:19-20, Zĩr 1:9-11)

50 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ńyo wɛ́tɛ kpɛɛ ai Bɛtani saɛ, ben à a ɔɔnɔ sɛ̀ lezĩ à aubarika
dàńgu. 51 Kɛ̀ èe aubarika daańgu lɛ, ben à kɛ̃̀ḿma, Luda à sɛ̀ à tào a kiia.
52 Ben aɔ̃ dɔnzi kɛ̀nɛ aɔ̃ lìara wà tà Yerusalɛmu kɔ̃n pɔnna bítao. 53 Aɔ̃ègɔ̃ kú
Luda ua guu gurɔ píngi aɔ̃gɔ̃ Luda sáabu kpaa.

YOHANA
Baaru nnaa kɛ̀ Yohana kɛ̃̀

Yaaya Batisikɛri kɔ̃n Yesu ìba káakunɔ 1:1-1:51
Yesu yɑ̃dannɛna 2:1-12:50
Yesu kuuna Yerusalɛmu 13:1-17:26
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 18:1-20:31
Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi 21:1-21:35

Yesu Kirisi mɔna anduna guu

1 Zaa káaku Yɑ̃ kuu, Yɑ̃ pì kú kɔ̃n Ludao, Yɑ̃ pìn Luda ũ. 2 À kú kɔ̃n Ludao
zaa káaku. 3 Luda pɔ́ píngi kɛ̀ à gɑ̃zĩmɛ, pɔ́kee kuu kɛ̀ à kɛ̀ à sairo. 4 À guun
wɛ̃̀ndi kún, ben wɛ̃̀ndi pì dɛ gupuraa ũ gbɛ̃nɔnɛ. 5 Gupuraa pì è pu gusiaan,
ben gusiaa pì é e à daàlaro.

6 Luda gbɛ̃ke zĩ̀ à tɔ́n Yaaya. 7 À mɔ̀ gupuraa pì sèedadee ũmɛ, à gupuraa
pì yɑ̃ ò gbɛ̃nɔnɛ, lɛ baade píngi à náanɛ kɛ à gɑ̃zĩ. 8 Àmbe gupuraa pì ũro,
à mɔ̀ gupuraa pì sèedadee ũmɛ. 9 Gupura yɑ̃puradee kɛ̀ è guu pu baade
píngine bé èe mɔɔ anduna guu.

10 Yɑ̃ pì kú anduna guu. Baa kɛ̀ Luda anduna kɛ̀ à gɑ̃zĩ, anduna e à dɔ̃ro.
11 À mɔ̀ a bɛ, ben à gbɛ̃nɔɔ e à síro. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀o wà à náanɛ kɛ̀nɔ sɔ̃, à ń
gbá zɛ́ aɔ̃ gɔ̃̀ Luda nɛ́nɔ ũ. 13 Aɔ̃ ina pì e bɔ gbɛ̃ke aru guuro, èe bɔ mɛ̀fɛɛna ke
gɔ̃gbɛ̃ pɔyezi kiiaro, Luda bé à ń í. 14 Yɑ̃ pì kɛ̀ gbɛ̃ntee ũ, à gurɔplaa kɛ̀wao,
ben wa à gakui è, De Luda Nɛ́ mɛ̀n do léle gakuimɛ, à gbɛ̃kɛ kɔ̃n yɑ̃puraao
papana.

15 Yaaya à sèeda kɛ̀ à pũ̀tɑ̃ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ma à yɑ̃ òn yɛ̀, ma bè gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ
ma gbɛraa dɛmala kɛ̀ à kuu ma ɑ̃ yɑ̃nzi. 16 À gbɛ̃kɛ papana guu à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀
wa baadenɛ, ben wa aubarika è didikɔ̃a. 17 Luda a doka kpàwa Musa gɑ̃zĩ,
à gbɛ̃kɛ kɔ̃n yɑ̃puraao kɛ̀we Yesu Kirisi gɑ̃zĩmɛ. 18 Gbɛ̃kee e wɛ́ɛ si Ludalɛ
zikiro. Luda Nɛ́ mɛ̀n do léle kɛ̀ kú a De kuu pì bé à tò wà à dɔ̃.

Yaaya Batisikɛri sèedakɛna Yesu yɑ̃ musu
(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)

19 Yuda gbɑ̃adee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ sa'ori kenɔ kɔ̃n Levi bori kenɔ
zĩ̀ Yaayaa, ben aɔ̃ à là wà bè: Dén n ũu? Yɑ̃ kɛ̀ à òńnɛn yɛ̀. 20 À òńnɛ
wásawasa, èe yɑ̃ke utɛńnɛro à bè: Mɛsayan ma ũro. 21 Ben aɔ̃ à là wà bè:
Dén n ũ sɛɛ? Iliamɛn ũɔ́? À wèńla à bè: Auo! Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà à là dɔ: Annabi
ìsin n ũɔ́? À wèńla à bè: Auo! 22 Ben aɔ̃ bènɛ dɔ: Dén n ũ sɔ̃ɔ? Ǹ owe lɛ wà
gá wà o gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wa zĩinɔnɛ. Dian nɛ́ɛ oo nà zĩnda yɑ̃ musuu? 23 Ben à bè
lán annabi Isaya ò nà:
Gbɛ̃ kɛ̀ a kòto dɔ gbáann ma ũ,
kɛ̀ èe bee wà zɛ́ poro Diinɛ.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ wà ń zĩ pìnɔ sɔ̃ bɔ̀ Farisinɔ kiiamɛ. 25 Ben aɔ̃ à là wà bè:
Zaakɛ Mɛsayan n ũro ke Ilia ke annabi ìsi, bɔ́yɑ̃nzi nɛ́ɛ gbɛ̃nɔ batisi kɛɛzi?
26 Yaaya wèńla à bè: Mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ batisi kɛ kɔ̃n ío, mɔde gbɛ̃kee kú a tɛ́ á à
dɔ̃ro. 27 Àmbe é mɔ́ ma gbɛra, mɛ́ɛ ká mà à kyatee bɔbɔnɛro. 28 Yɑ̃ pìnɔ kɛ̀
Bɛtani kɛ̀ kú Yoda baamɛ, guu kɛ̀ Yaaya e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛn.

Sɑ̃nɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa kpà

29 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yaaya Yesu è èe mɔɔ a kiia, ben à bè: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa
kpà à anduna durun goon yɛ̀. 30 Gbɛ̃ pì yãn má ò yã ma bè, gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ
ma gbɛraa dɛmala, kɛ̀ à kuu ma ã yãnzi. 31 Má à dɔ̃ yãro, mɔde ma mɔ, mɛ́ɛ
gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ lɛ Isarailinɔ à dɔ̃ yãnzimɛ. 32 Yaaya à sèeda kɛ̀ à bè: Má è
Luda Nini bɔ̀ ludambɛ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà à mɔ̀ à zɔ̃̀a. 33 Mɛ́ɛ à dɔ̃ yãro. Kɛ̀ Luda
ma zĩ gbɛ̃nɔ batisi kɛ, à bèmɛ gbɛ̃ kɛ̀ má è a Ninii mɔ̀ à pìtaa, àmbe eé gbɛ̃nɔ
batisi kɛ kɔ̃n Ninii pìo. 34 Ma beee è, ma sɔ̃ɔ sèeda kɛ̀ kɛ̀ àmbe Luda Nɛ́ ũ.

Yesu ìba káakunɔ

35 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yaaya ɛ̀ara à kú gwe dɔ kɔ̃n a ìba gɔ̃ɔn plaaanɔ. 36 Kɛ̀ à Yesu
è èe gɛ̃tɛɛ, à bè: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa kpàn gwe! 37 Kɛ̀ ìba gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ yã
pì mà, aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀ Yesuzi. 38 Yesu lìɛ à è aɔ̃ɔ tɛ́azi, ben à ń lá à bè: Bɔ́n á
yezi? Aɔ̃ bènɛ: N bɛɛ kú mámɛ Rabi? Tɔ́ pì bè Dannɛri. 39 À wèńla à bè: À
mɔ́ à gwa. Ben aɔ̃ gàa wà guu kɛ̀ à kún è, ben aɔ̃ gɔ̃̀o zĩ beeea. Uusiɛ mɔ̀
siigɔ̃ taka.

40 Gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ aɔ̃ Yaaya yã mà aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ́ Yesuzi pìnɔ, aɔ̃ gbɛ̃ doo nɛ́
Simɔ Pita dãaro Andurumɛ. 41 À gàa à a vĩ̀i Simɔ lè gĩa, ben à bènɛ: Wa
Mɛsaya è. Tɔ́ pìn wè be dɔ Kirisi. 42 Ben à gàao Yesu kiia. Yesu à gwà tíii à
bè: Yohana nɛ́ Simɔn n ũ. Weé bennɛ Pitamɛ sa. Tɔ́ pì bè gbɛ̀.

43 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yesu yezi à tá Galili bùsun, ben à dà Filipilɛ à bènɛ: Ǹ tɛ́mazi.
44 Filipi pì nɛ́ Anduru kɔ̃n Pitao bɛ wɛ́tɛ Bɛtɛsaida gbɛ̃mɛ. 45 Ben Filipi gàa à
Natanaɛli lè à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ Musa a yã ò a doka guu, bensɔ̃ annabinɔ a yã ò dɔ,
wa à è. Yusufu nɛ́ Yesumɛ. Nazarɛti gbɛ̃mɛ. 46 Natanaɛli bènɛ: Gbɛ̃ maaa é
bɔ Nazarɛtiɔ́? Filipi bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ gwa. 47 Kɛ̀ Yesu Natanaɛli è èe mɔɔ a kiia,
à à yã ò à bè: Isaraili yãpuradeen yɛ̀, à nɔ̀sɛ mɔnafiki vĩro. 48 Ben Natanaɛli
bènɛ: Ń ma dɔ̃ mámɛ? Ben Yesu wèàla à bè: Ai Filipi gɔ̃ gá n sísi, ma n e
kãkã lí gbáru. 49 Ben Natanaɛli bènɛ: Rabi, Luda Nɛ́n n ũ, Isarailinɔ Kínan
n ũ. 50 Yesu bènɛ: Kɛ̀ má ònnɛ ma n e kãkã lí gbáru bé à tò n ma náanɛ kɛ̀ɔ́?
Nɛ́ yã bíta e dɛ kɛ̀la. 51 À ɛ̀ara à bènɛ dɔ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, é ludambɛɛ
e wɛ̃kɔ̃ana, Luda malaikanɔ égɔ̃ didii Gbɛ̃ntee Nɛ́a aɔ̃gɔ̃ pitaaa.

2

Nɔsɛna zaa Kana

1 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ wèe nɔɔ sɛɛ zaa Kana, Galili bùsun. Yesu da kú gwe,
2 ben wà Yesu kɔ̃n a ìbanɔ sìsi nɔsɛ kiia dɔ. 3 Kɛ̀ geepiwɛ̃ɛ kɛ̀sã, Yesu da
bènɛ: Aɔ̃ɔ wɛ̃ɛ vĩ dɔro nɛ́. 4 Ben Yesu wèàla à bè: À kɛ̀ dia n ma le beeeoee?
À gurɔɔ e kámɛ kɔ̀ro. 5 Ben à da bè zĩkɛrinɔnɛ: Lán eé oare nà, à kɛ lɛ. 6 Gbɛ̀
orozãnɔɔ kú gwe mɛ̀n swɛɛdo Yudanɔ gbãsĩbɔ'ikabɔnɔ ũ. À kenɔ è í sí lita
basiigɔ̃mɛ, à kenɔ sɔ̃ basswɛɛdo. 7 Ben Yesu bè zĩkɛrinɔnɛ: À í káka orozã
kɛ̀nɔn à pa. Ben aɔ̃ í kàkan à pà yɛ́lɛlɛ. 8 Ben à bèńnɛ: À tɔ́ à gáo kɔ̃kɔ̃'orinɔ
gbɛ̃nsinɛ sa. Ben aɔ̃ɔ tɔ̀ wà gàaonɛ. 9 Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì í liɛna wɛ̃ɛ ũu pì dɔ̃̀, èe dɔ̃
guu kɛ̀ à bɔ̀nlo, mɔde zĩkɛri kɛ̀ aɔ̃ í pì tɔ̀nɔɔ dɔ̃. Ben gbɛ̃nsi pì nɔzã sìsi 10 à
bènɛ: Wɛ̃ nnaan wè kpáḿma gĩa. Gurɔɔ kɛ̀ í ń kũ, ben wè mɔ́ kɔ̃n gɛbuo sa.
Mpi sɔ̃, n wɛ̃ nnaa tò zãa. 11 Yesu dabuyãkɛna káakupɔn gwe, kɛ̀ à kɛ̀ zaa
Kana, Galili bùsun. À tɔ́ bɔ̀, ben à ìbanɔ à náanɛ kɛ̀. 12 Beee gbɛra Yesu gàa
Kapɛnamu kɔ̃n a dao kɔ̃n a dãaronɔ kɔ̃n a ìbanɔo, mɔde aɔ̃ɔe gurɔplaa kɛ
gwero.

Yesu kuuna Luda ua
(Mat 21:12-13, Maa 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Kɛ̀ Yudanɔ Banla zĩbaa kà kĩi, ben Yesu gàa Yerusalɛmu. 14 À è
wèe zùnɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n lukulukunɔ yaa Luda ua guu, ɔɔlendekɛrinɔɔ
vɛ̃ɛna gwe. 15 Ben à bàflã tȁ à pɛ̀ḿma aɔ̃ bɔɛ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zùnɔ píngi.
À ɔɔlendekɛri pìnɔ ɔɔ fȁakɔ̃a, à ń teebunɔ yȉpa à kwɛ̀ńnɛ. 16 Ben à bè
lukulukuyari pìnɔnɛ: À pɔ́ pìnɔ sɛ́ɛ à bɔo píngi. Àton ma De ua kɛ yàra ũro.
17 Ben yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀kii dɔ̀ à ìbanɔn kɛ̀ à bè: N ua yã ma kũ gbãa
maamaa. 18 Ben Yuda gbãadeenɔ à là wà bè: Dabuyã kpareen nɛ́ kɛwe lɛ
wà dɔ̃ kɛ̀ ń yã beee kɛna iko vĩi? 19 Yesu wèńla à bè: À Luda kpɛ́ kɛ̀ wí, mɛ́
ɛara mà kpɛ́ pì fɛɛ gurɔ aagɔ̃ɔ dagura. 20 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Wɛ̃̀ baplaa
awɛɛswɛɛdon wà kpɛ́ pì bò, ben mmɔn nɛ́ fɛɛ gurɔ aagɔ̃ɔ guuɔ́? 21 Mɔde
Luda kpɛ́ kɛ̀ à tɛ́a pì, à mɛ̀ yãn èe oo. 22 Kɛ̀ Yesu fɛ̀ɛ bɔna gaan, yã kɛ̀ à ò pì
dɔ̀ à ìbanɔn, ben aɔ̃ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn sì kɔ̃n yã kɛ̀ Yesu ò pìo.

Yesu baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃

23 Kɛ̀ Yesu kú Yerusalɛmu Banla zĩbaa zĩ wà à náanɛ kɛ̀ pari, kɛ̀ wà
dabuyã kɛ̀ à kɛ̀nɔ è yãnzi. 24 Yesu e ń náanɛ kɛro, zaakɛ à baade píngi nɔ̀sɛ
dɔ̃. 25 Èe kɛ séto gbɛ̃ke gbɛ̃ yã ònɛro, zaakɛ à yã kɛ̀ kú baade nɔ̀sɛ guu dɔ̃.

3

Yesu kɔ̃n Nikodɛmuo

1 Farisi kee kuu kɛ̀ wè benɛ Nikodɛmu. Yuda gbãadeenɔ dokemɛ. 2 À
mɔ̀ Yesu kiia gwãavĩ à bènɛ: Rabi, wá dɔ̃ kɛ̀ ḿbe dannɛri kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
ũ, zaakɛ gbɛ̃ke é fɔ̃ à dabuyã kɛ̀ nɛɛ̀ kɛɛnɔ kɛro, sé Ludaa kúo. 3 Ben Yesu
bènɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, tó èe kɛ wà gbɛ̃ kɛ̀kɛ wà à ì dɔ baasiro, eé fɔ̃ àgɔ̃
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɔ̃ro.

4 Ben Nikodɛmu Yesu là à bè: Weé gbɛ̃ kɛ̀ zi kũ̀ i diamɛ? Eé ɛara à gɛ̃ a
da gbɛɛɛn lɛ wà kɛkɛ wà à i dɔn yɔ́? 5 Ben Yesu wèàla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ
oonnɛ, tó èe kɛ wà gbɛ̃ ì kɔ̃n ío kɔ̃n Luda Ninio baasiro, eé fɔ̃ à gɛ̃ kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia guuro. 6 Gbɛ̃ntee nɛ́'ina nɛ́ mɛ̀ yãmɛ, Luda Nini nɛ́'ina nɛ́ nini
yãmɛ. 7 Ǹton tó yã kɛ̀ má ònnɛɛ bɔ n saɛro, séto wà kɛkɛ wà a i dɔ. 8 Ĩa è káka
guu kɛ̀ à yezin. Nɛɛ̀ à kĩi ma, ń dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀n ke guu kɛ̀ èe gaanlo. Lɛn ègɔ̃
dɛ lɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini à ìo.

9 Ben Nikodɛmu à là à bè: Yã beee é sí kɛ sɔ̃ɔ́? 10 Yesu wèàla à bè: N
Isarailinɔ yãdannɛri ina ben ń beee dɔ̃roo? 11 Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, yã kɛ̀
wá dɔ̃ɔn wée oo. Yã kɛ̀ wá è sèedan wée kpaa, ben ée gii wa yã sízi. 12 Lán
ma anduna yã òare nà, ben a gi sízi, tó ma ludambɛ yã òare, é síɔ́? 13 Gbɛ̃kee
e gá ludambɛ zikiro, sé Gbɛ̃ntee Nɛ́ kɛ̀ bɔ̀ gwee baasiro. 14 Lán Musa mlɛ̃̀
sɛ̀ à dɔ̀ musu gbáan nà, lɛn weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɛ́ wà dɔ musu lɛ, 15 lɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe
à náanɛ kɛɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 16 Zaakɛ Ludaa ye andunazi à kɛ̀ bíta,
ben à a Nɛ́ mɛ̀n do lélе kpà, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ tón garo, sé àgɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaroo vĩ. 17 Ludaa e a Nɛ́ zĩ anduna guu lɛ à yã vɛ̃ɛ andunaa yãnzinlo,
lɛ anduna mìsina e à gãzĩ yãnzimɛ. 18 Yã é vɛ̃ɛ à náanɛkɛriaro. Yã gĩakɛ
à vɛ̃̀ɛ à náanɛkɛrisaia kɔ̀, kɛ̀ èe Luda Nɛ́ mɛ̀n do lélе pì náanɛ kɛro yãnzi.
19 Pɔ́ kɛ̀ tò yã vɛ̃̀ɛ gbɛ̃nɔan yɛ̀: Gupuraa mɔ̀ anduna guu, mɔde gbɛ̃nɔɔ ye
gusiaazi dɛ gupuraa pìla, kɛ̀ aɔ̃ yãkɛnanɔɔ zaa yãnzi. 20 Zaakɛ zaakɛri píngi
è za gupuraammɛ, è mɔ́ gupuraa kiiaro, lɛ à yãkɛnanɔ tón bɔ gupuraaaro

yãnzi. 21 Gbɛ̃ kɛ̀ è zĩi kɛ yãpuraaa, àmbe è mɔ́ gupura kiia, lɛ wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀
kuuna Luda guun à yã pìnɔ kɛ̀n.

Yaaya Batisikɛri sèedakɛna Yesu yã musu

22 Beee gbɛra Yesu gàa Yudea bùsun kɔ̃n a ìbanɔ. À gurɔplaa kɛ̀ńyo gwe,
èe gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ. 23 Yaaya e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ se zaa Ainɔ, Salimu saɛ,
zaakɛ í di gwe. Wègɔ̃ mɔɔ à kiia, ben è ń batisi kɛ. 24 Zaakɛ wèe Yaaya da
kpɛ́siaan kɔ̀ro. 25 Gurɔ beeea Yaaya ìba kenɔ nà lɛokpakɔ̃akɛnaa kɔ̃n Yuda
gbãade keo gbãsĩbɔna yã musu. 26 Ben aɔ̃ sɔ̃̀ Yaayazi wà bè: Rabi, gbɛ̃ kɛ̀
kúnyo yã Yoda baa kãa kpa, kɛ̀ n à yã òwee bé èe gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ tia, baade
píngi e gaa à kiia. 27 Yaaya bèńnɛ: Gbɛ̃ke è fɔ̃ à pɔ́ke e à síro, tó èe kɛ Luda
à gbà baasiro. 28 Ámbe ma sèedadeenɔ ũ kɛ̀ ma bè mámbe Mɛsaya ũro. Ma
bè Luda ma zĩ mà dɔnɛ aɛmɛ. 29 Nɔsɛri bé à nɔɔ vĩ. Nɔsɛri gbɛ̃nna sɔ̃ ègɔ̃ zɛ
à saɛ è swã kpá à yãzi, nɔsɛri kòto è à pɔɔ kɛ nna. Lɛn sɔ̃ ma pɔnnaa kɛ̀ bíta
lɛ. 30 Séde àpi gɔ̃ kaara mapi sɔ̃ màgɔ̃ lagoo.

Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu

31 Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu dɛ baade píngila. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛ nɛ́ anduna gbɛ̃mɛ,
anduna yãn è o. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ludambɛ sɔ̃ɔ dɛ baade píngila, 32 ègɔ̃ pɔ́ kɛ̀ à è
kɔ̃n yã kɛ̀ à mào sèeda kɛɛ, ben gbɛ̃kee e à yã siiro. 33 Gbɛ̃ kɛ̀ à à yã sì zɛ̀o
kɛ̀ Luda nɛ́ yãpuradeemɛ. 34 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à zĩ̀ pì è Luda yã o, zaakɛ Luda
a Ninii kpàa papanamɛ. 35 De Ludaa ye a Nɛ́zi, ben à pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ.
36 Gbɛ̃ kɛ̀ èe Nɛ́ pì náanɛ kɛɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe gii à yã mazi é
wɛ̃̀ndi pì ero, Luda pɔfɛ̃ kpɛ́ kúamɛ.

4

Yesu kɔ̃n Samaria nɔgbɛ̃o

1 Farisinɔɔ mà kɛ̀ Yesu e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ èe ìbanɔ ee dɛ Yaayala. 2 Èe kɛ
Yesu bé è ń batisi kɛ a zĩndaro, à ìbanɔ bé wè kɛ. 3 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à
fɛ̀ɛ Yudea à ɛ̀ara èe taa Galili. 4 Kɛ̀ èe gaa sɔ̃, à kũ̀ à bɔɛ Samaria bùsun.
5 Ben à kà Samaria wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Sika. À zã̀ kɔ̃n tɔɔtɛ kɛ̀ Yakubu kpà a nɛ́
Yusufuaoro. 6 Yakubu lɔ̀gɔ kú gwe. Yesu táa ò à kpàsa, ben a vɛ̃̀ɛ lɔ̀gɔ pì saɛ.
Ɔfãntɛ̃ kà mìdangura.

7 Samaria nɔgbɛ̃ ke mɔ̀ í tɔ́, ben Yesu bènɛ: Ǹ ma gba í mà mi. 8 À ìbanɔ sɔ̃
gàa pɔ́blee lú wɛ́tɛ guu. 9 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Yudan n ũ, Samaria nɔgbɛ̃n
ma ũ, ben nɛ́ɛ ímina wɛ́ɛ kɛɛmaa? Zaakɛ Yudanɔ kɔ̃n Samariadeenɔ yã è
kɔ̃ sɛ́ro. 10 Ben Yesu bènɛ: Tó ń gbaa kɛ̀ Luda è dańnɛ dɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ èe í wɛ́ɛ
kɛɛmmaao, lɛ ḿbe nɛ́ wɛ́ɛ kɛa à n gba í wɛ̃̀ndidee.

11 Nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Baa, ń googa vĩro. Lɔ̀gɔ kɛ̀ sɔ̃ wɛ̀ɛ zã̀. Nɛ́ í wɛ̃̀ndidee pì e
mámɛ? 12 Ń dɛ wa dezi káaku Yakubula gwɛɛ? Àmbe à lɔ̀gɔ pì tòwe. Àpi à í
mì kɔ̃n a nɛ́nɔ kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ. 13 Ben Yesu bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ í kɛ̀ mì, ímii é ɛara
à à dɛmɛ dɔ. 14 Gbɛ̃ kɛ̀ eé í kɛ̀ mɛ́ kpáa mi sɔ̃, ímii é à dɛ ziki dɔro. Zaakɛ í kɛ̀
mɛ́ kpáa é gɔ̃ à nɔ̀sɛ guu íbɔki í kɛ̀ eé bɔɛnɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ eé yãaroo ũmɛ.

15 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Baa, ǹ ma gba í pì, lɛ ímii tón ma dɛ mà mɔ í tɔ́ kɛ̀
dɔro. 16 Yesu bènɛ: Ǹ gá n zã sísi à mɔ́ lɛdo. 17 Nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Má
gɔ̃ɔ vĩro. Ben Yesu bènɛ: Kɛ̀ n bè, ń gɔ̃ɔ vĩro, n yã ò a zɛ́amɛ. 18 N zã kɛ̀ gɛ̃̀n
sɔɔro, ben gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ ń kúo tiaa nɛ́ n zãnlo. N yãpuraa ò. 19 Ben nɔgbɛ̃ pì
bènɛ: Baa, má dɔ̃̀ sa kɛ̀ annabin n ũ. 20 Wa dezinɔ dɔnzi kɛ̀ Ludanɛ kpiii kɛ̀

musu, apinɔ sɔ̃ eè be Yerusalɛmu bé guu kɛ̀ wà dɔnzi kɛnnɛ ũ. 21 Yesu bènɛ:
Nɔgbɛ̃, ǹ ma yã sí. Gurɔkee e suu kɛ̀ é dɔnzi kɛ De Ludanɛ kpiii kɛ̀ musu
ke Yerusalɛmu dɔro. 22 Apinɔ, eè dɔnzi kɛ Ludanɛ, mɔde á à dɔ̃ro, wapinɔ
sɔ̃, weè dɔnzi kɛnɛ, bensɔ̃ wá à dɔ̃, zaakɛ mìsina è bɔ wa Yudanɔ kiiamɛ.
23 Gurɔɔ e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ dɔnziri yãpuradeenɔ é dɔnzi kɛ De Ludanɛ kɔ̃n
yãpuraao kɔ̃n à Ninii gbãaao. Gbɛ̃ beee takanɔn De Luda e wɛtɛɛ aɔ̃ dɔnzi
kɛare. 24 Luda nɛ́ niniimɛ, séde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi kɛnɛnɔ dɔnzi kɛnɛ kɔ̃n
yãpuraao kɔ̃n à Ninii gbãaao.
25 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ Mɛsaya kɛ̀ wè benɛ Kirisi é mɔ́. Tó à mɔ̀, eé
yã píngi bɔkɔ̃tɛwe. 26 Ben Yesu bènɛ: Mamɔma kɛ̀ mɛ́ɛ yã oonnɛɛ, mámbe à
ũ.
27 Gurɔ beeea Yesu ìbanɔ sù, aɔ̃ à lè èe yã oo kɔ̃n nɔgbɛ̃o. À bɔ̀ ń saɛ, mɔde
aɔ̃ gbɛ̃kee e à la bɔ́n à yeziro ke bɔ́yãnzi èe yã oo kɔ̃n nɔgbɛ̃ pìoziro. 28 Ben
nɔgbɛ̃ pì a loo tò gwe, à gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu à bè gbɛ̃nɔnɛ: 29 À mɔ́ à gɔ̃gbɛ̃ ke gwa.
À yã kɛ̀ má kɛ̀nɔ òmɛ píngi. Ke Mɛsaya pìmɛ gwɛɛ? 30 Ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ guu,
aɔ̃ɔe gaa Yesu kiia.
31 Gurɔ beeea sɔ̃ Yesu ìbanɔ bènɛ: Rabi, nɛ́ pɔ́ bleroo? 32 Ben à bèńnɛ: Má
pɔ́ble ke vĩ kɛ̀ á dɔ̃ro. 33 Ben à ìbanɔ kɔ̃ làla wà bè: Gbɛ̃ke mɔ̀nɛ pɔ́bleeon
yɔ́? 34 Ben Yesu bèńnɛ: Ma pɔ́bleen gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi pɔyezikɛna ũ ai mà zĩi kɛ̀
à dàmɛɛ mì dɛ. 35 Apinɔ eè be mɔ siigɔ̃ɔ bé à gɔ̃̀ kɛ̀ pɔ́kɛ̃gurɔɔ é ká. Mɛ́ɛ ooare,
à wɛ́ɛ sɛ́ à buraanɔ gwa, zaakɛ pɔ́nɔ mà aɔ̃ kà kɛ̃na. 36 Pɔ́kɛ̃ri e a asaia ee
kɔ̀, èe gbɛ̃nɔ kaakɔ̃a wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro pɔ́ ũ, lɛ pɔ́tɔ̃ri kɔ̃n pɔ́kɛ̃rio pɔnnaa kɛ
lɛdo. 37 Zaakɛ yã kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ: Gbɛ̃ke bé è pɔ́ tɔ̃, gbɛ̃ke kɛ̃. 38 Ma a zĩ
pɔ́ kɛ̃ gura kɛ̀ ée zĩi kɛɛnlo. Gbɛ̃ pãndenɔ bé wà zĩi kɛ̀ gwe, ben ée ń zĩi àre
blee.
39 Samaria gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ pì guunɔ Yesu náanɛ kɛ̀ pari yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì
òńnɛ yãnzi, kɛ̀ à bè à yã kɛ̀ á kɛ̀nɔ òare píngi. 40 Beee yãnzi kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu kiia,
aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à gɔ̃ńyo, ben à kɛ̀ńyo gurɔ plaa. 41 Kɛ̀ Yesu yã òńnɛ, gbɛ̃ pãndenɔ
a náanɛ kɛ̀ paripari. 42 Ben aɔ̃ bè nɔgbɛ̃ pìnɛ: Èe kɛ yã kɛ̀ ń òwe yãnzin wa à
náanɛ kɛ̀zi adoro. Wa à yã mà wa zĩndamɛ, ben wá dɔ̃̀ sa kɛ̀ anduna Mìsirin
à ũ yãpura.

Gbãadee nɛ́ kɛ̃kɔ̃ana

43 Kɛ̀ à gurɔplaa kɛ̀ńyo, à gbɛran à tà Galili, 44 zaakɛ à bè annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ
vĩ a zĩnda bùsunlo. 45 Kɛ̀ à kà Galili, Galilideenɔ gbãakɛ kpàzi, zaakɛ aɔ̃ gàa
wà Banla zĩbaa kɛ̀ Yerusalɛmumɛ, ben aɔ̃ yã kɛ̀ à kɛ̀ zĩbaa pì zĩnɔ è píngi.
46 Ben Yesu ɛ̀ara à gàa Kana, gura kɛ̀ à í lìɛn geepiwɛ̃ɛ ũ. Bùsu gbãade kee
kú gwe, à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ e gyãa kɛɛ zaa Kapɛnamu. 47 Kɛ̀ à mà Yesu bɔ̀ Yudea à
sù Galili, ben à gàa à kiia à wɛ́ɛ kɛ̀a à gá a nɛ́ kɛ̃kɔ̃a, zaakɛ à kú gaa lɛ́zĩ.
48 Ben Yesu bènɛ: Tó èe kɛ a dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ è baasiro, é ma
náanɛ kɛro. 49 Ben gbãadee pì bènɛ: Baa, ǹ mɔ́ lɛ ma nɛ́ kpɛ́ à ga. 50 Yesu
bènɛ: Ǹ tá bɛ. N nɛ́ é garo. Gɔ̃gbɛ̃ pì yã kɛ̀ Yesu ònɛ sì, ben à dà zɛ́n. 51 Kɛ̀ à
tɛ́ zɛ́n, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n a zĩ̀rinɔ, ben aɔ̃ bènɛ à nɛ́ kuu. 52 Ben à ń lá à bè: Gurɔ
zaka kparee takan à kɛ̀ sɔ̃̀ɔ? Ben aɔ̃ bènɛ: Gĩa fãantɛ̃ mɔ̀ do zakan mɛ̀wãaa
pì kɛ̃̀a. 53 Ben de pì dɔ̃̀ kɛ̀ gurɔ zaka kɛ̀ Yesu òare kɛ̀ a nɛ́ é garoon gwe. Ben
aɔ̃ à náanɛ kɛ̀, àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. 54 Sèeda plaadee kɛ̀ Yesu kɛ̀ bɔna
Yudea suna Galilin gwe.

5

Gyãre kɛ̃kɔ̃ana dada'okiia

1 Beee gbɛra Yudanɔ zĩbaa ke kà, ben Yesu ɛ̀ara à gàa Yerusalɛmu.
2 Dada'okii kú gwe Sã Gɛ̃kii saɛ kɛ̀ wè be Bɛtɛsɛda kɔ̃n Eberu yão. Dada'okii
pì kámmabokii vĩ lɛo sɔɔro, 3 gyãreenɔ ègɔ̃ daɛnan paripari, vĩ̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɛ̀guu fɛ̃fɛ̃nanɔ. 4-5 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe èe gyãa kɛɛ à kà wɛ̃̀
baplaa plaasai. 6 Kɛ̀ Yesu à è daɛna gwe, à dɔ̃̀ kɛ̀ èe gyãa kɛɛ a gì kɛ̀ maamaa,
ben à bènɛ: Ń yezi ǹgɔ̃ aafiaɔ́? 7 Ben gyãree pì wèàla à bè: Maree, má gbɛ̃ke
vĩ à ma da í guu gurɔɔ kɛ̀ à dègero. Tó mɛ́ɛ gaa gɛ̃n, gbɛ̃ pãnde è gĩakɛ à gɛ̃
ma ãmɛ. 8 Yesu bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ, ǹ n pɛ̀ sɛ́ ǹ táa o. 9 Gwe gɔ̃ɔ gɔ̃gbɛ̃ pì aafia è.
À a pɛ̀ sɛ̀ à táa ò. Gurɔɔ pì nɛ́ kámmabogurɔɔ zĩmɛ, 10 ben Yuda gbãadeenɔ bè
gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃a pìnɛ: Kámmabogurɔɔ zĩn gbã̀a. À zɛ́ vĩ ǹgɔ̃ n pɛ̀ sɛnaro. 11 À
wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ma gba aafia bé à òmɛ mà a pɛ̀ sɛ́ mà táa o. 12 Ben aɔ̃ à
là wà bè: Dé bé à bènnɛ ǹ n pɛ̀ sɛ́ ǹ táa oo? 13 Gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃a pì dɔ̃ tó dénlo,
zaakɛ Yesu gɛ̃̀tɛ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ tɛ́mɛ. 14 Beee gbɛra Yesu à è Luda
ua guu, ben à bènɛ: Ǹ ma, n aafia è. Ǹton durun kɛ dɔro, lɛ yã kɛ̀ zaa dɛ
beeelaa tón n le dɔro yãnzi. 15 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì gàa à ò Yuda gbãadeenɔnɛ kɛ̀
Yesu bé à tò a aafia è.
16 Ben gbãadee pìnɔ wɛ́ɛ tã̀ Yesua, kɛ̀ è yã beee takanɔ kɛ kámmabogurɔɔ
zĩ yãnzi. 17 Ben Yesu wèńla à bè: Ma De ègɔ̃ zĩi kɛɛ kámmabosaimɛ, lɛn mɛ́ɛ
kɛɛ lɛ se. 18 Yã beee yãnzi gbãadee pìnɔɔ e Yesu wɛtɛɛ wà à dɛzi dɛ káakula.
Ɛ̀e kɛ kɛ̀ è kámmabogurɔɔ zĩ yã daro ado yãnzinlo, kɛ̀ è be Ludan a De ũ, èe
a zĩnda kɛɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Ludao yãnzimɛ.

Luda Nɛ́ iko

19 Yesu ɛ̀ara à wèńla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, Luda Nɛ́ è fɔ̃ à yãke kɛ
kɔ̃n a zĩnda gbãaaoro, sé yã kɛ̀ à è a Dee e kɛɛ baasiro, zaakɛ yã kɛ̀ à De
è kɛ píngi, àmbe à Nɛ́ pì è kɛ se. 20 Zaakɛ De Ludaa ye a Nɛ́zi, è yã kɛ̀ è kɛ
píngi ɔdɔanɛ. Eé yã kɛ̀ bíta dɛ beeelaa ɔdɔanɛ, eé bɔ a saɛ. 21 Lán De Luda è
gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma nà, lɛn à Nɛ́ è wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃ kɛ̀ à yezinɔa lɛ. 22 De
Luda è yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃keoro, à yãkpaɛkɛna gbãa píngi kpà a Nɛ́a, 23 lɛ
baade píngi bɛ̀ɛ li a Nɛ́nɛ, lán aɔ̃è li De Ludanɛ nà. Gbɛ̃ kɛ̀ èe bɛ̀ɛ li Luda
Nɛ́nɛro, adee e bɛ̀ɛ lii à De kɛ̀ à à zĩ̀nɛro. 24 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ èe
ma yã maa, bensɔ̃ èe gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩ náanɛ kɛɛ, adee wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Yã
é vɛ̃ɛaro, adee bɔ̀ gaan à gɛ̀ wɛ̃̀ndi guumɛ. 25 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gurɔkee
e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ gɛ̀nɔ é Luda Nɛ́ kòto ma, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ é fɛɛ. 26 Lán
De Luda wɛ̃̀ndikpammana gbãa vĩ nà, lɛn à wɛ̃̀ndikpammana gbãaa kpà
a Nɛ́a lɛ dɔ. 27 À yãkpaɛkɛna gbãaa kpàa dɔ, kɛ̀ à dɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ ũ yãnzi.
28 Àton tó beee bɔ a saɛro, zaakɛ gurɔkee e suu kɛ̀ gɛ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú mira guunɔ
é à kòto ma 29 wà bɔɛ ń píngi. Maakɛrinɔ é fɛɛ wà gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu, zaakɛrinɔ
sɔ̃ yãvɛ̃ɛmmana guu. 30 Mɛɛ̀ fɔ̃ mà yãke kɛ kɔ̃n ma zĩnda gbãaaoro. Mɛɛ̀
yãkpaɛ kɛ lán à òmɛ nàmɛ, mɛɛ̀ yãkpaɛ kɛ a zɛ́a, zaakɛ mɛɛ̀ ma zĩnda pɔyezi
wɛtɛro, sé gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi pì pɔ́.

Yesu iko sèedadeenɔ

31 Tó má dɛ ma zĩnda sèedadee ũ, lɛ ma yã náanɛ vĩro. 32 Sèedade pãndee
kuu kɛ̀ è ma yã o, má dɔ̃ kɛ̀ ma yã kɛ̀ è oo náanɛ vĩ. 33 Baa apinɔ, a gbɛ̃nɔ zĩ̀
Yaayaa, ben à yãpuraa òare. 34 Mɛ́ɛ mɛ̀ kpá gbɛ̃ntee sèedadekɛnaaro, mɛ́ɛ
beee ooare lɛ à e à bɔ zia yãnzimɛ. 35 Yaaya dɛ lán fitia kɛ̀ nana èe guu puu
bà, ben a we à pɔnnaa kɛ̀ à gupuraazi gurɔ plaa. 36 Yã kɛ̀ De Ludaa dàmɛ
mà kɛɛnɔ, kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ pìnɔɔ dɛare sèeda ũ, kɛ̀ De Luda bé à ma zĩ. Ma sèeda

pì dɛ Yaaya pɔ́la. 37 Ma De kɛ̀ ma zĩi ma yã ò dɔ. Ée à kòto ma zikiro, ée wɛ́ɛ
siàlɛro, 38 à yã e vɛ̃ɛkii e a swɛ̃̀ guuro, kɛ̀ ée gbɛ̃ kɛ̀ à à zĩ̀ náanɛ kɛro yãnzi.
39 Eè Luda yã tàasi kɛ, zaakɛ eègɔ̃ daa gwen é wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo en. Ma
yãn takada pì e oo sɔ̃, 40 mɔde ée gii mɔ́ ma kiiazi lɛ à wɛ̃̀ndi pì e. 41 Mɛ́ɛ
sáabu wɛtɛɛ gbɛ̃ntee kiiaro, 42 mɔde má a dɔ̃, má dɔ̃ kɛ̀ á ye Ludaziro. 43 Ma
mɔ kɔ̃n ma De tɔ́o, ben ée ma síro. Tó gbɛ̃ pãnde mɔ̀ kɔ̃n a zĩnda tɔ́o, é à sí.
44 Lán eè sáabu wɛtɛkɔ̃a nà, mɔde eè sáabu wɛtɛ Luda mɛ̀n do lélea lɛro, é kɛ
dia à ma yã síi? 45 Àtongɔ̃ daa mámbe mɛ́ gá kɔ̃n a yão ma De kiiaro, Musa
kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzi bé eé gá a yão. 46 Tó a Musa yã sì, lɛ a ma yã sì se, zaakɛ ma
yãn à kɛ̃̀ Luda yãn. 47 Kɛ̀ ée yã kɛ̀ à kɛ̃̀ Luda yãnnɔ síro, é kɛ dia à ma yã síi?

6

Pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)

1 Beee gbɛra Yesu bikũ̀ Galili sɛ̀bɛ kɛ̀ wè be dɔ Tiberia baa. 2 Gbɛ̃nɔ gɔ̃
tɛ́zi paripari, kɛ̀ aɔ̃ à dabuyãnɔ è dian èe gyãreenɔ kɛ̃ɛkɔ̃ana yãnzi. 3 Ben
Yesu dìdi à vɛ̃̀ɛ sĩ̀sĩa kɔ̃n a ìbanɔ. 4 Yudanɔ Banla zĩbaa kà kĩi. 5 Kɛ̀ Yesu wɛ́ɛ
sɛ̀ musu, à è gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ a kiia paripari, ben à Filipi là à bè: Mákpan wé
pɔ́blee lún lɛ gbɛ̃nɔ blee? 6 À beee ò lɛ à Filipi yɔ̃ à gwa yãnzimɛ, zaakɛ
à dɔ̃ lán é kɛ nà. 7 Ben Filipi wèàla à bè: Kondogi ɔɔ mɛ̀n wàa do burɛdi,
baa tó wà lìli baadenɛ fétefete, eé mɔ́m̀maro. 8 À ìbanɔ doke Anduru, Simɔ
Pita dãaro bènɛ: 9 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kee kú kɛ̀, à burɛdi aaga vĩ mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀
nɛ́ngonɔ mɛ̀n plaa. Bɔ́n beee é kɛ parii kɛ̀nɔnɛ? 10 Yesu bè: À gbɛ̃nɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛ.
Sɛ̃̀ di guu pìn, ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛvɛ̃ɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro taka. 11 Yesu burɛdi
pìnɔ sɛ̀ à aubarika dàn, ben à kpàatɛtɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna pìnɔnɛ lán aɔ̃ɔ yezi
nà. Lɛn à kpɔ̀ kpàm̀ma lɛ dɔ. 12 Kɛ̀ aɔ̃ kã̀ ń píngi, à bè a ìbanɔnɛ: À à kpaaa
kɛ̀ gɔ̃̀ sɛ́ɛ píngi, lɛ à ke tón kɛ pãro. 13 Ben aɔ̃ burɛdi mɛ̀n sɔɔroo kɛ̀ wà sò
pì kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà. 14 Kɛ̀ wà dabuyã kɛ̀ Yesu kɛ̀
pì è wà bè: Gbɛ̃ pì nɛ́ annabi kɛ̀ èe mɔɔ anduna guumɛ yãpura. 15 Yesu dɔ̃̀
kɛ̀ wà yezi wà mɔ́ wà a kũ wà a ká kí ũ kɔ̃n gbãaaomɛ, ben à gùńnɛ gwe à
ɛ̀ara à dìdi sĩ̀sĩ musu ado.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Mat 14:22-33, Maa 6:45-52)

16 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, à ìbanɔ gàa sɛ̀bɛ baa. 17 Ben aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛ guu, aɔ̃ɔe bikũu
sɛ̀bɛ pì baa kãa Kapɛnamu kpa. Guu gĩakɛ à sì Yesu e ká ń kii kɔ̀ro.
18 Zàga'ĩa gbãaa kàka, ben í e fɛɛɛ. 19 Kɛ̀ à ìbanɔ góro lì wà kà kiloo sɔɔro
ke swɛɛdo taka, ben aɔ̃ Yesu è èe táa oo íla, èe sɔ̃ɔ ń górozi, ben vĩa ń kũ.
20 Ben à bèńnɛ: Mámbee! Àton tó vĩa a kũro. 21 Aɔ̃ wèzi à gɛ̃ góro guu, ben
góro pì kà guu kɛ̀ aɔ̃ɔe gaan gɔ̃ɔ.

Gbɛ̃nɔ Yesu wɛtɛna

22 Kɛ̀ guu dɔ̀ parii kpɛ́ zɛna sɛ̀bɛ baa kãa. Aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ góro'itɛ kú gwe yã
mɛ̀n domɛ, Yesu sɔ̃ èe gɛ̃ góro pì guu kɔ̃n a ìbanɔro, aɔ̃ tà ńtɛ̃ɛmɛ. 23 Zãazãa
góro'itɛ pãndenɔ bɔ̀ Tiberia, aɔ̃ mɔ̀ guu kɛ̀ kĩi kɔ̃n guu kɛ̀ wà burɛdi sòn-o,
kɛ̀ Dii sáabu kpà. 24 Kɛ̀ parii pì è àpi ke à ìbanɔɔ kú gwe dɔro, aɔ̃ gɛ̃̀ góro pìnɔ
guu aɔ̃ gàa à wɛtɛ Kapɛnamu.

Yesu bé pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ

25 Kɛ̀ aɔ̃ à è sɛ̀bɛ baa gwe, aɔ̃ bènɛ: Rabi, n ka kɛ̀ bɔrɛmɛ? 26 Yesu bèńnɛ:
Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ée ma wɛtɛɛ burɛdi kɛ̀ á sò a kã yãnzimɛ, èe kɛ
dabuyã kɛ̀ á ènɔ yãnzinlo. 27 Àton zĩi kɛ pɔ́blee kɛ̀ è yãa yãnziro, sé pɔ́blee
kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãarooa. Gbɛ̃ntee Nɛ́ bé eé a gba pɔ́blee pì, zaakɛ àpin
De Luda a sèeda kɛ̀a.
28 Ben aɔ̃ à là wà bè: Dian wé kɛ nà wà yã kɛ̀ Ludaa yezi wà kɛɛ kɛɛ?
29 Yesu wèńla à bè: Yã kɛ̀ Ludaa yezi à kɛɛn yɛ̀: À gbɛ̃ kɛ̀ à à zɩ̃̀ náanɛ kɛ. 30 Aɔ̃
bènɛ: Dabuyã kpareen nɛ́ kɛwe, lɛ wà e wà n náanɛ kɛɛ? Yã kpareen nɛ́
kɛɛ? 31 Wa dezinɔ mana blè gbáan lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà bè: A pɔ́blee
kɛ̀ bɔ̀ musu kpàḿma aɔ̃ blè. 32 Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, èe kɛ
Musa bé à pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu kpàawaro. Ma De bé è pɔ́ble yãpuradee kɛ̀
bɔ̀ musu kpáawa. 33 Pɔ́blee kɛ̀ Ludaa kpà pìn gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu è wɛ̃̀ndi kpá
andunaa ũ.
34 Aɔ̃ bènɛ: Mare, ǹgɔ̃ pɔ́ble beee taka kpaawa gurɔ píngi. 35 Ben Yesu
bèńnɛ: Mámbe pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ. Nɔaa é gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ ma kiia dɛro,
ímii é ma náanɛkɛri dɛ zikiro. 36 Baa kɔ̃n beeeo lán má ɔ̀are nà, baa kɛ̀ a
ma e, ée ma náanɛ kɛro. 37 Gbɛ̃ kɛ̀ ma Dee kpàmaa é mɔ́ ma kiia, mɛ́ pɛ́ gbɛ̃
kɛ̀ mɔ̀ ma kiiaa zikiro. 38 Èe kɛ ma zĩnda pɔyezi yãnzin ma bɔ musu ma
mɔziro, sé gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩ pɔ́. 39 Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi pì yezin yɛ̀: Màton tó gbɛ̃
kɛ̀ à kpàmaanɔ ke sãsãro. À yezi mà ń fɛɛ ziaa zĩ. 40 Zaakɛ pɔ́ kɛ̀ ma Dee
yezin yɛ̀: Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ pɛ̀ à Nɛ́a bensɔ̃ èe à náanɛ kɛɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ,
mɛ́ à fɛɛ ziaa zĩ.
41 Ben Yuda gbãadeenɔ zɔka kàzi, kɛ̀ à bè ambe pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu ũ
yãnzi. 42 Aɔ̃ bè: Gbɛ̃ pì nɛ́ Yesu Yusufu nɛ́nloo? Wá à de kɔ̃n à dao dɔ̃ nɛ́!
Ben èe bee a bɔ musumɛ. 43 Yesu bèńnɛ: Àton zɔka káro. 44 Gbɛ̃ke é fɔ̃ à
mɔ ma kiiaro, tó èe kɛ ma De kɛ̀ ma zĩi à sìsi baasiro, mɛ́ à fɛɛ ziaa zĩ. 45 À
kɛ̃na annabinɔ takada guu wà bè: Luda bé eé yã da baadenɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ De
Luda yã mà bensɔ̃ à à yã dà, àmbe è mɔ́ ma kiia. 46 Èe kɛ gbɛ̃ke De Luda
è kɔ̃n wɛ́ɛonlo. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à kiia bé à à è ado. 47 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ma
náanɛkɛri wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 48 Mámbe pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ. 49 A
dezinɔ mana blè gbáan, baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ gàga. 50 Pɔ́blee kɛ̀ è bɔ musu sɔ̃,
tó gbɛ̃ blè, eé garo. 51 Mámbe pɔ́ble wɛ̃̀ndidee kɛ̀ bɔ̀ musu pì ũ. Tó gbɛ̃ à kɛ̀
blè, eégɔ̃ kuu gurɔ píngi. Pɔ́blee kɛ̀ mɛ́ kpáḿman ma mɛ̀baasi ũ, lɛ anduna
gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ yãnzi.
52 Ben gbãadee pìnɔɔ e lɛokpakɔ̃a kɛɛ kɔ̃o wà bè: Gbɛ̃ pì é fɔ̃ à a mɛ̀baasi
kpáwa wà són yɔ́? 53 Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó ée Gbɛ̃ntee
Nɛ́ mɛ̀baasi só a à aru mìro, égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩro. 54 Gbɛ̃ kɛ̀ è ma mɛ̀baasi só à ma
aru mii wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Mámbe mɛ́ à fɛɛ ziaa zĩ. 55 Zaakɛ ma mɛ̀baasi
nɛ́ pɔ́ble yãpuraamɛ, ma aru nɛ́ ímina yãpuraamɛ. 56 Gbɛ̃ kɛ̀ è ma mɛ̀baasi
só à ma aru mii kú ma guu, má sɔ̃ɔ kú à guu. 57 Lán De Luda Wɛ̃̀ndide ma
zĩ bensɔ̃ má kuu à yãnzi nà, lɛn gbɛ̃ kɛ̀ è ma mɛ̀baasi só égɔ̃ kuu ma yãnzi
lɛ. 58 Pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musun gwe. À dɛ lán pɔ́blee kɛ̀ a dezinɔ blè aɔ̃ gà bàro.
Pɔ́ble beee blèri égɔ̃ kuu gurɔ sãnda píngimɛ. 59 Yesu yã beeenɔ ò gurɔɔ kɛ̀
èe yã daańnɛ Kapɛnamu aduakɛkpɛmmɛ.

Yesu ìba kenɔ bɔrukpɛɛkɛna

60 Kɛ̀ à ìbanɔ yã pì mà, aɔ̃ paridee bè: Yã gbãaamɛ, dé bé eé beee fɔ̃ɔ?
61 Yesu dɔ̃̀ a swɛ̃̀ guu kɛ̀ a ìbanɔɔ e zɔka kaa yã pì musu, ben à bèńnɛ: Yã pì e
a fuuɔ́? 62 Tó á è Gbɛ̃ntee Nɛ́ fɛ̀ɛ èe taa guu kɛ̀ à kún yã sɔ̃ nɛ́? 63 Luda Nini

bé è wɛ̃ndi kpáḿma, mɛ̀baasi nɛ́ pɔ́kenlo. Yã kɛ̀ má òareenɔn Luda Nini kɛ̀
è ń ká wɛ̃ndia yã ũ. 64 Mɔde a gbɛ̃kenɔ e ma náanɛ kɛro. Zaakɛ Yesu gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃e a náanɛ kɛroonɔ dɔ̃ zaa káaku kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ eé a kpáḿmao. 65 Ben à bè dɔ:
Beee yãnzin má òarezi, gbɛ̃ke é fɔ̃ à mɔ́ ma kiiaro, séto De Luda à gbà zɛ́.
66 Zaa gurɔ beeea à ìba kenɔ bɔ̀ru kpɛɛ paripari, aɔ̃e tɛ́zi dɔro. 67 Ben
Yesu a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ là à bè: Á yezi à tá sen yɔ́? 68 Simɔ Pita
wèàla à bè: Dii, dé kiian wé gán? Ń wɛ̃ndi kɛ̀ è yãaro yã vĩ. 69 Wa n
náanɛ kɛ̀, wá dɔ̃ kɛ Luda gbɛ̃ kɛ̀ à kú adonan n ũ. 70 Yesu bèńnɛ: A gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaaa kɛ̀nɔn má sɛ̀roo? Baa kɔ̃n beeeo a gbɛ̃ doo nɛ́ ibilisimɛ.
71 Yudasi, Simɔ Isikariɔti nɛ́n à tɛ́a. Àpin gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ doke kɛ̀
eé à kpáḿma ũ.

7

Yesu kɔ̃n a dãaronɔ

1 Beee gbɛra Yesu gàa Galili wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, zaakɛ à yezi à lili o Yudearo,
kɛ̀ Yuda gbãadeenɔɔ e à wɛtɛɛ wà à dɛ yãnzi. 2 Yudanɔ Kutadɔna zĩbaa kà
kĩi, 3 ben à dãaronɔ bènɛ: Ǹ fɛɛ gura kɛ̀ ǹ gá Yudea, lɛ n ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ
yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛnɔ e se. 4 Tó gbɛ̃ yezi à tɔ́ bɔ, è a yãnɔ kɛ utɛnaro. Lán nɛ́ɛ yã
kɛ̀nɔ taka kɛɛ nà, ǹ n zĩnda ɔdɔa andunanɛ. 5 Baa à dãaro pìnɔ aɔ̃e à náanɛ
kɛro. 6 Ben Yesu bèńnɛ: À gurɔɔ e kámɛ kɔ̀ro. Amɔanɔ sɔ̃ á zɛ́ vĩ gurɔ sãnda
píngi. 7 Anduna é we à zaaguro, mɔde à zàmagu kɛ̀ mɛɛ̀ be à yãkɛna zaa
yãnzi. 8 À gá zĩbaakɛkiia, mɛ́ɛ gaaro, zaakɛ à gurɔɔ e kámɛ kɔ̀ro. 9 Kɛ̀ à yã pì
ò, ben à gɔ̃ Galili.

Yesu gana Kutadɔna zĩbaakɛkiia

10 Kɛ̀ à dãaro pìnɔ gàa zĩbaakɛkiia, gbasa àton gá. Èe gá gbɛ̃nɔ wáaro, à gàa
asii guumɛ. 11 Yuda gbãadeenɔɔ e à wɛtɛɛ zĩbaakɛkiia aɔ̃ bè: Àpi kú máa?
12 Parii guu wèe yãbuu tãa maamaa à musu. Gbɛ̃kenɔ bè: Gbɛ̃ maaamɛ.
Gbɛ̃kenɔ bè: Auo, èe gbɛ̃nɔ sãsãamɛ. 13 Gbɛ̃kee e a yã o gupuraaaro, kɛ̀ wèe
vĩa kɛɛ gbãadee pìnɔnɛ yãnzi.
14 Kɛ̀ zĩbaa kà a dagura, Yesu gàa Luda ua guu, èe yã daańnɛ. 15 À yã bɔ̀
gbãadee pìnɔ saɛ wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ èe kyó kɛroo bé à takada dɔ̃ lɛɔ́? 16 Ben
Yesu bèńnɛ: Yã kɛ̀ mɛɛ̀ dańnɛ nɛ́ ma zĩnda yãnlo, gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi yãmɛ. 17 Gbɛ̃
kɛ̀ yezi à zɛ kɔ̃n Luda pɔyezikɛnao égɔ̃ dɔ̃ tó ma yãdannɛna dɛ Luda pɔ́ ũ,
kesɔ̃ ma zĩnda yãn mɛ́ɛ oo. 18 Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda yã oo e wɛtɛɛ à tɔ́ bɔmɛ. Gbɛ̃
kɛ̀ è wɛtɛ à gbɛ̃ kɛ̀ a zĩi tɔ́ bɔɔ náanɛ vĩ, mɔnafiki kú à guuro. 19 Musa e doka
daareroo? A gbɛ̃ke yã pì kũna sɔ̃ro. Bɔ́yãnzin ée wɛtɛɛ à ma dɛzi?
20 Ben gbɛ̃nɔ bènɛ: Ń zĩn vĩmɛ. Dé bé èe wɛtɛɛ à n dɛɛ? 21 Yesu bèńnɛ:
Dabuyã mɛ̀n don má kɛ̀, ben à bɔ̀ a píngi saɛ. 22 Musa bɛ̃̀ngukɛna yã dàare,
ben eè bɛ̃̀ngu kɛ kámmabogurɔɔ zĩ. Ase èe kɛ Musa kiian à nàanlo, à bɔ̀ a
dezi káakunɔ kiiamɛ. 23 Lán wè bɛ̃̀ngu kɛ nɛ́nɛ kámmabogurɔɔ zĩ nà lɛ wàton
bɔ Musa doka kpɛɛro yãnzi, à kɛ̀ dia a pɔɔ fɛ̃namazi, kɛ̀ ma gbɛ̃ gbà aafia
wásawasa kámmabogurɔɔ zĩi? 24 Àton yã gwa lán a wɛ́ɛ e ee nàro. À yã gwa
a zɛ́a.

Yesun Mɛsaya ũɔ́?

25 Ben Yerusalɛmudeenɔ bè: Gbɛ̃ pì nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ wèe à wɛtɛɛ wà à dɛɛnloo?
26 À gwa, èe yã oo gupuraaa, ben gbɛ̃kee e yã liaro. Gbãadeenɔ à dɔ̃
Mɛsaya ũ yãpuraan yɔ́? 27 Wá dɔ̃ guu kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀kii bɔ̀n. Tó Mɛsaya mɔ̀,

weégɔ̃ dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nlo. [28] Beee yãnzi gurɔɔ kɛ̀ Yesu e yã daańnɛ Luda
ua guu, à pṹtã à bè: Á ma dɔ̃ bensɔ̃ á dɔ̃ guu kɛ̀ ma bɔn. Ase mɛ́ɛ mɔ́ kɔ̃n
ma zĩndaoro. Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi nɛ́ yãpuradeemɛ, ben á à dɔ̃ro. [29] Má à dɔ̃, zaakɛ
ma bɔ à kiiamɛ, àmbe à ma zĩ.
[30] Ben aɔ̃ɔe à wɛtɛɛ wà à kũ, mɔde gbɛ̃kee e ɔ naaro, zaakɛ à gurɔɔ e papa
kɔ̀ro. [31] Zà guu wà Yesu náanɛ kɛ̀ pari wà bè: Tó Mɛsaya mɔ̀, eé dabuyã kɛ
pari dɛ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀kii kɛ̀lan yɔ́?

Dogarinɔ zĩna aɔ̃ Yesu kũ

[32] Kɛ̀ Farisinɔɔ mà wèe yãbuu tãa zà guu à yã musu, ben sa'orikinɔ kɔ̃n
Farisi pìnɔ dogarinɔ zì̃ wà à kũ. [33] Ben Yesu bè: Ma kuunaao gɔ̃̀ féte, gbasa
mà tá gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi kiia. [34] É ma wɛtɛ à koramazi, zaakɛ é fɔ̃ à gá guu kɛ̀
má kúnlo.
[35] Ben gbãadee pìnɔɔ e kɔ̃ lalaa: Mán à yezi à gán kɛ̀ wé korazi? À yezi à
gá wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fã̀akɔ̃a Giriki bùsunɔ guu kiia lɛ à yã da Giriki pìnɔnɛn yɔ́?
[36] Yã kɛ̀ à ò pì mì dɛ diamɛ? Kɛ̀ à bè wé a wɛtɛ wà koraazi bensɔ̃ guu kɛ̀ á
kún wé fɔ̃ wà gá gwero nɛ́.

Í kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia

[37] Zĩbaa gurɔ zãa bíta zĩ Yesu fɛ̀ɛ à pṹtã à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ímii e à dɛɛ à mɔ́ ma
kiia à í mi, [38] gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ sɔ̃, í kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia égɔ̃ bàa lɛɛ zaa
à nɔ̀sɛ guu lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà. [39] À yã kɛ̀ ò Luda Nini kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a
náanɛ kɛɛnɔ é sí yã musumɛ. Aɔ̃ɔ Luda Nini pì vĩ gĩaro, kɛ̀ Yesu e gĩakɛ à tɔ́
bɔ kɔ̀ro yãnzi.

Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi

[40] Kɛ̀ gbɛ̃nɔ yã pì mà, gbɛ̃kenɔ bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii nɛ́ annabi pìmɛ yãpura.
[41] Gbɛ̃kenɔ bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii nɛ́ Mɛsayamɛ. Mɔde gbɛ̃kenɔ bè: Mɛsaya é
bɔ Galili sɔ̃ɔ́? [42] Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè, Mɛsaya nɛ́ Dauda boriimɛ, eé
bɔ Dauda bɛ wɛ́tɛ Bɛtɛlɛmumɛ. [43] Ben gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a Yesu yãnzi. [44] Aɔ̃
gbɛ̃kenɔ yezi wà à kũ, mɔde gbɛ̃kee e ɔ naaro.

Yuda gbãadeenɔ è Yesu náanɛ kɛro

[45] Ben dogarinɔ ɛ̀ara wà tà sa'orikinɔa kɔ̃n Farisinɔ. Ben aɔ̃ ń lá wà bè:
Bɔ́yãnzi ée à kũ a suoziroo? [46] Dogari pìnɔ wɛ̀ńla wà bè: Gbɛ̃kee e yã o lán
gbɛ̃ kɛ̀kii bà zikiro. [47] Ben Farisinɔ bɛ̀ńnɛ: À a likɔ̃a sen yɔ́? [48] Gbãadee
ke Farisi ke à náanɛ kɛ̀n yɔ́? [49] Pari beee Luda yã dɔ̃ro, Luda lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ.
[50] Nikodɛmu kɛ̀ gàa Yesu kiia yãa nɛ́ gbãadee pìnɔ dokemɛ. À bɛ̀ńnɛ: [51] Wa
doka guu wà bè, wàton yã da gbɛ̃la a yã mana sairo ke yã kɛ̀ à kɛ̀ dɔ̃na
sairo. [52] Aɔ̃ bènɛ: Galili gbɛ̃n n ũ seɔ́? Ǹ tàasi kɛ ǹ gwa, nɛ́ e kɛ̀ annabi ke è
bɔ Galiliro. [53] Ben baade tà a bɛ.

8

Nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà kṹ zinakɛna guu

[1] Yesu gàa Kùkpɛ sɪ̃̀sĩgɛɛzi. [2] Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ, à ɛ̀ara à gàa Luda ua guu.
Baade píngi mɔ̀ à kiia, ben à vɛ̃̀ɛ èe yã daańnɛ. [3] Ben ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n
Farisinɔ mɔ̀ à kiia kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà kṹ zinakɛna guu, aɔ̃ à zɛ̀ zà guu [4] aɔ̃ bè
Yesunɛ: Dannɛri, wà nɔgbɛ̃ kɛ̀ kṹ kɔ̃n gɔ̃pɔsɛɛo wɛ́ɛdewɛ. [5] Wa doka guu
Musa dìɛ wà nɔgbɛ̃ kɛ̀ taka pápa gbɛ̀o wà à dɛmɛ. Ń è dia sɔ̃ɔ? [6] Aɔ̃ beee ò lɛ
aɔ̃ à yɔ̃ wà gwa wà e wà yã daàla yãnzimɛ. Ben Yesu nàɛ èe ɔgbɛ kɛ̃ɛ tɔɔtɛa.

7 Kɛ̀ aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe à lalaa, ben à a mì sɛ̀ lezĩ à bèńnɛ: A gbɛ̃ kɛ̀ èe durun kɛ
zikiroo à pá gbɛ̀o káaku. 8 Ben à ɛ̀ara à nàɛ èe ɔgbɛ kɛ̃ɛ tɔɔtɛa dɔ. 9 Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà
lɛ, ben aɔ̃ fã̀akɔ̃a doodo sɛna zaa gbɛ̃nsinɔa. Ben aɔ̃ Yesu tò ado kɔ̃n nɔgbɛ̃
pìo. 10 Ben à ɛ̀ara à a mì sɛ̀ lezĩ à bènɛ: Nɔgbɛ̃, aɔ̃ tà mámɛ? Wèe yã danla
dɔroo? 11 Nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Baa, aɔ̃ gbɛ̃kee kú kɛ̀ dɔro. Ben Yesu bènɛ:
Mapi se, mɛ́ yã danlaro. Ǹ gá. Zaa gbã̀a ǹton durun kɛ dɔro.

Yesun gupuraa ũ andunanɛ

12 Ben Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ dɔ à bè: Mámbe gupuraa ũ andunanɛ, gbɛ̃ kɛ̀
tɛ́mazii égɔ̃ kú gusiaan dɔro, gupuraa kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndian adee égɔ̃ vĩ.
13 Ben Farisinɔ bènɛ: Ń dɛ n zĩnda sèedadee ũ, n yã náanɛ vĩro. 14 Ben Yesu
wèńla à bè: Baa tó mɛ́ɛ ma zĩnda yã oo, ma yã náanɛ vĩ, zaakɛ má dɔ̃ guu
kɛ̀ ma bɔn kɔ̃n guu kɛ̀ mɛ́ɛ taan-o. Amɔanɔ sɔ̃, á guu kɛ̀ ma bɔn kɔ̃n guu kɛ̀
mɛ́ɛ taan-o dɔ̃ro. 15 Ée ma taari ee gbɛ̃nteekɛɛmmɛ. Mɛ́ɛ gbɛ̃ke taari e sɔ̃ro.
16 Tó ma gbɛ̃ taari è sɔ̃, taari'ena pì égɔ̃ náanɛ vĩ, zaakɛ má kú madoro, ma
De kɛ̀ ma zĩi kúmao. 17 À kú a doka takadan wà bè, sèedade gɔ̃ɔn plaaanɔ
yã bé à náanɛ vĩ. 18 Mámbe ma zĩnda sèedadee ũ. Ma De kɛ̀ ma zĩi nɛ́ ma
sèedadeemɛ dɔ.
19 Ben aɔ̃ à là wà bè: N dee kú mámɛ? Yesu wèńla à bè: Á ma dɔ̃ro, bensɔ̃
á ma De dɔ̃ro. Tó a ma dɔ̃, lɛ a ma De dɔ̃. 20 Yesu yã beee ò ɔɔsikiia, gurɔɔ
kɛ̀ èe yã daańnɛ Luda ua guumɛ. Wèe à kũro, zaakɛ à gurɔɔ e papa kɔ̀ro.

É fɔ̃ à gá guu kɛ̀ mɛ́ɛ taanlo

21 Ben Yesu bèńnɛ dɔ: Mɛ́ɛ taa, é ma wɛtɛ, mɔde é ga a durun guumɛ. É
fɔ̃ à gá guu kɛ̀ mɛ́ɛ taanlo. 22 Ben gbãadee pìnɔ bè: À bè wé fɔ̃ wà gá guu kɛ̀
ée taanlo. Eé a zĩnda dɛn yɔ́? 23 Ben Yesu bèńnɛ: Tɔɔtɛ kɛ̀ gbɛ̃nɔn a ũ, musu
gbɛ̃n ma ũ. Anduna kɛ̀ki gbɛ̃nɔn a ũ, anduna kɛ̀ki gbɛ̃n ma ũro. 24 Beee
yãnzin ma bèare é ga a durun guumɛ. Tó ée sí kɛ̀ mámbe gbɛ̃ kɛ̀ má dɛ à ũu
ũro, é ga a durun guumɛ.
25 Ben aɔ̃ à là wà bè: Démɛ n ũu? Yesu wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ má òare zaa
káakun ma ũ. 26 Má yã vĩ pari mà o a musu mà yã daoala. Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi nɛ́
yãpuradeemɛ, yã kɛ̀ má mà à kiian mɛɛ̀ o andunanɛ.
27 Aɔ̃ɔe dɔ̃ kɛ̀ De Ludan à tɛ́aro, 28 ben Yesu bèńnɛ: Tó a Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɛ̀
á dɔ̀ musu, é gbasa à dɔ̃ kɛ̀ mámbe gbɛ̃ kɛ̀ má dɛ à ũu ũ. Mɛɛ̀ yãke kɛ kɔ̃n
ma zĩndaoro, yã kɛ̀ ma Dee dàmɛɛn mɛɛ̀ o. 29 Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi kúmao, èe ma tó
madoro, zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ yã kɛ̀ è kánɛ kɛɛ gurɔ píngi. 30 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e yã pìnɔ
oo, wà à náanɛ kɛ̀ pari.

Wɛ̃ɛnɛnɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ

31 Ben Yesu bè Yuda gbãadee kɛ̀ aɔ̃ à yã sìnɔnɛ: Tó á ma yã kũna, égɔ̃ dɛ
ma ìbanɔ ũ yãpura. 32 Égɔ̃ yãpuraa dɔ̃, yãpuraa pì é tó à gɔ̃ a zĩnda vĩ.
33 Ben aɔ̃ bènɛ: Ibraĩ boriin wa ũ, wée zɔ̀ ble gbɛ̃kenɛ zikiro. Ben nɛ́ɛ
bee wé gɔ̃ wa zĩnda vĩɔ́? 34 Yesu wèńla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ è
durun kɛɛ nɛ́ durun zɔ̀mɛ. 35 Zɔ̀ kuu ua gbɛ̃ ũ gurɔ píngiro, ua nɛ́n ua gbɛ̃
ũ gurɔ píngi. 36 Tó Luda Nɛ́ a bo zɔ̀bleen, é gɔ̃ a zĩnda vĩ yãpura. 37 Má dɔ̃
kɛ̀ Ibraĩ boriin a ũ, mɔde ée ma wɛtɛɛ à ma dɛ kɛ̀ ma yã kú a nɔ̀sɛ guuro
yãnzi. 38 Yã kɛ̀ má è ma De kiian mɛ́ɛ oo, yã kɛ̀ á mà a de kiian ée kɛɛ.
39 Ben aɔ̃ bènɛ: Ibraĩn wa de ũ. Ben Yesu bèńnɛ: Tó Ibraĩ nɛ́nɔn a ũ, lɛ a
Ibraĩ dà sɛ̀ɛ. 40 Tia sa ée ma wɛtɛɛ à ma dɛ, mamɔma kɛ̀ ma yãpuraa kɛ̀ má
mà Luda kiia òaree. Ibraĩ e yã beee taka kɛro. 41 Ée a de yãkɛna kɛɛmɛ. Ben
aɔ̃ bènɛ: Gitasɔtɔnɛnɔn wa ũro. De mɛ̀n doon wá vĩ, àmbe Luda ũ. 42 Yesu

bèńnɛ: Tó a den Luda ũ, lɛ á yemazi, zaakɛ Luda kiian ma bɔn ma mɔ. Mɛ́ɛ
mɔ́ kɔ̃n ma zĩndaoro, àmbe à ma zĩ. 43 À kɛ̀ dia ée ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃roo? Kɛ̀ eè
fɔ̃ à ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃ro yãnzimɛ. 44 A de Ibilisi pɔ́n a ũ, à pɔyezin á yezi à kɛ.
Gbɛ̃dɛrin à ũ zaa káaku, è zɛ kɔ̃n yãpuraaoro, kɛ̀ yãpuraa kú à nɔ̀sɛ guuro
yãnzi. Tó à ɛgɛɛ tò, à zĩnda dàn gwe, zaakɛ ɛgɛdeen à ũ, ɛgɛ mìmɛ. 45 Mapi
sɔ̃, mɛɛ̀ yãpuraa o. Beee yãnzi eè ma yã síro. 46 A tɛ́, dé bé eé be ma durun
kɛ̀? Kɛ̀ yãpuraan mɛ́ɛ oo, à kɛ̀ dia ée ma yã siiroo? 47 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũu
è yã kɛ̀ Ludaa e oo mamɛ. Á dɛ Luda pɔ́ ũro, beee yãnzin eè ma yã maziro.

Yesu dɛna Ibraĩla

48 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Samaria gbɛ̃n n ũ! Ń zĩn vĩmɛ! Ke yãpuranlo?
49 Ben Yesu bè: Má zĩn vĩro. Mɛɛ̀ bɛɛ̀ li ma Denɛ, mɔde eè ma kpɛ bɔ. 50 Mɛɛ̀
wɛtɛ mà a zĩnda tɔ́ bɔro, gbɛ̃ke bé è wɛtɛmɛ, àmbe yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 51 Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ è dɔ ma yãzi é ga zikiro.
52 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Wá dɔ̃ sa kɛ̀ ń zĩn vĩ. Ibraĩ gà kɔ̃n annabinɔ
píngi, ben nɛ́ɛ bee gbɛ̃ kɛ̀ è dɔ n yãzi é ga zikirɔɔ́? 53 Ń dɛ wa dezi Ibraĩ kɛ̀
gàlan yɔ́? Annabinɔ gàga dɔ. Dén nɛ́ɛ n zĩnda diɛɛ à ũu? 54 Ben Yesu bè: Tó
mɛ́ɛ ma zĩnda tɔ́ bɔɔmɛ, beee bɛɛ̀ vĩro. Ma De kɛ̀ ée bee à dɛ a Luda ũ, àmbe
è ma tɔ́ bɔ. 55 Á à dɔ̃ro, mɔde má à dɔ̃. Tó ma bè má à dɔ̃ro, mɛ́gɔ̃ dɛ ɛgɛdee
ũ lán a bàmɛ. Má à dɔ̃, ben má à yã kũna. 56 A dezi káaku Ibraĩ pɔnnaa kɛ̀
ma gurɔ ena yã musu. À è, ben à pɔɔ kɛ̀ nna.
57 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Nɛ́ɛ ká wɛ̃̀ baplaa akuri kɔ̀ro, ben n Ibraĩ èɔ́?
58 Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, lɛ wèe Ibraĩ i kɔ̀ro, má kuu. 59 Ben aɔ̃
gbɛ̀ sɛ̀ɛ lɛ wà à pápao. Ben a a zĩnda ùtɛ à bɔ̀ Luda ua guu.

9

Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ì vĩ̀a ũ kɛ̃kɔ̃ana

1 Kɛ̀ Yesu e lili oo, à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ì vĩ̀a ũu è. 2 Ben à ìbanɔ à là wà bè: Rabi,
dé durun yãnzin wà gbɛ̃ pì ì vĩ̀a ũzi? À zĩnda pɔ́ yãnzin yɔ́ɔ, ke à de kɔ̃n à
dao pɔ́mɛ? 3 Yesu wèńla à bè: Èe kɛ àpi ke à de kɔ̃n à dao durun yãnzinlo.
Lɛ wà Luda yãkɛna ea yãnzimɛ. 4 Séde wà gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi zĩi kɛ zaa gupura
wɛ́ɛzĩ. Gusiaa e suu kɛ̀ gbɛ̃ke é zĩ ke e à kɛ dɔro. 5 Gurɔɔ kɛ̀ má kú anduna
guu, má dɛ gupuraa ũ andunanɛ.
6 Kɛ̀ à ò lɛ, à lóu sù tɔɔtɛ, ben à yà à màma à wɛ́ɛnɔa. 7 À bènɛ: Ǹ gá ǹ
uu pípi Siloamu í guu. Tɔ́ pì bè, í gbarɛna. Ben à gàa à uu pìpi, ben à sù
wɛ́ɛo wɛ̃na. 8 À fáandideenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à dɔ̃ baakɛri ũunɔ bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃
baa kɛɛ vɛ̃ɛna pìn gweroo? 9 Gbɛ̃kenɔ bè: Àpimɛ. Gbɛ̃kenɔ bè: Auo, adee
bɔ̀kɔ̃baomɛ. Gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Mámbee! 10 Ben aɔ̃ à là wà bè: À kɛ̀ dia n wɛ́ɛ wɛ̃̀?
11 À wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Yesu bé à bùsu yà à màma ma wɛ́ɛa, à bè
mà gá uu pípi Siloamu í guu. Kɛ̀ ma gaa ma uu pìpi, ben ma guu è. 12 Ben
aɔ̃ à là wà bè: Àpi kú mámɛ? À bè: Má dɔ̃ro.

Farisinɔ yãlalana gbɛ̃ kɛ̀ dɛ vĩ̀a ũ yãa

13 Ben aɔ̃ gàa Farisinɔ kiia kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ dɛ vĩ̀a ũ yãa pìo. 14 Bensɔ̃
kámmaboguroɔ zĩn Yesu bùsu yà à à wɛ́ɛ wɛ̃̀onɛ. 15 Ben Farisinɔ à là dɔ:
Dian ń kɛ̀ nà n guu è? À wèńla à bè: À bɔtɔnga mà ma wɛ́ɛamɛ. Kɛ̀ má
pìpi, ben ma guu è. 16 Ben Farisi kenɔ bè: Gbɛ̃ pì e bɔ Luda kiianlo, zaakɛ è
kámmaboguroɔ zĩ yã daro. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Durunkɛri é fɔ̃ à dabuyã beeenɔ

taka kɛɔ̃? Ben aɔ̃ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a. 17 Ben aɔ̃ à là dɔ: Mmɔn sɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ à n wɛ́ɛ wɛ̃̀nnɛɛ,
nɛ́ɛ à yã daa diamɛ? À bè: Annabimɛ. 18 Baa kɔ̃n beeeo gbãadeenɔɔ e sí kɛ̀
vĩ̀an à ũ gbasa à wɛ́ɛ wɛ̃̀ro, ben aɔ̃ gàa wà à de kɔ̃n à dao sìsi. 19 Aɔ̃ ń lá wà
bè: A nɛ́n yɛ̀ɔ̃? A à ì vĩ̀a ũn yɔ́? À kɛ̀ dia èe guu ee saa? 20 Ben à de kɔ̃n à dao
wèńla wà bè: Wá dɔ̃ kɛ̀ wa nɛ́mɛ. Wa à ì vĩ̀a ũmɛ. 21 Mɔde lán à kɛ̀ nà èe guu
ee sa, ke gbɛ̃ kɛ̀ à à wɛ́ɛ wɛ̃̀nɛ, wá dɔ̃ro. À à la gwe. Gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃namɛ, eé fɔ̃ à
a zĩnda yã o. 22 À de kɔ̃n à dao ò lɛ, kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbãadeenɔnɛ yãnzimɛ.
Zaakɛ aɔ̃ zɛ̀o kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ bè Yesu nɛ́ Mɛsayamɛ, wà aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃nɛ. 23 Beee
yãnzin à de kɔ̃n à dao bè, gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃namɛ, aɔ̃ à lazi.

24 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ vĩ̀a ũ yãa pì sisina gɛ̃̀n plaadee guun aɔ̃ bènɛ: Ǹ yãpuraa
o Luda yãnzi. Wá dɔ̃ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì nɛ́ durunkɛrimɛ. 25 Ben à bè: Tó
durunkɛrimɛ, má dɔ̃ro. Yã mɛ̀n don má dɔ̃. Vĩ̀an ma ũ yã, ben mɛ́ɛ guu
ee sa. 26 Ben aɔ̃ à là wà bè: Bɔ́n à kɛ̀nnɛɛ? Dian à kɛ̀ nà à n wɛ́ɛ wɛ̃̀nnɛɛ?
27 À wèńla à bè: Má òare kɔ̀, ée swã kpáro. Bɔ́yãnzin á yezi à mazi dɔɔ? Á
yezi à gɔ̃ à ìbanɔ ũ sen yɔ́? 28 Ben aɔ̃ zɔka dɔ̀a wà bè: Ḿbe ń dɛ à ìba ũ gwe!
Wamɔwa sɔ̃ Musa ìbanɔn wa ũ. 29 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda yã ò Musao. Àmɔ sɔ̃, wá
dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nlo. 30 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bèńnɛ: À yãbɔnsaɛ ma gwe! À ma wɛ́ɛ
wɛ̃̀mɛ, ben á dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nloɔ̃? 31 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda è swã kpá durunkɛrinɔ
yãziro, mɔde è swã kpá a yãmari kɛ̀ aɔ̃è a pɔyezi kɛɛnɔ yãzi. 32 Zaa lán
Luda anduna kàɛ nà, wèe ma gbɛ̃ke gbɛ̃ kɛ̀ wà à ì vĩ̀a ũu wɛ́ɛ wɛ̃̀nɛ zikiro.
33 Tó èe kɛ gbɛ̃ pì bɔ̀ Luda kiiaro, eé fɔ̃ à pɔ́ke kɛro. 34 Ben aɔ̃ bènɛ: Wà n i
durun guu míɔmiɔmɛ, ben nɛ́ɛ yã daaweɔ̃? Ben aɔ̃ pɛ̀a.

Ludadɔ̃sai nɛ́ vĩ̀akũnamɛ

35 Yesu mà kɛ̀ wà pɛ̀a. Kɛ̀ à à è, à à là à bè: Nɛ́ɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ náanɛ kɛɛɔ̃?
36 Gɔ̃gbɛ̃ pì wèàla à bè: Mare, dén à ũ lɛ mà e mà à náanɛ kɛɛ? 37 Yesu bènɛ:
N à è, àmbe e yã oonyo. 38 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bènɛ: Dii, mɛ́ɛ n náanɛ kɛɛ. Ben à
dɔnzi kɛ̀nɛ. 39 Ben Yesu bè: Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãnzin ma mɔzi anduna guu
kɛ̀, lɛ wɛ́ɛsiadeenɔ wɛ́ɛ kɛ̃, wɛ́ɛkɛ̃rinɔ gɔ̃ wɛ́ɛsiadeenɔ ũ.

40 Farisi kenɔ kú gwe. Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ bènɛ: Wapinɔ, vĩ̀anɔn wa ũ seɔ̃?
41 Ben Yesu bèńnɛ: Tó vĩ̀anɔn a ũ, lɛ á durun vĩro. Mɔde kɛ̀ ée bee a wɛ́ɛ
kɛ̃na yãnzi, a durun kpɛ́ kúaomɛ.

10

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n sãdãrio

1 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ è gɛ̃ sã karalɛnlo, mɔde è vĩ karala gu
pãnden, adee nɛ́ kpãimɛ, kpãi wɛ́ɛdewɛmɛ. 2 Gbɛ̃ kɛ̀ è gɛ̃ karalɛn sɔ̃, adeen
sãdãri ũ. 3 Kara dãkpari è zɛ́ wɛ̃ adeenɛ, sãanɔ sɔ̃ɔ à kòto dɔ̃. È a sãanɔ sísi
aɔ̃ baade tɔ́a à bɔɛńyo. 4 Tó à bɔ̀ɛńyo, è dɔńnɛ aɛ aɔ̃ègɔ̃ tɛ́zi kɛ̀ aɔ̃ɔ à kòto dɔ̃
yãnzi. 5 Aɔ̃è we wà tɛ́ gbɛ̃ pãndeziro. Aɔ̃è bàa lɛ́nɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ gbɛ̃ pãnde kòto
dɔ̃ro yãnzi. 6 Yesu yã pì lɛ̀kɔ̃zińnɛ, ben aɔ̃ɔe dɔ̃ tó bɔ́ yãn èe oońnɛro.

Yesu nɛ́ sãdãri maaamɛ

7 Beee yãnzi Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, mámbe karalɛ ũ
sãanɔnɛ. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀mɛ aɛnɔ nɛ́ kpãinɔmɛ, kpãi wɛ́ɛdewɛnɔmɛ ń píngi,
ben sãanɔɔ e ń yã maro. 9 Mámbe karalɛ ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀ ma guu é aafia e. Eégɔ̃
gɛ̃ɛ àgɔ̃ bɔɔ eé pɔ́blekii e. 10 Kpãi'ona yãnzin kpãi è mɔ́zi è pɔ́ dɛ è pɔ́ kaatɛ.
Ma mɔmɛ, lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ aɔ̃gɔ̃ vĩ papana. 11 Mámbe sãdãri maaa ũ.
Sãdãri maaa è gí a wɛ̃̀ndizi a sãanɔ yãnzi. 12 Ayazĩ̀kɛri nɛ́ sãdãri maaanlo.

Kɛ̀ sãanɔɔ dɛ à pɔ́ ũro yãnzi, tó à è lɛwan e mɔɔ, è sãanɔ tón à bàa lɛ́mɛ,
ben lɛwan è sí sãanɔ tɛ́ à ń fãakɔ̃a. 13 Gbɛ̃ pì bà ègɔ̃ kú kɔ̃n sãanɔoro, kɛ̀ à
dɛ ayazĩkɛri ũ yãnzi. 14 Mámbe sãdãri maaa ũ. Má a sãanɔ dɔ̃, ma sãanɔ
sɔ̃ɔ ma dɔ̃, 15 lán De Ludaa ma dɔ̃ bensɔ̃ má à dɔ̃ nà. Mɛɛ̀ gii ma wɛ̃̀ndizi aɔ̃
yãnzi. 16 Má sã pãndenɔ vĩ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kara kɛ̀ guuro. Sé mà suńyo se. Aɔ̃é
ma kòto ma, kpàsa é gɔ̃ mɛ̀n do kɔ̃n dãrio mɛ̀n do. De Ludaa yemazi 17 kɛ̀
mɛ́ɛ gii ma wɛ̃̀ndizi yãnzi, lɛ mà ɛara mà sí dɔ. 18 Gbɛ̃ke é ma wɛ̃̀ndi símaro,
mɛ́ gízi kɔ̃n ma zĩndaomɛ. Má à gizina zɛ́ vĩ, má à sina zɛ́ vĩ dɔ. Yã kɛ̀ ma
Dee dìɛmɛɛn gwe.
19 Yã pì yãnzi Yuda gbãadeenɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a dɔ. 20 Aɔ̃ tɛ́ gbɛ̃ paridee bè: À
zĩn vĩmɛ, à mì lìɛ. Bɔ́yãnzin ée swã kpaa à yãzizi? 21 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Zĩnde
yã'onan gwero. Zĩn é fɔ̃ à vĩ̀a wɛ́ɛ wɛ̃ɔ́?

Yesu a ludakɛ onnɛna

22 Luda kpɛ́ kyakɛna zĩbaa kà zaa Yerusalɛmu. Buusiɛ guumɛ, 23 ben
Yesu e lili oo Luda ua guu, zaa guu kɛ̀ wè be Sulemanu gbaadaan. 24 Ben
Yuda gbãadeenɔ lìgazi, aɔ̃ à là wà bè: Nɛ́ wa tó logona ai bɔrɛmɛ? Tó
Mɛsayan n ũ, ǹ owe wásawasa. 25 Ben Yesu wèńla à bè: Má ɔ̀are, ée síro.
Yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ kɔ̃n ma De tɔ́o pìnɔn à sèeda ũ. 26 Amɔanɔ sɔ̃ ée síro, kɛ̀ á dɛ
ma sãanɔ ũro yãnzimɛ. 27 Ma sãanɔ è ma kòto ma. Má ń dɔ̃, ben aɔ̃ègɔ̃
tɛ́mazi. 28 Mɛɛ̀ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro kpáḿma, aɔ̃é ga zikiro. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à ń bɔ
ma ɔzĩro. 29 Ma De kɛ̀ à ń kpámaa dɛ baade píngila. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à ń bɔ à ɔzĩro.
30 Mapi kɔ̃n ma Deo wá dɔ̃nkɔ̃mɛ.
31 Gbãadee pìnɔ gbɛ̀ sɛ̀sɛ dɔ lɛ wà à pápao wà à dɛ. 32 Ben Yesu bèńnɛ: Ma
yã maaa kɛ̀ ma Dee dàmɛɛnɔ kɛ̀are pari. Yã maa kparee yãnzin á yezi à ma
pápa gbɛ̀ozi? 33 Ben gbãadee pìnɔ wèàla wà bè: Wá yezi wà n pápa gbɛ̀o
yã maaa kɛ̀ ń kɛ̀ yãnzinlo. Kɛ̀ n dɔkɛ̀ kɔ̃n Ludao yãnzimɛ. Gbɛ̃nteen n ũ,
ben n n zĩnda dìɛ Luda ũ. 34 Ben Yesu wèńla à bè: Ludaa ò a doka takadan
à bè Ludanɔn ń ũ. 35 Luda e gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oońnɛ pìnɔ sísi ludaanɔroo? À yã
gogona vĩ sɔ̃ro. 36 Mamɔma kɛ̀ ma De ma diɛ adona à ma zĩ anduna guu
sɔ̃, kɛ̀ ma bè Luda Nɛ́n ma ũ, bɔ́yãnzi a bè ma dɔkɛ̀ kɔ̃n Ludaozi? 37 Tó mɛ́ɛ
ma De kɛna kɛɛro, àton ma yã síro. 38 Tó mɛ́ɛ kɛɛ sɔ̃, baa tó ée ma yã síro, à
ma náanɛ kɛ ma yãkɛnanɔ yãnzi, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ De Ludaa kú ma guu,
ben má kú à guu sɔ̃. 39 Ben aɔ̃ ɛ̀ara wèe zɛ́ wɛtɛɛ wà à kũ, ben à pìtińgu.
40 Ben à ɛ̀ara à gàa Yoda baa kãa kpa, guu kɛ̀ Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀n
káaku. À gurɔplaa kɛ̀ gwe, 41 ben wà mɔ̀ à kiia paripari wà bè: Baa kɛ̀ Yaaya
e dabuyã ke kɛro, yã kɛ̀ à ò gbɛ̃ kɛ̀kiimusu píngi nɛ́ yãpuraamɛ. 42 Ben wà
à náanɛ kɛ̀ gwe pari.

11

Lazaru gana

1 Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Lazaru e gyãa kɛɛ zaa Bɛtani wɛ́tɛ kɛ̀ Mariama kɔ̃n a
vĩ̀i Maatao kún. 2 Mariaman nɔgbɛ̃ kɛ̀ nɔ́si gũnnadee kù Dii gbáa à gògo
kɔ̃n a mìkão ũ. 3 Ben Lazaru dãre pìnɔ lɛ́kpãsã kɛ̀ Yesunɛ wà bè: Dii, n
gbɛ̃nnaa e gyãa kɛɛ. 4 Kɛ̀ Yesu yã pì mà à bè: Gyãa pì é mì dɛ gaaoro. Lɛ wà
Luda gakui e yãnzimɛ, lɛ Luda Nɛ́ sɔ̃ tɔ́ bɔ à musu. 5 Yesu ye Maata kɔ̃n à
dãaroozi kɔ̃n Lazaruo. 6 Kɛ̀ à mà Lazaru e gyãa kɛɛ, ben à gɔ̃̀ guu kɛ̀ à kún
gĩa gurɔ plaa. 7 Beee gbɛran à bè a ìbanɔnɛ: Wà ɛara wà gá Yudea. 8 Ben à
ìbanɔ bènɛ: Rabi, gbãadeenɔɔ yezi wà n pápa gbɛ̀o èe gì kɛro, ben ń yezi wà

ɛara wà gá gwe dɔɔ́? 9 Yesu bè: Fãantɛ̃ doo nɛ́ awa kuri awɛɛplaanloo? Gbɛ̃
kɛ̀ èe táa oo fãantɛ̃ è gɛ̃̀n síro, kɛ̀ èe guu ee anduna kɛ̀kii gupuraazi yãnzi.
10 Tó èe lili oo gwãavĩ, è gɛ̃̀n sí kɛ̀ à gupuraa pì vĩro yãnzi.
11 Yã pì ona gbɛran Yesu bèń́nɛ: Wa gbɛ̃nna Lazaru ii òmɛ. Mɛ́ ga mà à
vu. 12 Ben à ìbanɔ bènɛ: Dii, tó èe ii oomɛ, eé aafia e. 13 Lazaru ga yãn Yesu
e ooń́nɛ, ben aɔ̃ɔe daa i'onamɛ yãpura. 14 Ben Yesu òń́nɛ wásawasa sa à bè:
Lazaru gàmɛ. 15 Ma pɔɔ kɛ̀ nna kɛ̀ má kú gwero, lɛ à e à ma náanɛ kɛ yãnzi.
Wà gá à kiia. 16 Ben Tomasi kɛ̀ wè benɛ Sìka bè a gbɛ̃nɔnɛ: Wà gá kɔ̃n Diio
wà ga wa píngi.

Yesun gbɛ̃ kɛ́ è gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ

17 Kɛ̀ Yesu kà gwe, à mɔ̀ à lè wà Lazaru vɩ̃̀i à gĩakɛ à kɛ̀ gurɔ siigɔ̃ kɔ̀.
18 Bɛtani kú kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo lán kiloo aagɔ̃ɔ bà. 19 Yuda gbãadeenɔ
bɔ̀ zaa gwe pari aɔ̃ mɔ̀ Maata kɔ̃n Mariamao kiia, lɛ wà sùu kpáń́nɛ aɔ̃ dãgɔ̃
ga yã musu. 20 Kɛ̀ Maata mà Yesu e mɔɔ, à bɔ̀ à gàa daàlɛ, mɔde Mariama
zɛ̀ bɛ. 21 Ben Maata bè Yesunɛ: Dii, tó ń kú kɛ̀mɛ yã, lɛ ma dãgɔ̃ɔ e garo.
22 Baa tia má dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ ń gbèka Ludaa, eé kɛnnɛ. 23 Yesu bènɛ: N dãgɔ̃ é fɛɛ.
24 Maata bènɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ eé fɛɛ zĩ kɛ̀ gɛ̀nɔ é fɛɛ ziaa zĩ. 25 Yesu bènɛ: Mámbe
gbɛ̃ kɛ̀ è gɛ̀nɔ fɛɛ à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ. Baa tó ma náanɛkɛri gà, eégɔ̃ kpɛɛ kuu.
26 Gbɛ̃ kɛ̀ kuu, ben èe ma náanɛ kɛɛ é ga zikiro. N beee sìɔ́? 27 Maata bènɛ:
Eè, Dii, má sì kɛ̀ Mɛsayan n ũ, Luda Nɛ́ kɛ̀ wà bè eé mɔ́ anduna guu.

Yesu wɛ́ɛ'i kàn

28 Kɛ̀ Maata ò lɛ, ben à gàa à a dãaro Mariama sìsi, ben à ònɛ asii guu
à bè: Dannɛri mɔ̀ èe n gbekaa. 29 Kɛ̀ Mariama yã pì mà, à fɛ̀ɛ kpakpaa èe
gaa à le. 30 Yesu e gĩakɛ à gɛ̃ wɛ́tɛ guu kɔ̀ro, à kpɛ́ kú guu kɛ̀ Maata dàalɛn.
31 Gbãadee pìnɔɔ kú kpɛ́n kɔ̃n Mariamao, aɔ̃ɔe sùu kpaanɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ è à fɛ̀ɛ
kpakpaa à bɔ̀, aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi, zaakɛ wèe daa èe gaa ɔ́ɔ dɔ miraamɛ.
32 Kɛ̀ Mariama kà guu kɛ̀ Yesu kún, kɛ̀ à à è, à kùɛ à gbá saɛ à bènɛ: Dii,
tó ń kú kɛ̀mɛ yã, lɛ ma dãgɔ̃ɔ e garo. 33 Yesu è èe ɔ́ɔ dɔɔ, ben gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ
kúo pìnɔɔ e ɔ́ɔ dɔɔ dɔ. Ben à nɔ̀sɛyɔgɔ sì à pɔɔ yàka. 34 Ben à bè: A à vɩ̃̀i mámɛ?
Aɔ̃ wèàla wà bè: Maree, ǹ mɔ́ ǹ gwa. 35 Yesu wɛ́ɛ'i kàn. 36 Ben gbãadee pìnɔ
bè: À gwa lán à yezi nà. 37 Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Àmɔ kɛ̀ vɩ̃̀a wɛ́ɛ wɛ̃̀, eé fɔ̃ à gì
Lazarunɛ àton garoo?

Lazaru fɛɛna

38 Kɛ̀ Yesu e gaa mira pì kiia, ben à nɔ̀sɛyɔgɔ sì dɔ. Mira pì nɛ́ gbɛ̀wɛɛmɛ,
gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ tataàlɛ. 39 Yesu bè: À gbɛ̀ pì go à lɛ́a. Ben gbɛ̃ kɛ̀ gà pì dãre Maata
bènɛ: Dii, èe gũu sɔ̃ɔ, zaakɛ à kɛ̀ gurɔ siigɔ̃n yɛ̀. 40 Yesu bènɛ: Mɛ́ɛ onnɛ kɛ̀
tó n ma náanɛ kɛ̀, nɛ́ Luda gakui eroo? 41 Kɛ̀ wà gbɛ̀ pì gò, ben Yesu wɛ́ɛ sɛ̀
musu à bè: Baa, ma n sáabu kɛ̀ kɛ̀ n ma yã mà. 42 Má dɔ̃ kɛ̀ nɛɛ̀gɔ̃ ma yã maa
gurɔ píngi, mɔde má ò lɛ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɛ̀nɔ yãnzimɛ, lɛ aɔ̃ e wà sí kɛ̀ ḿbe
n ma zĩ. 43 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à pṹtã kɔ̃n kòto gbãaao à bè: Lazaru, ǹ bɔ. 44 Ben
gbɛ̃ kɛ̀ gà pì bɔ̀, pɔ́lɛ fĩfĩ à mɛ̀a, bisa yina à mìa. Yesu bèń́nɛ: À pɔ́ poroa à à
gbarɛ.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi
(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Luk 22:1-2)

45 Yuda gbãadee kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Mariama kiia pìnɔ, kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu kɛ̀ pì è,
aɔ̃ a náanɛ kɛ̀ pari. 46 Mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ gàa Farisinɔ kiia, aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu kɛ̀
tɔ̃kɛ̃̀ń́nɛ. 47 Ben sa'orikinɔ kɔ̃n Farisi pìnɔ gbãadeenɔ sìsi kakɔ̃anaa wà bè:

Gbɛ̃ pì e dabuyã kɛɛ pari, wée kɛɛ diamɛ? 48 Tó wá tò èe kɛɛ lɛ, baade
é à náanɛ kɛ, Romudeenɔ é mɔ́ wà wa Luda kpɛ́ kɔ̃n wa boriio kaatɛ
píngi. 49 Ben Kayafa aɔ̃ gbɛ̃ mɛ̀n doo kɛ̀ dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea bɛ̀ńnɛ:
Á yãke dɔ̃ro. 50 Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ mɛ̀n do gana wa píngi gɛ̃ɛ ũu maa dɛ wa bori
kaatɛnalaroo? 51 Èe yã pì o a zĩnda pɔyezioro. Kɛ̀ à dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea
yãnzin à annabikɛyã ò kɛ̀ Yesu é ga Yudanɔ gɛ̃ɛ ũ. 52 Èe kɛ Yudanɔ ńtɛ̃ɛnlo,
ai kɔ̃n Luda nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ fãakɔ̃ananɔ dɔ, lɛ à ń kɛ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ. 53 Zaa zĩ beeean
gbãadee pìnɔ zɛ̀ kɔ̃n Yesu dɛnao. 54 Beee yãnzi Yesu e bɔ gupuraaa ń tɛ́
dɔro. Ben à gàa lakutu kɛ̀ kú gbáa saɛ kɛ̀ wè be Ɛflaimu. À gurɔplaa kɛ̀ gwe
kɔ̃n a ìbanɔ.
55 Yudanɔ Banla zĩbaa kà kĩi. Wà bɔ̀ lakutunɔ guu paripari, wà gàa
Yerusalɛmu gbãsĩbɔna yãnzi ai zĩbaa pì gɔ̃ ká. 56 Aɔ̃ɔe Yesu wɛtɛɛ, aɔ̃ɔ zɛna
Luda ua guu, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wèe bee: Ée daa diamɛ? Eé we à mɔ́ zĩbaa kɛ̀
kɛɔ́? 57 Sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔɔ dìɛ kɛ̀ tó gbɛ̃ke Yesu kúkii dɔ̃, à ońnɛ lɛ aɔ̃ e
wà à kũ.

12

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu gbáa
(Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)

1 Banla zĩbaa gɔ̃̀ gurɔ swɛɛdo, ben Yesu mɔ̀ Bɛtani, Lazaru kɛ̀ à à fɛ̀ɛ bɔna
gaan bɛ wɛ́tɛ. 2 Wà pɔ́blee kɛ̀ Yesunɛ gwe. Maata bé èe pɔ́blee kpaatɛtɛɛ,
Lazaru sɔ̃ɔ kú pɔ́blerinɔ tɛ́ kɔ̃n Yesuo. 3 Ben Mariama nɔ́si bori maa ɔɔdee
sɛ̀ à mɔ̀o, à kù Yesu gbáa, ben à à gbá gògo kɔ̃n a mìkão. Nɔ́si gũu dàgula
kpɛ́ pì guu. 4 Yesu ìbanɔ doke Yudasi Isikariɔti kɛ̀ eé Yesu kpáḿma bè:
5 Nɔ́si kɛ̀ ɔɔ kà kondogi wàa do kpɛ́ basɔɔro. Bɔ́yãnzi wèe yá wà à ɔɔ kpà
takaasideenɔaziroo? 6 Èe beee o takaasideenɔ wɛ̃ndagwana yãnzinlo, kɛ̀
à dɛ kpãi ũ yãnzimɛ. Àmbe ègɔ̃ ɔɔsɔ kũna àgɔ̃ ɔɔ kokɛ̃ɛ. 7 Ben Yesu bè: Ǹ
nɔgbɛ̃ daa tó. À beee dìɛ ai ma gɛ̀ kɛgurɔɔamɛ. 8 Takaasideenɔ égɔ̃ kúao
gurɔ píngi, mapi sɔ̃ mɛ́gɔ̃ kúao gurɔ píngiro.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Lazaruzi

9 Yuda gbãadeenɔɔ mà kɛ̀ Yesu kú Bɛtani, ben aɔ̃ gàa gwe paripari. Èe
kɛ Yesu yãnzin aɔ̃ gàazi adoro, lɛ dɔ aɔ̃ Lazaru kɛ̀ Yesu à fɛ̀ɛ bɔna gaan e
yãnzimɛ. 10 Ben sa'orikinɔ zɛ̀o wà Lazaru dɛ se dɔ, 11 zaakɛ beee yãnzin
gbãadeenɔɔ e kɛ̃ɛḿma pari, aɔ̃ɔe Yesu náanɛ kɛɛzi.

Gbãakɛkpana Yesuzi zaa Yerusalɛmu
(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Luk 19:28-40)

12 Kɛ̀ guu dɔ̀, parii kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ zĩbaa kɛ Yerusalɛmunɔɔ mà kɛ̀ Yesu e mɔɔ,
13 ben aɔ̃ kpakpa lánɔ zɔ̃̀zɔ̃ aɔ̃ gàa daàlɛo. Aɔ̃ɔe wii lɛɛ wèe bee:

Ǹ gbãaa kɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o ũ!
Aubarikadeen Isarailinɔ Kína ũ!

14 Yesu zaaki è à dìa lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:

15 Zayɔndeenɔ, àton vĩa kɛro.
A kína e mɔɔ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛɛ.

16 À ìbanɔɔ e yã pì mì dɔ̃ gĩaro. Yesu fɛɛ à tana gakui guu gbɛran aɔ̃ɔ dɔ̃̀ sa kɛ̀
wà yã pì kɛ̃̀ à musumɛ, ben aɔ̃pinɔ bé wà à píngi kɛ̀nɛ.
17 Kɛ̀ Yesu Lazaru sìsi à à fɛ̀ɛ bɔna miran, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ à baaru
kpàkpańnɛ. 18 Beee yãnzin parii gàa wà dààlɛzi, zaakɛ aɔ̃ɔ mà kɛ̀ à dabuyã

pì kɛ̀. [19] Ben Farisinɔ bèkɔ̃nɛ: Á èɔ́? Wé fɔ̃ wà pɔ́ke woaro. À gwa lán anduna bɔ̀ à tɛ́zi nà.
[20] Girikinɔɔ kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ dɔnzi kɛ zĩbaakɛkiianɔ tɛ́, [21] ben aɔ̃ gàa Filipi kɛ̀ bɔ̀ Bɛtɛsaida, Galili bùsun kiia, aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a wà bè: Maree, wá ye Yesu kɔ̃'enazi. [22] Filipi gàa à ò Andurunɛ, ben aɔ̃ gàa wà ò Yesunɛ lɛdo.

Yesu a ga yã'ona

[23] Yesu bèńnɛ: Gbɛ̃ntee Nɛ́ tɔ́bɔgurɔɔ kà. [24] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó pɔ́wɛɛ e gɛ̃ bùsu guu à fɔ̃̀mba bɔ̀ro, ègɔ̃ kuu adomɛ. Tó à fɔ̃̀mba bɔ̀ sɔ̃, è nɛ́ i maamaa. [25] Gbɛ̃ kɛ̀ ye a wɛ̃̀ndizi é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi anduna kɛ̀kiin sɔ̃, adee égɔ̃ kũna ai gurɔ píngi. [26] Tó gbɛ̃ yezi à zĩi kɛmɛ, àgɔ̃ tɛ́mazi. Ma zĩkɛri égɔ̃ kú guu kɛ̀ má kún. Tó gbɛ̃ e zĩi kɛɛmɛ, ma De é a kpe da. [27] Tia sa ma pɔɔ yàka. Bɔ́n mɛ́ oo? Mɛ́ be, Baa, ǹ ma bɔ yã kɛ̀ èe mɔɔmaan yɔ́? Auo! Ma mɔ yã kɛ̀ èe mɔɔmaa pì yãnzimɛ. [28] Baa, ǹ tɔ́ bɔ. Ben kòto bɔ̀ ludambɛ à bè: Ma tɔ́ bɔ̀ kɔ̀, bensɔ̃ mɛ́ ɛara mà bɔ dɔ.
[29] Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔɔ mà, aɔ̃ bè: Lou bé à pũ̀tã. Gbɛ̃kenɔ bè: Malaika bé à yã ònɛ. [30] Ben Yesu bèńnɛ: Èe kɛ ma yãnzin kòto pì bɔ̀ziro, a yãnzimɛ. [31] Yã é vɛ̃ɛ anduna kɛ̀kiia sa. Weé anduna kɛ̀ki kína bɔ kpatan sa. [32] Mapi sɔ̃, tó wà ma sɛ wà ma dɔ musu, mɛ́ bori sãnda píngi gáɛ aɔ̃ su ma kiia.
[33] Kɛ̀ Yesu ò lɛ, à gaa kɛ̀ eé gaa takan à tɛ́a. [34] Ben gbɛ̃nɔ bènɛ: Wá mà à kú doka takadan wà bè Mɛsaya égɔ̃ kuu gurɔ píngimɛ, ben n bè weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɛ́ wà dɔ musu sɔ̃ nɛ́? Dén Gbɛ̃ntee Nɛ́ pì ũu? [35] Yesu wèńla à bè: Gupura kuunaao gɔ̃̀ fétemɛ. Gurɔɔ kɛ̀ gupuraa pì kúao, àgɔ̃ táa oon, lɛ guu tón sia kũawaro yãnzi. Gbɛ̃ kɛ̀ èe táa oo gusiaan dɔ̃ guu kɛ̀ èe gaanlo. [36] Gurɔɔ kɛ̀ á gupuraa pì vĩ, à gupuraa pì náanɛ kɛ, lɛ à gɔ̃ gupuradeenɔ ũ.
Kɛ̀ Yesu ò lɛ, ben à gàa à ùtɛńnɛ.

Gbɛ̃nɔɔ e Yesu náanɛ kɛro

[37] Baa kɔ̃n dabuyã parii kɛ̀ à kɛ̀ ń wáanɔ, aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro, [38] lɛ yã kɛ̀ annabi Isaya ò e à papa yãnzi kɛ̀ à bè:
Dii, gbɛ̃kee e baaru kɛ̀ wá kpà síro.
Wà n gbãaa è wèe dɔ̃ro.
[39] Aɔ̃ɔe we wà à náanɛ kɛ̀ro, zaakɛ Isaya bè dɔ:
[40] Luda ń wɛ́ɛ vɩ̃̀a kũ̀ńnɛ
lɛ aɔ̃ton guu ero.
À ń kù kɛńnɛ gbãa
lɛ aɔ̃ton yã ma aɔ̃ aɛ dɔa à ń kɛ̃kɔ̃aro.
[41] Isaya beee ò kɛ̀ à Yesu gakui è yãnzimɛ, ben à à yã ò. [42] Baa kɔ̃n beeeo gbãadee pìnɔ Yesu náanɛ kɛ̀ pari. Farisinɔ yãnzin aɔ̃ègɔ̃ yezi wà dɔ̃ḿmaro, lɛ wàton aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃ńnɛro yãnzi. [43] Zaakɛ aɔ̃ɔ yezi gbɛ̃nteenɔ ń sáabu kpá dɛ Luda ń sáabu kpála.
[44] Ben Yesu pũ̀tã à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ, èe kɛ mapin èe náanɛ kɛɛ adoro, èe gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩ náanɛ kɛɛmɛ se dɔ. [45] Gbɛ̃ kɛ̀ èe ma ee e gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi eemɛ se. [46] Ma mɔ anduna guu gupuraa ũmɛ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ tón gɔ̃ gusiaan dɔro. [47] Gbɛ̃ kɛ̀ ma yã mà ben à kũnaro, èe kɛ mámbe mɛ́ yã vɛ̃ɛaro, zaakɛ mɛ́ɛ mɔ́ yã vɛ̃ɛ andunaaanlo, ma mɔ anduna mì símɛ. [48] Gbɛ̃ kɛ̀ gìmazi ben èe ma yã síro, yãkpaɛkɛna e à dãa. Yã kɛ̀ má ònɛ pì bé eé vɛ̃ɛa ziaa zĩ. [49] Zaakɛ mɛ́ɛ yãke o kɔ̃n ma zĩndaoro. Yã kɛ̀ má ò kɔ̃n yã kɛ̀ má dàńnɛo, ma De kɛ̀ ma zĩi bé à dìɛmɛ. [50] Má dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ à dìɛmɛɛ nɛ́ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro yãmɛ. Beee yãnzi yã kɛ̀ mɛ́ɛ oo, mɛ́ɛ oo lán ma Dee dàmɛ nàmɛ.

13

Yesu a ìbanɔ gbá pipina

1 Lɛ Banla zĩbaa kpɛ́ à ká, Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ a bɔna anduna kɛ̀kii guu tana a De
kiia gurɔɔ kà. Lán à ye a gbɛ̃nɔzi anduna guu nà, à yeńzi ai a wɛ̃̀ndi lɛ́mmɛ.
2 Kɛ̀ aɔ̃ɔe uusiɛ pɔ́ blee, Ibilisi gĩakɛ à yã dà Simɔ Isikariɔti nɛ́ Yudasi swɛ̃̀n
kɔ̀, lɛ à Yesu kpáḿma. 3 Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ a De pɔ́ píngi nàare a ɔzĩ. À dɔ̃̀ kɛ̀ a bɔ
Luda kiiamɛ, bensɔ̃ é ɛara à tá à kiiamɛ. 4 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, Yesu fɛ̀ɛ à
a uta bɔ̀ à kàɛ, ben à tawɛi sɛ̀ à dɔ̀ a pii. 5 Beee gbɛra à í kà taa guu, ben à
nà a ìbanɔ gbá pipinaa, èe gogoo kɔ̃n tawɛi kɛ̀ à dɔ̀ a piiao. 6 Kɛ̀ à kà Simɔ
Pita kiia, Pita bènɛ: Dii, ḿbe nɛ́ ma gbá pípimɛɔ́? 7 Yesu wèàla à bè: Ń yã
kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ dɔ̃ gĩaro, mɔde nɛ́ yãa ǹ dɔ̃. 8 Pita bènɛ: Nɛ́ ma gbá pípimɛro fá!
Yesu bènɛ: Tó mɛ́ɛ n gbá pípiro, n bà kúmao dɔro. 9 Simɔ Pita bènɛ: Dii, èe
kɛ ma gbámɛ adoro, ma ɔ kɔ̃n ma mìomɛ dɔ. 10 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ zú ò bà
kú kɔ̃n a mɛ̀gu ke pipinaoro, séde à gbá, zaakɛ à zɛ̃namɛ. Á gbãsĩro, mɔde
èe kɛ a pínginlo. 11 À gbɛ̃ kɛ̀ eé a kpáḿma dɔ̃. Beee yãnzin à bè aɔ̃ɔ gbãsĩsai
ń píngiro.

12 Kɛ̀ à ń gbá pìpińnɛ à yã̀a, à a uta sɛ̀ à dà, ben à ɛ̀ara a gbɛ̀n. À bèńnɛ: Á
yã kɛ̀ má kɛ̀aree dɔ̃ɔ́? 13 Eè ma sísi Dannɛri kesɔ̃ Dii. Ée oo a zɛ́amɛ, zaakɛ
má dɛ à ũmɛ. 14 Lán mamɔma kɛ̀ má dɛ a dii kɔ̃n a dannɛrio ũu a gbá pìpiare
nà, àgae kɔ̃ gbá pípii lɛ se. 15 Ma à taka kɛ̀are. Àgae kɛ lán má kɛ̀are nà.
16 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, zɔ̀bleri ègɔ̃ dɛ a diilaro, zɪ̃̀ri ègɔ̃ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ à à zɪ̃̀laro.

17 Lán a yã beee dɔ̃̀ nà, aubarikadeenɔn a ũ tó ée kɛɛ lɛ. 18 Èe kɛ a píngi
yãn mɛ́ɛ ooro. Má gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sɛ́nɔ dɔ̃. Séde yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀ papa
kɛ̀ wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ weè ɔ kakɔ̃a ta dɔ̃nkɔ̃ guu bé à bɔ̀ ma kpɛɛ. 19 Mɛ́ɛ ooare
tia lɛ à kpɛ́ à mɔ́, lɛ tó à mɔ̀, é sí kɛ̀ mámbe à ũ. 20 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃
kɛ̀ ma zɪ̃̀ri sì ma simɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ ma si sɔ̃, adee gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi sìmɛ.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Yudasi é kɛ
(Mat 26:20-25, Maa 14:17-21, Luk 22:21-23)

21 Kɛ̀ Yesu ò lɛ, à nɔ̀sɛyɔgɔ sì, ben à òńnɛ wásawasa à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, a gbɛ̃ mɛ̀n doo bé eé ma kpáḿma. 22 Ben à ìbanɔ kɔ̃ gwàgwa kɔ̃ wɛ́ɛzĩ
aɔ̃ bídi kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à tɛ́a. 23 Ìba doo kɛ̀ Yesu yezi gɛɛkɛsɛkɛna à saɛ. 24 Ben
Simɔ Pita lɛ́zukii kɛ̀nɛ à Yesu la tó dén à tɛ́a. 25 Ben ìba pì nà Yesuzi à à là
à bè: Dii, démɛɛ? 26 Yesu wèàla à bè: Mɛ́ lɔma zɔ̃ dòa mà kpá adeea. Ben
à lɔma zɔ̃̀ dòa à kpà Simɔ Isikariɔti nɛ́ Yudasia. 27 Kɛ̀ Yudasi lɔma pì sì,
Setãn gɛ̃̀n gɔ̃ɔ. Ben Yesu bènɛ: Yã kɛ̀ nɛ́ kɛ ǹ kɛ kpakpaa. 28 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́
bleenɔ kee e dɔ̃ tó bɔ́yãnzi Yesu ònɛ lɛziro. 29 Kɛ̀ Yudasi bé ègɔ̃ ɔɔsɔ kũna,
ben gbɛ̃kenɔ e daa Yesu bènɛ à gá zĩbaa pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezinɔ lúmɛ ke à gá pɔ́ke
kpá takaasideenɔa. 30 Kɛ̀ Yudasi lɔma pì sì, à bɔ̀ gɔ̃ɔ. Gwãavĩmɛ sɔ̃.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-21, Luk 22:31-34)

31 Kɛ̀ Yudasi bɔ̀, ben Yesu bè: Tia sa Gbɛ̃ntee Nɛ́ é tɔ́ bɔ, Luda sɔ̃ é tɔ́ bɔ à yã
musu. 32 Tó Luda tɔ́ bɔ̀ à musu sɔ̃, Luda é à tɔ́ bɔ a kiia, bensɔ̃ eé bɔ gɔ̃ɔmɛ.
33 Ma nɛ́nɔ, ma kuunaao gɔ̃̀ fétemɛ. É ma wɛtɛ, mɔde mɛ́ɛ ooare tia lán má
ò gbãadeenɔnɛ nà, é fɔ̃ à gá guu kɛ̀ mɛ́ɛ taanlo. 34 Mɛ́ɛ yã dufu diɛɛare, àgae
yekɔ̃zi. Lán má yeazi nà, apinɔ sɔ̃ àgae yekɔ̃zi lɛ dɔ. 35 Tó á yekɔ̃zi, baade
píngi é a dɔ̃ ma ìbanɔ ũ.

[36] Simɔ Pita à là à bè: Dii, nɛ́ɛ taa mámɛ? Yesu wèàla à bè: Guu kɛ̀ mɛ́ɛ
taan, nɛ́ fɔ̃ ǹ tɛ́mazi gĩaro, mɔde nɛ́ yãa ǹ mɔ́. [37] Pita bènɛ: Dii, bɔ́yãnzi mɛ́ fɔ̃
mà tɛ́nzi tiaroo? Mɛ́ gí ma wɛ̃̀ndizi n yãnzi. [38] Yesu bè: Nɛ́ gí n wɛ̃̀ndizi ma
yãnzi sɔ̃ɔ́? Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu, nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi gɛ̃̀n aagɔ̃.

14

Yesun ludambɛ zɛ́ ũ

[1] Àton tó a nɔ̀sɛ yakaro. À Luda náanɛ kɛ, à ma náanɛ kɛ dɔ. [2] Ma De bɛ
kpɛ́nɛnɔ kuu pari, tó à dɛ lɛro, lɛ má òare. Mɛ́ɛ gaa guu kɛkɛare. [3] Lán mɛ́ɛ
gaa guu kɛkɛare nà, mɛ́ ɛara mà mɔ́ mà a sɛ́ɛ mà táao ma kiia, lɛ apinɔ se
àgɔ̃ kú guu kɛ̀ má kún. [4] Á guu kɛ̀ mɛ́ɛ taan zɛ́ dɔ̃. [5] Ben Tomasi bènɛ: Dii,
wá dɔ̃ guu kɛ̀ nɛ́ɛ taanlo. Wé fɔ̃ wà à zɛ́ dɔ̃ diamɛ? [6] Yesu wèàla à bè: Mámbe
zɛ́ ũ, mámbe yãpuraa kɔ̃n wɛ̃̀ndio ũ. Gbɛ̃ke è e à gá ma De kiia ma gbákũna
sairo. [7] Tó á ma dɔ̃, lɛ á ma De dɔ̃. Zaa tia a à dɔ̃̀, bensɔ̃ a à è.
[8] Ben Filipi bènɛ: Dii, ǹ n De ɔdɔawe. Bee é mɔ́wa. [9] Yesu bènɛ: Filipi,
má kúao zaa gìkɛna, ben ń ma dɔ̃roo? Gbɛ̃ kɛ̀ ma ee ma De èmɛ. Bɔ́yãnzin
nɛ́ɛ bee mà a De ɔdɔaarezi? [10] Kɛ̀ má kú ma De guu, bensɔ̃ ma Dee kú ma
guu, nɛ́ɛ síroo? Yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooare mɛ́ɛ oo kɔ̃n ma zĩndaoro. Ma De kɛ̀ kú ma
guu bé è a yãkɛnanɔ kɛ. [11] Kɛ̀ ma bè má kú ma De guu, ma De sɔ̃ɔ kú ma
guu, à ma yã sí. Tó lɛn sɔ̃ro, à sí dabuyãkɛna pìnɔ yãnzi. [12] Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ é yã kɛ̀ mɛɛ̀ kɛ pìnɔ kɛ. Baa kɛ̀ à dɛ beeenɔlaa
se, kɛ̀ mɛ́ɛ taa ma De kiia yãnzi. [13] Pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ é wɛ́ɛ kɛ kɔ̃n ma tɔ́on
mɛ́ kɛ lɛ ma De tɔ́ bɔ ma musu yãnzi. [14] Pɔ́ kɛ̀ é à wɛ́ɛ kɛma kɔ̃n ma tɔ́o píngi,
mɛ́ kɛ.

Yesu lɛ́gbɛ̃na a Nini yã musu

[15] Tó á yemazi, égɔ̃ yã kɛ̀ má dìɛnɔ kũna. [16] Mɛ́ wɛ́ɛ kɛ ma Dea, eé a
gba Zɛnyode pãnde kɛ̀ eégɔ̃ kúao gurɔ píngi [17] Nini Yãpurademɛ. Anduna
gbɛ̃nɔ é fɔ̃ wà à síro, zaakɛ aɔ̃e a eero, bensɔ̃ aɔ̃ à dɔ̃ro. Mɔde á à dɔ̃, zaakɛ
à kúao, bensɔ̃ eégɔ̃ kú a guu. [18] Mɛ́ a tó adoro, mɛ́ ɛara mà mɔ́ a kiia. [19] À
gɔ̃̀ féte kɛ̀ anduna é ma e dɔro, mɔde é ma e. Kɛ̀ má kuu yãnzi, égɔ̃ kuu se.
[20] Zĩ pìan égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ má kú ma De guu, á kú ma guu, bensɔ̃ má kú a guu.
[21] Gbɛ̃ kɛ̀ ma yãdiɛnanɔ dà bensɔ̃ à kũna, adee bé à yemazi. Ma De égɔ̃ ye
gbɛ̃ kɛ̀ yemaziizi, mapi sɔ̃ mɛ́gɔ̃ yezi mɛ́ ma zĩnda ɔdɔanɛ.
[22] Ben Yudasi à là, èe kɛ Yudasi Isikariɔtinlo, à bè: Dii, à kɛ̀ dia nɛ́ n zĩnda
ɔdɔawe, ben anduna sɔ̃ eé n eroo? [23] Ben Yesu wèàla à bè: Tó gbɛ̃ yemazi,
eégɔ̃ ma yã kũna. Ma De égɔ̃ yezi, wé mɔ́ à kiia wà vɛ̃ɛ lɛdo. [24] Gbɛ̃ kɛ̀
yemaziroo ma yã kũnaro. Yã kɛ̀ ée maa pì e bɔ ma kiiaro, à bɔ̀ ma De kɛ̀
ma zĩi kiiamɛ. [25] Ma yã pì òare gurɔɔ kɛ̀ má kpɛ́ kúao. [26] Ma De é a Ninii
zĩ kɔ̃n ma tɔ́o Zɛnyodee ũ. Àmbe eé yã píngi dadaare, eé tó yã kɛ̀ má òaree
dɔagu píngi. [27] Mɛ́ɛ a too kɔ̃n aafiao, ma zĩnda aafian mɛ́ɛ a gbaa. Mɛ́ɛ a
gbaa lán anduna è ń gba nàro. Àton tó a nɔ̀sɛ yakaro, àton tó vĩaa a kũro.
[28] Á mà má òare mɛ́ɛ taa mɛ́ ɛara mà mɔ a kiia. Tó á yemazimɛ, lɛ a pɔɔ nna
kɛ̀ mɛ́ɛ taa ma De kiia yãnzi, zaakɛ ma Dee dɛmala. [29] Má òare tia lɛ à kpɛ́
à kɛ, lɛ tó à kɛ̀, é ma náanɛ kɛ. [30] Mɛ́ e mà yã oao à gì kɛ̀ dɔro, zaakɛ anduna
kɛ̀ki kína e mɔɔ. À gbãa vĩ ma musuro, [31] mɔde lán ma Dee dàmɛ nàn mɛ́ɛ
kɛɛ, lɛ anduna e à dɔ̃ kɛ̀ má yezi. À fɛɛ wà gu gura kɛ̀.

15

Yesun geepi lí yãpuraa ũ

1 Mámbe geepi lí yãpuraa ũ, ma Den geepi lí búdee ũ. 2 È lígã kɛ̀ pɛ́ma
nɛ́'ina sai píngi zɔ̃, bensɔ̃ è à nɛ́'iri píngi ɔnɛ kɛ̃ɛ lɛ à nɛ́'ina kaara yãnzi.
3 Apinɔ sɔ̃ á zɛ̃namɛ yã kɛ̀ má ɔ̀are yãnzi. 4 Àgɔ̃ kú ma guu lán má kú a guu
nà. Lígã è fɔ̃ à nɛ́ kpá a zĩndaoro, séde àgɔ̃ kú lídaaa. Lɛmɛ apinɔ é fɔ̃ à nɛ́
kpáro, séto àgɔ̃ kú ma guu baasiro. 5 Mámbe geepi lídaa ũ, ámbe à gɛ̃̀nɔ ũ.
Gbɛ̃ kɛ̀ kú ma guu, bensɔ̃ má kú à guu, àmbe eé nɛ́ kpá maamaa, zaakɛ é
fɔ̃ à pɔ́ke kɛ ma sairo. 6 Tó gbɛ̃ kú ma guuro, weé à zĩnna, lán wè lígã zɔ̃ wà
zĩnna à kori kũ wà sɛ́ɛ wà ká tɛ́n à tɛ́ kũ nà. 7 Tó á kú ma guu, bensɔ̃ ma
yã kú a guu, à pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ á yezi wɛ́ɛ kɛ, é e. 8 Tó a nɛ́ kpà maamaa,
gbɛ̃nɔ égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ma ìbanɔn a ũ yãpura, ma De tɔ́ é bɔ. 9 Má yeazi lán ma Dee
yemazi nà. Àgɔ̃ kú ma yenzi guu. 10 Tó á yã kɛ̀ má dìɛnɔ kũna, égɔ̃ kú ma
yenzi guu, lán má yã kɛ̀ ma Dee dìɛnɔ kũna nà, bensɔ̃ má kú a yenzi guu.
11 Ma yã pìnɔ ɔ̀are, lɛ pɔnnaa kɛ̀ má vĩi gɔ̃ kú a guu yãnzimɛ, a pɔnnaa égɔ̃
papana. 12 Yã kɛ̀ má dìɛareen yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi lán má yeazi nà. 13 Tó gbɛ̃ gì a
wɛ̃̀ndizi a gbɛ̃nnanɔ yãnzi, gbɛ̃kee yenzi vĩ dɛ beeelaro. 14 Tó ée yã kɛ̀ má
dìɛaree kɛɛ, ma gbɛ̃nnanɔn a ũ. 15 Mɛɛ̀ a sísi zɔ̀blerinɔ dɔro, zaakɛ zɔ̀bleri
ègɔ̃ a dii bɔkɔ̃tɛ dɔ̃ro. Ma a sisi ma gbɛ̃nnanɔmɛ, zaakɛ yã kɛ̀ má mà ma De
kiian má ɔ̀are píngi. 16 Ámbe a ma sɛro, mámbe ma a sɛ, ben ma a zĩ à gá nɛ́
ká, nɛ́kana kɛ̀ eé yãaroo, gbasa De Luda a gba pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ a wɛ́ɛ kɛ̀a
kɔ̃n ma tɔ́o. 17 Yã kɛ̀ má dìɛareen yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi.

Anduna zana Yesun kɔ̃n a ìbanɔ

18 Tó anduna zàagu, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à zàmagu a ã. 19 Tó anduna gbɛ̃nɔn a ũ, lɛ
anduna yeazi. Lán ma a sɛ ma a bɔ anduna guu nà, á dɛ à gbɛ̃nɔ ũro. Bee
yãnzin anduna zàaguzi. 20 À tó yã kɛ̀ má ɔ̀aree gɔ̃ dɔagu. Zɔ̀bleri ègɔ̃ dɛ a
diilaro. Lán aɔ̃ wɛ́ɛ tɛ̀ma nà, lɛn aɔ̃é tãawa lɛ. Tó aɔ̃ɔ ma yã kũnamɛ, aɔ̃égɔ̃
a yã kũna se dɔ. 21 Aɔ̃é yã beeenɔ kɛare píngi ma tɔ́ yãnzi, zaakɛ aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀
ma zĩi dɔ̃ro. 22 Tó mɛ́ɛ mɔ́ ma yã ɔ̀ńnɛ yãro, lɛ aɔ̃ɔ taari vĩro. Mɔde tia la aɔ̃
taari agbaa vĩro. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ zàmaguu zà ma Demmɛ se. 24 Tó mɛ́ɛ yã kɛ̀ wèe
kɛ yãroo kɛ aɔ̃ tɛ́ro, lɛ aɔ̃ɔ taari vĩro. Mɔde tia la aɔ̃ yã kɛ̀ má kɛ̀nɔ è, ben aɔ̃
zàmagu kɔ̃n ma Deo wa píngi, 25 lɛ yã kɛ̀ kú aɔ̃ doka guu papa, kɛ̀ wà bè aɔ̃
zàmagu pãmɛ. 26 Tó Zɛnyodee kɛ̀ mɛ́ à gbarɛawaa bɔ̀ ma De kiia à mɔ̀, Nini
Yãpurade kɛ̀ è bɔ à kiia pì, eé ma sèeda kɛ. 27 Apinɔ sɔ̃ é ma sèeda kɛ, kɛ̀ á
kúmao zaa káaku yãnzi.

16

1 Ma yã kɛ̀nɔ ɔ̀are lɛ àton furo yãnzimɛ. 2 Weé aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃are. À
gurɔɔ e suu se kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ eé a dɛ égɔ̃ daa Luda zĩin ée kɛɛ. 3 Aɔ̃é yã pìnɔ kɛare,
kɛ̀ aɔ̃ɔ ma De kɔ̃n mapio dɔ̃ro yãnzi. 4 Ma yã kɛ̀nɔ ɔ̀are lɛ tó à gurɔɔ kà, égɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ má ɔ̀are kɔ̀.

Luda Nini zĩi

Mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ oare zaa káakuro, kɛ̀ má kúao yãnzi. 5 Mɛ́ɛ taa gbɛ̃ kɛ̀ ma
zĩi kiia sa, mɔde a gbɛ̃kee e ma la guu kɛ̀ mɛ́ɛ taanlo. 6 A nɔ̀sɛ yàka sa kɛ̀
ma yã kɛ̀nɔ ɔ̀are yãnzi. 7 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ma tana é àre kɛare, zaakɛ
tó mɛ́ɛ táro, Zɛnyodee pì é mɔ́ a kiiaro. Tó ma ta, mɛ́ à zĩawa. 8 Tó à sù,
eé tó anduna a yã zɛ́ dɔ̃ durun kɔ̃n maakɛnao kɔ̃n yãvɛ̃ɛmmanao musu.
9 Aɔ̃é à yã zɛ́ dɔ̃ durun yã musu, kɛ̀ aɔ̃ɔe ma náanɛ kɛro yãnzi. 10 Aɔ̃é à yã

zɛ́ dɔ̃ maakɛna yã musu, kɛ̀ mɛ́ɛ taa ma De kiia, é ma e dɔro. 11 Aɔ̃é à yã zɛ́
dɔ̃ yãvɛ̃ɛmmana musu, kɛ̀ yã vɛ̃̀ɛ anduna kɛ̀ki kínaa yãnzi. 12 Má yã vĩ dɔ
pari mà oare, mɔde é yã pìnɔ fɔ̃ gĩaro. 13 Tó Nini Yãpurade sù, eé dɔare aɛ
yãpura píngi guu. Eé yã o a zĩnda dɔ̃naoro, yã kɛ̀ à màn eégae o, eé yã kɛ̀ èe
suunɔ baaru kpáare. 14 Eé ma tɔ́ bɔ, zaakɛ eé ma yãnɔ sɛ́ɛ à tɔ̃kɛ̃are. 15 Pɔ́ kɛ̀
ma Dee vĩ píngi nɛ́ ma pɔ́mɛ. Bee yãnzin ma bè eé ma yãnɔ sɛ́ɛ à tɔ̃kɛ̃arezi.

Pɔsia liɛna pɔnnaa ũ

16 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔro, à gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔ. 17 Ben à ìba kenɔ bèkɔ̃nɛ:
Bɔ́ yãn èe oowe gwee? À bè à gɔ̃̀ féte kɛ̀ wé a e dɔro, à gɔ̃̀ féte kɛ̀ wé a e dɔ. À
bè dɔ, ée taa a De kiiamɛ. 18 Ben aɔ̃ bè: À gɔ̃̀ féte kɛ̀ à ò pì dɛ diamɛ? Wée yã
kɛ̀ èe oo pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 19 Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà a la, ben à bèńnɛ: Kɛ̀ ma bè
à gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔro, bensɔ̃ à gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔ, beeen ée kɔ̃ lalaaziɔ́?
20 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, é ɔ́ɔ dɔ à sósobi kɛ, mɔde anduna é pɔnnaa kɛ. Égɔ̃
kú pɔsiaa guu, mɔde a pɔsiaa pì é liɛ pɔnnaa ũ. 21 Tó nɔgbɛ̃ yezi à nɛ́ i, à
pɔɔ è yaka kɛ̀ à wãwãkɛgurɔɔ kà yãnzi. Tó à nɛ́ ì sɔ̃, wãwãa kɛ̀ à kɛ̀ pì è dɔn
dɔro. À pɔɔ è kɛ nna, kɛ̀ à nɛ́ dufu ì anduna guu yãnzi. 22 Lɛn apinɔ sɔ̃ a nɔ̀sɛ
yakana lɛ gĩa. Mɛ́ ɛara mà a e dɔ, a pɔɔ é kɛ nna, gbɛ̃ke sɔ̃ é fɔ̃ à a pɔnnaa
pì síawaro. 23 Zĩ pìan é yãke lama dɔro. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ma De é pɔ́
sãnda píngi kɛ̀ é wɛ́ɛ kɛa kɔ̃n ma tɔ́o kpáawa. 24 Ai tia ée pɔ́ke wɛ́ɛ kɛ kɔ̃n ma
tɔ́oro. À wɛ́ɛ kɛ, é e lɛ a pɔnnaa gɔ̃ papana.

Yesu zɛ̃̀ blè andunaa

25 Ma yã pìnɔ lɛ̀kɔ̃ziaremɛ. À gurɔɔ e suu kɛ̀ mɛ́ yã oare kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao
dɔro, mɛ́ ma De yã oare wásawasa. 26 Zĩ pìan é wɛ́ɛ kɛ kɔ̃n ma tɔ́o. Mɛ́ɛ
oare kɛ̀ mámbe mɛ́ wɛ́ɛ kɛare ma Dearo, 27 zaakɛ ma De a zĩndanɛ yeazi
kɛ̀ á yemazi yãnzi, bensɔ̃ a ma bɔna à kiia sì. 28 Ma bɔ ma De kiia ma mɔ
anduna guu. Tia sa mɛ́ɛ anduna too mɛ́ɛ taa à kiia.
29 Ben à ìbanɔ bènɛ: Tɔ̀, nɛ́ɛ yã oo kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao dɔro, nɛ́ɛ oo
wásawasamɛ sa. 30 Wá dɔ̃ sa kɛ̀ ń yã píngi dɔ̃, èe kɛ séto wà yãke gbekam-
maro. Bee yãnzin wa n bɔna Luda kiia sìzi. 31 Ben Yesu bèńnɛ: Ée ma
náanɛ kɛɛ saɔ́? 32 À gurɔɔ e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ é fãakɔ̃a, a baade é tá a bɛ à ma
tó mado. Baa kɔ̃n beeeo má kuu madoro, zaakɛ ma Dee kúmao. 33 Ma yã
kɛ̀nɔ òare, lɛ a làakari gɔ̃ kpaɛna kuuna ma guu. É wɛ́ɛtãmma e anduna
guu, mɔde à nɔ̀sɛ kpáɛ, ma gĩakɛ ma zɛ̃̀ blè andunaa.

17

Yesu aduakɛna a ìbanɔnɛ

1 Yesu yã pì ona gbɛra à wɛ́ɛ sɛ̀ musu à bè: Baa, à gurɔɔ kà. Ǹ n Nɛ́ tɔ́
bɔ, lɛ n Nɛ́ n tɔ́ bɔ. 2 Ń tò má iko vĩ gbɛ̃ sãnda píngi musu, lɛ mà wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaro kpá gbɛ̃ kɛ̀ ń kpàmaanɔa. 3 Mmɔn Luda mɛ̀n do léle yãpurade kɔ̃n
mapi Yesu Kirisi kɛ̀ ń zɛ̃̀o dɔ̃nan wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo pì ũ. 4 Ma n tɔ́ bɔ̀ tɔɔtɛa.
Zĩi kɛ̀ ń dàmɛ mà kɛ má kɛ̀ ma yãa. 5 Baa, ǹ gakui kpáma n kiia tia sa, lán
ń kpàma nà n kiia zaalɛ anduna kaɛnaro. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ n ń sɛ́ andunan n ń
kpámaanɔ má tò aɔ̃ɔ n dɔ̃. N pɔ́nɔmɛ, ben n ń kpáma. Aɔ̃ɔ n yã kũna, 7 aɔ̃ɔ
dɔ̃̀ sa kɛ̀ yã kɛ̀ ń dàmɛ píngi bɔ̀ n kiiamɛ. 8 Ma yã kɛ̀ ń dàmɛɛ dàńnɛ. Aɔ̃ɔ sì,
ben aɔ̃ɔ dɔ̃̀ kɛ̀ ma bɔ n kiiamɛ yãpura. Aɔ̃ɔ sì sɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma zĩ. 9 Mɛ́ɛ wɛ́ɛ
kɛɛńnɛ, èe kɛ andunagbɛ̃nɔn mɛ́ɛ kɛɛńnɛro, séde gbɛ̃ kɛ̀ n ń kpámaa pìnɔ,

zaakɛ n pɔ́nɔmɛ. 10 Ma gbɛ̃nɔ nɛ́ n gbɛ̃nɔmɛ ń píngi, n pɔ́nɔ nɛ́ ma pɔ́nɔmɛ
píngi. Mɛ́ɛ tɔ́ bɔɔ ń gãzĩ. 11 Mɛ́ɛ suu n kiia, mɛ́gɔ̃ kú anduna guu dɔro, mɔde
aɔ̃pinɔ égɔ̃ kú anduna guu. Ma Baa Kuadonade, ǹgɔ̃ ń kũna kɔ̃n n tɔ́ kɛ̀ ń
kpàma gbãaao, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ lán wa bà. 12 Gurɔɔ kɛ̀ má kúńyo, má
ń kũna kɔ̃n tɔ́ kɛ̀ ń kpàmaa pì gbãaao. Ma ń dãkpa, ben aɔ̃ gbɛ̃kee e sãsãro,
séde gbɛ̃ kɛ̀ mì pɛ̀ kaatɛnaa lɛ n yã e à papa yãnzi. 13 Tia sa mɛ́ɛ suu n kiia.
Ma yã kɛ̀nɔ ò anduna guu, lɛ aɔ̃gɔ̃ pɔnnaa kɛ̀ má vĩi vĩ àgɔ̃ papana ń guu.
14 Ma n yã dàńnɛ, ben anduna zàńgu, kɛ̀ anduna gbɛ̃nɔmɛ ń ũro yãnzi, lán
mapi má dɛ anduna gbɛ̃ ũro nà. 15 Mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma, èe kɛ lɛ ǹ ń bɔ anduna
guunlo, mɔde lɛ ǹ ń dãkpa zaaa yãnzimɛ. 16 Anduna gbɛ̃nɔmɛ ń ũro, lán
mapi má dɛ anduna gbɛ̃ ũro nà. 17 Ǹ tó aɔ̃ kuuna gɔ̃ adona kɔ̃n yãpura
gbãaao. N yãn yãpuraa pì ũ. 18 Lán n ma zĩ anduna guu nà, lɛn mapi sɔ̃
ma ń zĩ anduna guu lɛ. 19 Mɛɛ̀ ma zĩnda kpaamma aɔ̃ yãnzi, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu n
gbɛ̃nɔ ũ yãpura. 20 Èe kɛ mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛńnɛ ńdonlo, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é ma náanɛ kɛ
ń yã yãnzinɔmɛ dɔ, 21 lɛ aɔ̃ píngi gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ. Baa, lán ń kú ma guu
nà bensɔ̃ má kú n guu, aɔ̃pinɔ sɔ̃ gɔ̃ kú wa guu lɛ, lɛ anduna e à sí kɛ̀ ḿbe n
ma zĩ. 22 Gakui kɛ̀ ń kpàmaan má kpàḿma, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ lán wa bà.
23 Má kú ń guu, bensɔ̃ ń kú ma guu, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ mámmam, lɛ
anduna gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma zĩ, bensɔ̃ ń yeńzi lán ń yemazi nà. 24 Baa, gbɛ̃ kɛ̀
ń kpàmaanɔ, má yezi aɔ̃gɔ̃ kú guu kɛ̀ má kún, lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ si ma gakuilɛ, gakui
kɛ̀ ń kpàma kɛ̀ ń yemazi zaalɛ anduna kaɛnaroo. 25 Baa Maa, anduna n
dɔ̃ro, mɔde má n dɔ̃, ben gbɛ̃ kɛ̀nɔɔ dɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma zĩ. 26 Má tò aɔ̃ɔ n dɔ̃,
mɛ́gae tó aɔ̃gɔ̃ n dɔ̃, lɛ yenzi kɛ̀ ń vĩmao gɔ̃ kú ń guu, lɛ mapi sɔ̃ màgɔ̃ kú ń
guu.

18

Yesu kũna
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)

1 Yesu yã pì ona gbɛra à bɔ̀ kɔ̃n a ìbanɔ, ben aɔ̃ bikṹ Kidironu baa kãa
kpa. Swadako kú gwe, ben à gɛ̃̀n kɔ̃n a ìbanɔ. 2 Yudasi bɔnkpɛɛdee sɔ̃ɔ guu
pì dɔ̃, zaakɛ Yesu kɔ̃n a ìbanɔ ègɔ̃ kaakɔ̃a gwe baabɔrɛ. 3 Ben Yudasi gàa
gwe kɔ̃n soza gãli dooo kɔ̃n dogari kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔ ń zĩnɔ. Aɔ̃ɔ
fitianɔ kũna kɔ̃n sɛ̃̀tɛnɔ kɔ̃n gɔ̃kɛbɔnɔ. 4 Yesu yã kɛ̀ eé a lee dɔ̃ píngi, ben à
bɔ̀ à dàńlɛ à ń lá à bè: Dén ée wɛtɛɛ? 5 Aɔ̃ wèàla wà bè: Yesu Nazarɛtimɛ. À
bèńnɛ: Mámbe à ũ. Yudasi bɔnkpɛɛdee pì kúńyo. 6 Kɛ̀ Yesu bèńnɛ, mámbe à
ũ, ben aɔ̃ tatakpɛɛ kɛ̀, aɔ̃ bɔ̀ wà lɛ̀ɛ. 7 Yesu ń lá dɔ: Dén ée wɛtɛɛ? Ben aɔ̃ bè:
Yesu Nazarɛtimɛ. 8 Yesu wèńla dɔ à bè: Má òare kɛ̀ mámbe à ũ. Tó mámbe ée
ma wɛtɛɛ, à tó gbɛ̃ kɛ̀nɔ tá. 9 À ò lɛ lɛ yã kɛ̀ à ò yãa e à papa yãnzimɛ, kɛ̀ à bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ n ń kpámaanɔ, aɔ̃ gbɛ̃kee e sãsãro. 10 Simɔ Pita fɛ̃ɛdaa logona, ben à
wòto à sa'oriki ìsi zĩ̀ri lɛ̀o à à swã ɔplaa gò. Zĩ̀ri pì tɔ́n Malaku. 11 Ben Yesu
bè Pitanɛ: Ǹ n fɛ̃ɛdaa sɔtɔ a kpɛ́ɛn. Mɛ́ togo'i kɛ̀ ma Dee dìɛmɛ í miroo?

12 Ben sozanɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsio kɔ̃n Yuda dogarinɔ Yesu kṹ aɔ̃ à yì. 13 Ben
aɔ̃ gàao Anasa kiia gĩa. Anasa nɛ́ Kayafa kɛ̀ dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea
anzuremɛ. 14 Kayafa bé à lɛ́ dà Yuda gbãadeenɔa yã à bè: À maa gbɛ̃ mɛ̀n
doo ga baade píngi gɛ̃ɛ ũmɛ.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi
(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)

15 Simɔ Pita kɔ̃n ìba pãndeo tɛ́ Yesu kpɛɛ. Sa'oriki ìsi ìba pãnde pì dɔ̃, ben
ìba pì tɛ́ Yesuzi à gɛ̃̀ sa'oriki ìsi pì bɛ ua, 16 mɔde Pita gɔ̃̀ zɛ kpɛɛlɛa gãarɛ. Ben
ìba kɛ̀ sa'oriki ìsi dɔ̃ɔ pì gàa à yã ò nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe zɛ́ pì dãkpaanɛ, ben à tò Pita
gɛ̃̀. 17 Ben nɔgbɛ̃ zɛ́dãkpari pì Pita là à bè: Gɔ̃gbɛ̃ pì ìbanɔ dokemɛ n ũroo?
Pita wèàla à bè: Mámbeero! 18 Zĩ̀rinɔ kɔ̃n dogarinɔɔ e tɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ lè kpákpaa kɛ̀
ĩa kuu yãnzi. Pita kúńyo gwe, èe tɛ́ kpákpaa se.

Sa'oriki yãlalana Yesua
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)

19 Ben sa'oriki ìsi e Yesu lalaa à ìbanɔ yãzi kɔ̃n à yãdannɛnao. 20 Yesu
wèàla à bè: Ma yã ò baade píngìnɛ gupuraaa. Ma yã dàdańnɛ aduakɛkpɛnɔ
guu kɔ̃n Luda uao, guu kɛ̀ Yudanɔ è kɔ̃ kakɔ̃an ń píngi. Mɛ́ɛ yãke o asii
guuro. 21 Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ ma lalaazi? Ǹ ma yãmarinɔ la, aɔ̃ yã kɛ̀ má òńnɛ dɔ̃.
22 Kɛ̀ Yesu yã ò lɛ, dogari kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ doke à swãn kɛ̀ à bè: Wè yã
we sa'oriki ìsila lɛro. 23 Yesu wèàla à bè: Tó yã zaaan má ò, ǹ o wà ma. Tó
yãpuraan má ò sɔ̃, bɔ́yãnzin n ma lɛzi? 24 Ben Anasa Yesu gbàrɛ sa'oriki
ìsi Kayafa kiia yina.

Pita ɛara à lɛ́sɛna Yesuzi dɔ
(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)

25 Pita kpɛ́ zɛ gwe èe tɛ́ kpákpaa. Ben wà à là wà bè: À ìbanɔ doken n
ũroo? Pita lɛ́ sɛ̀ à bè: Mámbeero! 26 Sa'oriki ìsi zĩ̀rinɔ doke nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ Pita à à
swã gò danɛmɛ, ben à bè: Mɛ́ɛ a e lɛdo swadako guuroo? 27 Ben Pita lɛ́ sɛ̀
dɔ. Zaa gwe gɔ̃ɔ koo lɛ́ zù.

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Gukɛ̃̀kɔ̃anao ben Yuda gbãadeenɔ bɔ̀ kɔ̃n Yesuo Kayafa bɛ, aɔ̃ gàao
bùsu gbɛ̃nsi bɛ. Aɔ̃ɔe gɛ̃ à bɛro, lɛ aɔ̃tongɔ̃ gbãsĩro yãnzi, zaakɛ aɔ̃ɔ yezi
wà Banla zĩbaa kɛmɛ. 29 Bee yãnzi Pilati bɔ̀ à mɔ̀ ń kiia à bè: Bɔ́ yãn a be
gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̀? 30 Aɔ̃ wèàla wà bè: Tó zaakɛrinlo, lɛ wée mɔ́ wà à kpámmaro.
31 Ben Pilati bèńnɛ: À à sɛ́ à gá yãkpaɛ kɛo a zĩnda dokaa. Ben gbãadee
pìnɔ bènɛ: Wá gbɛ̃dɛna zɛ́ vĩro. 32 Beee kɛ̀ lɛ yã kɛ̀ Yesu ò e à papa yãnzimɛ,
kɛ̀ à a ga yã taka ò. 33 Ben Pilati ɛ̀ara à gɛ̃̀ ua. À Yesu sìsi, ben à à là à bè:
Ḿbe Yudanɔ kína ũɔ́? 34 Yesu wèàla à bè: Nɛ́ɛ oo lɛ kɔ̃n n zĩndaon yɔ́, ke wà
ma yã ònnɛmɛ? 35 Pilati bè: Yudan ma ũɔ́? N boriinɔ kɔ̃n n sa'orikinɔ bé
wà n kpama. Bɔ́n ń kɛ̀? 36 Yesu bè: Ma kpata nɛ́ anduna kɛ̀ki pɔ́nlo. Tó
ma kpata nɛ́ anduna kɛ̀ki pɔ́mɛ, lɛ ma ìbanɔ zĩ̀ kà lɛ wàton ma kpá Yuda
gbãadeenɔaro. Ma kpata nɛ́ anduna kɛ̀ki pɔ́nlo. 37 Ben Pilati bènɛ: Ase
kínamɛ n ũu? Yesu wèàla à bè: Ń ò a zɛ́a kɛ̀ kínan ma ũ. Wà ma i, ben ma
mɔ anduna guu yãpura sèedadee ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ yãpura pɔ́ ũu è ma yã ma.
38 Pilati bè: Bɔ́n yãpuraa ũu?

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kɛ̀ à ò lɛ, à ɛ̀ara à bɔ̀ à gàa Yuda gbãadeenɔ kiia à bèńnɛ: Mɛ́ɛ taari ke e
gbɛ̃ kɛ̀aro. 39 Á fɛɛakaarayã vĩ kɛ̀ mɛɛ̀ pisinanɔ doke gbarɛare Banla zĩbaa
zĩ. Á yezi mà Yudanɔ kína gbarɛaren yɔ́? 40 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ dɔ wà bè: Àmbeero,
Barabamɛ! Baraba pì sɔ̃ nɛ́ kpãi wɛ́ɛdewɛmɛ.

19

[1] Ben Pilati bè, wà Yesu kũ wà à gbɛ̃ flào. [2] Ben sozanɔ lɛ̀ fùra tȁ aɔ̃ kùnɛ aɔ̃
gumusu tɛ̃aa dànɛ. [3] Aɔ̃ɔe sɔ̃ɔzi doodo aɔ̃ɔe bee: Fɔɔ, Yudanɔ kína! Ben aɔ̃ɔe
à swãn kɛkɛɛ. [4] Pilati ɛ̀ara à bɔ̀ dɔ, ben à bè gbɛ̃nɔnɛ: À gwa, mɛ́ɛ bɔɔoare
bàazi kɛ̀, lɛ à e à dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ yãke earo. [5] Yesu bɔ̀ bàazi, à lɛ̀ fùra pì kuna à
gumusu wɛ́ɛdee pì dana. Ben Pilati bèńnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pìn yɛ̀! [6] Kɛ̀ sa'orikinɔ
kɔ̃n dogarinɔ à è, aɔ̃ wii lɛ̀ wà bè: Ǹ à pá lía! Ǹ à pá lía! Ben Pilati bèńnɛ: À
à kũ à pá lía a zĩnda, zaakɛ mɛ́ɛ taari ke earo. [7] Yuda gbãadee pìnɔ wèàla
wà bè: Wá doka vĩ, bensɔ̃ doka pì bè séde à ga, kɛ̀ à a zĩnda dìɛ Luda Nɛ́ ũ
yãnzi.

[8] Kɛ̀ Pilati yã pì mà, ben vĩa kɛ̀kɛ à à kȕ. [9] À ɛ̀ara à gɛ̃̀ kɔ̃n Yesuo ua dɔ,
ben à à là à bè: N bɔ mámɛ? Yesu e weàlaro, [10] ben Pilati bènɛ: Nɛ́ yã o
maoroo? Ń dɔ̃ kɛ̀ má n gbarɛna iko vĩ, bensɔ̃ má n pana lía iko vĩroo?
[11] Yesu wèàla à bè: Ń iko ke vĩ ma musuro, sé kɛ̀ Ludaa kpàmmaa. Bee
yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ ma kpammaa durun bé à bíta. [12] Zaa gurɔ beeea Pilati e zɛ́
wɛtɛɛ à à gbarɛ, mɔde Yuda gbãadeenɔ wii lɛ̀ wà bè: Tó n gbɛ̃ pì gbàrɛ, Siza
gbɛ̃nnamɛ n ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩnda dìɛ kína ũ íbɛtɛ kpà kɔ̃n Sizaomɛ. [13] Kɛ̀
Pilati yã beee mà, à bè wà bɔ kɔ̃n Yesuo bàazi. Ben à vɛ̃̀ɛ a tintia guu kɛ̀ wè
be gbɛ̀ gusarararaan, kɔ̃n Eberu yão sɔ̃, Gabata. [14] Banla zĩbaa sorukɛgurɔɔ
zĩmɛ, ɔfãntɛ̃ kà mìdangura. Ben Pilati bè Yuda gbãadee pìnɔnɛ: A kínan yɛ̀.
[15] Ben aɔ̃ɔe wii lɛɛ wèe bee: Ǹ à dɛ. Ǹ à dɛ. Ǹ à pá lía. Pilati bèńnɛ: Mɛ́ a
kína pá líaɔ́? Sa'orikinɔ bè: Siza baasiro, wá kína ke vĩro. [16] Ben Pilati Yesu
kpàḿma aɔ̃ à pá lía.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)

Ben aɔ̃ à sɛ̀ wà tào. [17] Yesu bɔ̀ wɛ́tɛ guu à a zĩnda líkpangbãroo sɛna, à gàa
guu kɛ̀ wè be Mìwatorokiia, kɔ̃n Eberu yão sɔ̃ Gɔgɔta. [18] Gwen wà à pà lía
kɔ̃n gɔ̃ɔn plaa pãndenɔ, gbɛ̃ doo à ɔplaazi gbɛ̃ doo à ɔzɛɛzi, ben Yesu kú ń
dagura. [19] Pilati takada kɛ̃̀ à nà Yesu líkpangbãroo pìa. Yã kɛ̀ à kɛ̃̀ pìn yɛ̀:

Yesu Nazarɛti, Yudanɔ kína.

[20] Yudanɔ takada kɛ̀ à kɛ̃̀ pì kyó kɛ̀ pari, zaakɛ guu kɛ̀ wà Yesu pà lían pì
zȁ kɔ̃n wɛ́tɛoro. Wà lá pì kɛ̃̀ kɔ̃n Eberu yão kɔ̃n Romudeenɔ yão kɔ̃n Giriki
yãomɛ. [21] Ben Yuda sa'orikinɔ bè Pilatinɛ: Ǹton kɛ̃ ǹ be Yudanɔ kínaro,
mɔde ǹ kɛ̃ kɛ̀ àmbe à bè Yudanɔ kínan a ũ. [22] Pilati bè: Yã kɛ̀ má kɛ̃̀n má
kɛ̃̀. [23] Kɛ̀ sozanɔ Yesu pà lía wà yȁa, ben aɔ̃ à pɔ́kãsãanɔ sɛ̀ɛ wà kpàatɛtɛ lɛo
siigɔ̃ baade mìa. Aɔ̃ à utagyaba kɛ̀ wà tȁ nabina sai zaa musu ai gĩzĩ sɛ̀ dɔ,
[24] ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Wàton uta pì kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛro. Wà kàbankpɛ kɛ lɛ wàgɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃
kɛ̀ eé gɔ̃nɛ. Aɔ̃ kɛ̀ lɛ, lɛ yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn e à papamɛ, kɛ̀ wà bè:

Aɔ̃ ma pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ,
aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ ma uta yãnzi.

Bee yãnzin sozanɔɔ kɛ̀ lɛzi. [25] Yesu da kɔ̃n à da dãaroo kɔ̃n Kolopa naɔ̃
Mariamao kɔ̃n Mariama Magadalɛnio kú lí kɛ̀ wà Yesu pàa saɛ. [26] Kɛ̀ Yesu
a da kɔ̃n a ìba kɛ̀ à yezio è zɛna kɔ̃ saɛ, à bè a danɛ: Nɔgbɛ̃, n nɛ́n yɛ̀! [27] Ben
à bè ìba pìnɛ: N dan yɛ̀! Zaa zĩ beeean ìba pì à sɛ̀ à tào a bɛ.

Yesu gana
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Beee gbɛra Yesu dɔ̃ kɛ̀ à píngi pàpa. Lɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn e à papa
ben à bè: Ímii e ma dɛɛ. 29 Loo kú gwe, geepiwɛ̃ kpȁkpã kán pana. Ben wà
sabo kpàɛ wɛ̃ɛ pì guu wà pɛ̀ sɛ̏lia wà dɔ̀ Yesunɛ a lɛ́a. 30 Kɛ̀ à wɛ̃ɛ pì mì à bè:
Yã yȁa. Ben à a mì pɛɛ à a wɛ̏ndi gbàrɛ.

Yesu zɔ̃na kɔ̃n sário

31 Kámmaboguro sorukɛgurɔɔ zĩmɛ. Yuda gbãadeenɔɔ yezi gɛ̀nɔ gɔ̃ lía ai
kámmaboguroɔ zĩro, zaakɛ kámmaboguroɔ zĩ pì nɛ́ gurɔ ìsimɛ. Ben aɔ̃ gàa wà
wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia wà ń gbá ɛ́'ɛ wà ń pita. 32 Ben sozanɔ gàa wà gbɛ̃ káaku kɛ̀
wà pà lía lɛdo kɔ̃n Yesuo gbá ɛ̀'ɛ kɔ̃n à plaade pɔ́o dɔ. 33 Kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu kiia,
aɔ̃ è à gĩakɛ à gà kɔ̀, ben aɔ̃e à gbá ɛ́'ɛro. 34 Ben sozanɔ doke Yesu zɔ̏ kɔ̃n
sário a gbȁntɛ̃a. Gwe gɔ̃ɔ aru kɔ̃n ío bɔ̀ɛ. 35 Gbɛ̃ kɛ̀ yã pì è wɛ́ɛo bé à ò. À
sèedakɛna yãpuraa vĩ, à dɔ̃ kɛ̀ yãpuraan ée oo, lɛ apinɔ sɔ̃ à e à Yesu náanɛ
kɛ. 36 Yã beeenɔ kɛ̀ lɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀kii papamɛ, wà bè: Weé à wá
ke ɛ́ro. 37 À kɛ̃na Luda yãn dɔ wà bè: Aɔ̃é gbɛ̃ kɛ̀ wà à zɔ̏ gwa.

Yesu vĩina
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Beee gbɛra Yusufu Arimatea gàa à wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia, lɛ à a gba zɛ́ à Yesu
gɛ̀ pita. Yesu ìbamɛ asii guu, kɛ̀ èe vĩa kɛɛ Yuda gbãadeenɔnɛ yãnzi. Pilati
wènɛ, ben à gàa à à gɛ̀ sɛ̀ à tào. 39 Nikodɛmu kɛ̀ gàa Yesu kiia gwãavĩ gàa
se kɔ̃n lí'ɔɔo yãkɔ̃tɛna kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ è tó gɛ̀ vãrooo à kà kiloo baaakuri taka.
40 Ben aɔ̃ Yesu gɛ̀ sɛ̀ aɔ̃ táaru bisanɔ ȉfĩa kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ pìo, lán Yudanɔ è gɛ̀ kpe
da nà ń fɛɛakaarayã guu. 41 Kara kú guu kɛ̀ wà Yesu pà lía pìn. Gbɛ̀wɛɛ kɛ̀
wà sɔ̀ mira ũ dufu kú kara pì guu, wèe gbɛ̃ke dan zikiro. 42 Gwen aɔ̃ Yesu
dàɛn, kɛ̀ à zȁńyoro, kɛ̀ dɔ Yudanɔ kámmaboguroɔ e kaa yãnzi.

20

Yesu fɛɛ à bɔna gaan
(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

1 Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ-idɛ Mariama Magadalɛni bɔ̀ à gàa mira kiia,
ben à lè gbɛ̀ gona mira lɛ́a. 2 Ben à bàa lɛ̀ à gàa Simɔ Pita kiia kɔ̃n ìba pãnde
kɛ̀ Yesu yezi pìo à bèńnɛ: Wà Dii bɔ̀ miran, wá dɔ̃ guu kɛ̀ wà à dànlo. 3 Ben
Pita kɔ̃n ìba pãnde pìo fɛ̀ɛ wà gàa mira kiia. 4 Aɔ̃ gɔ̃ɔn plaa ń píngi e bàa lɛɛ
lɛdo, ben ìba pãnde pì bà nna dɛ Pitala, à kà mira kiia káaku. 5 Kɛ̀ à wɛ́ɛ
kpàɛn, ben à táaru bisanɔ è kaɛna, mɔde èe gɛ̃ à guuro. 6 Kɛ̀ Simɔ Pita kà à
gbɛra, ben à gɛ̃̀ miran. À táaru bisa pì è kaɛna 7 kɔ̃n bisa kɛ̀ wà ȉfĩ à mìao.
Bisa pì pɛkɔ̃rɛna kɔ̃n pɔ́lɛ pìnɔoro, à kokona diɛna adomɛ. 8 Ben ìba kɛ̀ kà
mira kiia káaku pì gɛ̃̀ se. À è, ben à sì. 9 Ai tia aɔ̃e yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn dɔ̀rɔ
dɔ̃ro kɛ̀ wà bè, eé fɛɛ bɔna gaan. 10 Ben ìba gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ ɛ̀ara wà tà bɛ.

Yesu bɔ à mɔna Mariama Magadalɛnizi
(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)

11 Mariama zɛna mirawɛɛ lɛ́a, èe ɔ́ɔ dɔɔ. Lán èe ɔ́ɔ dɔɔ nà lɛ, ben à wɛ́ɛ
kpàɛ mirawɛɛn. 12 Ben à malaika gɔ̃ɔn plaaanɔ è vɛ̃ɛna guu kɛ̀ wà Yesu gɛ̀
dàɛn yãa. À doo kú mìzi kpa, à doo sɔ̃ gbá kpa. Aɔ̃ɔ uta puraa dana. 13 Ben
aɔ̃ à là wà bè: Nɔgbɛ̃, bɔ́ bé à n le nɛ́ɛ ɔ́ɔ dɔɔ? À wèńla à bè: Wà ma Dii sɛ̀
wà tàomɛ, má dɔ̃ guu kɛ̀ wà à dàɛnlo. 14 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à lìɛ à Yesu è zɛna,
mɔde èe dɔ̃ kɛ̀ Yesunlo. 15 Yesu à là à bè: Nɔgbɛ̃, bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ɔ́ɔ dɔɔzi? Dén
nɛ́ɛ wɛtɛɛ? Mariama e daa karadeemɛ, ben à bènɛ: Maree, tó ḿbe n à sɛ̀ n
bɔo, ǹ omɛ guu kɛ̀ n à dàɛn lɛ mà gá mà à sɛ́. 16 Yesu bènɛ: Mariama! Ben

à aɛ dɔ̀a à bènɛ kɔ̃n Eberu yão: Rabi! Tɔ́ pì bè Dannɛri. 17 Yesu bènɛ: Ǹton
ɔ kɛmaro, mɛ́ɛ tá ma De kiia kɔ̀ro. Ǹ gá ǹ o ma gbɛ̃nɔnɛ mɛ́ɛ taa ma De kɔ̃n
ń Deo kiia, ma Luda kɔ̃n ń Ludao kiia. 18 Ben Mariama Magadalɛni gàa à
à baaru kpà à ìbanɔnɛ à bè: Ma Dii è. Ben à yã kɛ̀ à ònɛ tɔ̃kɛ̀ńnɛ.

Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Luk 24:36-49)

19 Azumanɛngo beeea uusiɛ à ìbanɔ kakɔ̃ana kpɛ́n, aɔ̃ gbà tàtańlɛ aɔ̃ mɔ̀nɛ
kɑ̃̀, kɛ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ Yuda gbãadeenɔnɛ yãnzi. Ben Yesu mɔ̀ à zɛ̀ ń tɛ́ à bèńnɛ:
Àgɔ̃ kú aafiao! 20 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à a ɔɔnɔ ɔ̀dɔańnɛ kɔ̃n a gbɑ̃̀ntɛ̃o. Kɛ̀ ìba pìnɔ
Dii è, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. 21 Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ: Àgɔ̃ kuu aafiao! Lán
ma De ma zĩ nà, lɛn mɛ́ɛ a zĩi lɛ. 22 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à ĩa vùḿma kɔ̃n lɛ́o à bè: À
Luda Nini sí. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ a ń kɛ̃ kɔ̃n ń durunnɔ, à kɛ̃̀ḿman gwe. Gbɛ̃ kɛ̀ ée ń
kɛ̃nɛro sɔ̃, eé kɛ̃ḿmaro.

Yesu kɔ̃n Tomasio

24 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu mɔ̀, Tomasi, à ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke kɛ̀ wè
benɛ Sìka kúńyoro. 25 Ben à ìba kpaaanɔ bènɛ: Wa Dii è. Ben à bèńnɛ: Tó
mɛ́ɛ kuusa gbɛ̀ e à ɔɔnɔ guu ma ɔnɛtee pɛ̀nlo, bensɔ̃ mɛ́ɛ ɔ zɔ̃ à gbɑ̃̀ntɛ̃aro,
mɛ́ síro. 26 À gurɔ làa à ìbanɔɔ kú kpɛ́n dɔ, Tomasi kúńyo sa. Aɔ̃ gbà tàtańlɛ aɔ̃
mɔ̀nɛ kɑ̃̀, ben Yesu mɔ̀ à zɛ̀ ń tɛ́ à bè: Àgɔ̃ kuu aafiao! 27 Ben à bè Tomasinɛ:
Ǹ n ɔnɛtee pɛ́ ma ɔɔ guu kɛ̀ ǹ gwa, ǹ n ɔɔ zɔ̃ ma gbɑ̃̀ntɛ̃a. Ǹton seka kɛ dɔro.
Ǹ ma náanɛ kɛ. 28 Tomasi wèàla à bè: Ma Dii, ma Luda. 29 Yesu bènɛ: Kɛ̀ n
ma e yãnzin n ma náanɛ kɛ̀zi. Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ma náanɛ kɛ̀ ma
ena sainɔ ũ.
30 Yesu dabuyã pãndenɔ kɛ̀ pari a ìbanɔ wɛ́ɛ wáa kɛ̀ wèe kɛ̃ takada kɛ̀
guuro. 31 Mɔde wà yã kɛ̀nɔ kɛ̃̀, lɛ à e à Yesu sí Luda Nɛ́ Mɛsaya ũ à wɛ̃̀ndi e
à náanɛkɛna guu yãnzimɛ.

21

Yesu a zĩnda ɔ̀dɔa a ìbanɔnɛ sɛ̀bɛ lɛ́a

1 Beee gbɛra Yesu ɛ̀ara à a zĩnda ɔ̀dɔa a ìbanɔnɛ dɔ Tiberia sɛ̀bɛ lɛ́a. Lán kɛ̀
bàn à a zĩnda ɔ̀dɔańnɛ. 2 Simɔ Pita kú lɛdo kɔ̃n Tomasi kɛ̀ wè benɛ Sìkao kɔ̃n
Natanaɛli kɛ̀ bɔ̀ Kana, Galili bùsuo kɔ̃n Zebedi nɛ́nɔ kɔ̃n Yesu ìba gɔ̃ɔn plaa
pãndenɔ. 3 Simɔ Pita bèńnɛ: Mɛ́ɛ gaa kpɔ̀ wɛ. Ben aɔ̃ bènɛ: Wapinɔ se wé
gányo. Ben aɔ̃ gàa wà gɛ̃̀ góro'itɛ guu, mɔde aɔ̃ɔe pɔ́ke kũ gwãavĩ beeearo.
4 Kɛ̀ guu e mɔɔ dɔ, Yesu zɛna baa, mɔde a ìbanɔɔ e dɔ̃ kɛ̀ àmbeeero. 5 Ben
à lɛ́ zùńzi à bè: Gbɛ̃nɔ, ée pɔ́ke e á kũ̀roo? Aɔ̃ bè: Auo! 6 Ben à bèńnɛ: À
kɑ̃̀mbɛɛ táaru zu góro ɔplazi é pɔ́ kũ. Kɛ̀ aɔ̃ zù, aɔ̃ kpɔ̀ kũ̀ paripari aɔ̃ fùa
wà sɛ́. 7 Ben ìba kɛ̀ Yesu yezi pì bè Simɔ Pitanɛ: Diimɛ. Pita uta danaro. Kɛ̀
à mà wà bè Diimɛ, ben à a uta sɛ̀ à dà à kùsi ía. 8 Ìba kpaaanɔɔ e kɑ̃̀mbɛɛ
táaru gáɛɛ pana kɔ̃n kpɔ̀o aɔ̃ɔe suuo kɔ̃n góroo, zaakɛ aɔ̃ zɑ̃̀ kɔ̃n baaoro, à
dɛ mita basɔɔro takalaro. 9 Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ baa, aɔ̃ burɛdi è kaɛna gwe kɔ̃n kpɔ̀o
kpákpatɛana. 10 Yesu bèńnɛ: À mɔ́ kɔ̃n kpɔ̀ kɛ̀ á kũ̀ tiaao kenɔ. 11 Ben Simɔ
Pita gɛ̃̀ góro guu à kɑ̃̀mbɛɛ táaru gàɛ à bikũ̀o baa. À pana kɔ̃n kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ
mɛ̀n baswɛɛplaa akuri awɛɛ'aagɔ̃. Baa kɛ̀ à pari lɛ, táaru pì e kɛ̃ro. 12 Yesu
bèńnɛ: À mɔ́ à pɔ́ ble. À ìba kee e fɔ̃ à lɛ́ bɔ̀ à à là dɛ́n à ũro, zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀
Diimɛ. 13 Yesu gàa à burɛdi sɛ̀ à kpàḿma. Lɛn à kɛ̀ lɛ kɔ̃n kpɔ̀o dɔ. 14 Yesu a
zĩnda ɔdɔana a ìbanɔnɛ gɛ̃̀n aagɔ̃deen gwe à fɛɛna bɔna gaan gbɛra.

Yesu kɔ̃n Pitao

15 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà yȁa, Yesu Simɔ Pita là à bè: Yohana nɛ́ Simɔ, ń yemazi
dɛ gbɛ̃ kɛ̀nɔlaɔ́? À wèàla à bè: Eè Dii, ń dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. Yesu bènɛ: Ǹ pɔ́blee
kpá ma sãnɛ bɔ̀rɔnɔa. 16 À gɛ̃̀n plaade Yesu ɛ̀ara à à là dɔ à bè: Yohana nɛ́
Simɔ, ń yemaziɔ́? À wèàla à bè: Eè Dii, ń dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. Yesu bènɛ: Ǹ ma
sãanɔ dãmɛ. 17 À à là à gɛ̃̀n aagɔ̃de à bè: Yohana nɛ́ Simɔ, ń yemaziɔ́? Kɛ̀
Yesu Pita là à gɛ̃̀n aagɔ̃de tó à yeazi, à pɔɔ yàka, ben à bènɛ: Dii, ń yã píngi
dɔ̃. Ń dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. Yesu bènɛ: Ǹ pɔ́blee kpá ma sãanɔa. 18 Yãpuraan
mɛ́ɛ oonnɛ, kɛ̀ ń dɛ gɔ̃kparɛ ũ, nɛɛ̀ pɔ́ da n zĩnda ǹ gá guu kɛ̀ ń yezin, mɔde
tó n zi kȕ, nɛ́ n ɔɔnɔ poro, gbɛ̃ pãnde é dannɛ à gányo guu kɛ̀ ń yeziroon.
19 Kɛ̀ Yesu ò lɛ, Pita gaa kɛ̀ eé Luda tɔ́ bɔɔn à tɛ́a. Beee gbɛra Yesu bènɛ: Ǹ
tɛ́mazi.

Yesu kɔ̃n ìba kɛ̀ Yesu yezio

20 Pita lìɛ à ìba kɛ̀ Yesu yezi pì è tɛ́ńzi. Gbɛ̃ pì bé à nà Diizi gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́
blee, à à là gbɛ̃ kɛ̀ eé à kpáḿmazi. 21 Kɛ̀ Pita à è, à bè Yesunɛ: Dii, gbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃
nɛ́? 22 Yesu bènɛ: Tó má yezi àgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio ai màgɔ̃ gá su, à yã n e mámɛ?
Ǹgɔ̃ tɛ́mazi dé. 23 Ben yã pì dàgula Yesudeenɔ tɛ́ kɛ̀ ìba pì é garo. Mɔde Yesu
e onɛ kɛ̀ eé gí gazinlo. À bè, tó á yezi àgɔ̃ kuu ai àgɔ̃ gá su, à yã à e mámɛ?
24 Ìba pì bé à yã kɛ̀nɔ sèeda kɛ̀. Àmbe à takada kɛ̀ kɛ̃̀, ben wá dɔ̃ kɛ̀ à
sèedakɛna náanɛ vĩ.

Mìdɛna

25 Yesu yã pãndenɔ kɛ̀ paripari dɔ. Tó wà kɛ̃̀ takada guu doodo píngi,
mɛ́ɛ daa anduna a zĩndanɛ é fɔ̃ à takada kɛ̀ wà kɛ̃̀ pìnɔ síro.

ZĨRINƆ YÃKƐNANƆ

Yesu tana ludambɛ 1:1-1:26
Luda Nini pitana 2:1-2:47
Yudanɔ Yesu yã sìna 3:1-12:25
Pɔlu wɛ́tɛgana káakudee 13:1-14:28
Pɔlu wɛ́tɛgana gɛ̀n plaadee 15:1-18:22
Pɔlu wɛ́tɛgana gɛ̀n aagɔ̃dee 18:23-21:16
Pɔlu gana Romu 21:17-28:31

Lɛ́gbɛ̃na Luda Nini yã musu

1 Tiofilu, má ònnɛ ma takada káaku guu lán Yesu kɛ̀ nà kɔ̃n yã kɛ̀ à
dàńnɛnɔ píngi zaa à naana gurɔ 2 ai gurɔɔ kɛ̀ à yã dìɛ a zɪ̃̀rinɔnɛ kɔ̃n Luda
Nini gbãaao, ben Luda à sɛ̀ à tào a kiia. 3 Zaakɛ à gana gbɛra à a zĩnda
ɔ̀dɔańnɛ à sèeda yãnɔ kɛ̀ńnɛ pari kɛ̀ tò aɔ̃ dɔ̃̀ seka sai kɛ̀ à bɛ̃ɛ. À a zĩnda
ɔ̀dɔańnɛ ai gurɔ baplaa à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã òńnɛ. 4 Kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana,
ben à bèńnɛ: Àton bɔ Yerusalɛmuro. Àgɔ̃ lɛ́ kɛ̀ ma Dee gbɛ̃̀are dãa, lán ma à
yã òare nà. 5 Zaakɛ Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀ í guumɛ, mɔde gurɔ plaa kɛ̀a mɛ́
a batisi kɛ Luda Nini guu.

Tana Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Luk 24:50-53)

6 Kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana lɛ, ben aɔ̃ à là wà bè: Dii, gurɔ kɛ̀ guun nɛ́ Isarailinɔ
kpata sukpańnɛɔ́? 7 À wèńla à bè: Á zɛ́ vĩ àgɔ̃ gurɔɔ kesɔ̃ gurɔ zaka kɛ̀ ma
Dee dìɛ kɔ̃n a zĩnda ikoo dɔ̃ro. 8 Tó Luda Nini pìtaawa, é gbãaa e àgɔ̃ dɛ ma
sèedadeenɔ ũ Yerusalɛmu kɔ̃n Yudea bùsu gu píngio kɔ̃n Samaria bùsuo ai
à gá pɛ́ anduna lɛ́a. 9 Yã bee ona gbɛra Luda à sɛ̀ ń wáa ai à gàa à sɛ̃̀sã
ń wɛ́ɛn à gɛ̃̀ ludambɛ luguun. 10 À tana guu lán aɔ̃ wɛ́ɛ pɛ́ ludambɛɛa nà,
ben gɔ̃ɔn plaa kenɔ bɔ̀ wà zɛ̀ ń saɛ aɔ̃ pɔ́kãsã puraanɔ dana. 11 Aɔ̃ bè: Galili
bùsudeenɔ, à kɛ̀ dia á zɛna ée ludambɛɛ gwaa? Yesu kɛ̀ Luda à bɔ̀ a tɛ́ à tào
a kiia pì, eé ɛara à mɔ́ lán á è èe taa gwe nà.

Yudasi gɛ̃ɛkana

12 Ben aɔ̃ pìta Kùkpɛ sɪ̃̀sĩa aɔ̃ sù Yerusalɛmu. Sɪ̃̀sĩ pì zɛ̃̀ kɔ̃n Yerusalɛmuo
à kà lán kiloo do taka bà. 13 Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben aɔ̃ dìdi kpɛ́ musu, guu kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃
kún. Pita kú gwe kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Anduruo kɔ̃n Filipio
kɔ̃n Tomasio kɔ̃n Batɔlɔmiuo kɔ̃n Matiuo kɔ̃n Alafeu nɛ́ Yemisio kɔ̃n Simɔ
Aĩadeeo kɔ̃n Yemisi nɛ́ Yudasio. 14 Aɔ̃ píngi ń zĩnda kpà aduakɛnaa lɛdo kɔ̃n
Mariama Yesu dao kɔ̃n Yesu dãaronɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ kpaaanɔ.

15 Gurɔ beeea Pita fɛ̃ɛ à zɛ̀ Yesu ìba kɛ̀ aɔ̃ kà gɔ̃ɔn baswɛɛdo takanɔ tɛ́ à bè:
16 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ Dauda ò kɔ̃n Luda Nini gbãaao Yudasi kɛ̀ dɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
Yesu kũ̀nɔnɛ aɛ yã musu, tiasimɛ Luda yã pì papa. 17 Wa gbɛ̃ndoomɛ yã à
baka kú wa zĩi kɛ̀kii guu. 18 À tɔɔtɛ lù kɔ̃n ɔɔ kɛ̀ à è a zaakɛna guuo. Gwen
à bàkɛ̃ à lɛ̀ɛn, à gbɛɛɛ pũ̀tã à nɔaɛnɔ bɔ̀ɛ píngi. 19 Yerusalɛmudeenɔ píngi yã
pì mà, ben aɔ̃ tɔ́ kpà guu pìnɛ Akɛlɛdama kɔ̃n ń bori yão. Tɔ́ pì bè gbɛ̃dɛri
tɔɔtɛ. 20 Wà à yã ò Saamu takada guu wà bè:

À bɛɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
gbɛ̃ke tóngɔ̃ kuu lɛ à vɛ̃ɛ à guu dɔro.
Wà bè dɔ:

Gbɛ̃ pãnde gɔ̃ à gɛ̃ɛ ũ.
21-22 Bee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ tɛ́wazi gurɔɔ kɛ̀ wá lɛdo kɔ̃n Dii Yesuo zaa Yaaya
gbɛ̃nɔ batisikɛgurɔ ai gurɔɔ kɛ̀ Luda à bɔ̀ wa tɛ́nɔ, wà ń gbɛ̃n doo bɔ àgɔ̃ dɛ à
fɛɛna gaan sèedadee ũwao. 23 Ben wà gɔ̃ɔn plaaanɔ bɔ̀, Yusufu kɛ̀ wè benɛ
Basaba wè benɛ dɔ Yusutu kɔ̃n Matiao. 24 Ben aɔ̃ adua kɛ̀ wà bè: Dii, ń
baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃. Gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀nɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃ kɛ̀ ń bɔ̀ ɔdɔawe, 25 lɛ à bà gɔ̃
kú wamɔwa zɩ̃̀rinɔ zĩi kɛ̀kii guu yãnzi, zĩi kɛ̀ Yudasi bɔ̀n à gàa guu kɛ̀ kɔ̃ sìo
guu. 26 Ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ yã musu. Ben kàbankpɛ Matia
kũ̀, ben aɔ̃ à dà zɩ̃̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ tɛ́.

2

Luda Nini pitana

1 Kɛ̀ Pɛntikɔsi zĩbaa gurɔɔ kà, aɔ̃ɔ kú gu dɔ̃nkɔ̃a ń píngi. 2 Kãndo aɔ̃ kĩi mà
bɔna ludambɛ lán zàga'ĩa gbãaa bà, ben kpɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛn wã̀. 3 Aɔ̃ pɔ́ è lán
tɛ́nɛnɛnɔ bà à fã̀akɔ̃a à zɔ̃̀ ń baadea. 4 Ben Luda Nini pìtam̀ma ń píngi, ben
aɔ̃ nà yãkebori'onaa lán Ninii pì ń gbá lɛ́ nà.

5 Yuda kenɔ kú Yerusalɛmu gwe, ludayãdari kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ anduna bùsu píngi
guunɔ ũ. 6 Kɛ̀ aɔ̃ ń zɔka pì mà, aɔ̃ kàkɔ̃am̀zi paripari, ben aɔ̃ bídi kɛ̀, kɛ̀
aɔ̃ɔ mà wèe ń baade píngi bori yã oo. 7 Yã pì ń kũ gbãa à bɔ̀ ń saɛ aɔ̃ bè:
Yã'ori pìnɔ nɛ́ Galilideenɔmɛ ń píngiroo? 8 À kɛ̀ dia wá mà aɔ̃ɔe wa baade
bùsu yã oo? 9 Paatianɔ kɔ̃n Midianɔ kɔ̃n Elamunɔn wa ũ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Mɛsɔpɔtamianɔ kɔ̃n Yudeao kɔ̃n Kapadosiao kɔ̃n Pɔntuo kɔ̃n Asiao 10 kɔ̃n
Firigiao kɔ̃n Pamfiliao kɔ̃n Igipitio kɔ̃n Libia bùsu kɛ̀ kú Sirɛni saɛo kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Romunɔ. 11 Yudanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń dɔnzi zɛ́ sɛ̀nɔn wa ũ kɔ̃n
Kɛrɛtinɔ kɔ̃n Larubunɔ, ben wée maa aɔ̃ɔe Luda yãbɔnsaɛ kɛnanɔ oo kɔ̃n
wa baade boriyãnɔ. 12 Yã pì ń kũ gbãa aɔ̃ bídi kɛ̀, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wèe bee: Yã
kpare takan gwee? 13 Gbɛ̃kenɔ sɔ̃ɔ e ń lalandi kɛɛ wà bè: Aɔ̃ í sɛ̀ wà kã̀mɛ.

Pita waazikɛna

14 Ben Pita fɛ̀ɛ à zɛ̀ kɔ̃n a gbɛ̃ kpaa gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ, à yã ò gbãngbãn
à bè: Amɔa Yudanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ á kú Yerusalɛmunɔ píngi, à swã kpá à tó mà
yã pì oare. 15 Í e gbɛ̃ pìnɔ kũ lán ée daa nàro, zaakɛ kɔngɔ mɔ̀ kɛ̃ndoon tia.
16 Yã kɛ̀ annabi Yoɛli ɔ̀n yɛ̀:
17 Luda bè:
Ziaa zĩ mɛ́ ma Ninii pisi gbɛ̃ píngia,
a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ é annabikɛyã o,
a gɔ̃kparɛnɔ é wɛ́ɛgupu e,
a mare ìsinɔ é nanaa o.
18 Gurɔ beeenɔa
mɛ́ ma Ninii pisi ma zɔ̀blerinɔa
gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi
aɔ̃é annabikɛyã o.
19 Mɛ́ sèedanɔ kɛ musu,
mɛ́ yãbɔnsaɛnɔ kɛ anduna guu,
aru kɔ̃n tɛ́o kɔ̃n tɛ́sukpɛ siaao égɔ̃ kuu.
20 Ɔfãntɛ̃ é sia kũ,
mɔvura é tã lán aru bà
ai Dii sugurɔ ìsi gakuidee gɔ̃ gá ká,
21 gbɛ̃ sãnda píngi kɛ̀ aɔ̃è Dii sísinɔ é bɔ.

22 Isarailinɔ, à yã kɛ̀ ma. Lán á dɔ̃ a zĩndanɛ nà, Luda Yesu Nazarɛti ɔ̀dɔaare
a gbɛ̃ ũ kɔ̃n dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n sèeda kɛ̀ à kɛ̀ à gãzĩ a tɛ́nɔ.
23 Luda zɛ̀o a pɔyezi kɔ̃n a dɔ̃nao guu wà à kpàawa, ben á tò bori pãndenɔ
à pà lía wà à dɛ̀. 24 Ben Luda ga bà pòtoa à à fɛ̀ɛ, zaakɛ à zɛ́ kuu kɛ̀ ga é fɔ̃
àgɔ̃ à kũnaro. 25 Zaakɛ Dauda à yã ò à bè:
Mɛɛ̀gɔ̃ Dii ee ma wɛ́ɛn gurɔ píngi,
lán à kú ma ɔplaazi nà
pɔ́ke é ma degero.
26 Bee yãnzin ma pɔɔ ègɔ̃ nnazi,
ma nɔ̀sɛguu pù.
Má tãmaa vĩ kɛ̀ ma mɛ̀ égɔ̃ kuu,
27 zaakɛ nɛ́ ma tó mira guuro,
nɛ́ we man gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
28 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnnaa égɔ̃ pana n kiia.
29 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ fɔ̃ mà wa dezi káaku Dauda yã oare wásawasa. À gà wà à
vĩ̀i à mira kú wɛ́tɛ kɛ̀n ai kɔ̃n a gbã̀ao. 30 À annabikɛɛ guu à dɔ̃̀ kɛ̀ Luda lù
sɛ̀are à bè, é a boriinɔ doke ká à kpatan. 31 Dauda gĩakɛ à Mɛsaya fɛɛna
gaan è, ben à à yã ò à bè: Luda é à tó mira guuro, eé we à mɛ̀ yai kũro.
32 Yesu pìn Luda à fɛ̀ɛ gaan. À sèedadeenɔn wa ũ wa píngi. 33 Vɛ̃ɛna Luda
ɔplaazi à à Ninii kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀wee sì a Dea. Yã kɛ̀ ée ee bensɔ̃ ée maa tiaa dɛ
Luda Nini kɛ̀ à pìsiwaa ũmɛ. 34 Zaakɛ èe kɛ Dauda bé à fɛ̀ɛ à gàa ludambɛro,
à bè:
Dii ò ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
35 ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ a tinti ũ.
36 Isarailinɔ, àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ Yesu kɛ̀ a à pà lían Ludaa dìɛ Dii ũ, Mɛsaya ũ
dɔ.
37 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, à ń swɛ̃̀ zɔ̃̀, ben aɔ̃ Pita kɔ̃n zĩ̀ri kpaaanɔ là wà bè: Gbɛ̃nɔ,
wé kɛ diamɛ? 38 Ben Pita bèńnɛ: A baade nɔ̀sɛ liɛ à batisi kɛ kɔ̃n Yesu Kirisi
tɔ́o, a durunnɔ é kɛ̃awa é Luda Nini sí gbaa ũ. 39 Zaakɛ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ pì dɛ
a pó ũmɛ kɔ̃n a nɛ́nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú zã̀nɔ, gbɛ̃ kɛ̀ Dii wa Luda é ń sísi pìnɔ
ń píngi. 40 À yã pãndenɔ òńnɛ pari à nàkɔ̃rɛḿma à bè: À a zĩnda bɔ tɔ̃ɔrigbɛ̃
zaaa kɛ̀nɔ tɛ́. 41 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à yã pì sìnɔ batisi kɛ̀. Zĩ beeean wà kàara ń tɛ́
gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃. 42 Aɔ̃ làakari dɔ̀ zĩ̀rinɔ yãdannɛnaa kɔ̃n kɔ̃gbɛ̃kɛnao kɔ̃n Dii
pɔ́blenao kɔ̃n aduakɛnao.

Yesudeenɔ kuuna kɔ̃o

43 Zĩ̀ri pìnɔɔ e sèeda kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛɛ, ben vĩa baade píngi kũ̀. 44 Dii
náanɛkɛrinɔ píngi gãli dɔ̃nkɔ̃mɛ. Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ vĩinɔ gɔ̃̀ aɔ̃ píngi pɔ́ ũ. 45 Tó aɔ̃ ń pɔ́
kɛ̀ aɔ̃ vĩinɔ yà, aɔ̃è à ɔɔ kpaatɛtɛkɔ̃nɛ lán baade bɔkɔ̃tɛ dɛ nà. 46 Lán guu e
dɔɔ nà aɔ̃ègɔ̃ kɔ̃ kaakɔ̃a Luda ua, aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ blee kɔ̃ bɛ kɔ̃n pɔnnaao kɔ̃n nɔ̀sɛo
do. 47 Aɔ̃ègɔ̃ Luda tɔ́ kpaa, bensɔ̃ aɔ̃ègɔ̃ nna kɔ̃n baade píngio. Dii ègɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀
ée ń mì siinɔ kaara ń tɛ́ lán guu e dɔɔ nà.

3

Gɔ̃gbɛ̃ ɛrɛ kɛ̃kɔ̃ana

1 Zĩkea Pita kɔ̃n Yohanao gàa Luda ua fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃ aduakɛgurɔ.
2 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe wà à ì ɛrɛ ũmɛ. Lán guu e dɔɔ nà wè à sɛ́ wà mɔ́ wà
à diɛ Luda ua gãnu kɛ̀ wè be Gãnu Maaa guu. Gwen ègɔ̃ baa kɛɛ gbɛ̃ kɛ̀

aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ ua pì guunɔa. 3 Kɛ̀ à Pita kɔ̃n Yohanao è, aɔ̃ɔe mɔɔ gɛ̃ Luda ua, ben
à baa kɛ̀ḿma. 4 Aɔ̃ wɛ́ɛ pɛ̀a, ben Pita bènɛ: Ǹ wa gwa kɛ̀. 5 Ben à wɛ́ɛ pɛ̀ḿma
èe ń gba dãa. 6 Ben Pita bènɛ: Má ɔɔ vĩro, mɔde pɔ́ kɛ̀ má vĩin mɛ́ n gba. Kɔ̃n
Yesu Kirisi Nazarɛti tɔ́o ǹ fɛɛ ǹ táa o. 7 Ben Pita à kṹ a ɔplaaa à à fɛ̀ɛ à zɛ̀.
Gwe gɔ̃ɔ à gbálanɔ kɔ̃n à kɛ̀sɛwaazĩnɔ gbãa kṹ. 8 À vĩ̀ à zɛ̀, ben à nà táa'onaa.
À gɛ̃̀ńyo Luda ua, èe táa oo èe vĩvĩ èe Luda sáabu kpaa. 9 Baade píngi à è èe
táa oo èe Luda sáabu kpaa, 10 ben aɔ̃ à dɔ̃̀ baakɛri kɛ̀ ègɔ̃ vɛ̃ɛ Luda ua Gãnu
Maaan ũ, ben yã kɛ̀ à à lè ń kũ gbãa à bɔ̀ ń saɛ.

Pita waazikɛna Luda ua

11 Lán à na Pita kɔ̃n Yohanaoa nà guu kɛ̀ wè be Sulemanu gbàdaan, ben
baade píngi e gɛ̃ɛ ń kiia, zaakɛ yã pì bɔ̀ ń saɛmɛ. 12 Kɛ̀ Pita gbɛ̃nɔ è, à bèńnɛ:
Isarailinɔ, bɔ́yãnzin yã pì bɔ̀ a saɛzi? Bɔ́yãnzin a wɛ́ɛ ĩ̀fĩwa lɛzi? Ée daa
wa zĩnda gbãaa kesɔ̃ wa ludayãdana bé à tò gbɛ̃ kɛ̀ táa ò gwɛɛ? 13 Wa
dezi káakunɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda gwena kpà a zĩkɛri
Yesua. Apinɔ sɔ̃ a à kpà gbãadeenɔa a bɔ à kpɛɛ Pilati kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n à gbarɛnao
aɛ. 14 A bɔ Luda gbɛ̃ maaa kɛ̀ à kú adona pì kpɛɛ, ben a wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia à
gbɛ̃dɛri gbarɛare. 15 A Wɛ̃̀ndikpammari dɛ̀, ben Luda à fɛɛ bɔna gaan. À
sèedadeenɔn wa ũ. 16 Yesunaanɛkɛna bé à tò gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ á à dɔ̃ ée à gwaa kɛ̀
kɛ̃̀kɔ̃a Yesu tɔ́ gbãa yãnzi. Yesunaanɛkɛna bé à à gbà aafia a píngi wáa.
17 Tia ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ kɛ̀ apinɔ kɔ̃n a gbãadeenɔ yã kɛ̀ á kɛ̀ nɛ́ wɛ́ɛsia yãmɛ.
18 Luda dɔ̀ annabinɔnɛ aɛ, ben aɔ̃ gĩakɛ wà ò ń píngi kɛ̀ Mɛsaya é wɛ́ɛtãmma
e, bensɔ̃ à kɛ̀ lɛ. 19 Bee yãnzi à nɔ̀sɛ liɛ à aɛ dɔ Ludaa, a durunnɔ é kɛ̃awa,
lɛ à mɔ́are nɔ̀sɛkpaɛnao 20 à Yesu kɛ̀ à gĩakɛ à à dìɛare Mɛsaya ũu pì zĩawa.
21 Séde àgɔ̃ kú musu gĩa ai gurɔɔ kɛ̀ Luda é pɔ́ píngi kɛkɛ à kɛ dufu, lán à
dà a annabinɔnɛ nà aɔ̃ɔ ò zaa káaku. 22 Musa bè, Dii a Luda é a gbɛ̃ke sɛ́
annabi ũ lán a bà. À yã kɛ̀ eé oaree ma píngi. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ èe annabi pì yã ma
sɔ̃ro, Luda é adee bɔ a tɛ́ à à dɛ. 24 Annabi kɛ̀ aɔ̃ Luda yã ònɔ píngi naana
Samuɛlia gurɔɔ kɛ̀ki baaru kpà. 25 Yã kɛ̀ annabi pìnɔɔ ò kɔ̃n Luda bà kɛ̀
kú kɔ̃n a dezi káakunɔo gɔ̃̀ a pɔ́ ũ, lán à ò Ibraĩnɛ nà à bè é aubarika da
anduna bori píngin à borii gãzĩ. 26 Kɛ̀ Luda a zĩkɛri pì dìɛ, à à zĩ̀awa káaku,
lɛ à aubarika daagu, à a baade kpɛɛ li a yãzaakɛnanɔnɛ.

4

Yãkpaɛkɛna kɔ̃n Pitao kɔ̃n Yohanao

1 Kɛ̀ Pita kɔ̃n Yohanao e yã oo gbɛ̃nɔnɛ, sa'orinɔ kɔ̃n Luda kpɛ́ dogari
gbɛ̃nsio kɔ̃n Sadusinɔ gɛ̃̀ńzi. 2 Aɔ̃ pɔ fɛ̃̀, kɛ̀ aɔ̃ɔe yã daa gbɛ̃nɔnɛ yãnzi, aɔ̃ɔe
gɛ̀nɔ fɛɛna Yesu guu kpàakpa kɛɛ. 3 Ben aɔ̃ ń kũ aɔ̃ ń dá kpɛ́siaan ai guu dɔ̀,
zaakɛ guu gĩakɛ à sì kɔ̀. 4 Mɔde gbɛ̃ pari kɛ̀ aɔ̃ ń yã mànɔ Yesu náanɛ kɛ̀ ai aɔ̃
gɔ̃gbɛ̃nɔ pari kṹ à kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro taka.

5 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kàkɔ̃a
Yerusalɛmu. 6 Sa'oriki Anasa kú gwe kɔ̃n Kayafao kɔ̃n Yohanao kɔ̃n
Alɛsandao kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ sa'oriki pì danɛ ũunɔ ń píngi. 7 Wà mɔ̀ kɔ̃n
Pitao kɔ̃n Yohanao gbãadee pìnɔ aɛ, ben wà ń lá wà bè: Bɔ́ gbãaa ke dé tɔ́n
a beee kɛ̀o? 8 Ben Luda Nini sù Pitaa à bèńnɛ: Gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ,
9 lán ée wa lalaa gbã̀a nà yã maaa kɛ̀ wá kɛ̀ ɛrɛnɛ yãnzi, dian wá kɛ̀ à kɛ̃̀kɔ̃a
nà, 10 amɔanɔ kɔ̃n Isarailinɔ píngi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ zɛna a aɛ kɛ̀ aafia è kɔ̃n
Yesu Kirisi Nazarɛti kɛ̀ a à pà lía Luda à fɛɛ bɔna gaan tɔ́omɛ. 11 Lɛmɛ

gbɛ̀ kɛ̀ amɔa kpɛ́borinɔ a pã kpàzi bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ. 12 Gbɛ̃
pãnde kee kuu kɛ̀ eé gbɛ̃ mì síro, zaakɛ anduna guu píngi Ludaa e gbɛ̃ke
diɛ gbɛ̃nteenɔnɛ à ń mì síro, séde àpi.

13 Kɛ̀ aɔ̃ Pita kɔ̃n Yohanao kùgbãakɛɛ è, bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɔ̃̀ kɛ̀ talaka
wɛ́ɛsiadeenɔmɛ ń ũ, à bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ dɔ̃̀ sa kɛ̀ aɔ̃ gĩakɛ wà kú kɔ̃n Yesuomɛ
yã. 14 Lán aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃kɔ̃ana pì è zɛ nà ń saɛ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà yãke ò dɔro. 15 Aɔ̃
bèńnɛ aɔ̃ bɔɛ, ben aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ 16 wà bè: Wé kɛ dia kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔo? Zaakɛ
Yerusalɛmudeenɔɔ dɔ̃ píngi kɛ̀ aɔ̃ dabuyã bíta kɛ̀, wé fɔ̃ wà gí beeeziro. 17 Lɛ
yã pì tón dagula dɛ kɛ̀laro, wà kpã̀kɛ̃ńzi pãsĩpãsĩ aɔ̃ton yã o gbɛ̃kenɛ kɔ̃n tɔ́
pìo dɔro. 18 Ben aɔ̃ ń sísi aɔ̃ yã dìɛ́ńnɛ kɛ̀ aɔ̃ton yã o kesɔ̃ aɔ̃ yã dańnɛ kɔ̃n
Yesu tɔ́oro pátipati. 19 Ben Pita kɔ̃n Yohanao wèńla wà bè: À gwa a zĩndanɛ.
A yãn wé maɔ́, ke Luda pɔ́? À kparee bé à maa Ludanɛ? 20 Zaakɛ wé fɔ̃ wà
gí wà yã kɛ̀ wá mà bensɔ̃ wá è oziro. 21 Gbãadee pìnɔ ɛ̀ara wà vĩa dàdańzi,
ben aɔ̃ ń gbáɛ. Aɔ̃ɔe wɛ́ɛtãmmana zɛ́ ero, zaakɛ baade píngi e Luda sáabu
kpaa yã kɛ̀ kɛ̀ pì yãnzi. 22 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃kɔ̃ana dabuyã beee kɛ̀nɛ pì zii dɛ wɛ̃̀
baplaala.

Yesudeenɔ kùgbãa wɛ́ɛkɛna

23 Kɛ̀ wà ń gbáɛ, ben aɔ̃ tà ń gbɛ̃nɔ kiia, aɔ̃ɔ òńnɛ lán sa'orikinɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔɔ òńnɛ nà. 24 Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà, aɔ̃ wii pɛ̀ Ludazi lɛdolɛ wà bè: Dii, ḿbe
n musu kɛ̀ kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n ísiaao kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ń guunɔ píngi. 25 Ń dà n zĩkɛri
wa dezi Daudanɛ kɔ̃n n Ninii gbãaao, ben à bè:
Bɔ́yãnzin boriinɔɔ e zɔka kaazi?
À kɛ̀ dia wèe lɛ́ pãa kpaakɔ̃sɔ̃ɔ?
26 Anduna kínanɔɔ e zĩ̀ soru kɛɛ,
kpatablerinɔɔ e kaakɔ̃a Diizi
kɔ̃n Kí kɛ̀ à kào.
27 Yãpuraamɛ, Hɛrɔdu kɔ̃n Pɔntiu Pilatio kɔ̃ kàkɔ̃a wɛ́tɛ kɛ̀ guu kɔ̃n Is-
arailinɔ kɔ̃n bori pãndenɔ n zĩkɛri kɛ̀ kú adona Yesu kɛ̀ ń kà kí ũu pìzi.
28 Aɔ̃ɔ kɛ̀ lán n gĩakɛ n zɛo nà n gbãaa kɔ̃n n pɔyezinao guu. 29 Tia sa Dii,
ǹ yã pãsĩ kɛ̀ aɔ̃ɔ ò ma gwe. Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ, ǹ wa gba lɛ́ wà n yã o
kɔ̃n kùgbãaao maamaa. 30 Ǹ ɔ dawa lɛ wà gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a wà dabuyãnɔ kɔ̃n
yãbɔnsaɛnɔ kɛ kɔ̃n n zĩkɛri kɛ̀ kú adona Yesu tɔ́o. 31 Kɛ̀ aɔ̃ adua kɛ̀ wà yã̀a,
guu kɛ̀ aɔ̃ɔ kɔ̃kakɔ̃an nìgã, Luda Nini sùḿma ń píngi, ben aɔ̃ gàa wèe Luda
yã oońnɛ kɔ̃n kùgbãaao.

Yesudeenɔ nɔ̀sɛdɔ̃nkɔ̃kɛna kɔ̃o

32 Yesu náanɛkɛrinɔ laasuu dɔ̃nkɔ̃ vĩ kɔ̃n lɛdolɛo. Aɔ̃ gbɛ̃ke è be a pɔ́ kɛ̀ á
vĩinɔ nɛ́ a pɔ́mɛ adoro. Aɔ̃ pɔ́ píngi nɛ́ aɔ̃ píngi pɔ́mɛ. 33 Luda zĩ̀rinɔɔ e Dii
Yesu fɛɛna gaan yã oo gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n gbãa bítao. Aɔ̃ Luda gbɛ̃kɛ bíta è ń píngi.
34 Pɔ́kee e kɛ̃sã ń gbɛ̃kearo, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bú ke kpɛ́ vĩinɔ è yá wà mɔ́ kɔ̃n
a ɔɔo 35 wà kpá zĩ̀rinɔa, lɛ aɔ̃ kpá baadea lán à à bɔkɔ̃tɛ dɛ nà. 36 Levi bori
Yusufu kɛ̀ bɔ̀ Sipiru bùsun kú ń tɛ́. Luda zĩ̀rinɔ tɔ́ kpànɛ Banaba. Tɔ́ pì bè
Làakarikpaɛri. 37 À bú kɛ̀ à vĩi yà, ben à mɔ̀ à a ɔɔ kpà zĩ̀rinɔa.

5

Anania kɔ̃n Safirao

1 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Anania kuu dɔ kɔ̃n a naɔ̃ Safirao. A tɔɔtɛ yà, 2 à à ɔɔ
kokɛ̃̀ kɔ̃n a naɔ̃ dɔ̃nao, ben à gàa à à kpaaa kpà zĩ̀rinɔa. 3 Ben Pita bènɛ:

Anania, bɔ́yãnzin ń tò Setãn dɔ̀nnɛ aɛ lɛ sɛɛ? N n tɔɔtɛ ɔɔ kokɛ̃̀, ben n ɛgɛɛ tò
Luda Niniinɛ. 4 Gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ɛ tɔɔtɛ pì yáro, n pɔ́nloo? Kɛ̀ ń yà sɔ̃, lán ń yezi nà,
nɛ́ kɛ kɔ̃n à ɔɔoroo? À kɛ̀ dia n yã beee kɛna laasuu dànguu? Ɛ̀e kɛ gbɛ̃nteen
n ɛgɛɛ tònɛro, Ludan ń tònɛ. 5 Kɛ̀ Anania yã pì mà, à lɛ̀ɛ à gà. Ben vĩa gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ kũ̀ maamaa. 6 Gɔ̃kparɛnɔ gɛ̃̀ aɔ̃ bisa dààla, ben aɔ̃ à sɛ̀ wà
gàa wà à vĩ̀i.

7 Kɛ̀ à kà lán awa aagɔ̃ɔ bà, yãke mana sai à naɔ̃ mɔ̀ à gɛ̃̀. 8 Ben Pita à là
à bè: Ǹ omɛ, a tɔɔtɛ pì yà lán kɛ̀ bàn yɔ́? À wèàla à bè: Eè, lɛmɛ. 9 Ben Pita
bènɛ: Bɔ́yãnzin a Luda Nini lɛ̀ á gwàzi? Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ n zã vĩ̀inɔ kú kpɛɛlɛ, aɔ̃é
n sɛ́ wà bɔnyo se. 10 Gwe gɔ̃ɔ à lɛ̀ɛ à aɛ, à gà. Kɛ̀ gɔ̃kparɛnɔ gɛ̃̀, aɔ̃ɔ è à gà, ben
aɔ̃ à sɛ̀ wà gàa wà à vĩ̀i a zã saɛ. 11 Ben vĩa sɔsi gbɛ̃nɔ kũ̀ maamaa ń píngi
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ ń píngi.

Dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ

12 Luda zĩ̀rinɔɔ e dabuyã kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛɛ pari gbɛ̃nɔ tɛ́. Yesudeenɔ è
kɔ̃kakɔ̃aa kɛ lɛdolɛ Sulemanu gbàdaan. 13 Gbɛ̃ pãndenɔ è we wà nàḿmaro,
mɔde baade píngi è ń tɔ́ nnaa sí, 14 mɔde gbɛ̃ parii kɛ̀ aɔ̃ɔe Dii Yesu náanɛ
kɛɛnɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi, aɔ̃ègɔ̃ kaara ń tɛ́. 15 Ben wà gyãreenɔ
sɛ̀ɛ kɔ̃n daɛbɔnɔ kɔ̃n gyãresɛbɔnɔ wà ń káɛ zɛ́n, lɛ tó Pita e gɛ̃tɛɛ, à ninii e à
da ń gbɛ̃kenɔla yãnzi. 16 Parii bɔ̀ wɛ́tɛ kɛ̀ kú Yerusalɛmu saɛnɔn wà mɔ̀ kɔ̃n
gyãreenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔɔ e ĩa daaḿmanɔ, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi.

Wɛ́ɛtãmma mɔna zĩ̀rinɔnɛ

17 Ben sa'oriki kɔ̃n Sadusi gãli gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ à gbɛ̃ ũunɔ fɛ̀ɛ wà nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
kpàńyo. 18 Aɔ̃ zĩ̀rinɔ kũ̀kũ aɔ̃ ń ká kpɛ́siaan, 19 ben Dii malaika mɔ̀ à kpɛ́ pì
zɛ́ wɛ̃̀ńnɛ gwãavĩ à ń bɔ́ɛ à bè: 20 À gá àgɔ̃ kú Luda ua, à wɛ̃̀ndi dufu pì yã o
baade píngineɛ. 21 Zĩ̀rinɔ yã pì mà, ben aɔ̃ gàa Luda ua kɔngɔ idɛ'idɛ aɔ̃ɔe yã
daańnɛ.

Kɛ̀ sa'oriki kɔ̃n a gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛ, aɔ̃ Isaraili gbãadeenɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kàkɔ̃a,
ben aɔ̃ dogarinɔ zĩ̀ aɔ̃ gá zĩ̀rinɔ bɔɛ kpɛ́siaan aɔ̃ mɔ́ńyo. 22 Kɛ̀ dogari pìnɔ
kà gwe, aɔ̃ɔe ń e kpɛ́nlo. Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà wà bèńnɛ: 23 Kɛ̀ wa ka kpɛ́ pì
kiia, wá è gbànɔɔ tatana gíngin a dãkparinɔɔ kú kpɛɛlɛ, mɔde kɛ̀ wá wɛ̃̀,
wée gbɛ̃ke enlo. 24 Kɛ̀ Luda ua dãkparinɔ gbɛ̃nsi kɔ̃n sa'orikinɔ yã pì mà,
aɔ̃ bídi kɛ̀ lán yã pì dɛ nà. 25 Ben gbɛ̃ke mɔ̀ à bèńnɛ: À ma! Gbɛ̃ kɛ̀ a ń ká
kpɛ́siaa guunɔɔ kú Luda ua aɔ̃ɔe yã daańnɛ. 26 Ben Luda ua dãkparinɔ kɔ̃n
ń gbɛ̃nsio gàa wà ń kũkũ wà sùńyo yãkete sai, zaakɛ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ,
lɛ aɔ̃ton ń pápa gbɛ̀oro yãnzi.

27 Kɛ̀ aɔ̃ sùńyo, aɔ̃ ń zɛ́ gbãadeenɔ aɛ, ben sa'oriki ń lála yãzi à bè: 28 Wa
giare pátipati à yã dańnɛ kɔ̃n tɔ́ pìo, ben á tò yã pì kpɛ́ e daa Yerusalɛmula
píngi, bensɔ̃ á yezi à gbɛ̃ pì ga yã diwaɔ́? 29 Ben Pita kɔ̃n zĩ̀ri kpaaanɔ wèńla
wà bè: Luda yã bé à kɔ̃ sìo wà ma dɛ gbɛ̃ntee pɔ́la. 30 Wa dezinɔ Luda bé à
Yesu kɛ̀ a à lògo lía á dɛ̀ pì fɛ̀ɛ. 31 Luda à sɛ̀ à vɛ̃̀ɛ a ɔplaazi Kínɛ Mìsiri ũ, lɛ à
Isarailinɔ gba zɛ́ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ, à ń durunnɔ kɛ̃́ńnɛ. 32 Yã pìnɔ sèedadeenɔn wa
ũ, wapinɔ kɔ̃n Luda Nini kɛ̀ Luda è kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è a yã maanɔao.

33 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ maamaa, ben aɔ̃ɔ yezi wà ń dɛdɛ. 34 Farisi kɛ̀
wè benɛ Gamaliɛli kú ń tɛ́. Ludayãdannɛrimɛ, baade píngi è à tɔ́ nnaa sí. À
fɛ̀ɛ à zɛ̀ à bè wà bɔ kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔo gĩa. 35 Ben à bèńnɛ: Isarailinɔ, à làakari kɛ
yã kɛ̀ á yezi à kɛ gbɛ̃ pìnɔnɛa. 36 À gurɔɔ e gì kɛro kɛ̀ Tuda fɛ̀ɛ èe a zĩnda diɛɛ

a ka. Wà tɛ̀zi lán gɔ̃ɔn wàa plaaa bà. Kɛ̀ wà à dɛ̀, ben à ìbanɔ fȁakɔ̃a, ben yã
yȁa. 37 À gbɛra Galili gbɛ̃ Yudasi fɛ̀ɛ gbɛ̃narogurɔ à gbɛ̃nɔ gàɛ à nàawa pari.
À gà se, ben à ìbanɔ fȁakɔ̃a ń píngi. 38 Mɛ́ɛ ooare tia, àton gbɛ̃ pìnɔ yã daro,
à ń tó. Tó aɔ̃ pɔyezi kɔ̃n ń yãkɛnanɔ bɔ̀ gbɛ̃ntee kiiamɛ, eé mì dɛ. 39 Tó à bɔ̀
Luda kiiamɛ sɔ̃, é fɔ̃ à kpáńnɛro. À làakari kɛ zȉkana kɔ̃n Ludaozi. 40 Aɔ̃ à
yã mà, ben aɔ̃ zȉrinɔ sìsi aɔ̃ ń gbɛ̃. Aɔ̃ gìńnɛ aɔ̃ yã o kɔ̃n Yesu tɔ́o, ben wà ń
gbáɛ.

41 Zȉrinɔ bɔ̀ gbãadeenɔ kiia kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ aɔ̃ɔ è wà kà kɛ̀ wà wí
dańma Yesu tɔ́ yãnzi. 42 Lán guu e dɔɔ nà aɔ̃ègɔ̃ yã daańnɛ Luda ua guu
kɔ̃n ń bɛɛnɔo, aɔ̃ègɔ̃ Yesu baaru nnaa kpaańnɛ kámmabosai, aɔ̃è be àmbe
Mɛsaya ũ.

6

Dɔnlɛri gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ diɛna

1 Gurɔ beeea kɛ̀ Yesu ìbanɔɔ e kaara, aɔ̃ Girikiyãmarinɔɔ e yãkete kaa
aɔ̃ Eberuyãmarinɔzi wà bè, tó wèe pɔ́blee kpaatɛtɛ lán guu e dɔɔ nà, wè
pã kpá ń gyaanɔnɔzimɛ. 2 Ben zȉri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ Yesudeenɔ sìsi ń
píngi wà bè: À zɛ́ vĩ wà pã kpá Luda yãzi wà làakari dɔ pɔ́ble kpaatɛtɛnaaro.
3 À gɔ̃gbɛ̃nɔ bɔ a tɛ́ gɔ̃ɔn swɛɛplaa, gbɛ̃ maaa kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ pɛ̀kɔ̃rɛḿma kɔ̃n Luda
Ninionɔ, lɛ wà ń diɛ zĩi pì gbɛ̃nsinɔ ũ, 4 wé làakari dɔ aduakɛnaa kɔ̃n Luda
yã'onnɛnao. 5 Yã pì kɛ̀ńnɛ ń píngi, ben aɔ̃ Sitivĩ kɛ̀ Luda Nini pɛ̀kɔ̃rɛa kɔ̃n
ludanaanɛkɛnao sɛ̀ kɔ̃n Filipio kɔ̃n Porokoruo kɔ̃n Nikanɔo kɔ̃n Timɔo kɔ̃n
Pamɛnao kɔ̃n Antiɔku gbɛ̃ Nikola kɛ̀ Yudanɔ dɔnzizɛ sɛ̀ yãao. 6 Wà gàańyo
zȉrinɔ kiia, ben aɔ̃ adua kɛ̀ńnɛ aɔ̃ ɔ kɛ̀ḿma.
7 Luda yã e daagula, Yesu ìbanɔɔ e kaara Yerusalɛmu maamaa, ben
sa'orinɔ Yesu yã sì paripari.

Sitivĩ kũna

8 Luda aubarika kɔ̃n gbãaao pɛ̀kɔ̃rɛ Sitivĩa, ben èe dabuyã kɔ̃n
yãbɔnsaɛnɔ kɛɛ gbɛ̃nɔ tɛ́. 9 Aduakɛkpɛ kee kuu kɛ̀ wè be wɛ̃ɛnɛnɔ ad-
uakɛkpɛ. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Sirɛni kɔ̃n Alɛsandariao kɔ̃n Silisia bùsuo kɔ̃n
Asia bùsuo. Ben aɔ̃ íbɛtɛ kpà kɔ̃n Sitivĩo aɔ̃ lɛokpakɔ̃a kɛ̀o. 10 Mɔde aɔ̃ɔe
à fɔ̃ro ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Luda Nini à gbà yãnzi. 11 Aɔ̃ tɛ́ kà gbɛ̃nɔn, ben gbɛ̃ pìnɔ bè:
Wá mà à bɔ̀ Musa kɔ̃n Ludao yã kpɛɛ. 12 Aɔ̃ Yudanɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔ làakari fɛ̀ɛ, ben aɔ̃ gàa wà Sitivĩ kȗ, aɔ̃ gàao ń gbãadeenɔ
kiia. 13 Ben aɔ̃ mɔ̀ kɔ̃n sèedade ɛgɛɛnɔ aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kɛ̀ bé ègɔ̃ Luda kpɛ́ kɔ̃n
à dokao zaa boo yãana sai. 14 Zaakɛ wá mà à bè Yesu Nazarɛti é kpɛ́ pì
kaatɛ à wa fɛɛakaarayã kɛ̀ Musa dàwee liɛ sɛ́. 15 Ben gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna
gweenɔ wɛ́ɛ pɛ̀ Sitivĩa ń píngi, aɔ̃ɔ è à uu dɛ lán malaika uu bà.

7

Sitivĩ yã'ona gbãadeenɔnɛ

1 Ben sa'oriki Sitivĩ là à bè: N yã pìnɔ ò yãpuran yɔ́? 2 Ben à bè: Ma gbɛ̃nɔ
kɔ̃n ma denɔ, à ma! Luda Gakuide bɔ̀ à mɔ̀ wa dezi káaku Ibraĩzi gurɔɔ kɛ̀ à
kú Mɛsɔpɔtamia bùsun, zaalɛ à kpɛ́ à gá vɛ̃ɛ Arana. 3 À bènɛ: Ǹ bɔ n bùsun n
danɛnɔ tɛ́ ǹ tá bùsu kɛ̀ mɛ́ ɔdɔannɛɛn. 4 Ben à bɔ̀ Kaladia bùsu pì guu à gàa
à vɛ̃ɛ Arana. À de gaa gbɛra Luda sùo bùsu kɛ̀ á kún tiaa kɛ̀ pìn. 5 Ludaa e
bùsu pì tɔɔtɛ ke kpáa baa kɛ̀sɛ doro, mɔde à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ à bè eé gɔ̃ à pɔ́ ũ kɔ̃n
à boriinɔ. Gurɔ beeea sɔ̃ Ibraĩ nɛ́ vĩro. 6 Luda bènɛ lán kɛ̀ bà: N boriinɔ é

nibɔ ble bùsu pãnden. Gwen aɔ̃é zɔ̀ blen, weé wɛ́ɛ tãḿma ai wɛ̃̀ wàa plaa.
7 Luda bè é ĩa da borii kɛ̀ aɔ̃é zɔ̀ bleńnɛnɔa, Ibraĩ borii pìnɔ é bɔɛ wà mɔ́ wà
dɔnzi kɛare gura kɛ̀ pìn. 8 Ben Luda bã̀ngukɛna yã dà Ibraĩnɛ a bà kuunao
sèeda ũ. Kɛ̀ à Isaaku ì, à bã̀ngu kɛ̀nɛ à gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ. Lɛn Isaaku kɛ̀
Yakubunɛ lɛ dɔ, ben Yakubu kɛ̀ wa dezi káaku gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔnɛ lɛ
se dɔ. 9 Ben wa dezi káaku pìnɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpà kɔ̃n ń gbɛ̃ndo Yusufuo, aɔ̃
à yà wà tào Igipiti. Ludaa kúo 10 à à bɔ̀ à nawɛ̃a píngi guu. Luda Yusufu pì
gbà ɔ̃ndɔ̃ɔ à tò à nna kɔ̃n Igipiti kí Fili'aunao, ben à à dìɛ Igipiti bùsu gbɛ̃nsi
ũ kɔ̃n a bɛ uao. 11 Ben dekaa kà Igipiti kɔ̃n Kanaa bùsuo píngi. Nawɛ̃a kɛ̀
bíta, wa dezi pìnɔɔ e pɔ́ke e wà blèro. 12 Kɛ̀ Yakubu mà pɔ́wɛɛ kú Igipiti, à
wa dezi pìnɔ zĩ̀ gwe. Aɔ̃ gana káakudeen gwe. 13 À gɛ̃̀n plaadeen Yusufu a
zĩnda ɔ̀dɔa a vĩ̀inɔnɛ, ben Fili'auna Yusufu danɛnɔ dɔ̃̀. 14 Ben Yusufu gbɛ̃
zĩ̀ a de Yakubua à mɔ́ kɔ̃n a danɛnɔ ń píngi. Aɔ̃ píngi gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri
asɔɔromɛ. 15 Ben Yakubu gàa Igipiti. Gwen à gàn kɔ̃n wa dezi pìnɔ ń píngi.
16 Wà sù kɔ̃n ń gɛ̀nɔo Sɛkɛmu, ben wà ń vĩi gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ Ibraĩ lù mira ũ guu
Amɔ nɛ́nɔa à fĩa bòńnɛ kɔ̃n kondogio.

17 Kɛ̀ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ Ibraĩnɛ gurɔɔ kà kĩi à papa, wa borii pari kũ̀ à kàara
Igipiti maamaa. 18 Ben kí dufu kɛ̀ Yusufu dɔ̃roo kpata blè Igipiti. 19 À pãsĩ
kɔ̃n wa boriio à wɛ́ɛ tã̀ wa dezinɔa, à tò aɔ̃ ń nɛ́nɔ kwɛ̀ aɔ̃ gàga. 20 Gurɔ
beeean wà Musa ì à àisi maa. Wà à gwà a de bɛ mɔ aagɔ̃mɛ. 21 Kɛ̀ wà à
zĩ̀nna, ben Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ à sɛ̀ à à gwà a zĩnda nɛ́ ũ. 22 Wà Igipitinɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ
dà Musanɛ píngi, à gɔ̃̀ gbɛ̃nsi ũ yã'ona guu kɔ̃n yãkɛnao.

23 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ baplaa, à dà a nɔ̀sɛ guu à gá a Isaraili daanɔ gwa. 24 Kɛ̀ à
è Igipiti gbɛ̃ e ĩa daa a gbɛ̃ mɛ̀n dooa, ben à yã sì kɔ̃n a gbɛ̃o à gɛ̃ɛ bòa à à
dɛ̀. 25 Kɛ̀ Ludaa yezi à a gbɛ̃nɔ mì sí à gãzĩ, èe daa aɔ̃ɔ dɔ̃mɛ, mɔde aɔ̃ɔ dɔ̃ro.
26 Kɛ̀ guu dɔ̀, Isaraili gɔ̃ɔn plaaanɔɔ e swèe kɛɛ, ben a mɔ̀ à ń yókɔ̃a à agbaa
kpàńnɛ à bè: Ma gbɛ̃nɔ, à kɛ̀ dia ée ĩa daakɔ̃a kɔ̃ tɛ̃ɛɛ? 27 Ben gbɛ̃ kɛ̀ èe ĩa daa
a gbɛ̃ndooa ɔ yĩ̀pa Musazi à bè: Dé bé à n kɛ kí yãgɔ̃gɔ̃ri ũwee? 28 Ń yezi
ǹ ma dɛ lán n Igipiti gbɛ̃ dɛ̀ nà gĩan yɔ́? 29 Kɛ̀ Musa yã pì mà, à bàa lɛ̀ à tà
Midiã bùsun. Gwen à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ìn gɔ̃ɔn plaa.

30 Wɛ̃̀ baplaaa gbɛran malaika bɔ̀ à mɔ̀zi gbáan Sinai kpiii saɛ gyanto tɛ́
guu. 31 Kɛ̀ Musa dabuyã beee è, à bɔ̀ à saɛ. Kɛ̀ à sɔ̃̀zi à gwa, à Dii kòto mà à
bè: 32 Mámbe n dezinɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. Vĩa Musa
kũ̀ èe lugalugaa, èe fɔ̃ à wɛ́ɛ sɛ̀ à gwàro. 33 Ben Dii bènɛ: Ǹ n kyatee bɔbɔ,
zaakɛ guu kɛ̀ ń zɛn kú adonamɛ. 34 Ma wɛ́ɛtãmma kɛ̀ wèe mɔɔ ma gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Igipitinɔnɛ è sãnsãn ma ń m̀bona mà, ben ma mɔ mà ń mì sí. Mɛ́ n
zĩ Igipiti sa. 35 Musa kɛ̀ aɔ̃ gìnɛ yã wà bè, dé bé à à kɛ̀ kí yãgɔ̃gɔ̃ri ũńnɛ pìn
Luda yã ònɛ malaika kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀zi gyanto guu gãzĩ, à à zĩ̀ kína kɛ̀ eé ń gbarɛ
ũ. 36 Àmbe à bɔ̀ńyo à yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti kɔ̃n Isia Tɛ̃aao
kɔ̃n gbáa guuo wɛ̃̀ baplaa. 37 Musa pì bé à bè Isarailinɔnɛ, Luda é ń gbɛ̃ke
sɛ́ annabi ũ lán a bà. 38 Musa pì kú kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana pìnɔo gbáan, à
kú gwe kɔ̃n wa dezinɔ kɔ̃n malaika kɛ̀ yã ònɛ Sinai kpiii musuo. Àmbe à yã
wɛ̃̀ndideenɔ sì à kpáwa.

39 Wa dezinɔɔ e à yã maro, ben aɔ̃ gìzi aɔ̃ laasuu ɛ̀ara à tà Igipiti. 40 Aɔ̃ bè
Arunanɛ: Ǹ tãa kenɔ kɛwe aɔ̃ dɔwe aɛ, zaakɛ Musa kɛ̀ wa bɔɛ Igipiti, wá dɔ̃
yã kɛ̀ à à lèro. 41 Gurɔ beeean aɔ̃ tãa pì lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà, ben aɔ̃ saa òa

aɔ̃ zĩbaa kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ ń zĩndanɛ pì yã musu. 42 Ben Luda kpɛɛ lìńnɛ à tò aɔ̃
dɔnzi kɛ̀ ludambɛ pɔ́nɔnɛ lán wà kɛ̃̀ annabinɔ takada guu nà wà bè:
Isarailinɔ, èe kɛ mámbe a saa òma gbáan wɛ̃̀ baplaaro.
43 Tãa Mɔlɛki bisa kutaan á sɛna
kɔ̃n sɔsɔnɛ tãa Rɛfã kɛ̀ a zɛo takao.
Dii kɛ̀ á pì a dɔnzi kɛ̀ńnɛnɔ yãnzin
mɛ́ tó wà táao Babilɔnu kãa kpa.
44 Wa dezinɔ Luda bà kuunańyo kutaa vĩ gbáan. Luda à taka ɔ̀dɔa Musanɛ,
ben wà kɛ̀ lán Ludaa ònɛ nà. 45 Kutaa pì gɔ̃̀ Yɔsuanɛ kɔ̃n wa dezinɔ, ben aɔ̃
mɔ̀ wà bori pãnde kɛ̀ Luda pɛ̀ḿmańnɛnɔ bùsu sìḿma. Kutaa pì kú gwe ai
Dauda gurɔ. 46 Dauda pì nna kɔ̃n Ludao, ben à wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ à e à kpɛ́ bo
Yakubu Ludanɛ. 47 Sulemanu bé à kpɛ́ pì bònɛ. 48 Mɔde Luda Musude ègɔ̃
kú kpɛ́ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔɔ bò guuro, lán annabi ò nà:
49 Dii bè:
Musu nɛ́ ma kíblekitamɛ,
tɔɔtɛ nɛ́ ma tintimɛ.
Kpɛ́ kparee takan é bomɛɛ?
Mákpan ma pitakii kún?
50 Mámbe ma pɔ́ píngi kɛ̀roo?
51 Ludayãdarisainɔn a ũ! A nɔ̀sɛ wɛ̃naro! A swã gbãamɛ! Eègɔ̃ gii Luda
Ninizi, eègɔ̃ kɛɛ lán a dezinɔ bà. 52 Annabi kpareen a dezinɔ gì wɛ́ɛ tãazi?
Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gĩakɛ wà Gbɛ̃ Maa mɔna yã ò pìnɔ dɛ̀dɛ. Adee pìn a bɔ à kpɛɛ a
à dɛ̀ sa. 53 A doka kɛ̀ malaikanɔ sùo sì, mɔde ée zĩi kɛ à yãaro.

Sitivĩ papana gbɛ̀o

54 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà aɔ̃ pɔ fɛ̃̀zi, aɔ̃ swaa sòzi. 55 Ben Luda Nini dì Sitivĩa à wɛ́ɛ
pɛ̀ ludambɛɛa, ben à Luda gakui è kɔ̃n Yesuo zɛna à ɔplaazi. 56 Ben à bè: À
ma! Ma ludambɛɛ è wɛ̃na, Gbɛ̃ntee Nɛ́ zɛna Luda ɔplaazi. 57 Ben aɔ̃ ɔ tàta
ń swãlɛ aɔ̃ wii gbãaa lɛ̀, ben aɔ̃ kùsia lɛdolɛ. 58 Aɔ̃ à gàɛ wà bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ,
ben aɔ̃ɔe à pápaa gbɛ̀o lɛ wà à dɛ. Aɔ̃ ń uta ìsinɔ bɔ̀ wà kàɛ ɔ̀wazi kɛ̀ wè benɛ
Solu saɛ. 59 Kɛ̀ aɔ̃ɔe Sitivĩ pápaa gbɛ̀o lɛ, à adua kɛ̀ à bè: Dii Yesu, ǹ ma ninii
sí. 60 Ben à kùɛ à wii gbãaa lɛ̀ à bè: Dii, ǹton ń durun kɛ̀kii daro. Yã beee
ona gbɛran à gà.

8

1 Solu kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Sitivĩ dɛ̀nɔ kpɛɛ.

Solu wɛ́ɛtãmma mɔna Yesudeenɔnɛ

Zĩ beeean wà nà wɛ́ɛtãna sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔa maa-
maa. Zĩ̀rinɔ baasi, aɔ̃ fã̀akɔ̃a ń píngi Yudea kɔ̃n Samaria bùsunɔ guu.
2 Ludayãdari kenɔ Sitivĩ vĩ̀i aɔ̃ à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ kɔ̃n wii gbãaao. 3 Ben Solu aĩa
kɛ̀ kɔ̃n sɔsi gbɛ̃nɔ kaatɛnao. Ègɔ̃ gɛ̃ɛ ua kɔ̃n uao àgɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ
kũkũu àgɔ̃ ń gáɛɛ à gá à ń ká kpɛ́siaan.

Baarunnakpana Samaria bùsun

4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fã̀akɔ̃aanɔ gàa wà Yesu baaru kpà gu sãnda píngin. 5 Filipi gàa
Samaria bùsu wɛ́tɛ ken, ben à Mɛsaya waazi kɛ̀ńnɛ. 6 Kɛ̀ gbɛ̃nɔ Filipi yã mà,
bensɔ̃ aɔ̃ dabuyã kɛ̀ à kɛ̀nɔ è, aɔ̃ làakari dɔ̀ yã kɛ̀ èe ooa kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 7 Zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zĩnnɔ gòḿma kɔ̃n wii gbãaaonɔɔ pari, bensɔ̃ gbɛ̃ kɔ̀ɔkũnanɔ kɔ̃n
ɛrɛnɔ kɛ̃̀kɔ̃a pari. 8 Ben wà pɔnnaa kɛ̀ maamaa wɛ́tɛ pì guu.

[9] Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe zaa zi wè benɛ Simɔ. Ègɔ̃ dabuyã kɛɛ à bɔ̀ Samari-
adeenɔ saɛ, ben à a zĩnda dìɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdee ũ. [10] Nɛ́ féte gbɛ̃nsi píngi è làakari dɔ
à yãa aɔ̃ be: Gbɛ̃ pì nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Luda Gbãabitadeemɛ. [11] Dabuyã kɛ̀
ègɔ̃ kɛɛ ń tɛ́ zaa gìkɛna ń kũ gbãa. [12] Mɔde kɛ̀ aɔ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru
kɛ̀ Filipi kpàńnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o mà, aɔ̃ɔ sì, ben aɔ̃ batisi kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔ ń píngi. [13] Baa Simɔ yã pì sì à batisi kɛ̀, ben à nà Filipia. Kɛ̀ à
dabuyã kɔ̃n gbãa yã bíta kɛ̀ Filipi e kɛɛnɔ è, yã pìnɔ bɔ̀ à saɛ.

[14] Kɛ̀ zìrinɔɔ mà zaa Yerusalɛmu Samariadeenɔ Luda yã sì, aɔ̃ Pita kɔ̃n
Yohanao zìḿma. [15] Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, aɔ̃ adua kɛ̀ńnɛ lɛ aɔ̃ Luda Nini e yãnzi.
[16] Wà ń batisi kɛ̀ yã kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o, mɔde Luda Ninii e di aɔ̃ gbɛ̃kearo.
[17] Kɛ̀ aɔ̃ ɔ kɛḿma, ben aɔ̃ Luda Nini è sa. [18] Kɛ̀ Simɔ è aɔ̃ Luda Nini è kɔ̃n
zìrinɔ ɔnammanao, ben à mɔ̀ńnɛ ɔɔo [19] à bè: À ma gba gbãaa pì se, lɛ gbɛ̃
kɛ̀ ma ɔ kɛ̀a é Luda Nini e. [20] Ben Pita bènɛ: N ɔɔ kaatɛnyo, zaakɛ nɛ́ɛ daa nɛ́
ludangbaa lú kɔ̃n ɔɔomɛ. [21] N ɔɔ kú zĩi pì guuro, n baka kú à guuro, zaakɛ
n nɔ̀sɛ maa Ludanɛro. [22] Ǹ kpɛɛ li n yã zaaa pìnɛ ǹ adua kɛ Diia, ke eé sùu
kɛnyo kɔ̃n n laasuu beee takao gwɛɛ? [23] Zaakɛ má è kɛ̀ sɛwɛɛ kãsãa kú n
guu, durun bà kànnɛ. [24] Ben Simɔ bè: À adua kɛmɛ Diia lɛ yã kɛ̀ á ò ke tón
ma lero yãnzi.

[25] Kɛ̀ Pita kɔ̃n Yohanao Dii sèeda kɛ̀ aɔ̃ à yã dàńnɛ, ben aɔ̃ ɛ̀ara aɔ̃ɔe taa
Yerusalɛmu, aɔ̃ɔe baaru nnaa kpaa Samaria lakutunɔ guu pari.

Filipi kɔ̃n Etiopia gbãade keo

[26] Dii malaika yã ò Filipinɛ à bè: Ǹ fɛɛ ǹ gá sɔɔmɛtɛ kpa. Ǹ zɛ́ kɛ̀ bɔ̀
Yerusalɛmu à gàa Gaza sɛ́, zɛ́ kɛ̀ bɔ̀ɛ gbáan. [27] Ben à dà zɛ́n. Etiopia gbɛ̃kee
tɛ́ zɛ́ pìn. Etiopia bùsu kína kɛ̀ dɛ nɔgbɛ̃ ũu kɛ̀ wè benɛ Kandase bɛgwarimɛ,
à auziki dãkparinɔ gbɛ̃nsimɛ. À mɔ̀ à dɔnzi kɛ̀ Yerusalɛmu, [28] ben à lìara èe
taa vɛ̃ɛna a sɔ̃goro guu, èe annabi Isaya takada kyó kɛɛ. [29] Ben Luda Nini
bè Filipinɛ: Ǹ gá ǹ sɔ̃ sɔ̃goro kɛ̀kãazi. [30] Ben Filipi bàa lɛ̀ à gàa. À mà èe
annabi Isaya takada kyó kɛɛ, ben à à là à bè: Ń kyó kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ bɔkɔ̃tɛ dɔ̃ɔ́?
[31] À wèàla à bè: Tó gbɛ̃kee e à bɔkɔ̃tɛmɛro, mɛ́ fɔ̃ mà à dɔ̀rɔ dɔ̃ɔ́? Ben à Filipi
sìsi à gɛ̃̀ à vɛ̃̀ɛ à saɛ. [32] Yã kɛ̀ èe à kyó kɛɛ pìn yɛ̀:
Lán sãa kɛ̀ wèe gaa à kòto kpá bà,
lán sãnɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ wèe à kã kɛ̃ɛ bà,
à yĩtɛ kpɛ̃ èe lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro.
[33] Wà wí dàa,
wèe yãkpaɛ kɛo a zɛ́aro.
Dé bé eé fɔ̃ à à gurɔ gbɛ̃nɔ yã oo?
Zaakɛ wà à wɛ̃̀ndi bɔ̀ anduna guu.
[34] Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bè Filipinɛ: Ǹ omɛ, dé musun annabi yã beee ò sɔ̃ɔ? À
zĩndan yɔ́ ke gbɛ̃ pãndemɛ? [35] Naana Luda yã pìa Filipi Yesu baaru nnaa
kpànɛ. [36] Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa aɛ, aɔ̃ kà í kiia, ben gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Ǹ í gwa kɛ̀. Bɔ́ bé eé
kpámɛ mà batisi kɛɛ? [37] Ben Filipi bènɛ: Tó n yã pì sì kɔ̃n nɔ̀sɛo do, nɛ́ fɔ̃. À
wèàla à bè: Má sì kɛ̀ Yesu Kirisi nɛ́ Luda Nɛ́mɛ. [38] Ben à bè wà góro zɛ. Ben
aɔ̃ plaa ń píngi aɔ̃ pìta wà gɛ̃̀ ín. Ben à à batisi kɛ̀. [39] Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ baa, ben Dii
Nini Filipi kpà guuzi, gɔ̃gbɛ̃ pì e à e dɔro, ben pɔnnaa guu à gɛ̃̀ zɛ́la. [40] Filipi
a zĩnda è zɛ Azotu, ben à gàa à Yesu baaru nnaa kpà wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo ai à
gàa à kào Sizarea.

9

Yesu bɔ à mɔna Soluzi
(Zĩr 22:6-16, 26:12-18)
1 Gurɔ beeea sɔ̃ Solu e pɔ́ bɔɔ a yĩn, èe yã pãsĩ oo Dii ìbanɔ dɛdɛna yã musu.
À gàa sa'oriki kiia, 2 à gbèkaa à takada kɛ̃ Damasiku aduakɛkpɛdeenɔnɛ à
kpáawa, lɛ tó à zɛ́ pì deenɔ è gwe, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi, eé ń kũkũ
à suńyo Yerusalɛmu. 3 Kɛ̀ à dà zɛ́n, èe gaa à kà kĩi kɔ̃n Damasikuo, ben
kãndo gupuraa bɔ̀ ludambɛ à damala. 4 À bɔ̀ à lɛ̀ɛ, ben à kòto mà à bènɛ:
Solu, Solu, bɔ́ bé à tò nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãamaa? 5 Ben à bè: Dén n ũu, Dii? Ben à
wèàla à bè: Mámbe Yesu kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãaa ũ. 6 Ǹ fɛɛ ǹ gɛ̃ wɛ́tɛ guu, weé onnɛ
yã kɛ̀ nɛ́ kɛ. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa lɛdoonɔ gɔ̃̀ sɑ̃̀ii. Aɔ̃ kòto pì mà, mɔde aɔ̃ɔe
gbɛ̃ke ero. 8 Kɛ̀ Solu fɛ̀ɛ, à a wɛ́ɛ wɛ̃̀, ben èe guu ero. Ben wà à kũ̀ a ɔɔa wà
gàao Damasiku. 9 À kɛ̀ gurɔ aagɔ̃ gu'ena sai, èe pɔ́ blero èe í miro.
10 Yesude kee kú Damasiku kɛ̀ wè benɛ Anania. Dii yã ònɛ wɛ́ɛgupu'ena
guu à bè: Anania. Ben à wèàla à bè: Maɛ kɛ̀, Dii. 11 Ben Dii bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ
da zɛ́ kɛ̀ wè be Súusun ai Yudasi bɛ ua ǹ Taasu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Solu gbeka.
Èe adua kɛɛ gwe. 12 Wɛ́ɛgupu'ena guu à n e, n mɔ n ɔ kɛ̀a lɛ à guu e. 13 Ben
Anania bènɛ: Dii, má mà wà gbɛ̃ pì yã ò pari, lán à yã zaaa kɛ̀ n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔnɛ nà. 14 Sa'orikinɔ à gbà zɛ́ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n sisii gura
kɛ̀nɔ kũkũ. Beee yãnzin à mɔ̀zi. 15 Ben Dii bènɛ: Ǹ gá, zaakɛ ma gbɛ̃ pì sɛ̀
à gá ma tɔ́ bɔ bori pãndenɔnɛ kɔ̃n ń kínanɔ kɔ̃n Isarailinɔomɛ. 16 Lán eé
wɛ́ɛtãmma e ma tɔ́ yãnzi nà mɛ́ ɔdɔanɛ. 17 Ben Anania bɔ̀ à gàa à gɛ̃̀ ua pìn,
à ɔ kɛ̀ Solua à bè: Solu ma gbɛ̃, Dii Yesu kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀nzi zɛ́n gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ɛ mɔɔ
kɛ̀, àmbe à ma zĩ lɛ ǹ guu e Luda Nini summa yãnzi. 18 Gwe gɔ̃ɔ pɔ́ bɔ̀ɛ à
wɛ́ɛn lán kpɔ̀tɛɛ bà aɔ̃ lɛ̀ɛ, ben à guu è. Ben à fɛ̀ɛ à batisi kɛ̀. 19 Kɛ̀ à pɔ́ blè, à
gbãaa è.

Solu waazikɛna zaa Damasiku
Solu gurɔplaa kɛ̀ kɔ̃n Damasiku Yesudeenɔ, 20 ben à nà Yesu yã
waazikɛnaa gɔ̃ɔ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ guu, à bè Yesu nɛ́ Luda Nɛ́mɛ. 21 Yã
pì bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ saɛ aɔ̃ bè: Gbɛ̃ beee bé èe gbɛ̃ pì sìsirinɔ ásaru kɛ
Yerusalɛmuroo? Àmbe èe mɔ́ kɛ̀ à ń kũkũ à táńyo sa'orikinɔ kiiaroo?
22 Solu sɔ̃ gbãaa ègɔ̃ kaara, ben à yã Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Damasikunɔ fù à
ɔ̀dɔańnɛ kɛ̀ Yesu nɛ́ Mɛsayamɛ.
23 Gurɔ plaaa gbɛra Yudanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi aɔ̃ à dɛ, 24 ben à ń
lɛ́kpakɔ̃sɔ̃naazii pì mà. Aɔ̃ɔe wɛ́tɛ bĩilɛnɔ dãkpaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo
lɛ wà à dɛ yãnzi. 25 Gwãavĩn Solu gbɛ̃nɔ à dà gbíin wà à gbàrɛ kɔ̃n bào
bàazi bɔna bĩi musu.

Solu waazikɛna zaa Yerusalɛmu
26 Kɛ̀ à kà Yerusalɛmu, à wɛ̀tɛ à na Yesudeenɔa, ben aɔ̃ vĩa kɛ̀nɛ ń píngi,
aɔ̃ɔe à Yesudekɛ wɛ́ɛ síro. 27 Ben Banaba à sɛ̀ à gàao zĩ̀rinɔ kiia, à gbɑ̃̀ńnɛ
lán Solu Dii è zɛ́n nà kɔ̃n yã kɛ̀ Dii ònɛo kɔ̃n lán à Yesu yã ò gupuraaa nà zaa
Damasikuo. 28 Ben Solu gɛ̃̀ ń tɛ́ à lìgańyo Yerusalɛmu à yã ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n
Dii tɔ́o gupuraan. 29 Kɛ̀ à yã ò Yuda Girikiyãmarinɔnɛ à lɛokpakɔ̃a kɛ̀ńyo,
ben aɔ̃ɔe wɛtɛɛ wà à dɛ. 30 Kɛ̀ à gbɛ̃nɔɔ dɔ̃̀, aɔ̃ gàa wà zɛ̀nɛ Sizarea, ben à tà
Taasu.
31 Beee gbɛra sɔsi kɛ̀ kú Yudea kɔ̃n Galilio kɔ̃n Samaria bùsuo kuu aafia
píngi. Aɔ̃ɔe gbãa kũu wèe gaa aɛ vĩakɛna Diinɛ guu, aɔ̃ɔe kaara kɛ̀ Luda
Nini ń làakari kpàɛńnɛ yãnzi.

Ainɛa kẽkɔ̃ana

32 Pita è lili o wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo píngi, ben à gàa Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Lidanɔ
gwa. 33 À gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Ainɛa è gwe, à kɔ̃̀ɔ kṹ kaɛna wɛ̃̀ sɔraagɔ̃. 34 Ben
Pita bènɛ: Ainɛa, Yesu Kirisi n kẽkɔ̃a. Ǹ fɛɛ ǹ n pɛ̀ koko. Ben à fɛ̀ɛ gɔ̃ɔ.
35 Lidadeenɔ kɔ̃n Sarɔnudeenɔ à è, ben aɔ̃ lìɛ wà aɛ dɔ̀ Diia.

Tabita fɛɛna gaan

36 Nɔgbɛ̃ Yesude kee kú Yɔpa à tɔ́n Tabita, kɔ̃n Giriki yão sɔ̃ Dɔkasi. Tɔ́
pì bè zɔ̃. Yã maa kɛna pɛ̀kɔ̃rɛa, bensɔ̃ à takaasideenɔ wɛ̃nda dɔ̃. 37 Gurɔ
beeean à gyãa kɛ̀ à gà. Kɛ̀ wà à zú ò, wà à sɛ̀ wà dàɛ kpɛ́ musu guu. 38 Yɔpa
sɔ̃ɔ zã̀ kɔ̃n Lidaoro. Kɛ̀ Yesudeenɔɔ mà Pita kú gwe, aɔ̃ ń gɔ̃ɔn plaaanɔ zĩ̀a
aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a wà bè: Ǹ mɔ́ wa kiia kpakpaa. 39 Ben Pita fɛ̀ɛ à gàańyo. Kɛ̀ à kà,
wà dìdio kpɛ́ pì musu. Ben gyaanɔnɔ sɔ̃̀zi ń píngi kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo, aɔ̃ uta kɔ̃n
pɔ́kãsãa kɛ̀ Tabita kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ à kpɛ́ kúńyonɔ ɔ̀dɔanɛ. 40 Pita pɛ̀ḿma à ń bɔ́ɛ
bàazi. À kùɛ à adua kɛ̀, ben à aɛ dɔ̀ gɛ̀ pìa à bè: Tabita, ǹ fɛɛ. Kɛ̀ à wɛ́ɛ wɛ̃̀, à
Pita è, ben à fɛ̀ɛ à vɛ̃̀ɛ. 41 Pita à kṹ a ɔɔa à à fɛ̀ɛ à à zɛ̀. Ben à Luda gbɛ̃ pìnɔ
sìsi kɔ̃n gyaanɔnɔ, ben à à kpàḿma bɛ̃ɛ. 42 Yã pì dà Yɔpala píngi, ben wà Dii
náanɛ kɛ̀ gwe pari. 43 Pita gurɔplaa kɛ̀ gwe zaa Simɔ Ãa bɛ.

10

Pita kɔ̃n Kɔnɛliuo

1 Gbɛ̃kee kú Sizarea à tɔ́n Kɔnɛliu. Àmbe soza gãli kɛ̀ wè be Itali gãli
gbɛ̃nsi ũ. 2 Gbɛ̃ pì nɛ́ ludayãdarimɛ, ègɔ̃ Luda vĩa vĩ, àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ ń
píngi. È gba da maamaa, bensɔ̃ ègɔ̃ adua kɛɛ gɛ̃̀n baaagɔ̃. 3 Zĩkea fãantɛ̃ mɔ̀
aagɔ̃ à Luda malaika è tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ wɛ́ɛgupu guu, à gɛ̃̀ a bɛ à bènɛ: Kɔnɛliu. 4 Ben
Kɔnɛliu wɛ́ɛ bìia kɔ̃n vĩao, ben à bè: Bɔ́mɛɛ, Dii? À wèàla à bè: N aduakɛna
kɔ̃n n gbadana gbɛ̃nɔnɛo kà Luda kiia, ben à sì. 5 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa sa, lɛ
aɔ̃ Simɔ kɛ̀ wè benɛ Pita sísi. 6 À pìta gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Simɔ Ãa bɛ. À bɛɛ
kú ísia lɛ́a. 7 Kɛ̀ malaika pì tà, Kɔnɛliu a zĩkɛri gɔ̃ɔn plaa kenɔ sìsi kɔ̃n soza
ludayãdari kɛ̀ nazio. 8 Kɛ̀ à yã pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ píngi, ben à ń zĩ Yɔpa.
9 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben aɔ̃ dà zɛ́n aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n wɛ́tɛ pìo. Gurɔ beeea kɛ̀ ɔfãntɛ̃
kà mìdangura, Pita dì kpɛ́ musu lɛ à adua kɛ. 10 Nɔaa e a dɛɛ à yezi à pɔ́ ble,
ben gurɔɔ kɛ̀ wèe pɔ́blee kɛɛ à wɛ́ɛgupu è. 11 À ludambɛɛ è wɛ̃kɔ̃ana, pɔ́kee
e pitaa lán bisa bíta bà. Bà dɔdɔna a gɛ̃tɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔa píngi, èe suu gĩzĩ.
12 Pɔ́ bori píngi kú à guu, nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔ. 13 Ben wà
bènɛ: Pita, ǹ fɛɛ ǹ dɛ ǹ só. 14 Ben Pita bè: Agya Dii. Mɛ́ɛ tɛ̃̀ pɔ́ ke pɔ́ gbãsĩ ble
zikiro. 15 Ben à kòto pì mà à gɛ̃̀n plaadeeo dɔ wà bè: Pɔ́ kɛ̀ Luda bè à zɛ̃na,
ǹton à tɛ̃̀ boro. 16 À kɛ̀ lɛ gɛ̃̀n aagɔ̃, ben kãndo wà pɔ́ pì gà wà tào ludambɛ.
17 Pita e bídi kɛɛ wɛ́ɛgupu kɛ̀ à è pìa, ben Kɔnɛliu zĩ̀ri kɛ̀ aɔ̃ Simɔ bɛɛ
gbèkanɔ kà gɔ̃ɔ, aɔ̃ɔ zɛna gãnulɛa. 18 Aɔ̃ lɛ́ zù wà gbèka tó gwen Simɔ kɛ̀
wè benɛ Pita pìtan. 19 Ai tia Pita e laasuu lɛɛ wɛ́ɛgupu kɛ̀ à èa, ben Luda
Nini bènɛ: Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔɔ e n gbekaa. 20 Ǹ pita ǹ gáńyo seka sai, zaakɛ
mámbe ma ń zĩmma. 21 Ben Pita pìta à gàa gbɛ̃ pìnɔ kiia à bè: Mámbe gbɛ̃ kɛ̀
ée gbekaa ũ. Bɔ́yãnzin a mɔ kɛ̀zi? 22 Aɔ̃ bè: Sozanɔ gbɛ̃nsi Kɔnɛliu bé à wa
zĩ. Gbɛ̃ maaamɛ, à Luda vĩa vĩ. Yudanɔ píngi è à tɔ́ nnaa sí. Luda malaika
bènɛ à n sísi ǹ mɔ́ a bɛ lɛ à n yã ma. 23 Ben Pita gɛ̃̀ńyo ua à ń yàari kɛ̀.

Kɛ̀ guu dɔ̀, à fɛ̀ɛ à dàń yo zɛ́n. Yɔpa Yesude kenɔ gàao lɛdo. 24 À gurɔ
aagɔ̃deen aɔ̃ kà Sizarea. Kɔnɛliu a danɛnɔ kɔ̃n a gbɛ̃nna fɛ̃̀fɛ̃nɔ kàkɔ̃a èe
ń dãa. 25 Kɛ̀ Pita gɛ̃̀ ua, ben Kɔnɛliu gàa à dàà lɛ à kùɛ à aɛzĩ. 26 Ben Pita à
fɛ̀ɛ à bè: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ. Gbɛ̃nteen ma ũ se. 27 Èe yã ooo ai aɔ̃ gàa wà gɛ̃̀o kpɛ́n,
ben à gbɛ̃nɔ lè kakɔ̃ana gwe paripari. 28 À bèńnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ Yudanɔ zɛ́ vĩ aɔ̃
yãkɔ̃tɛ kɔ̃n bori pãndeo ai aɔ̃ gɛ̃ ń uaro. Mɔde Ludaa ɔ̀dɔamɛ màton gbɛ̃ke
gbãsĩ gwa ke mà à tɛ̃̀ boro. 29 Beee yãnzi kɛ̀ wà ma sisi, ma mɔ seka sai. Má
yezi mà yã kɛ̀ a ma sisia ma sa. 30 Ben Kɔnɛliu bè: À gurɔ siigɔ̃deen yɛ̀, kɛ̀
mɛ́ɛ adua kɛɛ ma bɛ ɔfãntɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃ mɔndaa'i. Ben kãndo ma gbɛ̃ke è zɛna
ma aɛ à pɔ́kãsãa kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ dana 31 à bè: Kɔnɛliu, Luda n aduakɛna sì, n
gbadana kànɛ. 32 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa Simɔ kɛ̀ wè benɛ Pita sísi. À pìta Simɔ Ãa
bɛ zaa ísia lɛ́a. 33 Ben ma gbɛ̃nɔ zĩ̀mma gɔ̃ɔ. Lán n mɔ nà à kɛ̀ maa. Tia sa
wa píngi wá kú kɛ̀ Luda dɔ̃na guu, lɛ wà yã kɛ̀ Dii ònnɛ ǹ owee ma yãnzi.

Pita yã'onaa

34 Pita nà yã'onaa à bè: Má sì yãpura sa kɛ̀ Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro.
35 Bori sãnda píngi tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ èe vĩa kɛɛnɛ, bensɔ̃ è yã maaa kɛɛ, adee yã bé
è kánɛ. 36 Ń lɛ́kpãsã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ Isarailinɔnɛ dɔ̃, à kɛnaao nna Yesu Kirisi
gãzĩ baaru nnaa kpàńnɛ. Àmbe bori sãnda píngi Dii ũ. 37 Á yã kɛ̀ kɛ̀ Yudea
gu sãnda píngi dɔ̃, lán à nàa nà zaa Galili Yaaya waazikɛna batisikɛna yã
musu gbɛra. 38 Á dɔ̃ lán Luda a Ninii pìsi Yesu Nazarɛtia nà, ben à kú kɔ̃n
gbãaao à gàa wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, à yã maaa kɛ̀ńnɛ à gbɛ̃ kɛ̀ Ibilisi ń gɛ̃̀sã ɱ̀ńnɛ
ń kpɛɛnɔ kɛ̃̀kɔ̃a, zaakɛ Ludaa kúo. 39 Wámbe yã kɛ̀ kɛ̀ Yudea bùsun kɔ̃n
Yerusalɛmuo píngi sèedadeenɔ ũ. Wà à lògo lía wà à dɛ̀, 40 ben Luda à fɛ̀ɛ
bɔna gaan à gurɔ aagɔ̃dee zĩ à tò à a zĩnda ɔ̀dɔawe. 41 Èe kɛ gbɛ̃ sãnda píngi
bé à à èro, sé wamɔwa kɛ̀ Luda gĩakɛ à wa sɛ à sèedadee ũunɔ. À fɛɛna gaan
gbɛra wa pɔ́ blè wa í mìo. 42 Ben à dìɛwe wà waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ wà ońnɛ
kɛ̀ ambe gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ píngi yãkpaɛkɛri ũ.
43 Annabinɔ píngi à yã ò aɔ̃ bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à náanɛ kɛ̀nɔ durunnɔ é kɛ̃ḿma à
tɔ́ gãzĩ.

Luda Nini pitana bori pãndenɔa

44 Gurɔɔ kɛ̀ Pita kpɛ́ èe yã pì oońnɛ, Luda Nini pìta gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e yã pì
maanɔa ń píngi. 45 Yã pì bɔ̀ Yuda Yesudee kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ kɔ̃n Pitaonɔ saɛ, kɛ̀ baa
bori pãndenɔn Luda a Ninii pìsiḿma gbaa ũ yãnzi. 46 Zaakɛ aɔ̃ɔ mà aɔ̃e
yãke borii oo aɔ̃e Luda yãbɔnsaɛ kɛnanɔ oo. Ben Pita bè: 47 Gbɛ̃ pìnɔ Luda
Nini è lán wa bà. Dé bé é fɔ̃ à gíńnɛ ń batisikɛnazi? 48 Ben à bè wà batisi
kɛńnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o. Ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à gurɔplaa kɛńyo.

11

Pita bori pãndenɔ yã gbãna Yuda Yesudeenɔnɛ

1 Zĩ̀rinɔ kɔ̃n Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔɔ mà lán bori pãndenɔ Luda yã
sì nà se. 2 Kɛ̀ Pita sù Yerusalɛmu, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n bɛ̃̀ngukɛyãonɔ à taari è
3 aɔ̃ bè: N gɛ̃ gɛfɔɔdeenɔ bɛ n pɔ́ blèńyo. 4 Ben Pita fɛ̀ɛ èe yã pì bɔkɔ̃tɛɛńnɛ
zɛ́azɛa à bè: 5 Má kú Yɔpamɛ, mɛ́ɛ adua kɛɛ, ben ma wɛ́ɛgupu è. Ma pɔ́ke è
lán bisa bíta bà, bà dɔdɔna à gɛ̃tɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔa, à bɔ̀ ludambɛ èe pitaa ma
kiia. 6 Ma wɛ́ɛ pɛ̀a tíii, ma nɔ̀bɔnɔ è à guu, sɛ̃̀tɛpɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ
kɔ̃n bãanɔ. 7 Ben ma kòto mà wà bèmɛ: Pita, ǹ fɛɛ ǹ dɛ ǹ só. 8 Ben ma bè,

agya Dii, tɛ̃̀ pɔ́ kesɔ̃ pɔ́ gbɑ̃sĩ kee e gɛ̃ ma lɛ́n zikiro. 9 Kòto pì bɔna ludambɛ
gɛ̃̀n plaadee bè dɔ, pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛ à gɔ̃̀ wásawasa, màton à tɛ̃̀ boro. 10 À kɛ̀
lɛ gɛ̃̀n aagɔ̃, ben wà ɛ̀ara wà gà píngi wà tào ludambɛ. 11 Gurɔ beee zakan
gɔ̃ɔn aagɔ̃ kɛ̀ wà ń zĩma bɔna Sizareanɔ mɔ̀ ua kɛ̀ má kún. 12 Ben Luda Nini
bèmɛ mà gáńyo seka sai. Wa gbɛ̃ gɔ̃ɔn swɛɛdoo kɛ̀kiinɔ gàamao lɛdo se, ben
wa gɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ zĩ̀maa bɛ. 13 Ben à òwe lán a malaika è nà, à bɔ̀ à mɔ̀azi
a kpɛ́n à òare à gbɛ̃ zĩ Yɔpa à ma sísi, 14 lɛ mà yɑ̃ kɛ̀ eé a mì sí oare, api kɔ̃n
a bɛdeenɔ ń píngi. 15 Kɛ̀ ma na yɑ̃'onaa, Luda Nini pìtaḿma lán à pìtawa
káaku nà. 16 Ben yɑ̃ kɛ̀ Dii ò kɛ̀ dɔ̀magu kɛ̀ à bè, Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀ kɔ̃n
ío, api sɔ̃ é wa batisi kɛ kɔ̃n Luda Ninio. 17 Kɛ̀ Luda gba dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ńnɛ kɔ̃n
wamɔwa kɛ̀ wa Dii Yesu Kirisi náanɛ kɛ̀nɔ, dén ma ũ mà fɔ̃ mà gí Ludanɛ?
18 Kɛ̀ aɔ̃ yɑ̃ pì mà, aɔ̃ɔe yɑ̃ke o dɔro, ben aɔ̃ Luda tɔ́ bɔ̀ wà bè: Wá è Luda
ɛ̀ara à bori pɑ̃ndenɔ gbà zɛ́ dɔ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yɑ̃aroo e.

Antiɔkudeenɔ zɛna kɔ̃n Yesuo

19 Wɛ́ɛtɑ̃mmana kɛ̀ fɛ̀ɛ Sitivĩ gaa gbɛra bé à tò gbɛ̃nɔ fɑ̃̀akɔ̃a wà tà Fenisia
bùsun kɔ̃n Sipiru bùsuo kɔ̃n Antiɔkuo, aɔ̃ɔe Luda yɑ̃ oo Yudanɔnɛ ńtɛ̃ɛ.
20 Mɔde aɔ̃ gbɛ̃ kenɔ nɛ́ Sipiru bùsu kɔ̃n Sirɛni bùsuo gbɛ̃nɔnɛ, ben aɔ̃
gàa Antiɔku aɔ̃ɔe yɑ̃ oo bori pɑ̃ndenɔnɛ se dɔ, aɔ̃ɔe Dii Yesu baaru nnaa
kpaańnɛ. 21 Dii e ɔ daaḿma, ben gbɛ̃nɔ yɑ̃ pì sì pari aɔ̃ aɛ dɔ̀ Diia.

22 Ben yɑ̃ pì baaru kà Yerusalɛmu sɔsi gbɛ̃nɔ kiia, ben aɔ̃ Banaba zĩ̀
Antiɔku. 23 Kɛ̀ à kà gwe, à è lán Luda aubarika kɛ̀ńnɛ nà, ben à pɔɔ kɛ̀ nna.
À lɛ́ dàḿma ń píngi aɔ̃ zɛ kɔ̃n Diio kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 24 Banaba nɛ́ gbɛ̃ maaamɛ,
Luda Nini kɔ̃n ludanaanɛkɛnao pɛ̀kɔ̃rɛa, ben wà kàara Dii gbɛ̃nɔ guu pari.
25 Ben Banaba gàa Taasu lɛ à Solu wɛtɛ. 26 Kɛ̀ à à è, ben à sùo Antiɔku. Aɔ̃ègɔ̃
kaakɔ̃a kɔ̃n sɔsi gbɛ̃nɔ paripari aɔ̃gɔ̃ yɑ̃ daańnɛ ai wɛ̃̀ do papana. Antiɔku
gwen wà Yesu ìbanɔ sìsin Yesudeenɔ ũ káaku.

27 Gurɔ beeean annabinɔ bɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ mɔ̀ Antiɔku. 28 Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀
wè benɛ Agabu fɛ̀ɛ à zɛ̀ à gĩakɛ à dekaa bíta kɛ̀ eé ká anduna guu píngi yɑ̃
òńnɛ kɔ̃n Luda Nini gbɑ̃aao. Kalaudiu kíblena gurɔn dekaa pì kà. 29 Ben
Yesudeenɔ zɛ̀o wà ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú Yudeanɔ kámasa kɛ lán baade gbɑ̃aa
kà nà wà kpɑ̃sɑ̃ńnɛ. 30 Ben aɔ̃ kɛ̀ lɛ aɔ̃ Banaba kɔ̃n Soluo zĩ̀o aɔ̃ kpá ń
gbɛ̃nsinɔa.

12

Yemisi dɛna kɔ̃n Pita dana kpɛ́siaan-o

1 Gurɔ beeean kí Hɛrɔdu ɔ pɛ̀ɛ Yesude kenɔa pɑ̃sĩpɑ̃sĩ. 2 À Yohana vĩ̀i
Yemisi dɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. 3 Kɛ̀ à è yɑ̃ beee kɛ̀ Yudanɔnɛ nna, ben à ɛ̀ara à Pita
kũ̀ dɔ. À beee kɛ̀ Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa zĩmɛ. 4 Kɛ̀ à Pita kũ̀, à à dà kpɛ́siaan
à à nà sozanɔnɛ ń ɔzĩ aɔ̃ à dɑ̃kpa. Soza pìnɔ gɑ̃li doo nɛ́ gɔ̃ɔn siisiigɔ̃mɛ lɛo
siigɔ̃. À dìɛ à yɑ̃kpaɛ kɛo gbɛ̃nɔ wáa Banla zĩbaa gbɛra. 5 Ben wà Pita kũna
kpɛ́siaan, mɔde sɔsi gbɛ̃nɔɔ e adua kɛɛnɛ zɛna sai.

Pita bɔna kpɛ́siaan

6 Zĩ kɛ̀ tó guu dɔ̀ kɛ̀ Hɛrɔdu é bɔo, zĩ beeea gwɑ̃avĩn Pita e ii oo soza gɔ̃ɔn
plaaanɔ dagura yina kɔ̃n mɔ̀kyakooo mɛ̀n plaa, bensɔ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔɔ kú
kpɛɛlɛa aɔ̃ɔe kpɛ́ pì dɑ̃kpaa. 7 Kɑ̃ndo gɔ̃ɔ Dii malaika gɛ̃̀ gwe, ben kpɛ́ pì pù.
À Pita lɛ̀ a gbɑ̃̀ntɛ̃a à à vù à bè: Ǹ fɛɛ kpakpaa. Ben mɔ̀kyakoo pìnɔ bɔ̀ɛ à ɔɔa.
8 Ben malaika pì bènɛ: Ǹ n uta da ǹ n kyatee kpá. Pita kɛ̀ lɛ, ben malaika

pì bè: Ǹ n uta kakɔ̃a ǹ kũ ǹ témazi. 9 Ben Pita bɔ̀ à tɛ̀zi. Èe yã kɛ̀ malaika
e kɛɛnɛ dɔ̃ yãpuraa ũro, èe daa nanaan ée oo. 10 Aɔ̃ gɛ̃̀tɛ gudãkpari káakula
kɔ̃n à plaadeeo, ben aɔ̃ kà bĩilɛa. Bĩilɛ pì gbà nɛ́ mɔ̀mɛ, ben à wɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n a
zĩndao. Aɔ̃ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ wɛ́tɛn, ben gwe gɔ̃ɔ malaika pì Pita tò zɛ́daa guu.
11 Kɛ̀ Pita wɛ́ɛ kɛ̃̀kɔ̃a à bè: Má dɔ̃ sãnsãn sa kɛ̀ Dii a malaika zɩ̃̀, lɛ à ma bɔ
Hɛrɔdu ɔzĩ kɔ̃n yã kɛ̀ Yudanɔ wɛ́ɛ dɔzi wà kɛmɛɛo píngi.

12 Kɛ̀ à làakari sù, à gàa Yohana kɛ̀ wè benɛ dɔ Maaku da Mariama bɛ. Wà
kakɔ̃ana gwe pari wèe adua kɛɛ. 13 Kɛ̀ à gãnu gbà lɛ̀, ben nɔgbɛ̃ zĩkɛri kɛ̀
wè benɛ Roda gàa gwa. 14 Kɛ̀ à Pita kòto dɔ̃̀, pɔnnaa guu èe zɛ́ wɛ̃ro, à bàa
lɛ̀ à ɛ̀ara à gàa à bèńnɛ Pita zɛ kpɛɛlɛa. 15 Wà bènɛ: Ĩa e kaamman yɔ́? Ben
à zɛ̀o kɛ̀ yãpuramɛ. Ben wà bè: À malaikamɛ. 16 Pita kpɛ́ èe gbà lɛɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ
wɛ̃̀, aɔ̃ à è, ben yã pì bɔ̀ ń saɛ. 17 Ben à ɔ kɛ̀ńnɛ yáku aɔ̃ yĩtɛ, ben à tɔ̃̀kɛ̃ńnɛ
lán Dii a bɔ kpɛ́siaan nà. Ben à bè: À gá à o Yemisinɛ kɔ̃n wa gbɛ̃ kpaaanɔ.
Ben à bɔ̀ à gàa gu pãndea dɔ.

18 Kɛ̀ guu dɔ̀, zɔka gbãaa gɛ̃̀ sozanɔ dagura aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa: Bɔ́ bé à Pita lè?
19 Hɛrɔdu bè wà à wɛtɛ. Kɛ̀ wèe à ero, ben à yã làla gudãkpari pìnɔa, ben à
bè wà ń dɛdɛ.

Hɛrɔdu gana

Beee gbɛra Hɛrɔdu bɔ̀ Yudea à gàa à gurɔplaa kɛ̀ Sizarea. 20 À pɔ fɛ̃̀
Tayadeenɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔzi maamaa, ben gbɛ̃ beeenɔ lɛdolɛ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ à gwa
lɛdo. Aɔ̃ gàa kína pì bɛgwari Blasatu kiia. Kɛ̀ Blasatu ń yãzɛ è, aɔ̃ gàa lɛdolɛ
kɛ kɔ̃n Hɛrɔduo, zaakɛ aɔ̃ bùsu pɔ́blee è bɔ à bùsummɛ.

21 Kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ wà dìɛ kà, Hɛrɔdu a kíble'utanɔ dà à gàa à vɛ̃̀ɛ a tintia, ben à
yã ò gbɛ̃nɔnɛ. 22 Gbɛ̃nɔ wii lɛ̀ wà bè: Luda ke bé èe yã oo, èe kɛ gbɛ̃nteenlo.
23 Gwe gɔ̃ɔ Dii malaika à lɛ̀ à à nɛ̀, kɛ̀ èe bítakɛɛ dɔ̃ Ludanɛro yãnzi, ben à
mɛ̀ kɔ̀kɔ kà à gà.

24 Luda yã gɔ̃̀ dagula èe kaara. 25 Banaba kɔ̃n Soluo sɔ̃, kɛ̀ aɔ̃ ń kámasa yã
kɛ̀kɛ wà yãa, aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ Yohana kɛ̀ wè benɛ Maaku sɛ̀ wà tào.

13

Banaba kɔ̃n Soluo zĩna

1 Annabinɔ kɔ̃n yãdannɛrinɔɔ kú Antiɔku sɔsi gbɛ̃nɔ tɛ́, aɔ̃ tɔ́n Banaba
kɔ̃n Simɛɔ kɛ̀ wè benɛ Báasiaao kɔ̃n Sirɛni bùsu gbɛ̃ Lusiuo kɔ̃n Manaɛ kɛ̀ nɛ́
blè kɔ̃n kí Hɛrɔduo lɛdooo kɔ̃n Soluo. 2 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe dɔnzi kɛɛ Diinɛ kɔ̃n
lɛ́yinao, Luda Nini bè: À Banaba kɔ̃n Soluo diɛ ńdona zĩi kɛ̀ ma ń sɛ́a yãnzi.
3 Kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ yì aɔ̃ adua kɛ̀, ben aɔ̃ ɔ dìdim̀ma aɔ̃ ń gbáɛ, aɔ̃ dà zɛ́n.

Kuuna Sipiru bùsun

4 Kɛ̀ Luda Nini Banaba kɔ̃n Soluo zɩ̃̀ lɛ, aɔ̃ gàa Sɛlusia. Zaa gwe aɔ̃ gɛ̃̀
góro'itɛn aɔ̃ gàa Sipiru bùsun. 5 Kɛ̀ aɔ̃ kà Salami, aɔ̃ Luda yã waazi kɛ̀
Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ guu. Yohana Maaku kúńyo dɔnlɛri ũ. 6 Aɔ̃ bɔ̀ɛ luan
pìn ai Pafɔ, ben aɔ̃ kpàkɔ̃a kɔ̃n Yuda dabukɛri kɛ̀ dɛ annabi ɛgɛɛ ũuo gwe. À
tɔ́n Yesunɛ. 7 Ègɔ̃ kú kɔ̃n bùsu pì gbɛ̃nsi Sɛgiu Pɔluo. Gbɛ̃nsi pì nɛ́ ɔ̃ndɔ̃rimɛ,
ben à Banaba kɔ̃n Soluo sìsi kɛ̀ à yezi à Luda yã ma yãnzi. 8 Dabukɛri pì tɔ́n
Ɛlima kɔ̃n Giriki yão. À íbɛtɛ kpàńyo, èe wɛtɛɛ à gbɛ̃nsi pì swã gbãgbã lɛ àton
Yesu náanɛ kɛro yãnzi. 9 Ben Solu kɛ̀ wè be dɔ Pɔlu, Luda Nini dìa, ben a
wɛ́ɛ pɛ̀ Ɛlimaa à bè: 10 Ibilisi nɛ́nɔ doken n ũ! Maa píngi kpaaside! Gbɛ̃ntee
kɛ̀ yã zaa píngi pɛ̀kɔ̃rɛa! Wɛ́ɛzɛ̃ri pãsĩ! Nɛ́ Dii zɛ́ súusu liɛna kpɛɛgãnda

tóroo? 11 Tia sa Dii é ɔ kúɛmma lɛ ǹ vȉa kũ. Nɛ́ gurɔplaa kɛ ɔfãntɛ̃'esai.
Gwe gɔ̃ɔ Ɛlima wɛ́ɛ gɔ̃̀ dãadãa, gusiaa kùɛa. Ben èe ɔ máɛmaɛɛ à gbɛ̃ wɛtɛ à
a ɔ kũ. 12 Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì yã kɛ̀ kɛ̀ pì è, à Dii náanɛ kɛ̀, zaakɛ Dii yã kɛ̀ Pɔlu dànɛ
à kũ̀ gbãa.

Kuuna Antiɔku kɛ̀ kú Pisidia bùsun
13 Ben Pɔlu gɛ̃̀ góro'itɛn kɔ̃n a gbɛ̃nɔ aɔ̃ bɔ̀ Pafɔ wà gàa Pɛga, Pamfilia
bùsun. Gwen Yohana Maaku ń tón à ɛ̀ara à tà Yerusalɛmu. 14 Bɔna
Pɛga aɔ̃ gàa Antiɔku kɛ̀ kú Pisidia bùsun. Kámmaboguɔɔ zĩ aɔ̃ gàa wà vɛ̃̀ɛ
aduakɛkpɛn. 15 Doka kɔ̃n annabinɔ takadanɔ kyókɛna gbɛra aduakɛkpɛ
gbɛ̃nsinɔ gbɛ̃ zĩ̀ à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó á kaarana yãke vĩ à o gbɛ̃nɔnɛ, à o. 16 Ben
Pɔlu fɛ̀ɛ à ɔ zùńnɛ à bè: Isarailinɔ kɔ̃n bori pãnde dɔnzirinɔ, à ma yã ma.
17 Isarailinɔ Luda wa dezinɔ sɛ̀, ben à ń borii kàara kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Igipiti bùsun.
Ben à bɔ̀ńyo gwe kɔ̃n a gbãa bítao. 18 À ń gwa gbáan lán wɛ̃̀ baplaaa bà. 19 À
gbãaa blè Kanaa bùsu bori mɛ̀n swɛɛplaaanɔa, ben à ń bùsu pì kpàḿma.
20 À píngi kà wɛ̃̀ wàa plaa kpɛ́ baplaa akuri taka. Beee gbɛra à yãgɔ̃gɔ̃rinɔ
dìɛńnɛ ai à gàa pɛ́ annabi Samuɛlia. 21 Kɛ̀ aɔ̃ kína gbèka, ben Luda Kisi nɛ́
Solu, Bɛyãmi borii dìɛńnɛ. À kpata blè wɛ̃̀ baplaa, 22 ben Luda à bɔ̀ kpatan
à Dauda kà à gɛ̃ɛ ũ. Luda Dauda yã ò à bè á è Yɛsɛ nɛ́ Dauda pɔɔ kɛ̀are, eé
a pɔyezi píngi yã kɛmɛ. 23 À borii guu à Yesu bɔ̀n Isarailinɔnɛ Mìsiri ũ lán
à à lɛ́ gbɛ̃̀ nà. 24 Ai Yesu pì gɔ̃ gá mɔ́ Yaaya gĩakɛ à waazi kɛ̀ Isarailinɔnɛ ń
píngi, à òńnɛ aɔ̃ ń nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ batisi kɛ. 25 Kɛ̀ Yaaya zĩi kà yãana à bè: Dén ée
daa má dɛ a ũu? Gbɛ̃ kɛ̀ á wɛ́ɛ dɔzin ma ũro. À ma! Adee e mɔɔ ma gbɛra,
mɛ́ɛ ká mà à kyatee bɔbɔnɛro.
26 Ma gbɛ̃nɔ, Ibraĩ boriinɔ kɔ̃n bori pãnde dɔnzirinɔ, wapinɔn Luda
mìsina yã kɛ̀kii kpȁsãwe. 27 Yerusalɛmudeenɔ kɔ̃n ń gbãadeenɔɔ e Yesu
dɔ̃ro, aɔ̃ɔe annabinɔ takada kɛ̀ wègɔ̃ à kyó kɛɛ kámmaboguɔɔ zĩ píngi zɛ́
dɔ̃ro, ben aɔ̃ɔ tò annabi pìnɔ yã pàpa aɔ̃ yã vɛ̃̀ɛa. 28 Aɔ̃ɔe yãke ea kɛ̀ à kà
wà à dɛro, ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia wà à dɛ. 29 Kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ à yã musu
kɛ̀ píngi, wà à pìta lía wà à dàɛ mirawɛɛn. 30 Mɔde Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan.
31 Gurɔ pariinɔ guu à bɔ̀ à mɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Galili aɔ̃ gàao Yerusalɛmunɔzi.
Aɔ̃mbe à sèedadeenɔ ũ gbɛ̃nɔnɛ. 32 Wapinɔ sɔ̃, wa mɔ à baaru nnaa kpáare.
Lán Luda lɛ́ gbɛ̃̀ wa dezinɔnɛ nà 33 à kɛ̀ wamɔwa kɛ̀ wá dɛ aɔ̃ borii ũunɔnɛ,
à Yesu fɛ̀ɛ lán wà ò Saamu plaadee guu nà. Luda bè:
Ma nɛ́n n ũ,
gbȁan ma n i.
34 Èe yai kũro, mɔde Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan lán Ludaa ò nà yã à bè:
Mɛ́ kúadona aubarika kɛare yãpura
lán má ò Daudanɛ nà.
35 Ben wà ò gukea dɔ wà bè:
Nɛ́ we n gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
36 Dauda sɔ̃ Luda pɔyezi kɛ̀ a gurɔɔa, à gà wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n à dezinɔ
pɔ́o, ben à yai kũ̀. 37 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan pì e yai kũro. 38 Ma gbɛ̃nɔ,
àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ durunnɔ kɛ̃nnɛna waazi kɛ̀ wée kɛɛaree bɔ̀ Yesu gãzĩmɛ. 39 Musa
doka è fɔ̃ à tò yã bɔńyo nnaro, mɔde Luda è tó yã bɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu
náanɛ kɛɛnɔ nna à píngi guu. 40 À làakari kɛ, lɛ yã kɛ̀ annabinɔɔ ò tón a lero
41 aɔ̃ bè:
À ma, a faborinɔ,
à kɛ gìri à kaatɛ,

zaakɛ mɛ́ yãke kɛ a gurɔɔa.
Baa tó wà òare, é síro.
42 Kɛ̀ Pɔlu kɔ̃n Banabao e bɔɛɛ aduakɛkpɛn, wà kùɛńnɛ aɔ̃ ɛara wà mɔ́ yã
pì ońnɛ kámmabogurɔ làa dɔ. 43 Kɛ̀ wèe fãakɔ̃a, Yudanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi
kɛńyonɔ bɔ̀ wà tɛ̀ Pɔlu kɔ̃n Banabaozi pari. Aɔ̃ yã òńnɛ aɔ̃ lɛ́ dàḿma, lɛ aɔ̃gɔ̃
gaa aɛ kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ńnɛo.
44 Kámmabogurɔ làa wɛ́tɛdeenɔ kàkɔ̃a ń píngi wà mɔ̀ Dii yã ma. 45 Kɛ̀
Yudanɔ parii è lɛ, aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpà maamaa, ben aɔ̃e Pɔlu yã ɛgɛ boo
wèe à sɔ̃sɔ̃ɔ. 46 Ben Pɔlu kɔ̃n Banabao yã òńnɛ kɔ̃n kùgbãaao wà bè: Ámbe
à kɔ̃ sìo wà Luda yã oare gĩa káaku. Zaakɛ a gizi ée daa ée ká à wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaroo ero, wé ɛara wà aɛ dɔ bori pãndenɔa sa. 47 Zaakɛ Dii yã kɛ̀ dìɛwe à
bè:
Ma n diɛ gupuraa ũ bori pãndenɔnɛ,
lɛ ǹ gá kɔ̃n mìsina yão ai tɔɔtɛ lɛ́ zɛkiia.
48 Kɛ̀ bori pãndenɔ yã pì mà, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna aɔ̃ bɛ̀ɛ lì Dii yãnɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀
Luda ń díɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro pɔ́ ũunɔ Yesu náanɛ kɛ̀. 49 Ben Dii yã dà bùsu
pìla píngi. 50 Yudanɔ ɔ sɔ̃̀ bori pãnde nɔgbɛ̃ dɔnziri bɛ̀ɛdeenɔzi kɔ̃n wɛ́tɛ
gbãadeenɔo, ben aɔ̃ wɛ́ɛ tã̀ Pɔlu kɔ̃n Banabaoa aɔ̃ pɛ̀ḿma ń bùsun. 51 Aɔ̃ lutɛ̃
gògo ń gbánɔa aɔ̃ tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ, ben aɔ̃ gàa Ikɔniu. 52 Yesudeenɔ
sɔ̃, Luda Nini pɛ̀kɔ̃rɛḿma kɔ̃n pɔnnaao.

14

Kuuna Ikɔniu

1 Aɔ̃ɔ kɛ̀ Ikɔniu lán aɔ̃ɔ kɔ̃ dɔ̃o nà, aɔ̃ gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn aɔ̃ yã ò ai
Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ Dii náanɛ kɛ̀ paripari. 2 Ben Yuda kɛ̀ aɔ̃ gì yã
pì sízinɔ bori pãndenɔ swã gbã̀gbã Yesudeenɔnɛ aɔ̃ íbɛtɛ kpàńyo. 3 Baa kɔ̃n
beeeo Pɔlu kɔ̃n Banabao gurɔplaa kɛ̀ gwe aɔ̃ Dii yã ò kɔ̃n kùgbãaao, ben Dii
ń gbá zɛ́ aɔ̃ sèedanɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ̀, kɛ̀ yãpuraa kpà a gbɛ̃kɛyã kɛ̀ aɔ̃e ooa.
4 Ben wɛ́tɛdeenɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a, gbɛ̃kenɔ zɛ̀ kɔ̃n Yudanɔ, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kɔ̃n zĩ̀rinɔ.
5 Ben Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ kɔ̃n ń gbãadeenɔ zɛ̀o wà wɛ́ɛ tãḿma wà ń
pápa gbɛ̀o. 6 Kɛ̀ Pɔlu kɔ̃n Banabao ń yã dɔ̃̀, ben aɔ̃ bàa sì wà tà Likaonia bùsu
wɛ́tɛnɔ guu, Lisitira kɔ̃n Dɛbio kɔ̃n ń lakutunɔ. 7 Ben aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe baaru
nnaa pì kpaańnɛ gwe.

Kuuna Lisitira

8 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú Lisitira à gbánɔɔ fɛ̃fɛ̃na. Zaa lán wà à ì nà ɛrɛmɛ, èe táa o
zikiro. 9 Èe swã kpaa Pɔlu yãzi, ben Pɔlu wɛ́ɛ pɛ̀a tíii, à è à ludanaanɛkɛna
kà à à kɛ̃kɔ̃a, 10 ben à bènɛ kɔ̃n kòto gbãaao: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ n gbáa. Ben à vĩ̀ à zɛ̀
à nà táa'onaa. 11 Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ è lán Pɔlu kɛ̀ nà, ben aɔ̃ wiii kàkũn kɔ̃n Likaonia
yão wà bè: Tãanɔ lì gbɛ̃nteenɔ ũ aɔ̃ pìtawa. 12 Aɔ̃ tɔ́ kpà Banabanɛ Zusu,
Pɔlu sɔ̃ Ɛmɛsi kɛ̀ àmbe è dɔńnɛ aɛ kɔ̃n yã'onao yãnzi. 13 Zusu pì kpɛ́ kú wɛ́tɛ
kpɛɛ, ben à gbã̀gbãri mɔ̀ kɔ̃n zùswaree kɛ̀ wà lávu zãblebɔ kɛ̀ńnɛnɔo wɛ́tɛ
bĩilɛa. À yezi gbɛ̃nɔ saa oo zĩ̀rinɔa. 14 Kɛ̀ Banaba kɔ̃n Pɔluo yã pì mà, aɔ̃
ń utanɔ gà wà kɛ̃̀kɛ̃, ben aɔ̃ sì gbɛ̃nɔ tɛ́ kɔ̃n wiiio 15 wà bè: Gbɛ̃nɔ, bɔ́yãnzi
ée kɛɛ lɛzi? Gbɛ̃nteenɔn wa ũ se lán a bà. Baaru nnaan wée kpaaare, lɛ à
kpɛɛ li pɔ́ gina kɛ̀nɔnɛ à aɛ dɔ Luda Wɛ̃̀ndidea. Àmbe à musu kɛ̀ kɔ̃n tɔɔtɛo
kɔ̃n ísiaao kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi. 16 À bori píngi tò yã aɔ̃ ń zĩnda zɛ́ sɛ̀.
17 Baa kɔ̃n beeeo à a zĩnda ɔ̀dɔaare maakɛna guu. È tó lou maare lɛ à pɔ́ kɛ̃

a gurɔɔa. È a gba pɔ́ble bíta lɛ àgɔ̃ kú pɔnnaa guu. 18 Baa kɔ̃n yãbee'onao,
ɔsi kɔ̃n ɔsiio aɔ̃ gbasa wà gì gbɛ̃nɔnɛ wà saa ońma.

19 Ben Yudanɔ bɔ̀ Antiɔku kɔ̃n Ikɔniuo aɔ̃ mɔ̀ wà gbɛ̃nɔ swã gbã̀gbã.
Ben aɔ̃ Pɔlu pàpa gbèo aɔ̃ à gàɛ wà bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ, aɔ̃ɔe daa à gàmɛ. 20 Kɛ̀
Yesudeenɔ kàkɔ̃azi, ben à fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu. Kɛ̀ guu dɔ̀, àpi kɔ̃n Banabao
gàa Dɛbi.

Zĩ̀rinɔ tana Antiɔku

21 Kɛ̀ aɔ̃ baaru nnaa kpàńnɛ wɛ́tɛ pì guu, aɔ̃ gbɛ̃nɔ è pari. Ben aɔ̃ ɛ̀ara
wà gàa Lisitira kɔ̃n Ikɔniuo kɔ̃n Antiɔkuo, 22 aɔ̃ɔe Yesudeenɔ gbaa gbãaa,
aɔ̃ɔe lɛ́ daamma aɔ̃ zɛ gbãa Yesu náanɛkɛna guu wà bè: Séde wà nawɛ̃a kɛ
maamaa gĩa, gbasa wà gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 23 Aɔ̃ gbɛ̃nsinɔ dìɛńnɛ
sɔsi kɔ̃n sɔsio, ben aɔ̃ adua kɛ̀ńnɛ kɔ̃n lɛ́yinao aɔ̃ ń ná Dii kɛ̀ aɔ̃ à náanɛ kɛ̀
ɔzĩ.

24 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ Pisidia bùsu kpa, ben aɔ̃ kà Pamfilia bùsun. 25 Aɔ̃ Luda yã ò
Pɛga, ben aɔ̃ gàa Atalia. 26 Gwen aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛn, aɔ̃ tà Antiɔku, guu kɛ̀ wà
ń ná Ludanɛ a ɔzĩ yã, lɛ à gbɛ̃kɛɛ kɛńnɛ zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ wà yã̀a tia yã musu.
27 Kɛ̀ aɔ̃ kà, aɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a aɔ̃ yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ńnɛ gbã̀ńnɛ píngi, lán à
bori pãndenɔ gbà zɛ́ aɔ̃ a náanɛ kɛ̀ nà. 28 Ben aɔ̃ gurɔplaa kɛ̀ńyo gwe.

15

Yãgɔ̃gɔ̃na Yerusalɛmu

1 Gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Yudea aɔ̃ mɔ̀ Antiɔku, ben aɔ̃ yã dà Yesudeenɔnɛ wà bè:
Tó ée bã̀ngu kɛ lán Musa dìɛ nàro, é mìsina ero. 2 Pɔlu kɔ̃n Banabao zɔka
kàńzi aɔ̃ lɛokpakɔ̃a kɛ̀ńyo maamaa yã pì musu. Ben Yesudeenɔ zɛ̀o Pɔlu
kɔ̃n Banabao kɔ̃n ń gbɛ̃kenɔ gá Yerusalɛmu lɛ aɔ̃ yã pì gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n zĩ̀rinɔ
kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ. 3 Aɔ̃ gàa wà zɛ̀ńnɛ, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ Fenisia kɔ̃n Samariao bùsu
kpaao. Aɔ̃ bori pãndenɔ nɔ̀sɛliɛna yã tɔ̃kɛ̃̀ ń gbɛ̃nɔnɛ gwe, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna
maamaa. 4 Kɛ̀ aɔ̃ kà Yerusalɛmu, sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃n zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ gbãakɛ
kpàńzi, ben aɔ̃ yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ńnɛ píngi baaru kpàńnɛ. 5 Ben Farisi Yesude
kenɔ fɛ̀ɛ wà bè: Séde bori pãndenɔ bã̀ngu kɛ, wà ońnɛ aɔ̃gɔ̃ Musa doka
kũna. 6 Ben zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a aɔ̃ɔe yã pì gwaa. 7 Kɛ̀ yãgɔ̃gɔ̃na
gbã̀a kũ̀, Pita fɛ̀ɛ à bèńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kɛ̀ Luda ma diɛ a tɛ́ à gì kɛ̀, lɛ bori
pãndenɔ Yesu baaru nnaa ma ma lɛ́n aɔ̃ à náanɛ kɛ. 8 Luda baade píngi
nɔ̀sɛ dɔ̃, ben à ń gbá a Ninii ń sina sèeda ũ lán à wa gba nà. 9 Ludaa e ń diɛ
doodo kɔ̃n wapinɔro. À ń nɔ̀sɛ pìpińnɛ kɛ̀ aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀ yãnzi. 10 Bɔ́yãnzi
ée Luda lɛɛ ée gwaa tiazi? Asoo kɛ̀ wa dezinɔ fùa wà sɛ́ kɔ̃n wapinɔ, àmbe
á yezi à dińnɛɔ́? 11 Lɛnlo! Wá sì kɛ̀ wé mìsina e Dii Yesu gbɛ̃kɛ yãnzi lán
aɔ̃pinɔ bà se.

12 Gbɛ̃nɔ kɛ̀ kítikiti ń píngi, ben aɔ̃ swã kpà Banaba kɔ̃n Pɔluozi, aɔ̃ɔe
sèedanɔ kɔ̃n dabuyã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ ń gãzĩ bori pãndenɔ tɛ́nɔ oońnɛ. 13 Kɛ̀ aɔ̃
yã ò wà yã̀a, Yemisi fɛ̀ɛ à yã ò à bè: Ma gbɛ̃nɔ, à ma yã ma. 14 Simɔ ò lán
Luda wɛ́ɛ pã̀ bori pãndenɔla káaku nà à gbɛ̃nɔ sɛ̀ ń tɛ́ a pɔ́ ũ. 15 Annabinɔ
yãnɔ kɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n beeeo, zaakɛ aɔ̃ bè:

16 Beee gbɛra mɛ́ ɛara mà mɔ́ mà Dauda bɛzĩ bo,
mɛ́ à guforonɔ kɛkɛ mà tata mà à fɛɛ,
17 lɛ gbɛ̃ntee kpaaanɔ ma kii wɛtɛ,
bori pãnde gbɛ̃ kɛ̀ ma tɔ́ kúmma pìnɔ ń píngi.
Dii kɛ̀ èe yã pì kɛɛ bé à ò,

18 àmbe à tò wà yã pì dɔ̃ zaa káaku.
19 Beee yãnzi má è à maa wà yã kɛ̀ zĩ'ũu diɛ bori pãnde kɛ̀ aɔ̃e aɛ dɔɔ
Ludaanɔnɛro. 20 Wà takada kɛ̃ńnɛ aɔ̃ mì kɛ̃ tãa póbleea kɔ̃n pãpãkɛnao
kɔ̃n nɔ̀bɔ kòtokpasaio kɔ̃n aruo. 21 Zaakɛ à gì kɛ̀ kɛ̀ wègɔ̃ Musa takada kyó
kɛɛ aduakɛkpɛnɔ guu kámmabogurɔɔ zĩ píngi wègɔ̃ à doka waazi kɛɛ wɛ́tɛ
kɔ̃n wɛ́tɛo.

Gbɛ̃nɔ zĩna bori pãnde Yesudeenɔa

22 Ben zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sɔsi gbɛ̃nɔ píngi zɛ̀o wà gbɛ̃nɔ bɔ ń tɛ́ wà
ń zĩ Antiɔku kɔ̃n Pɔluo kɔ̃n Banabao. Ben aɔ̃ ń aɛde kenɔ bɔ̀, Yudasi kɛ̀ wè
benɛ Basaba kɔ̃n Silasio. 23 Wà ń zĩ láo, yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ à guun yɛ̀:

Wamɔwa zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ wa ì kpà amɔa wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ bori
pãnde ũunɔa zaa Antiɔku kɔ̃n Siria bùsuo kɔ̃n Silisia bùsuo. 24 Wá mà
wa gbɛ̃kenɔ gàa a kiia wa lɛ́ saɛ, aɔ̃ a nɔ̀sɛ yàkaare aɔ̃ a da bídin ń yã'ona
guu. 25 Ben wa lɛdolɛ kɛ̀ wa zɛo kɛ̀ wà gbɛ̃nɔ bɔ wà ń zĩawa kɔ̃n wa gbɛ̃
yenzideenɔ Banaba kɔ̃n Pɔluo 26 kɛ̀ aɔ̃ gì ń wɛ̃̀ndizi wa Dii Yesu Kirisi
tóbɔna yãnzi. 27 Beee yãnzi wée Yudasi kɔ̃n Silasio zĩiawa, lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ wá
kɛ̃̀ lán oare kɔ̃n lɛ́o. 28 Zaakɛ Luda Nini kɔ̃n wapinɔ wa zɛo wàton aso ke
diarero, séde pó kɛ̀ zɛ́ vĩi kɛ̀kiinɔ. 29 À mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kɛ̀ wà saa òo tãaaa kɔ̃n
aruo kɔ̃n nɔ̀bɔ kòtokpasaio kɔ̃n pãpãkɛnao. À maa à mì kɛ̃ beeenɔa. Wà
kɔ̃ e aafia!

30 Ben wà ń gbáɛ aɔ̃ gàa Antiɔku. Aɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ lá pì
kpàḿma. 31 Kɛ̀ aɔ̃ à kyó kɛ̀, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa kɔ̃n nɔ̀sɛyĩikũyã pìo.
32 Yudasi kɔ̃n Silasio nɛ́ annabinɔmɛ, ben aɔ̃ lɛ́ dà ń gbɛ̃ pìnɔa maamaa aɔ̃
ń gbá gbãaa. 33 Kɛ̀ aɔ̃ gurɔplaa kɛ̀ gwe, Yesudeenɔ lɛ́ zàḿma, ben aɔ̃ tà ń
zĩ̀rinɔ kiia aafia. 34-35 Pɔlu kɔ̃n Banabao gɔ̃̀ Antiɔku. Kɔ̃n gbɛ̃ pari pãndenɔ
aɔ̃ Dii yã dàńnɛ, aɔ̃ baaru nnaa kpàńnɛ.

Pɔlu kɔ̃n Banabao kɛ̃kɔ̃ana

36 Gurɔ plaaa gbɛra Pɔlu bè Banabanɛ: Wà ɛara wà gá wa gbɛ̃nɔ gwa
wɛ́tɛ kɛ̀ wa Dii yã waazi kɛ̀n yãanɔ guu, wàgɔ̃ dɔ̃ lán aɔ̃ɔ kuu nà. 37 Banaba
yezi à Yohana Maaku sɛ́ à gáńyo, 38 ben Pɔlu e daa à maa aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀ḿma
Pamfilia à gì tɛ́ńzi ń zĩi guu sɛ́ dɔro. 39 Kɛ̀ aɔ̃e kɔ̃ yã maro, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a.
Banaba Maaku sɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛn aɔ̃ gàa Sipiru. 40 Ben Pɔlu Silasi sɛ̀.
Yesudeenɔ ń ná Diinɛ a ɔzĩ lɛ à gbɛ̃kɛɛ kɛńnɛ, ben aɔ̃ dà zɛ́n, 41 aɔ̃ bɔ̀ɛ Siria
kɔ̃n Silisiao aɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔ gbà gbãaa.

16

Pɔlu wɛ́tɛgana kɔ̃n Timɔtio kɔ̃n Silasio

1 Pɔlu kà Dɛbi kɔ̃n Lisitirao. Gwen Yesude kee kún à tón Timɔti. À da nɛ́
Yuda Yesudeemɛ, à de sɔ̃ nɛ́ Girikimɛ. 2 À tó nna Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Lisitira
kɔ̃n Ikɔniuonɔ kiia. 3 Pɔlu yezi à gáao, ben a bãngu kɛ̀nɛ Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
wɛ́tɛ pìnɔ guunɔ yãnzi, zaakɛ aɔ̃ píngi dɔ̃ kɛ̀ à de nɛ́ Girikimɛ. 4 Wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃
gàan píngi, aɔ̃ yã kɛ̀ zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ dìɛ Yerusalɛmu ò sɔsi gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃
kũna. 5 Ben aɔ̃e gbãa kũu ń ludanaanɛkɛna guu aɔ̃e pari kũu lán guu e
dɔɔ nà.

Pɔlu wɛ́ɛgupu'ena Toroasi

6 Luda Nini gìńnɛ aɔ̃ gá Luda yã o Asia bùsun, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ Firigia kɔ̃n
Galatia bùsunɔo. 7 Kɛ̀ aɔ̃ kà Misia bùsu lɛ́n, aɔ̃ yɔ̃a wà gɛ̃ Bitinia bùsun, ben

Yesu Ninii e weńnɛro. 8 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ Misia bùsula, ben aɔ̃ kà Toroasi. 9 Gwãavĩ
Pɔlu Masedonia bùsu gbɛ̃ke è zɛala wɛ́ɛgupu'ena guu, èe agbaa kpaanɛ à
bè: Ǹ bikũ ǹ mɔ́ wa kiia Masedonia ǹ dɔwalɛ. 10 Kɛ̀ à wɛ́ɛgupu è lɛ, ben wa
Masedonia soru kɛ̀ gɔ̃ɔ, zaakɛ wá dɔ̃̀ sa kɛ̀ Luda bé èe wa sísi wà gá baaru
nnaa kpáńnɛ.

Lidia Yesu zɛ́ sɛna

11 Ben wa gɛ̃ góro'itɛn Toroasi wa mì pɛ̀ Samɔtarasia. Kɛ̀ guu dɔ̀ wa
ka Nɛapɔli. 12 Bɔna gwe wa gaa Filipi. Àmbe Masedonia bùsu kpadoo
pì wɛ́tɛdaa ũ kɛ̀ Romudeenɔɔ vĩ. Ben wa gurɔplaa kɛ̀ wɛ́tɛ pì guu.
13 Kámmaboguroɔ zĩ wa bɔ wɛ́tɛ kpɛɛ, wa gaa swaa saɛ, guu kɛ̀ wá mà
aduakɛkii kún. Ben wa vɛ̃ɛ wa yã ò nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔnɛ.
14 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe wè benɛ Lidia. Tiatira gbɛ̃mɛ, bisa wɛ́ɛ tɛ̃a búgu
yàrimɛ, bensɔ̃ Luda dɔnzirimɛ. Èe yã kɛ̀ Pɔlu e oo maa, ben Dii a swɛ̃̀ wɛ̃̀nɛ
à yã pì sì. 15 À batisi kɛ̀ kɔ̃n a bɛdeenɔ, ben à wɛ́ɛ kɛ̀wa à bè: Tó a ma Dii
náanɛkɛna sì, à mɔ́ à pita ma bɛ. Ben wa à yãzɛ è.

Pɔlu kɔ̃n Silasio dana kpɛ́siaan Filipi

16 Zĩkea kɛ̀ wée gaa aduakɛkiia, wa dakɔ̃rɛ kɔ̃n zɔ̀nɔgbɛ̃ kɛ̀ mlɛ̃̀ tãa vĩio. À
diinɔ è ɔɔ e maamaa à ziayã'onnɛna musu. 17 Ben à bɔ̀ à téwazi, wapinɔ
kɔ̃n Pɔluo, èe wii lɛɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀nɔ nɛ́ Luda Musude zɔ̀blerinɔmɛ, aɔ̃ɔe
mìsina zɛ́ kpàakpa kɛɛare. 18 Ègɔ̃ kɛɛ lɛ lán guu e dɔɔ nà, ben yã pì Pɔlu ã̀'ã.
À lìɛ à bè zĩn pìnɛ: Má ònnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o ǹ goa. Ben à gòa gɔ̃ɔ.

19 Kɛ̀ à diinɔ dɔ̃ ń àre'ena à yã musu tãmaa yã̀a, ben aɔ̃ Pɔlu kɔ̃n Silasio
kũ̀ aɔ̃ ń gáɛ wà gàańyo gbãadeenɔ kiia yàra guu. 20 Aɔ̃ gàańyo yãkpaɛkɛrinɔ
kiia aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kɛ̀nɔ nɛ́ Yudanɔmɛ, aɔ̃ɔe wa wɛ́tɛ yakaawe. 21 Fɛɛakaarayã
kɛ̀ wa Romudeenɔ doka gì wà sí ke wà kɛɛn aɔ̃ɔe daańnɛ. 22 Parii fɛ̀ɛńzi, ben
yãkpaɛkɛri pìnɔ bè wà ń pɔ́nɔ pitińma wà ń lɛ́lɛ gòo. 23 Kɛ̀ wà gbɛ̃na maaa
kɛ̀ńnɛ, ben wà ń dá kpɛ́siaan wà bè kpɛ́ pì dãkparinɛ à ń dãkpa maamaa.
24 Kɛ̀ wà ònɛ lɛ, ben à ń dá kpɛ́tu à ń gbánɔ dà lín gíngin.

25 Lezãndo Pɔlu kɔ̃n Silasio e adua kɛɛ aɔ̃ɔe lɛ̀ sii Ludanɛ, gbɛ̃ kpaaanɔɔ
e swã kpaa ń yãzi. 26 Kãndo tɔɔtɛ nìgãnigã kɔ̃n gbãaao ai kpɛ́ pì gũ̀nɔ dège.
Gwe gɔ̃ɔ à gbànɔ wɛ̃̀wɛ̃ píngi, ben pisinanɔ mɔ̀kyakoonɔ bɔɛḿma píngi. 27 Kɛ̀
kpɛ́ dãkpari pì vù, à gbànɔ è wɛ̃wɛ̃na píngi, ben à a fɛ̃ɛdaa wòto à yezi à a
zĩnda dɛ, zaakɛ èe daa pisinanɔ bàa sìmɛ. 28 Ben Pɔlu pũ̀tã kɔ̃n kòto gbãaao
à bè: Ǹton n zĩnda kari kɛro. Wá kú kɛ̀ wa píngi. 29 Kpɛ́ dãkpari pì bè wà
mɔ́ fitiao, ben à sì ń tɛ́ kɔ̃n bào à kùɛ Pɔlu kɔ̃n Silasio aɛ èe lugalugaa. 30 À
bɔ̀ńyo bàazi, ben à bè: Mareenɔ, dian mɛ́ kɛ mà mìsina ee? 31 Aɔ̃ bènɛ: Ǹ
Dii Yesu náanɛ kɛ, nɛ́ mìsina e, mpi kɔ̃n n bɛdeenɔ a píngi. 32 Ben aɔ̃ Dii yã
ònɛ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. 33 Lezãndo beeean kpɛ́ dãkpari pì ń sɛ́ à gàa à ń
bɔ̀nɔ pìpińnɛ, ben à batisi kɛ̀ gɔ̃ɔ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngi. 34 Ben à gɛ̃̀ńyo a bɛ à
pɔ́blee kɛ̀ńnɛ. Àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa kɛ̀ aɔ̃ Luda náanɛ kɛ̀
yãnzi.

35 Kɛ̀ guu dɔ̀, yãkpaɛkɛrinɔ dogarinɔ zɩ̃̀ aɔ̃ gá onɛ à gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ.
36 Ben kpɛ́ dãkpari pì bè Pɔlunɛ: Yãkpaɛkɛrinɔ gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ma lɛ mà a gbarɛ.
À bɔɛ à tá aafia. 37 Ben Pɔlu bè dogari pìnɔnɛ: Aɔ̃ wa gbɛ̃ gbɛ̃nɔ wáa
yãkpaɛkɛnawao sai aɔ̃ wa da kpɛ́siaan, wamɔwa kɛ̀ Romudeenɔn wa ũ.
Tia sa aɔ̃ɔ yezi wà wa bɔɛ asii guuɔ́? O'o! Auo! Séde aɔ̃ mɔ́ wà wa bɔɛ ń

zĩnda. 38 Dogari pìnɔ yã pì gbâ yãkpaɛkɛrinɔnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà Romudeenɔn ń
ũ, ben vĩa ń kũ. 39 Ben aɔ̃ mɔ̀ wà agbaa kpàńnɛ wà ń bɔ́ɛ kpɛ́siaan, ben wà
wɛ́ɛ kɛ̀ḿma aɔ̃ bɔńnɛ ń wɛ́tɛ guu. 40 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ kpɛ́siaan, aɔ̃ gàa Lidia bɛ. Aɔ̃
Yesudeenɔ lè gwe, ben aɔ̃ ń nɔ̀sɛ yĩi kũ̀ńnɛ aɔ̃ gɛ̃̀ zɛ́la.

17

Pɔlu kuuna Tɛsalonika

1 Aɔ̃ bɔ̀ɛ kɔ̃n Amfipɔlio kɔ̃n Apɔlɔniao, ben aɔ̃ kà Tɛsalonika, guu kɛ̀
Yudanɔ aduakɛkpɛ kún. 2 Ben Pɔlu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn lán à kɔ̃ dɔ̃o nà, à waazi
kɛ̀ńnɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn musu kámmaboguro gɛ̃̀n aagɔ̃. 3 Èe bɔkɔ̃tɛɛńnɛ
lán à kɔ̃ sìo Mɛsaya wɛ́ɛtãmma e nà à fɛɛ bɔna gaan à bè: Yesu kɛ̀ mɛ́ɛ à
yã ooaree bé à Mɛsaya pì ũ. 4 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ yã pì zɛ́ è, ben aɔ̃ nà Pɔlu kɔ̃n
Silasioa. Lɛn Giriki dɔnzirinɔ nàḿma lɛ pari se ai kɔ̃n nɔgbɛ̃ tɔ́deenɔ pari
dɔ.
5 Ben Yudanɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpàńyo, aɔ̃ lilipãpã'orinɔ kàkɔ̃a aɔ̃ pari kũ̀, ben
aɔ̃ wɛ́tɛ lògo. Aɔ̃ gàa wà lìga Yasɔ̃ bɛɛzi, aɔ̃ɔe Pɔlu kɔ̃n Silasio wɛtɛɛ lɛ wà ń
kũ wà bɔńyo gupuraaa. 6 Kɛ̀ wèe ń ero, aɔ̃ Yasɔ̃ kɔ̃n Yesude pãndenɔ gàɛ
wà bɔ̀ńyo wɛ́tɛ gbãadeenɔ kiia, aɔ̃ɔe wii lɛɛ wèe bee: Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ anduna
gudɛrinɔmɛ. Aɔ̃ mɔ̀ kɛ̀, 7 ben Yasɔ̃ ń díɛ a bɛ. Gbɛ̃ pìnɔɔ e pãa Siza dokanɛ ń
píngi, aɔ̃è be kína pãndee kuu wè benɛ Yesu. 8 Yã pì zɔ̃̀ gbɛ̃nɔ pɔɔa kɔ̃n wɛ́tɛ
gbãadeenɔ. 9 Ben aɔ̃ ɔɔ sì Yasɔ̃a kɔ̃n a gbɛ̃ kpaaanɔ aɔ̃ ń gbáɛ.

Pɔlu kuuna Bɛrea

10 Gwãavĩ beeea gɔ̃ɔ Yesudeenɔ Pɔlu kɔ̃n Silasio gbàrɛ Bɛrea. Kɛ̀ aɔ̃
kà gwe, ben aɔ̃ gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn. 11 Gbɛ̃ beeenɔ nɔ̀sɛ maaa dɛ
Tɛsalonikadeenɔla aɔ̃ Luda yã sì ɔplaplaa. Lán guu e dɔɔ nà aɔ̃ègɔ̃ Luda yã
gwagwaa lɛ wà dɔ̃ tó Pɔlu yã pìnɔ yãpuraa vĩ. 12 Aɔ̃ gbɛ̃nɔ Dii náanɛ kɛ̀ pari
kɔ̃n Giriki nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n Giriki gɔ̃gbɛ̃nɔo pari dɔ. 13 Kɛ̀ Tɛsalonika
Yudanɔɔ mà Pɔlu e Luda yã waazi kɛɛ Bɛrea dɔ, ben aɔ̃ mɔ̀ gwe aɔ̃ yãkete
dà gbɛ̃nɔ tɛ́ aɔ̃ ń pɔɔ fɛ̀ɛ. 14 Ben Yesudeenɔ Pɔlu gbàrɛ gɔ̃ɔ ísiaa kpa, mɔde
Silasi kɔ̃n Timɔtio gɔ̃̀ gwe. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zɛ Pɔlunɛnɔ gàao Atɛni, ben
aɔ̃ ɛ̀ara wà tà Silasi kɔ̃n Timɔtio kiia kɔ̃n Pɔlu lɛ́gbɛo, à bè aɔ̃ mɔ́ wà a le
kpakpaa.

Pɔlu kuuna Atɛni

16 Kɛ̀ Pɔlu e ń dãa Atɛni, à nɔ̀sɛ yàka kɛ̀ à è tãa di wɛ́tɛ pì guu yãnzi. 17 Ben
à waazi kɛ̀ Yudanɔnɛ kɔ̃n bori pãnde dɔnzirinɔ aduakɛkpɛn kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃
ń lee yàra guunɔ lán guu e dɔɔ nà. 18 Pɔlu e yã lɛɛkɔ̃zi kɔ̃n yãwaaripari kɛ̀
wè ń sísi Ɛpikurenɔ kɔ̃n Sotoikinɔ. Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Bɔ́ yãn titimako kɛ̀ e
bɔɛɛ? Gbɛ̃kenɔ bè: Wɛ́e daa tãa dufunɔ yã kpàakpan èe kɛɛ. Aɔ̃ ò lɛ kɛ̀ èe
Yesu yã kɔ̃n à fɛɛna gaan-o baaru nnaa kpaańnɛ yãnzimɛ. 19 Ben aɔ̃ Pɔlu sɛ̀
wà gàao gbɛ̃nsinɔ kiia Areopagu aɔ̃ bè: Nɛ́ yã dufu kɛ̀ nɛ̀ dańnɛ oweroo?
20 Wa yãbɔnsaɛ mà n lɛ́zĩ, wá yezi wà à bɔkɔ̃tɛ dɔ̃. 21 Atɛnideenɔ píngi kɔ̃n
nibɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ aɔ̃ègɔ̃ ye yã pãndeziro, séde yã dufu mana kɔ̃n à
wàaripanao.
22 Ben Pɔlu fɛ̀ɛ à zɛ̀ Areopagudee pìnɔ tɛ́ à bè: Atɛnideenɔ, má è á mìsiɛna
tãanɔnɛ aĩa vĩ maamaa yã píngi guu. 23 Kɛ̀ mɛ́ɛ lili oo a wɛ́tɛ guu, mɛ́ɛ pɔ́
kɛ̀ eè dɔnzi kɛńnɛnɔ tàasi kɛɛ, ben ma sa'oki ke è, wà pɔ́ kɛ̃̀a wà bè: Luda
kɛ̀ wá dɔ̃ro pɔ́. Luda kɛ̀ á à dɔ̃roo ée dɔnzi kɛɛnɛ, à baarun mɛ́ɛ kpaaare.
24 Luda anduna kɛ̀ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi. Àmbe musu kɔ̃n tɔɔtɛo Dii

ũ, ègɔ̃ kú kpɛ́ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔ bònɛnɔ guuro. 25 À bà kú kɔ̃n gbɛ̃ntee ɔdamma
keoro. Àmbe è wɛ̃̀ndi kɔ̃n wesabonao kpá baade píngia kɔ̃n pɔ́ píngio. 26 À
bori píngi bɔ̀ gbɛ̃ mɛ̀n do kiiamɛ, ben aɔ̃ɔ kú anduna gooda siigɔ̃ píngia. A
gĩakɛ à gurɔɔ dìɛdiɛ bori pínginɛ kɔ̃n guu kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ kún lɛ́o. 27 À ń kɛ́ lɛ aɔ̃gɔ̃
à wɛtɛɛ aɔ̃ ɔ máɛmaɛ ai aɔ̃ gá bɔa. Baa kɔ̃n beeeo à zã̀ kɔ̃n wa gbɛ̃keoro.
28 Zaakɛ àmbe è tó wàgɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ wà wa mɛ̀ sɛ́ wàgɔ̃ kuu. Lán a kɛɛ kenɔ ò
nà: À boriinɔn wa ũ se. 29 Lán Luda boriinɔn wa ũ nà, wàtongɔ̃ daa Ludaa
dɛ lán tãa bàro kɛ̀ gbɛ̃ntee kɛ̀ kɔ̃n vurao ke kondogi ke gbɛ̀ kɛ̀ à à ɔzĩi kɛ̀a a
laasuua. 30 Luda mìkpɛɛ zù wa wɛ́ɛsiagurɔ yãnɛ, mɔde èe yã diɛɛ gbɛ̃nɔa gu
sãnda píngia tia lɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ. 31 Zaakɛ à gurɔɔ dìɛ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à à sɛ̀ yãkpaɛ kɛ
kɔ̃n andunao a zɛ́a. À gbɛ̃ kɛ̀ à à sɛ̀ pì fɛ̀ɛ bɔna gaan sèeda ũ baade píngínɛ.
32 Kɛ̀ aɔ̃ fɛɛ bɔna gaan yã pì mà, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ à fabò, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè:
Wé n yã pì ma zĩkea dɔ. 33 Ben Pɔlu bɔ̀ ń kiia. 34 Gbɛ̃kenɔ nàa, ben aɔ̃ Yesu
náanɛ kɛ̀. Areopagu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Diɔnisiu kú ń tɛ́ kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ
Damario kɔ̃n gbɛ̃kenɔ dɔ.

18

Pɔlu gurɔplaakɛna Kɔrinti

1 Beee gbɛra Pɔlu bɔ̀ Atɛni à gàa Kɔrinti. 2 À kpàkɔ̃a kɔ̃n Yuda keo gwe,
Pɔntu bùsu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Akila kɔ̃n a naɔ̃ Pirisilao. Aɔ̃ sù kɔ̃n Itali
bùsuo dufumɛ, kɛ̀ Siza Kalaudiu dìɛ Yudanɔnɛ aɔ̃ bɔɛ Romu yãnzi. Pɔlu
gàa ń kiia, 3 ben à pìtam̀ma, èe zĩi kɛɛńyo kɛ̀ ɔzĩdɔ̃nkɔ̃kɛrinɔn ń ũ yãnzi.
Zaakɛ bisakutakɛrinɔn ń ũ ń píngi. 4 Kámmabogurɔɔ zĩ píngi è waazi kɛ
aduakɛkpɛn èe wɛtɛɛ Yudanɔ kɔ̃n Girikinɔ a yãzɛ e.
5 Kɛ̀ Silasi kɔ̃n Timɔtio bɔ̀ Masedonia bùsun aɔ̃ sù, Pɔlu zɛ̀ kɔ̃n
waazikɛnao èe oo Yudanɔnɛ wásawasa kɛ̀ Yesun Mɛsaya ũ. 6 Kɛ̀ Yudanɔ
íbɛtɛ kpào aɔ̃ à sɔ̃̀sɔ̃, ben à a pɔ́kãsãanɔ kpòkɛńla à bè: Yã kɛ̀ á kɛ̀ wí a musu,
ma yãn dɔro. Zaa tia mɛ́ gá bori pãndenɔ kiiamɛ. 7 Kɛ̀ à bɔ̀ gwe, à gàa
à pìta bori pãnde dɔnziri kɛ̀ wè benɛ Titiu Yusutu bɛ aduakɛkpɛ pì saɛ.
8 Aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi Kirisipu Dii náanɛ kɛ̀ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. Kɔrintidee
kɛ̀ aɔ̃ Pɔlu yã mànɔ Yesu náanɛ kɛ̀ pari, ben aɔ̃ batisi kɛ̀. 9 Gwãavĩ kea Dii
ò Pɔlunɛ wɛ́ɛgupu'ena guu à bè: Ǹton tó vĩa n kũro, ǹton kámma bo kɔ̃n
yã'onnɛnaoro, 10 zaakɛ gbɛ̃nɔɔ kú ma pɔ́ ũ pari wɛ́tɛ kɛ̀ guu. Má kúnyo,
gbɛ̃ke é n kũ à ĩa dammaro. 11 Ben Pɔlu wɛ̃̀ do kɔ̃n mɔ swɛɛdooo kɛ̀ gwe
ègɔ̃ Luda yã daa gbɛ̃nɔnɛ.
12 Gurɔɔ kɛ̀ Romu gbɛ̃ Galio dɛ Girisi bùsu gbɛ̃nsi ũ, Yudanɔ lɛdolɛ kɛ̀, aɔ̃
fɛ̀ɛ Pɔluzi, aɔ̃ gàao yãkpaɛkɛkiia 13 aɔ̃ bè: Àmbe e tɛ́ kaa gbɛ̃nɔn aɔ̃gɔ̃ dɔnziyã
kɛ̀ pã̀ wa dokanɛ kũna. 14 Kɛ̀ Pɔlu yezi à yã o, ben Galio bè Yudanɔnɛ:
Yudanɔ, tó dà ke taari bíta kemɛ yã, à kɔ̃ sìo mà mɛnaao. 15 Lán ée yãkete
kaa gbɛ̃nɔ tɔ́ yã musu nà kɔ̃n a zĩnda dokao, beee gɔ̃̀ a yã ũmɛ. Ma gi yã
beee taka kɛkɛnazi. 16 Ben à pɛ̀m̀ma à ń bɔ́ɛ yãkpaɛkɛkpɛn. 17 Ben parii
aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi Sɔsɔtɛnɛ kũ̀ aɔ̃ à gbɛ̃̀gbɛ̃ yãkpaɛkɛkpɛ kpɛɛlɛa. Mɔde èe
kɛ Galionɛ yãke ũro.

Pɔlu tana Antiɔku

18 Pɔlu gurɔplaa kɛ̀ Kɔrinti dɔ, ben à lɛ́ zà Yesudeenɔa à gɛ̃̀ góro'itɛn èe taa
Siria bùsun. Pirisila kɔ̃n Akilao gàao. À mì bɔ̀ Kɛnkɛrɛa lu kɛ̀ à sɛ̀ Ludanɛ
yãnzi. 19 Kɛ̀ aɔ̃ kà Ɛfesu, Pɔlu Pirisila kɔ̃n Akilao tò gwe. A gàa aduakɛkpɛn

aɔ̃ yã lɛ̀kɔ̃zi kɔ̃n Yudanɔ, 20 ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à gurɔplaa kɛńyo. Ben à gì,
21 mɔde kɛ̀ èe lɛ́ zaam̀ma à bè: Tó Ludaa wè, mɛ́ ɛara mà mɔ́ a gwa. Ben
à gɛ̃̀ góro'itɛn zaa Ɛfesu. 22 Kɛ̀ à kà Sizarea, à gàa à ì kpà sɔsi gbɛ̃nɔa zaa
Yerusalɛmu, ben à tà Antiɔku. 23 Kɛ̀ à gurɔplaa kɛ̀ gwe à ɛ̀ara à dà zɛ́n à gàa
wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo Galatia bùsun kɔ̃n Firigia bùsuo à Yesudeenɔ gbà gbãaa ń
píngi.

Apolo waazikɛna Ɛfesu

24 Yuda kee kuu à tɔ́n Apolo, Alɛsandaria gbɛ̃mɛ. À lɛ́ nna, bensɔ̃ à Luda
yã dɔ̃ maamaa. 25 Wà Dii zɛ́ yã dànɛ, ben Yesu yãdannɛna à swɛ̃̀ blè. È
dańnɛ a zɛ́a, mɔde Yaaya batisikɛna yãn à dɔ̃. À mɔ̀ Ɛfesu, 26 ben à nà
yã'onaa aduakɛkpɛn kɔ̃n kùgbãaao. Kɛ̀ Pirisila kɔ̃n Akilao à yã mà, ben
aɔ̃ à sìsi aɔ̃ Luda zɛ́ yã bɔ̀kɔ̃tɛnɛ sãnsãn. 27 Kɛ̀ Apolo yezi à gá Girisi bùsun,
Yesudeenɔ à gbà swɛ̃̀, ben aɔ̃ takada kɛ̃̀ Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ lɛ aɔ̃
à kũ ɔplaplaa. Kɛ̀ à kà gwe, à ɔ dà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛɛ
gãzĩnɔa maamaa. 28 Zaakɛ à yã Yudanɔ fù parii guu mámmam, à ɔ̀dɔańnɛ
Luda yã guu kɛ̀ Yesun Mɛsaya ũ.

19

Pɔlu kuuna Ɛfesu

1 Gurɔɔ kɛ̀ Apolo kú Kɔrinti, Pɔlu gɛ̃̀ Asia bùsu gura. Kɛ̀ à kà Ɛfesu, à
Yesude kenɔ lè gwe, 2 ben à ń lá à bè: Kɛ̀ a Dii náanɛ kɛ̀, a à Ninii èɔ́? Ben aɔ̃
wèàla wà bè: Auo, wée à Nini kuuna yã ma sero. 3 Ben à ń lá à bè: Batisi
kpareen á kɛ̀? Aɔ̃ wèàla wà bè: Yaaya pɔ́mɛ. 4 Ben Pɔlu bèńnɛ: Yaaya gbɛ̃nɔ
batisi kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛliɛna sèeda ũmɛ. À ò gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ a kpɛɛ náanɛ
kɛ. Yesun à tɛ́a gwe. 5 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ batisi kɛ̀ kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o. 6 Kɛ̀ Pɔlu
ɔ kɛ̀m̀ma, Luda Nini dìm̀ma, ben aɔ̃ yãke borii ò aɔ̃ annabikɛyã ò. 7 Gbɛ̃ pìnɔ
ń píngi kà lán gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa bà.

8 Pɔlu ègɔ̃ gaa aduakɛkpɛn ai mɔ aagɔ̃. À yã òńnɛ kɔ̃n kùgbãaao, èe yã
gágaańyo lɛ aɔ̃ a yãzɛ e kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia musu. 9 Mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ
swãgbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda yã síro, ben aɔ̃ zɛ́ pì zaa bò parii guu. Ben Pɔlu gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀nɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ bɔ̀ ń tɛ́. Ben ègɔ̃ yã gágaańyo Tiranu kyókpɛn
lán guu e dɔɔ nà. 10 À kɛ̀ lɛ ai wɛ̃̀ plaa, ben Asia bùsudeenɔ Dii yã mà Yudanɔ
kɔ̃n Girikinɔ ń píngi.

Seva nɛ́nɔ

11 Luda Pɔlu gbà zɛ́ à dabuyã bɔnsaɛnɔ kɛ̀. 12 Lɛn baa tó wà
ísimmagogobɔnɔ ke fùranɔ kɛ̀ Pɔlu mɛ̀a wà gàa wà kɛ̀ gyãreenɔa, aɔ̃è
kɛ̃kɔ̃amɛ aɔ̃ zĩnnɔ è gom̀ma. 13 Yuda zĩngommari kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ lili oo kenɔ wɛ̀tɛ wà
zĩn go kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o aɔ̃ bè: Wá òare kɔ̃n Yesu kɛ̀ Pɔlu è à yã waazi kɛ tɔ́o, à
gom̀ma. 14 Yudanɔ sa'oriki kɛ̀ wè benɛ Seva nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ bé
wè kɛ lɛ. 15 Ben zĩn bèńnɛ: Má Yesu dɔ̃, bensɔ̃ ma Pɔlu baaru mà. Apinɔ sɔ̃,
dén a ũu? 16 Ben zĩndee pì kùsim̀ma à gbãaa mɔ̀ńnɛ, à ń nɛ́ ń píngi à ń kɛ̃nna,
ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà bɔ̀ɛ ua pì guu bũu. 17 Kɛ̀ Ɛfesudeenɔ yã pì mà Yudanɔ kɔ̃n
Girikinɔ ń píngi, vĩa ń kũ, ben wà Dii Yesu tɔ́ sɛ̀ lezĩ. 18 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu
náanɛ kɛ̀nɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe ń yãkɛnanɔ oo gupuraaa pari. 19 Pɔdammari kenɔ ń
takadanɔ nàkɔ̃a aɔ̃ mɔ̀ wà kà tɛ́n parii wáa. Kɛ̀ wà takada pìnɔ ɔɔ dɔ̀dɔ, wà
è à kà kondogi ɔɔ mɛ̀n bɔrɔ baplaa akuri. 20 Lɛn Dii yã e daagula lɛ èe gbãa
kũu.

Yãkete fɛɛna Ɛfesu

[21] Yã beeenɔ kɛna gbɛra Pɔlu zɛ̀o a nɔ̀sɛ guu kɛ̀ eé bɔɛ kɔ̃n Masedonia
bùsuo kɔ̃n Girisi bùsuo à gá Yerusalɛmu à bè tó a gaa gwe, séde mà
gá Romu. [22] Ben à a dɔnlɛri gɔ̃ɔn plaa kenɔ zɩ̃̀ Masedonia, Timɔti kɔ̃n
Erasatuo. Àmɔ sɔ̃ gɔ̃̀ Asia bùsun gĩa.
[23] Gurɔ beeean yãkete fɛ̃ɛ maamaa Dii zɛ́ yã musu. [24] Kondogipiri kee
kuu à tɔ́n Dɛmɛtɛriu, è Atɛmi tãakpɛ taka pi kɔ̃n kondogio. À pìri daanɔ è
àre bíta e zĩi pìa. [25] Ben à ń kákɔ̃a kɔ̃n ń gbɛ̃daaa kɛ̀ aɔ̃è zĩ beee taka kɛɛnɔ à
bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kɛ̀ ɔzĩi kɛ̀n wa blekii ũ. [26] Ée ee bensɔ̃ ée maa lán Pɔlu e
kɛɛ nà, kɛ̀ à bè tãa kɛ̀ wà ń pínɔ nɛ́ diinɔnlo. À gbɛ̃nɔ mì lìɛ pari, aɔ̃ à yãzɛ è.
Èe kɛ Ɛfesu kɛ̀n adoro ai kɔ̃n Asia bùsu gu parideeomɛ. [27] Yã kɛ̀ é fɔ̃ à mɔ́nzi
iwe fá. Èe kɛ wa ɔzĩ lɛɛna adonlo, à yã é tó tãa nɔgbɛ̃ bíta Atɛmi kpɛ́ kɛ pã,
tãa kɛ̀ Asia bùsudeenɔ kɔ̃n anduna gbɛ̃nɔ píngi è dɔnzi kɛnɛ pì gakui kɔ̀ é ɛ́.
[28] Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀, ben aɔ̃ nà wiilɛnaa wà bè: Ɛfesudeenɔ Atɛmi
bíta. [29] Wɛ́tɛ lògo, gbɛ̃nɔ bàa lɛ̀ aɔ̃ɔe sii kɔ̃kakɔ̃akɛkiin, ben wà Masedonia
bùsu gɔ̃ɔn plaa Gayusi kɔ̃n Arisitaku kɛ̀ aɔ̃è gá wɛ́tɛn kɔ̃n Pɔluonɔ kũ̀ wà
gàańyo gwe. [30] Pɔlu yezi à gɛ̃ zà pì guu, ben Yesudeenɔɔ e wenɛro. [31] Asia
bùsu gbɛ̃nsi kenɔ nɛ́ à gbɛ̃nnanɔmɛ, ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zɩ̃̀a wà lɛ dàa àton gɛ̃ zànlo.
[32] Kakɔ̃ana yàka, gbɛ̃nɔɔ e wii lɛɛ aɔ̃ɔe kɔ̃ yã maaro, zaakɛ aɔ̃ paridee dɔ̃
tó bɔ́yãnzin wà kàkɔ̃aziro. [33] Yudanɔ ɔ sɔ̃̀ Alɛsandazi à yã o, ben zà guu
gbɛ̃kenɔ e lɛ́ dɔɔa. Ben Alɛsanda ɔ gbã̀kɛńnɛ lɛ aɔ̃ yĩtɛ, à yezi à Yudanɔ bà
bɔ yãn gbɛ̃nɔ wáa. [34] Kɛ̀ wà à dɔ̃̀ Yuda ũ, ben aɔ̃ píngi wiii sìkɔ̃n lán awa
plaaa bà aɔ̃ bè: Ɛfesudeenɔ Atɛmi bíta.
[35] Ben wɛ́tɛ gbɛ̃nsi ń zɔka zɛ̀ à bè: Ɛfesudeenɔ, baade píngi dɔ̃ kɛ̀ á dɛ tãa
bíta Atɛmi kpɛ́ dãkpari ũ kɔ̃n à lakpasagbɛo. [36] Lán gbɛ̃ke é fɔ̃ à bɔ beee
kpɛɛro nà, à a zĩnda kũ tɛɛɛ. Àton yãke kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛ wãaoro. [37] A mɔ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀nɔ gura kɛ̀, aɔ̃ɔe ɔ kɛ wa tãakpɛ pɔ́kearo aɔ̃ɔe wa tãa tɔ́ zaaa síro. [38] Beee
yãnzi, tó Dɛmɛtɛriu kɔ̃n a pìri daanɔ yã vĩ kɔ̃n gbɛ̃keo, yãkpaɛkɛgurɔɔ kuu
kɔ̃n yãkɛkɛrinɔ. Aɔ̃ gá kɔ̃ káara kɛ gwe. [39] Tó á yã pãnde vĩ dɔ, weé gɔ̃gɔ̃are
kakɔ̃ana kɛ̀ gbãadeenɔɔ sìsi guu. [40] Zaakɛ weé fɔ̃ wà wa taari e zɔka kɛ̀ wà
kà gbã̀a kɛ̀kii yãnzi. Wé yãzɛdee e wà o zɔka pì musuro, zaakɛ à gbázɛ
vĩro. [41] Yãbee'ona gbɛran à gbɛ̃nɔ gbàrɛ.

20

Pɔlu gana Masedonia bùsun kɔ̃n Girisio

[1] Kɛ̀ zɔka yã̀a, Pɔlu Yesudeenɔ kàkɔ̃a à ń gbá swɛ̃̀ à lɛ́ zàḿma, ben à gàa
Masedonia. [2] Kɛ̀ èe gɛ̃tɛɛ bùsu beeela, à gbɛ̃nɔ gbà swɛ̃̀ kɔ̃n yãnɔ pari
ai à gàa à kào Girisi, [3] ben à mɔ aagɔ̃ɔ kɛ̀ gwe. Kɛ̀ èe gaa gɛ̃ góro'itɛn lɛ
à tá Siria bùsun, à mà Yudanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃azi, ben à zɛ̀o à ɛara à tá kɔ̃n
Masedonia kpaao. [4] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zɛnɛnɔ tɔ́n yɛ̀: Bɛrea gbɛ̃ Piru nɛ́ Sopata
kɔ̃n Tɛsalonika gbɛ̃ Arisitaku kɔ̃n Sɛkunduo kɔ̃n Dɛbi gbɛ̃ Gayusio kɔ̃n
Timɔtio kɔ̃n Asia bùsu gbɛ̃ Tikiku kɔ̃n Torofimuo. [5] Gbɛ̃ beeenɔ dɔ̀we aɛ
wà gàa, aɔ̃ɔe wa dãa Toroasi. [6] Wapinɔ sɔ̃ Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gbɛra wa
gɛ̃ góro'itɛn Filipi, ben gurɔ sɔɔroo gbɛra wa ń lé Toroasi. Gwen wa azuma
doo dɛ̀n.

Yutiku lɛɛna bɔna windon

[7] Azumanɛngo zĩ wa kɔ̃ kàkɔ̃a, lɛ wà burɛdi só lɛdo. Pɔlu e waazi kɛɛńnɛ.
Kɛ̀ à yezi à tá tó guu dɔ̀, ben à dà yãla ai lezãndo. [8] Fitia parii kú kpɛ́ musu

guu kɛ̀ wá kɔ̃kakɔ̃an. 9 Gɔ̃kparɛ kee vɛ̃ɛna windo guu kɛ̀ wè benɛ Yutiku,
èe igoba paa. Kɛ̀ Pɔlu waazikɛna kɛ̀ gbȁa, ii à lɛ̀, ben à bɔ̀ zaa kpɛ́ musu pì
lɛo aagɔ̃de windo guu à lɛ̀ɛ, ben wà à sɛ̀ gɛ̀ ũ. 10 Ben Pɔlu pìta à kùsia, ben à
à sɛ̀ à kpà a kùla à bè: Àton tó swɛ̃̀ kɛ̃aguro, à kú wɛ̃̀ndio. 11 Kɛ̀ à ɛ̀ara à dìdi
musu, à burɛdi lìlikɔ̃rɛ a sò, ben à yã ò maamaa ai guu dɔ̀o, ben à dà zɛ́n.
12 Ben wà tà kɔ̃n gɔ̃kparɛ pìo bɛ̃ɛ, gbɛ̃nɔ nɔ̀sɛ yĩi kȕ maamaa.

Zaa Toroasi ai Milɛtu

13 Wapinɔ sɔ̃ wa gaa wa gɛ̃ góro'itɛn, wa dɔ Pɔlunɛ aɛ wa ta Aso, wɛ́tɛ kɛ̀
wé à sɛ́n. Lɛn à zɛ̀o lɛ, zaakɛ à yezi à gá gwe kɛ̀sɛmɛ. 14 Kɛ̀ à wa le Aso, ben
wa à sɛ̀ wa gaa Mitilɛni. 15 Kɛ̀ guu dɔ̀, wa bɔ gwe kɔ̃n góro'itɛo wa gaa Kio.
Gu sìa dɔnao wa gaa Samɔ, ben à gurɔ aagɔ̃dee zĩn wa ka Milɛtu. 16 Pɔlu
zɛ̀o yã à dɔ Ɛfesuzi lɛ gurɔɔ tón gɛ̃a Asia bùsunlo yãnzi, zaakɛ èe wãa lɛ à e à
ká Yerusalɛmu ai Pɛntikɔsi zĩbaa gɔ̃ kámɛ, tó eé sí kɛ.

Pɔlu lɛ́zana Ɛfesu gbɛ̃nsinɔa

17 Pɔlu gbɛ̃nɔ zȉ sɔsi gbɛ̃nsinɔa Ɛfesu à bè aɔ̃ mɔ́ Milɛtu. 18 Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben à
bèńnɛ: Á dɔ̃ lán mɛɛ̀ kɛ nà gurɔɔ kɛ̀ má kúao zaa zĩ kɛ̀ ma gbá pɛ̀ɛ Asia bùsun
kɛ̀. 19 Ma zĩi kɛ̀ Diinɛ zĩndabusana guu kɔ̃n wɛ́ɛ'io. Ma nawɛ̃a kɛ̀ Yudanɔ
lɛ́kpakɔ̃sɔ̃namazi yãnzi. 20 Mɛ́ɛ kaarana yãke utɛarero, ma waazi kɛ̀are
má dàare gupuraaa kɔ̃n a bɛɛnɔ. 21 Ma lɛ́ dà Yudanɔa kɔ̃n Girikinɔ ń píngi
aɔ̃ aɛ dɔ Ludaa aɔ̃ wa Dii Yesu náanɛ kɛ. 22 Tia sa mɛ́ɛ gaa Yerusalɛmu lán
Luda Nini ma dan nà, yã kɛ̀ eé ma le gwe má dɔ̃ro. 23 Wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo Luda
Ninii e oomɛ kpɛ́sia kɔ̃n wɛ́ɛtãmmanao e ma dãa. 24 Mɔde ma wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛ
vĩmɛ dɔro, séde mà yã kɛ̀ mɛ́ɛ pɛɛa le mà zĩi kɛ̀ Dii Yesu dàmɛɛ kɛ mà à mì
dɛ. Àmbe Luda gbɛ̃kɛ baarunnakpana gbɛ̃nɔnɛ ũ.
25 Amɔa kɛ̀ ma lili ò a tɛ́ ma kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia waazi kɛ̀areenɔ, má dɔ̃
tia sa kɛ̀ wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ dɔro. 26 Beee yãnzi má òare gbȁa, tó a gbɛ̃ke sȁsã,
ma yãn beee ũ dɔro. 27 Ma Luda pɔyezi píngi òare, mɛ́ɛ à ke utɛarero. 28 À
làakari dɔ a zĩndaa kɔ̃n sãa kɛ̀ Luda Nini a diɛ ń gbɛ̃nsi ũunɔ ń píngi. À Luda
sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ à ń lú kɔ̃n a zĩnda aruo pìnɔ gwa. 29 Má dɔ̃ kɛ̀ ma tana gbɛra
lɛwan pãsĩ kɛ̀ aɔ̃ɔ sãanɔ wɛ̃nda vĩroonɔ é si a tɛ́. 30 Baa a gbɛ̃kenɔ é fɛɛ wà
yãlɛkpɛɛ dańnɛ, lɛ wà gbɛ̃nɔ gá wà nańma. 31 Beee yãnzi àgɔ̃ kú a làakaria.
Lán ma lɛ́ dà a baadea kɔ̃n wɛ́ɛ'io nà fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ dagura
kámmabosai, à tó à yã gɔ̃ dɔagu.
32 Tia sa mɛ́ɛ a naa Ludanɛ a ɔzĩ kɔ̃n à gbɛ̃kɛ yã kɛ̀ eé fɔ̃ à gbãaa
kaaraareeo, à a gba zɛ́ lɛ a baka gɔ̃ kú kɔ̃n à gbɛ̃nɔ ń píngi. 33 Mɛ́ɛ gbɛ̃ke
ɔɔ ke à pɔ́kãsã ke ni dɛro. 34 Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀ ma zĩi kɛ̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔomɛ,
ben ma pɔ́ kɛ̀ wá à nii vĩ kɔ̃n ma gbɛ̃nɔo è. 35 Má ɔ̀dɔaare à píngi guu à zĩi kɛ
lán kɛ̀ bà à gbãasaideenɔ ĩan ká. Yã kɛ̀ Dii Yesu ò gɔ̃ dɔagu kɛ̀ à bè gbadana
pɔnnaa vĩ dɛ gbasinala.
36 Yãbee'ona gbɛra à kùɛ a kosooa kɔ̃n ń baade píngio à adua kɛ̀. 37 Aɔ̃
wɛ́ɛ'i kàn ń píngi aɔ̃ mlɛ̃̀mlɛ̃ Pɔlua aɔ̃ lɛ́ pɛ̀pɛa. 38 Yã kɛ̀ tò aɔ̃ pɔɔ sia kȕ bíta
bé à dɛ kɛ̀ à bè ń wɛ́ɛ é sikɔ̃lɛ dɔroo ũ. Ben aɔ̃ zɛ̀nɛ ai góro'itɛ kiia.

21

Pɔlu tana Yerusalɛmu

1 Wa kɛ̃nańma gbɛra wa gɛ̃ góro'itɛn wa da zɛ́n wa mì pɛ̀ Kosua. Gu làa
dɔnao wa ka Rode, ben bɔna gwe wa gaa Patara. 2 Gwen wa góro'itɛ kɛ̀ èe

gaa Fenisia bùsun è, ben wa gɛ̃n wa da zɛ́n. 3 Kɛ̀ wa Sipiru è kãaa, wa pãnɛ
ɔzɛɛzi wée gaa Siria bùsun, ben wa ka Taya, guu kɛ̀ wà góro'itɛ asoo bɔ̀ɛn.
4 Wa Yesudeenɔ wɛ̀tɛ, ben wa azuma doo kɛ̀ńyo. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ ò Pɔlunɛ kɔ̃n
Luda Nini gbãaao kɛ̀ àton gá Yerusalɛmuro. 5 Mɔde kɛ̀ wa gurɔ beeenɔ lɛ́
pà, wa fɛɛ wée taa. Aɔ̃ gàa zɛwe ń píngi kɔ̃n ń nɔɔnɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔ wɛ́tɛ kpɛɛ ai
ísia lɛ́a. Ben wa kuɛ wa kosooa wa adua kɛ̀. 6 Kɛ̀ wa lɛ́ zàkɔ̃a, wa gɛ̃ góro'itɛn.
Aɔ̃mɔnnɔ sɔ̃ ɛ̀ara ń bɛ.

7 Bɔna Taya wa ɛara wa da zɛ́n ai wa ka Tɔlɛmai. Wa ì kpà Yesudeenɔa
wa kɛńyo gurɔ do. 8 Kɛ̀ guu dɔ̀, wa fɛɛ wa gaa Sizarea. Wa gaa wa pita
baarunnakpari Filipi bɛ. Gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ wà ń sɛ́ yãanɔ dokemɛ. 9 À
nɛ́nɔgbɛ̃ annabinɔ vĩ gɔ̃ɔn siigɔ̃ aɔ̃ɔe zã kɛ kɔ̀ro. 10 Wa gurɔplaakɛna gwee
guu annabi kɛ̀ wè benɛ Agabu bɔ̀ Yudea bùsun à mɔ̀. 11 Kɛ̀ à mɔ̀ wa kiia,
à Pɔlu utaba sɛ̀ à a zĩnda gbánɔ kɔ̃n a ɔɔnɔ yìo à bè: Lán Luda Ninii ò nàn
yɛ̀: Gbɛ̃ kɛ̀ bà kɛ̀ vĩi, lɛn Yudanɔ é à yi Yerusalɛmu aɔ̃ à kpá bori pãndenɔa
lɛ. 12 Kɛ̀ wa yã pì mà, wapinɔ kɔ̃n wɛ́tɛ pì deenɔ wa agbaa kpà Pɔlunɛ àton
gá Yerusalɛmuro. 13 Ben à bè: Bɔ́yãnzi ée ɔ́ɔ dɔɔ ée ma nɔ̀sɛ yakaamɛzi?
Àtongɔ̃ yina ũ sero. Baa tó mɛ́ ga Yerusalɛmu Dii Yesu tɔ́ yãnzi, ma sorumi
mà. 14 Kɛ̀ wèe fɔ̃ wà milɛ blèro, wa kámma bò wa bè: Dii pɔyezi kɛ. 15 Beee
gbɛra wa soru kɛ̀, ben wa gaa Yerusalɛmu. 16 Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Sizarea
kenɔ gàa wà pìtawao Sipiru gbɛ̃ Nasɔ̃ bɛ. Yesudeen à ũ zaa zi.

Pɔlu gana Yemisi gwa

17 Kɛ̀ wa ka Yerusalɛmu, Yesudeenɔ wa si kɔ̃n pɔnnaao. 18 Kɛ̀ guu dɔ̀,
Pɔlu gàawao Yemisi bɛ. Gbɛ̃nsinɔ kakɔ̃ana gwe ń píngi. 19 Pɔlu ì kpàḿma,
ben à yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ a zĩi gãzĩ bori pãndenɔ tɛ́ tɔ̃kɛ̃ńnɛ mámmam zɛ́azɛa.
20 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ Luda sáabu kpà. Ben aɔ̃ bènɛ: Ǹ yã pì gwa, wa
gbɛ̃. Yudanɔ Yesu náanɛ kɛ̀ bɔrɔ ũgbangba, ben aɔ̃ píngi aĩa vĩ Musa doka
musu. 21 Aɔ̃ɔ mà kɛ̀ nɛ́ɛ yã daa Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bori pãndenɔ tɛ́nɔnɛ aɔ̃
kpɛɛ li Musa dokanɛ, aɔ̃ton bɛ̃̀ngu kɛ ń nɛ́nɔnɛro aɔ̃tongɔ̃ ń fɛɛakaarayãnɔ
kũnaro. 22 Wé kɛ diaa? Zaakɛ aɔ̃é gí n mɔna maziro. 23 Ǹ kɛ lán wé onnɛ
nà. Wa tɛ́ gɔ̃ɔn siigɔ̃ kenɔ lù sɛ̀ Ludanɛ. 24 Ǹ ń sɛ́ à gá gbãsĩ bɔ a zĩndan,
ǹ ń fĩa bo lɛ aɔ̃ e wà mì bo, baade píngi gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ mà n musu nɛ́
yãpuranlo. Aɔ̃é e kɛ̀ mpi sɔ̃ ń tɛ́ Musa dokazi. 25 Bori pãnde Yesudeenɔ sɔ̃,
wa takada kɛ̃̀ wá ɔ̀ńnɛ wa zɛo aɔ̃ mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kɛ̀ wà saa ɔ̀o tãaa kɔ̃n aruo kɔ̃n
nɔ̀bɔ kɔ̀tokpasaio kɔ̃n pãpãkɛnao.

26 Ben Pɔlu gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀ à tàńyo. Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ gbãsĩ bɔ̀ ń zĩndan, ben à gɛ̃̀
Luda ua lɛ à gbãsĩbɔgurɔ lɛ́ dìɛ kɔ̃n saa kɛ̀ weé o ń baadenɛo.

Pɔlu kũna Luda ua

27 Kɛ̀ gbãsĩbɔna gurɔ swɛɛplaa beee kà yãana, Asia bùsu Yuda kenɔ Pɔlu
è Luda ua. Aɔ̃ tɛ́ kà pariin, ben aɔ̃ à kũ̀. 28 Aɔ̃ɔe wii lɛɛ wà bè: Isarailinɔ,
à wa faaba kɛ. Gbɛ̃ kɛ̀kii bé ègɔ̃ yã daa baade pínginɛ gu píngia, kɛ̀ bɔ̀ wa
gbɛ̃nɔ yã kpɛɛ kɔ̃n wa dokao kɔ̃n gura kɛ̀o. Beee gbɛra à dɔkɛ̀ Luda uao dɔ
à gɛ̃̀n kɔ̃n Girikinɔ. 29 Aɔ̃ɔ ò lɛ kɛ̀ aɔ̃ Ɛfesu gbɛ̃ Torofimu è kɔ̃n Pɔluo wɛ́tɛ guu
yã yãnzimɛ, ben aɔ̃ɔe daa Pɔlu gɛ̃̀o Luda uamɛ.

30 Wɛ́tɛ lògo, gbɛ̃nɔ wì kɔ̃n bào zaa gu píngia aɔ̃ mɔ̀ wà Pɔlu kũ̀ Luda ua
aɔ̃ à gàɛ wà bɔ̀o. Gwe gɔ̃ɔ wà Luda ua pì gbànɔ tàta. 31 Kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà à dɛ,
yã pì baaru Romu sozanɔ gbɛ̃nsi kii lè, à mà Yerusalɛmu lògo. 32 Gwe gɔ̃ɔ
à soza bàdeenɔ sɛ̀ kɔ̃n à bàsaideenɔ, ben aɔ̃ gɛ̃̀ńla kɔ̃n bào. Kɛ̀ gbɛ̃nɔ sozanɔ

gbɛ̃nsi pì è kɔ̃n sozanɔ lɛdo, aɔ̃ Pɔlu gbɛ̃na tò. 33 Ben gbɛ̃nsi pì sɔ̃̀ Pɔluzi à
à kṹ à bè wà à yi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ mɛ̀n plaa. À ń lá à bè: Dén gbɛ̃ pì ũu?
Bɔ́ yãn à kɛ̀? 34 Ben zà guu gbɛ̃nɔɔ e wii lɛɛ aɔ̃ɔe yã dɔ̃nkɔ̃ ooro. Kɛ̀ zɔka e
tó gbɛ̃nsi pì fɔ̃̀ à yã pì sãnsãn maro, à bè wà gáo sozanɔ bɛ. 35 Kɛ̀ wà kào
didikiia, sozanɔ bé wà à sɛ̀ gbɛ̃nɔ nanakɔ̃ana yãnzi. 36 Zaakɛ baade píngi
tɛ́zi kɔ̃n wiiio aɔ̃ɔe bee: À à dɛ.

Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao

37 Kɛ̀ wà yezi wà gɛ̃ kɔ̃n Pɔluo sozanɔ bɛ, ben à gbɛ̃nsi pì là à bè: Nɛ́
we mà yã ońnɛɔ́? Ben à à là à bè: Nɛ̀ɛ Giriki yã maɔ́? 38 Igipiti gbɛ̃ kɛ̀
fɛ̃̀ gbãadeenɔzi zĩna à gàa gbáan kɔ̃n bùsudɛri gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔn n ũroo?
39 Pɔlu wèàla à bè: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Silisia bùsummɛ. Wɛ́tɛ
tɔ́saideenlo. Ma wɛ́ɛ kèmma ǹ ma gba zɛ́ mà yã o gbɛ̃nɔnɛ. 40 À à gbà zɛ́,
ben Pɔlu zɛ̀ didikiia à ɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ yáku. Kɛ̀ aɔ̃ yɛ̃̀tɛ kítikiti, à yã òńnɛ kɔ̃n
Eberu yão à bè:

22

1 Ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma mareenɔ, à swã kpá à ma yãzɛ ma tia. 2 Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà èe
yã oońnɛ kɔ̃n Eberu yão, aɔ̃ zɛ̀ kítikiti. Ben Pɔlu bè: 3 Yudan ma ũ, wà ma
i Taasu, Silisia bùsummɛ, ben ma nɛ́ blè wɛ́tɛ guu kɛ̀. Gamaliɛli kiian ma
doka kɛ̀ wa dezinɔ kũna dàdan a zɛ́a. Má aĩa vĩ Ludanɛ lán á kuu nà gbã̀a
a píngi. 4 Ma wɛ́ɛ tã̀ dɔnzizɛ pì sɛ̀rinɔa ai aɔ̃ gbɛ̃kenɔ gàga, ma gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔ kũ̀kũ ma ń ká kpɛ́siaan. 5 Sa'oriki kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ dɛ ma sèedadeenɔ
ũ ń píngi. Ma takada kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̃̀ Damasiku Yudanɔnɛ sì ń ɔzĩ, mɛ́ɛ gaa gwe
mà gbɛ̃ pìnɔ kũkũ mà suńyo Yerusalɛmu wà wɛ́ɛ tãḿma.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna tɔ̃kɛ̃nnɛna
(Zĩr 9:1-19, 26:12-18)

6 Kɛ̀ má tɛ́ zɛ́n, ma ka kĩi kɔ̃n Damasikuo ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben kãndo
gupura bíta bɔ̀ ludambɛ à dàmala. 7 Ma bɔ ma lɛɛ tɔɔtɛ, ben ma kòto mà wà
bèmɛ: Solu, Solu, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãamaa? 8 Ben ma bè: Dén n ũu, Dii?
Ben à bèmɛ: Mámbe Yesu Nazarɛti kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãaa ũ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúmaonɔ
gupuraa pì è, mɔde aɔ̃ɔe gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oomao kòto maro. 10 Ben ma à là: Bɔ́n
mɛ́ kɛɛ, Dii? Ben à bèmɛ mà fɛɛ mà gɛ̃ Damasiku. Gwen weé yã kɛ̀ a dìɛmɛ
mà kɛɛ omɛ píngi. 11 Gupuraa pì í gbãaa tò ma wɛ́ɛ e guu e dɔro, ben ma
gbɛ̃nɔ ma kũ ma ɔɔa aɔ̃ gɛ̃mao Damasiku.

12 Dɔnziri kee kú gwe kɛ̀ wè benɛ Anania. È mì siɛ Luda dokanɛ, bensɔ̃
Damasiku Yudanɔ píngi è à tɔ́ nnaa sí. 13 À mɔ̀ ma kiia à zɛ̀ ma saɛ, ben à
bèmɛ: Solu ma gbɛ̃, ǹ ɛara ǹ guu e. Gwe gɔ̃ɔ ma wɛ́ɛ wɛ̃̀, ben ma à è. 14 À
bè wa dezinɔ Luda bé à ma sɛ lɛ mà wɛ́ɛ si Gbɛ̃ Maalɛ mà yã ma à lɛ́n mà
à pɔyezi dɔ̃. 15 À bè mɛ́gɔ̃ dɛ à sèedadee ũ màgɔ̃ yã kɛ̀ má è kɔ̃n yã kɛ̀ má
mào oo baade píngìnɛ. 16 Ben à bè bɔ́n mɛ́ɛ dãa dɔɔ, mà fɛɛ mà batisi kɛ ma
durunnɔ é kɛ̃ma kɔ̃n à sísinao.

Pɔlu zĩna bori pãndenɔ kiia

17 Kɛ̀ ma ɛara Yerusalɛmu, mɛ́ɛ adua kɛɛ Luda ua, ben ma wɛ́ɛgupu è.
18 Ma Dii è, à òmɛ mà kɛ kpakpaa mà bɔ Yerusalɛmu, zaakɛ gbɛ̃nɔ é yã
kɛ̀ mɛ́ɛ oo a musu síro. 19 Ben ma bè Diinɛ, aɔ̃ɔ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ mɛ̀ɛgɔ̃ gɛ̃ɛ
aduakɛkpɛ kɔ̃n aduakɛkpɛn-o lɛ màgɔ̃ à náanɛkɛrinɔ kaa kpɛ́siaan wàgɔ̃ ń
gbɛ̃ɛ. 20 Kɛ̀ wèe à sèedade Sitivĩ dɛɛ sɔ̃, mapi má kú gwe ma zɛ kɔ̃n à dèrinɔ,

má ń utanɔ kũnańnɛ. 21 Ben Dii bèmɛ mà gá, é ma zĩ ai bori pãndenɔ kiia
zã̀azã.

Pɔlu nɛ́ Romu gbɛ̃mɛ

22 Aɔ̃ swã kpà à yãzi ai à gàa à kà bori pãndenɔ yã pìa, ben aɔ̃ nà wiiia wà
bè: À à dɛ! Gbɛ̃ kɛ̀ taka kuuna zɛ́ vĩro! 23 Aɔ̃ɔe wii lɛɛ aɔ̃ɔe ń utanɔ gbãkɛɛ
aɔ̃ɔe bùsuti fãa musu. 24 Ben Romu sozanɔ gbɛ̃nsi bè wà gɛ̃ kɔ̃n Pɔluo ń
bɛ, wà à gbɛ̃ kɔ̃n flã̀o ai à yãpuraa o wà e wà yã kɛ̀ wèe wiii dɔɔa à yãnzi
ma. 25 Kɛ̀ wèe Pɔlu ɔɔnɔ poroo lɛ wà à yi, à bè soza bàdee kɛ̀ kú gweenɛ: A
à zɛ́ vĩ à Romu gbɛ̃ gbɛ̃ yãkpaɛkɛsaiɔ́? 26 Kɛ̀ soza pì yã pì mà, à gàa à bè ń
gbɛ̃nsinɛ: Bɔ́n nɛ́ kɛɛ? Gbɛ̃ pì nɛ́ Romu gbɛ̃mɛ. 27 Ben gbɛ̃nsi pì mɔ̀ à Pɔlu
là à bè: Ǹ omɛ, Romu gbɛ̃n n ũɔ́? À wèàla à bè: Eè. 28 Ben gbɛ̃nsi pì bènɛ:
Ma ɔɔ bíta kpàmɛ, ben ma gɔ̃ Romu gbɛ̃ ũ. Ben Pɔlu bènɛ: Mapi sɔ̃ wà ma i
à ũmɛ. 29 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà yã lalaa yãanɔ bɔ̀ru kpɛɛ gɔ̃ɔ. Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì
dɔ̃̀ kɛ̀ Pɔlu nɛ́ Romu gbɛ̃mɛ, vĩa à kũ̀ kɛ̀ à tò wà mɔ̀ kàa yãnzi.

Yuda gbãadeenɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Pɔluo

30 À guu dɔ̀ kɛ̀ gbɛ̃nsi pì yezi à yã kɛ̀ Yudanɔ mɔ̀o sãnsãn ma, à mɔ̀ pòroa,
ben à sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbãadeenɔ kàkɔ̃a à mɔ̀ kɔ̃n Pɔluo ń aɛ.

23

1 Pɔlu wɛ́ɛ pè gbãadeenɔa à bè: Ma gbɛ̃nɔ, yãkee e ma swɛ̃̀ vĩ Luda aɛro
ai kɔ̃n a gbã̀ao. 2 Ben sa'oriki Anania ò a dogarinɔnɛ aɔ̃ à lɛ́ a lɛ́a. 3 Ben
Pɔlu bènɛ: Luda n lɛ́ se, gbɛ̃ntee kãkã bɛ. Ń vɛ̃ɛna nɛ́ɛ yãkpaɛ kɛɛmao doka
musu, ben mpi sɔ̃ n bɔ à kpɛɛ, n bè wà ma lɛ́. 4 Ben dogari pìnɔ bè: Ḿbe
nɛ́ɛ Luda sa'oriki sɔ̃sɔ̃ lɛɔ́? 5 Pɔlu bè: Gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sa'orikinlo, zaakɛ wà
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè wàton wa bùsu gbãadee tɔ́ zaaa síro.
6 Pɔlu dɔ̃ kɛ̀ gbãadee pìnɔ gbɛ̃kenɔ nɛ́ Sadusinɔmɛ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ sɔ̃ Farisinɔ,
ben à òńnɛ gbãngbãn: Ma gbɛ̃nɔ, Farisin ma ũ, Farisinɔ nɛ́n ma ũ.
Gɛ̀nɔ fɛɛna tãmaa kɛ̀ má vĩ yãnzin ée yãkpaɛ kɛɛmaozi. 7 Kɛ̀ à yã pì ò,
Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ fɛ̀ɛ kɔ̃o kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao, ben kakɔ̃ana kpàatɛ lɛo plaa.
8 Sadusinɔ è be gɛ̀nɔ è fɛɛro, bensɔ̃ malaikanɔ kɔ̃n niniinɔɔ kuuro. Farisinɔ
sɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n yã pìnɔo píngi. 9 Zɔka gbãaa gɛ̃̀ ń tɛ́, ben Farisi kɛ̀ aɔ̃è doka dańnɛ
kenɔ fɛ̀ɛ kɔ̃n lɛokpakɔ̃a gbãaao aɔ̃ bè: Wée yã zaa ke e gbɛ̃ kɛ̀aro. Tó ninii
ke malaika bé à yã ònɛ sɔ̃ nɛ́? 10 Kɛ̀ lɛokpakɔ̃a gbãa kũ̀, sozanɔ gbɛ̃nsi e vĩa
kɛɛ lɛ gbɛ̃nɔ tón Pɔlu kɛ gyáigyairo yãnzi, ben à ò a sozanɔnɛ aɔ̃ pita wà gɛ̃
ń tɛ́ aɔ̃ à kũ wà gáo ń bɛ.
11 Zĩ beeea gwãavĩ Dii bɔ̀ à mɔ̀ Pɔluzi à bè: Ǹ làakari kpáɛ! Lán n ma yã
ò Yerusalɛmu kɛ̀ nà, séde ǹ o Romu dɔ.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Pɔluzi

12 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda kenɔ kàkɔ̃a asii guu aɔ̃ la dà wà bè weé pɔ́ blero weé
í miro ai wà gá Pɔlu dɛo. 13 Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃ri pìnɔɔ dɛ gɔ̃ɔn baplaaala. 14 Aɔ̃ gàa
sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kiia aɔ̃ bèńnɛ: Wá sì kɔ̃n Ludao wa bè tó wée Pɔlu
dɛro, tó wa pɔ́ blè, Luda láari kɛwa. 15 Apinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ a píngi à gá à
o sozanɔ gbɛ̃nsinɛ à mɔ́are kɔ̃n Pɔluo lán wà be á yezi à à yãnɔ tàasi kɛ tia
dɛ à káakupɔlaa bà. Wapinɔ sɔ̃ wégɔ̃ kú soru guu wà à dɛ zɛ́n ai àgɔ̃ gá ká
kɛ̀.
16 Kɛ̀ Pɔlu dãre nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ń yã kɛ̀ aɔ̃ɔ gɔ̃̀gɔ̃ pì mà, ben à gàa à gɛ̃̀ sozanɔ bɛ à
ò Pɔlunɛ. 17 Ben Pɔlu soza bàdee sìsi à bènɛ: Ǹ gá kɔ̃n gɔ̃kparɛ kɛ̀o a gbɛ̃nsi

kiia, zaakɛ à yezi à baaru ke kpánɛmɛ. 18 Ben à à sɛ̀ à gàao ń gbɛ̃nsi kiia à
bè: Pɔlu kɛ̀ wà à dà kpɛ́n ma sisi à kùɛmɛ mà mɔ́ n kiia kɔ̃n gɔ̃kparɛ kɛ̀o. À
yãke vĩ à yezi à onnɛ. 19 Ben gbɛ̃nsi pì gɔ̃kparɛ pì kṹ a ɔɔa à gàao gusaɛ ń
gɔ̃ɔn plaa, ben à à là à bè: Bɔ́ yãn ń vĩ ǹ omɛɛ? 20 Ben à bè: Yudanɔ bé wà
lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃, aɔ̃ɔ yezi wà kúɛnnɛ ǹ mɔ́ kɔ̃n Pɔluo ń gbãadeenɔnɛ zia, lán wà
be aɔ̃ɔ yezi wà à yã gwa tia dɛ à káakupɔlaa bà. 21 Ǹton weńnɛro, zaakɛ aɔ̃
gbɛ̃nɔɔ e à dãa zɛ́n wà dɛ gɔ̃ɔn baplaaala. Aɔ̃ la dà wà bè weé pɔ́ blero weé
í miro ai wà gá à dɛo. Aɔ̃ sorumi mà kɔ̀, n yãn aɔ̃ swã dɔzi. 22 Gbɛ̃nsi pì bè
gɔ̃kparɛ pìnɛ: Ǹton tó gbɛ̃ke dɔ̃ kɛ̀ ń òmɛro. Ben à à gbàrɛ.

Pɔlu gbarɛna Sizarea

23 Ben à soza bàde gɔ̃ɔn plaaanɔ sìsi à bèńnɛ: À o soza fɛ̃ɛdade gɔ̃ɔn wàa
doonɔnɛ aɔ̃ soru kɛ wà gá Sizarea uusiɛ úbleguro kɔ̃n sɔ̃de gɔ̃ɔn baaagɔ̃
akurinɔ kɔ̃n sáride gɔ̃ɔn wàa doonɔ. 24 À sɔ̃ yã kɛkɛ Pɔlunɛ à dia lɛ wà gáo
bùsu gbɛ̃nsi Felisi kiia aafia. 25 Ben à takada kɛ̃nɛ à bè:

26 Bùsu gbɛ̃nsi Felisi, mamɔma Kalaudiu Lisia ma takada kɛ̀ kɛ̃nnɛ ma
ì kpàmma. 27 Yudanɔ bé wà gbɛ̃ kɛ̀kii kṹ aɔ̃ɔ yezi wà à dɛ. Kɛ̀ ma à dɔ̃
Romu gbɛ̃ ũ, ben ma gaa kɔ̃n sozanɔ ma à sìḿma. 28 Kɛ̀ má yezi mà à taari
kɛ̀ aɔ̃ɔ èa ma, ma à sɛ̀ ma gaao aɔ̃ yãkpaɛkɛrinɔ kiia. 29 Gwen má dɔ̃n kɛ̀
taari kɛ̀ aɔ̃ɔ èa nɛ́ ń doka yãmɛ, èe yã kɛ̀ kà wà à dɛ ke wà à da kpɛ́siaan
kɛro. 30 Kɛ̀ wà lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi, wà à kpãi kɛ̀mɛ, ben ma à gbàrɛmma gɔ̃ɔ má
ò yãdeenɔnɛ aɔ̃ gá kɔ̃n à yão n kiia gwe.

31 Ben sozanɔɔ kɛ̀ lán wà òńnɛ nà aɔ̃ Pɔlu sɛ̀ wà gàao Antipatari gwãavĩ.
32 Kɛ̀ guu dɔ̀, soza kɛ̀ aɔ̃ɔe táa oo kɛ̀sɛ pìnɔ Pɔlu nà sɔ̃deenɔnɛ ń ɔzĩ aɔ̃ dɔo
aɛ, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà ń bɛ. 33 Kɛ̀ sɔ̃deenɔ kà Sizarea, aɔ̃ takada pì kpà bùsu
gbɛ̃nsi pìa, ben aɔ̃ Pɔlu nànɛ à ɔzĩ. 34 Bùsu gbɛ̃nsi pì takada pì kyó kɛ̀, ben
à Pɔlu là bùsu kɛ̀ à bɔ̀n. À mà kɛ̀ Silisia bùsun à bɔ̀n, 35 ben à bènɛ: Tó gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ yã vĩnyonɔ mɔ̀, mɛ́ ma lán aɔ̃é o nà. Ben à bè wàgɔ̃ à dãkpaa Hɛrɔdu
pitakiia.

24

Yudanɔ Pɔlu káarakpana

1 Gurɔ sɔɔroo gbɛra sa'oriki Anania mɔ̀ Sizarea kɔ̃n gbɛ̃nsi kenɔ kɔ̃n
dokadɔ̃ri kɛ̀ wè benɛ Tɛtuluo. Aɔ̃ mɔ̀ Pɔlu káara kpá bùsu gbɛ̃nsi kiia. 2 Kɛ̀
wà Pɔlu sìsi, Tɛtulu fɛ̀ɛ èe yã daaàla à bè: Felisi, kɔ̃n n aubarikao wa bùsu
kaɛna aafia. N zia laasuulɛna bé à wa bùsu kɛ maa. 3 Wè n tɔ́ nnaa sí
wàgɔ̃ n sáabu kpaa gu píngia gurɔ píngi. 4 Kɛ̀ má yezi mà n yã gágaro, mɛ́
wɛ́ɛ kɛmma ǹ sùu kɛwao ǹ wa yã nɛ́ngo kɛ̀kii ma. 5 Wá è kɛ̀ gbɛ̃ pì nɛ́
gudɛrimɛ. È yãkete da Yudanɔ tɛ́ anduna guu píngi, à dɛ dɔnzizɛ ɛgɛɛ kɛ̀
wè ń sísi Nazarɛtideenɔ dɔn'aɛdee ũ. 6 Baa se à yezi à Luda ua gbãsĩ lɛ́,
ben wa à kṹ. 7-8 Tó n à làla n zĩnda, nɛ́ taari kɛ̀ wá èa yãpuraa dɔ̃. 9 Ben
Yudanɔ yã'i kàara wà bè lɛn yã pìnɔɔ dɛ lɛ.

Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao Felisi aɛ

10 Ben bùsu gbɛ̃nsi pì mì kɛ̀ degũ Pɔlunɛ lɛ à yã o. Ben Pɔlu bè: Lán má
n dɔ̃ yãkpaɛkɛri ũ bùsu kɛ̀ guu à wɛ̃ gì kɛ̀ nà, beee yãnzi mɛ́ɛ ma mìbɔna
yã oo ma làakariazi. 11 Tó ń gbèka, weé onnɛ kɛ̀ ma gana Yerusalɛmu mà
dɔnzi kɛɛ dɛ gurɔ kuri awɛɛplaalaro. 12 Wèe ma e mɛ́ɛ lɛokpakɔ̃a kɛɛ kɔ̃n
gbɛ̃keo Luda uaro. Wèe ma e mɛ́ɛ yãkete daa aduakɛkpɛnɔ guu ke wɛ́tɛ

guuro. 13 Gbɛ̃ pìnɔ é fɔ̃ wà taari kɛ̀ aɔ̃ɔ èmaa sèedadee ennɛro. 14 Má sì kɛ̀
zɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe sísii dɔnzizɛ ɛgɛɛ pì guun mɛ́ɛ dɔɔ wa dezinɔ Ludazi. Má yã kɛ̀
wà kɛ̃̀ Musa doka guu kɔ̃n annabinɔ takadanɔ náanɛkɛna píngi. 15 Ma wɛ́ɛ
dɔ Ludazi lán aɔ̃pinɔ bà kɛ̀ gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ é fɛɛ bɔna gaan ń
píngi. 16 Beee yãnzi mɛɛ̀gɔ̃ ma zĩnda totoo gurɔ píngi lɛ ma swɛ̃̀ tóngɔ̃ vĩi
Luda aɛ ke gbɛ̃ntee aɛro. 17 Ma wɛ̃̀kɛna kɔ̃n ma bùsuo gbɛra ma ɛara ma
su ma ɔ dàḿma ma saa ò 18 Luda ua. Kɛ̀ mɛ́ɛ saa oo ma gbãsĩbɔna gbɛra,
ben wà ma le gwe. Mɛ́ɛ gbɛ̃nɔ kákɔ̃aro, yãkete kuuro. 19 Asia bùsu Yuda
kenɔn yãdeenɔ ũ. Séde aɔ̃ mɔ́ wà yã bɔ kɔ̃ lɛ́n n kiia. 20 Tó lɛnlo, ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú kɛ̀nɔ dà kɛ̀ aɔ̃ɔ èma gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ yãkpaɛ kɛ̀mao o. 21 Sé yã mɛ̀n doo kɛ̀
má òńnɛ kɔ̃n kòto gbãaao, gɛ̀nɔ fɛɛna yã musun aɔ̃ɔe yãkpaɛ kɛɛmaozi.
22 Felisi Yesu zɛ́ bɔkɔ̃tɛ dɔ̃, ben à lá kà Yudanɔ yãla à bè: Tó sozanɔ gbɛ̃nsi
Lisia mɔ̀, mɛ́ a yã mì dɛare. 23 À ò soza bàdeenɛ àgɔ̃ Pɔlu dãkpaa, mɔde à à
gba zɛ́ à ĩam pá, à tó à gbɛ̃nɔ à ĩan ká.

Pɔlu kuuna kpɛ́siaan Sizarea

24 Gurɔ plaaa gbɛra Felisi mɔ̀ kɔ̃n a Yuda naɔ̃ kɛ̀ wè benɛ Durusilao. À
Pɔlu sìsi, ben à Kirisi Yesu náanɛkɛna yã màa. 25 Pɔlu e yã oo maakɛna
musu kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃ɔo kɔ̃n yãkpaɛkɛna kɛ̀ èe mɔɔo, ben vĩa Felisi kũ̀ à
bè: Ǹ fɛɛ ǹ tá gĩa. Gurɔɔ kɛ̀ ma ɔ lè mɛ́ ɛara mà n sísi. 26 À wɛ́ɛ dɔ Pɔluzi
kɛ̀ eé ɔdɔnkpɛɛgbaa daaremɛ, ben ègɔ̃ à sisii gɛ̃̀n baaagɔ̃ à mɔ́ fàadi boao.
27 Kɛ̀ à kɛ̀ wɛ̃̀ plaa, Pɔsiu Fɛsutu vɛ̃̀ɛ Felisi gɛ̃ɛ ũ. Kɛ̀ Felisi yezi àgɔ̃ nna kɔ̃n
Yudanɔ yãnzi, ben à Pɔlu tò da kpɛ́siaan.

25

Pɔlu zɛ̀ kɔ̃n gana Siza kiiao

1 Fɛsutu vɛ̃ɛna kpatan gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra à fɛ̀ɛ Sizarea à gàa Yerusalɛmu.
2 Gwen sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbãadeenɔ mɔ̀ à kiia aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔ̃n Pɔlu yão. Aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛ̀a 3 à sùu kɛ à tó Pɔlu mɔ Yerusalɛmu. Zaakɛ aɔ̃ zɛ̀o wà takutɛɛ kpákpanɛ
zɛ́n wà à dɛmɛ. 4 Ben Fɛsutu bèńnɛ: Pɔlu kú kpɛ́siaan Sizarea, mapi sɔ̃ mɛ́
tá gwe tia. 5 A gbãade kenɔ mɔ́ wà gámao. Tó à yã zaaa kɛ̀mɛ, é o.
6 Fɛsutu kɛ̀ńyo lán gurɔ sɔraagɔ̃ ke gurɔ kuri taka bà, ben à ɛ̀ara à tà
Sizarea. Kɛ̀ guu dɔ̀, à vɛ̃̀ɛ a tintia à bè wà mɔ́ kɔ̃n Pɔluo. 7 Kɛ̀ wà mɔ̀o, Yuda
kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmunɔ lìgazi, ben aɔ̃ yã bíta kɛ̀ wèe fɔ̃ wà à sèedadee èroonɔ
dìa paripari. 8 Pɔlu yã sìńla à bè: Mɛ́ɛ taari kɛ Yudanɔ doka ke Luda uanɛro,
ke Siza. 9 Fɛsutu e wɛtɛɛ àgɔ̃ nna kɔ̃n Yudanɔ, ben à Pɔlu là à bè: Nɛ́ we ǹ
gá Yerusalɛmu lɛ mà yãkpaɛ kɛnyo gwe yã kɛ̀nɔ musuɔ́? 10 Pɔlu bè: Siza
doka kɛ̀ kɔ̃ sì wà yãkpaɛ kɛomɛɛ aɛzĩn má zɛn kɛ̀. Mɛ́ɛ taari kɛ Yuda kenɛro
lán mpi ń dɔ̃ sãnsãn nà. 11 Tó ma taari kɛ̀ à kà wà ma dɛɛ kɛ̀, mɛ́ɛ gízi mà
garo. Mɔde lán mɛ́ɛ yã kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀nɔɔ e oo ma musu ke kɛ nàro, gbɛ̃ke zɛ́ vĩ à
ma kpáḿmaro. Gana Siza kiian ma zɛo. 12 Kɛ̀ Fɛsutu lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ
à bè: Kɛ̀ Sizan n zɛo, à kiian nɛ́ gán.

Gana kɔ̃n Pɔluo kí Agaripa kɔ̃n Benisio aɛ

13 Gurɔ plaaa gbɛra kí Agaripa kɔ̃n Benisio mɔ̀ Sizarea lɛ wà ì kpá
Fɛsutua. 14 Kɛ̀ aɔ̃ɔe gurɔplaa kɛɛ gwe yãnzi, Fɛsutu bɔ̀ kɔ̃n Pɔlu yão kína
pìnɛ à bè: Gɔ̃gbɛ̃ kee kú kɛ̀ kɛ̀ Felisi à tò da kpɛ́siaan. 15 Kɛ̀ ma gaa
Yerusalɛmu, sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ mɔ̀mɛ kɔ̃n à yão wà bè mà sùu
kɛ mà yã daàla. 16 Ma bèńnɛ tó gbɛ̃ kɛ̀ wà mɔ̀ kɔ̃n à yão e zɛ́ e à kɔ̃ e kɔ̃n

gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã vĩ lɛdoonɔ à yã sìńlaro, wa Romudeenɔ weè à kpáḿmaro. 17 Kɛ̀
wa su kɛ̀ lɛdo, mɛ́ɛ yã gágaro. Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ, ben ma vɛ̃ɛ ma tintia ma bè
wà mɔ́mɛ kɔ̃n adeeo. 18 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari èa pìnɔ yã ò, aɔ̃ɔe yã zaaa kɛ̀ mɛ́ɛ
kpákpaa o à musuro. 19 Aɔ̃ yãkete vĩo ń dɔnzizɛ yã musu kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wè
benɛ Yesu yão. À gà, ben Pɔlu zɛ̀ kɔ̃n à kuuna wɛ̃̀ndio yão. 20 Ma bídi kɛ̀ yã
pì zɛ́ dɔ̃naa, ben ma à là tó à yezi à gá Yerusalɛmu wà yã pì gɔ̃gɔ̃nɛ gwe.
21 Ben Pɔlu bè Romu kínan a zɛo wàgɔ̃ a kũna. Ben ma bè wàgɔ̃ à dãkpaa
ai màgɔ̃ gá à gbarɛ Sizaa. 22 Ben Agaripa bè Fɛsutunɛ: Má yezi mà gbɛ̃ pì
yã ma ma zĩnda. Ben Fɛsutu bè: Nɛ́ yã ma à lɛ́n zia.

23 Kɛ̀ guu dɔ̀ Agaripa kɔ̃n Benisio mɔ̀ kɔ̃n gakui bítao, ben aɔ̃ gɛ̃̀
kɔ̃kakɔ̃akɛkpɛn kɔ̃n sozanɔ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n wɛ́tɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ. Kɛ̀ Fɛsutu yã
ò, wà mɔ̀ kɔ̃n Pɔluo. 24 Ben Fɛsutu bè: Kí Agaripa kɔ̃n amɔa kɛ̀ á kúwao kɛ̀nɔ
píngi, a gbɛ̃ kɛ̀kii èɔ́? Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ kɔ̃n gura kɛ̀nɔ ń píngi
gbɛ̃ pì yã sɛ̀ wà mɔ̀oma, aɔ̃ɔe wii lɛɛma aɔ̃ bè à maa àgɔ̃ kuu dɔro. 25 Mapi
sɔ̃, mɛ́ɛ e à yãke kɛ̀ kɛ̀ kà wà à dɛro, ben lán à zɛ̀ kɔ̃n Sizao nà, ma zɛo mà à
gbarɛa. 26 Mɛ́ɛ yã pì gbá dɔ̃ gbasa mà takada kɛ̃ kínanɛ à yã musuro. Beee
yãnzi ma mɔo a aɛ, atɛ̃nsa mpi kí Agaripa, lɛ yãlalanaa gbɛra mà yã e mà
kɛ̃. 27 Zaakɛ pisina gbarɛḿmana taari kɛ̀ wà èa sãnsãn ona sai zɛ́ vĩ ma
kiiaro.

26

Pɔlu a zĩnda yã bɔkɔ̃tɛna kí Agaripa aɛ

1 Ben Agaripa bè Pɔlunɛ: Ń zɛ́ vĩ ǹ n yã o. Ben Pɔlu ɔ sɛ̀ à a zĩnda yã bɔ̀kɔ̃tɛ
à bè: 2 Kí Agaripa, má è ma mìnnaa kɛ̀, kɛ̀ má è mɛ́ɛ ma zĩnda yã bɔkɔ̃tɛɛ
n aɛ gbȁa taari kɛ̀ Yudanɔɔ dìma píngi yã musu. 3 Atɛ̃nsa kɛ̀ ń Yudanɔ
fɛɛakaarayã dɔ̃ píngi kɔ̃n ń yãketenɔ. Beee yãnzi ma wɛ́ɛ kɛ̀mma ǹ ma yã
kɛ̀ mamɛ. 4 Yudanɔ ma kuuna dɔ̃ ń píngi zaa ma nɛ́ féte zĩ naana zaa ma
bùsun ai Yerusalɛmu. 5 Aɔ̃ɔ ma dɔ̃ à gì kɛ̀. Tó aɔ̃ɔ yezi, aɔ̃é fɔ̃ wà o kɛ̀ má kú
wa dɔnzirinɔ gãli kɛ̀ gbãa kɔ̃n Luda yão kɛ̀ wè be Farisinɔ tɛ́. 6 Tia sa wèe
yãkpaɛ kɛɛmao kɛ̀ ma wɛ́ɛ dɔ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ wa dezinɔnɛzi yãnzi. 7 Wa
bori mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔ ègɔ̃ dɔɔ Ludazi fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo wɛ́ɛdɔna
lɛ́gbɛ̃na dɔ̃nkɔ̃ pìzi. Kí, tãmaa pì yãnzin Yudanɔ fɛ̀ɛmazizi. 8 Bɔ́yãnzin
Luda gɛ̀nɔ fɛɛna kɛ̀are yã zɛ́saidee ũzi sɛɛ?

9 Mapi sɔ̃ yã, ma zɛo kɛ̀ yã kɛ̀ eé bɔ Yesu Nazarɛti kpɛɛ píngin mɛ́gɔ̃ kɛɛ.
10 Lɛn má kɛ̀ lɛ Yerusalɛmu. Sa'orikinɔ ma gba zɛ́, ben ma Luda gbɛ̃nɔ
kà kpɛ́siaan pari. Tó wèe ń dɛdɛɛ sɔ̃, ma lɛ́ ègɔ̃ kú à guumɛ. 11 Mɛɛ̀gɔ̃ gaa
aduakɛkpɛ kɔ̃n aduakɛkpɛo gɛ̃̀n baaagɔ̃ màgɔ̃ wɛ́ɛ tãaḿma mà gã naḿma
lɛ aɔ̃ lɛ́ sɛ́ Yesuzi. Ma pɔɔ fɛ̃nańzi, ben mɛɛ̀ gá ĩa daḿma wɛ́tɛ swabaaanɔa.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna yã'ona
(Zĩr 9:1-19, 22:6-16)

12 Beee yãnzi mɛ́ɛ gaa Damasiku kɔ̃n iko kɛ̀ sa'orikinɔ ma gbarɛoozi.
13 Kí, kɛ̀ má tɛ́ zɛ́n kɔ̃n ɔfãntɛ̃o di mìdangura, ma gupuraa è à bɔ̀ ludambɛ
à dàmala kɔ̃n ma gbɛ̃nɔ, à pãsĩ dɛ ɔfãntɛ̃la. 14 Wa lɛɛ tɔɔtɛ wa píngi, ben
ma kòto mà wà bèmɛ kɔ̃n Eberu yão: Solu, Solu, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãamaa?
Lɛ̀zɔ̃na kɔ̃n gbáo kyatee sai e ĩa daamma fá! 15 Ma bè: Dén n ũu, Dii? Ben
Dii bè: Mámbe Yesu kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãaa ũ. 16 Ǹ fɛɛ ǹ zɛ. Ma bɔ ma mɔnzi lɛ mà n
sɛ́ ma zĩkɛri ũmɛ, ǹgɔ̃ dɛ yã kɛ̀ ń è kɔ̃n yã kɛ̀ mɛ́ ɔdɔannɛɛo sèedadee ũ. 17 Mɛ́
n mì sí Yudanɔ ɔzĩ kɔ̃n bori pãndenɔ. Mɛ́ n zĩiḿma 18 lɛ ǹ ń wɛ́ɛ kɛ̃́nɛ, aɔ̃

kpɛɛ li gusiaanɛ wà aɛ dɔ gupuraaa, aɔ̃ bɔ Setãn gbãaan wà gɛ̃ Luda pɔ́n, lɛ
aɔ̃ durunnɔ e à kɛ̃ḿma, aɔ̃ baka gɔ̃ kú kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ ma náanɛkɛna yãnzi.

Pɔlu zĩkɛna Yesunɛ

19 Kí Agaripa, àmbe à tò mɛ́ɛ gí ludambɛ gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀mazi yãziro. 20 Ma
waazi kɛ̀ Damasiku gĩa kɔ̃n Yerusalɛmuo, ben má kɛ̀ Yudea bùsu gu píngia
kɔ̃n bori pãndenɔ kiiao. Má òńnɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ wà aɛ dɔ Ludaa, aɔ̃ yã kɛ̀ eé tó
wà dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ lìɛ kɛ. 21 Beee yãnzin Yudanɔ ma kũ Luda uazi, aɔ̃ɔ yezi
wà ma dɛ. 22 Luda dɔnlɛn má kuuo ai kɔ̃n a gbȁao, ben má zɛna à sèedadee
ũ nɛ́ féte kɔ̃n gbɛ̃nsinɔnɛ ń píngi. Mɛɛ̀ yã pãnde oro, sé yã kɛ̀ annabinɔ kɔ̃n
Musao ò à kɛɛ baasiro. 23 Aɔ̃ bè Mɛsaya é mɛ̀'ɔ̃amma e, àmbe eé fɛɛ bɔna
gaan káaku à gupura yã o Yudanɔnɛ kɔ̃n bori pãndenɔ.

24 Kɛ̀ Pɔlu e a zĩnda yã bɔkɔ̃tɛɛ lɛ, Fɛsutu wiii dɔ̀a à bè: Ĩa kàmman yɔ́ Pɔlu?
N dɔ̃na bíta bé èe n mì liɛɛ. 25 Ben Pɔlu bè: Ĩa e kámaro, gbɛ̃ bɛ̀ɛde Fɛsutu.
Yãzɛdeen mɛ́ɛ oo, bensɔ̃ yãpuraamɛ. 26 Kí, lán ń yã beeenɔ dɔ̃ nà mɛ́ fɔ̃ mà
yã onnɛ súusu vĩa sai. Má dɔ̃ kɛ̀ à kee e kɛ n mì kpɛɛro, zaakɛ yã pì nɛ́ gusaɛ
yãnlo. 27 Kí Agaripa, n yã kɛ̀ annabinɔɔ ò sìɔ́? Má dɔ̃ kɛ̀ ń sì. 28 Ben Agaripa
bè Pɔlunɛ: Gurɔ zaka nɛ́ngo kɛ̀ guu nɛ́ɛ daa nɛ́ fɔ̃ ǹ ma liɛ mà gɔ̃ Yesudee
ũn yɔ́? 29 Pɔlu bè: Baa tia ke gìkɛna má yezi, tó Ludaa wè. Èe kɛ ndonlo,
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma yã maa gbȁanɔ ń píngi, aɔ̃ gɔ̃ lán má dɛ nà mɔ̀kyakoo
kɛ̀nɔ baasi. 30 Ben kína pì kɔ̃n bùsu gbɛ̃nsio kɔ̃n Benisio fɛ̀ɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
kakɔ̃ana gweenɔ. 31 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ, aɔ̃ɔe o'ookɔ̃nɛ: Gbɛ̃ pì e yã kɛ̀ kà wà à dɛ ke
wà à da kpɛ́siaan kɛro. 32 Ben Agaripa bè Fɛsutunɛ: Tó gbɛ̃ pì e zɛ kɔ̃n gana
Siza kiiao yãro, lɛ wé fɔ̃ wà à gbarɛ.

27

Gana kɔ̃n Pɔluo Romu góro'itɛ guu

1 Kɛ̀ wà zɛ̀o wà da Itali zɛ́n, ben wà Pɔlu kɔ̃n pisina kpaa kenɔ nà soza
bàdee kɛ̀ wè benɛ Yuliunɛ a ɔzĩ. À dɛ soza gãli kɛ̀ wè be Siza sozanɔ
dɔn'aɛdeenɔ doke ũ. 2 Wa gɛ̃ góro'itɛ kɛ̀ bɔ̀ Adaramitiumu guu, èe bɔɛɛ
kɔ̃n Asia bùsu wɛ́tɛnɔ, ben wa da zɛ́n. Masedonia bùsu gbɛ̃ Arisitaku
Tɛsalonika kúwao. 3 Kɛ̀ guu dɔ̀ wa ka Sidɔ̃. Yuliu Pɔlu kũna kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
ben à à gbà zɛ́ à gá a gbɛ̃nɔ gwa lɛ aɔ̃ dɔnlɛ kɛnɛ. 4 Kɛ̀ wa bɔ gwe, wa ka í
dagura. Kɛ̀ ĩa e daawalɛ yãnzi, ben wa dɔ Sipiru bùsuzi kpɛɛ kpa. 5 Táa'ona
ísiaa dagura wa dɔ Silisia kɔ̃n Pamfilia bùsunɔzi, ben wa ka Mira, Lisia
bùsun. 6 Gwen soza bàdee pì Alɛsandaria góro'itɛ kɛ̀ èe gaa Itali èn, ben à
wa kan.

7 Gurɔ kenɔ guu wa tá bùsa. Ɔsi kɔ̃n ɔsiion wa ka Sinidu lɛ́a. Kɛ̀ ĩa e wewe
wà gá súusuro, wa pãnɛ wa bɔ Kɛrɛti bùsu kpɛɛ kpa Salamɔnɛ saɛ. 8 Ɔsi kɔ̃n
ɔsiio wée dɔɔ Kɛrɛtizi, ben wa ka guu kɛ̀ wè be Górodɔki Maaan. À kĩi kɔ̃n
wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Laseao. 9 Lán wa gì kɛ̀ zɛ́n nà, wa gana aɛ gɔ̃̀ kari ũ, zaakɛ
Yudanɔ lɛ́yigurɔɔ gɛ̃̀ kɔ̀. Beee yãnzi Pɔlu lɛ́ dàḿma 10 à bè: Gbɛ̃nɔ, má è tá
kɛ̀kii é mɔ́ kɔ̃n ásaru bítao kɔ̃n mɔ́nzio. Èe kɛ góro pì kɔ̃n à asoonɔ adonlo,
kɔ̃n wapinɔmɛ se. 11 Mɔde soza bàde górofĩri kɔ̃n górodeeo yã sì dɛ Pɔlu
yãla. 12 Gu pì maa wà góro dɔn wà buusiɛ ble gwero, ben gbɛ̃ paridee zɛ̀
kɔ̃n dana zɛ́n-o. Aɔ̃ɔ yezi wà ká Fenisi, wɛ́tɛ kɛ̀ kú Kɛrɛti ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa,
tó eé sí kɛ wà buusiɛ ble gwe.

Zàga'ĩa fɛɛna ísiaala

13 Kɛ̀ ĩa busɛ fɛ̀ɛ sɔɔmɛtɛ kpa, aɔ̃ɔe daa aɔ̃é fɔ̃ wà ń pɔyezi kɛmɛ. Ben aɔ̃ ń
góro pòro wà dà zɛ́n aɔ̃ɔe dɔɔ Kɛrɛtizi kĩikĩi. 14 Èe gì kɛro zàga'ĩa gbãaa kɛ̀ wè
be ĩa pãsĩ bɔ̀ Kɛrɛti kpiii kpa. 15 À góro lìɛ, wée fɔ̃ wà mì dɔa dɔro, ben wa
gɔ̃ tɛ́zi. 16 Kɛ̀ à wa kpa luan néngo kɛ̀ wè be Kodazi, à kɛ̀wa sɔ̃̀ féte. Ɔsi kɔ̃n
ɔsiion wa wa góronɛ mìsibɔ è wá kũ̀ gwe. 17 Kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀ wà gɛ̃̀o góro ìsi guu,
ben aɔ̃ɔ kɛ̀kɛ aɔ̃ bà kã̀ góro ìsi pìnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ Libia bùsu ísararaa gɛ̃nanɛ
yãnzi, ben aɔ̃ góro kúra pɛ̀ɛ ín aɔ̃ gɔ̃̀ tɛ́ ĩazi. 18 Kɛ̀ guu dɔ̀, lán zàga'ĩa gì e wa
góro yĩpayĩpaa gbãngbãn nà, ben aɔ̃ nà asoonɔ zuzunaa í guu. 19 À gurɔ
aagɔ̃dee zĩ aɔ̃ ń góro zĩkɛbɔnɔ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔ kwɛ̀ɛ ń zĩnda. 20 À kà gurɔ ũgbangba
ɔfãntɛ̃ kɔ̃n sɔsɔnɛnɔɔ e bɔro, ĩa pãsĩ pì kɔ̃n louo e kpáɛro. Mìsina tãmaa kɛ̀
wá vĩ yãa yã̀awa píngi.
21 Wa gurɔplaa kɛ̀ wée e wa pó blèro, ben Pɔlu fɛ̀ɛ à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó a ma
yã màmɛ yã, lɛ wée fɛɛ Kɛrɛti, mɔ́nzi kɔ̃n ásaruo kɛ̀ borii gbasa à wa lero.
22 Ai tia mɛ́ɛ lɛ́ daaawa à a làakari kpáɛ! A gbɛ̃ke é garo, séde góro pì yaka.
23 Gĩa gwãavĩ Luda kɛ̀ má dɛ à pɔ́ ũ mɛ́ɛ dɔɔzi malaika bɔ̀ à mɔ̀mazi 24 à bè:
Ǹton vĩa kɛro, Pɔlu. Séde ǹ Siza aɛ le. Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúńyo góro guunɔ
bɔ̀nnɛ aafia ń píngi. 25 Beee yãnzi gbɛ̃nɔ, à a làakari kpáɛ! Má Luda náanɛ
vĩ kɛ̀ eé kɛ lán à òmɛ nà. 26 Séde wà ká luan ke ísararaan.
27 À gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩ gwãavĩ ĩa pãsĩ pì e wa gáɛɛ Adariatiki íla ai
tia. Ben lezãndo góro gbɛ̃nɔɔ e daa wa ka kĩi kɔ̃n í baaomɛ. 28 Ben aɔ̃ bà
ílɔgwabɔ gbàrɛ ín, aɔ̃ɔ è gã̀sãsuu basiigɔ̃. Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte aɔ̃ɔ gbàrɛ dɔ, aɔ̃ɔ
è à zã̀ kà gã̀sãsuu baaagɔ̃. 29 Aɔ̃ɔe kpana gbɛ̀laa vĩa kɛɛ, ben aɔ̃ kúra mɛ̀n
siigɔ̃ gbàrɛ góro pɔ̀rɔ kpɛɛ, ben aɔ̃ɔe adua kɛɛ lɛ guu dɔḿma. 30 Góro gbɛ̃nɔɔ
e zɛ́ wɛtɛɛ aɔ̃ bɔɛ góro guu aɔ̃ bàa lɛ́, ben aɔ̃ɔe góro mìsibɔ pì pitaa aɔ̃ da íla,
aɔ̃ɔe kɛɛ lán wà be wà yezi wà kúranɔ gbarɛ góro aɛ bà. 31 Ben Pɔlu bè soza
bàdeenɛ kɔ̃n à bàsaideenɔ: Tó gbɛ̃ beeenɔɔ e gɔ̃ góro guuro, é fɔ̃ à bɔro. 32 Ben
sozanɔ góro mìsibɔ bànɔ zɔ̃̀zɔ̃ aɔ̃ɔ tò à lɛ̀ɛ ín.
33 Kɛ̀ guu yezi à dɔ, Pɔlu agbaa kpàńnɛ ń píngi aɔ̃ pɔ́ ble à bè: À gurɔ gɛ̃ro
dosain gbã̀a a gɔ̃ logona pɔ́blee sai. 34 Mɛ́ɛ agbaa kpaaare à pɔ́ ble, lɛ à
gbãaa e à bɔ aafia. Baa a mìkã mɛ̀n do eé lɛ́ɛro. 35 Pɔlu yãbee'ona gbɛra à
burɛdi sɛ̀ à Luda sáabu kpà baade píngi wáa, ben à lì èe soo. 36 Aɔ̃ baade
píngi làakari kpàɛ, ben aɔ̃ pɔ́ blè sa. 37 Wamɔwa kɛ̀ wá kú góro guunɔ wa
píngi wa ka gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ baaagɔ̃ akuri awɛɛswɛɛdo. 38 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà
kã̀, aɔ̃ pɔ́wɛɛ bɔ̀ɛ wà kà ín, lɛ góro e à futa kũ yãnzi.

Góro'itɛ yakana

39 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ sĩ̀sĩaa è aɔ̃ɔe dɔ̃ro. Kɛ̀ aɔ̃ ígukoto è kɔ̃n bùsu'ãatɛ̃o sarara,
ben aɔ̃ zɛ̀o wà gá kɔ̃n góroo ígɛɛzi, tó weé fɔ̃. 40 Aɔ̃ kúranɔ pòro aɔ̃ɔ dà í guu,
ben aɔ̃ górolibɔnɔ bà pòro gɔ̃ɔ. Aɔ̃ góro aɛ bisa pòro ĩanɛ, ben aɔ̃ mì pɛ̀ ígɛɛ
pìa. 41 Ben aɔ̃ sì bùsu'ãatɛ̃n dɔ̃na sai, ben góro zɛ̀ gwe. Bùsu'ãatɛ̃ pì góro aɛ
kũ̀ gíngin èe fɔ̃ à nigãro, ben ísɔ̃kana kɛ̀ e kakaa kɔ̃n gbãaao e góro pɔ̀rɔ kpɛɛ
yakaa. 42 Sozanɔ zɛ̀o wà pisinanɔ dɛdɛ, lɛ aɔ̃ gbɛ̃ke tón í kpá wà pitińguro
yãnzi. 43 Mɔde soza bàdee yezi à Pɔlu mì sí, ben à gìńnɛ aɔ̃ ń pɔyezi kɛ. À bè
íkparinɔ dɔńnɛ aɛ aɔ̃ kusi ía aɔ̃ bikũ, 44 gbɛ̃ kpaaanɔ gɔ̃ tɛ́ ń kpɛɛ lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ
ke góro kasonɔ musu. Lɛn baade píngi í baaa lè aafia lɛ.

28

Pɔlu kuuna Malata luan

1 Kɛ̀ wa í baaa lè aafia, wá mà luan pì tɔ́n Malata. 2 Bɛdeenɔ wa si kɔ̃n
yenzio maamaa. Aɔ̃ gbãakɛ kpàwazi, aɔ̃ tɛ́ sà lèwe, zaakɛ lou nà manaa,
ben ĩa bɔ̀ɛ. 3 Pɔlu yàka kete kàkɔ̃a à mɔ̀ èe kaa tɛ́n, pitigoo kú à guu. Kɛ̀ tɛ́
puusu à pà, à bɔ̀ à Pɔlu sò a ɔɔa. 4 Kɛ̀ bɛdeenɔ mlɛ̀̃ pì è dɔ à ɔɔa, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ:
Gbɛ̃ beee nɛ́ gbɛ̃dɛrimɛ yãpura. Baa kɛ̀ à bikṹ íla aafia, yãpuraa e wenɛ
àgɔ̃ kuuro. 5 Mɔde Pɔlu mlɛ̀̃ pì gbã̀kɛ à dà tɛ́n, èe pɔ́ke kɛnɛro. 6 Gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ
dɔzi kɛ̀ à ɔɔ é ká à lɛ́ɛ à ga gwe gɔ̃ɔmɛ. Kɛ̀ à gì kɛ̀, aɔ̃ɔ è pɔ́kee e à lero, ben aɔ̃
lɛ́ lìɛ aɔ̃ bè, gbɛ̃ pì nɛ́ tãa ìsi kemɛ.

7 Guu pì saɛn luan gbɛ̃nsi kɛ̀ wè benɛ Publiu bɛɛ kún. À wa diɛ gurɔ aagɔ̃ à
nibɔkɛɛ kɛ̀we kɔ̃n yenzio. 8 Publiu dee daɛna kɔ̃n mɛ̀wãao èe bãndubãndu
kɛɛ. Ben Pɔlu gɛ̀̃ à kiia à adua kɛ̀nɛ, à ɔ kɛ̀a à à kɛ̀̃kɔ̃a. 9 Kɛ̀ à kɛ̀ lɛ, luan pì
gyãre kpaaanɔ mɔ̀ à kiia, ben aɔ̃ kɛ̀̃kɔ̃a se. 10 Aɔ̃ wa kpe dà maamaa. Kɛ̀
wée taa, aɔ̃ kũsãɛ kɛ̀we dɔ.

Pɔlu kana Romu

11 Wa kuuna luan pì guu mɔ aagɔ̃ɔ gbɛra wa gɛ̃ góro'itɛ kɛ̀ buusiɛ blè
gween wa da zɛ́n. Góro pì bɔ̀ Alɛsandaria wà sìka tãanɔ sèeda kɛ̀a. 12 Kɛ̀
wa ka Sirakusi, wa gurɔ aagɔ̃ɔ kɛ̀ gwe. 13 Bɔna gwe wa dɔ ígɛɛzi ai wa
gaa káo Rɛgiumu. Kɛ̀ guu dɔ̀ ĩa bɔ̀ sɔɔmɛtɛ kpa, à gurɔ plaadeen wa ka
Putɛɔli. 14 Wɛ́tɛ pì guun wa Yesudeenɔ lèn. Aɔ̃ bè wà sùu kɛ wà azuma
doo kɛńyo. Wá kɛ̀ lɛ, ben wa da Romu zɛ́n. 15 Romu Yesudeenɔ wa baaru
mà, ben aɔ̃ mɔ̀ dawalɛ. Gbɛ̃kenɔ wa le Apiu Yàran, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ guu kɛ̀ wè
be Pitakimɛn'aagɔ̃n. Kɛ̀ Pɔlu ń é, à Luda sáabu kpà à a làakari kpàɛ.

Pɔlu waazikɛna Romu

16 Kɛ̀ wa ka Romu, wà Pɔlu gbà zɛ́ àgɔ̃ kuu adona kɔ̃n soza kɛ̀ eégɔ̃ à
dãkpaao. 17 Gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra Pɔlu Yuda gbɛ̃nsinɔ sìsi. Kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a, à bèńnɛ:
Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ zã Yudanɔnɛ yãkearo. Mɛ́ɛ bɔ wa dezinɔ fɛɛakaarayãke
kpɛɛro, ben wà ma kũ Yerusalɛmu wà ma kpa Romudeenɔa. 18 Aɔ̃ ma lala
yãzi aɔ̃ɔe yãke e ma musu kɛ̀ kà wà ma dɛro, ben aɔ̃ɔ yezi wà ma gbarɛ.
19 Ben Yudanɔ bɔ̀ ma kpɛɛ. Tiasi ma zɛ kɔ̃n gana Siza kiiao, èe kɛ má yã vĩ
kɔ̃n ma bùsu gbɛ̃nɔonlo. 20 Beee yãnzi ma a gbeka, lɛ wà kɔ̃ e mà yã oao,
zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Isarailinɔ wɛ́ɛ dɔzi yãnzin wà mɔ̀ kɛ̀ kàmazi.

21 Ben aɔ̃ bènɛ: Wée takada ke e à bɔ̀ Yudea bùsun n yã musuro. Wa
gbɛ̃ke sɔ̃ɔ e bɔ gwe à sùwe kɔ̃n n baaru zaaaoro. 22 Wá è à maa wà yã kɛ̀ ń
vĩi ma n lɛ́zĩ, zaakɛ wá mà kɛ̀ wè dɔnzizɛ pì zaa bo gu píngiamɛ.

23 Aɔ̃ gurɔɔ dìɛkɔ̃nɛ kɔ̃n Pɔluo, ben aɔ̃ mɔ̀ à kiia ua kɛ̀ à pìtan paripari. À
yezi aɔ̃ɔ a yãzɛ dɔ̃ Yesu yã musu, ben à nà Musa dokaa kɔ̃n annabinɔ yãnɔ,
à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã ɔ̀ńnɛ à bɔ̀kɔ̃tɛńnɛ zaa kɔngɔ ai uusiɛ. 24 Gbɛ̃kenɔ
yã kɛ̀ èe oonɔ zɛ́ è, mɔde gbɛ̃kenɔ gìzi. 25 Kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛ̃ɛkɔ̃a kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao,
Pɔlu yã mɛ̀n doo kàarańnɛ à bè: Yã kɛ̀ Luda Ninii dà annabi Isayanɛ à ò a
dezinɔnɛ nɛ́ yãpuraamɛ, kɛ̀ à bè:

26 Ǹ gá ǹ o gbɛ̃ mɔ̀nɔnɛ,
aɔ̃égɔ̃ swã kpaa yãkemana sai,
aɔ̃égɔ̃ guu gwaa yãke'ena sai.
27 Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro lɛ wàton ɔ̃ndɔ̃ kũro yãnzi,
aɔ̃ swã gbãa lɛ aɔ̃ton yã maro yãnzi,
aɔ̃ wɛ́ɛ kpakɔ̃rɛna lɛ aɔ̃ton guu ero yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ɔ yezi wà aɛ dɔma mà ń gba aafiaro.

28-29 Beee yãnzi, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃nɔ zɛ̀̃ kɔ̃n mìsina yão bori pãndenɔa.
Aɔ̃mbe weé sí.
30 Pɔlu kɛ̀ kpɛ́ kɛ̀ èe à fĩa boo guu wɛ̃̀ plaa mámmam. Ègɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è mɔ́
fàadi boonɔ kũu ɔplaplaa ń píngi. 31 À kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã waazi kɛ̀ńnɛ
à Dii Yesu Kirisi yã dàńnɛ kɔ̃n làakario kpaɛna, gbɛ̃kee e kpánɛro.

ROMUDEENƆ

Baade píngi nɛ́ durunkɛrimɛ 1:1-3:20
Lán Luda è tó yã bɔńyo nna nà 3:21-4:25
Kuuna gbɛ̃ dufunɔ ũ Kirisi guu 5:1-8:39
Yã kɛ̀ Ludaa e wɛtɛɛ Isarailinɔ musu 9:1-11:36
Yesudeenɔ yãkɛna 12:1-15:13
Pɔlu ìkpammana 15:14-16:27

Pɔlu ìkpana Romudeenɔa

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɔ̀bleri, Luda ma sisi à ma diɛ a zɛ̀ri ũ, baaru
nnaa 2 kɛ̀ à gĩakɛ à à lɛ́ gbɛ̃̀ a annabinɔnɛ aɔ̃ɔ kɛ̃̀ à yãn kpàri ũ. 3-4 À Nɛ́ Yesu
Kirisi wa Dii yãn baaru nnaa pì ũ. À gbɛ̃nteekɛɛ guu à bɔ̀ Dauda borii
guumɛ. À ludaninikɛɛ guu à fɛɛna gaan ɔ̀dɔawe kɔ̃n gbãaao kɛ̀ Luda Nɛ́n
à ũ. 5 Kirisi ma gba zɛ́ màgɔ̃ dɛ a zɛ̀ri ũ bori píngineɛ, lɛ aɔ̃ e wà à náanɛ kɛ aɔ̃
gɔ̃ à yãmarinɔ ũ lɛ à tɔ́ bɔ. 6 Á kú gbɛ̃ kɛ̀ Yesu Kirisi ń sísi à ń sɛ́nɔ tɛ́ se. 7 Ma
takada kɛ̀kii kɛ̃are, a Romudee kɛ̀ Ludaa yeazi à a sisi a gɔ̃ à gbɛ̃nɔ ũ píngi.
Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare à a gba aafia.

8 Káaku gĩa ma Luda sáabu kɛ̀ Yesu Kirisi gãzĩ a píngi yã musu, kɛ̀ a
ludanaanɛkɛna dà andunala píngi yãnzi. 9 Tó mɛ́ɛ adua kɛɛ gurɔ píngi, a
yã è sãmaguro. Ludan ma sèedadee ũ. Àpin mɛ́ɛ dɔɔzi kɔ̃n nɔ̀sɛo do mɛ́ɛ
à Nɛ́ yã baaru kpaa. 10 Mɛɛ̀gɔ̃ wɛ́ɛ kɛa à zɛ́ kɛkɛmɛ lán à yezi nà, lɛ mà e
mà mɔ́ a gwa sa. 11 Ma wɛ́ɛsialɛna nii e ma dɛɛ maamaa, lɛ mà e mà Luda
Nini gba ke daagu a kãsãpɛɛna yãnzi, 12 lɛ a ludanaanɛkɛna kɔ̃n ma pɔ́o
e à wa baade gba swɛ̃̀. 13 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mɛɛ̀gɔ̃ gurɔɔ diɛɛ
gɛ̃̀n baaagɔ̃ mà mɔ́ a gwa, lɛ mà a zĩi gbɛ̀ e a tɛ́ lán má è bori pãndenɔ tɛ́
nà, mɔde ai tia mɛ́ɛ zɛ́ ero. 14 Girikiyãmarinɔ kɔ̃n Girikiyãmarisaideenɔ ń
píngi, dɔ̃̀rinɔ kɔ̃n dɔ̃̀risaideenɔ ń píngi, ń yã gɔ̃̀ ma yã ũ. 15 Beee yãnzi ma
mɛ̀ wã̀ mà baaru nnaa pì kpá a Romudeenɔnɛ se. 16 Mɛɛ̀ wí dɛ kɔ̃n baaru
nnaa pì yãoro, àmbe gbãaa kɛ̀ Luda è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e à náanɛ kɛɛnɔ mì síо ũ,
atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra bori pãndenɔ. 17 Baaru nnaa pì è owe lán Luda è
tó yã bɔńyo nna nà. À dɛ ludanaanɛkɛna yã ũ adomɛ, lán wà kɛ̃̀ Luda yãn
nà wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna à náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ yãnzi égɔ̃ kuu.

Gbɛ̃nteenɔ nɛ́ taarideenɔmɛ Luda kiia

18 Zaa musu Luda è a pɔfɛ̃ pita gbɛ̃ntee kɛ̀ ń zaakɛna è zɛ́ zɔ̃
yãpuraanɛnɔa ń pãkpazina kɔ̃n ń zaakɛnao yãnzi. 19 Yã kɛ̀ weé fɔ̃ wà dɔ̃
Luda yã musu utɛnańnɛro, Luda bé à yã pì bɔ̀ńnɛ gupuraaa. 20 Zaa gurɔɔ
kɛ̀ à anduna kàɛ, à gbãaa kɛ̀ è yãaro kɔ̃n à ludakɛɛ kɛ̀ wè e kɔ̃n wɛ́ɛoroo bɔ̀
gupuraaa à zĩinɔ guu wásawasa. Beee yãnzi gbɛ̃nteenɔ agbaakpana vĩro.
21 Aɔ̃ɔ Luda dɔ̃, mɔde aɔ̃è bɛɛ línɛ a zɛ́a wà à sáabu kpáro. Ń laasuunɔ kɛ̀
pã, ben aɔ̃ gɔ̃̀ gusiaan ń mìsai yãnzi. 22 Aɔ̃ ń zĩnda dìɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũ, ben aɔ̃ gɔ̃̀
mìsaideenɔ ũ. 23 Aɔ̃è dɔnzi kɛ gbɛ̃ntee kɛ̀ aɔ̃è gaanɔ kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ
kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ takanɛ Luda kɛ̀ è garoo gɛ̃ɛ ũ.

24 Àmbe à tò Luda ń kpá gbãsĩkɛnazi, lɛ aɔ̃ wísaiyã kɛ kɔ̃o, lán aɔ̃è à ni dɛ
ń nɔ̀sɛ guu nà. 25 Aɔ̃ Luda yãpuradee lendee kpà kɔ̃n ɛgɛɛo. Aɔ̃è dɔnzi kɛ
Luda pɔ́kɛnanɔnɛ wà dɔńzi Luda kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀ gɛ̃ɛ ũ. Aubarikadeen à ũ
gurɔ píngi! Aami.

26 Beee yãnzi Luda ń kpá wísaiyã nidɛnaa. Baa ń nɔgbɛ̃nɔ yã kɛ̀ wè
kɛɛ lendee kpà kɔ̃n yã kɛ̀ wè kɛrooo. 27 Lɛmɛ se gɔ̃gbɛ̃nɔ yã kɛ̀ wè kɛ
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo tò, aɔ̃è lugakɔ̃zi. Gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃o è wísaiyã kɛ kɔ̃o aɔ̃è à
gbɛ̀ e ń zĩndaa ń sãsãna lɛ́n. 28 Zaakɛ aɔ̃ɔe we wà zɛ̀ kɔ̃n Luda dɔ̃naoro,
ben à ń laasuu kɛ̀ lɛkpɛɛ, lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ dɛ wà kɛroonɔ kɛ. 29 Yã zaa píngi
pɛ̀kɔ̃rɛḿma: Nɔ̀sɛ pãsĩ, wɛ́ɛkaka, kɛna kɔ̃o ĩi, nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ, gbɛ̃dɛna, swèe,
gbɛ̃blena kɔ̃n mɔnafikikɛnao. Kɔmɔtɔdeenɔn ń ũ, 30 gbɛ̃yakarinɔ, Luda
ibɛɛnɔ, gbɛ̃ takiikɛrinɔ, yɔ̃̀kɔ̃deenɔ, ĩadãrinɔ, zaa laasuulɛrinɔ, de kɔ̃n
dao yãmarisaideenɔ, 31 mìsaideenɔ, náanɛsaideenɔ, gbɛ̃yãkɛrisaideenɔ,
sósobisaideenɔ. 32 Aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ kɛ̀ yã beee taka kɛ̀rinɔ kà wà ń dɛdɛ,
mɔde aɔ̃è zɛ kɔ̃n à kɛnanɔ adoro, aɔ̃è tɛ́ ká à kɛ̀rinɔmmɛ dɔ.

2

Luda é yãkpaɛ kɛ a zɛ́a

1 Beee yãnzi mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ gbɛ̃ pãnde taari ee, ń agbaa vĩ ǹ kpáro. Tó
n gbɛ̃ pãnde taari è, n n zĩnda dà yãmmɛ, zaakɛ n gbɛ̃taari'eri nɛɛ̀ kɛ lɛ se
dɔ. 2 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda yãkpaɛkɛna kɔ̃n yã beee taka kɛ̀rinɔɔ kuu a zɛ́amɛ.
3 Mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ yã beee taka kɛ̀rinɔ taari e, ben nɛɛ̀ kɛ lɛ se, nɛ́ɛ daa nɛ́
bɔ Luda yãkpaɛkɛnan yɔ́? 4 Ke nɛ́ɛ dɔkɛɛ kɔ̃n Luda nnakɛnnɛna bítao kɔ̃n
à mɛnao kɔ̃n à sùuomɛ? Ń dɔ̃ kɛ̀ Ludaa e à nnaa kɛɛnnɛ lɛ ǹ n nɔ̀sɛ liɛ
yãnzinloo? 5 N swãgbãaa kɛ̀, nɛ́ɛ nɔ̀sɛ liɛro, nɛ́ɛ pɔfɛ̃ kaakɔ̃anzi ai Luda
pɔfɛ̃pitammagurɔɔ zĩ, tó Luda yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbɛ̃nɔ a zɛ́a bɔ̀ gupuraaa.
6 Eé fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaa. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gakui kɔ̃n bɛ̀ɛo kɔ̃n mɛ̀vãsaio
wɛtɛɛ bensɔ̃ aɔ̃ɔe à maaa kɛɛ kɔ̃n mɛnaonɔ é wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ ń
zĩnda pɔyeziyã e dɔɔńnɛ aɛ aɔ̃ gì yãpuraazi aɔ̃ɔ tɛ́ à zaaazinɔ sɔ̃, Luda é pɔfɛ̃
kɔ̃n pɛ̃tɛ̃o pitaḿma. 9 Wɛ́ɛtãmma kɔ̃n wãwãao é zaakɛri píngi le, atɛ̃nsa
Yudanɔ, ń gbɛra bori pãndenɔ. 10 Luda é maakɛri píngi gba gakui kɔ̃n bɛ̀ɛo
kɔ̃n aafiao, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra bori pãndenɔ. 11 Zaakɛ Luda è gbɛ̃ke
wɛ́ɛ gwaro.

12 Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀ Musa doka dɔ̃sai é kaatɛ lɛ doka pì sai. Gbɛ̃ kɛ̀ durun
kɛ̀ nana doka pì ɔzĩ sɔ̃, Luda é yãkpaɛ kɛo doka pì musumɛ. 13 Èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀
èe doka maa kɔ̃n swão bé à maa Luda kiiaro. Gbɛ̃ kɛ̀ èe zĩi kɛɛa bé eé bɔ
maa. 14 Tó borii kɛ̀ aɔ̃ Musa doka dɔ̃roonɔ yã kɛ̀ kɔ̃ sìo kɛ̀ kɔ̃n ń zĩndao, aɔ̃ɔ
doka vĩ ń zĩndaamɛ. 15 Aɔ̃ɔe ɔdɔɔawe kɛ̀ yã kɛ̀ kú doka pì guu kú ń nɔ̀sɛmmɛ.
Aɔ̃ laasuu e yãpura kpaaa dɔ, zaakɛ aɔ̃ laasuu mɛ̀n doro, à kenɔ è ń da yãn,
à kenɔ è ń bɔn. 16 Lɛmɛ yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ
yã kɛ̀ utɛna aɔ̃ nɔ̀sɛn musu Kirisi Yesu gãzĩ, lán baaru nnaa kɛ̀ mɛ́ɛ kpaa ò
nà.

Yudanɔ nɛ́ dokadarisaideenɔmɛ

17 N Yuda ina, n zɛ kɔ̃n n Yudakɛɛo, ń Musa doka náanɛ vĩ, nɛ́ɛ yɔ̃̀kɔ̃
kɛɛ Ludao. 18 Ń Luda pɔyezi dɔ̃ kɔ̃n yã kɛ̀ zɛ́ vĩo, kɛ̀ wà doka pì dàdannɛ
yãnzi. 19 Nɛ́ɛ daa ń dɛ vĩ̀anɔ wɛ́ɛdee ũ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusiaa guunɔ fitia
ũ, 20 wɛ́ɛsiadeenɔ yãdannɛri ũ, gbɛ̃ dufunɔ aufaa ũ. Nɛ́ɛ daa Luda dokan
dɔ̃na kɔ̃n yãpuraao mì ũ. 21 Mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ yã da gbɛ̃ pãndenɔnɛ, bɔ́yãnzi
nɛɛ̀ da n zĩndanɛziroo? N bè wàton kpãi oro, mpi nɛɛ̀ o sɔ̃ɔ́? 22 Nɛɛ̀ be wàton
zina kɛro, nɛɛ̀ zina kɛ sɔ̃ɔ́? Nɛɛ̀ kya ká tãanɔn, nɛɛ̀ ń kpɛ́ pɔ́nɔ kpãi o sɔ̃ɔ́?
23 Nɛɛ̀ yɔ̃̀kɔ̃ kɛ Luda doka musu, ben n doka pì danasai è Luda tɔ́ yaka.
24 Zaakɛ a yãnzin bori pãndenɔ ègɔ̃ Luda tɔ́ zaaa siizi lán wà kɛ̃̀ à yãn nà.

25 Tó ń Luda doka kũna, ben bằngukɛna àre vĩnnɛ. Tó nɛ́ɛ à yã da
sɔ̃ro, ń sáa kɔ̃n gɛfɔɔdeenɔmɛ. 26 Tó gɛfɔɔdee Luda dokanɔ kũna, Luda é
gɛfɔɔdee pì gwa sáa kɔ̃n gbɛ̃ kè bằngu kèoroo? 27 Baa tó ń doka takada pì
kũna bensɔ̃ n bằngu kɛ̀, tó nɛ́ɛ doka pì daro, bằngukɛrisaidee kɛ̀ kũna é
tó yã danla. 28 Kuuna Yuda ũ yãpuraa nɛ́ mɛ̀baayãnlo, lɛmɛ bằngukɛna
yãpuraa nɛ́ mɛ̀baayãnlo se. 29 Kuuna Yuda ũ yãpuraa nɛ́ nɔ̀sguuɛyãmɛ,
lɛmɛ dɔ bằngukɛna yãpuraa nɛ́ nɔ̀sɛguuyãmɛ se. Luda Nini zĩimɛ, èe kɛ
doka takada yãnlo. Luda bé è gbɛ̃ beee taka sáabu kpá, èe kɛ gbɛ̃nteenlo.

3

1 Kaarana kpareen Yudakɛɛ vĩi? Àre kpareen bằngukɛna vĩi? 2 À
kaarana vĩ bíta yã píngi guu. Káaku gĩa Luda a yã nàńnɛ ń ɔzĩmɛ. 3 Kɛ̀ aɔ̃
gbɛ̃kenɔ náanɛ vĩro, bɔ́n beee vĩi? Aɔ̃ kuuna náanɛ sai é Luda náanɛ gboroɔ́?
4 Auo! Lɛnlo! À tó Luda gɔ̃ yãpuraa vĩ, baa kɛ̀ gbɛ̃ píngi nɛ́ ɛgɛdeemɛ, lán
wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà bè:
Tó n yã ò, n yã égɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpaɛ kɛ̀ńyo, n yã é ble.
5 Tó wa zaakɛɛ è Luda maakɛɛ bɔ gupuraaa, bɔ́ yãn wé oo? Wé be Ludaa
maaro kɛ̀ è pɔfɛ̃ pitawa yãnzin yɔ́? Mɛ́ɛ oo lán gbɛ̃ntee ona bàmɛ. 6 Auo!
Lɛnlo! Tó Luda yãzɛ vĩro, à kɛ̀ dia eé fɔ̃ à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao? 7 Gbɛ̃ke
é be, tó a ɛgɛdekɛɛ e Luda náanɛ kaara bensɔ̃ èe à tɔ́ bɔɔ, bɔ́yãnzin eé yã
daala lán durunkɛri bàzi? 8 Tó ń ò lɛ nɛ́ɛ bee wà yã zaaa kɛ, yã maaa é bɔn.
Gbɛ̃kenɔ ma tɔ́ zaaa sì wà bè lɛn mɛɛ̀ o lɛ. Luda yãdanlana kɔ̃ sìńyo.

Gbɛ̃kee maaro

9 Tɔ̀! Wa Yudanɔ wá sɔ̀ɔn yɔ́? Lɛnlo fá! Zaakɛ ma Yudanɔ kɔ̃n bori
pãndenɔ bɔ̀bɔ ń dàn ń píngi kɔ̀, aɔ̃ píngi nɛ́ durun zɔ̀nɔmɛ. 10 Wà kɛ̃̀ Luda
yãn wà bè:
Gbɛ̃kee maaro, baa mɛ̀n do.
11 Làakaride kee kuuro, Luda kii wɛtɛri kee kuuro.
12 Aɔ̃ sɔ̀sã ń píngi aɔ̃ gɔ̃̀ dɔ̀rɔ sai,
yãmaakɛri kee kuuro, baa mɛ̀n do.
13 Aɔ̃ kòto dɛ lán mira wɛ̃na bàmɛ,
aɔ̃è lɛ́nnaa kásańnɛ,
aɔ̃ lɛ́gbɛ nɛ́ pitigoo sɛwɛɛmɛ,
14 yã ĩi kɔ̃n gbɛ̃kanao ń lɛ́ pà.
15 Aɔ̃ɔ wãa kɔ̃n gbɛ̃dɛnao,
16 aɔ̃è kisia kɔ̃n pɔsiaao kpáńzi,
17 aɔ̃ɔ aafia zɛ́ dɔ̃ro,
18 aɔ̃ wɛ́ɛ ègɔ̃ Luda wí vĩro.
19 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda doka píngi dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ na doka pì ɔzĩnɔ pɔ́ ũmɛ, lɛ gbɛ̃
píngi lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana, anduna gbɛ̃ píngi gɔ̃ taaridee ũ Luda kiia. 20 Zaakɛ
gbɛ̃ke é bɔ maa Luda kiia doka pì kũna yãnziro. Luda doka bé è tó wà
durun dɔ̃.

Dian Luda è tó yã bɔńyo nna nà

21 Dian Luda è tó yã bɔńyo nna nà bɔ̀ gupuraaa sa, lán à yã kɛ̃na Musa
doka kɔ̃n annabinɔ takadanɔ guu nà. Èe kɛ à doka kũna yãnlo. 22 Luda
è tó yã bɔńyo nna Yesu Kirisi náanɛkɛna yãnzimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ
píngi pɔ́mɛ. Gbɛ̃kee bɔna adoro, 23 zaakɛ baade píngi durun kɛ̀, aɔ̃ kɛ̀sã

Luda gakuizi. 24 Luda è tó yã bɔńyo nna gbaa ũ a gbɛ̃kɛ yãnzi Kirisi Yesu
kɛ̀ à ń bó gãzĩ. 25 Àpin Ludaa kpà durun agbaakpabɔ ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à aru
náanɛ kɛɛnɔnɛ, lɛ à ɔdɔa baade píngine kɛ̀ eè yã kɛ a zɛ́amɛ. À mɛna yã, èe
durun ziinɔ yã daro, 26 ben à ɔ̀dɔańnɛ tia kɛ̀ eè yã kɛ a zɛ́a. Dian Luda è yã
kɛ a zɛ́a nàn gwe, bensɔ̃ è tó yã bɔ kɔ̃n Yesu náanɛkɛrinɔo nna.

27 Gbɛ̃nteenɔ é fɔ̃ wà ĩa dã dɔɔ́? Beee é sí kɛro. Bɔ́yãnzii? Zaakɛ à dɛ
zĩkɛna dokaa yã ũro, ludanaanɛkɛna yãmɛ. 28 Zaakɛ má è yã è bɔ gbɛ̃o nna
Yesu náanɛkɛna yãnzimɛ, zĩkɛna dokaa baasi. 29 Luda nɛ́ Yudanɔ Ludamɛ
ńtɛ̃ɛɔ́? Bori pãndenɔ Ludan seroo? Eè, bori pãndenɔ Ludamɛ dɔ. 30 Zaakɛ
Luda mɛ̀n domɛ. Eé tó yã bɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ bɛ̃̀ngu kɛ̀o nna a náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ
yãnzimɛ, bensɔ̃ eé tó yã bɔ kɔ̃n gɛfɔɔdeeo nna a náanɛ dɔ̃nkɔ̃ pì musu.
31 Wée doka daa pɔ́ke ũro ludanaanɛkɛna yãnzin yɔ́? Lɛnlo, wée gbãaa
kpaaamɛ.

4

Yã bɔna Ibraĩo nna ludanaanɛkɛna yãnzi

1 Wa Yudanɔ, wé be diamɛ wa dezi káaku Ibraĩ yã musuu? 2 Tó Ludaa tò
yã bɔ̀o nna yã kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi, lɛ à ĩadãyã è, mɔde èe fɔ̃ à dã̀ Luda aɛzĩro. 3 Dian
wà ò nà Luda yãn? Wà bè Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀, ben Ludaa tò yã bɔ̀o nna
a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. 4 Fĩabona zĩkɛrinɛ nɛ́ gbɛ̃kɛkɛnnɛnanlo, à asaiapɔmɛ.
5 Baa tó gbɛ̃ e yãke kɛro, tó èe Luda kɛ̀ è tó yã bɔ kɔ̃n taarideenɔ nna náanɛ
kɛɛ, Luda é tó yã bɔo nna a náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ yãnzi. 6 Dauda gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa tò
yã bɔ̀o nna yãkekɛsai aubarika'ena yã ò à bè:
7 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ Luda pɔ́ kù ń taarinɔla à ń durunnɔ kɛ̃̀mmanɔ ũ.
8 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii é à durun yã daroo ũ.
9 Aubarika beee nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ bɛ̃̀ngu kɛ̀ pɔ́mɛ adoɔ́, ke gɛfɔɔde pɔ́mɛ dɔ? Wà
bè Ludaa tò yã bɔ̀ kɔ̃n Ibraĩo nna, kɛ̀ à à náanɛ kɛ̀ yãnzi. 10 Ibraĩ dɛ diamɛ
gurɔɔ kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nnaa? À bɛ̃̀ngukɛnaɔ́ ke gɛfɔɔdeemɛ? Èe bɛ̃̀ngu
kɛro, gɛfɔɔdeemɛ. 11 Ben à bɛ̃̀ngu kɛ̀ sèeda ũ kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna à
gɛfɔɔdekɛgurɔ yãnzi. Lɛn à dɛ gɛfɔɔdee kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀ńyo nnaanɔ dezi
ũ lɛ ń píngi ń ludanaanɛkɛna yãnzi. 12 À dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɛ̃̀ngu kɛ̀nɔ dezi ũmɛ
dɔ. Èe kɛ aɔ̃ bɛ̃̀ngukɛna yãnzinlo, kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ wa dezi Ibraĩ kɛ̀sɛgbɛzi yãnzimɛ
kɛ̀ à Luda náanɛ kɛ̀ a gɛfɔɔdekɛgurɔ.

Dian Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀ nà

13 Luda lɛ́ gbɛ̃̀ Ibraĩnɛ kɔ̃n à boriinɔ à bè anduna é gɔ̃ ń pɔ́ ũ. Èe kɛ à
doka kũna yãnzinlo, kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ yãnzimɛ. 14 Tó
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ doka kũnanɔ bé weé kí ble, ɛ̃ndɛ̃ ludanaanɛkɛna àre vĩro bensɔ̃
Luda lɛ́gbɛ̃na kɛ̀ famma, 15 zaakɛ doka è mɔ́ kɔ̃n Luda pɔfɛ̃omɛ. Guu kɛ̀
doka kúnlo, taari ègɔ̃ kuuro. 16 Beee yãnzi pɔ́ kɛ̀ Luda a lɛ́ gbɛ̃̀ ena nɛ́ à
náanɛkɛna yãmɛ, lɛ àgɔ̃ dɛ à gbɛ̃kɛ yã ũ. Lɛ́gbɛ̃na pì sɔ̃ nɛ́ Ibraĩ bori pìnɔ
pɔ́mɛ ń píngi, èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Musa doka kũna ńtɛ̃ɛnɔnlo, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
Luda náanɛ kɛɛ lán Ibraĩ bànɔomɛ dɔ. Ibraĩ nɛ́ wa píngi dezimɛ. 17 À dɛ wa
dezi ũ Luda kiia, lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà. Luda bè a à dìɛ bori pariinɔ dezi
ũ. Ibraĩ Luda kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpá gɛ̀nɔa à tó pɔ́ kɛ̀ kuu yãroonɔ gɔ̃ kuu náanɛ
kɛ̀. 18 À Luda náanɛ kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔ̀ pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ke wɛ́ɛ dɔziroozi, ben à gɔ̃̀ bori
pariinɔ dezi ũ lán Ludaa ònɛ nà à bè, lɛmɛ à boriinɔ égɔ̃ dɛ lɛ. 19 Ibraĩ kà
lán wɛ̃̀ basɔɔroo taka bà. Baa tó à laasuu lɛ̀ a gɔ̃gbɛ̃kɛbɔsaia kɔ̃n Sara nɛ́'isɔ

tatanao, à ludanaanɛkɛna e busaro. [20] Èe seka kɛ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀nɛaro, èe
gí Luda náanɛ kɛziro, ben à gbãa è a ludanaanɛkɛnaa à Luda tɔ́ bɔ̀, [21] zaakɛ
à dɔ̃ kɛ̀ à yã fɛɛna vĩro, Luda é fɔ̃ à lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̃̀ pì kɛ. [22] Beee yãnzin Ludaa
tò yã bɔ̀o nnazi. [23] Wèe yã bɔnao nnaa pì kɛ̃ à mɛ̀n doo yãnziro, [24] wà kɛ̃̀
wamɔwa kɛ̀ Luda é tó yã bɔwao nnaanɔ yãnzimɛ dɔ, wamɔwa kɛ̀ wée Luda
kɛ̀ à wa Dii Yesu fɛ̀ɛ bɔna gaan náanɛ kɛɛnɔ. [25] Luda à kpàḿma lɛ à e à wa
taarinɔ kɛ̃we yãnzimɛ, ben à à fɛ̀ɛ wɛ̃̀ndio lɛ yã e à bɔwao nna yãnzi.

5

Kɛna nna kɔ̃n Ludao
[1] Lán Ludaa tò yã bɔ̀wao nna nà à náanɛ kɛ̀ wée kɛɛ yãnzi, wá nnao sa wa
Dii Yesu Kirisi gãzĩ. [2] À náanɛkɛna guu wa zɛ́ è à gãzĩ wa gɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛ
kɛ̀ wá kúo pì guu, ben wée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n Luda gakui kɛ̀ wá wɛ́ɛ dɔzio.
[3] Èe kɛ beee adoro, wée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n wa nawɛ̃akɛnao dɔ, zaakɛ wá dɔ̃
kɛ̀ nawɛ̃a è mɔ́ kɔ̃n mɛnao, [4] mɛna è mɔ́ kɔ̃n dà maaao, dà maaa è mɔ́ kɔ̃n
tãmaao, [5] tãmaa sɔ̃ è wa nɛ́ro, zaakɛ Luda a yenzi dà wa nɔ̀sɛn a Ninii kɛ̀ à
wa gbaa gãzĩ. [6] Wa gbãasai guu Kirisi gà wamɔwa zaakɛrinɔ gɛ̃ɛ ũ gurɔɔ kɛ̀
Ludaa dìɛa. [7] Gana gbɛ̃ maaa gɛ̃ɛ ũu aagaro. Ke gbɛ̃ke é we à ga gbɛ̃ maaa
gɛ̃ɛ ũ gwɛɛ, [8] ben Ludaa ɔ̀dɔawe dian á yewazi nà, zaakɛ wa durundekɛɛ
guun Kirisi gà wa gɛ̃ɛ ũ. [9] Lán yã bɔ̀wao nna nà sa à aru yãnzi, wa wa sina
Luda pɔfɛ̃a à gãzĩ yã o dɔ́ɔ? [10] Yã wá ĩi kɔ̃n Ludaomɛ, ben wa kɛo nna à Nɛ́
gana yãnzi. Lán wa kɛ Ludao nna nà sa, wa wa mìsina à kuuna wɛ̃̀ndio
yãnzi yã o dɔ́ɔ? [11] Èe kɛ kɛ̀kiimɛ adoro, wée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n Ludao dɔ wa
Dii Yesu Kirisi kɛ̀ tò wa kɛo nnaa gãzĩ.

Kirisi yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n Adamuo
[12] Gbɛ̃ mɛ̀n doo yãnzin durun gɛ̃̀ anduna guu, ben durun gaa ì. Lɛmɛ dɔ
gaa kú baade píngia, kɛ̀ baade píngi durun kɛ̀ yãnzi. [13] Durun kú anduna
guu lɛ Musa doka kpɛ́ à mɔ́. Gurɔɔ kɛ̀ doka kuuro, Ludaa e durun yã daro,
[14] mɔde sɛna zaa Adamua ai à gàa pɛ́ Musaa ga kí blè baade píngia, baa
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e durun kɛ lán Adamu sãsãna bàroonɔ. Adamu nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́
takamɛ.
[15] Mɔde ludangbaa é sí lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n Adamu taarioro, zaakɛ lán gbɛ̃nɔ gà
nà pari Adamu ado sãsãna yãnzi, Luda gbɛ̃kɛ kɔ̃n à gbaao kɛ̀ kà gbɛ̃nɔa
pari Yesu Kirisi ado gbɛ̃kɛ yãnzi dɛ beeela. [16] Ludangbaa é sí lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n
gbɛ̃ mɛ̀n do durun pìoro. Taari mɛ̀n doo pì bé à mɔ̀ kɔ̃n yãkpaɛkɛnao, ben
yã vɛ̃̀ɛ gbɛ̃nteenɔa. Taarinɔ mɔ̀ kɔ̃n ludangbaao, ben yã bɔ̀ kɔ̃n gbɛ̃nɔ nna.
[17] Lán Adamu ado taari bé à tò gaa mɔ̀ à kí blè nà, Yesu Kirisi ado yã kɛ̀ à
mɔ̀o bíta dɛ beeela. Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ńnɛ, kɛ̀ à tò yã bɔ̀ńyo
nna gbaa ũunɔ é kí ble wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo guu. [18] Beee yãnzi lán taari mɛ̀n
doo pì tò yã vɛ̃̀ɛ bori píngia nà, lɛmɛ dɔ maakɛna mɛ̀n doo pì è tó bori píngi
bɔ maa lɛ aɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e. [19] Lán gbɛ̃ mɛ̀n do swãgbãaa bé à tò
gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ durundeenɔ ũ parii nà, lɛmɛ dɔ gbɛ̃ mɛ̀n do yãmana é tó gbɛ̃nɔ bɔ
maa pari lɛ. [20] Doka mɔ̀ lɛ taari e àgɔ̃ kaara yãnzimɛ, mɔde kɛ̀ durun kàara,
Luda gbɛ̃kɛɛ kàara dɛ beeela. [21] Lán durun kíblena mɔ̀ kɔ̃n gaao nà, lɛn dɔ
Luda gbɛ̃kɛ kíblena è tó wà bɔ maa lɛ, wà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e wa Dii Yesu
Kirisi gãzĩ.

6

Kuuna Kirisi guu

1 Wé be diamɛ? Wé gí wàgɔ̃ durun kɛɛ lɛ Luda gbɛ̃kɛɛ e àgɔ̃ kaaran yɔ́?
2 Auo! Lɛnlo! Wamɔwa kɛ̀ wá dɛ gɛ̀nɔ ũ durun yã musu, à kɛ̀ dia wégɔ̃ kpɛɛ
wàgɔ̃ durun kɛɛ dɔɔ? 3 Wamɔwa kɛ̀ wa batisi kɛ̀ Kirisi Yesu pɔ́ ũunɔ, á dɔ̃ kɛ̀
wá kúo à gaa guuroo? 4 Wa gao batisikɛna guu, wà wa vĩio lɛ wàgɔ̃ kú kɔ̃n
wɛ̃̀ndi dufuo, lán Kirisi fɛ̀ɛ gaan kɔ̃n a De gbãa gakuio à kuu nà. 5 Lán wa
gɔ̃o mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ à gaa guu nà, lɛn wé gɔ̃o lɛ à fɛɛna guu se. 6 Wá dɔ̃ kɛ̀ wa
dà zii gào lía, lɛ wa mɛ̀ durundee kaatɛ wàton zɔ̀ ble durunnɛ dɔro, 7 zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ gà bɔ̀ durun yãmmɛ. 8 Lán wa ga kɔ̃n Kirisio nà, wá à náanɛ vĩ kɛ̀
wégɔ̃ kuuo dɔ. 9 Wá dɔ̃ lán Kirisi fɛ̀ɛ gaan nà, eé ga dɔro, gaa gbãa vĩa dɔro.
10 Zaakɛ gana kɛ̀ à gà, à gà durun yã musu gɛ̀n domɛ, kuuna kɛ̀ à kuu tia
sɔ̃, à kuu Luda pɔ́ ũmɛ. 11 Lɛn apinɔ se, à a zĩnda diɛ gɛ̀nɔ ũ durun yã musu
lɛ, égɔ̃ kuu Luda pɔ́ ũ Kirisi Yesu guu. 12 Beee yãnzi àton tó durun kí ble
a mɛ̀ kɛ̀ eé gaaa a dà zaaa dɔare aɛ dɔro. 13 Àton a mɛ̀gu ke kpá durun-a
yãzaakɛbɔ ũro. À a zĩnda kpá Ludaa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ gaan wà kuunɔ ũ, à a
mɛ̀guunɔ kpáa yãmaakɛbɔnɔ ũ. 14 Àton tó durun gɔ̃ gbãa vĩawa dɔro, zaakɛ
á na doka ɔzĩro, sé Luda gbɛ̃kɛɛ.

Maakɛna zɔ̀nɔ

15 Dian gwee? Lán wá kú doka ɔzĩ dɔro nà, sé Luda gbɛ̃kɛɛ ɔzĩ, wégɔ̃
kpɛɛ wàgɔ̃ durun kɛɛn yɔ́? Auo! Lɛnlo! 16 Á dɔ̃ kɛ̀ tó a a zĩnda kpà gbɛ̃a ée
mì siɛɛnɛ, á dɛ adee zɔ̀ ũnloo? Tó durunn a a zĩnda kpàa, é gamɛ. Tó a mì sìɛ
Ludanɛ sɔ̃, é bɔ maa. 17 Wa sáabu kɛ̀ kɔ̃n Ludao, zaakɛ durun zɔ̀nɔn a ũ yã,
ben a mì sìɛ yã kɛ̀ wà dàare zɛ́azɛanɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 18 A bɔ durun yãn a gɔ̃
maakɛna zɔ̀nɔ ũ. 19 Mɛ́ɛ yã pì oo lán gbɛ̃ntee yã'ona bà a gbãasai yãnzimɛ.
Lán a a mɛ̀guunɔ kpà yã pãpãkɛna kɔ̃n yã zaaao zɔ̀nɔ ũ a yã zaaa kɛ̀ nà,
lɛn tia dɔ à a mɛ̀guunɔ kpá maakɛna zɔ̀nɔ ũ lɛ a kuuna gɔ̃ adona. 20 Kɛ̀ á
dɛ durun zɔ̀nɔ ũ yã, a bà kú kɔ̃n maakɛnaoro. 21 Àre kpareen á è yã kɛ̀ á
kɛ̀ yã kɛ̀ à kɛ̀are wíyã ũ tiaanɔ musuu? Yã pìnɔ mìdɛna nɛ́ gaamɛ. 22 Tia sa
lán a bɔ durun yãn nà ée dɔɔ Ludazi, a àren kuuna adona ũ, à mìdɛna sɔ̃
nɛ́ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroomɛ. 23 Durun asaia nɛ́ gaamɛ, mɔde gbaa kɛ̀ Ludaa
dàwe wa Dii Kirisi Yesu guun wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.

7

Wá kú Musa doka ɔzĩ dɔro

1 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ yã ooare lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Musa doka dɔ̃ɔnɔ bà. Á dɔ̃ kɛ̀
doka iko vĩ gbɛ̃a gurɔɔ kɛ̀ à kú wɛ̃̀ndionloo? 2 Lɛn doka pì nɔzãree yì a zãa
lɛ gurɔɔ kɛ̀ à kú wɛ̃̀ndio. Tó à zã gà, ben doka pì è à gbarɛ. 3 Gurɔɔ kɛ̀ à zã
kuu, tó à gɔ̃̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ, weé benɛ zinakɛrimɛ. Tó à zã gàmɛ sɔ̃, doka pì à
gbàrɛn gwe. Tó à gɔ̃̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ sa, beee nɛ́ zina yãmɛ dɔro. 4 Lɛn apinɔ
se ma gbɛ̃nɔ, a ga doka musu Kirisi mɛ̀ gãzĩ, ben a gɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̀ɛ bɔna gaan
pì pɔ́ ũ, lɛ wà e wà kaarana e Luda pɔ́ ũ. 5 Kɛ̀ wa dà dɔ̀we aɛ yã, doka bé à
tò durun nii wa dɛ wa mɛ̀ guu, ben wa kaarana è ga pɔ́ ũ. 6 Tia sɔ̃ wa ga
pɔ́ kɛ̀ wa kũ zɔ̀ ũu pì yã musu, wa bɔ dokan, ben wée dɔɔ Ludazi à Ninii zɛ́
dufu guu, èe kɛ doka takada zɛ́ ziinlo.

Doka kɔ̃n durun-o

7 Wé be diamɛ? Luda doka nɛ́ durunn yɔ́? Lɛnlo fá! Doka pì bé à tò ma
durun dɔ̃̀. Tó doka e be wàton pɔ́ ni dɛroro, lɛ má dɔ̃ dian pɔ́nidɛna ègɔ̃
dɛ nàro. 8 Durun zɛkii è Luda yãdiɛna pì gãzĩ, ben à tò pɔ́ píngi nii ma dɛ.
Zaakɛ kɛ̀ má doka dɔ̃ro, durun dɛmɛ yãke ũro. 9 Má kuu yã doka sai, mɔde
kɛ̀ ma yãdiɛna pì mà, durun vù iin, 10 ben ma ga. Yãdiɛna kɛ̀ dɛ à wɛ̃̀ndi
kpámaa pì mɔ̀mɛ kɔ̃n gaao. 11 Durun zɛkii è yãdiɛna pì gãzĩ, ben à kɛ̀kɛ à
ma dɛ yã pì gãzĩ. 12 Lɛmɛ doka pì kuuna adona, bensɔ̃ Luda yãdiɛna pì
kuuna adona, à zɛ́ vĩ bensɔ̃ à maa. 13 Yã maaa bé à tò ma gaɔ́? Lɛnlo fá! Lɛ
durun e à bɔ gupuraaa, à gaa ìmɛ yã maaa gãzĩ, lɛ wà durun dɔ̃ durun ũ
yãdiɛna pì gãzĩ.

Zɩ̃̀kana kɔ̃n durun-o
14 Wá dɔ̃ kɛ̀ doka pì bɔ̀ Luda kiiamɛ. Mapi sɔ̃, dàdeen ma ũ, má na durun
ɔzĩ. 15 Mɛɛ̀gɔ̃ yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ gbá dɔ̃ro, zaakɛ mɛɛ̀ yã kɛ̀ má yezi mà kɛɛ
kɛro, yã kɛ̀ má yezi mà kɛroon mɛɛ̀ kɛ. 16 Tó yã kɛ̀ má kɛ̀ e kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n ma
pɔyeziyãoro, ma we kɛ̀ doka pì maa. 17 Èe kɛ mámbe mɛ́ɛ kɛɛro, durun kɛ̀
kú ma guumɛ. 18 Má dɔ̃ kɛ̀ yã maaa kú ma guuro, ma dà maaro. Mɛɛ̀gɔ̃
yezi mà yã maaa kɛ, mɔde mɛɛ̀ fɔ̃ mà kɛro. 19 Yã maaa kɛ̀ má yezi mà kɛ,
mɛɛ̀ kɛro. Yã zaaa kɛ̀ má yeziroon mɛɛ̀ kɛ. 20 Tó yã kɛ̀ má yeziroon mɛ́ɛ
kɛɛ, èe kɛ mámbe mɛ́ɛ kɛɛro, durun kɛ̀ kú ma guumɛ. 21 Má è tó má yezi
mà à maaa kɛ, à zaaa bé è dɔmɛ aɛ. 22 Luda doka bé è kɛmɛ nna ma swɛ̃̀
guu, 23 mɔde má è iko pãndee kú ma mɛ̀ guu, ègɔ̃ zɩ̃̀ kaa kɔ̃n iko kɛ̀ kú ma
laasuu guuo, ben má na durun iko kɛ̀ kú ma mɛ̀ guu pì ɔzĩ. 24 Mamɔma
wɛ̃ndade ina, dé bé eé ma sí ma mɛ̀ kɛ̀ ma kpa gaazi kɛ̀ ɔzĩi? 25 Ma sáabu kɛ̀
kɔ̃n Ludao! Kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi gbãaao. Lɛn má dɛ zɔ̀ ũ Luda dokanɛ
ma laasuu guu lɛ, bensɔ̃ má dɛ zɔ̀ ũ durun ikonɛ ma dà guu.

8

Zɩ̃̀blena kɔ̃n Luda Nini gbãaao
1 Yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú Kirisi Yesu guunɔa dɔro, 2 zaakɛ kuuna Kirisi Yesu
guu Luda Nini kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpáḿma gbãaa ma bɔ durun kɔ̃n gaao ikon. 3 Yã
kɛ̀ Musa doka e fɔ̃ à kɛ̀ro gbɛ̃ntee gbãasaikɛ yãnzi, Ludaa kɛ̀. À a zĩnda Nɛ́
zɩ̃̀ gbɛ̃ntee ũ lán wamɔwa durundeenɔ bà durun kɛ̃nnɛna yãnzi, ben à wí
dà durun-a a Nɛ́ mɛ̀ pì gãzĩ, 4 lɛ yã kɛ̀ doka e wɛtɛɛ yãpuraa kɛwa, wamɔwa
kɛ̀ wa dà è dɔwe aɛ dɔro, sé Luda Nini. 5 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dà è dɔ́nɛ aɛnɔ è làakari
dɔ ń dà yãa, gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini è dɔ́nɛ aɛnɔ è làakari dɔ Luda Nini yãa. 6 Dà
dɔnnɛna aɛ nɛ́ gaamɛ. Luda Nini dɔnnɛna aɛ nɛ́ wɛ̃̀ndi kɔ̃n aafiaomɛ. 7 Dà
dɔnnɛna aɛ nɛ́ íbɛtɛkpana kɔ̃n Ludaomɛ. Adee è mì siɛ Luda dokanɛro, eé
fɔ̃ sero. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dà è dɔ́nɛ aɛnɔ yã è ká Ludanɛro.
9 Apinɔ sɔ̃, a dà è dɔare aɛro, sé Luda Nini, tó à kú a guu yãpura. Tó
gbɛ̃ Kirisi Ninii vĩ sɔ̃ro, à dɛ Kirisi pɔ́ ũro. 10 Tó Kirisi kú a guu, baa tó a
mɛ̀ gà durun yãnzi, Luda Ninii dɛare wɛ̃̀ndi ũmɛ, kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀ao nna
yãnzi. 11 Tó Luda kɛ̀ Yesu fɛ̀ɛ gaan Ninii kú a guu, Luda kɛ̀ Kirisi pì fɛ̀ɛ gaan
é wɛ̃̀ndi kpá a mɛ̀ kɛ̀ gà pìa à Ninii kɛ̀ kú a guu gãzĩ.
12 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, tɛna wa dàzi nɛ́ tiasinlo, pɔyezimɛ. 13 Tó á tɛ́ a
dàzi, é gamɛ. Tó a a yãzaakɛnanɔ mì dɛ̀ kɔ̃n Luda Nini gbãaao sɔ̃, égɔ̃ kuu.
14 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini è dɔ́nɛ aɛnɔ bé wà Luda nɛ́nɔ ũ. 15 Zaakɛ ninii kɛ̀ è tó
wà zɔ̀ ble kɔ̃n vɩ̃̀aon á èro, Luda Nini kɛ̀ tò a gɔ̃ Luda nɛ́nɔ ũun á vĩ, ben weè
wii lɛ́ Ludaa kɔ̃n à gbãaao wà be: Baa, wa De. 16 Ninii pì è o wa niniinɛ

kɛ̀ Luda nɛ́nɔn wa ũ. 17 Lán à nɛ́nɔn wa ũ nà, à túbiblerinɔn wa ũ. Luda
túbiblerinɔn wa ũ, wé ble lɛdo kɔ̃n Kirisiomɛ. Tó wa nawɛ̃a kɛ̀o, wégɔ̃ kúo
à gakui guu.

Wɛ́ɛdɔna Luda gakuizi

18 Má è wé fɔ̃ wà gurɔɔ kɛ̀kii nawɛ̃a lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gakui kɛ̀ Luda é bɔowe
gupuraaaro. 19 Luda pɔ́kɛnanɔ píngi wɛ́ɛ dɔ à nɛ́nɔ bɔna gupuraaazi yãana
sai. 20 Zaakɛ Ludaa tò a pɔ́kɛnanɔ gɛ̀ pãpãkɛɛ guu píngi. Èe kɛ aɔ̃ pɔyezinlo,
Luda bé à kɛ̀ lɛ, lɛ ń wɛ́ɛdɔzina guu 21 anduna bɔ yakana kɛ̀ èe zɔ̀ bleenɛ
guu, gbasa àgɔ̃ a zĩnda vĩ Luda nɛ́nɔ gakui guu. 22 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda pɔ́kɛnanɔ
píngi e mboo kɔ̃n wãwãao lán nɛ́'i pɔ́ bà ai tia. 23 Èe kɛ beeemɛ adoro,
wamɔwa kɛ̀ wá Luda Nini vĩ kpɛ́gaau ũunɔ, wée mboo kpãi se ai Luda
gɔ̃ gá wa mɛ̀ liɛ à wa sí a nɛ́nɔ ũ. 24 Luda wa mì sì lɛ wà wɛ́ɛ dɔ beeezi. Pɔ́
kɛ̀ wà è kɔ̃n wɛ́ɛo nɛ́ wɛ́ɛdɔzina yãn dɔro. Dé bé è wɛ́ɛ dɔ pɔ́ kɛ̀ à gĩakɛ à èzi?
25 Tó wa wɛ́ɛ dɔ pɔ́ kɛ̀ wée eroozi sɔ̃, weègɔ̃ dãa kɔ̃n mɛnaomɛ.
26 Lɛmɛ sɔ̃ Luda Nini è dɔwalɛ wa gbãasai guu, zaakɛ wá aduakɛna dɔ̃ a
zɛ́aro, ben Luda Nini è kúɛ kɛwe Ludanɛ kɔ̃n mbona kɛ̀ à yã gɛ̀ onalaao.
27 Luda è nɔ̀sɛ guu e bensɔ̃ à a Ninii laasuu dɔ̃, zaakɛ Luda Nini è kúɛ kɛ
Luda gbɛ̃nɔnɛ lán Ludaa yezi nàmɛ. 28 Wá dɔ̃ kɛ̀ yã píngi è bɔ maa gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ ye Ludazinɔnɛ, gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi à ń sɛ́ lán èe wɛtɛɛ nànɔ. 29 Zaakɛ Ludaa
dìɛ zaa káaku kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à gĩakɛ à ń dɔ̃nɔ bɔkɔ̃ba kɔ̃n a Nɛ́o, lɛ àgɔ̃ dɛ daudu
ũ dãaro pariinɔ tɛ́. 30 Gbɛ̃ kɛ̀ à ń díɛ zaa káaku pìnɔn à ń sísi, ben à tò yã bɔ̀
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi pìnɔo nna, ben à tò gbɛ̃ kɛ̀ yã bɔ̀ńyo nnaa pìnɔ gɔ̃ gakui
vĩ.

Yenzi kɛ̀ Ludaa vĩwao Kirisi Yesu guu

31 Wé o diamɛ yã beeenɔ musuu? Lán Luda zɛ̀wao nà, dé bé eé fɔ̃ à
kpáwee? 32 Lán èe gí kɔ̃n a zĩnda Nɛ́oro nà à à kpà wa píngi yãnzi, eé gí
pɔ́ píngi naawe gbaa ũ sɔ̃ziɔ́? 33 Dé bé eé gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ káara kɛɛ?
Luda bé è tò yã bɔ̀ńyo nna. 34 Dé bé eé yã dawalaa? Kirisi Yesu gà, kɛ̀ dɛ
beeelaa à ɛ̀ara à fɛ̀ɛ à kú Luda ɔplaazi, èe kúɛ kɛɛnɛwe. 35 Bɔ́ bé eé wa kɛ̃
Kirisi yenzia? Nawɛ̃a ke ĩadamma ke wɛ́ɛtãmma ke nɔaa ke takaasi ke kari
ke fɛ̃ɛdaa, aɔ̃ ke é fɔ̃ɔ́? 36 À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
N yãnzi wá kú gaa lɛ́zĩzi zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
wè wa diɛ lán sãa kɛ̀ weé ń kòto kpánɔ bà.
37 Yã beeenɔ guu píngi wá dɛ zɪ̀blerila gbɛ̃ kɛ̀ yewazi gãzĩ. 38 Zaakɛ má
dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ gaa ke wɛ̃̀ndi ke malaikanɔ ke zĩnnɔ ke tia yã ke zia yã ke
gbãadeenɔ 39 ke musu pɔ́nɔ ke tɔɔtɛ pɔ́nɔ ke Luda pɔ́kɛna pãndenɔ, aɔ̃ ke é
fɔ̃ à wa kɛ̃ yenzi kɛ̀ Ludaa vĩwaoaro wa Dii Kirisi Yesu guu.

9

Luda Isarailinɔ sɛna a gbɛ̃nɔ ũ

1 Mɛ́ɛ yãpuraa oo Kirisi guumɛ, mɛ́ɛ ɛgɛɛ toro. Ma laasuu è wezi kɔ̃n
Luda Ninio se. 2 Ma pɔsiaa kɛ̀ bíta, ma nɔ̀sɛ ègɔ̃ yakana gurɔ píngi. 3 Mɛ́
fɔ̃ mà wɛ́ɛ kɛ Ludaa à ma kɛ̃ Kirisia, à láari kɛma ma Isaraili daanɔ gɛ̃ɛ ũ.
4 Aɔ̃mɔnnɔn Luda ń sɛ́ a nɛ́nɔ ũ, à a gakui ɔ̀dɔańnɛ, à bà kúńyo, à a doka
kpàḿma, à dɔnzikɛna dàńnɛ, à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛ. 5 Aɔ̃ɔ dɛ Luda gbɛ̃ káakunɔ boriinɔ
ũ, bensɔ̃ aɔ̃ borii guun Kirisi kɛ̀ dɛ gbɛ̃ píngilaa bɔ̀n gbɛ̃ntee ũ. Àmbe Luda
kɛ̀ dɛ wàgɔ̃ à sáabu kpaa gurɔ píngi ũ. Aami.

[6] Èe kɛ yã kɛ̀ Ludaa ò lɛ̀ɛ pãnlo, zaakɛ Isaraili gbɛ̃ píngin Isaraili yãpuraa
ũro. [7] Èe kɛ Ibraĩ boriinɔ píngi bé Ibraĩ pì nɛ́nɔ ũ Luda kiiaro, zaakɛ Ludaa
bè Ibraĩnɛ, Isaaku boriinɔn weégae beńnɛ à boriinɔ ũ. [8] Lɛmɛ èe kɛ nɛ́ kɛ̀
à ń í pɔyezionɔn Luda nɛ́nɔ ũro, nɛ́ kɛ̀ à ń í Luda lɛ́gbɛ̃na musunɔn borii
pìnɔ ũ. [9] Zaakɛ Luda lɛ́ gbɛ̃̀ à bè: Mɛ́ ɛara mà mɔ́ zii mɔndaa'i, Sara é nɛ́ i
gɔ̃gbɛ̃ ũ. [10-12] Èe kɛ beee adoro. Luda è gbɛ̃nɔ sɛ́ lán èe wɛtɛɛ nàmɛ, èe kɛ
aɔ̃ yãkɛna yãnzinlo, kɛ̀ à ń sísi yãnzimɛ. Lɛmɛ kɛ̀ Rɛbɛka sìkanɔ nɔ̀ sì kɔ̃n
wa dezi Isaakuo, ai àgɔ̃ gá ń i, ai aɔ̃gɔ̃ gá à maaa ke à zaaa kɛ, Luda bè
Rɛbɛkanɛ, à kɛ̀ bɔ̀ káaku égɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃ zãanɛ. [13] Lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà
bè:
Má ye Yakubuzi,
Isau sɔ̃, ma gizi.
[14] Wé be diamɛ? Yã zaaa kú Luda kiian yɔ́? Lɛnlo fá! [15] Zaakɛ à bè Musanɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ á yezi à sùu kɛon é kɛo,
bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ á yezi à wɛ̃nda dɔ̃nɛn é dɔ̃nɛ.
[16] Beee yãnzi Luda gbɛ̃nɔ sɛna e bɔ gbɛ̃nteenɔ pɔyezi gãzĩro ke aɔ̃ aĩakɛnan,
à bɔ̀ Luda sùu guumɛ. [17] Zaakɛ Ludaa ò Fili'aunanɛ a yãn à bè: Ma n ka
kpatan lɛ mà a gbãaa ɔdɔa gbɛ̃nɔnɛ n musumɛ, wà ma tɔ́ kpá anduna guu
píngi. [18] Lɛmɛ gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à sùu kɛon è kɛo lɛ, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à swã
gbãgbãn è gbãgbã.

Luda pɔfɛ̃ kɔ̃n à sùuo

[19] A gbɛ̃ke é ma la, bɔ́yãnzi Ludaa e gbɛ̃nɔ taari eezi dɔɔ? Dé bé eé fɔ̃ à gí
Luda pɔyezizi? [20] N gbɛ̃ntee ina, dén n ũ gbasa ǹ yã sí Ludalaa? Oroo é a
bòri la à be: Bɔ́yãnzi n ma bo lán kɛ̀ bàziɔ́? [21] Orobori zɛ́ vĩ à oro swãde kɔ̃n
à swãsaio bo kɔ̃n gṹ dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ à tòtooroo? [22] Tó Ludaa yezi à a pɔfɛ̃ ɔdɔańnɛ
lɛ aɔ̃ɔ a gbãaa dɔ̃, ben à mɛna bíta kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ à pɔfɛ̃ pitam̃ma à ń
kaatɛnɔ sɔ̃ nɛ́! [23] Tó à beee pì kɛ̀, lɛ wamɔwa kɛ̀ à sùu kɛ̀waonɔ a gakui bíta
dɔ̃ sɔ̃ nɛ́, wamɔwa kɛ̀ à gĩakɛ à wa kɛkɛ lɛ wà gɛ̃ a gakui pì guunɔ! [24] Gbɛ̃ kɛ̀
Luda ń sísi à ń sɛ́ pìnɔn wa ũ. Èe kɛ Yudanɔmɛ ńtɛ̃ɛro, kɔ̃n bori pãndenɔomɛ
se. [25] Lán Ludaa bè annabi Osea takadan nà
Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũroonɔn mɛ́ beńnɛ ma gbɛ̃nɔ.
Borii kɛ̀ má yeńziroonɔn mɛ́gɔ̃ yeńzi.
[26] Gura kɛ̀ Luda bèńnɛ aɔ̃ɔ dɛ a gbɛ̃nɔ ũro,
gwen weé ń sísi Luda Wɛ̃̀ndide pì nɛ́nɔ.
[27] Isaya wii lɛ̀ Isarailinɔ yã musu à bè:
Baa tó Isarailinɔɔ pari
lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà,
aɔ̃ kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀ bé eé bɔ.
[28] Zaakɛ Dii é yã kɛ̀ à ò kɛ anduna guu,
bensɔ̃ eé à mì dɛ zɛna saimɛ.
[29] Lán Isaya gĩakɛ à bè nà:
Tó Dii Zĩ̀kpɛdee e wa bori kenɔ tó yãro,
lɛ wa gɔ̃ lán Sɔdɔmudeenɔ bà,
lɛ wa kɛ lán Gɔmɔradeenɔ bà.

Isarailinɔ gina Kirisi baaruzi

[30] Wé be diamɛ saa? Bori pãndenɔ e wɛtɛ Luda tó yã bɔńyo nnaro, ben à
tò à bɔ̀ńyo nna. À tò yã bɔ̀ńyo nna a náanɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãnzi. [31] Isarailinɔ sɔ̃ɔ e
wɛtɛɛ Luda tó yã bɔńyo nna doka musu, ben èe bɔńyo nnaro. [32] Bɔ́yãnzii?

Kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi Luda tó yã bɔńyo nna ń yãkɛnaa yãnzimɛ, èe kɛ à náanɛkɛna
yãnzinlo. Aɔ̃ gɛ̃̀n sì gbɛ̀ kɛ̀ è ń pãɛa 33 lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà:
Ǹ gwa, mɛ́ɛ gbɛ̀ kɛ̀ è tó wà gɛ̃̀n sí diɛ Zayɔn,
gbɛ̀si kɛ̀ è tó wà fuu.
Wí é gbɛ̃ kɛ̀ à à náanɛ kɛ̀ kũro.

10

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ má yezi ma swɛ̃̀ guu mɛ́ɛ a wɛ́ɛ kɛɛ Ludaan Isarailinɔ
mìsina ũ. 2 Mɛ́ fɔ̃ mà ń sèeda kɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ aĩa vĩ kɔ̃n Luda yão, mɔde aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛ̃naro. 3 Zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ dian Luda è tó yã bɔńyo nna nàro, ben aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ
yã bɔńyo nna kɔ̃n ń zĩnda gbãaao. Dian Luda è tó yã bɔńyo nna nà, aɔ̃ɔe
síro. 4 Zaakɛ Kirisi Musa doka lɛ́ pàpa, lɛ yã bɔ kɔ̃n gbɛ̃ sãnda píngi kɛ̀ à à
náanɛ kɛ̀o nnamɛ.

Mìsina nɛ́ gbɛ̃ píngi pɔ́mɛ

5 Dian doka è tó yã bɔńyo nna nàn Musa ò a takadan à bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã pì
kɛ̀ bé é wɛ̃̀ndi e à guu. 6 Dian ludanaanɛkɛna è tó yã bɔńyo nna nà kɛ̃na à
yãn à bè:
Ǹton o n nɔ̀sɛn ǹ be,
dé bé eé gá ludambɛ à Kirisi pitaro,
7 ke dé bé eé gá gɛ̀wãan à Kirisi bɔ gaanlo.
8 Yã kɛ̀ à òn yɛ̀:
Yã pì kúnyo kĩi,
à kú n lɛ́n kɔ̃n n nɔ̀sɛo.
Ludanaanɛkɛna yã kɛ̀ weè à waazi kɛɛn yã pì ũ. 9 Tó ń ò kɔ̃n lɛ́o gupuraaa
kɛ̀ Yesun Dii ũ bensɔ̃ ń sì n swɛ̃̀n kɛ̀ Luda à bɔ̀ gaan, eé n mì sí. 10 Zaakɛ yã
pì sina n swɛ̃̀n bé è tó yã bɔnyo nna bensɔ̃ yã pì ona kɔ̃n n lɛ́o bé è n mì sí.
11 À kɛ̃na Luda yãn wà bè, wí é gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ kũ zikiro.
12 Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ e bɔ doodo kɔ̃oro, zaakɛ aɔ̃ píngi Dii
dɔ̃nkɔ̃mɛ, è kaarana kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à sísinɔnɛ ń píngi. 13 Zaakɛ Dii sìsirinɔ
é bɔ ń píngi. 14 Dian gbɛ̃nɔ é à sísi à náanɛkɛna saii? Dian aɔ̃é à
náanɛ kɛ à yãmana saii? Dian aɔ̃é à yã ma waazikɛri saii? 15 Tó wèe
waazikɛrinɔ zĩḿmaro, dian aɔ̃é waazi kɛńnɛ nà? À kɛ̃na Luda yãn wà
bè: Baarunnakparinɔ mɔna è kɛńnɛ nna fá! 16 Mɔde èe kɛ baade píngi
bé à baaru nnaa pì sìro. Ben Isaya bè: Dii, dé bé à wa yã sì? 17 Lɛmɛ
ludanaanɛkɛna è bɔ à yãmana kiiamɛ, yã pì sɔ̃ nɛ́ Kirisi yãmɛ. 18 Ma bè
yɔ́ɔ! Aɔ̃ɔe manloo? Aɔ̃ɔ mà.
Aɔ̃ kòto dà andunala píngi,
aɔ̃ yã'ona gàa ai tɔɔtɛ lɛ́zɛkiia.
19 Ma bè yɔ́ɔ! Isarailinɔɔ e dɔ̃roɔ́? Káaku gĩa Musa bè:
Mɛ́ tó aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá kɔ̃n borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ma gbɛ̃ ũroonɔo,
mɛ́ tó aɔ̃ pɔ fɛ̃ gbɛ̃ntee wɛ́ɛsiadeenɔ yã musu.
20 Ben Isaya Luda yã ò kɔ̃n kù gbãaao à bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma kii wɛtɛroonɔ bé wà ma e,
ma a zĩnda ɔ̀dɔa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma gbekaroonɔnɛ.
21 Isarailinɔ yã musu à bè:
Zaa kɔngɔ ai uusiɛ ma ɔ dɔ̀
bori swãgbãadee kɛ̀ aɔ̃ fɛ̃̀maonɔnɛ.

11

Ludaa e Isarailinɔ zĩnnaro

[1] Ma bè yɔ́ɔ! Luda a zĩnda gbɛ̃nɔ zɛ̀nnan yɔ́? Lɛnlo fá! Mapi, Isarailin ma
ũ. Ibraĩ boriin ma ũ Bɛyãmi borii guu. [2] Ludaa e a gbɛ̃ kɛ̀ à gĩakɛ à ń dɔ̃nɔ
zĩnnaro. Á Ilia yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀kii dɔ̃roo? Kɛ̀ à gàa kɔ̃n Isarailinɔ yão
Luda kiia, à bè: [3] Dii, aɔ̃ n annabinɔ dɛ̀dɛ aɔ̃ n gbãgbãkiinɔ gbòro. Mámbe
ma gɔ̃ mado, ben aɔ̃e ma wɛɛ. [4] Luda bè Ilianɛ diamɛ? À bè, á gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e
kúɛ Baalinɛroonɔ kũna a pɔ́ ũ gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa. [5] Lɛmɛ dɔ aɔ̃ gbɛ̃ kpaaa
kɛ̀ Luda ń sɛ́ a gbɛ̃kɛɛ guunɔɔ kpɛ́ kuu ai gbȁa. [6] Lán à ń sɛ́ a gbɛ̃kɛɛ guu nà,
èe kɛ aɔ̃ yãkɛna yãnzinlo. Tó lɛnlo, ɛ̃ndɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛ égɔ̃ gbɛ̃kɛɛ ũro. [7] Dian
gwee? Isarailinɔɔ e yã kɛ̀ wèe wɛtɛɛ ero, mɔde aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔɔ è. Aɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ nɔ̀sɛ tàta, [8] lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Luda iwesaa kpàńzi,
ben aɔ̃ wɛ́ɛ e guu ero,
aɔ̃ swã e yã maro ai kɔ̃n a gbȁao.
[9] Dauda bè dɔ:
Aɔ̃ zĩbaakɛna gɔ̃ńnɛ takutɛɛ ũ à ń kũ,
à gɔ̃ńnɛ gɛ̃̀nsikii ũ lɛ à yã lúńnɛ.
[10] Aɔ̃ wɛ́ɛ sisi lɛ aɔ̃ton guu ero,
aɔ̃ wó gɔ̃ kokona gurɔ píngi.
[11] Ma bè yɔ́ɔ! Kɛ̀ Isarailinɔ gɛ̃̀n sì, aɔ̃ lɛ̀ɛ mámmann yɔ́? Lɛnlo fá! Aɔ̃ taarinɔ
yãnzin Luda bori pãndenɔ mì sìzi, lɛ Isarailinɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpáńyo yãnzi.
[12] Lán aɔ̃ taarinɔ bé à tò anduna kaarana è nà, bensɔ̃ aɔ̃ funa bé à tò bori
pãndenɔ kaarana è, weé ń lɛ́ papana yã o dɔɔ́?

Bori pãndenɔ mìsina

[13] Mɛ́ɛ yã oo a bori pãndenɔnɛ sa. Lán má dɛ zɛ̀ri ũ bori pãndenɔ kiia nà,
mɛɛ̀ ĩa dã ma zɛ̀rikɛ yã musu, [14] lɛ mà a zĩnda boriinɔ nɔ̀sɛ fɛɛ aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
kpá mà ń gbɛ̃kenɔ mì sí. [15] Zaakɛ Luda gina Isarailinɔzi bé à tò anduna
kɛ̀o nna, tó à ɛ̀ara à ń sí dɔ, beee égɔ̃ dɛ diamɛ? Beee égɔ̃ dɛ wɛ̃̀ndi ũ gɛ̀nɔnɛ.
[16] Tó wà pɔ́ dufu dàɛ, à kpaaa gɔ̃̀ aubarika pɔ́ ũmɛ. Tó lí kãsãa dɛ Luda
pɔ́ ũ, à gȁnɔɔ dɛ à pɔ́ ũmɛ se. [17] Luda kù lí yãpura gȁ kenɔ zɔ̃̀zɔ̃, ben à mmɔn
kɛ̀ ń dɛ kùtɛ̃ lí ũu pɛ̀ à gbɛ̀n, lɛ ǹgɔ̃ kuu kɔ̃n kù lí maaa kãsã gbãaao. [18] Ǹton
kya ká kù lí yãpura gȁ kɛ̀ à zɔ̃̀zɔ̃nɔnlo. N kɛ dia nɛ́ɛ ĩa dãa? Ń kuu lí kãsãa
yãnzimɛ, èe kɛ lí kãsãa bé à kuu n yãnziro. [19] Nɛ́ be, à lígã pìnɔ zɔ̃̀zɔ̃ lɛ à
n pɛ́ ń gbɛ̀n yãnzimɛ. [20] Lɛmɛ, mɔde à ń zɔ̃zɔ̃ kɛ̀ aɔ̃e a náanɛ kɛro yãnzi.
Mmɔn sɔ̃, n zɛkii è kɛ̀ nɛ́ɛ Luda náanɛ kɛɛ yãnzi. Ǹton wada kɛro. Ǹ làakari
kɛ! [21] Lán Ludaa e gí kù lí yãpura gȁnɔ zɔ̃zɔ̃ziro nà, eé gí n zɔ̃zi sero. [22] Ǹ
gwa lán Ludaa maa nà bensɔ̃ à pãsĩ. À pãsĩ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fùanɔ, ben à
maannɛ, tó n zɛ kɔ̃n à maakɛnao. Tó lɛnlo, eé n zɔ̃mɛ se. [23] Tó Isarailinɔ ń
ludanaanɛkɛsai tò, eé ɛara à ń pɛ́ ń gbɛ̀mmɛ, zaakɛ à ń pɛna ń gbɛ̀n gbãa
vĩ. [24] Tó Luda n zɔ̃ kùtɛ̃ lía à n pɛ kù lí yãpuraa lán wè kɛro nà, kù lí gȁ
yãpuraanɔ ɛara à pɛna ń zĩnda lía zɛ́ vĩ dɛ beeelaroo?

Isarailinɔ mìsina zãa

[25] Ma gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ asiiyã kɛ̀kii dɔ̃, lɛ a wɛ́ɛ tóngɔ̃ sia à a zĩnda diɛ
ĩadãrinɔ ũro yãnzi. Isaraili kpaaanɔ swãgbãa kȕ gĩa ai bori pãndenɔ gɛ̃na
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu lɛ́ gɔ̃ ká. [26] Beee gbɛra Luda é Isarailinɔ mì sí ń
píngi lán à kɛ̃na Luda yãn nà kɛ̀ wà bè:

Mìsiri é bɔ Zayɔn,
eé Yakubu boriinɔ kɛ̃ ludadɔ̃saia.
27 Ma bà kuunańyo yãn gwe
gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ.
28 Baaru nnaa pì yã musu aɔ̃ɔ dɛ Luda ibɛɛnɔ ũ a yãnzi. Luda gbɛ̃nɔ sɛna
yã musu aɔ̃ɔ dɛ Luda yenzideenɔ ũ aɔ̃ dezinɔ yãnzi. 29 Zaakɛ ludangbaanɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi à ń sɛ́nɔ è sí liɛro. 30 A bori pãndenɔ ée Luda yã ma yãro.
Tia sa Luda sùu kɛ̀ao kɛ̀ Isarailinɔɔ e à yã maro yãnzi. 31 Lɛn Isarailinɔ
gì Luda yã mazi lɛ tia, lɛ Luda e à sùu kɛao, gbasa à sùu kɛńyo. 32 Luda
yãmasai kpà gbɛ̃ sãnda píngizi, lɛ à e à sùu kɛńyo ń píngi yãnzimɛ.

Luda sáabukpana

33 Luda ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n a dɔ̃nao bítakɛɛ kà zɑ̃̀ fá.
Gbɛ̃ke é fɔ̃ à bɔ yã kɛ̀ à zɛ̀o asiiaro,
weé fɔ̃ wà à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
34 Dé bé à Dii nɔ̀sɛ dɔ̃ɔ?
Dé bé à yã dànɛ à lɛ́dammari ũu?
35 Dé fĩa bé à dɔ Ludaa kɛ̀ eé bonɛ?
36 Pɔ́ píngi bɔ̀ à kiiamɛ,
aɔ̃ɔ kuu kɔ̃n à gbãaao,
bensɔ̃ aɔ̃ɔ kuu à pɔ́ ũ.
Wàgɔ̃ à tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi. Aami.

12

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, lán Luda wa wɛ̃nda dɔ̃̀ lɛ nà, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa à a
zĩnda kpáa sa'opɔ bɛ̃ɛ seesai kɛ̀ è kánɛ ũ. Àmbe a dɔnzikɛna a zɛ́a ũ. 2 Àton
tɛ́ anduna tiaa kɛ̀ tuubaziro. À tó Luda a dà liɛ, a làakari e à gɔ̃ dufu, lɛ à e
à à pɔyezi dɔ̃, yã kɛ̀ maa, ben à nna, ben à papana.
3 Gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ yãnzin mɛ́ɛ oo a pínginɛzi, àton a zĩnda maa bo dɛ a
maa lɛ́laro. A baade a zĩnda diɛ a yãpura lɛ́n lán Luda à gbà zɛ́ à a náanɛ kɛ
nà. 4 Gbɛ̃ntee mɛ̀ mɛ̀n doo guunɔ vĩ pari, aɔ̃ baade kɔ̃n a zĩiomɛ. 5 Lɛmɛ, baa
kɔ̃n wa parikɛɛo, wa mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ Kirisi guumɛ, mɛ̀gu daanɔn wa ũ. 6 Wa gbaa
bɔ̀ doodo kɔ̃nɛ lán Ludaa dàwe nà a gbɛ̃kɛɛ guu. Tó annabikɛyã'ona gbaan
ń vĩ, ǹ kɛ n ludanaanɛkɛna lɛ́n. 7 Tó zɩ̃̀rikɛɛmɛ, ǹ kɛ. Tó yãdannɛnamɛ,
ǹ dańnɛ. 8 Tó lɛ́dammanamɛ, ǹ dańma. Tó gbadanamɛ, ǹ da aaga. Tó
dɔn'aɛdekɛɛmɛ, ǹ kɛ kɔ̃n aĩao. Tó wɛ̃ndadɔ̃nnɛnamɛ, ǹ dɔ̃ńnɛ kɔ̃n pɔnnaao.
9 À kɔ̃ sìo yenzi gɔ̃ mɔnafiki sai. À kpɛɛ li à zaaanɛ, à zɛ kɔ̃n à maaao.
10 Àgɔ̃ nna kɔ̃o kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ. Àgɔ̃ wãa kɔ̃n bɛ̀ɛlikɔ̃nɛnao. 11 Àgɔ̃ aĩa vĩ mɛa
sai, a mɛ̀ gɔ̃ wãa Dii zĩi guu. 12 À pɔnnaa kɛ yã kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzi yã musu. À
mɛna fɔ̃ nawɛ̃akɛna guu. À mɛ̀ kpá aduakɛnaa. 13 À dɔnlɛ kɛ Luda gbɛ̃
kɛ̀ pɔ́ e kɛ̃sãańmanɔnɛ. Àgae nibɔ kɛ. 14 À sa maaa o a wɛ́ɛtãmmarinɔnɛ.
À sa maaa ońnɛ, àton ń káro. 15 À pɔnnaa kɛ kɔ̃n pɔnnakɛrinɔ. À ɔ́ɔ dɔ
kɔ̃n ɔ́ɔdɔrinɔ. 16 Àgɔ̃ kú kɔ̃o nna. Àton a zĩnda sɛ́ lezĩro. À gbɛ̃nna kpá kɔ̃n
takaasideenɔ. Àton a zĩnda diɛ yãdɔ̃rinɔ ũro. 17 Àton yã zaaa fĩa bo kɔ̃n à
zaaaoro. Àgae yã kɛ̀ maa baade pínginɛ kɛ. 18 Tó eé sí kɛ, tó á à zɛ́ vĩ, àgɔ̃
nna kɔ̃n gbɛ̃ sãnda píngio. 19 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton gɛ̃ɛ bo gbɛ̃aro, à à tó
kɔ̃n Ludao. À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
Dii bè, ambe é gɛ̃ɛ bońma,

ambe é fĩa boŕnma.
[20] Tó nɔaa e n ibɛɛ dɛɛ, ǹ pɔ́blee kpáa. Tó ímiimɛ sɔ̃, ǹ à gba í. Tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ɛ à
ɔɔ kaanɛ a lɛ́mmɛ. [21] Ǹton tó yã zaaa zɩ̀ blemmaro. Ǹ zɩ̀ blea kɔ̃n à maaao.

13

Mìsiɛna bùsu gbãadeenɔnɛ

[1] Baade píngi mì siɛ bùsu gbãadeenɔnɛ, zaakɛ iko kee kuu Luda lɛ́ saɛro.
Luda bé à gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ dìɛ ń píngi. [2] Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ gbãade
yã kpɛɛ, adee bɔ̀ Luda yãdiɛna kpɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ń kpɛɛnɔ ń zĩnda dà
yãmmɛ. [3] Èe kɛ maakɛrinɔ bé wè vĩa kɛ kpatablerinɔnɛro, sé zaakɛrinɔ. Tó
ń yezi gbãadeenɔ vĩa dadanziro, ǹ yã maaa kɛ, eé n sáabu kpá. [4] Gbãadee
nɛ́ Luda zĩkɛrimɛ n aafia yãnzi. Tó n yã zaaa kɛ̀ sɔ̃, ǹ vĩa kɛnɛ, zaakɛ à
fɛ̃ɛdaa logona pãnlo. Luda zĩkɛrimɛ, è gɛ̃ɛ bonɛ zaakɛria. [5] Beee yãnzi
à maa à mì siɛńnɛ. Èe kɛ wɛ́ɛtãmma yãnzi adonlo, a laasuu yãnzimɛ dɔ.
[6] Beee yãnzin eè bɛ'ɔɔ kpázi dɔ, zaakɛ gbãadeenɔ nɛ́ Luda zĩkɛrinɔmɛ, aɔ̃e
zĩi pì kɛɛnɛmɛ. [7] À baade fĩa bońnɛ píngi. À bɛ'ɔɔ kpá à sìria, à a laaanɔ
takada sí dɔ. À mì siɛ gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à mì siɛnɛnɛ. À gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à à yã da yã da.

Gurɔɔ kà kĩi, wàgɔ̃ yekɔ̃zi

[8] Àton gbɛ̃ke fĩa sɛ́ro, sé yekɔ̃zina fĩa baasiro. Gbɛ̃ kɛ̀ ye a gbɛ̃daaazi,
Luda doka pɛ̀kɔ̃rɛamɛ. [9] Wà bè ǹton zina kɛro, ǹton gbɛ̃ dɛro, ǹton kpãi
oro, ǹton gbɛ̃ pɔ́ ni dɛro. Yã pìnɔ kɔ̃n yãdiɛna pãnde kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ píngi kú
yã kɛ̀kii guumɛ wà bè: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. [10] Yenzi è
tó gbɛ̃ yã zaaa kɛ̀ a gbɛ̃daaanɛro. Yenzin Luda doka papana ũ.
[11] À kɛ lɛ, zaakɛ á gurɔɔ kɛ̀ wá kúa kɛ̀ dɔ̃. A vuna iin gurɔɔ kà, zaakɛ wa
mìsina kĩi tia dɛ gurɔɔ kɛ̀ wa Yesu náanɛ kɛ̀la. [12] Guu sì à kà zã̀, gudɔna kà
kĩi. Wà mì kɛ̃ gusia yãnɔa wà gupura gɔ̃kɛbɔnɔ sɛ́ɛ. [13] Wàgɔ̃ kú wa dɔ̀rɔa
fãantɛ̃ gbɛ̃nɔ ũ faasai kɔ̃kɔ̃ kɔ̃n wɛ̃dɛnao sai, pãpãkɛna kɔ̃n wísaiyão sai,
lɛokpakɔ̃a kɔ̃n zanguo sai. [14] À Dii Yesu Kirisi zɛ́kpaɛ sɛ́. Àton tó a dà zii
dɔare aɛ à à nidɛna kɛro.

14

Kɔ̃ taari'ena

[1] À gbɛ̃ kɛ̀ busɛ ludanaanɛkɛna guu diɛ yãkete sai. [2] Gbɛ̃kenɔ lu-
danaanɛkɛna è pɔ́ke tɛ̃ boro, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ludanaanɛkɛna busananɔ è
nɔ̀bɔ sóro. [3] Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi ble tón kya ká gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi bleroonlo,
bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi bleroo tón gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi blee taari ero, zaakɛ
Luda à sìmɛ. [4] Dén n ũ kɛ̀ nɛ́ɛ danɔ zĩkɛri taari ee? Tó à fɔ̃̀ ke à fùan yoo, à Dii
yãn gwe. Eé fɔ̃, zaakɛ Dii gbãaa é tó à fɔ̃. [5] Gbɛ̃kenɔ sì kɛ̀ gurɔ kenɔ nna dɛ à
kenɔla, gbɛ̃ pãndenɔ sì kɛ̀ gurɔ píngi sáamɛ. Baade laasuu gɔ̃ dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n yã
kɛ̀ à zɛ̀oo. [6] Gbɛ̃ kɛ̀ è gurɔɔ bɔɔ è bɔ Dii yãnzimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi blee è ble
kɔ̃n Dii gbãaaomɛ à Luda sáabu kpá. Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ tɛ̃ è tɛ̃ Dii yãnzimɛ à Luda
sáabu kpá. [7] Gbɛ̃ke ègɔ̃ kuu a zĩnda yãnziro, gbɛ̃ke è ga a zĩnda yãnziro. [8] Tó
wá kuu, wá kuu Dii pɔ́ ũmɛ, tó wa ga, wa ga Dii pɔ́ ũmɛ. Wá kuun yoo, wa
gan yoo, wá dɛ Dii pɔ́ ũmɛ. [9] Zaakɛ Kirisi gà à fɛ̀ɛ, lɛ àgɔ̃ dɛ gɛ̀wãadeenɔ kɔ̃n
gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Dii ũmɛ. [10] Kɛ̀ nɛ́ɛ n gbɛ̃ndoo taari ee sɔ̃ nɛ́? Mmɔn sɔ̃, à kɛ̀ dia
nɛ́ɛ kya kaa n gbɛ̃ndoon sɔ̃ɔ? Luda égɔ̃ vɛ̃ɛna a tintia, wa píngi wé bɔ wà zɛ
à aɛ, [11] lán à kɛ̃na Luda yãn nà Dii bè:
Kɔ̃n ma kuunao, baade píngi é kúɛmɛ,

gbɛ̃ sãnda píngi é ma ludakɛɛ dɔ̃.
12 Lɛn baade é a zĩnda yã tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ lɛ.

Àton yã kɛ̀ eé tó a gbɛ̃ndoo fuu kɛro

13 Beee yãnzi wàton kɔ̃ taari e dɔro. Kɛ̀ dɛ à kɔ̃ taari e, à zɛo kɛ̀ é yã kɛ̀
eé tó a gbɛ̃ndoo fuu kɛro. 14 Dii Yesu guu má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ pɔ́ble ke ègɔ̃
gbãsĩ a zĩndaro. Mɔde tó gbɛ̃ dìɛ kɛ̀ pɔ́ gbãsĩ, ben ègɔ̃ gbãsĩnɛ. 15 Tó n n
gbɛ̃ndoo nɔ̀sɛ yàkanɛ pɔ́ kɛ̀ ń blè yãnzi, ń yenzi vĩnɛro. Pɔ́blee kɛ̀ ń blè
yãnzi ǹton gbɛ̃ kɛ̀ Kirisi gà à yãnzi kaatɛro. 16 Àton tó wà kya káare pɔ́ kɛ̀
á è à maanlo, 17 zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia nɛ́ pɔ́blena kɔ̃n íminao yãnlo.
Yãkɛna a zɛ́a kɔ̃n aafiao kɔ̃n pɔnnaa kɛ̀ Luda Nini è ińnɛo yãmɛ. 18 Gbɛ̃ kɛ̀
èe dɔɔ Kirisizi lán beee bà yã è ká Ludanɛ, bensɔ̃ gbɛ̃ntee è à sáabu kpá.
19 Beee yãnzi wàgae kɔ̃ aafia wɛtɛ wàgɔ̃ kɔ̃ sɛɛ lezĩ. 20 Ǹton Luda zĩi yaka
pɔ́blee yãnziro. Pɔ́ble píngi maamɛ, mɔde pɔ́ kɛ̀ eé tó n gbɛ̃ndoo fuu blena
maaro. 21 Nɔ̀bɔsonan yoo, wɛ̃minan yoo, yã kɛ̀ eé tó n gbɛ̃ndoo fu píngi,
à maa ǹ tɛ̃mɛ. 22 Pɔ́ kɛ̀ ń náanɛ kɛ̀, ǹ tó à gɔ̃nnɛ kɔ̃n Ludao. Aubarikadeen
gbɛ̃ kɛ̀ èe a zĩnda taari e kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à zɛ̀oroo ũ. 23 Tó gbɛ̃ e seka kɛɛ pɔ́blee kɛ̀
èe bleea sɔ̃, à a zĩnda dà yãmmɛ, kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n à ludanaanɛkɛnaoro yãnzi.
Yã kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ ludanaanɛkɛnaoroo nɛ́ durummɛ.

15

Wàgɔ̃ yekɔ̃zi wɛ́ɛdɔna Ludazi guu

1 Wamɔwa kɛ̀ wá gbãa ludanaanɛkɛna guunɔ, séde wà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
gbãaroonɔ sɛ́ lezĩ aɔ̃ gbãasaikɛɛ guu. Wàtongae wa pɔyezi kɛro. 2 Wa baade
gae yã kɛ̀ eé kɛ a gbɛ̃daaanɛ nnaa kɛ à bɔna maaa yãnzi kɔ̃n à kãsãpɛɛnao.
3 Zaakɛ Kirisi e a zĩnda pɔyezi kɛro. À kɛ̃na Luda yãn wà bè, gbɛ̃nɔ dɔkɛna
Ludao gɔ̃̀nɛ. 4 Yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ yã píngi, wà kɛ̃̀ lɛ́danawaa yãnzimɛ. Luda yã pì
è wa gba mɛna, è wa gba swɛ̃̀ lɛ wàgɔ̃ tãmaa vĩ. 5 Luda kɛ̀ è ń gba mɛna à
ń gba swɛ̃̀ tó àgɔ̃ nɔ̀sɛdɔ̃nkɔ̃ vĩ kɔ̃o lán Kirisi Yesu pɔ́ bà, 6 lɛ à Luda wa Dii
Yesu Kirisi De tɔ́ bɔ kɔ̃n nɔ̀sɛ dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n lɛdolɛo.
7 À kɔ̃ sí lán Kirisi a si nà Luda tɔ́bɔna yãnzi. 8 Mɛ́ɛ ooare, Kirisi gɔ̃̀ zɩ̃̀ri ũ
Yudanɔnɛ, lɛ à lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ aɔ̃ dezinɔnɛ papa, aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda náanɛ vĩ,
9 lɛ bori pãndenɔ Luda tɔ́ bɔ à sùu yãnzi lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Beee yãnzi mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n tɔ́ kpá.
10 Wà bè dɔ:
Boriinɔ, à pɔnnaa kɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ.
11 Wà bè dɔ:
Amɔa bori píngi à Dii tɔ́ kpá,
amɔa bùsu píngi gbɛ̃nɔ à à táaki lɛ́.
12 Isaya bè dɔ:
Yɛsɛ kãsãa é pìto pá,
eé fɛɛ à kí ble bori pãndenɔnɛ,
aɔ̃égɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔzi.
13 Luda kɛ̀ gbɛ̃ píngi wɛ́ɛ dɔzi tó pɔnnaa pɛkɔ̃rɛawa kɔ̃n aafiao a náanɛ kɛ̀
ée kɛɛ yãnzi, lɛ a wɛ́ɛdɔzina kaara kɔ̃n à Ninii gbãaao.

Pɔlu zĩkɛna Ludanɛ

14 Ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ maakɛɛ pɛ̀kɔ̃rɛawa, á yã píngi dɔ̃ wásawasa,
é fɔ̃ à lɛ́ dakɔ̃a. 15 Ma takada kɛ̀ kɛ̃na guu ma yãkenɔ kɛ̃̀ kɔ̃n kùgbãaao

diɛna, lɛ àgɔ̃ dɔagu yãnzi, zaakɛ Luda ma gba zɛ́ [16] ma gɔ̃ Kirisi Yesu zĩkɛri
ũ bori pãndenɔnɛ. Mɛ́ɛ baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kpaańnɛ, lɛ aɔ̃ kuuna
gɔ̃ adona Luda Nini gãzĩ, aɔ̃ gɔ̃ Ludanɛ sa'obɔ kɛ̀ è kɛnɛ ũ. [17] Kuuna Kirisi
Yesu guu mɛ́ɛ ĩa dãa zĩi kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ Ludanɛ yã musu. [18] Zaakɛ má yãke
ona vĩro, tó èe kɛ yã kɛ̀ Kirisi kɛ̀ ma kiia baasiro. À tò bori pãndenɔ Luda
yã mà ma yã'ona kɔ̃n ma yãkɛnao gãzĩ [19] kɔ̃n sèedanɔ kɔ̃n dabudabuyãnɔ
gbãaao kɔ̃n Luda Nini gbãaao. Bɔna Yerusalɛmu ma liga wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo
ai Ilirikumu bùsun, ma Kirisi baaru kpàakpa kɛ̀ papana. [20] Mɛɛ̀gɔ̃ yezi mà
baaru nnaa pì kpá guu kɛ̀ wèe Kirisi yã man zikiro, lɛ màton bú ba gbɛ̃
pãnde pɔ́ gbɛ̀nlo yãnzi. [21] Lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ wèe à yã ońnɛ yãroonɔ wɛ́ɛ é kɛ̃,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à baaru ma yãroonɔ é dɔ̀rɔ dɔ̃.
[22] Yã kɛ̀ ègɔ̃ kpaa ma mɔna a kiianɛ gɛ̀n baaagɔ̃n gwe. [23] À kà wɛ̃̀
ũgbangba kɛ̀ mɛɛ̀gɔ̃ yezi mà mɔ́ a gwa. Tia sa lán yãkee e gɔ̃mɛ bùsu
kɛ̀kiinɔ guu dɔro nà, [24] má tãmaa vĩ wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ sa ma gana Sapaini
bùsun guu. Tó ma gurɔplaa kɛ̀ao kɔ̃n pɔnnaao, é zɛ́ kɛmɛ gana gwe.
[25] Tia la mɛ́ɛ gaa kɔ̃n dɔnlɛo Luda gbɛ̃nɔnɛ Yerusalɛmu, [26] zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Masedonia kɔ̃n Girisinɔ zɛ̀o wà Luda gbɛ̃ takaasidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Yerusalɛmunɔ kámasa kɛ. [27] Aɔ̃ zɛ̀o, mɔde tiasimɛ, zaakɛ lán Yudanɔ Luda
auziki lì bori pãndenɔzi nà, à maa bori pãndenɔ ń anduna auziki li
Yudanɔzi se. [28] Tó ma gbaa pì nàńnɛ ń ɔzĩ ma yãa, ma gana Sapaini guu
mɛ́ bɔɛ a kiia. [29] Má dɔ̃ kɛ̀ tó mɛ́ mɔ́ a kiia, mɛ́ mɔ́are Kirisi aubarikao
papanamɛ.
[30] Ma gbɛ̃nɔ, ma naare wa Dii Yesu Kirisizi kɔ̃n yenzi kɛ̀ Luda Nini è
kpáḿmao, à fɛɛ à zɛ à Luda wɛ́ɛ kɛmao, [31] lɛ à ma bɔ Yudea Yesusaideenɔ
ɔzĩ, lɛ zĩi kɛ̀ mɛ́ kɛ Yerusalɛmu Luda gbɛ̃nɔ tɛ́ kɛńnɛ nna, [32] gbasa mà a le
kɔ̃n pɔnnaao, tó Ludaa wè, mɛ́ mɔ́ kámma bo a kiia. [33] Luda Aafiade gɔ̃
kúao a píngi. Aami!

16

Ìkpammana

[1] Mɛ́ɛ wa dãre Febe, Kɛnkɛrɛa sɔsi dɔnlɛri naaare a ɔzĩ. [2] À à sí Dii guu,
lán à maa Luda gbɛ̃nɔ kɛ kɔ̃o nà. À dɔàlɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à yezi a kiiao píngi, zaakɛ
à dɔ̀ gbɛ̃nɔlɛ pari kɔ̃n mapio se.

[3] À ì kpá Pirisila kɔ̃n Akilaoa. Ma zĩkɛri daanɔmɛ Kirisi Yesu zĩi guu.
[4] Aɔ̃ sì wà ń zĩnda da kari guu ma yãnzi. Èe kɛ mámbe madoro, bori pãnde
sɔsinɔ gbɛ̃nɔɔ e ń sáabu kpaa píngi dɔ.

[5] À ì kpá sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kɔ̃ kaakɔ̃a aɔ̃ bɛɛ guunɔa.

À ì kpá ma gbɛ̃ yenzide Ɛpɛnɛtua, àmɔ kɛ̀ à Kirisi náanɛ kɛ̀ Asia bùsun
káaku.

[6] À ì kpá Mariamaa, àmɔ kɛ̀ zĩi kɛ̀are maamaa.

[7] À ì kpá Andarɔnikua kɔ̃n Yuniao. Ma bori daa kɛ̀ wà wa da kpɛ́siaan
lɛdoonɔmɛ. Aɔ̃ tɔ́ bɔ̀ Luda zĩ̀rinɔ tɛ́ bensɔ̃ aɔ̃ɔ kú Kirisi guu ma ã.

[8] À ì kpá Ampliatu kɛ̀ dɛ ma gbɛ̃ yenzidee ũ Dii guua.

[9] À ì kpá Ubanu kɛ̀ dɛ wa zĩkɛri daa ũ Kirisi zĩi guua kɔ̃n ma gbɛ̃ yenzide
Satakio.

[10] À ì kpá Apɛlɛ kɛ̀ à zɛna gbãa Kirisi guua.

À ì kpá Arisitɔbulu bɛdeenɔa.

11 À ì kpá ma Yuda daa Hɛrɔdiɔ̃a.

À ì kpá Nasisu bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Dii guunɔa.

12 À ì kpá Tirifɛnaa kɔ̃n Tirifosao. Nɔgbɛ̃ pìnɔ è zĩi kɛ Diinɛ maamaa.

À ì kpá Pɛsia. Nɔgbɛ̃ yenzidee pì zĩi kɛ̀ Diinɛ maamaa.

13 À ì kpá Rufu kɛ̀ bɔ̀ ado Dii zĩi guua kɔ̃n à da kɛ̀ mɛ́ɛ gwaa ma da ũuo.

14 À ì kpá Asinkiritua kɔ̃n Flɛgɔ̃o kɔ̃n Ɛmɛsio kɔ̃n Patarobao kɔ̃n Ɛmasio
kɔ̃n ń Yesude daa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ ń píngi.

15 À ì kpá Filɔlɔgua kɔ̃n Yuliao kɔ̃n Nɛrɛuo kɔ̃n à dãreo kɔ̃n Ɔlimpao kɔ̃n
Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ ń píngi.

16 À ì kpákɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanao. Kirisi sɔsinɔ ì kpàawa ń píngi.

Lɛ́zamma

17 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ ooare à làakari kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ yã kɛ̀ á dàda kpɛɛnɔzi. Aɔ̃è
gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a wà gbɛ̃nɔ sãsã. À kɛ̃ḿma, 18 zaakɛ gbɛ̃ beee takanɔ è dɔ wa Dii
Kirisiziro, sé ń gbɛɛ yã. Aɔ̃è taarisaideenɔ sãsã kɔ̃n lɛ́nnaao kɔ̃n yãdɔ̃ɔo.
19 Baade píngi a mìsiɛna Diinɛ baaru mà. Mɛ́ɛ pɔnnaa kɛɛ a yã musu. Má
yezi àgɔ̃ à maa ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ àgɔ̃ taarisaideenɔ ũ à zaaa musu. 20 Luda Aafiade
é Setãn dúgu zɔ̃ a gbá gĩzĩ tia. Wa Dii Yesu gbɛ̃kɛɛ kɛare.

21 Ma zĩkɛri daa Timɔti kɔ̃n ma bori daanɔ Lusiu kɔ̃n Yasɔ̃o kɔ̃n Sosipatao
ì kpàawa.

22 Mamɔma Tɛtiu kɛ̀ ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ ì kpàawa Dii guu.

23-24 Ma bɛdee Gayusi kɛ̀ sɔsi gbɛ̃nɔ è kakɔ̃a à bɛɛ ì kpàawa. Wɛ́tɛ ɔɔ'utɛri
Erasatu ì kpàawa kɔ̃n wa gbɛ̃ndo Kaatuo.

Luda tɔ́bɔna

25 Tia sa Luda é fɔ̃ à a gba gbãa kɔ̃n Yesu Kirisi baaru nnaa kɛ̀ mɛ́ɛ kpaao,
lán asiiyã kɛ̀ utɛna zaa tontori kɛ̀ wà bìiamɛɛo dɛ nà. 26 Luda kɛ̀ ègɔ̃ kuu
gurɔ píngi dìɛ wà yã kɛ̀ kɛ̃na annabinɔ takadanɔ guu pì bɔ gupuraaa sa, lɛ
bori píngi e à dɔ̃ aɔ̃ Luda náanɛ kɛ aɔ̃ gɔ̃ à yãmarinɔ ũ. 27 Wà Luda mɛ̀n do
ɔ̃ndɔ̃de tɔ́ bɔ Yesu Kirisi gãzĩ ai gurɔ píngi! Aami.

KƆRINTIDEENƆ TAKADA KAAKU

Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana 1:1-4:21
Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ durunkɛna 5:1-7:40
Wàgɔ̃ kú kɔ̃n làakario gɔ̃na ń zĩndanɛ yã musu 8:1-11:1
Dɔnzikɛna 11:2-14:40
Gɛ̀nɔ fɛɛna 15:1-15:58
Pɔlu ìkpammana 16:1-16:24

Pɔlu ìkpana Kɔrintideenɔa

1 Mamɔma Pɔlu kɛ̀ Luda ma sisi à ma sɛ lán à yezi nà, ma gɔ̃ Kirisi Yesu
zɛ̀ri ũ. Mapi kɔ̃n wa gbɛ̃ndo Sɔsɔtɛnɛo, 2 wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̀ sɔsi kɛ̀
kú Kɔrintinɛ. Luda a sisi a gbɛ̃nɔ ũ, a kuuna adona Kirisi Yesu guu lɛdo
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ wa Dii Yesu Kirisi pì sisii gu píngianɔo, mɔwa kɛ̀ wa Dii
dɔ̃nkɔ̃nɔ. 3 Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
4 Mɛɛ̀gɔ̃ Luda sáabu kɛɛ gurɔ sãnda píngi a yã musu gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à kɛ̀are
a kuuna Kirisi Yesu guu yãnzi. 5 Kuuna à guu pɔ́ píngi kàaraare, yã'ona
píngi kɔ̃n dɔ̃na píngio, 6 zaakɛ wa Kirisi yã'onaaree kãsãa pɛ̀ɛ a guu, 7 ben
Luda Nini gba kee e kɛ̃sãawaro, gurɔɔ kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔ wa Dii Yesu Kirisi a zĩnda
ɔdɔanazi. 8 Wa Dii Yesu Kirisi é tó à zɛ gbãa ai gurɔ lɛ́ ká, lɛ àgɔ̃ kuu taari
sai à mɔ́gurɔ. 9 Luda náanɛ vĩ. Àmbe à a sisi, a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kɔ̃n à Nɛ́ Yesu
Kirisi wa Diio.

Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana

10 Ma gbɛ̃nɔ, ma naare wa Dii Yesu Kirisizi, àgɔ̃ lɛ́dolɛ vĩ kɔ̃o a píngi, lɛ
kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana e à yãa a tɛ́, à kɔ̃ kũ kɔ̃n laasuu dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 11 Má mà
Koloe bɛdeenɔ lɛ́zĩ kɛ̀ yãkete kú a tɛ́. 12 Lán má mà nàn yɛ̀: A gbɛ̃kenɔ bè,
wà zɛ̀ kɔ̃n Pɔluo. Gbɛ̃kenɔ bè, wà zɛ̀ kɔ̃n Apoloo. Gbɛ̃kenɔ bè, wà zɛ̀ kɔ̃n
Pitao. Gbɛ̃kenɔ bè dɔ, wà zɛ̀ kɔ̃n Kirisio. 13 Kirisi kɛ̃kɛ̃kɔ̃anan yɔ́? Wà Pɔlu
pà lía a yãnzin yɔ́? A batisi kɛ̀ kɔ̃n Pɔlu tɔ́on yɔ́? 14 Ma Luda sáabu kɛ̀, kɛ̀ mɛ́ɛ
a gbɛ̃ke batisi kɛro, séde Kirisipu kɔ̃n Gayusio baasiro. 15 Lán à dɛ nà lɛ
gbɛ̃ke é e à be a batisi kɛ̀, a gɔ̃ ma ìba ũro. 16 Eè, ma Sɛtɛfana bɛdeenɔ batisi
kɛ̀ dɔ. Beee baasiro, tó ma gbɛ̃ pãnde batisi kɛ̀, mɛ́ɛ dɔn dɔro. 17 Kirisi e ma
zĩ gbɛ̃ batisikɛna yãnziro, séde à baaru nna kpana. Èe kɛ kɔ̃n yãdɔ̃ɔonlo,
lɛ à gana lía tón kɛ pãro yãnzimɛ.

Kirisi nɛ́ Luda ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n à gbãaaomɛ

18 Kirisi gana lía nɛ́ mìsaiyãmɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe sãsãanɔnɛ. Wamɔwa kɛ̀ Ludaa
e wa mì sínɔ sɔ̃, à dɛwe à gbãaa ũ. 19 À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
Mɛ́ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ mì dɛ,
mɛ́ wɛ́ɛzɛ̃rinɔ wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɛ pã.
20 Ɔndɔ̃ri kú mámɛ? Takadadɔ̃ri kú mámɛ? Anduna tiaa kɛ̀ki yãpingidɔ̃ri
kú mámɛ? Ludaa e anduna ɔ̃ndɔ̃ɔ diɛ mìsaiyã ũroo? 21 Luda ɔ̃ndɔ̃ɔ guu, èe
tó anduna gbɛ̃nɔ a dɔ̃ kɔ̃n ń zĩnda ɔ̃ndɔ̃ɔoro. À kɛ̀nɛ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a náanɛ
kɛɛnɔ mì sí waazi kɛ̀ wà diɛ mìsaiyã ũu pì gãzĩ. 22 Yudanɔɔ ye dabudabuzi,
Girikinɔ è ɔ̃ndɔ̃ɔ wɛtɛ. 23 Wamɔwa sɔ̃, Kirisi gana lía kpàakpaan wée kɛɛ,
ben è tó Yudanɔ kpagula, bori pãndenɔ è be mìsaiyãmɛ, 24 mɔde gbɛ̃ kɛ̀
Luda ń sísi à ń sɛ́nɔ, Yudanɔ kɔ̃n Girikinɔ ń píngi, Kirisi dɛńnɛ Luda gbãaa
kɔ̃n à ɔ̃ndɔ̃ɔ ũ. 25 Luda mìsaiyã pì dɛ gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ɔla. Luda gbãasaikɛɛ pì
dɛ gbɛ̃ntee gbãaala.

26 Ma gbɛ̃nɔ, à gwa dian á dɛ nà gurɔɔ kɛ̀ Luda a sisi. Danɔ kiia a paridee
ɔ̃ndɔ̃ro, a paridee gbãadee ũro, a paridee kínɛ ũro. 27 Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ
anduna mìsaidee ũunɔ sɛ̀, lɛ à wí dao ɔ̃ndɔ̃rinɔa. À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ anduna
gbãasaidee ũunɔ sɛ̀, lɛ à wí da gbãadeenɔa. 28 À gbɛ̃ kɛ̀ anduna ń díɛ
kpɛɛdeenɔ ũ, kɛ̀ wè kyakańgu bensɔ̃ aɔ̃ yã ègɔ̃ kuuroonɔ sɛ̀, lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã
ègɔ̃ kuunɔ kɛ kpɛɛdeenɔ ũ, 29 lɛ gbɛ̃ke tón e à ĩa dã Luda aɛro. 30 Apinɔ sɔ̃,
Ludaa tò á kú Kirisi Yesu guu, ben à gɔ̃̀ wa ɔ̃ndɔ̃ɔ ũ. Kuuna Kirisi pì guu
Ludaa tò yã bɔ̀wao nna, wa kuuna adona, bensɔ̃ à wa mì sì. 31 Bee yãnzi
lán à kɛ̃na Luda yãn nà, tó gbɛ̃ yezi à ĩa dã, à dã Dii yã musu.

2

Kirisi kɔ̃n a gana lía yão

1 Ma gbɛ̃nɔ, kɛ̀ ma mɔ a kiia, ma mɔ Luda yã kpàakpaa kɛaremɛ, èe kɛ
ma mɔ ɔ̃ndɔ̃ gbãaa ke lɛ́nnaa kɛarenlo. 2 Ma zɛo kɛ̀ mɛ́ yãke oarero, séde
Yesu Kirisi yã baasiro, atɛ̃nsa à gana lía yã. 3 Ma mɔna a kiia guu ma
mɔ kɔ̃n kùvĩio kɔ̃n vĩao kɔ̃n lugaluganao. 4 Ma waazikɛna guu mɛ́ɛ yã o
kɔ̃n lɛ́nnaao ke ɔ̃ndɔ̃ɔoro. Má ò kɔ̃n Luda Nini gbãaa ɔdɔanaomɛ, 5 lɛ a
ludanaanɛkɛna tón bɔ gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ɔ guuro, sé Luda gbãaa guu.

Ɔndɔ̃ɔ kɛ̀ Luda Nini è dańnɛ

6 Baa kɔ̃n beeeo weè ɔ̃ndɔ̃yã o gbɛ̃ kàsaanɔnɛ. Èe kɛ anduna tiaa kɛ̀ki
ɔ̃ndɔ̃ɔ ke à gbãadee kɛ̀ aɔ̃ gbãaa e yãaanɔ pɔ́nlo. 7 Luda ɔ̃ndɔ̃ɔn wée oo, à
pɔyezi kɛ̀ utɛna yãa pì. À gĩakɛ à dìɛ wa gakui ena yãnzi zaalɛ èe anduna
káɛro. 8 Anduna tiaa kɛ̀ki gbãadee ke ɔ̃ndɔ̃ɔ pì dɔ̃ro. Tó aɔ̃ɔ dɔ̃mɛ yã, lɛ aɔ̃ɔe
Dii gakuide pá líaro. 9 Lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Pɔ́ kɛ̀ wɛ́ɛ e ero bensɔ̃ swã e maro,
à laasuu e gɛ̃ gbɛ̃ke swɛ̃̀ guuro,
àmbe Luda à soru kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezinɔnɛ.
10 Ludaa ɔ̀dɔawe kɔ̃n a Nini gbãaao, zaakɛ à Ninii pì yã píngi tàasikɛna, baa
kɔ̃n Luda asii bítanɔ.
11 Gbɛ̃kee a daa nɔ̀sɛ guu yã dɔ̃ro, tó èe kɛ à ninii kɛ̀ kú à guu baasiro.
Lɛmɛ dɔ gbɛ̃kee Luda nɔ̀sɛ guu yã dɔ̃ro, tó èe kɛ Luda pì Ninii baasiro.
12 Anduna kɛ̀ niniin wá èro, Ninii kɛ̀ bɔ̀ Luda kiian wá è, lɛ wà gbaa
kɛ̀ Ludaa dàwee dɔ̃. 13 Yã kɛ̀ wée oon gwe, èe kɛ yã kɛ̀ gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ɔ è
dańnɛnlo, yã kɛ̀ Luda Nini è dańnɛmɛ. Lɛn weè Luda Nini yã bɔkɔ̃tɛ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda Nini vĩinɔnɛ lɛ. 14 Anduna gbɛ̃ è Luda Nini yãnɔ síro, zaakɛ à
dɛnɛ mìsaiyã ũmɛ. Eé fɔ̃ à à mì dɔ̃ sero, zaakɛ Luda Nini pì gbãaan wè à yã
zɛ́ dɔ̃o. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini è dɔnɛ aɛzĩ è yã píngi zɛ́ dɔ̃, gbɛ̃ke sɔ̃ zɛ́ vĩ à à zaa
boro. 16 À kɛ̃na Luda yãn wà bè: Dé bé à Dii nɔ̀sɛ dɔ̃ gbasa à lɛ́ daa? Mɔde
wapinɔ wá Kirisi nɔ̀sɛ vĩ.

3

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ fɔ̃ mà yã òare lán mɛɛ̀ o gbɛ̃ kɛ̀ Luda Ninii dɔńnɛ aɛnɔnɛ
bàro, ben má òare lán anduna gbɛ̃nɔ bà, zaakɛ nɛ́kpãntɛ̃nɔn a ũ Kirisi guu.
2 Zwiin má kpàawa, èe kɛ pɔ́ lɔmadeenlo, zaakɛ ée ká kɔ̀ro. Baa ai tia
ée káro, 3 zaakɛ dàdeenɔn a ũ ai tia. Lán á zakɔ̃n nà, bensɔ̃ á yãkete vĩ,
dàdeenɔn a ũroo? A dà bé à dɔare aɛ. 4 Kɛ̀ a gbɛ̃ke bè a zɛ kɔ̃n Pɔluo, ben
gbɛ̃ pãnde bè a zɛ kɔ̃n Apoloo, á kú kɔ̃n a dàon gweroo? 5 Dén Apoloo ũu?
Dén Pɔlu ũu? Zĩkɛrinɔn wa ũ, ben a Kirisi náanɛ kɛ̀ wa gãzĩ. Wa baade e

zĩi kɛ̀ Dii dànɛ kɛɛmɛ. 6 Ma pɔ́ tɔ̀̃, Apolo í kànɛ, ben Ludaa tò à gbɑ̀̃. 7 Lɛmɛ
pɔ́tɔ̃ri kɔ̃n íkario dɛ pɔ́ke ũro, sé Luda kɛ̀ è tó à gbɑ̃. 8 Pɔ́tɔ̃ri kɔ̃n íkario sáamɛ.
Aɔ̃ baade é a àre e a zĩ lɛ́mmɛ. 9 Luda zĩkɛri daanɔn wa ũ. Luda búgbɛn a
ũ, Luda kpɛ́n a ũ.
10 Gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ bé à tò ma ɛ̃ɛ kpàɛ lán ɛ̃bori gonidee bà, ben gbɛ̃
pɑ̃nde mɔ̀ èe kpɛ́ pì boo. Baade làakari kɛ a kpɛ́bonaa, 11 zaakɛ gbɛ̃ke é fɔ̃ à
ɛ̃ɛ ke kpáɛ dɔro, sé ɛ̃ɛ kɛ̀ kpaɛna Yesu Kirisi ũu baasiro. 12 Tó gbɛ̃ kpɛ́ pì dɔ̀
kɔ̃n vurao ke kondogi ke gbɛ̀ bɛ̀ɛdee ke tó à dɔ̀ kɔ̃n lío ke lá ke sɛ̀̃, 13 baade zĩ
yɑ̃pura é bɔ gupuraaa. Weé e yɑ̃kpaɛkɛgurɔɔ zĩ, zaakɛ gu é dɔ kɔ̃n tɛ́omɛ,
weé baade zĩ taka gwa tɛ́ pì guu. 14 Tó gbɛ̃ zĩi kɛ̀ à kɛ̀ bɔ̀ tɛ́n aafia, adee é
àre e. 15 Tó gbɛ̃ zĩ tɛ́ kũ̀, eé mɔ́nzi e, adee é bɔ ɔkori lán wè bɔ tɛ́n nà.
16 Á dɔ̃ kɛ̀ Luda kpɛ́n a ũ, Luda Ninii kú a guuroo? 17 Tó gbɛ̃ Luda kpɛ́ pì
yàka, Luda é adee kaatɛ, zaakɛ kpɛ́ pì kuuna adonamɛ, bensɔ̃ ámbe kpɛ́ pì
ũ.
18 Gbɛ̃ke tón a zĩnda sɑ̃sɑ̃ro. Tó a gbɛ̃kee e a zĩnda diɛɛ anduna kɛ̀ki ɔ̃ndɔ̃ri
ũ, à gɔ̃ńnɛ mìsaidee ũ lɛ à e à ɔ̃ndɔ̃ kũ. 19 Zaakɛ anduna kɛ̀ki ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ Ludanɛ
mìsaiyɑ̃ ũmɛ. À kɛ̃na Luda yɑ̃n wà bè: È ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wɛ́ɛzɛ̃ɛ guu. 20 À kɛ̃na
dɔ: Dii dɔ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃rinɔ laasuu pɑ̃. 21 Bee yɑ̃nzi gbɛ̃ke tón ĩa dɑ̃ gbɛ̃ntee yɑ̃
musuro. Pɔ́ píngi nɛ́ a pɔ́mɛ: 22 Pɔlu, Apolo, Pita, anduna, wɛ̀̃ndi, gaa, tia
pɔ́nɔ, zia pɔ́nɔn yoo, à píngi nɛ́ a pɔ́mɛ. 23 Apinɔ sɔ̃, Kirisi pɔ́n a ũ, Kirisi sɔ̃
nɛ́ Luda pɔ́mɛ.

4

Kirisi zĩ̀rinɔ

1 Bee yɑ̃nzi à wa gwa Kirisi zĩkɛrinɔ ũ, Luda asiiyɑ̃ gwàrinɔ ũ. 2 À kɔ̃sìo
gwàrinɔ gɔ̃ náanɛ vĩ. 3 Tó apinɔ ke gbɛ̃ntee yɑ̃kpaɛkɛrinɔ ma taari è, yɑ̃
pɑ̃amɛ ma kiia. Mɛɛ̀ ma zĩnda maakɛɛ ke zaakɛɛ ero. 4 Yɑ̃kee e ma kù vĩro,
mɔde bee é ma bɔro, Diin ma yɑ̃kpaɛkɛri ũ. 5 Bee yɑ̃nzi àton gĩakɛ à gbɛ̃ke
taari e Dii mɔ́gurɔɔ ɑ̃ro. Àmbe eé guu pu pɔ́ kɛ̀ utɛna gusiaan-a à nɔ̀sɛ yɑ̃
bɔ gupuraaa. Zĩ beeean baade é ma, dian Luda é a sáabu kpá nà.
6 Yɑ̃ kɛ̀ má òaree kɛ̀nɔ, má ò mapi kɔ̃n Apoloo yɑ̃ musumɛ, lɛ àgɔ̃ yɑ̃ kɛ̀kii
dɔ̃: Wàton vĩ Luda yɑ̃laro. A gbɛ̃ke tón ĩa dɑ̃, à zɛ kɔ̃n gbɛ̃ dooo, à bɔ gbɛ̃ doo
kpɛɛro. 7 Bɔ́ ń dɛońlaa? Ń pɔ́ke vĩ n zĩndanɛ, kɛ̀ wèe n gbarɔ́ɔ? Wà n gba,
ben nɛ́ɛ ĩa dɑ̃a lán wèe n gbaroo bàɔ́? 8 A kɑ̃n gwe kɔ̀ɔ́? A kɛ ɔɔdeenɔ ũn
gwe kɔ̀ɔ́? Ée kí blee wa sain gweɔ́? Má yezi àgɔ̃ kí blee, wàgɔ̃ lɛdo. 9 Zaakɛ
má è wamɔwa Luda zĩ̀rinɔ, Luda wa diɛ zɑ̃a lán gbɛ̃ kɛ̀ wè ń dɛ pari wáanɔ
bàmɛ. Gu sɑ̃nda píngi gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ fĩ̀wa, malaikanɔ kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ ń píngi.
10 Wa gɔ̃ mìsaideenɔ ũ Kirisi yɑ̃nzi, ben kuuna Kirisi pì guu á dɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ
ũroo? Wá busana ben á gbɑ̃a vĩroo? Wá kpɛbɔna ben á kpedanaroo? 11 Ai
tia nɔaa kɔ̃n ímiio e wa dɛɛ, wá tɛ́ bũu, wa gɔ̃ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, bɛsaideenɔ ũ.
12 Weè zĩ gbɑ̃aa kɛ ai wà kpasa. Tó wà wa ka, weè sa maaa ońnɛmɛ. Tó wà
ĩa dàwa, weè mɛna fɔ̃. 13 Tó wà wa sɔ̃sɔ̃, weè agbaa kpáńnɛmɛ. Ai tia wèe
wa diɛɛ anduna bɔtɔ pɔ́nɔ ũ, baade píngi bùsa ũ.
14 Mɛ́ɛ yɑ̃ kɛ̀kii oare wídanaawaa yɑ̃nzinlo. Mɛ́ɛ a gbaa làakari ma nɛ́
yenzideenɔ ũmɛ. 15 Baa tó Kirisi guu a gwàrinɔ kà gɔ̃ɔn ũgbangba, a de'ina
pariro. Mámbe ma a i kɔ̃n Kirisi Yesu baarunnakpanaareeo, ben á kú à
guu. 16 Bee yɑ̃nzi mɛ́ɛ agbaa kpaaare, àgɔ̃ tɛ́ ma zɛ́kpaɛzi. 17 Bee yɑ̃nzin
ma a nɛ́ yenzide Timɔti zĩ̀awazi. Àpi nɛ́ náanɛdeemɛ Dii guu, àmbe eé ma

kuuna Kirisi guu yãkɛna dɔagu. Yã kɛ̀ mɛɛ̀ dańnɛ sɔsinɔ guun gwe. 18 A
gbɛ̃kenɔ e ĩa dãa, lán mɛ́ mɔ́ a gwaroo bà. 19 Tó Dii wè, mɛ́ mɔ́ a gwa tia, mɛ́
ĩadãri pìnɔ gbãa lɛ́ e, èe kɛ aɔ̃ yã'ona adonlo. 20 Zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
nɛ́ yã'ona yãnlo, gbãaamɛ. 21 Á yezi diamɛ? Mà mɔ́azi kɔ̃n gòon yɔ́, ke mà
mɔ́ kɔ̃n yenzio kɔ̃n nɔ̀sɛyĩiomɛ?

5

Pãpãkɛna sɔsi gbɛ̃nɔ tɛ́

1 Má mà pãpãkɛna gɛ̃̀ a tɛ́, yã kɛ̀ à taka kú baa kifiinɔ tɛ́ sero. Wà bè, a
gbɛ̃nɔ doke a de nɔɔ sì. 2 Ben ée ĩa dãaɔ́? À kɔ̃sìo a nɔ̀sɛ yakamɛ, à gbɛ̃ kɛ̀ yã
pì kɛ̀ bɔ a tɛ́. 3 Baa tó má kúaoro, ma ninii kúao, ben ma yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ yã pì kɛ̀o gɔ̃ɔ lán wà be má kú gwee bà. 4-5 Tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, tó wa Dii Yesu
gbãa kúao, tó ma ninii kúao, à gbɛ̃ pì kpá Setãn-a kɔ̃n wa Dii Yesu tɔ́o, lɛ à
dà kaatɛ, à ninii e à bɔ aafia Dii mɔ́gurɔɔ zĩ.

6 A ĩadãna maaro. Á dɔ̃ kɛ̀ burɛdi ɛ̃zɛ̃ féte è flawadɛna bíta sɛ́sɛroo?
7 À burɛdi ɛ̃zɛ̃ zi kwɛ́ɛ, é gɔ̃ flawa dufu ũ a sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃ sai, lán à kɔ̃sìo àgɔ̃
dɛ nà, zaakɛ Kirisi gà wa Banla sãnɛ bɔ̀rɔ ũmɛ. 8 Bee yãnzi wàgɔ̃ kuu
burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaakɛrinɔ ũ yãpuraa guu kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao. Wàtongɔ̃
kuu burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃ zi zĩbaakɛrinɔ ũ mɔnafiki kɔ̃n zaakɛnao guuro.

9 Takada kɛ̀ má kɛ̃̀are guu ma bè, àton kakɔ̃a kɔ̃n pãpãkɛrinɔoro.
10 Èe kɛ anduna kɛ̀ pãpãkɛrinɔ ke wãkũdeenɔ kɔ̃n gbɛ̃blerinɔ ke
tãagbãgbãrinɔnlo, zaakɛ tó gbɛ̃ beeenɔmɛ, séde é bɔ anduna guu. 11 Auo,
má òare gbɛ̃ kɛ̀ wà bè wa gbɛ̃mɛ, bensɔ̃ à dɛ pãpãkɛri ke wãkũdee ke
tãagbãgbãri ke gbɛ̃yakari ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃bleri ũ, àton kakɔ̃aoro, àton
ɔ kakɔ̃ao sero. 12 Ma bà ũgba kɔ̃n yãgɔ̃gɔ̃na kɔ̃n Yesusaideenɔo? A
zĩnda gbɛ̃nɔ bé à kɔ̃sìo à yã gɔ̃gɔ̃ńyoroo? 13 Luda bé eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n
Yesusaideenɔo. À gbɛ̃ zaaa pì bɔ a tɛ́.

6

Yãkpaɛkɛna kɔ̃o

1 Tó a gbɛ̃ke yã vĩ kɔ̃n a Yesude daaao, bɔ́yãnzi è gá yãkpaɛ kɛ kɔ̃n adeeo
Luda gbɛ̃nɔ kiiaziroo, sé ludadɔ̃risainɔ kiia? 2 Á dɔ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃nɔ bé weé
yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunaoroo? Lán ámbe é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao nà, ée ká
à yãketenɔ gɔ̃gɔ̃roo? 3 Á dɔ̃ kɛ̀ wámbe wé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n malaikanɔoroo?
Weé anduna kɛ̀ki pɔ́ o dɔɔ́? 4 Tó á yã beee taka gɔ̃gɔ̃na vĩ, é gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ
sɔsi gbɛ̃nɔnɛ pɔ́ke ũroonɔ sɛ́ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ũɔ́? 5 Ma beee ò lɛ mà wí daawa
yãnzimɛ. Á gbɛ̃ke vĩ a tɛ́ kɛ̀ à ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a gbɛ̃nɔ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛroo? 6 Séto a
gbɛ̃ doo a gbɛ̃daaa sísi yãkpaɛa Yesusaideenɔ kiiaɔ́? 7 Lán á yã vĩ kɔ̃n kɔ̃o
nà, a sãsã yãa kɔ̀ mámmam. Bɔ́yãnzin é we wà a takii kɛroo? Bɔ́yãnzin é
tó wà a bleroo? 8 Apinɔ eè gbɛ̃ takii kɛ, eè gbɛ̃ ble, baa a kɔ̃ tɛ̃ɛ. 9 Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃
zaaanɔ é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuroo? Àton a zĩnda sãsãro, pãpãkɛrinɔ
ke tãagbãgbãrinɔ ke zinakɛrinɔ ke gɔ̃gbɛ̃ kaaruanɔ ke gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è daɛ kɔ̃n ń
gɔ̃gbɛ̃ daaaonɔ 10 ke kpãinɔ ke wãkũdeenɔ ke wɛ̃dɛrinɔ ke gbɛ̃yakarinɔ ke
gbɛ̃blerinɔ, aɔ̃ gbɛ̃ke é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro. 11 A gbɛ̃kenɔ dɛ lɛmɛ
yã, ben a zú ò, a gɔ̃ Luda pɔ́ ũ, Ludaa tò yã bɔ̀ao nna kɔ̃n Dii Yesu Kirisi tɔ́o
kɔ̃n wa Luda Nini gbãaao.

Wà pãpãkɛna tó

12 Eè be, á yã píngi kɛna zɛ́ vĩmɛ. Mɔde yãkenɔ àre vĩro. Eè be, á yã píngi
kɛna zɛ́ vĩmɛ. Mɔde àton tó yãke bà káare a yĩnlo. 13 Eè be dɔ, pɔ́blee nɛ́ nɔ̀sɛ
pɔ́mɛ, bensɔ̃ nɔ̀sɛ nɛ́ pɔ́ble pɔ́mɛ. Baa kɔ̃n beeeo Luda é ń píngi kaatɛ. Mɛ̀
nɛ́ pãpãkɛbɔnlo, Dii pɔ́mɛ, bensɔ̃ Dii bé mɛ̀ pì gwàri ũ. 14 Luda wa Dii bɔ̀
gaan, bensɔ̃ eé wa bɔ gaan kɔ̃n a gbãaao. 15 Á dɔ̃ kɛ̀ a mɛ̀ bé Kirisi mɛ̀guunɔ
ũroo? Weé Kirisi mɛ̀gu sɛ́ wà kɛ kaarua mɛ̀guu ũn yɔ́? Wàton ero! 16 Á dɔ̃
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ kàkɔ̃a kɔ̃n kaaruao kɛ̀o mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃nloo? À kɛ̃na Luda yãn wà bè,
aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃ mɛ̀ doo ũ. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ kàkɔ̃a kɔ̃n Diio kɛ̀o mɛ̀n do Ninii guu.
18 À kɛ̃ pãpãkɛnaa. Durun pãnde kɛ̀ gbɛ̃ è kɛ píngi bà kú à mɛ̀oro. Pãpãkɛri
sɔ̃ è durun kɛ a mɛ̀nɛmɛ. 19 Á dɔ̃ kɛ̀ a mɛ̀ bé Ninii kɛ̀ Luda a gba, kɛ̀ kú a guu
kpɛ́ ũroo? Ámbe á a zĩnda vĩro, 20 Luda a lu, à fĩa bò. Bee yãnzi à Luda tɔ́ bɔ
kɔ̃n a mɛ̀o.

7

Nɔsɛna

1 Takada kɛ̀ á kɛ̃̀ yã musu, à maamɛ gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ kuu nɔgbɛ̃ sai. 2 Mɔde kɛ̀
pãpãkɛna dàgula yãnzi, gɔ̃gbɛ̃ píngi gɔ̃ a zĩnda nɔɔ vĩ, nɔgbɛ̃ píngi gɔ̃ a zĩnda
gɔ̃ɔ vĩ. 3 Gɔ̃gbɛ̃ gae pɔ́ kɛ̀ kɔ̃sìo kɛ a naɔ̃nɛ. Nɔgbɛ̃ gae kɛ a zãnɛ lɛ se dɔ.
4 Nɔgbɛ̃ mɛ̀ kuu a zĩnda pɔ́ ũro, sé à zã pɔ́ ũ. Lɛmɛ dɔ gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀ kuu a zĩnda pɔ́
ũro, sé à naɔ̃ pɔ́ ũ. 5 Àton gíkɔ̃nɛro, séde á màkɔ̃nɛ, lɛ à làakari dɔ aduakɛnaa
gĩa, gbasa à a kɛna kɛ, lɛ Setãn tón ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛare, à fu mɛnaaro yãnzi. 6 Lɛ́n
má dàawa, èe kɛ tiasinlo. 7 Má yezi baade píngi gɔ̃ dɛ lán ma bà, mɔde baade
kɔ̃n a gbaa kɛ̀ Ludaa dànɛomɛ, gbɛ̃ kɛ̀ kɔ̃n a pɔ́o, gbɛ̃ kɛ̀kãa kɔ̃n a pɔ́o.
8 Mɛ́ɛ yã kɛ̀kii oo pɔsɛɛnɔnɛ kɔ̃n gyaanɔnɔ. À maa aɔ̃gɔ̃ kuu ńdo lán ma
bà, 9 mɔde tó aɔ̃é fɔ̃ wà ń zĩnda kũro, aɔ̃ nɔɔ sɛ́, aɔ̃ zã kɛ, zaakɛ kɔ̃sɛna maa
dɛ lugana kɔ̃zila.
10 Mɛ́ɛ yã diɛɛ nɔdeenɔnɛ kɔ̃n gɔ̃deenɔ, èe kɛ mapinlo, Diimɛ. Nɔgbɛ̃ tón
gí a zãziro, 11 gɔ̃gbɛ̃ tón pɛ́ a naɔ̃aro. Tó nɔgbɛ̃ gà à gì a zãzi, à gɔ̃ pɔsɛ kesɔ̃
à ɛara a zãzi.
12 Mɛ́ɛ oo gbɛ̃ kpaaanɔnɛ, èe kɛ Dii bé à òro. Tó a gbɛ̃kee nɔ Yesusaidee vĩ,
ben nɔɔ pì yezi àgɔ̃ kúo lɛdo, àton pɛ́aro. 13 Lɛmɛ dɔ tó nɔgbɛ̃ gɔ̃ Yesusaidee
vĩ, ben gɔ̃ɔ pì yezi àgɔ̃ kúo lɛdo, àton gíziro. 14 Zaakɛ Luda è gɔ̃ Yesusaide sí a
naɔ̃ yãnzi, bensɔ̃ è nɔ Yesusaide sí a zã yãnzi. Tó lɛnlo, aɔ̃ nɛ́nɔ égɔ̃ gbãsĩmɛ.
Mɔde tia aɔ̃ kuuna adona. 15 Tó Yesusaidee pì gìzi, à gízi. Yã beee taka guu
aɔ̃ kuuna kɔ̃n kɔ̃o nɛ́ tiasinlo. Luda a sisi, à a sɛ àgɔ̃ kuu aafiamɛ. 16 Nɔgbɛ̃,
ke nɛ́ n zã mì sí, ń dɔ̃ɔ́? Gɔ̃gbɛ̃, ke nɛ́ n naɔ̃ mì sí, ń dɔ̃ɔ́?

À zɛ kɔ̃n a gwenao

17 Baade zɛ kɔ̃n a gwena kɛ̀ Luda à dìɛn-o gurɔɔ kɛ̀ Dii à sìsi. Lɛn mɛɛ̀
dańnɛ lɛ sɔsinɔ guu píngi. 18 Luda gbɛ̃ sìsi bãngukɛnan yoo, àton wɛtɛ à kɛ
gɛfɔɔdee ũro. Luda gbɛ̃ sìsi gɛfɔɔdeen yoo, àton bãngu kɛro. 19 Bãngukɛna
yãke vĩro, bensɔ̃ gɛfɔɔ yãke vĩro, sé àgɔ̃ yã kɛ̀ Ludaa dìɛnɔ kũna. 20 Lán
baade kuu nà gurɔɔ kɛ̀ Luda à sìsi, à zɛo lɛ. 21 Luda n sisi zɔ̀ ũun yoo? Ǹton
bídi kɛro. Mɔde tó n ga n gɔ̃na wɛ̃ɛnɛ ũ zɛ́ è, ǹ bɔ zɔ̀bleen. 22 Zɔ̀ kɛ̀ Dii à
sìsi gɔ̃̀ wɛ̃ɛnɛ ũ Dii pì guumɛ. Lɛmɛ dɔ wɛ̃ɛnɛ kɛ̀ Dii à sìsi gɔ̃̀ zɔ̀ ũ Kirisi guu.
23 Luda a lu, à fĩa bò. Àton gɔ̃ gbɛ̃ntee zɔ̀ ũro. 24 Ma gbɛ̃nɔ, lán baade kuu
nà gurɔɔ kɛ̀ Luda à sìsi, à zɛ kɔ̃n Ludao lɛ.

Pɔsɛɛnɔ kɔ̃n gyaanɔɔnɔ

25 Pɔsɛɛnɔ yã musu mɛ́ɛ yãke ma Dii kiiaro, mɔde lán má náanɛ vĩ Dii sùu
guu nà, lán ma laasuu dɛ nàn mɛ́ oare. 26 Nawɛ̃a kɛ̀ kuu tia bé à tò, mɛ́ɛ daa
à maa kɛ̀ gbɛ̃ zɛ kɔ̃n a kuunao. 27 Tó ń nɔɔ vĩ, ǹton be nɛ́ à gbarɛro. Tó ń vĩ
sɔ̃ro, ǹton wɛtɛ ǹ sɛ́ro. 28 Tó ń sɛ̀ sɔ̃, nɛ́ɛ durun kɛro. Tó nɔkparɛ zã kɛ̀ sɔ̃,
èe durun kɛro. Gbɛ̃ beeenɔ é yã e andunan, ben má yezi beee taka a lero.
29 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ mɛ́ɛ oon yɛ̀: Gurɔɔ e gɔ̃ zɑ̃̀ro. Zaa tia nɔdeenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃
kɛ̀ vĩroonɔ bà. 30 Ɔ̃dɔrinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e ɔ́ɔ dɔɔroonɔ bà. Pɔnnadeenɔ
gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔɔ nnaroonɔ bà. Pɔ́lurinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ke vĩroonɔ
bà. 31 Andunablerinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e bleeroonɔ bà, zaakɛ lán anduna
kɛ̀ kuu nà tiaa e gɛ̃tɛɛmɛ.

32 Má yezi àgɔ̃ kuu kɑ̃̀hɑ̃n saimɛ. Pɔsɛɛ è làakari dɔ Dii yɑ̃nɔa, yã kɛ̀ kɛ̀
Diinɛn è kɛ. 33 Nɔdee è làakari dɔ anduna yɑ̃nɔa, yã kɛ̀ kɛ̀ a naɔ̃nɛn è kɛ, 34 à
laasuu ègɔ̃ kpàatɛna. Nɔgbɛ̃ pɔsɛɛ ke nɔkparɛ è làakari dɔ Dii yɑ̃nɔa, è a mɛ̀
kɔ̃n a niniio kpáa. Nɔzɑ̃ree sɔ̃ è làakari dɔ anduna yɑ̃nɔa, yã kɛ̀ kɛ̀ a zɑ̃nɛn
è kɛ. 35 Èe kɛ mɛ́ɛ gata kpaaarenlo. Ma beee ò a aafia yɑ̃nzimɛ, lɛ à yã kɛ a
zɛ́a, à a zĩnda kpá Diia gu pɑ̃nde gwana sai.

36 Tó gbɛ̃ nɔkpamma vĩ, tó à sɛ́gurɔɔ e gɛ̃ɛ, ben à kɛ̀nɛ wíyã ũ, tó à à kàka
lán kɛ̀ bà, à à sɛ́ lán à kɛ̀nɛ nà, èe kɛ durun ũro. Aɔ̃ kɔ̃ sɛ́. 37 Mɔde tó à yã pì
bɔ̀ a nɔ̀sɛmmɛ, ben tiasi e à kákaro, ben à a zĩnda kũna dɔ̃, tó à dà a swɛ̃̀n kɛ̀
é a nɔkparɛ pì sɛ́ro, à kɛ̀ maamɛ. 38 Lɛmɛ gbɛ̃ kɛ̀ a pɔ́ sɛ̀ kɛ̀ maa, mɔde gbɛ̃
kɛ̀ èe a pɔ́ sɛ́roo kɛ̀ maa dɛ beeela.

39 Nɔgbɛ̃ nɛ́ a zã pɔ́mɛ gurɔɔ kɛ̀ à zã kú kɔ̃n wɛ̃̀ndio. Tó à zã gà à anduna
tò, à zɛ́ vĩ à zã kɛ kɔ̃n gɔ̃ɔ kɛ̀ à yezio, mɔde gɔ̃ɔ pì gɔ̃ kuu Dii pɔ́ ũ. 40 Baa kɔ̃n
beeeo tó à gɔ̃̀ pɔsɛ, mɛ́ɛ daa à pɔɔ égɔ̃ nna dɛ tó à zã kɛ̀la. Mɛ́ɛ daa mapi, má
Luda Nini vĩ se.

8

Sa'opɔblee

1 Sa'opɔble yã musu, wá dɔ̃ kɛ̀ wa píngi wa dɔ̃na vĩ. Dɔ̃na sɔ̃ɔ yɔ̃̀kɔ̃ vĩ,
yenzi bé à kaarana vĩ. 2 Tó gbɛ̃ e daa á yã dɔ̃, èe dɔ̃ dian à kɔ̃ sìo à dɔ̃ nà
gĩaro. 3 Tó gbɛ̃ ye Ludazi, Ludaa à dɔ̃. 4 Tɔ̀, sa'opɔblena yã musu wá dɔ̃ kɛ̀
tãa nɛ́ pɔ́kemɛ anduna guuro, zaakɛ Luda mɛ̀n do kuunan wá dɔ̃. 5 Baa
tó pɔ́ kɛ̀ wè beńnɛ tãanɔɔ kú musu kɔ̃n tɔɔtɛo, ben danɔ kiia tãanɔɔ dimmɛ,
diinɔɔ dimmɛ, 6 wa kiia Luda mɛ̀n domɛ, àmbe wa De ũ, kɛ̀ pɔ́ píngi bɔ̀ à kiia
bensɔ̃ wá kuu à yɑ̃nzi. Dii mɛ̀n domɛ dɔ, àmbe Yesu Kirisi ũ, kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀,
bensɔ̃ wá kuu à gɑ̃zĩ.

7 Mɔde baade píngi dɔ̃ lɛro. Gbɛ̃kenɔ kɔ̃ dɔ̃̀ kɔ̃n tãa yão ai tia, ben aɔ̃è
pɔ́ kɛ̀ wèe blee diɛ sa'opɔblee ũ, aɔ̃ yãke dɔ̃kɔ̃ziro, ben aɔ̃ laasuu kú zɛ́a
dɔro. 8 Pɔ́blee bé eé wa na Ludaaro. Tó wée blero, kɛ̃sɑ̃nanlo. Tó wá blè,
kaarananlo. 9 À làakari kɛ a kuuna wɛ̃ɛnɛnɔ ũuzi, lɛ àton kɛ gɛ̃̀nsikii ũ gbɛ̃
kɛ̀ ludanaanɛkɛna kɛ̃̀sɑ̃ḿmanɔnɛro. 10 Mmɔn kɛ̀ ń dɔ̃na vĩ, tó gbɛ̃ kɛ̀ yãke
dɔ̃kɔ̃ziroo n e, nɛ́ɛ pɔ́ blee tãa kuu, eé à gba swɛ̃̀ à sa'opɔ ble seroo? 11 Tó
ń kɛ̀ lɛ, n dɔ̃na n gbɛ̃daaa kɛ̀ ludanaanɛkɛna kɛ̃sɑ̃na kɛ̀ Kirisi gà à yɑ̃nzi
kàatɛn gwe. 12 Tó a durun kɛ̀ a Yesude daanɔnɛ a gbɛ̃ kɛ̀ yãke dɔ̃kɔ̃ziroo
kari kɛ̀n gwe, bensɔ̃ Kirisin a durun kɛ̀nɛ. 13 Beee yɑ̃nzi tó ma nɔ̀bɔsona
bé eé tó ma Yesude daa fu, mɛ́ só ziki dɔro, lɛ ma Yesude daaa tón furo
yɑ̃nzi.

9

Z̀ĩrinɔ ń zĩnda busana Kirisi baaru nna yãnzi

[1] Má a zĩnda vĩnloo? Z̀ĩrin ma ũroo? Mɛ́ɛ wɛ́ɛ si wa Dii Yesulɛroo? Ámbe
á dɛ ma zĩi gbɛ̀ ũ Dii guu fá? [2] Baa tó má dɛ z̀ĩri ũ gbɛ̃ pãndenɔnɛro, má
dɛare à ũ fá. Kuuna Dii guu ma z̀ĩrikɛɛ sèedan a ũ.
[3] Yã kɛ̀ mɛɛ̀ o ma zaaborinɔnɛn yɛ̀: [4] Má pɔ́blena kɔ̃n íminao zɛ́ vĩ ma zĩi
guuroo? [5] Má à zɛ́ vĩ màgɔ̃ tɛ́ kɔ̃n nɔ Yesudeeo guu kɛ̀ mɛ́ɛ gaan lán z̀ĩri
kpaaanɔ kɔ̃n Dii dãaronɔ kɔ̃n Pitao bàroo? [6] Mamɔma kɔ̃n Banabao wa
gɔ̃ɔn plaa, wámbe wá zɛ́ vĩ wà wa ɔzĩi tónloo? [7] Dé bé è soza ble a zĩnda
bɔ̀kɔ ɔɔo? Dé bé è lí ba, ben è à bɛɛ bleroo? Dé bé ègɔ̃ zù dãa, ben è à zwii
miroo?
[8] Baa kɛ̀ gbɛ̃ntee yãkɛnanɔn má lɛ̀kɔ̃zioare, à kú Musa doka guu lɛroo?
[9] À kɛ̃na Musa doka takadan wà bè, àton lɛ́sɔ da zùnɛ gurɔɔ kɛ̀ èe pɔ́wɛɛ
gbɛ̃ɛro. Zùn Luda è làakari dɔaɔ́? [10] Wa yãnzi à yã pì òziroo? Eè, wa yãnzin
wà yã pì kɛ̃̀zi, lɛ búbari gae sɛ̃̀ wa kɔ̃n tãmaao, pɔ́wɛɛgbɛ̃ri gae pɔ́ gbɛ̃ kɔ̃n
tãmaao, eé a baka e à guu. [11] Tó wa Luda yã tɔ̃̀ a tɛ́, ben wa wa baka
èawa, yãken yɔ́? [12] Tó danɔ zɛ́ beee vĩawa, wé wa pɔ́ o dɔɔ́? Wée sɛ́ɛ zɛ́ beee
guuro, wa yã píngi fɔ̃̀, lɛ wàton zɛ́ zɔ̃ Kirisi baaru nnaanɛro yãnzi. [13] Á
dɔ̃ kɛ̀ Luda ua zĩkɛrinɔ è Luda ua pɔ́ bleroo? Luda gbãgbãkii sa'orinɔ è ń
baka le gbãgbãkii pì guuroo? [14] Lɛn Dii dìɛ a baarunnakparinɔ gɔ̃ pɔ́ blee
baaru pì kpana yã musu lɛ. [15] Baa kɔ̃n beeeo mɛ́ɛ zɛ́ pìnɔ ke sɛ́ro, bensɔ̃
mɛ́ɛ beee oo lɛ wà kɛmɛ yãnzinlo. Gaa maamɛ dɛ beeela. Gbɛ̃ke é e à kpá
ma ĩadãna kènɛro. [16] Kirisi baarunnakpana dɛmɛ ĩadãna yã ũro, tiasi bé
à ɔ tɔ̃̀ma. Wãiyoo mapi, tó mɛ́ɛ baaru nnaa pì kpaaro. [17] Tó mɛ́ɛ zĩi pì kɛɛ
kɔ̃n ma zĩnda pɔyeziomɛ, ma wɛ́ɛ dɔ asaiazimɛ. Lán Luda bé à nàmɛ ma
ɔzĩ nà, à kɔ̃ sìo mà kɛmɛ. [18] Bɔ́mɛ ma asaia ũu? Tó ma baaru nnaa pì kpà
ɔsãsãna sai, tó mɛ́ɛ iko kɛ̀ má vĩ baaru nnaa pì kpana guu kɛḿmaro, ma
asaian gwe.
[19] Baa kɛ̀ gbɛ̃kee ma vĩro, ma a zĩnda dìɛ zɔ̀ ũ gbɛ̃ píngìnɛ, lɛ mà gbɛ̃nɔ e
pari yãnzi. [20] Kɛ̀ má kú kɔ̃n Yudanɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ e yãnzi.
Kɛ̀ má kú kɔ̃n Musa dokadarinɔ, ma gɔ̃ à dàri ũ, baa kɛ̀ à iko vĩmaro, lɛ à
dàrinɔ ma yãzɛ e yãnzimɛ. [21] Kɛ̀ má kú kɔ̃n doka pì dàrisaideenɔ, ma gɔ̃ lán
ń bà, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ e yãnzi. Èe kɛ ma bɔ Luda doka zɛ́nnlo, Kirisi bé à iko
vĩma. [22] Kɛ̀ má kú kɔ̃n gbɛ̃ busananɔ, ma busa, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ e yãnzi. Mɛɛ̀
gɔ̃ pɔ́ píngi ũ gbɛ̃ píngìnɛ, baa dia, lɛ mà e mà ń gbɛ̃kenɔ mì sí. [23] Yã kɛ̀ mɛɛ̀
kɛ píngi, mɛɛ̀ kɛ Kirisi baaru nna yãnzimɛ, lɛ mà a baka e à aubarika guu.
[24] Bàkpakɔ̃sɔ̃na guu, gbɛ̃ píngi bé è bàa lɛ́, mɔde á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ mèn doo bé è
bleroo? À bàa lɛ́ lɛ se, à e à ble. [25] Kɔ̃kɔ̃'ori píngi è a zĩnda tòto kɛ, è a zĩnda
foru kɛ yã píngi musu. È kɛ lɛ fùra kɛ̀ è yaka ena yãnzi. Wamɔwa sɔ̃, à kɛ̀
è yakaro yãnzimɛ. [26] Beee yãnzi bà kɛ̀ mɛ́ɛ lɛɛ, má dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ pɛɛa, èe kɛ
mɛ́ɛ ɔsi kaa gukorianlo. [27] Auo, mɛɛ̀ ĩa da ma mɛ̀a, mɛɛ̀ ma mɛ̀ takii kɛ, lɛ
ma waazikɛna danɔnɛ gbɛra, màton bɔ pãro yãnzi.

10

Làakarikɛna tãagbãgbãnazi

[1] Ma gbɛ̃nɔ, má yezi wa dezinɔ yã kɛ̀kii dɔagu. Aɔ̃ tɛ̀ tɛ́luguuzi ń píngi,
aɔ̃ táa ò wà bɔ̀ɛ Isia Tɛ̃aan ń píngi. [2] Luda ń batisi kɛ̀ tɛ́luguu pì guu kɔ̃n
ísiaa pìo ń píngi Musa ìbanɔ ũ. [3] Aɔ̃ Luda pɔ́ble dɔ̃nkɔ̃ blè ń píngi, [4] aɔ̃ Luda

í dɔ̃nkɔ̃ mì ń píngi, zaakɛ aɔ̃ Luda kpiii kɛ̀ kúńyo í mì. Kpiii pì sɔ̃ bé Kirisi
ũ. 5 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ paridee yã e ká Ludanɛro, ben aɔ̃ gɛ̀ gɔ̃̀ kpáɛ gbáan.
6 Yã pì dɛwe sèeda ũ, lɛ wàton yã zaaa ni dɛ, lán aɔ̃ à ni dɛ̀ nàro. 7 Àtongɔ̃ dɛ
tãagbãgbãrinɔ ũ lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. À kɛ̃na Luda yãn wà bè: Gbɛ̃nɔ vɛ̃̀ɛ
wèe pɔ́ blee, wèe í mii, ben aɔ̃ fɛ̃̀ɛ wèe pãpãa kɛɛ. 8 Wàtongɔ̃ dɛ pãpãkɛrinɔ ũ
lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ pãpãa kɛ̀, ben aɔ̃ gàga gurɔ dɔ̃nkɔ̃ zĩ gɔ̃ɔn bɔrɔ baro
awɛɛ'aagɔ̃. 9 Wàton Dii yɔ̃ wà gwa lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ à yɔ̃̀ wà gwà, ben
mlɛ̃̀nɔ ń sóso aɔ̃ gàga. 10 Àton wisɔ̃ɔ ká lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ wisɔ̃ɔ kà, ben
ga malaika ń dɛ́dɛ.

11 Yã pì ń lé sèeda ũ wamɔwa kɛ̀ wá kú gurɔ zãannɔnɛ, ben wà kɛ̃̀ takadan
lɛ wà wa gbao làakari yãnzi. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ èe daa á zɛna gbãa, à làakari kɛ
lɛɛnazi. 13 Yɔ̃agwana kee e a lero, séde kɛ̀ è baade píngi lee baasiro. Luda
náanɛ vĩ, eé tó wà a yɔ̃ wà gwa dɛ a gbãa lɛ́laro. Yɔ̃agwana guu eé a gba zɛ́
à mɛna fɔ̃ à bɔn.

14 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à mì kɛ̃ tãagbãgbãnaa. 15 Mɛ́ɛ yã
ooare làakarideenɔ ũ. À yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooaree laasuu lɛ́ a zĩnda à gwa. 16 Togo
aubarikadee kɛ̀ weè sáabu kpáo, tó wá mì, wa bà kú Kirisi aruoroo?
Burɛdi kɛ̀ weè lílikɔ̃rɛ, tó wá sò, wa bà kú Kirisi mɛ̀oroo? 17 Zaakɛ burɛdi
kɔ̃̀ɔ domɛ, baa kɔ̃n wa parikɛɛo wa mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃mɛ, wa baade a baka vĩ kɔ̃̀ɔ
dɔ̃nkɔ̃ pì guumɛ. 18 À gwa Isarailinɔa. Gbɛ̃ kɛ̀ sa'opɔ blè bà kú kɔ̃n Luda
gbãgbãkiioroo? 19 Ma bè diamɛ? Mɛ́ɛ bee tãa sa'opɔblee nɛ́ pɔ́ken yɔ́? Ke
aɔ̃ tãanɔ nɛ́ pɔ́kemɛ? 20 Lɛnlo, ma bè pɔ́ kɛ̀ wà saa òo, wà ò tãaamɛ, èe kɛ
Ludaanlo. Má yezi a bà gɔ̃ kú kɔ̃n tãaoro. 21 É fɔ̃ à Dii togo í mi kɔ̃n tãa
pɔ́oro. É fɔ̃ à Dii pɔ́ ble kɔ̃n tãa pɔ́oro. 22 Ke wá yezi wà Dii nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
fɛɛmɛ? Wa gbãaa kà à ũn yɔ́?

23 Eè be, yã píngi zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, mɔde yã píngi àre vĩro. Eè be, yã píngi zɛ́
vĩ. Lɛmɛ, mɔde yã píngi kaarana vĩro. 24 Gbɛ̃ke zĩnda yã tón dɔnɛ aɛro, sé
à gbɛ̃daaa yã. 25 À nɔ̀bɔ kɛ̀ wèe yaa yàran só yãke gbekana sai a laasuu
yãnzi, 26 zaakɛ tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ píngi nɛ́ Dii pɔ́mɛ. 27 Tó Yesusaidee a
sisi pɔ́bleea, tó à kɛ̀are, tó a gaa, à pɔ́ kɛ̀ wà kpàawaa ble yãke gbekana sai a
laasuu yãnzi. 28 Tó wà gà wà bèare sa'opɔbleemɛ, àton blero laasuu yãnzi
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ òare yãnzio. 29 Mɛ́ɛ beee oo adee laasuu yãnzimɛ, èe kɛ a pɔ́nlo.
Gbɛ̃ pãnde laasuu yãnzin mɛ́gɔ̃ ma zĩnda vĩziroɔ́? 30 Tó ma pɔ́ blè kɔ̃n
sáabukɛnao, bɔ́yãnzin wè ma zaa bo pɔ́ kɛ̀ ma sáabu kɛ̀zi pì yã musuu?
31 Yã kɛ̀ ée kɛɛ píngi, ée pɔ́ bleen yoo, ée í miin yoo, àgɔ̃ à píngi kɛɛ Luda
tɔ́bɔna yãnzi. 32 Àton tó Yudanɔ ke Girikinɔ ke Luda sɔsi gbɛ̃nɔ fu a yãkɛna
yãnziro. 33 Lɛn mɛɛ̀ kɛ lɛ. Yã píngi guu mɛɛ̀ aĩa kɛ, lɛ ma yã ká baade
píngineme. Mɛɛ̀ ma zĩnda pɔnnaa wɛtɛro, sé parii pɔ́, lɛ aɔ̃ e wà bɔ yãnzi.

11

1 Àgɔ̃ ma yãkɛna dadaa, lán mɛɛ̀ Kirisi pɔ́ dada nà.

Nɔgbɛ̃nɔ pɔ́kuna ń mìa yã

2 Ma a sáabu kpà kɛ̀ ma yã ègɔ̃ dɔɔagu yã píngi guu, bensɔ̃ á kɛatokɔ̃nɛpɔ
kɛ̀ má dàareenɔ kũna. 3 Má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Kirisi bé gɔ̃gbɛ̃ píngi mì ũ, gɔ̃gbɛ̃
bé nɔgbɛ̃ mì ũ, bensɔ̃ Luda bé Kirisi mì ũ. 4 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ èe adua kɛɛ ke èe
annabikɛyã oo kɔ̃n pɔ́o kuna a mìa e a mì kpɛ bɔɔmɛ. 5 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe adua
kɛɛ ke èe annabikɛyã oo mìgbã e a mì kpɛ bɔɔmɛ, à dɛ lán à mì potoopo
bàmɛ. 6 Tó nɔgbɛ̃ e pɔ́ kú a mìaro, à a mìkã kɛ̃ɛ. Zaakɛ mìkãkɛ̃ɛna ke mìbona

dɛ nɔgbɛ̃nɛ wíyã ũ, à pɔ́ kú a mìa. 7 Èe kɔ̃ sío gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kú a mìaro, kɛ̀ à dɛ
Luda taka kɔ̃n à gakuio ũ yãnzi. Nɔgbɛ̃ sɔ̃ bé gɔ̃gbɛ̃ gakui ũ. 8 Zaakɛ Luda e
gɔ̃gbɛ̃ bɔ nɔgbɛ̃ guuro, nɔgbɛ̃n à bɔ̀ gɔ̃gbɛ̃ guu. 9 Èe gɔ̃gbɛ̃ kɛ nɔgbɛ̃ yãnziro,
nɔgbɛ̃n à kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ yãnzi. 10 Beee yãnzi kɔ̃n malaikanɔ yão dɔ, séde nɔgbɛ̃
gae pɔ́ kú a mìa a zã iko sèeda ũ. 11 Dii guu nɔgbɛ̃ kuu a zĩndanɛ gɔ̃gbɛ̃ sairo,
gɔ̃gbɛ̃ sɔ̃ kuu a zĩndanɛ nɔgbɛ̃ sairo. 12 Zaakɛ lán nɔgbɛ̃ bɔ̀ gɔ̃gbɛ̃ guu nà, lɛn
dɔ gɔ̃gbɛ̃ è bɔ nɔgbɛ̃ guu lɛ, bensɔ̃ pɔ́ píngi è bɔ Luda kiiamɛ.

13 À yã pì laasuu lɛ́ à gwa. Nɔgbɛ̃ aduakɛna mìgbã maaɔ́? 14 Á dɔ̃ a zĩndanɛ
kɛ̀ mìkã gbȁa dɛ gɔ̃gbɛ̃nɛ wíyã ũroo? 15 Mɔde tó nɔgbɛ̃ vĩ, à dɛnɛ gakui ũmɛ,
zaakɛ Luda nɔgbɛ̃ gbà mìkã à kúalamɛ. 16 Tó gbɛ̃ke yezi à lɛokpakɔ̃a kɛ, àgɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ wapinɔ kɔ̃n Luda sɔsinɔ, wá yã pãnde kũnaro, sé beee.

Dii pɔ́blee
(Mat 26:26-29, Maa 14:22-25, Luk 22:14-20)

17 Yã kɛ̀ má yezi mà daare tiaa guu, mɛ́ a sáabu kpáro, zaakɛ a kakɔ̃ana
è zaaa iare dɛ à maaala. 18 Káaku gĩa má mà, tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, eè bɔ kɔ̃ kpɛɛ
gãli kɔ̃n gãliomɛ. Ma yã pì sì kpado. 19 Séde kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gɔ̃ kú a tɛ́, lɛ wà
yãpuradeenɔ dɔ̃ a tɛ́. 20 Tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, èe kɛ Dii pɔ́bleen eè blero, 21 zaakɛ a
baade è wã a pɔ́bleezimɛ. Nɔaa è gbɛ̃kenɔ dɛ, wɛ̃ɛ è gbɛ̃kenɔ dɛ. 22 Á bɛɛ vĩ
à pɔ́ ble, à í minloo? Ke eè kya ká Luda sɔsin à wí da pɔ́saideenɔamɛ? Mɛ́
oare diamɛ? Mɛ́ a sáabu kpán yɔ́? Kài! Mɛ́ a sáabu kpá yã beee musuro.

23 Yã kɛ̀ má sì Dii kiia, má dàareen yɛ̀: Zĩ kɛ̀ wà Dii Yesu kpàḿma, à gwãavĩ
pìa à burɛdi sɛ̀, 24 ben à aubarika dàn à lìlikɔ̃rɛ, ben à bè, a mɛ̀ kɛ̀ à kpà a
yãnzin yɛ̀, àgaegɔ̃ beee kɛɛ a yã dɔnaagu yãnzi. 25 Lɛmɛ dɔ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà
yȁa, à togoo sɛ̀ à bè, Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃nɔ dufu a aru gãzĩn yɛ̀. Tó ée
mii, àgaegɔ̃ mii à yã dɔnaagu yãnzi. 26 Zaakɛ tó a burɛdi pì sò, tó a í pì mì,
ée Dii gaa baaru kpaa ai àgɔ̃ gá mɔ́mɛ.

27 Beee yãnzi tó gbɛ̃ burɛdi pì sò, tó à Dii í pì mì, burɛdi kɔ̃n í pìo yãdasai,
à taari kɛ̀ Diinɛ à mɛ̀ kɔ̃n à aruo yã musumɛ. 28 Baade a zĩnda yã gwa, gbasa
à burɛdi pì só, à í pì mi, 29 zaakɛ tó gbɛ̃ sò, tó à mì Dii mɛ̀ gbádɔ̃sai, à yã dà
a zĩndalamɛ. 30 Beee yãnzi gyãreenɔ kɔ̃n aafiasaideenɔɔ pari a tɛ́zi, bensɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀ sainɔɔ kɛ̃sãnaro. 31 Tó wé wa zĩnda yã gwa, Dii é wa taari ero.
32 Tó à wa taari è, èe wa totoomɛ, lɛ yã tón vɛ̃ɛwa kɔ̃n andunaoro yãnzi.
33 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, ée Dii pɔ́ blee, àgae kɔ̃ dã. 34 Tó nɔaa
e gbɛ̃ dɛɛ, à pɔ́ ble a bɛ, lɛ a kakɔ̃ana tón yã iarero yãnzi. Mɛ́ yã kɛ̀ gɔ̃̀nɔ
bɔkɔ̃tɛare, tó ma mɔ.

12

Luda Nini gbaanɔ

1 Ma gbɛ̃nɔ, Luda Nini gbaanɔ yã musu, má yezi àgɔ̃ dɔ̃na sairo. 2 Á dɔ̃ kɛ̀
gurɔɔ kɛ̀ á dɛ kifiinɔ ũ, tãa kɛ̀ aɔ̃è yã oroonɔ bé wègɔ̃ a gáɛɛ, wàgɔ̃ dɔɔare aɛ.
3 Beee yãnzi má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda Nini è di gbɛ̃a à Yesu láari kɛro, bensɔ̃
gbɛ̃ke é fɔ̃ à be Yesun Dii ũro, séto Luda Ninii dɔnɛ aɛ.

4 Gba borii pari, mɔde Luda Nini mɛ̀n doo pìmɛ. 5 Zĩ borii pari, mɔde Dii
mɛ̀n doo pìmɛ. 6 Gbãa sèedanɔ borii pari, mɔde Luda mɛ̀n doo pìmɛ, àmbe è
à píngi kɛ baadenɛ. 7 Luda Nini è didi baadea gbɛ̃ píngi kaarana yãnzimɛ.
8 Luda Nini è gbɛ̃ke gba zɛ́ à ɔ̃ndɔ̃ yã o, ben Nini mɛ̀n doo pì è gbɛ̃ pãnde
gba zɛ́ à dɔ̃na yã o. 9 Nini mɛ̀n doo pì è gbɛ̃ pãnde gba ludanaanɛkɛna
zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana zɛ́. 10 È gbɛ̃ gba dabuyãkɛna zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃

annabikɛyã'ona zɛ́. È gbɛ̃ gba zɛ́ à niniinɔ dɔ̃kɔ̃zi. È gbɛ̃ gba zɛ́ à yãke borii
o, è gbɛ̃ gba yãke borii pì bɔkɔ̃tɛna zɛ́. 11 Nini dɔ̃nkɔ̃ mɛ̀n doo pì bé è à píngi
kɛ, è gbaa pì da baadenɛ lán à yezi nà.

Mɛ̀ kɔ̃n a guunɔ

12 Mɛ̀ mɛ̀n do guunɔɔ pari. Baa kɔ̃n à parikɛɛo, mɛ̀ mɛ̀n doomɛ píngi. Lɛn
wa kuuna Kirisi guu dɛ lɛ se. 13 Wapinɔ píngi, Yudanɔ ke bori pãndenɔ,
zɔ̀nɔ ke wɛ̃ɛnɛnɔ, Luda wa kɛ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ kɔ̃n a Nini mɛ̀n doo pì gbãaaomɛ,
à wa gba a Nini mɛ̀n doo pì, ben wá mì wa píngi. 14 Mɛ̀guunɔɔ pari, èe kɛ
mɛ̀n donlo. 15 Tó gbá bè, lán ɔɔn a ũro nà, á dɛ mɛ̀ pɔ́ ũro, beee yãnzi eégɔ̃
dɛ mɛ̀ pɔ́ ũroziɔ́? 16 Tó swã bè, lán wɛ́ɛn a ũro nà, á dɛ mɛ̀ pɔ́ ũro, beee
yãnzi eégɔ̃ dɛ mɛ̀ pɔ́ ũroziɔ́? 17 Tó mɛ̀ bũnu dɛ wɛ́ɛ ũ, bɔ́n weé yã mao? Tó
mɛ̀ bũnu dɛ swã ũ, bɔ́n weé pɔ́ gũu mao? 18 Lán à dɛ nà, Luda mɛ̀guunɔ
pɛ̀pɛkɔ̃rɛ aɔ̃ píngi, lán à yezi nà. 19 Tó aɔ̃ píngi dɛ mɛ̀gu bori dɔ̃nkɔ̃ ũ, mɛ̀ égɔ̃
kú mámɛ? 20 Tia la mɛ̀guunɔɔ pari, mɛ̀ mɛ̀n domɛ. 21 Wɛ́ɛ é fɔ̃ à be ɔɔnɛ
a bà kúororo. Lɛmɛ dɔ mì é fɔ̃ à be gbánɛ a bà kúororo. 22 Mɛ̀guu kɛ̀ wèe
daa à kɛ̃sãna, mɛ̀ é fɔ̃ à kɛ à sairo. 23 Mɛ̀guu kɛ̀ wèe daa à gakui vĩro, wè
à kpe da dɛ mɛ̀gu kpaaanɔla. À guu kɛ̀ wèe à ena diɛɛ wíyã ũ, wè pɔ́ nazi
dɛ mɛ̀gu kpaaanɔla, 24 mɔde à kɛ̀ maaa bà kú kɔ̃n beeeoro. Kɛ̀ Luda mɛ̀
kàkɔ̃a, à gakui kàara pɔ́ kɛ̀ gakui e kɛ̃sãaḿmanɔnɛ dɛ mɛ̀gu kpaaanɔla. 25 Lɛ
mɛ̀ tóngɔ̃ kpaatɛtɛnaro, à guunɔɔ kɔ̃ yã dɔ̃. 26 Tó mɛ̀guunɔ dokee e nawɛ̃a
kɛɛ, à mɛ̀gu kpaaanɔ píngi è kɛomɛ. Tó wà mɛ̀gunɔ doke kpe dà, à mɛ̀gu
kpaaanɔ píngi è pɔnnaa kɛomɛ.

27 Ámbe Kirisi mɛ̀ ũ, bensɔ̃ a baade dɛ mɛ̀ pì guu ũ. 28 Káaku gĩa Luda
zı̃̀rinɔ dìɛ sɔsi guu, à plaadee annabinɔ, à aagɔ̃de yãdannɛrinɔ, beee gbɛra
dabudabukɛrinɔ, beee gbɛra gbɛ̃ kɛ̀ à ń gbá gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana zɛ́nɔ kɔ̃n dɔnlɛrinɔ
kɔ̃n yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yãke borii oonɔ. 29 Zı̃̀rinɔn ń ũ ń píngiɔ́?
Annabinɔn ń ũ ń píngiɔ́? Yãdannɛrinɔn ń ũ ń píngiɔ́? Dabudabukɛrinɔn
ń ũ ń píngiɔ́? 30 Luda gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gba dàńnɛ ń píngin yɔ́? Aɔ̃è yãke borii o ń
píngin yɔ́? Aɔ̃è yãke borii bɔkɔ̃tɛ ń píngin yɔ́? 31 À wɛ́ɛ pɛ́ gbaa kɛ̀ dɛńlaanɔa.
Tia sa mɛ́ zɛ́ kɛ̀ maa dɛńlaa ɔdɔaare.

13

Yenzi

1 Tó ma yãke borii ò, gbɛ̃ntee ke malaika pɔ́, tó má yenzi vĩro, ma kĩi kɛ̀
lán mɔ̀lɛna ke sɛ̀gɛ̃pana bàmɛ. 2 Tó ma annabikɛyã'ona gbaa è, tó ma yã
píngi asii mà, bensɔ̃ má dɔ̃na píngi vĩ, tó ma ludanaanɛkɛna kà mà kpiii
sɔ̃ki kpá, tó má yenzi vĩro, pɔ́ken ma ũro. 3 Tó ma pɔ́ kɛ̀ má vĩinɔ kpàatɛ
takaasideenɔnɛ píngi, tó má tò wà tɛ́ sɔ̀ma, tó má yenzi vĩro, à àre vĩmɛro.

4 Yenzi mɛna vĩ, à gbɛ̃kɛɛ vĩ. Yenzi è nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpáńyoro, è a zĩnda sɛ́
lezĩro, è ĩa dãro. 5 È wí daḿmaro, è a zĩnda maaa wɛtɛro, è fɛ̃ńzi kpaaro,
è yã da a nɔ̀sɛ guuro. 6 È yáa dɔ à zaaaro, è pɔnnaa kɛ kɔ̃n yãpuraaomɛ.
7 Yenzi è yã píngi fɔ̃, è yã píngi náanɛ kɛ, ègɔ̃ yã píngi tãmaa vĩ, è mɛna kɔ̃n
yã píngio.

8 Yenzi yãana vĩro. Mɔde tó annabikɛyã'onamɛ eé yãa, tó sɔ̃
yãkebori'onamɛ à lɛ́ é zɛ, tó dɔ̃namɛ, eé gɛ̃ zɛ́la. 9 Zaakɛ wa dɔ̃na kɔ̃n wa
annabikɛyã'onao e paparo. 10 Tó yã papana gurɔɔ mɔ̀, à kɛ̀ èe paparoo é
gɛ̃ zɛ́la. 11 Kɛ̀ má dɛ nɛ́ féte ũ, mɛɛ̀ nɛ́ féte yã o, mɛɛ̀ nɛ́ féte laasuu lɛ́, mɛɛ̀ yã
gwa lán nɛ́ féte bà. Kɛ̀ ma kɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃na ũ, ma ɔ kpà nɛ́fetekɛyãzi. 12 Tia

la wée guu ee dígi guu dãadãa, zĩ beeea sɔ̃ wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ. Tia la ma dɔ̃na
e paparo, zĩ beeea sɔ̃ mɛ́ yã dɔ̃ wásawasa lán Ludaa ma dɔ̃ nà. 13 Tia sa yã
mɛ̀n aagɔ̃ɔ kɛ̀nɔ bé wà gɔ̃̀: Ludanaanɛkɛna kɔ̃n tãmaao kɔ̃n yenzio, mɔde
yenzi bé à dɛ́ńla.

14

Yãkebori'ona kɔ̃n annabikɛyã'onao

1 À tó yenzi dɔare aɛ, à wɛ́ɛ pɛ́ Luda Nini gbaanɔa, atɛ̃nsa
annabikɛyã'ona. 2 Gbɛ̃ kɛ̀ èe yãke borii oo e yã oo gbɛ̃nɔonlo, sé Luda,
zaakɛ gbɛ̃kee e maaro, èe asiiyã oo kɔ̃n Luda Nini gbãaaomɛ. 3 Gbɛ̃ kɛ̀ èe
annabikɛyã oo e yã oo gbɛ̃nɔomɛ, èe ń gbaa gbãaa, èe lɛ́ daaḿmamɛ, èe ń
làakari kpáɛɛńnɛmɛ. 4 Gbɛ̃ kɛ̀ èe yãke borii oo e a zĩnda kaaramɛ, gbɛ̃ kɛ̀ èe
annabikɛyã oo e sɔsi gbɛ̃nɔ kaaramɛ. 5 Má yezi à yãke borii o a píngi, mɔde
má yezi à annabikɛyã o dɛ beeela. Annabikɛyã'ori dɛ yãkebori'orila, séto
wèe bɔkɔ̃tɛɛ lɛ sɔsi gbɛ̃nɔ e wà kaara.
6 Ma gbɛ̃nɔ, tó ma mɔazi, ben ma yãke borii òao, bɔ́ àren à vĩaree? Séde
ma yã'ona gɔ̃ dɛ yãwɛɛwɛ̃na ũ ke dɔ̃na ke annabikɛyã'ona ke yãdannɛna.
7 Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n pɔ́'ɔbɔrinɔ dɔ. Kure ke mɔrɔ, tó èe ɔ́ bɔ súusuro, weé fɔ̃ wà
dɔ̃ dian èe oo nàɔ́? 8 Tó kuu ɔ́ e bɔ súusuro, sozanɔ é zɩ̃̀ soru kɛro. 9 Lɛmɛ
apinɔ se, tó ée yãke borii oo, ben wèe maaro, dian weé yã kɛ̀ ée oo gbázɛ
dɔ̃ nà? A yã é gɛ̃ ĩamɛ. 10 Yãnɔ borii pari anduna guu, aɔ̃ kee bɔkɔ̃tɛnasai
sɔ̃ro. 11 Tó wèe borii kɛ̀ mɛɛ̀ à yã maroo oo, mɛ́gɔ̃ dɛ à òrinɛ gbɛ̃ zɩ̃̀tɔ ũmɛ,
bensɔ̃ eégɔ̃ dɛmɛ gbɛ̃ zɩ̃̀tɔ ũ se. 12 Lɛmɛ apinɔ sɔ̃, lán á aĩa vĩ kɔ̃n Luda Nini
gbaanɔ nà, à aĩa kɛ àgɔ̃ gáo aɛ lɛ sɔsi gbɛ̃nɔ e wà kãsãa pɛ́ɛ.
13 Beee yãnzi yãkebori'ori wɛ́ɛ kɛ, lɛ à e à yã kɛ̀ èe oo bɔkɔ̃tɛ. 14 Tó ma
adua kɛ̀ kɔ̃n yãkebori'onao, ma ninii bé à kɛ̀, ma laasuu e dɔmɛ aɛro. 15 Tɔ̀,
yã pì dɛ diamɛ? Mɛ́ adua kɛ kɔ̃n niniio, mɛ́ kɛ kɔ̃n làakario dɔ. Mɛ́ lɛ̀ sí kɔ̃n
niniio, mɛ́ sí kɔ̃n làakario dɔ. 16 Tó n Luda tɔ́ nnaa sì kɔ̃n niniio, dian gbɛ̃
dufu kɛ̀ kú gwee é be, aami, sáabu kɛ̀ ń kpà yã musuu? Zaakɛ èe yã kɛ̀ ń
ò dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 17 Baa tó n sáabu kpà a zɛ́a, èe n Yesude daa gbãaa kaararo.
18 Ma Luda sáabu kɛ̀, kɛ̀ mɛɛ̀ yãke borii o dɛala a píngi, 19 mɔde kakɔ̃ana
guu tó ma yã mɛ̀n sɔɔroo ò kɔ̃n làakario, ma yã dàońnɛ, à maamɛ dɛ mà yã
mɛ̀n ũgbangba o kɔ̃n yãkebori'onaola.
20 Ma gbɛ̃nɔ, a laasuu tóngɔ̃ dɛ lán nɛ́nɔ pɔ́ bàro. Àgɔ̃ dɛ lán nɛ́ fétenɔ bà
yãzaakɛna musu, mɔde a laasuu gɔ̃ dɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃nanɔ pɔ́ ũ. 21 À kɛ̃na Luda
yãn wà bè:

Mɛ́ boriyã pãnde o gbɛ̃ kɛ̀kiinɔnɛ gbɛ̃ zɩ̃̀tɔnɔ lɛ́n,
baa kɔ̃n beeeo aɔ̃é swã kpá ma yãziro.

22 Beee yãnzi yãkebori'ona dɛ sèeda ũ Yesudeenɔnɛro, sé Yesusaideenɔ.
Lɛn dɔ annabikɛyã'ona e kɛ Yesusaideenɔ pɔ́ke ũro, sé Yesudeenɔ. 23 Tó
sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ɔe yãke borii oo ń píngi, tó gbɛ̃ dufunɔ
ke Yesusaideenɔ mɔ̀ gwe, aɔ̃é be ĩa kàḿmanloo? 24 Tó baade píngi e
annabikɛyã oo sɔ̃, ben Yesusaidee ke gbɛ̃ dufu mɔ̀ gwe, eé ń píngi yãzɛ
dɔ̃ à a taari e, 25 asiiyã kɛ̀ kú à nɔ̀sɛn é bɔ gupuraaa, eé daɛ a puua à mì siɛ
Ludanɛ, gbasa à be, Ludaa kú a tɛ́ yãpura.

Dɔnzikɛna zɛ́kpaɛ

26 Wé be diamɛ ma gbɛ̃nɔ? Tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, a baade gaegɔ̃ lɛ̀ vĩ ke
yãdannɛna ke yãwɛɛwɛ̃na ke yãkebori'ona ke yãke borii pì bɔkɔ̃tɛna. À à

píngi kɛ, lɛ gbɛ̃nɔ e wà kãsãa pɛ́ɛ. 27 Tó wèe yãke borii oo, gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃,
àton dɛ beeelaro. Aɔ̃ kɔ̃ gba zɛ́, gbɛ̃ mɛ̀n doo bɔkɔ̃tɛ. 28 Tó à bɔkɔ̃tɛri kuuro,
à lɛ́ nakɔ̃a kakɔ̃ana guu, à a pɔ́ o ado kɔ̃n Ludao. 29 Annabikɛyã'orinɔ gɔ̃ɔn
plaa ke aagɔ̃ɔnɔ yã o, gbɛ̃ kpaaanɔ laasuu lɛ́ aɔ̃ yãa. 30 Tó Luda yã sù gbɛ̃
kɛ̀ vɛ̃ɛnaa, gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oo yĩtɛ. 31 A píngi é fɔ̃ à annabikɛyã o doodo, à
yã dadakɔ̃nɛ a píngi, à kɔ̃ sɛ́ lezĩ. 32 Sé annabikɛyã'orinɔ gɔ̃ ń lɛ́ kũna dɔ̃,
33 zaakɛ Ludaa ye yã yàaaziro, sé à zɛ́dee.

Lán wè kɛ sɔsinɔ guu nà píngi, 34 nɔgbɛ̃nɔ lɛ́ gɔ̃ yĩtɛna kakɔ̃ana guu, zaakɛ
aɔ̃ yã'ona zɛ́ vĩro. Aɔ̃ mì siɛ, lán wà ò Musa doka guu nà. 35 Tó aɔ̃ɔ yezi wà
yãke dɔ̃, aɔ̃ ń zã gbekazi bɛ, zaakɛ nɔgbɛ̃ yã'ona kakɔ̃ana guu nɛ́ wíyãmɛ.
36 A kiian Luda yã bɔ̀n yɔ́? Ke a mɛ̀n do yãnzin à mɔ̀zi?

37 Tó gbɛ̃ e daa annabikɛyã'orin à ũ ke gbɛ̃ kɛ̀ Luda Ninii dɔnɛ aɛ, àgɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ má kɛ̃aree pì nɛ́ Dii yãdiɛnamɛ. 38 Tó gbɛ̃ pã kpàzi, weé pã
kpázi se. 39 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, à wɛ́ɛ pɛ́ annabikɛyã'onaa, mɔde àton
gí yãkebori'onaziro. 40 À yã píngi kɛ a zɛ́kpaɛa súusu.

15

Kirisi fɛɛna gaan

1 Ma gbɛ̃nɔ, baaru nnaa kɛ̀ má kpàare, kɛ̀ á sì a zɛon, má yezi mà ɛara
mà dɔagu. 2 Baaru nnaa pì bé eé a mì sí, tó á waazi kɛ̀ má kɛ̀aree pì kũna.
Tó lɛnlo, a Yesunaanɛkɛna kɛ̀ pãmɛ. 3 Yã kɛ̀ dɛńlaa kɛ̀ má sì, má dàareen yɛ̀:
Kirisi gà wa durun yãnzi, lán à kɛ̃na Luda yãn nà. 4 Wà à vĩ̀, ben à fɛ̀ɛ à
gurɔ aagɔ̃dee zĩ, lán à kɛ̃na Luda yãn nà. 5 À a zĩnda ɔ̃dɔa Pitanɛ, ben à a
zĩnda ɔ̃dɔa a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔnɛ dɔ. 6 Beee gbɛra à a zĩnda ɔ̃dɔa
wa gbɛ̃nɔnɛ kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a gu dɔ̃nkɔ̃n, aɔ̃ɔ dɛ gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́ basɔɔroola.
Aɔ̃ paridee kuu ai tia, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ anduna tò. 7 Beee gbɛra à a zĩnda
ɔ̃dɔa Yemisinɛ, ben à a zĩnda ɔ̃dɔa zĩ̀rinɔnɛ ń píngi. 8 Aɔ̃ píngi gbɛra à bɔ̀ à
mɔ̀mazi, ben ma gɔ̃ lán nɛ́ kpàalaa'ii bà. 9 Zaakɛ Luda zĩ̀rinɔ tɛ́ mámbe kpɛɛ,
mɛ́ɛ ká wà bemɛ zĩ̀riro, zaakɛ ma ĩa dà Luda sɔsia. 10 Gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ
yãnzi má dɛ gbɛ̃ kɛ̀ má dɛ à ũu ũzi, bensɔ̃ gbaa kɛ̀ à dàmɛɛ pì ginaro, zaakɛ
ma ɔsi kà dɛńla ń píngi. Mámbe má kɛ̀ro, gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛɛ bé à tò má
kɛ̀. 11 Tɔ̀, à bɔ̀ ma kiian yoo ke aɔ̃ kiia, yã kɛ̀ wée à waazi kɛɛ á sìn gwe.

Gɛ̀nɔ fɛɛna gaan

12 Zaakɛ wée Kirisi fɛɛna gaan waazi kɛɛ, à kɛ̀ dia a gbɛ̃kenɔ è be gɛ̀nɔ é
fɛɛroo? 13 Tó gɛ̀nɔ é fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi e fɛɛro. 14 Tó Kirisi e fɛɛro sɔ̃, ɛ̃ndɛ̃
wa waazikɛna kɛ̀ pã, bensɔ̃ a Kirisi náanɛkɛna kɛ̀ pã, 15 wa gɔ̃ Luda sèeda
ɛgɛdeenɔ ũ, kɛ̀ wá bè à Kirisi fɛ̀ɛ yãnzi. Zaakɛ tó gɛ̀nɔ è fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃ Ludaa
e à fɛɛro. 16 Tó Luda è gɛ̀nɔ fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi e fɛɛro. 17 Tó Kirisi e fɛɛro, a
Kirisi náanɛkɛna kɛ̀ pã, ben á kú a durun guu ai tia, 18 gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tò
Kirisi guunɔ sɔ̃ sɛ̃̀sã. 19 Tó wa kuuna wɛ̃̀ndio kɛ̀ yãnzin wa wɛ́ɛ dɔ Kirisizi
ado, lɛ wɛ̃ndadeenɔn wa ũ dɛ baade píngila.

20 Yãpuraa guu Kirisi fɛ̀ɛ bɔna gaan, àmbe gàafɛɛ káaku ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dàɛ
wà ii ònɔ tɛ́. 21 Lán gaa bɔ̀ gbɛ̃ntee gãzĩ nà, lɛn gɛ̀nɔ fɛɛna bɔ̀ gbɛ̃ntee gãzĩ lɛ.
22 Kuuna Adamu borii ũu tò gaa dà baade píngila. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Kirisi guunɔ é wɛ̃̀ndi e ń píngi. 23 Baade kɔ̃n a gurɔɔomɛ. Kirisi bé gàafɛɛ
káaku ũ, à gbɛra à gbɛ̃nɔ é fɛɛ à mɔ́gurɔ. 24 Gbasa gurɔ lɛ́ ká, Kirisi é kíkɛɛ
mì dɛ píngi kɔ̃n ikonɔ kɔ̃n gbãaanɔ, eé a kpata tó De Ludanɛ. 25 Séde Kirisi
gɔ̃ kí blee ai Luda gɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛ à tinti ũ. 26 Ibɛɛ kɛ̀ eé à mì dɛ zãan gaa ũ,

27 zaakɛ Luda pɔ́ píngi nà Kirisinɛ a ɔzĩ. Kɛ̀ à bè, pɔ́ píngi kú à ɔzĩ, wá dɔ̃ kɛ̀
Luda kɛ̀ pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ pì baasimɛ. 28 Tó à pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ, àpin à Nɛ́
kɛ̀ à pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ pì é mì siɛnɛ, Luda pì égɔ̃ dɛ à píngi ũ pɔ́ píngimɛ.
29 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è batisi kɛ gɛ̀nɔ gɛ̃ɛ ũ sɔ̃ nɛ́? Tó gɛ̀nɔ è fɛɛ yãpuraro, bɔ́yãnzi
wè batisi kɛ aɔ̃ gɛ̃ɛ ũzi? 30 Wapinɔ sɔ̃, bɔ́yãnzi weègɔ̃ wa zĩnda da kari guu
gurɔ píngizi? 31 Kɔ̃n ĩa kɛ̀ mɛɛ̀ dã a yã musu kuuna Kirisi Yesu wa Dii guuo,
mɛɛ̀gɔ̃ kú gaa lɛ́zĩmɛ lán guu e dɔɔ nà. 32 Tó ma zĩnda yãnzin ma ɔsi kàzi kɔ̃n
nɔ̀bɔ pãsĩnɔ zaa Ɛfesu, bɔ́ àren à vĩmɛɛ? Tó gɛ̀nɔ é fɛɛro,
wà pɔ́ ble, wà í mi,
zaakɛ wé ga ziamɛ.
33 Àton tó wà a sãsãro, gbɛ̃nna zaaa è dà maaa yakamɛ. 34 À su a làakaria
súusu, àton durun kɛ dɔro, zaakɛ a gbɛ̃kenɔ Luda dɔ̃ro. Ma beee ò lɛ à a
wíyã dɔ̃ yãnzimɛ.

Gàafɛɛnɔ mɛ̀

35 Gbɛ̃kenɔ é be, gɛ̀nɔ é fɛɛ diamɛ? Mɛ̀ kparee takan aɔ̃égɔ̃ vĩi?
36 Yɔ̃nkɔyãmɛ! Weè pɔ́ tɔ̃ à bɔ̀ɛ fɔ̃̀mbabɔna sairo. 37 Tó wà pɔ́ tɔ̃̀, gbadon yoo
ke pɔ́wɛɛ pãnde, è bɔɛ pɔ́wɛɛ pì ũro. 38 Luda è tó à bɔɛ lán à dìɛ nàmɛ, baade
kɔ̃n a boriio. 39 Pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ píngi mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ro. Gbɛ̃ntee pɔ́ ado, nɔ̀bɔnɔ
pɔ́ ado, bãanɔ pɔ́ ado, kpɔ̀nɔ pɔ́ ado. 40 Ludambɛ pɔ́nɔɔ kuu, anduna pɔ́nɔɔ
kuu. Ludambɛ pɔ́nɔ gakui ado, anduna pɔ́nɔ gakui ado. 41 Ɔfãntɛ̃ gakui
ado, mɔvura pɔ́ ado, sɔsɔnɛnɔ pɔ́ ado. Baa sɔsɔnɛ pìnɔ gakui bɔ̀kɔ̃o doodo.
42 Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ gɛ̀nɔ fɛɛgurɔɔ zĩ. Wè gɛ̀ vĩi à vã, eé fɛɛ vãna sai. 43 Wè
gɛ̀ vĩi bɛ̀ɛ sai, mɔde eé fɛɛ kɔ̃n gakuio. Wè gɛ̀ vĩi gbãaa sai, mɔde eé fɛɛ kɔ̃n
gbãaao. 44 Wè gɛ̀ vĩi anduna mɛ̀ ũ, mɔde eé fɛɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mɛ̀ ũ.
Lán anduna kɛ̀ mɛ̀ kuu nà, lɛmɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mɛ̀ kuu lɛ dɔ. 45 À kɛ̃na
Luda yãn wà bè, gbɛ̃ káaku Adamu gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̃ɛ ũ, mɔde Adamu zãa gɔ̃̀ nini
wɛ̃̀ndikpammari ũ. 46 Èe kɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mɛ̀ bé è dɔ aɛro, anduna
mɛ̀ bé è dɔ aɛ, à gbɛra sa wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mɛ̀. 47 Gbɛ̃ntee káaku bɔ̀ bùsuti
guumɛ, à plaadee bɔ̀ ludambɛmɛ. 48 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ tɔɔtɛ pɔ́ ũunɔɔ bɔ̀kɔ̃ba
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛn-o. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ludambɛ pɔ́ ũunɔɔ bɔ̀kɔ̃ba kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
bɔ̀ ludambɛɛo. 49 Lán wá dɛ gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛn taka ũ nà, lɛn wégɔ̃ dɛ gbɛ̃ kɛ̀
bɔ̀ ludambɛɛ taka ũ lɛ se.
50 Yã kɛ̀ má òn yɛ̀ ma gbɛ̃nɔ. Tó kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔ̀ gupuraaa, wé
e wà ble kɔ̃n wa mɛ̀oro. Wé e wàgɔ̃ kú gu kɛ̀ è vãroo guu kɔ̃n wa mɛ̀ kɛ̀ è
vãaoro. 51 À ma, mɛ́ asiiyã oare. Wé ga wa píngiro, mɔde wé li wa píngi
52 kãndo lán wɛ́ɛ'ibakɛna bà kãkãki zãade pɛ́gurɔɔ zĩ. Zaakɛ kãkãki é ɔ́ bɔ,
gɛ̀nɔ é fɛɛ yaikũsai, wapinɔ sɔ̃ wé li. 53 Séde wa mɛ̀ kɛ̀ è vãa gɛ̃ à kɛ̀ è vãroo
guu. Séde wa mɛ̀ kɛ̀ è gaa kɛ̀ gɛ̃ à kɛ̀ è garoo guu. 54 Tó wa mɛ̀ kɛ̀ è vãa gɛ̃̀ à
kɛ̀ è vãroo guu, bensɔ̃ wa mɛ̀ kɛ̀ è gaa gɛ̃̀ à kɛ̀ è garoo guu, ben yã kɛ̀ kɛ̃na
Luda yãn kɛ̀ é papa wà bè:
Wà zĩ̀ blè gaaa, à mì dɛ̀.
55 Ga, n zĩ̀blena tɔ́n diaa?
Ga, n sɛwɛɛ kú mámɛ?
56 Durun bé ga sɛwɛɛ ũ, durun gbãaa sɔ̃ è bɔ doka guumɛ. 57 Wà Luda
sáabu kɛ, kɛ̀ è tó wà zĩ̀ ble wa Dii Yesu Kirisi gãzĩ. 58 Beee yãnzi ma gbɛ̃
yenzideenɔ, à zɛ gbãa gíngin bɔru kpɛɛ sai. À wɛ́ɛ tã Dii zĩizi gurɔ píngi,
zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ zĩi kɛ̀ ée kɛɛ Diinɛ pãro.

16

Pɔlu wɛ́tɛgasorukɛna

1 Luda gbɛ̃nɔ kámasakɛna yã musu, lán má ò Galatia bùsu sɔsinɔnɛ nà, à
kɛ lɛ se. 2 Azumanɛngo kɔ̃n Azumanɛngoo a baade gae ɔɔ kɛ̀ à è a gbãa lɛ́n
bɔ adona, àgɔ̃ kaakɔ̃a, lɛ àton kámasa pì wɛtɛ gurɔɔ kɛ̀ ma mɔro yãnzi. 3 Tó
ma mɔ, mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ a ń díɛ aɔ̃ gánɔ zĩ Yerusalɛmu kɔ̃n takadao kɔ̃n kámasa kɛ̀
á kàkɔ̃aa pìo. 4 Tó à kɔ̃ sìo mà gámɛ sɔ̃, aɔ̃é gá zɛmɛ.

Yã kɛ̀ Pɔlu kpàkpa à kɛɛnɔ

5 Tó ma bɔɛ kɔ̃n Masedonia bùsuo, mɛ́ mɔ́ a kiia, zaakɛ mɛ́ pã Masedo-
nialamɛ. 6 Mɛ́ɛ kpákpaa mà gurɔplaa kɛao. Baa buusiɛ se mɛ́gɔ̃ yezi mà
bleao, é gá zɛmɛ guu kɛ̀ mɛ́ gán. 7 Tia la má yezi mà gɛ̃ala bàrararo, mɛ́ɛ
kpákpaa mà gurɔplaa kɛao, tó Dii wè. 8 Mɛ́ gɔ̃ Ɛfesu ai Pɛntikɔsi zĩbaa zĩmɛ,
9 zaakɛ Luda zɛ́ bɔ̀mɛ maamaa mà zĩ maaa kɛ, bensɔ̃ ibɛɛnɔɔ pari.
10 Tó Timɔti gà à mɔ̀, àton yã kɛnɛ búgubugu à vĩa kɛarero, zaakɛ èe zĩi kɛɛ
Diinɛ lán ma bàmɛ. 11 A gbɛ̃ke tón kya kánlo. À kũsãɛ kɛnɛ, lɛ à e à ká ma
kiia aafia, zaakɛ mapi kɔ̃n ma gbɛ̃nɔ wa wɛ́ɛ dɔzi.
12 Wa gbɛ̃ndo Apolo sɔ̃, mɛɛ̀gɔ̃ nakɔ̃rɛɛa gɛ̀n baaagɔ̃ à mɔ́ à a gwa kɔ̃n wa
gbɛ̃ kpaaanɔ. À ye mɔnazi gĩaro. Tó à zɛ́ è, eé mɔ́.

Lɛ́damma zãa

13 Àgɔ̃ kú a làakaria, àgɔ̃ zɛna Yesunaanɛkɛna guu. Àgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ, àgɔ̃
gbãa. 14 À yã píngi kɛ kɔ̃n yenzio.
15 Á Sɛtɛfana bɛdeenɔ dɔ̃, kɛ̀ aɔ̃mbe Yesude káakunɔ ũ Girisi bùsun, ben
aɔ̃ ń zĩnda kpà wàgɔ̃ dɔɔ Luda gbɛ̃nɔ lɛ́. Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa, 16 à mì
siɛ gbɛ̃ beee takanɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e aĩa kɛɛ lɛdo zĩ dɔ̃nkɔ̃ pì guunɔ ń píngi.
17 Ma pɔɔ kɛ̀ nna Sɛtɛfana kɔ̃n Fɔtunatuo kɔ̃n Akaikuo mɔnaa, zaakɛ aɔ̃
gɔ̃̀mɛ a gɛ̃ɛ ũmɛ. 18 Aɔ̃ɔ tò ma làakari kpàɛ kɔ̃n a pɔ́o. À bɛ̀ɛ lí gbɛ̃ beee
takanɔnɛ.
19 Asia bùsu sɔsinɔ ì kpàawa. Akila kɔ̃n Pirisilao kɔ̃n sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kɔ̃
kakɔ̃a ń bɛɛnɔ ì kpàawa maamaa Dii guu. 20 Wa gbɛ̃ kɛ̀ wá lɛdoonɔ ì kpàawa
a píngi. À ì kpákɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanao. 21 Mamɔma Pɔlu, ma
ɔgbɛn yɛ̀. Ma ì kpàawa. 22 Tó gbɛ̃kee ye Diiziro, Luda láari kɛa. Wa Dii e
mɔɔ. 23 Dii Yesu gbɛ̃kɛɛ kɛare. 24 Má yeazi a píngi kuuna Kirisi Yesu guu.

KƆRINTIDEENƆ TAKADA PLAADEE

Pɔlu kɔ̃n Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ 1:1-7:16
Yudea Yesudeenɔ kámasakɛna 8:1-9:15
Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao 10:1-13:14

Làakarikpaɛna

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zȉri Luda pɔyezi guu kɔ̃n wa gbɛ̃ Timɔtio,
wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̃̀ sɔsi kɛ̀ kú Kɔrintinɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Girisi
bùsunnɔ ń píngi. 2 Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba
aafia.
3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpá, De Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri
nɔ̀sɛkpaɛri pì. 4 È wa làakari kpáɛwe wa wahaa píngi guu, lɛ wà e wà gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú baa wahaa kparee taka guunɔ làakari kpáɛńnɛ se kɔ̃n làakarikpaɛbɔ
kɛ̀ Luda wa làakari kpàɛoweeo. 5 Lán nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi kɛ̀ è liwazi nà, lɛmɛ
dɔ wa làakari è kpáɛ maamaa Kirisi yãnzi. 6 Tó wée nawɛ̃a kɛɛ, a làakari
kpaɛna kɔ̃n a mìsinao yãnzimɛ. Tó Luda wa làakari kpàɛ, a làakari kpaɛna
yãnzimɛ, lɛ à e à nawɛ̃a dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ wée kɛɛ fɔ̃. 7 Wá tãmaa vĩ a yã musu seka
sai, zaakɛ wá dɔ̃ lán a bà kúwao nawɛ̃akɛna guu nà, lɛn a bà kú kɔ̃n wa
làakari kpaɛnao lɛ dɔ.
8 Wa gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ dɔ̃ lán wà wɛ́ɛ tɔ̃̀wa Asia bùsun nà. Wà mɛ̀ ɔ̃̀wa
maamaa dɛ wa gbãa lɛ́la, baa wa wɛ̃̀ndi wá wɛ́ɛ dɔzi sero. 9 Yã dàwala, wée
daa wa gamɛ. Beee wa le, lɛ wàton zɛ kɔ̃n wa zĩnda gbãaaoro, séde kɔ̃n
Luda kɛ̀ è gɛ̀nɔ fɛɛ gbãaao. 10 À wa bɔ kari bíta guu, bensɔ̃ eé wa bɔn. Àpin
wá wɛ́ɛ dɔzi à wa bɔn dɔ 11 adua kɛ̀ ée kɛɛwee gãzĩ. Lɛmɛ gbɛ̃nɔ é sáabu kɛnɛ
pari wa yã musu gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à kɛ̀we yãnzi gbɛ̃ pariinɔ aduakɛna sàabu.

Pɔlu tá gborona

12 Yã kɛ̀ weè à ĩa dãan yɛ̀: Wa laasuu e oowe kɛ̀ kɔ̃n Luda gbãaao wá kú
kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao mɔnafiki sai anduna guu, atɛ̃nsa a kiia. Anduna ɔ̃ndɔ̃ɔn
wá kúoro, séde Luda gbɛ̃kɛɛ. 13 Weè lá ke kɛ̃arero, séde kɛ̀ é à kyó kɛ à dɔ̃ɔ
baasiro. 14 Lán á wa dɔ̃ nà féte tia, má yezi à wa dɔ̃ sãnsãn, lɛ à ĩa dã wa yã
musu Dii Yesu mɔ́gurɔɔ zĩ, lán wé dã a yã musu nà.
15-16 Bee náanɛkɛna guu má dìɛ yã kɛ̀ tó mɛ́ɛ gaa Masedonia, mà bɔɛ a
kiia mà a gwa káaku, mà ɛara mà su kɔ̃n a kiio, lɛ à aubarika e gɛ̃̀n plaa,
gbasa à dɔnlɛ kɛmɛ ma Yudea gana guu. 17 Kɛ̀ ma tá beee dìɛ, ma yã fɛɛ
kɛ̀n yɔ́? Tó má dìɛ mà yã kɛ, anduna yã è dɔmɛ aɛ mà be, lɛmɛ, lɛmɛ ke
auo, auon yɔ́? 18 Lán Luda náanɛ vĩ nà, yã kɛ̀ wá ɔ̀are nɛ́ lɛmɛ, èe kɛ auonlo.
19 Luda Nɛ́ Yesu Kirisi kɛ̀ mapi kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔtio wa à yã waazi kɛ̀are
nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ è be lɛmɛ, èe kɛ auonlo, àmbe Luda eè ũ. 20 Zaakɛ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀
píngi yãpuraa è kɛ à guumɛ. Beee yãnzi kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́on wè be, aami,
Luda tɔ́bɔna yãnzi. 21 Luda bé à wa kãsãa pɛ̀ɛ Kirisi guu kɔ̃n apinɔ, à wa
diɛ a pɔ́ ũ, 22 à a sèeda kɛ̀wa, à a Ninii dà wa swɛ̃̀n pɔ́ kɛ̀ wé e kpɛ́gaau ũ.
23 Ludaa ma nɔ̀sɛ dɔ̃, àmbe ma sèedadee ũ. Kɛ̀ má yezi mà a bɔbɔ a dànlo
yãnzin mɛ́ɛ gá Kɔrintizi dɔro. 24 Èe kɛ wée gbãa mɔɔare a ludanaanɛkɛna
musunlo, zaakɛ a kãsãa pɛ̀ɛ kɔ̀, wée zĩi kɛɛao a pɔnnaa yãnzimɛ.

2

1 Ben ma zɛo kɛ̀ mɛ́ mɔ́ a kiia kɔ̃n nɔ̀sɛyakanao dɔro. 2 Tó má tò a nɔ̀sɛ
yàka, dé bé eé ma pɔɔ kɛ nnaa, tó èe kɛ amɔa kɛ̀ ma a nɔ̀sɛ yàkaareenɔ
baasiroo? 3 Ma takada kɛ̃̀are lɛ, lɛ tó ma mɔ a gwa, amɔa kɛ̀ á dɛ à ma
pɔɔ kɛ nnaanɔ tón ma nɔ̀sɛ yakaro yãnzimɛ. Má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ ma pɔnnaa
nɛ́ a píngi pɔnnaamɛ. 4 Ma takada pì kɛ̃̀are nawɛ̃a guu kɔ̃n pɔsia bítao
kɔ̃n wɛ́ɛ'io plɛ̀plɛ, èe kɛ lɛ a pɔɔ yaka yãnzinlo, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ lán má yeazi nà
yãnzimɛ.

Sùukɛna kɔ̃n taarideeo

5 Tɔ̀, tó gbɛ̃ke nɔ̀sɛyakana yã kɛ̀, èe kɛ ma nɔ̀sɛn à yàkaro, a píngi pɔ́n à
yàka, ke a gbɛ̃kenɔ, lɛ màton o à gɛ̃ ɔlaro. 6 Ĩaa kɛ̀ a paridee dà adee pìa mɔ̀a.
7 Beee yãnzi à sùu kɛo tia, à à làakari kpáɛnɛ, lɛ à pɔsia bíta tón à kaatɛro
yãnzi. 8 Beee yãnzi ma agbaa kpàare, à ɔdɔanɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ kɛ̀ á yezi. 9 Àmbe à
tò ma takada kɛ̀kãa kɛ̃̀are, ma lí pɛ̀ɛoawa, lɛ mà e mà dɔ̃ tó a yã kɛ̀ má òare
kũna píngi. 10 Tó a gbɛ̃ kɛ̃̀ kɔ̃n à taario, mɛɛ̀ adee kɛ̃ se. Zaakɛ tó ma gbɛ̃ yã
kɛ̃̀nɛ, tó yãkee gàa gɔ̃ kuu, mɛɛ̀ kɛ a yãnzi Kirisi aɛzĩ, 11 lɛ Setãn tón ɔ̃ndɔ̃ɔ
daɛwaziro yãnzi, zaakɛ wá à mɔnafikinɔ dɔ̃.

Luda zĩkɛrinɔ

12 Kɛ̀ ma ka Toroasi lɛ mà Kirisi baaru nnaa kpá, Dii zɛ́ bɔ̀mɛ, 13 mɔde
ma làakari kpaɛnaro, kɛ̀ mɛ́ɛ ma gbɛ̃ndo Titu ero yãnzi. Ben ma lɛ́ zàḿma
gwe, ma da Masedonia zɛ́n.
14 Ma sáabu kɛ̀ Ludanɛ, zaakɛ ègɔ̃ dɔɔwe aɛ gurɔ píngi, weègɔ̃ zĩ̀blerinɔ ũ
Kirisi guu, weè à dɔ̃na gũu dagula gu sãnda píngia. 15 Zaakɛ wá dɛ tuaetiti
gũnnadee kɛ̀ Kirisi kpàta Ludanɛ ũ gbɛ̃ kɛ̀ èe ń mì siinɔ tɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
kaatɛɛnɔ. 16 Wá dɛ gɛ̀ gũu ũ gbɛ̃kenɔnɛ, ben è gaa ińnɛ. Wá dɛ wɛ̃̀ndi gũu
ũ gbɛ̃ kpaaanɔnɛ, ben è wɛ̃̀ndi ińnɛ. Wa dé bé à kà à zĩ beee kɛɛ? 17 Wá
dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ laa taa kɔ̃n Luda yãonɔ bàro. Kirisi guu weè yã o kɔ̃n
nɔ̀sɛpuraao kɔ̃n Luda dɔ̃nao à zĩ̀rinɔ ũ.

3

1 Wa ɛara wée wa zĩnda sáabu kpaan yɔ́? Wa bà kú kɔ̃n sèeda takada kɛ̀
wà kɛ̃̀aree ke kɛ̀ á kɛ̃̀ńnɛo lán gbɛ̃kenɔ bàn yɔ́? 2 Ámbe wa takada pì ũ kɛ̀
kɛ̃na wa swɛ̃̀a. Baade píngi é fɔ̃ à dɔ̃ à à kyó kɛ. 3 Ée ɔdɔɔa gupuraaa kɛ̀
ámbe takada kɛ̀ Kirisi kɛ̃̀ à nàwe wa ɔzĩ ũ. Èe takada pì kɛ̃ kɔ̃n ãntu'ioro, à
kɛ̃̀ kɔ̃n Luda Wɛ̃̀ndide Niniiomɛ. Èe kɛ̃ gbɛ̀ walaaaro, à kɛ̃̀ a swɛ̃̀amɛ.
4 Yã kɛ̀ wá à náanɛ vĩin gwe Luda aɛzĩ Kirisi gãzĩ. 5 Èe kɛ wa ka wa zĩndanɛ
wà be, yã pì bɔ̀ wa kiianlo, Ludan wa gbãaa ũ. 6 Àmbe à wa kaa, ben wá dɛ
à bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃nɔo dufu zĩkɛrinɔ ũ. Èe kɛ doka kɛ̀ kɛ̃nanlo, Luda Nini
yãmɛ. Zaakɛ doka è gaa ińnɛ, Ninii pì sɔ̃, è wɛ̃̀ndi ińnɛ.
7 Kɛ̀ Luda doka kɛ̃̀ gbɛ̀ walaaa, à gakui bɔ̀ Musa uua. Baa kɛ̀ à tɛ́kɛna e
gì kɛro, Isarailinɔɔ e fɔ̃ wà gwàro. Tó zɛ́ kɛ̀ è gaa ińnɛ pì bɔ̀ kɔ̃n gakui beee
takao, 8 weé Ninii pì zɛ́ gakui yã o dɔɔ́? 9 Tó zɛ́ kɛ̀ è yã dańlaa gakui vĩ, ɛ̃ndɛ̃
zɛ́ kɛ̀ è tó yã bɔńyo nnaa gakui dɛàla zã̀. 10 Pɔ́ kɛ̀ gakui vĩ yãa gakui vĩ dɔro,
gakui kɛ̀ dɛàlaa pì yãnzi. 11 Tó pɔ́ kɛ̀ èe gì kɛroo bɔ̀ kɔ̃n gakuio, pɔ́ kɛ̀ ègɔ̃ kuu
gakui dɛàla zã̀.
12 Zaakɛ wá tãmaa beee taka vĩ, weè yã o kɔ̃n kùgbãaao, 13 èe kɛ lán Musa
bàro, kɛ̀ à sáta kù a uua lɛ Isarailinɔ tón à uu tɛ́kɛna kɛ̀ è gì kɛroo yãana

ero yãnzi. 14 Mɔde aɔ̃ swã gbãa, zaakɛ ai gbȁa tó aɔ̃ɔe Luda bà kuunańyo
takada kyó kɛɛ, sáta dɔ̃nkɔ̃ pì ègɔ̃ da ń laasuulamɛ. È goro, séto gbɛ̃ kú
Kirisi guu baasiro. 15 Ai gbȁa tó aɔ̃ɔe Musa takada kyó kɛɛ, sáta pì ègɔ̃ da
ń laasuulamɛ. 16 Mɔde tó gbɛ̃ aɛ dɔ̀ Diia, sáta pì è goa. 17 Dii pìn Luda Nini
ũ, bensɔ̃ guu kɛ̀ Dii Nini pì kún, è tó wà gɔ̃ ń zĩndanɛ. 18 Wamɔwa kɛ̀ pɔ́ gò
wa uuanɔ, wée Dii gakui ɔdɔɔańnɛ lán dígi bà, weègɔ̃ lii lán à bà gakui gɔ̃
kaa gakuila. Dii kɛ̀ dɛ Luda Nini ũu pì kɛnan gwe.

4

Luda zȉrinɔ zĩi
1 Beee yãnzi lán Luda zĩ beee dàwe a sùu guu nà, weè kpasaoro. 2 Wa
ɔ kpà asii wísaiyãnɔzi, weè yã kɛ kɔ̃n mɔnafikioro, bensɔ̃ weè Luda yã liɛ
kpɛɛgãndaro. Weè yãpuraa ońnɛ súusu, lɛ wà wa zĩnda ɔdɔa baade píngine
Luda aɛzĩ. 3 Tó baaru nnaa kɛ̀ wée kpaa utɛnamɛ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kaatɛɛnɔn à
utɛnańnɛ. 4 Zaakɛ anduna kɛ̀kii dii Yesusaideenɔ wɛ́ɛ vȉa kȕńnɛ, lɛ aɔ̃ton
baaru nnaa sí, Kirisi kɛ̀ dɛ Luda taka ũu gakui guu puńnɛro yãnzimɛ. 5 Wa
zĩnda kpàakpan wée kɛɛro, Yesu Kirisi diikɛɛ kpàakpan wée kɛɛ, bensɔ̃ wée
zĩi kɛɛare à yãnzi. 6 Luda bè, guu pu gusiaan, ben à guu pù wa swɛ̃n lɛ dɔ.
Gupuraa pì dɛ à gakui kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ Kirisi uua dɔ̃na ũ.
7 Wá auziki beee vĩ wa mɛ̀ kɛ̀ dɛ lán gȗ oroo bànɔ guu, lɛ wà e wà dɔ̃ kɛ̀
gbãa bíta pì bɔ̀ Luda kiiamɛ, èe kɛ wa kiianlo. 8 Wègɔ̃ ĩa daawa kpa sãnda
píngia, baa kɔ̃n beeeo weè furo. Wè bídi kɛ, mɔde wa tãmaa è yãaro. 9 Wè
wɛ́ɛ tãwa, mɔde Luda è wa tónlo. Wè wa pãɛ, mɔde weè garo. 10 Gurɔ píngi
wá kú Yesu gaa taka bori lɛ́zĩ, lɛ à kuuna e à ɔdɔa wa mɛ̀a yãnzi. 11 Zaakɛ
wamɔwa kɛ̀ wá bɛ̃ɛnɔ weègɔ̃ kú gaa lɛ́zĩ Yesu yãnzi, lɛ à kuuna e à ɔdɔa wa
mɛ̀ kɛ̀ eé gaaa. 12 Lɛn gaa pì e zĩi kɛɛ wa guu lɛ, bensɔ̃ wɛ̃ndi e zĩi kɛɛ a guu.
13 À kɛ̃na Luda yãn wà bè: Má Luda náanɛ vĩ, ben ma yã ò. Wapinɔ sɔ̃ wa
Luda náanɛ dɔ̃nkɔ̃ pì kɛ̀, ben wée yã oo à yãnzi. 14 Zaakɛ wá dɔ̃ kɛ̀ lán Luda
Dii Yesu fɛ̀ɛ gaan nà, eé wa fɛɛo gaan se, eé wa káɛ a aɛzĩ lɛdo kɔ̃n apinɔ.
15 Yã kɛ̀nɔ píngi e wa lee a yãnzi, lɛ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ èe lii gbɛ̃nɔzi pari e à
sáabukpana kaara à tɔ́bɔna yãnzi.

Wɛ́ɛdɔna mɛ̀ dufuzi
16 Beee yãnzi weè kpasaro. Baa tó wa mɛ̀baa e kaatɛɛ, wa ninii ègɔ̃ dufu
kũu lán guu e dɔɔ nà. 17 Wa wɛ́ɛtãmma nɛ́ngo kɛ̀ eé gɛ̃tɛ kɛ̀kii e gakui bíta
kɛ̀ è yãaroo iiwe, kɛ̀ èe sí lɛ́kɔ̃ziro. 18 Wa wɛ́ɛ pɛ́ pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛaro, sé
pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛroo. Zaakɛ pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛ nɛ́ gurɔplaapɔmɛ. Pɔ́ kɛ̀ wè
wɛ́ɛ siàlɛroo sɔ̃, ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.

5

1 Wá dɔ̃ kɛ̀ tó wa sɔ̀ kɛ̀ wá kún kpɛ́ ũ anduna kɛ̀ guu yàka, Luda é kpɛ́ kɛ̀
wèe dɔ kɔ̃n ɔoro kpáwa a bɛ ai gurɔ píngi. 2 Tia sɔ̃ weè mbo sɔ̀ pì guu, wá
yezi wà ludambɛ pɔ́ pì da, 3 zaakɛ tó wa bɔ sɔ̀n, wégɔ̃ kuu mɛ̀ sairo. 4 Gurɔɔ
kɛ̀ wá kú sɔ̀ kɛ̀kii guu, weè mbo lán wá aso sɛna bà. Èe kɛ wá yezi wà bɔ
à guunlo, wá yezi wà ludambɛ pɔ́ damɛ, lɛ wɛ̃ndi wa sɔ̀ kɛ̀ eé gaa pì mɔ́.
5 Beee yãnzin Luda wa soru kɛzi, ben à a Ninii kpàwa pɔ́ kɛ̀ wé e kpɛ́gaau
ũ.
6 Beee yãnzi wa kù ègɔ̃ gbãa. Wá dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ wá kú mɛ̀ kɛ̀kii guu,
wá kú Dii kiiaro. 7 Zaakɛ ludanaanɛkɛnan wá kúo, èe kɛ wɛ́ɛsinaàlɛ yãnlo.
8 Wa swɛ̃ ègɔ̃ kpaɛna. Bɔna sɔ̀ pìn gana Dii kiian wá yezi. 9 Kuuna mɛ̀ guun

yoo, bɔna à guun yoo, weègɔ̃ wɛtɛɛ wa yã kánɛ. 10 Zaakɛ Kirisi égɔ̃ vɛ̃ɛna
a tintia, wa píngi wé bɔ wà zɛ à aɛ, eé fĩa bo wa baadenɛ à kuuna mɛ̀ guu
yãkɛnaa, à maaa ke à zaaa.

Gbɛ̃nteenɔ kɛna nna kɔ̃n Ludao zĩi

11 Lán wée vĩa kɛɛ Diinɛ lɛ nà, weè wɛtɛ gbɛ̃nɔ yã pì zɛ́ e. Ludaa wa dɔ̃
sãnsãn, bensɔ̃ wá yezi à wa dɔ̃ a swɛ̃̀n lɛ dɔ. 12 Wée wa zĩnda sáabu kpaa a
kiia dɔnlo, wée a gbaa zɛ́ à ĩa dã wa yã musumɛ, lɛ à e à yã we gbɛ̃ kɛ̀ è ĩa dã
kɔ̃n mɛ̀baayão, èe kɛ swɛ̃̀ yãnloola. 13 Tó ée daa wa mì lìɛ, Luda yãnzimɛ.
Tó wá kú wa dɔ̀rɔa, a yãnzimɛ. 14 Zaakɛ Kirisi yenzi bé èe tɛ́ kaawagu. Wá
è tó gbɛ̃ mɛ̀n doo gà gbɛ̃ píngi yãnzi, aɔ̃ gà ń píngin gwe. 15 À gà gbɛ̃ píngi
yãnzi, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ tóngɔ̃ kuu ń zĩnda pɔ́ ũ dɔro, sé gbɛ̃ kɛ̀ gà ń yãnzi à
vù pɔ́ ũ.

16 Beee yãnzi weè gbɛ̃ke gwa lán anduna gbɛ̃nɔ è gwa nà tia dɔro. Baa
kɛ̀ wá Kirisi dɔ̃ lán anduna gbɛ̃nɔ à dɔ̃ nà yã, wá à dɔ̃ lɛ tia dɔro. 17 Zaakɛ
tó gbɛ̃ kú Kirisi guu, à gɔ̃̀ gbɛ̃ dufu ũ. À kuuna zii gɛ̃̀tɛ, kuuna dufu bé
à gɔ̃̀nɛ. 18 Beee bɔ̀ Luda kiiamɛ píngi. À wa kɛao nna Kirisi gãzĩ, ben à
gbɛ̃nɔ kɛnaao nna zĩi dàwe. 19 Kirisi guu Luda anduna kɛ̀ a zĩndao nna
gbɛ̃nɔ taarinɔ yã dana sai, ben à gbɛ̃nɔ kɛnaao nnaa pì yã nàwe wa ɔzĩ.
20 Beee yãnzi Kirisi gɛ̃ɛnɔn wa ũ. Ludaa e gbɛ̃nɔ sisii wa gãzĩ. Wa agbaa
kpàare Kirisi gbɛ̀n, à kɛ nna kɔ̃n Ludao. 21 Ludaa tò durunsaidee gɔ̃̀ durun
agbaakpabɔ ũ wa yãnzi, lɛ kuuna à guu Luda tó yã bɔwao nna.

6

1 Zaakɛ Luda zĩkɛri daanɔn wa ũ, wa agbaa kpàare, àton Luda gbɛ̃kɛɛ sí
à à kɛ pãro. 2 Luda bè:
Ma yã màmma a gurɔɔa,
ma dɔnlɛ mìsina gurɔ.
Gurɔɔ kà sa, gbã̀an mìsina gurɔɔ pì ũ.

3 Weè yã kɛ̀ eé tó gbɛ̃ fuu kɛro, lɛ wàton wa zĩi taari ero yãnzi. 4 Weè wa
zĩnda ɔdɔa gbɛ̃nɔnɛ zɛ́ sãnda píngi guu kɛ̀ Luda zĩkɛrinɔn wa ũ. Weè mɛna
fɔ̃ maamaa kɔ̃n ĩadammao kɔ̃n nawɛ̃ao kɔ̃n wɛ́ɛtãmmanao. 5 Wà wa gbɛ̃,
wà wa ka kpɛ́siaan, wà fɛ̀ɛwazi. Wa zĩ gbãaa kɛ̀, wée e wà ii òro, nɔaa wa
dɛ. 6 Wá ɔ̀dɔańnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n sùuo kɔ̃n maakɛnao kɔ̃n
Luda Ninio kɔ̃n yenzi mɔnafiki saio 7 kɔ̃n yãpura'onao kɔ̃n Luda gbãaao.
Wá yãmaakɛbɔnɔ kũna wa ɔplaan kɔ̃n wa ɔzɛɛo. 8 Wè wa kpe da, wè wa
kpɛ bɔ. Wè wa tɔ́ zaaa sí, wè wa tɔ́ nnaa sí. Yãpuradeenɔn wa ũ, ben wè
wa diɛ mɔnafikideenɔ ũ. 9 Tɔ́deenɔn wa ũ, ben wè wa diɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ wà
ń dɔ̃roonɔ bà. Wá bɛ̃ɛ fá, ben wè wa diɛ gɛ̀nɔ ũ. Wè wa diɛ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ,
mɔde wè wa dɛro. 10 Wa pɔɔ ègɔ̃ nnamɛ, ben wègɔ̃ wa diɛɛ pɔsiadeenɔ ũ.
Weè gbɛ̃nɔ kɛ auzikideenɔ ũ pari, ben wègɔ̃ wa diɛɛ takaasideenɔ ũ. Wá
pɔ́ píngi vĩ, ben wègɔ̃ wa diɛɛ pɔ́saideenɔ ũ.

11 Kɔrintideenɔ, wa yã òare súusu, wa wa nɔ̀sɛ wɛ̃̀are. 12 Wée wa
nɔ̀sɛguuyã utɛarero, mɔde a a pɔ́ ùtɛwe. 13 Ma yã òare lán ma nɛ́nɔ bà. Lán
wa wa nɔ̀sɛ wɛ̃̀are nà, à a nɔ̀sɛ wɛ̃we lɛ se.

Àton kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Yesusaideenɔoro

14 Àton kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Yesusaideenɔoro. Yã maaa bàa ũgba kɔ̃n à zaaao?
Bɔ́n gupura kɔ̃n gusiaao vĩ kɔ̃n kɔ̃o? 15 Kirisi yã é kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Setãn pɔ́o

diamɛ? Dian Yesudee bà égɔ̃ kú kɔ̃n Yesusaideeo? 16 Luda kpɛ́ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n
tãanɔoɔ́? Zaakɛ Luda Wɛ̃̀ndide kpɛ́n wa ũ, lán à ò nà:
Mɛ́gɔ̃ kúńyo, mɛ́gɔ̃ tɛ́ ń tɛ́,
mɛ́gɔ̃ dɛ ń Luda ũ,
aɔ̃égɔ̃ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũ.
17 Beee yãnzi Dii bè:
À kɛ̃ḿma, àgɔ̃ kú adona,
àton ɔ kɛ pɔ́ gbãsĩaro,
mɛ́ a sí, 18 mɛ́gɔ̃ dɛnɛ De ũ,
égɔ̃ dɛ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔ.
Dii Gbãapingide bé à ò.

7

1 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán Luda lɛ́ gbɛ̃̀we lɛ nà, wà mì kɛ̃ yã kɛ̀ è mɛ̀ kɔ̃n
niniio gbãsĩ lɛ́a mámmam, wà wa kuuna adona lɛ́ papa vĩakɛna Ludanɛ
guu.

Pɔlu pɔɔ kɛ̀ Kɔrintideenɔa nna

2 À tó wa yã gɔ̃ kú a swɛ̃̀n. Wée taari kɛ gbɛ̃kenɛro, wée gbɛ̃ke sãsãro,
wée gbɛ̃ke takii kɛro. 3 Mɛ́ɛ beee o mà yã daoalanlo. Má ò yã kɛ̀ a yã kú
wa swɛ̃̀n wà ga lɛdo ke wàgɔ̃ kuu lɛdomɛ. 4 Má a náanɛkɛna maamaa, mɛɛ̀
lɛ́ gbɛ̃ɛ a yã musu maamaa. Wa nawɛ̃akɛna guu píngi ma làakari kpaɛna
mɛ́tɛmɛtɛ, ma pɔɔ kɛ̀ nna à gɛ̃̀ ɔla. 5 Baa kɛ̀ wa ka Masedonia bùsun, wa
mɛ̀ kpaɛnaro. Nawɛ̃a lìgawazi kpa sãnda píngia, wà fɛ̀ɛwazi kɔ̃n swèeo, vĩa
gɛ̃̀wagu. 6 Ben Luda kɛ̀ è yɛ̃̀ɛsaideenɔ sɛ́ lezĩ wa sɛ lezĩ Titu mɔna guu. 7 Èe
kɛ à mɔnan adoro, kɛ̀ a à sɛ̀ lezĩ yãnzimɛ dɔ. À bèwe ée ma bɛgɛ kɛɛ, á kú
tómadɔ̃yãa guu, ma yã a kũna gbãa sa, ben ma pɔnnaa kàara.
8 Baa kɛ̀ takada kɛ̀ má kɛ̃̀aree a nɔ̀sɛ yàka, mɛ́ɛ ma nɔ̀sɛ liɛro. Kɛ̀ má è
takada pì a nɔ̀sɛ yàka gurɔ plaa, lɛ ma nɔ̀sɛ lìɛ yã, 9 mɔde ma pɔɔ kɛ̀ nna
sa. Èe kɛ kɛ̀ ma a pɔɔ yàkaare yãnzinlo, kɛ̀ a pɔsiaa tò a nɔ̀sɛ lìɛ yãnzimɛ. A
nɔ̀sɛyakana pì bɔ̀ Luda kiiamɛ. Beee yãnzi wée ásaru kɛarero. 10 Pɔsiaa kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia, è tó gbɛ̃ nɔ̀sɛ liɛ à mìsina e, eé tómadɔ̃yãa kɛro. Anduna pɔsiaa
bé è gaa ińnɛ. 11 À gwa pɔ́ kɛ̀ pɔsiaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì ìare. A mɛ̀ wɛ̃̀ sa, a
gi kɔ̃n a zĩndao, a làakari fɛ̀ɛ, vĩa a kũ, a bɛgɛ kɛ̀, a wɛ́ɛ tã̀, a ń swã gà. Yã pì
guu píngi a a zĩnda ɔ̀dɔa kɛ̀ á taari vĩ yã pì guuro.
12 Baa kɛ̀ ma takada pì kɛ̃̀are, èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ taari kɛ̀ ke gbɛ̃ kɛ̀ wà taari
kɛ̀nɛ yãnzinlo, má kɛ̃̀ Luda dɔ̃na guumɛ, lɛ a yewazina e à bɔare gupuraaa.
13 Beee yãnzi wa làakari kpaɛna. Wa làakari kpaɛna pì gbɛra, wa pɔnnaa
kàara maamaa Titu pɔnna yã musu, kɛ̀ a píngi á tò à ninii sù yãnzi. 14 Ma
lɛ́ gbɛ̃̀nɛ kɔ̃n a yão yã, ée tó wí ma kũro. Lán wa yãpuraa ɔ̀are yã píngi guu
nà, lɛn wa lɛ́gbɛ̃na Titunɛ kɛ̀ yãpuraa ũ lɛ. 15 Lán a bɛ̀ɛ lìnɛ nà, a à kpe dà,
bensɔ̃ a à yã mà a píngi, tó à dɔ̀ a yã pìn, à yenaazii è kaaramɛ. 16 Ma pɔɔ
ègɔ̃ nna, kɛ̀ má a náanɛkɛna yã píngi guu yãnzi.

8

Kɔ̃kamasakɛna

1 Wa gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ Masedonia bùsu sɔsinɔnɛ dɔ̃.
2 Aɔ̃ yɔ̃agwana kɔ̃n wɛ́ɛtãmma pãsĩo guu, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa, ben baa
kɔ̃n ń takaaside búgubugukɛɛo aɔ̃ gba dà à gɛ̃̀ ɔla. 3 Má ɔ̀are aɔ̃ gba dà kɔ̃n

nɔ̀sɛo do ń gbãa lɛ́n, à dɛ ń gbãaala se. 4 Aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀wa ń zĩnda kúɛ kɔ̃n kúɛo,
wà ń gba zɛ́ ń ɔɔ e àgɔ̃ kú Luda gbɛ̃nɔ kámasakɛna guu. 5 Aɔ̃ kɛ̀ dɛ pɔ́ kɛ̀ wa
wɛ́ɛ dɔzila, aɔ̃ ń zĩnda kpà Diia gĩa kɔ̃n wapinɔ dɔ Luda pɔyezi guu. 6 Beee
yãnzi wa wɛ́ɛ kɛ̀ Titua à gá kámasa yã kɛ̀ à nàa a tɛ́ mì dɛ. 7 Zaakɛ á gbãa
yã píngi guu, ludanaanɛkɛna kɔ̃n yã'onao kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n yã píngi aĩao kɔ̃n
yenzi kɛ̀ á vĩwaoo, àgɔ̃ gbãa kámasa pì kɛna guu dɔ.

8 Èe kɛ mɛ́ɛ yã diɛɛarenlo, aĩa kɛ̀ gbɛ̃ pãndenɔ kɛ̀n mɛ́ɛ ooare, lɛ mà a
yenzi yãpuraa dɔ̃. 9 Á wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ dɔ̃. Pɔ́dee ina gɔ̃̀ pɔ́saidee
ũ a yãnzi, ben à pɔ́saidekɛɛ guu à a kɛ pɔ́deenɔ ũ. 10 Lán má è nà yã pì
musun yɛ̀: À kɔ̃ sìo amɔa kɛ̀ a zɛ kɔ̃n yã pìo zaa muyã bensɔ̃ ée kɛɛnɔ, 11 à
yã pì mì dɛ sa. Zaakɛ a sorumi mà kɔ̃n à kɛnao, à kɛ a gbãa lɛ́n. 12 Tó gbɛ̃
gba dà kɔ̃n nɔ̀sɛo do pɔ́ kɛ̀ à vĩ lɛ́n, èe kɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩrooonlo, beee bé è ká.
13 Èe kɛ mɛ́ɛ asoo lagoo gbɛ̃ pãndenɔnɛ, mɛ́ɛ diiarenlo, lɛ à kɛ sɛ̃nkpɛmɛ.
14 Tia lán kɛ̀ bà zaakɛ pɔ́ dìazi, à kpá gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ è kɛ̃sãmmanɔa, lɛ zĩkea tó pɔ́
dìńzi, bensɔ̃ pɔ́ kɛ̃̀sãawa, aɔ̃é kpáawa. Lán beee bà égɔ̃ sɛ̃nkpɛ. 15 Lán à kɛ̃na
Luda yãn nà wà bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ sɛ̀ɛ bíta pɔ́ e diziro,
gbɛ̃ kɛ̀ sɛ̀ɛ féte pɔ́ e kɛ̃sãro.

Titunɔ yã

16 Ma sáabu kɛ̀ kɔ̃n Ludao, kɛ̀ à tò a yã kú Titu swɛ̃̀n lán à kú ma swɛ̃̀n nà
se. 17 À wa yã mà, à mɛ̀ wã̀ à mɔ́ a gwa, lán à pɔɔ yezi nà. 18 Wa gbɛ̃ doo kɛ̀ à
tɔ́ dàgula sɔsinɔ tɛ́ ń píngi baarunnakpana musun wá dànɛ. 19 Beee gbɛra
dɔ sɔsinɔ à dà à gáwao kámasa zĩi kɛ̀ wée kɛɛ kɛ. Wée zĩi pì kɛɛ Dii tɔ́bɔna
yãnzimɛ kɔ̃n aĩa kɛ̀ wá vĩio. 20 Wá yezi gbɛ̃ke wa taari e lán wée kɛɛ nà kɔ̃n
gba bíta kɛ̀ na wa ɔzĩ yãoro. 21 Èe kɛ yã kɛ̀ maa Diinɛn wée pɛɛa adoro, yã
kɛ̀ maa gbɛ̃nteenɔnɛmɛ se. 22 Wa wa gbɛ̃ndo pãnde dàńnɛ dɔ. Wa à làakari
gwà à gɛ̃̀n lɛ́ vĩro, wá è à aĩa vĩ yã píngi guu, bensɔ̃ à aĩa ɛ̀ara à kàara tia,
kɛ̀ à a náanɛkɛna yãnzi. 23 Titu daa sɔ̃, ma zĩkɛri daa kɛ̀ weè a maaa wɛtɛ
lɛdoon à ũ. Wa gbɛ̃ kpaaanɔ sɔ̃, sɔsinɔ zĩ̀rinɔmɛ, aɔ̃mbe Kirisi tɔ́bɔrinɔ ũ.
24 Beee yãnzi à ɔdɔańnɛ kɛ̀ á yeńzi, lɛ sɔsi pì gbɛ̃nɔ dɔ̃ kɛ̀ lɛ́ kɛ̀ wée gbɛ̃ɛ a yã
musu nɛ́ yãpuraamɛ.

9

1 Èe kɔ̃ sío mà takada kɛ̃are Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃ kámasa kɛna pì yã musuro,
2 zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀ a nɔ̀sɛ maaa dà, ben ma lɛ́ gbɛ̃̀ Masedonia gbɛ̃nɔnɛ ma
bè, Girisi gbɛ̃nɔ sorumi mà zaa muyã. A aĩakɛna pì ń gbɛ̃ parideenɔ mɛ̀
fɛ̀ɛ. 3 Ben ma wa gbɛ̃ pìnɔ zĩ̀awa, lɛ àgɔ̃ kú soru guu lán ma ò nà, lɛ lɛ́ kɛ̀ wá
gbɛ̃̀ yã pì musu tón kɛ pãro. 4 Tó Masedonia gbɛ̃kenɔ tɛ̀mazi, tó aɔ̃ mɔ̀ wà
è kɛ̀ a sorumi e maro, wí é wa kũ, kɛ̀ wa a náanɛkɛna yãnzi. Weé a pɔ́ o
dɔɔ́? 5 Beee yãnzi má dìɛ kɛ̀ à maa mà o gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃ dɔmɛ aɛ, aɔ̃ gbaa kɛ̀
a gĩakɛ a à lɛ́ gbɛ̃̀ yã kɛkɛ káaku, lɛ a sorumi ma, àgɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdo gbaa ũ, èe kɛ
gba tiasinlo.

Gbadana kɔ̃n nɔ̀sɛo do

6 Àgɔ̃ yã kɛ̀kii dɔ̃:
Tó ń tɔ̃̀ féte, nɛ́ kɛ̃ féte,
tó ń tɔ̃̀ bíta, nɛ́ kɛ̃ bíta.

7 Baade kpá lán à dà a swɛ̃̀ guu nà uusisina sai tiasi sai. Ludaa ye gbɛ̃ kɛ̀ è
gba da kɔ̃n pɔnnaaozi. 8 Luda é fɔ̃ à tó aubarika píngi gɔ̃ diazi, lɛ gurɔ píngi
pɔ́ píngi mɔ́awa yã píngi guu ai à gɔ̃̀ dìazi à yã maa píngi kɛo. 9 Lán à kɛ̃na
Luda yãn nà wà bè:

È gba da takaasideenɔnɛ maamaa,
à yãmaakɛna yãana vĩro.

10 Lán Luda è pɔ́borii kpá pɔ́tɔ̃ria nà kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wè bleeo, eé pɔ́borii kpáawa,
à kaaraare, lɛ a maakɛna ɔgbɛ e à ɔ tá. 11 Eé a kɛ pɔ́deenɔ ũ yã píngi guu,
lɛ àgɔ̃ gba daa bítabita gurɔ píngi, gbɛ̃nɔ Luda sáabu kpá gbaa kɛ̀ á dàńnɛ
wa gãzĩ yãnzi. 12 Zaakɛ Luda gbɛ̃nɔ pɔ́kɛ̃sãmma bɔkɔ̃tɛn kámasa zĩi pì e kɛɛ
adoro, eé tó Luda sáabukpana dagula maamaamɛ dɔ. 13 Gbɛ̃nɔ é Luda tɔ́ bɔ,
zaakɛ kámasa kɛ̀ á kɛ̀ pì é ɔdɔańnɛ, kɛ̀ a mì sìɛ Kirisi baaru nnaa kɛ̀ a zɛonɛ,
bensɔ̃ a gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ńnɛ kɔ̃n gbɛ̃ píngio kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 14 Aɔ̃é adua kɛare kɔ̃n a
yão dana ń swɛ̃̀n Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ pìsiawa yãnzi. 15 À Luda sáabu kpá à gbaa
kɛ̀ gɛ̃̀ onala yãnzi.

10

Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao a zĩ yã musu

1 Mamɔma Pɔlu, ma agbaa kpàare kɔ̃n Kirisi nɔ̀sɛyĩio kɔ̃n à busɛkɛɛo,
mamɔma kɛ̀ wè be, tó má kúao má busɛ, tó má kúaoro sɔ̃, mɛ̀ɛgɔ̃ pãsĩ. 2 Ma
wɛ́ɛ kɛ̀awa, tó ma mɔ, àton tó màgɔ̃ pãsĩaoro, zaakɛ mɛ́ fɔ̃ màgɔ̃ pãsĩ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃è be anduna yã bé èe dɔɔwe aɛnɔo. 3 Wá kú anduna guumɛ, mɔde
weè zɩ̃̀ ká lán anduna gbɛ̃nɔ bàro. 4 Wa gɔ̃kɛbɔnɔ nɛ́ anduna pɔ́nlo, Luda
gɔ̃kɛbɔ gbãaa kɛ̀ weè zɛki gbãaanɔ gboroonɔmɛ. Weè ɛgɛ lɛokpakɔ̃anɔ
gboroo 5 kɔ̃n wada yã kɛ̀ è gíńnɛ wà Luda dɔ̃ɔo píngi. Weè laasuu píngi
milɛ ble, lɛ aɔ̃ mì siɛ Kirisinɛ. 6 Tó a mì sìɛwe mámmam, wa yãa kɛ̀ wà wɛ́ɛ
tã swãyãmarisaideenɔa.

7 Eè yã gwa musumɛ. Tó gbɛ̃ a zĩnda náanɛkɛna kɛ̀ Kirisi pɔ́n a ũ, adee
gɔ̃ dɔn kɛ̀ Kirisi pɔ́n wa ũ lán à bà se. 8 Baa tó ma lɛ́ gbɛ̃̀ à kɛ̀ bíta iko kɛ̀ Dii
kpàwa yã musu, wí é ma kũro, zaakɛ a kãsãpɛɛna yãnzimɛ, èe kɛ a lɛɛna
yãnzinlo. 9 Àton kɛ lándɔ̃ má yezi mà vĩa dadaazi kɔ̃n ma takadakɛ̃nao
bàro. 10 Wè be ma takadanɔɔ bɛ̀ɛ vĩ, bensɔ̃ aɔ̃ gbãa, mɔde tó wà wɛ́ɛ sìmalɛ,
è ń kũ gbãaro, ma yã è ká pɔ́ke lɛ́zĩro. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe oo lɛɛnɔ gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ lán
wa yãnɔɔ dɛ nà takadanɔ guu tó wá kúaoro, lɛn wé kɛ lɛ, tó wa kɔ̃ è.

12 Dén kɛ̀we wà wa zĩnda kɛ sɛ̃nkpɛ kesɔ̃ wà wa zĩnda lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe ń zĩnda sáabu kpaanɔo. Tó aɔ̃ ń zĩnda kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃o kesɔ̃ aɔ̃ ń zĩnda lɛ̀kɔ̃zi
kɔ̃o, aɔ̃ègɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ro. 13 Wamɔwa sɔ̃, wé lɛ́ gbɛ̃ à gɛ̃ ɔlaro. Wé lɛ́ gbɛ̃ ikokɛkii
kɛ̀ Ludaa dìɛwe lɛ́mmɛ, kɛ̀ à kà a kiia se. 14 Lán wa ka a kiia nà, wée vĩi wa
ikokɛki lɛ́laro, zaakɛ wa mɔ kɔ̃n Kirisi baaru nnaao ai a kiia káaku. 15 Weè
lɛ́ gbɛ̃ à gɛ̃̀ ɔla wà gbɛ̃ pãndenɔ zĩ ká wa pɔ́laro. Zaakɛ a ludanaanɛkɛna e
kaara, wá yezi zĩi kɛ̀ wée kɛɛ a tɛ́ ɔ tá maamaa ai à ká ikokɛkii kɛ̀ Ludaa
dìɛwe lɛ́n, 16 lɛ wà gá wà baaru nnaa pì kpá bùsu kɛ̀ kú a aɛnɔ guu, lɛ́gbɛ̃na
kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ kãndagbɛbanao sai. 17 Tó gbɛ̃ yezi à lɛ́ gbɛ̃, à gbɛ̃ Dii yã
musu. 18 Èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sáabu kpá bé à maaro, sé gbɛ̃ kɛ̀ Dii è à sáabu
kpá.

11

Pɔlu kɔ̃n zɩ̃̀ri ɛgɛɛnɔ

[1] À mɛnamao kɔ̃n ma yɔ̃nkɔkɛɛo féte. Mɔde ée mɛnaa kɔ̀. [2] Lán Luda è
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá nà, lɛn mɛ́ɛ kpaa lɛ se a yã musu. Ma a kpa gɔ̃ mɛ̀n dooa,
àmbe Kirisi ũ, lɛ mà a kpãsãa nɔkparɛ lɛzii ũ. [3] Lán mlɛ̃̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Awauzi nà
à à sã̀sã, vĩa e ma kũu kɛ̀ eé a laasuu likɔ̃aare lɛ se, lɛ à a nana Kirisia gbãsĩ
sai kɔ̃n nɔ̀sɛo do tó. [4] Tó gbɛ̃ke mɔ̀ à Yesu yã kɛ̀ bɔ̀ ado kɔ̃n wa pɔ́o waazi
kɛ̀are, eè wezi aaga. Eè ninii kɛ̀ bɔ̀ ado kɔ̃n kɛ̀ á sìo sí, eè baaru nnaa kɛ̀
bɔ̀ ado kɔ̃n kɛ̀ á mào ma. [5] Mɛ́ɛ daa má kɛ̃sãna zĩ̀ri kɛ̀ a ń díɛ bíta mɔ̀nɔzi
yãke guuro. [6] Baa tó ma lɛ́ nnaro, má dɔ̃na vĩ. Wá ɔ̀dɔaare a píngi tɛ̃tɛ̃ntɛ̃
yã píngi guu.

[7] Kɛ̀ ma baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia waazi kɛ̀are pɔ́sinaawaa sai, ben
ma a zĩnda bùsa a kaarana yãnzi, ma taari kɛ̀n yɔ́? [8] Ma sɔsi pãndenɔ takii
kɛ̀, ma a asaia èḿma, lɛ mà e mà zĩi kɛo a tɛ́ yãnzi. [9] Gurɔɔ kɛ̀ má kúao, tó pɔ́
e kɛ̃sãama, mɛɛ̀ ĩa da gbɛ̃kearo. Wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Masedonia bùsunnɔ mɔ̀mɛ
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ èe kɛ̃sãamaao. Mɛ́ɛ we mà kɛ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro, bensɔ̃ mɛ́ we
mà kɛ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro. [10] Kɔ̃n Kirisi yãpuraa kɛ̀ kú ma guuo, gbɛ̃ke é
kpámɛ mà lɛ́ pì gbɛ̃ Girisi bùsunlo. [11] Bɔ́yãnzin má ò lɛzi? Ludaa dɔ̃ kɛ̀ má
yeazi.

[12] Yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ, mɛ́gɔ̃ kɛɛmɛ, lɛ mà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩ lɛɛkɔ̃zi kɔ̃n wa pɔ́onɔ
kãsãa kɛ̃ɛ kɔ̃n ń lɛ́gbɛ̃nanɔ. [13] Gbɛ̃ beee takanɔ nɛ́ zĩ̀ri ɛgɛɛnɔmɛ! Zĩkɛri
mɔnafikideenɔmɛ! Aɔ̃è li Kirisi zĩ̀rinɔ ũ. [14] Yãbɔnsaɛnlo. Baa Setãn pì è
li gupura malaika ũ se. [15] Zaakɛ lɛmɛ, tó à zĩkɛrinɔ lì yã maaa zĩkɛrinɔ ũ,
yãbɔnsaɛnlo. Zãazãa aɔ̃é ń yãkɛna gbɛ̀ e.

Pɔlu nawɛ̃akɛna a zĩ̀rikɛɛ guu

[16] Ma ɛara mɛ́ɛ oo dɔ, gbɛ̃ke tón ma gwa yɔ̃nkɔɔ ũro. Tó lɛn sɔ̃ro, àgɔ̃ ma
diɛɛ lán yɔ̃nkɔɔ bà, lɛ mà e mà lɛ́ gbɛ̃ féte. [17] Yã kɛ̀ mɛ́ɛ oo, Dii bé à ma danlo.
Lɛ́ kɛ̀ mɛ́ɛ gbɛ̃ɛ ma zĩnda náanɛkɛna guu, mɛ́ɛ gbɛ̃ɛ mìsaikɛɛ guumɛ. [18] Zaakɛ
gbɛ̃nɔɔ e lɛ́ gbɛ̃ɛ ń zĩnda yã musu pari, mapi se mɛ́ gbɛ̃. [19] Zaakɛ a ɔ̃ndɔ̃rinɔ
eè mɛna fɔ̃ kɔ̃n mìsaideenɔ kɔ̃n pɔnnaao. [20] Tó wèe a kɛɛ zɔ̀nɔ ũ, tó wèe a
aru mii, tó wèe a takii kɛɛ, tó wèe dɛnlaa ɔdɔɔaare, tó wèe a swãn kɛɛ, eè
mɛna fɔ̃. [21] Yãpuramɛ, wá busɛ kɔ̃n yã beeenɔ kɛnao! Beee kɛ̀mɛ wíyã ũ!
Mɔde pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ náanɛkɛna, èe à lɛ́ gbɛ̃ɛ, má à náanɛkɛna se. Mɛ́ɛ beee oo
yɔ̃nkɔkɛɛ guumɛ. [22] Eberunɔn ń ũɔ́? Àmbe ma ũ se. Isarailinɔn ń ũɔ́? Àmbe
ma ũ se. Ibraĩ boriinɔn ń ũɔ́? Àmbe ma ũ se. [23] Kirisi zĩkɛrinɔn ń ũɔ́? Má à
zĩkɛri ũ dɛńla. Mɛ́ɛ oo lán ĩadee bàmɛ. Ma zĩi kɛ̀ dɛńla, wà ma da kpɛ́siaan
dɛńla, má a gbɛ̃na gɛ̃̀n lɛ́ dɔ̃ro, ma kuuna gaa lɛ́zĩ gɛ̃̀n lɛ́ vĩro. [24] Yudanɔ ma
gbɛ̃ kɔ̃n flão̖ lɛ́ baplaa mɛ̀n dosai ai gɛ̃̀n sɔɔro. [25] Wà ma lɛlɛ kɔ̃n gòo gɛ̃̀n
aagɔ̃. Wà ma papa kɔ̃n gbɛ̀o gɛ̃̀n do. Góro'itɛ lɛ́ kùɛmao gɛ̃̀n aagɔ̃, ma kɛ
gurɔ do ísiaa guu fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. [26] Ma wɛ́tɛgana paridee guu mɛɛ̀gɔ̃
kú kari guu: Swa kari, kpãi wɛ́ɛdewɛnɔ kari, Yudanɔ kari, bori pãndenɔ
kari, wɛ́tɛ guu kari, sɛ̃̀tɛ kari, ísia kari, Yesude ɛgɛɛnɔ kari. [27] Ma zĩ gbãaa
kɛ̀ kɔ̃n wãwãao, ma itɛ̃ kɛ̀ à gɛ̃̀n lɛ́ vĩro, nɔaa ma dɛ, ímii ma dɛ, mɛɛ̀gɔ̃ kuu
pɔ́blee sai gɛ̃̀n baaagɔ̃, má tɛ́ bũu ĩa guu. [28] À kpaaanɔ ona baasi sɔsinɔ
píngi laasuu è ĩa dama lán guu e dɔɔ nà. [29] Dé bé eé busa, mà gí busazii?
Dén weé kɛ̃ zɛ́a à gí ɔ̃mazii?

[30] Tó à kɔ̃ sìo mà lɛ́ gbɛ̃, mɛ́ gbɛ̃ ma gbãasaikɛɛ musumɛ. [31] Luda wa Dii
Yesu Kirisi Dee dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ ɛgɛɛ tooro. Wàgɔ̃ à sáabu kpaa gurɔ píngi! [32] Gurɔɔ
kɛ̀ má kú Damasiku, ben kí Areta asakpaa bè wà wɛ́tɛ pì bĩilɛnɔ dãkpa, lɛ

wà e wà ma kũ yãnzi, 33 ben wà ma bɔ windo guu, wà ma pita kɔ̃n bào
gbíi guu bĩi kpɛɛ, ben ma bàa sì.

12

Pɔlu wɛ́ɛgupu'ena

1 À kṹ tiasi mà lɛ́ gbɛ̃. Baa kɛ̀ à àre vĩro, mɛ́ lɛ́ pá wɛ́ɛgupu'enanɔa kɔ̃n yã
kɛ̀ Dii ɔ̀dɔamɛɛnɔo sa. 2 Má gbɛ̃ke dɔ̃ Kirisi guu, wà à sɛ̀ wà gàao ai ludambɛ
aagɔ̃deen, à wɛ̃̀ gɛ̃ro dosain yɛ̀. À gàa kɔ̃n mɛ̀on yɔ́, mɛ̀ sain yɔ́, má dɔ̃ro, sé
Luda. 3 Má dɔ̃ kɛ̀ wà adee pì sɛ̀ wà gàao ai auzɛnnammɛ. À gàa kɔ̃n mɛ̀on
yɔ́, mɛ̀ sain yɔ́, Luda bé à dɔ̃. 4 À yã kɛ̀ è sí oroo mà, kɛ̀ gbɛ̃ntee é fɔ̃ à tɔ̃kɛ̃roo.
5 Mɛ́ lɛ́ gbɛ̃ adee yã musu, mɛ́ gbɛ̃ ma zĩnda yã musuro, sé ma gbãasaikɛɛ
yã. 6 Baa tó mɛ́ lɛ́ gbɛ̃, èe kɛ má yɔ̃nkɔnlo, zaakɛ yãpuraan mɛ́ o. Mɔde
mɛ́ lɛ́ gbɛ̃ro, lɛ gbɛ̃ke tón ma diɛ dɛ pɔ́ kɛ̀ à èma ke yã kɛ̀ à mà ma lɛ́nlaro.
7 Lɛ màton ĩa dã yã bíta kɛ̀ Ludaa ɔ̀dɔamɛɛnɔ musuro yãnzi, à pɔ́ sɔ̀tɔ ma
mɛ̀ guu Setãn zɪ̃̀ri ũ, àgɔ̃ wɛ́ɛ tãama, lɛ màton ĩa dãro yãnzi. 8 Ma wɛ́ɛ kɛ̀
Diia gɛ̃̀n aagɔ̃ yã pì musu, lɛ à pɔ́ pì bɔ ma mɛ̀n, 9 ben à bèmɛ, a gbɛ̃kɛɛ
kɛ̀ eè kɛmɛɛ mɔ̀ma. Gbãasaikɛɛ guun a gbãa papana è bɔn. Beee yãnzi
mɛ́ lɛ́ gbɛ̃ kɔ̃n pɔnnaao ma gbãasaikɛɛ musu, lɛ Kirisi gbãaa gɔ̃ kú ma guu.
10 Àmbe à tò mɛɛ̀ pɔnnaa kɛ kɔ̃n gbãasaikɛɛo kɔ̃n wídammao kɔ̃n nawɛ̃ao kɔ̃n
ĩadammao kɔ̃n wɛ́ɛtãmmao Kirisi yãnzi, zaakɛ gurɔɔ kɛ̀ ma gbãaa kɛ̃̀sãman
mɛɛ̀gɔ̃ gbãa.

Kɔrintideenɔ yã Pɔlu kũna gbãa

11 Ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀, ámbe a ma dan. Ámbe à dɛ yã à ma sáabu kpá. Baa
tó má kuu pɔ́ke ũro, má kɛ̃sãna zɪ̃̀ri kɛ̀ a ń díɛ bíta mɔ̀nɔzi yãke guuro.
12 Ma a zɪ̃̀rikɛɛ ɔ̀dɔaare kɔ̃n mɛnao maamaa sèedakɛnanɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ
kɔ̃n dabuyãnɔ guu. 13 Bɔ́ bé à a kɛ̃sã sɔsi kpaaanɔa? Ke kɛ̀ mɛ́ɛ gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ
asoo ũro yãnzimɛ? À sùu kɛmao kɔ̃n taari beeeo! 14 Tia sa ma soru kɛ̀ mà
mɔ́ a kiia à gɛ̃̀n aagɔ̃deeo, mɛ́ sɔ̃ gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro. Ámbe mɛ́ɛ a wɛtɛɛ, èe
kɛ a pɔ́nɔn mɛ́ɛ wɛtɛɛro. Zaakɛ denɔ bé wè auziki diɛ ń nɛ́nɔnɛ, èe kɛ nɛ́nɔ
bé wè diɛńnɛro. 15 Mɛ́ fɔ̃ mà pɔ́ kɛ̀ má vĩi dɛare píngi, mà a zĩnda kpáawa
kɔ̃n pɔnnaao. Tó ma yeazina e kaara, a yemazina é lagon yɔ́? 16 Baa kɛ̀
a wezi kɛ̀ mɛ́ɛ gɔ̃are asoo ũro, gbɛ̃nɔ è be wɛ́ɛzɛ̃rin ma ũ, ma pɔ́ sìawa kɔ̃n
ɔ̃ndɔ̃ɔo. 17 Ma a ble gbɛ̃ kɛ̀ ma ń zĩawaanɔ ke gãzĩɔ́? 18 Ma kúɛ kɛ̀ Titunɛ à gá
a kiia, ben ma wa gbɛ̃ndoo dànɛ. Titu a blen yɔ́? Wa nɔ̀sɛ dɔ̃nkɔ̃nloo? Wa
tuuba dɔ̃nkɔ̃nloo?

19 Ée daa yã wée bɔkii wɛtɛɛn yɔ́? Lɛnlo! Wée yã oo kɔ̃n Luda dɔ̃nao
kuuna Kirisi guumɛ. Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, ma beee òare píngi a kãsãpɛɛna
yãnzimɛ. 20 Vĩa e ma kũu kɛ̀ tó ma mɔ a kiia, mɛ́ a le lán má yezi nàro, bensɔ̃
é ma e lán ée kpákpaa nàro. Mɛ́ɛ vĩa kɛɛ swèenɛ kɔ̃n nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo kɔ̃n pɔfɛ̃o
kɔ̃n aĩa pãsĩo kɔ̃n kɔ̃yakanao kɔ̃n kɔ̃penao kɔ̃n ĩadãnao kɔ̃n zɔkakanao.
21 Vĩa e ma kũu kɛ̀ tó ma ɛara ma mɔ a kiia, ma Luda é tó wí ma kũ a aɛzĩ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀ yã, aɔ̃ gbãsĩ kɛ̀, aɔ̃ pãpãa kɛ̀, aɔ̃ wísaiyã kɛ̀nɔ, tó aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ
liɛ wà mì kɛ̃̀ yã pìnɔaro, mɛ́ pɔsiaa kɛńyo.

13

Lɛ́dammana zãa

1 À gɛ̃n aagɔ̃deen yɛ̀ kɛ̀ mɛ́ mɔ́ a gwa. Wè yã píngi yãpuraa ma sèedade
gɔ̃ɔn plaaa ke gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ lɛ́zĩ. 2 Ma gĩakɛ ma lɛ́ dà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀nɔa
yã kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ dɔ ma mɔna a kiia gɛ̃n plaadeeo, tia ma ɛara mɛ́ɛ lɛ́
daaḿma dɔ baa kɛ̀ má kúaoro, tó ma ɛara ma mɔ dɔ, mɛ́ ń gbɛ̃ke tóro yoo.
3 Ée sèeda wɛtɛɛ kɛ̀ Kirisi e yã oo ma gãzĩn yɔ́? Tɔ̀! Èe kɛ Kirisi gbãaa sainlo,
à gbãa a tɛ́. 4 Baa kɛ̀ à gà lía gbãasaikɛɛ guu, à kuu tia kɔ̃n Luda gbãaaomɛ.
Lɛmɛ kuuna à guu wá kú kɔ̃n gbãasaikɛɛo lɛ se, mɔde wégɔ̃ kúo a tɛ́ kɔ̃n
Luda gbãaao.

5 À a zĩnda tàasi kɛ à gwa, tó á kú Yesu Kirisi náanɛkɛna guu. À kɛkɛ à a
zĩnda gwa. Á dɔ̃ kɛ̀ Kirisi kú a guuroo? Tó lɛnlo, a funamɛ. 6 Má dɔ̃ kɛ̀ é
e kɛ̀ wée furo. 7 Wée wɛ́ɛ kɛɛ Ludaa, lɛ àton à zaa ke kɛro. Èe kɛ lɛ gbɛ̃nɔ
wa zĩ sáabu kpá yãnzinlo, lɛ à à maaa kɛ yãnzimɛ, baa tó wèe wa gwaa
gbɛ̃ funanɔ ũ. 8 Wé fɔ̃ wà bɔ yãpuraa kpɛɛro, sé wà zɛ́o. 9 Tó wá gbãa vĩro
bensɔ̃ á gbãa, wa pɔɔ ègɔ̃ nnamɛ. Weè adua kɛare, lɛ à kɛkɛ à bɔ maa. 10 Ma
yã beeenɔ kɛ̃are kɛ̀ má kúaoro, lɛ tó ma mɔ, màton kɛare pãsĩ kɔ̃n iko kɛ̀ Dii
kpàmaaoro. À kpàma a kãsãpɛɛna yãnzimɛ, èe kɛ a lɛɛna yãnzinlo.

11 Tɔ̀, ma gbɛ̃nɔ, à pɔnnaa kɛ. À yã kɛkɛ à bɔ maa. À ma lɛ́damma ma.
À lɛ́dolɛ kɛ àgɔ̃ nna kɔ̃o, Luda yenzide aafiadee gɔ̃ kúao. 12 À ì kpákɔ̃a kɔ̃n
Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanao. Luda gbɛ̃nɔ ì kpàawa ń píngi. 13 Dii Yesu Kirisi
gbɛ̃kɛɛ kɛare, Luda gɔ̃ yeazi, kɔ̃gbɛ̃kɛɛ gɔ̃ kú a tɛ́ kɔ̃n Luda Ninio a píngi.

GALATIANƆ

Baaru nna pãndee kuuro

1-2 Mamɔma Pɔlu Luda zı̃ri kɔ̃n ma Yesude daa kɛ̀ wá lɛdoonɔ píngi,
wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̃̀ sɔsi kɛ̀ kú Galatia bùsu guunɔ deenɔnɛ. Ma zı̃̀rikɛɛ
e bɔ gbɛ̃nɔ kiia ke gbɛ̃ntee gãzĩro, Yesu Kirisi kɔ̃n De Luda kɛ̀ à à fɛ̀ɛ bɔna
gaan-o bé à ma zĩ. 3 Wa De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba
aafia. 4 Kirisi gì a wɛ̃̀ndizi wa De Luda pɔyezia, à wa durun kɛ̃̀we, lɛ à wa
bɔ anduna tia zaaa kɛ̀kiin. 5 Luda bé à gakui vĩ gurɔ píngi! Aami.

6 Kɛ̀ ée kpɛɛ lii Luda kɛ̀ à a sisi a gbɛ̃kɛɛ guunɛ kpakpaa lɛ, à aɛ dɔ̀ zɛ́
pãndea, yã pì bɔ̀ ma saɛ maamaa. 7 Baaru nna pãnde kee kuuro. Gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ yezi wà Kirisi baaru pì liɛnɔɔ e a liikɔ̃amɛ. 8 Baa tó wapinɔ ke malaika
kɛ̀ bɔ̀ ludambɛ baaru nnaa kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n kɛ̀ wá òareeoro waazi kɛ̀are, Luda
láari kɛa. 9 Wá òare yã bensɔ̃ mɛ́ɛ ooare dɔ, tó gbɛ̃ke baaru nnaa kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́
kɔ̃n kɛ̀ á màoro waazi kɛ̀are, Luda láari kɛa.

10 Mɛ́ɛ sáabu wɛtɛɛ gbɛ̃nteean yɔ́, ke Luda? Mɛ́ɛ wɛtɛɛ ma yã ká
gbɛ̃nteenɛn yɔ́? Tó gbɛ̃nteen má yezi à káńnɛ ai tia, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi zɔ̀blerin
ma ũro.

Yesu Pɔlu sɛna a zı̃̀ri ũ

11 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi à dɔ̃ kɛ̀ baaru nnaa kɛ̀ mɛɛ̀ kpáaree e bɔ gbɛ̃ntee
kiiaro. 12 Mɛ́ɛ ma gbɛ̃ntee kiiaro, gbɛ̃ke bé à dàmɛro, Yesu Kirisi bé à bɔ̀ à
mɔ̀omɛ.

13 Á mà lán má kuu nà yã Yudanɔ dɔnzizɛn. Ma wɛ́ɛ tã̀ Luda sɔsi gbɛ̃nɔa
pãsĩpãsĩ, má wɛ̀tɛ mà ń kaatɛ. 14 Ma Yudanɔ dɔnzizɛ pì yã kũ̀ ɔplaplaa dɛ
ma sáanɔla pari, ma aĩa dɛńla wa dezinɔ fɛɛakaarayã pì guu. 15 Mɔde Luda
ma diɛ a pɔ́ ũ zaa ma da gbɛɛɛn. Kɛ̀ ma sisina a gbɛ̃kɛɛ guu gurɔɔ kàmɛ,
16 ben à a Nɛ́ gbàrɛma, lɛ mà à baaru nnaa kpá bori pãndenɔnɛ. Mɛ́ɛ gá
dada gbɛ̃ke gãzĩro, 17 mɛ́ɛ gá Yerusalɛmu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu zı̃̀rinɔ ũ ma ãanɔ
kiiaro, ma gaa Larubunɔ bùsun gɔ̃ɔmɛ, ben ma ɛara ma su Damasiku.

18 Wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ gbɛran ma gaa Yerusalɛmu, lɛ wà kɔ̃ dɔ̃ kɔ̃n Pitao, ben ma
kɛo gurɔ gɛ̃ro. 19 Mɛ́ɛ zı̃̀ri pãnde ero, sé Dii dãaro Yemisi. 20 Yã kɛ̀ má
kɛ̃̀aree pì, má sì kɔ̃n Ludao kɛ̀ ɛgɛɛn má tòro. 21 Beee gbɛran ma gaa Siria
bùsun kɔ̃n Silisia bùsuo. 22 Gurɔ beeea Kirisi sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔɔ e
wɛ́ɛ simalɛro, 23 mɔde aɔ̃ɔ mà wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ́ɛ tãamma yã bé èe dɔnzizɛ
kɛ̀ à wɛ̀tɛ à kaatɛ pì waazi kɛ tia sa, 24 ben aɔ̃ Luda tɔ́ bɔ̀ ma yã musu.

2

Pɔlu kɔ̃yãmana kɔ̃n zı̃̀ri kpaaanɔ

1 Wɛ̃̀ gɛ̃ro dosai gbɛra ma ɛara ma gaa Yerusalɛmu kɔ̃n Banabao. Ma
Titu sɛ̀, à gàawao se. 2 Ma gaa gwe, kɛ̀ Luda bé à bɔ̀ à mɔ̀mazi à bè mà gá
yãnzimɛ. Ben ma baaru nnaa kɛ̀ mɛɛ̀ kpá bori pãndenɔnɛ bɔ̀kɔ̃tɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
dɛ gbɛ̃nsi ũunɔnɛ ńtɛ̃ɛ, lɛ zĩi kɛ̀ má kɛ̀ kɔ̃n kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛo tón kɛ pãro. 3 Titu kɛ̀
wá lɛdo, baa kɔ̃n a Girikikɛɛo, aɔ̃ɔe gã naa à bã̀ngu kɛro. 4 Yã pì fɛ̀ɛ Yesude
ɛgɛɛ kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀wazi kpãinɔ musumɛ. Aɔ̃ gɛ̃̀wazi lɛ wà wa wɛ̃ɛnɛkɛna Kirisi
Yesu guu asii gwa aɔ̃ wa da zɔ̀blenammɛ, 5 ben weè we wà mì sìɛńnɛro
baa féte, lɛ à e àgɔ̃ baaru nnaa pì yãpura kũna yãnzi. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń gwaa

gbɛ̃nsi ũunɔɔ e yãke kaaramɛro. Lán aɔ̃ɔ dɛ nà e kɛmɛ yãke ũro, zaakɛ
Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro. 7 Aɔ̃ɔ è Luda baaru nna kpana bori pãndenɔnɛ
nàmɛ ma ɔzĩ, lán à à kpana Yudanɔnɛ nà Pitanɛ a ɔzĩ nà. 8 Zaakɛ lán Luda
zĩi kɛ̀ Pita gãzĩ nà a zĩ̀rikɛ yã musu Yudanɔ tɛ́, lɛn à zĩi kɛ̀ ma gãzĩ bori
pãndenɔ tɛ́ lɛ. 9 Yemisi kɔ̃n Pitao kɔ̃n Yohana kɛ̀ wèe ń gwaa Luda sɔsi
wesagba ũunɔ gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛɛ dɔ̃̀, ben aɔ̃ ɔ kpàwa, wamɔwa kɔ̃n
Banabao kɔ̃gbɛ̃kɛɛ sèeda ũ. Aɔ̃ɔ sì wà gá bori pãndenɔ kiia, aɔ̃mɔnnɔ sɔ̃
Yudanɔ kiia. 10 Yã kɛ̀ aɔ̃ɔ yezin yɛ̀, ń takaasideenɔ yã gɔ̃ dɔwagu. Gurɔ
beeea sɔ̃ wa mɛ̀ wã̀ kɔ̃n à kɛnao kɔ̀.

Yesu náanɛkɛna bé è wa mì sí

11 Kɛ̀ Pita mɔ̀ Antiɔku, ma ginɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, kɛ̀ à zã̀ yãa yãnzi. 12 Zaakɛ ai
Yemisi zĩ̀rinɔ gɔ̃ gá ká, è pɔ́ ble kɔ̃n bori pãndenɔomɛ. Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben à
bɔ̀ru kpɛɛ à kɛ̃̀ḿma, kɛ̀ èe vĩa kɛɛ Yuda kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n bã̀ngukɛna yãonɔnɛ
yãnzi. 13 Yuda kpaaanɔ nàa mɔnafikikɛna pì guu. Baa Banaba se aɔ̃ à gà
wà nàḿma. 14 Kɛ̀ má è aɔ̃ baaru nna yãpura kũna a zɛ́aro, má ò Pitanɛ aɔ̃
píngi wáa: N Yuda ina ń kuu lán bori pãnde bà, èe kɛ lán Yuda bànlo. À kɛ̀
dia nɛɛ̀ gã na bori pãndenɔa, lɛ aɔ̃gɔ̃ Yudanɔ yã kũna?

15 Yudanɔn wa ũ ina guu, bori pãnde durunkɛrinɔn wa ũro. 16 Mɔde
wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ke è bɔ maa doka pì kɛna yãnziro, séde Yesu Kirisi náanɛkɛna
ado. Baa wapinɔ, wa Kirisi Yesu náanɛ kɛ̀, lɛ wà e wà bɔ maa wa Kirisi
náanɛkɛna pì yãnzimɛ, èe kɛ doka pì kɛna yãnzinlo, zaakɛ gbɛ̃ke è bɔ maa
dokakũna yãnziro. 17 Gurɔɔ kɛ̀ wée wɛtɛɛ wà bɔ maa Kirisi guu, tó wá è
durunkɛrinɔn wa ũ se, beee bè Kirisi e durun gbaa zɛ́n yɔ́? Auo! 18 Tó ma
ɛara mɛ́ɛ doka kɛ̀ má gbòro kɛkɛɛ, doka pì taarideen ma ũ gwe. 19 Zaakɛ
ma gɔ̃ gɛ̀ ũ doka pì musu, ben ma kpɛɛ lìnɛ, lɛ màgɔ̃ kuu Luda pɔ́ ũ yãnzi.
Ma ga lía kɔ̃n Kirisio. 20 Mámbe má kuu dɔro, Kirisi bé à kú ma guu. Tia
sa ma gbɛ̃nteekɛɛ guu má kú Luda Nɛ́ kɛ̀ yemazi à gì a wɛ̃̀ndizi ma yãnzi
náanɛkɛna guumɛ. 21 Mɛ́ɛ Luda gbɛ̃kɛɛ da pãro. Tó gbɛ̃ è bɔ maa doka pì
yãnzimɛ, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi gà pãmɛ.

3

Musa doka kɔ̃n ludanaanɛkɛnao

1 A Galatia mìsaideenɔ! Wà pɔ́ dàawan yɔ́? Wa Yesu Kirisi gana lía ɔ̀dɔaare
à è sãnsãn. 2 Má yezi mà yã mɛ̀n doo gbekaawa. A Luda Nini è dokakũna
yãnzin yɔ́, ke yã kɛ̀ á mà pì náanɛkɛna yãnzimɛ? 3 À kɛ̀ dia a gɔ̃ mìsaideenɔ
ũ lán kɛ̀ bà? A naa kɔ̃n Luda Nini gbãaao, ben ée mì dɛɛ kɔ̃n a zĩnda
gbãaaoɔ́? 4 A nawɛ̃a bíta kɛ̀ pãn yɔ́? Auo, èe kɛ pãro. 5 Luda a Ninii kpàawa,
à dabuyãnɔ kɛ̀ a tɛ́ a dokakũna yãnzin yɔ́, ke yã kɛ̀ á mà pì náanɛkɛna
yãnzimɛ?

6 À gwa Ibraĩa. À Luda náanɛ kɛ̀, ben Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀
à kɛ̀ yãnzi. 7 Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda náanɛ kɛɛnɔ bé Ibraĩ boriinɔ ũ.
8 Luda yã takada gĩakɛ à à baaru kpà Ibraĩnɛ à bè, Luda é aubarika da
bori píngin à gãzĩ, zaakɛ Luda yã takada pì gĩakɛ à dɔ̃ kɛ̀ Luda é tó yã bɔ
nna kɔ̃n bori pãndenɔ a náanɛ kɛ̀ aɔ̃é kɛ yãnzi. 9 Lɛn Luda è aubarika da
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛɛnɔn lɛ, lán à kɛ̀ a náanɛkɛri Ibraĩnɛ nà. 10 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀
kɔ̃n dokakũnao gɔ̃̀ láari pɔ́ ũmɛ, zaakɛ à kɛ̃na Luda yãn wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú doka takada guunɔ kũna píngi a zɛ́aroo nɛ́ láari pɔ́mɛ. 11 Wá dɔ̃
sãnsãn kɛ̀ Luda è tó yã bɔ̀ńyo nna dokakũna yãnziro, zaakɛ wà bè, gbɛ̃

kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ yãnzi bé eégɔ̃ kuu. 12 Doka e kɔ̃
e kɔ̃n ludanaanɛkɛnaoro, zaakɛ wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀, adee é wɛ̃̀ndi e à
guu. 13 Kirisi gɔ̃̀ láari pɔ́ ũ wa gɛ̃ɛ ũ, à wa bɔ doka láari guu, zaakɛ à kɛ̃na
Luda yãn wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ wà lògo lía nɛ́ láari pɔ́mɛ. 14 Beee kɛ̀ lɛ lɛ aubarika
kɛ̀ Ludaa dà Ibraĩn e à gɔ̃ bori pãndenɔnɛ Kirisi Yesu gãzĩmɛ, lɛ wà Ninii
kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ e à náanɛkɛna yãnzi.

Musa doka kɔ̃n Luda lɛ́gbɛ̃nao

15 Ma gbɛ̃nɔ, gbɛ̃ntee yãkɛna takan mɛ́ɛ ooare. Tó gbɛ̃ lɛ́gbɛ dìɛ, bensɔ̃ à
sèedadeenɔ vĩ, weé fɔ̃ wà gbororo, weé fɔ̃ wà yãke kaaranlo. 16 Lɛn Luda
lɛ́ gbɛ̃̀ Ibraĩnɛ lɛ kɔ̃n à boriio. Luda yã takada e be kɔ̃n à boriinɔ lán gbɛ̃
pariinɔn à tɛ́ḿma bàro, à bè kɔ̃n à boriiomɛ. Gbɛ̃ mɛ̀n don à tɛ́a, àmbe Kirisi
ũ. 17 Yã kɛ̀ má yezi mà oon yɛ̀: Luda gĩakɛ à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ yã à bè a bà égɔ̃ kúo.
Wɛ̃̀ wàa plaa kɔ̃n mɛ̀n baaakurio gbɛran doka mɔ̀. Doka pì é fɔ̃ à lɛ́gbɛ̃na
pì gbororo, eé fɔ̃ à à kɛ pãro. 18 Tó wè Luda aubarika e dokakũna guu,
ɛ̃ndɛ̃ èe bɔ à lɛ́gbɛ̃na guu dɔro. Mɔde Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ibraĩnɛ, kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ
yãnzimɛ. 19 Bɔ́yãnzi à doka dìɛzi dɔɔ? À doka kàara ai Ibraĩ borii kɛ̀ Luda
lɛ́ gbɛ̃̀ à yã musu gɔ̃ mɔ́mɛ, lɛ gbɛ̃nɔ e wà dɔ̃ kɛ̀ wà dɛ taarideenɔ ũ Luda
kiia yãnzi. Luda a doka pì kpà malaikanɔa, aɔ̃ nà yãkɛkɛrinɛ a ɔzĩ, à diɛ
gbɛ̃nɔnɛ. 20 Luda lɛ́gbɛ̃na sɔ̃, à yãmɛ ado, à bà kú kɔ̃n yãkɛkɛrioro.

21 Tɔ̀, doka pì bɔ̀ Luda lɛ́gbɛ̃na kpɛɛn yɔ́? Lɛnlo! Tó doka kɛ̀ è wɛ̃̀ndi
kpáḿma kuu yã, lɛ wa bɔ maa doka pì yãnzi. 22 À kɛ̃na Luda yãn wà bè,
durun gbɛ̃ sãnda píngi kà kpɛ́n, lɛ aubarika kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ pì e à gɔ̃ Yesu
Kirisi náanɛkɛrinɔ pɔ́ ũ à náanɛ kɛ̀ aɔ̃e kɛɛ pì yãnzi.

23 Zaalɛ Yesunaanɛkɛna e mɔ́ro, doka wa ka kpɛ́n, à wa kũna pisinanɔ
ũ ai Yesunaanɛkɛna kɛ̀ èe mɔɔ gàa à bɔ̀o gupuraaa. 24 Lɛn doka pì dɛ wa
gwàri ũ lɛ yã ai Kirisi gɔ̃ mɔ́, lɛ yã bɔwao nna à náanɛkɛna yãnzi. 25 Lán
Yesunaanɛkɛna sù nà sa, wa bɔ wa gwàri yãn.

26 Kuuna Kirisi Yesu guu á dɛ Luda nɛ́nɔ ũ a píngi à náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi,
27 zaakɛ amɔa kɛ̀ a batisi kɛ̀ Kirisi pɔ́ ũunɔ, a Kirisi dà sɛ̀ɛ. 28 Yudanɔ kɔ̃n
bori pãndenɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔɔ doodona kɔ̃nɛro,
zaakɛ a píngi pɔ́ dɔ̃nkɔ̃n a ũ kuuna Kirisi Yesu guu. 29 Tó á dɛ Kirisi pɔ́ ũ, á
dɛ Ibraĩ boriinɔ ũmɛ, bensɔ̃ á dɛ aubarika kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ blèrinɔ ũ.

4

1 Mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ kɛ̀ túbibleri dɛ nɛ́ ũ, baa tó à de auzikinɔɔ dɛ à pɔ́ ũ
píngi, à dɛ zɔ̀laro. 2 È mì siɛ gwàrinɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ ai gurɔɔ kɛ̀ à dee dìɛa.
3 Lɛn wapinɔ se, gurɔɔ kɛ̀ wée kàsa kũro, weè zɔ̀ ble anduna pɔ́ kɛ̀ wè mì
siɛńnɛnɔnɛ. 4 Kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ Ludaa dìɛ kà, à a Nɛ́ zɩ̀, wà à ì gbɛ̃ntee ina ũ Musa
doka guu, 5 lɛ à wamɔwa kɛ̀ wée zɔ̀ blee Musa dokanɛnɔ bo, wà gɔ̃ à nɛ́nɔ
ũ. 6 Luda a Nɛ́ Ninii dà wa swɛ̃̀ guu, kɛ̀ wá dɛ à nɛ́nɔ ũ yãnzi. Ninii pì è wii
lɛ́ à be: Baa, ma De! 7 Beee yãnzi zɔ̀n n ũ dɔro, nɛ́n n ũ. Lán Luda nɛ́n n ũ
nà, à n kɛ a túbibleri ũmɛ.

Pɔlu bídikɛna Galatianɔ yãa

8 Gurɔɔ kɛ̀ á Luda dɔ̃ro, eè dɔ pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda ũroonɔzi. 9 Lán á Luda dɔ̃ nà
tia sa, atɛ̃nsa kɛ̀ Ludaa a dɔ̃, bɔ́yãnzi a ɛara ée aɛ dɔɔ pɔ́ gina futa gbãasai
pìnɔazi dɔɔ? Bɔ́yãnzin a ɛara á yezi à dɔńzi dɔzi? 10 Eè gurɔ kenɔ kɔ̃n mɔ

kenɔ kɔ̃n zĩbaa kenɔ kɔ̃n wɛ̃ kenɔ tɛ̃ bo. 11 Vĩa ma kũ a yã musu. Ase zĩ pãan
má kɛ̀ a tɛ́ɔ́?
12 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa, à gɔ̃ lán ma bà, zaakɛ ma gɔ̃ lán a bà. Ée
taari kɛmɛ yãro. 13 Á dɔ̃ kɛ̀ gyãkɛna guun ma baaru nnaa kpàare káaku.
14 Baa kɛ̀ ma gyãkɛna kɛ̀are yɔ̃agwana ũ, ée kya kámaguro, ée lóu sumaro,
a ma si lán Luda malaika kesɔ̃ Kirisi Yesu bàmɛ. 15 Aubarika kɛ̀ ée kɛɛmɛ
yãa kɛ̀ diaa? Mɛ́ fɔ̃ mà o a yã musu mà be, tó eé sí kɛ yã, lɛ a a wɛ́ɛ bɔ̀bɔ
á kpàma. 16 Kɛ̀ ma yãpuraa òare yãnzin ma gɔ̃ a zanguri ũzi saɔ́? 17 Gbɛ̃
mɔ̀nɔ mɛ̀ wɑ̃̀ kɔ̃n a yão, mɔde à maaa yãnzinlo. Aɔ̃ɔ yezi à kɛ̃wamɛ, lɛ à
nańma. 18 Mɛ̀wãna kɔ̃n gbɛ̃ yão à maaa yãnzi bé à nna. Ma mɛ̀ wɑ̃̀ kɔ̃n a
yão gurɔ píngimɛ, èe kɛ gurɔɔ kɛ̀ má kúao adonlo. 19 Ma nɛ́ yenzideenɔ, mɛ́ɛ
a ina wãwãa kɛɛ dɔ ai Kirisi gɔ̃ sɔ̀ kɛ a guu. 20 Má yezi màgɔ̃ kúao tia, lɛ mà
a yã'ona liɛ, zaakɛ ma bídi kɛ̀ a yãamɛ.

Agyara kɔ̃n Sarao

21 À omɛ, amɔa kɛ̀ á yezi doka gɔ̃ iko vĩawaanɔ, ée yã kɛ̀ à kɛ̃na Musa
doka takada guu maroo? 22 Wà bè Ibraĩ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn plaa. À à doo
ì kɔ̃n zɔ̀omɛ, ben à à doo ì kɔ̃n wɛ̃ɛnɛo. 23 Zɔ̀ pì nɛ́ ì gbɛ̃nteekɛɛ guumɛ,
ben wɛ̃ɛnɛ a pɔ́ ì Luda lɛ́gbɛ̃na yãnzi. 24 Nɔgbɛ̃ pìnɔ yã dɛwe yáasi taka
ũ, Luda bà kuunańyo yã lɛo plaaa ũ. À doo bɔ̀ Sinai kpii kiiamɛ, è zɔ̀kɛɛ
ińnɛ. Àmbe Agyara ũ. 25 À dɛ Sinai kpiii kɛ̀ kú Larubunɔ bùsun yáasi taka
ũ. Yerusalɛmu tiaa dɛ à ũ dɔ, zaakɛ èe zɔ̀ blee kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngimɛ.
26 Yerusalɛmu kɛ̀ kú musun wɛ̃ɛnɛ ũ. Àmbe wa da ũ. 27 Zaakɛ à kɛ̃na Luda
yãn wà bè:

Ǹ pɔnnaa kɛ, n pãaa kɛ̀ nɛ́ɛ nɛ́ iro!

Ǹ guda kɛ, mmɔn kɛ̀ nɛ́ɛ nɔ̀wãwãa kɛro!

Zaakɛ mmɔn kɛ̀ n zã pã kpànzi,

n nɛ́ parii dɛ nɔgbɛ̃ kɛ̀ a zã aɛ dɔ̀a pɔ́la.

28 Amɔanɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda lɛ́gbɛ̃na nɛ́nɔn a ũ lán Isaaku bà. 29 Nɛ́ kɛ̀ wà
ì gbɛ̃nteekɛɛ guu ĩa dà nɛ́ kɛ̀ wà ì kɔ̃n Luda Nini gbãaaoa. Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n
à tiaao. 30 À kɛ̃na Luda yãn diamɛ? Wà bè: Ǹ pɛ́ zɔ̀ pìa kɔ̃n a nɛ́o, zaakɛ zɔ̀
nɛ́ é túbi ble kɔ̃n wɛ̃ɛnɛ nɛ́oro. 31 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, zɔ̀ nɛ́nɔn wa ũro,
wɛ̃ɛnɛ nɛ́nɔn wa ũ.

5

Gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ Kirisi guu

1 Gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ yãnzin Kirisi wa bozi. À zɛo gíngin, àton tó wà ɛara wà
bà káare a yĩn zɔ̀nɔ ũ dɔro.

2 Mamɔma Pɔlu mɛ́ɛ ooare, tó á tò wà bɑ̃̀ngu kɛ̀are, Kirisi é kaarana
kɛarero. 3 Ma ɛara má ò, ma kaaraare, gbɛ̃ kɛ̀ tò wà bɑ̃̀ngu kɛ̀are, séto
à mì siɛ Musa dokanɛ píngi. 4 Amɔa kɛ̀ ée wɛtɛɛ à bɔ maa doka guunɔ, a a
zĩnda kɛ̃ Kirisia, a kɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛa. 5 Yesu náanɛkɛna guu wá bɔna maaa
tãmaa vĩ, wa wɛ́ɛ dɔzi kɔ̃n à Ninii gbãaao. 6 Kirisi Yesu guu bɑ̃̀ngukɛna ke
bɑ̃̀ngukɛnasai yãke vĩro, séde Yesu náanɛkɛna kɛ̀ è yenzi ińnɛ.

7 Ée gaa aɛ yã maamaa. Dé bé à tɛna yãpuraazi zɛ́ zɔ̃̀aree? 8 Yã kɛ̀ a à zɛ́
è e bɔ Luda kɛ̀ à a sisi à a sɛɛ kiiaro. 9 Burɛdi ɛ̃zɛ̃ nɛ́ngo è flawadɛna sɛ́sɛ
píngi. 10 Má a náanɛ vĩ Dii guu, kɛ̀ é nɔ̀sɛ pãnde daro. Gbɛ̃ kɛ̀ èe a liikɔ̃a sɔ̃
é a zĩ gbɛ̀ e, baa démɛ. 11 Mapi sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, tó bɑ̃̀ngukɛna waazin mɛ́ɛ kɛɛ

ai gbȁa, bɔ́yãnzin wèe wɛ́ɛ tãamazi dɔɔ? Tó lɛmɛ, lɛ Kirisi gana lía yã é ɔ̃
gbɛ̃kearo. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a liikɔ̃a kɔ̃n bȁngukɛyãonɔ gá wà ń zĩnda fɛ̀ɛ kɛ se.
13 Amɔanɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda a sisi à gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũmɛ, mɔde àton tó a
gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũu pì gɔ̃are pɔyezikɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ mì siɛkɔ̃nɛ kɔ̃n yenzio,
14 zaakɛ yã mɛ̀n doo kɛ̀kiin Musa doka píngi mì ũ: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán
n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 15 Tó ée swaa tɛ̃tɛ̃ɛkɔ̃a ée kɔ̃ sósoo, à làakari kɛ kɔ̃kaatɛnazi.

Luda Nini dɔnnɛna aɛ

16 Mɛ́ɛ ooare, à tó Luda Ninii dɔare aɛ, a gbɛ̃nteekɛpɔyezi é mì dɛ. 17 A
gbɛ̃nteekɛpɔyezi è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda Nini pɔ́oro, bensɔ̃ Luda Nini pɔyezi è kɔ̃
sɛ́ kɔ̃n a gbɛ̃nteekɛpɔoro. Aɔ̃è gíkɔ̃zimɛ, beee yãnzi eè fɔ̃ à yã kɛ̀ á yezi kɛro.
18 Tó Luda Ninii e dɔɔare aɛ, doka iko vĩawaro.
19 Wá wa gbɛ̃nteekɛdanɔ dɔ̃ sãnsãn: Pãpãkɛna, gbãsĩkɛna, wísaiyã,
20 tãagbãgbãna, ɛ̃zɛ̃dekɛɛ, zangu, swèe, nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ, nɔ̀sɛwãaa,
dɛnlawɛtɛna, kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana, kɔ̃kpaatɛtɛna, 21 kɛna kɔ̃o ĩi, wɛ̃dɛna,
kɔ̃kɔ̃pãpã'ona kɔ̃n yã beee takanɔ. Ma à lɛ́ dàawa lán má dàawa nà yã,
yã beee taka kɛ̀rinɔ é kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia blero.
22 Luda Nini sɔ̃ è yenzi ińnɛ kɔ̃n pɔnnaao kɔ̃n aafiao kɔ̃n mɛnao kɔ̃n
gbɛ̃kɛɛo kɔ̃n maakɛnao kɔ̃n náanɛo 23 kɔ̃n busɛkɛɛo kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃ɔo.
Doka ke è gí yã beeenɔ takaziro. 24 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Kirisi Yesu pɔ́ ũunɔ ń
gbɛ̃nteekɛda pà lía kɔ̃n a pɔ́nidɛnanɔ kɔ̃n a pɔyezinɔ lɛdo. 25 Lán wá kú
Luda Nini gãzĩ nà, wà à dɔ̀rɔ sɛ́. 26 Wàtongɔ̃ wada vĩro, wàton kɔ̃ dɔkɔ̃aro,
wàton nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá kɔ̃oro.

6

Ɔdana kɔ̃a

1 Ma gbɛ̃nɔ, tó a gbɛ̃ke gà à sȁsã à durun kɛ̀, amɔa kɛ̀ Luda Ninii e dɔɔare
aɛnɔ à gɔ̃gɔ̃o busɛbusɛ, à làakari kɛ lɛ wàton a yɔ̃ wà gwa sero. 2 Àgae kɔ̃ aso
sɛ́. Ée Kirisi doka papaan gwe. 3 Tó gbɛ̃kee e a zĩnda gwaa pɔ́ke ũ, bensɔ̃ à
kuu pɔ́ke ũro, èe a zĩnda sãsãamɛ. 4 Baade a yãkɛna tàasi kɛ, gbasa à ĩa dã.
Àton a yã lɛkɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃ pãnde pɔ́oro, 5 zaakɛ baade é a zĩnda aso sɛ́mɛ.
6 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe Luda yã daanɛ, à a auziki li a dannɛrinɛ.
7 Àton a zĩnda kɛkɛro, Ludaa e sí faboro. Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ tɔ̃̀n è kɛ̃. 8 Tó gbɛ̃ tɔ̃̀
a gbɛ̃nteekɛdaa, eé kaatɛna inɛ. Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ Luda Nini dɔnɛna aɛ guu sɔ̃,
eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo inɛ. 9 Wàton kpasa kɔ̃n maakɛnaoro, zaakɛ tó wée
kámma booro, wé àre e a gurɔɔa. 10 Beee yãnzi tó wa zɛ́ è, wàgae à maaa kɛ
baade píngine, atɛ̃nsa wa Yesu náanɛkɛri daanɔ.

Lɛ́zamma

11 À wɛ̃zã gbèregbere kɛ̀ má kɛ̃ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔo gwa sa.
12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yã kɛɛ gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ yãnzinɔ bé wèe gã naaawa kɔ̃n
bȁngukɛyão, lɛ wàton wɛ́ɛ tãḿma zɛna kɔ̃n Kirisi gana lía yãoro yãnzi.
13 Baa bȁngukɛri pìnɔ see doka kũnaro. Aɔ̃ɔ yezi à bȁngu kɛ, lɛ wà e wà
ĩa dã a sèeda pì yã musu yãnzimɛ. 14 Mɛ́ ĩa dã pɔ́ke yã musuro, séde wa
Dii Yesu Kirisi gana lía yã baasiro, zaakɛ beee yãnzi anduna gɔ̃̀mɛ gɛ̀ ũzi
bensɔ̃ ma gɔ̃ gɛ̀ ũ andunanɛ. 15 Bȁngukɛna ke bȁngukɛnasai yãke vĩro, séde
gɔ̃na gbɛ̃ dufu ũu. 16 Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì kũnanɔnɛ, à ń gba aafia.
Aɔ̃mbe Isaraili yãpuraanɔ ũ.

17 Zaa gbȁa gbɛ̃ke tón wɛ́ɛ tãma dɔro. Ĩaa kɛ̀ wà dàma Yesu yãnzi bɔ̀gbɛ
kpɛ́ kú ma mɛ̀a.
18 Ma gbɛ̃nɔ, wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare! Aami.

ƐFESUDEENƆ

Gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa kɛ̀we Kirisi guu
1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zı̃̀ri Luda pɔyezina guu, mámbe ma takada
kɛ̀ kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e Kirisi Yesu náanɛ kɛɛ zaa Ɛfesunɔnɛ. 2 Wa De Luda
kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpá! Wa kuuna Kirisi guu Luda a
Ninii aubarika píngi dàwagu zaa musu. 4 À wa sɛ a guu anduna kaɛna ã, lɛ
wa kuuna gɔ̃ dɛnɛ adona see sai. Yenzi guu 5 à gĩakɛ à wa diɛ a nɛ́nɔ ũ Yesu
Kirisi gãzĩ lán èe wɛtɛɛ a pɔyezi guu nà, 6 lɛ à tɔ́ bɔ a gbɛ̃kɛ gakuidee kɛ̀ à
kɛ̀we a Nɛ́ yenzidee guu yãnzi. 7 À guu à wa bo kɔ̃n a aruo. À wa taarinɔ
kɛ̃̀we a gbɛ̃kɛ bíta 8 kɛ̀ à kɛ̀we à gɛ̃̀ ɔla yãnzi. Ɔndɔ̃ píngi kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ píngio
guu 9 à tò wa a pɔyezi asii dɔ̃̀ lán à zɛ̀o à kɛ Kirisi gãzĩ nà. 10 Tó à pɔyezi
pì kɛgurɔɔ kà, eé pɔ́ píngi kakɔ̃a Kirisi ń Mìdeenɛ, pɔ́ kɛ̀ kú musu kɔ̃n tɔɔtɛo
píngi. 11 Luda kɛ̀ è yã píngi kɛ lán à zɛ̀o a pɔyezi guu nà gĩakɛ à wa diɛ lán
èe wɛtɛɛ nà, à wa sɛ a pɔ́ ũ Kirisi guu, 12 lɛ wamɔwa kɛ̀ wa wɛ́ɛ dɔ Kirisizi
zaa káakunɔ wàgɔ̃ dɛ à tɔ́ gakuide bɔ̀rinɔ ũ. 13 Apinɔ sɔ̃, a yãpura yã mà, a
baaru nnaa kɛ̀ à a mì sì pì sì. À guu Luda a zĩnda sèeda kɛ̀awa à Ninii kɛ̀ à
à lɛ́ gbɛ̃̀ ũ. 14 Àmbe túbi kɛ̀ wé e kpɛ́gaau ũ ai Luda gɔ̃ gá a gbɛ̃nɔ bo, lɛ aɔ̃ à
tɔ́ gakuidee bɔ yãnzi.

Pɔlu aduakɛna Ɛfesudeenɔnɛ
15 Beee yãnzi zaa gurɔɔ kɛ̀ ma a Dii Yesu náanɛkɛna mà kɔ̃n yenzi kɛ̀ á
vĩ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ ń píngi, 16 mɛ́ɛ kámma bo kɔ̃n Luda sáabukpanao a yã
musuro. A yã ègɔ̃ dɔmagu ma aduakɛna guu. 17 Mɛɛ̀ wɛ́ɛ kɛ kɛ̀ De gakuide,
wa Dii Yesu Kirisi Luda à a gba ɔ̃ndɔ̃ à a wɛ́ɛ kɛ̃are kɔ̃n a Ninii gbãaao, lɛ
à e à à dɔ̃ wásawasa. 18 Mɛɛ̀ wɛ́ɛ kɛa à a nɔ̀sɛ wɛ̃are, lɛ à e à tãmaa kɛ̀ à a sisia
dɔ̃, à túbi gakuidee auziki kɛ̀ à dìɛ a gbɛ̃nɔnɛ 19 kɔ̃n a gbãa bíta bɔnsaɛ kɛ̀ èe
zĩi kɛɛ wamɔwa kɛ̀ weè à náanɛ kɛɛnɔ guuo. Gbãa bíta pì zĩi kɛ̀ Kirisi guu
20 gurɔɔ kɛ̀ Luda à fɛ̀ɛ gaan à à vɛ̃̀ɛ a ɔplaazi zaa musu. 21 Gwen Kirisi dɛn
kpatablerinɔ kɔ̃n ikodeenɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n diinɔla ń píngi kɔ̃n tɔ́ kɛ̀ wè
mì siɛńnɛnɔ píngi. Èe kɛ anduna tiaa kɛ̀kii adonlo, kɔ̃n à kɛ̀ eé mɔ́omɛ dɔ.
22 Ludaa tò à iko vĩ pɔ́ píngia, ben à à dìɛ baabɔ píngi mìdee ũ sɔsinɛ. 23 Sɔsi
pìn Kirisi mɛ̀ ũ, à dɛ Kirisi kɛ̀ è pɔ́ píngi papa gu píngia papana ũ.

2

Fɛɛ bɔna gaan gɛ̃na wɛ̃̀ndin
1 Á dɛ yã gɛ̀nɔ ũ Ludanɛ a taarinɔ kɔ̃n a durunnɔ yãnzi. 2 Á tɛ́
anduna kɛ̀ki tuubazi, a mì sìɛ ĩa gbãadeenɔ kínanɛ, Setãn kɛ̀ kpɛ́ dɔna
ludayãmarisaideenɔnɛ aɛ pì. 3 Wa píngi wá dɛ lán ń bà yã se. Weè pɔ́ kɛ̀
wa mɛ̀ yezi kɔ̃n yã kɛ̀ wa pɔɔ gbào kɛ. Wa ina guu wá dɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda é
pɔfɛ̃ pitaḿmanɔ ũ lán danɔ bà, 4 mɔde Luda sùu bíta, à yenzi vĩwe maamaa.
5 Gurɔɔ kɛ̀ wá dɛ gɛ̀nɔ ũ wa taarinɔ yãnzi, à wa fɛɛ kɔ̃n Kirisio lɛdo. À a mì
sì a gbɛ̃kɛɛ guu. 6 Kirisi Yesu guu à wa sɛ à wa vɛ̃ɛo zaa musu, 7 lɛ à e à a
gbɛ̃kɛ bíta bɔnsaɛ ɔdɔańnɛ anduna kɛ̀ eé mɔ́ guu yãnzi yã maaa kɛ̀ à kɛ̀we
kuuna Kirisi Yesu guu musu. 8 Luda a mì sì a gbɛ̃kɛɛ guu Yesu náanɛ kɛ̀
á kɛ̀ yãnzi. Beee e bɔ a kiianlo, Luda bé à a gba. 9 A mìsina e bɔ a yãkɛna

gãzĩnlo, lɛ gbɛ̃ke tón ĩa dãoro yãnzi. 10 Luda ɔgbɛn wa ũ. Kirisi Yesu guu à
wa kɛ lɛ wàgɔ̃ kú kɔ̃n yã maaa kɛ̀ à gĩakɛ à dìɛwee kɛnao.

Gɔ̃na mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ Kirisi guu

11 Amɔa kɛ̀ á dɛ bori pãndenɔ ũ ina guu, à laasuu lɛ́ a kuuna ziia.
Bȁngudeenɔ è beare gɛfɔɔdeenɔ, mɔde aɔ̃ bȁngukɛna dɛ gbɛ̃ntee ɔgbɛ ũmɛ.
12 Gurɔ beeea á kuu Kirisi sai, á dɛ gbɛ̃ zȉtɔnɔ ũ Isarailinɔnɛ. A baka kú
Luda bà kuunańyo kɔ̃n à lɛ́gbɛ̃ńnɛnao guuro. Á kú anduna guu tãmaa sai
ludadɔ̃sai. 13 Kirisi Yesu guu tia, amɔa kɛ̀ á zȁ kɔ̃n Ludao yãanɔ a sɔ̃zi kĩi
kɔ̃n Kirisi aru gbãaao. 14 Àmbe wa kuuna kɔ̃o nnaa ũ, à tò Yudanɔ kɔ̃n bori
pãndenɔ gɔ̀ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ. À mɛ̀ guu à íbɛtɛ kɛ̀ da ń dagura bĩi ũu gbòro, 15 à
Musa doka kpà guuzi kɔ̃n à yãdiɛnanɔ, lɛ à tó aɔ̃ plaa ń píngi gɔ̃ao gbɛ̃ dufu
mɛ̀n doo ũ. Lɛn à ń kɛ́ kɔ̃o nna lɛ. 16 À íbɛtɛ yȁa, à ń plaa ń píngi kɛ̀ nna kɔ̃n
Ludao mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ pì guu a gana lía yãnzi. 17 À mɔ̀ à kɛna nna kɔ̃n Ludao
baaru kpà amɔa kɛ̀ á zȁ kɔ̃n Ludaonɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kĩionɔ dɔ. 18 Kirisi
yãnzi wa píngi wá zɛ́ vĩ wà sɔ̃ De Ludazi kɔ̃n à Nini dɔ̃nkɔ̃ gbãaao.
19 Beee yãnzi á dɛ gbɛ̃ zȉtɔnɔ ke bɔ̀amɔnɔ ũ dɔro, a gɔ̃ bɛdeenɔ ũ kɔ̃n Luda
gbɛ̃nɔ, à uadeenɔ. 20 Ámbe kpɛ́ kɛ̀ Ludaa bò ɛ̃ɛ kɛ̀ zȉrinɔ kɔ̃n annabinɔɔ dàɛa
ũ, bensɔ̃ Kirisi Yesun à ɛ̃daɛgbɛ ũ. 21 À guun kpɛ́ pɔ́ píngi è kɔ̃ kũn, ègɔ̃ gbãa
Luda kpɛ́ ũ Dii guu. 22 À guu apinɔ se, á dɛ kpɛ́ pì bobɔnɔ ũ, ámbe Luda
Nini kúkii ũ.

3

Pɔlu zĩkɛna bori pãndenɔ tɛ́

1 Beee bé à tò mamɔma Pɔlu má dɛ pisina ũ Kirisi Yesunɛ a bori pãndenɔ
yãnzi. 2 Ée ma lán Luda a gbɛ̃kɛkɛnnɛna zĩi dàmɛ mà kɛ a tɛ́roo? 3 Luda a
asiiyã ɔ̀dɔamɛ, má kɛ̃̀are féte kɔ̀. 4 Tó a à kyó kɛ̀, é fɔ̃ à dɔ̃ lán ma wɛ́ɛ kɛ̃̀ nà
Kirisi asiiyã musu. 5 Luda e yã pì o gbɛ̃kenɛ yãro, ben tia sa à ɔ̀dɔa a zȉrinɔ
kɔ̃n a annabinɔnɛ kɔ̃n a Ninii gbãaao. 6 Yã kɛ̀ utɛna yãa pìn yɛ̀: Kirisi Yesu
guu baaru nna mana yãnzi bori pãndenɔ gɔ̀ Luda túbiblerinɔ ũ lɛdo kɔ̃n
Yudanɔ, aɔ̃ gɔ̀ńyo mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ. Aɔ̃ baka kú lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̀ guu. 7 Ma
gɔ̃ baaru nnaa pì kpàri ũ gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ yãnzi kɔ̃n à gbãaa kɛ̀ èe zĩi
kɛɛ ma guuo. 8 Mamɔma kɛ̀ má kɛ̃sãna Luda gbɛ̃nɔ tɛ́, Luda gbaa pì dàmɛ,
ben mɛ́ɛ Kirisi auziki yãanasai baaru kpaa bori pãndenɔnɛ, 9 mɛ́ɛ asiiyã
kɛ̀ Ludaa e wɛtɛɛ gbɛ̃ sãnda píngine bɔɔńnɛ gupuraaa. Asiiyã pì utɛna Luda
kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀ kiia zaa káaku, 10 ben tia sa à tò kpatablerinɔ kɔ̃n ikodee kɛ̀
aɔ̃ kú musunɔ a ɔ̃ndɔ̃ bori pariinɔ dɔ̃ sɔsi gãzĩ. 11 Luda pɔyezi kɛ̀ kuu zaa
gurɔ píngi pì lɛ́ pàpa Kirisi Yesu wa Dii gãzĩ. 12 À guu wá zɛ́ vĩ wà sɔ̃ Ludazi
kɔ̃n swɛ̃̀o kpaɛna à náanɛkɛna yãnzi. 13 Beee yãnzi ma wɛ́ɛ kɛ̀awa àton tó
a nɔ̀sɛ yaka nawɛ̃a kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ a musu yãnziro. A bɔna maaa yãnzimɛ.

Kirisi yenzi

14 Beee yãnzi mɛɛ̀ kúɛ De Ludanɛ. 15 À kiian à bɛdee kɛ̀ aɔ̃ kú musu kɔ̃n
tɔɔtɛonɔ ń tɔ́ èn ń píngi. 16 Mɛɛ̀ wɛ́ɛ kɛa à a gba gbãaa a nɔ̀sɛ guu kɔ̃n a Ninii
gbãaao a auziki gakuide lɛ́n, 17 lɛ Kirisi vɛ̃ɛ a swɛ̃̀n a náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi,
a kãsãpɛɛna gɔ̃ gbãa yenzi guu, 18 lɛ à e à à yenzi yàasa kɔ̃n à gbȁao kɔ̃n à
lezĩo kɔ̃n à lɔ̀o gbázɛ dɔ̃ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ píngi, 19 lɛ à e à à yenzi kɛ̀ weé fɔ̃
wà à lɛ́ dɔ̃ píngiroo dɔ̃, Luda papana píngi pɛkɔ̃rɛawa.

[20] Luda bíta! Eé fɔ̃ à kɛwe dɛ lán weè à wɛ́ɛ kɛ ke weè à laasuu lɛ́ nàla
maamaa kɔ̃n gbãaa kɛ̀ èe zĩi kɛɛ wa guuo. [21] Wàgɔ̃ à tɔ́ bɔɔ sɔsi kɔ̃n Kirisi
Yesuo guu ai wa boriia gurɔ sãnda píngi! Aami.

4

Mɛ̀dɔ̃nkɔ̃kɛna

[1] Mamɔma kɛ̀ má dɛ pisina ũ Diinɛ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa a kuuna gɔ̃ dɛ lán
Luda a sisi àgɔ̃ dɛ nà. [2] À kɔ̃ fɔ̃ àgɔ̃ yekɔ̃zi zĩndabusana guu kɔ̃n nɔ̀sɛyĩio kɔ̃n
mɛnao. [3] À wɛ́ɛ tã àgɔ̃ lɛ́dolɛ kɛ̀ bɔ̀ Luda Nini kiia vĩ bà kɛ̀ è a dɔkɔ̃a ũ. [4] Mɛ̀
mɛ̀n domɛ, bensɔ̃ Ninii pì mɛ̀n domɛ. Lɛn tãmaa kɛ̀ Luda a sisia mɛ̀n do lɛ
se. [5] Dii mɛ̀n do bensɔ̃ dɔnzizɛ mɛ̀n do kɔ̃n batisi mɛ̀n dooo. [6] Luda mɛ̀n
domɛ wa píngi De ũ. Àmbe à iko vĩ wa baadea, ègɔ̃ zĩi kɛɛ wa baade píngi
guu, à kú kɔ̃n wa baade píngio.

[7] Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ wa baadenɛ, lán à gba dàwe nà lɛ́n. [8] Beee yãnzi à kɛ̃na
Luda yãn wà bè:

Kɛ̀ à fɛ̀ɛ à tà musu, à dɔ̀ zɪ̀zɔnɔnɛ aɛ,
à gba dà gbɛ̃nɔnɛ.

[9] À fɛɛ à tana musu beee dɛ diamɛ? Beee bè à pìta ai tɔɔtɛ gĩzĩ gĩa. [10] Gbɛ̃
kɛ̀ pìta pìmɛ gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̀ɛ à tà ludambɛ musumusu ũ, lɛ à gu sãnda píngi
pa. [11] Àmbe à gbɛ̃kenɔ gbà zɛ́ aɔ̃gɔ̃ dɛ zɪ̀rinɔ ũ, gbɛ̃kenɔ annabinɔ, gbɛ̃kenɔ
baarunnakparinɔ, gbɛ̃kenɔ pasitɔnɔ ke yãdannɛrinɔ, [12] lɛ Luda gbɛ̃nɔ gɔ̃
kú à zĩ soru guu, lɛ Kirisi mɛ̀ gbãa kũ, [13] ai wa píngi wàgɔ̃ gá ká Luda Nɛ́
náanɛ dɔ̃nkɔ̃ kɛnaa à dɔ̃na dɔ̃nkɔ̃ guu, lɛ wà gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ ũ Kirisi kɛ̀ pɔ́
píngi pɛ̀kɔ̃rɛa bíta lɛ́n. [14] Tó lɛmɛ wégɔ̃ dɛ nɛ́ féte kɛ̀ wè ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n mɔnafikio
kɛńzi wà ń sãsãnɔ ũ dɔro, kɛ̀ yã dufu dannɛna è ń sɛ́ lán ĩa ke ísɔ̃ bà. [15] Auo,
wé yãpuraa o kɔ̃n yenzio wà gbã yã píngi musu Kirisi kɛ̀ dɛ à mì ũu guu.
[16] À guun mɛ̀gu píngi è kɔ̃ kũn aɔ̃ nakɔ̃a kɔ̃n tĩinɔ gbãaao, ben mɛ̀guunɔ è
zĩi kɛ a zɛ́a, mɛ̀ ègɔ̃ gbãa àgɔ̃ kaara kɔ̃n yenzio.

Kuuna zi kɔ̃n kuuna dufuo

[17] Beee yãnzin mɛ́ɛ yã ooare kɔ̃n Dii tɔ́o, mɛ́ɛ a gbaao làakari. Àtongɔ̃ kuu
lán kifii kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛfutakɛɛ dɔ́ńnɛ aɛnɔ bàro. [18] Aɔ̃ laasuu ń kɛ́ yɔ̃nkɔ, aɔ̃ɔ zã̀
kɔ̃n wɛ̃̀ndi kɛ̀ Luda è kpáḿmao, kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sia, bensɔ̃ aɔ̃ swã gbãaa yãnzi.
[19] Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro, aɔ̃ ń zĩnda kpà wísaiyãa, aɔ̃ɔ dà zaa bori píngi kɛna nii vĩ.
[20] Amɔanɔ sɔ̃, ée Kirisi yã dada lɛro. [21] A à yã mà, ben Yesu guu a yãpuraa
kɛ̀ à vĩi dàda. [22] Wà ɔ̀are à ɔ kpá a dà zii kɛ̀ dɔare aɛzi, kɛ̀ yàka a pɔ́nidɛna
zaaanɔ yãnzi. [23] Wà ɔ̀are à a nɔ̀sɛ liɛ a laasuu gɔ̃ dufu, [24] é dà dufu kɛ̀ Ludaa
kɛ̀ lán a pɔ́ bà sɛ́, a kuuna égɔ̃ adona kuuna yãpuradee ũ yãzɛdekɛna guu.

[25] Beee yãnzi à ɔ kpá mɔnafiki yãzi, a baade gae yãpuraa o a gbɛ̃daaanɛ,
zaakɛ mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔn wa ũ. [26] Tó a pɔ fɛ̃̀, àton durun kɛro. Àton tó ɔfãntɛ̃
gɛ̃ kpɛ́n àgɔ̃ kpɛɛ pɔfɛ̃naro, [27] lɛ àton Ibilisi gba zɛ́ro yãnzi. [28] Gbɛ̃ kɛ̀ è kpãi
o yã kpãi tó. À wɛ́ɛ tã à zĩ maaa kɛ kɔ̃n a ɔɔo, lɛ à pɔ́ e à takaasideenɔ gba.
[29] Àton tó yã zaa ke bɔ a lɛ́nlo, séde à zɛ́dee kɛ̀ eé gbɛ̃ kaara, à kɛ àre ũ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃e maanɔnɛ. [30] Àton Luda Nini kɛ̀ kú adona da pɔsiaanlo. À dɛ sèeda
kɛ̀ Ludaa kɛ̀awa ai a bogurɔzĩ ũ. [31] Àton kɛ ĩi kɔ̃n gbɛ̃keoro. À pɔfɛ̃ tó kɔ̃n
pɛ̃tɛ̃o kɔ̃n patana gbãaao kɔ̃n gbɛ̃sɔ̃sɔ̃nao kɔ̃n pãsĩ bori sãnda píngio. [32] Àgɔ̃
gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda vĩ. À sùu kɛ kɔ̃o lán Luda sùu kɛ̀ao nà Kirisi
guu.

5

Kuuna gupuraan

1 Lán á dɛ Luda nɛ́ yenzideenɔ ũ nà, à à zɛ́kpaɛ sɛ́. 2 Lán Kirisi yewazi nà
à gì a wɛ̃̀ndizi wa yãnzi sa'obɔ kɛ̀ à gũ nna Ludanɛ ũ, à tó yekɔ̃zina dɔare
aɛ lɛ se.

3 Lán á dɛ Luda gbɛ̃nɔ ũ nà, èe kɔ̃ sío wà pãpãkɛna ke dà zaa bori píngi
ke wãkũ yã ma a tɛ́ sero. 4 Wísaiyã'ona kɔ̃n yã dɔ̀rɔsai onao kɔ̃n fàadi zaa
bonao e kɔ̃ síaoro dɔ, sé sáabukpana yã. 5 Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ pãpãkɛri ke
dàzaade ke wãkũde ke é kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ble lɛdo kɔ̃n Kirisioro. Pɔ́
kɛ̀ gbɛ̃ è à wãkũ kɛɛ gɔ̃̀ à dii ũmɛ. 6 Àton tó gbɛ̃ke a sãsã kɔ̃n yã pã korioro.
Yã beee takanɔ bé eé tó Luda pɔfɛ̃ pita a yãmarisaideenɔa. 7 Àton tó a bà gɔ̃
kúńyoro. 8 Á kú gusiaan yã, tia sa Dii guu á kú gupuraan. Àgɔ̃ kuu gupura
gbɛ̃nɔ ũ, 9 zaakɛ gupuraa è maa bori sãnda píngi ińnɛ kɔ̃n yãzɛdeeo kɔ̃n
yãpuraao. 10 À yã kɛ̀ è ká Diinɛ dada. 11 A bà tóngɔ̃ kú kɔ̃n gusia yãkɛna
kɛ̀ à kaarana vĩroooro. À yã beeenɔ bɔbɔ gupuraaa. 12 Baa yã kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ è
kɛ asii guu ona nɛ́ wíyãmɛ. 13 Tó wà bɔ̀ kɔ̃n yão gupuraaa, wè à sãnsãn dɔ̃,
14 zaakɛ gupuraa è tó wà pɔ́ píngi e. Beee yãnzi wè be:
I'ori ǹ vu ǹ fɛɛ bɔna gɛ̀nɔ tɛ́,
Kirisi é guu punnɛ.

15 Àgɔ̃ a táa'ona dɔ̃ maamaa. Àtongɔ̃ dɛ yɔ̃nkɔɔnɔ ũro, sé ɔ̃ndɔ̃rinɔ. 16 Àgae
yã kɛ̀ Luda à zɛ́ bɔ̀aree kɛ, zaakɛ gurɔɔ kɛ̀kiinɔɔ zaa. 17 Beee yãnzi àtongɔ̃
mìsaideenɔ ũro, àgɔ̃ dɔ̃ lán Dii pɔyezi dɛ nà. 18 Àtongɔ̃ kú kɔ̃n wɛ̃dɛnaoro,
è pãpãa zĩḿmamɛ, mɔde à tó Luda Nini gɔ̃ zĩi kɛ a guu papana, 19 gbasa à
fàadi bo kɔ̃o kɔ̃n saamuo kɔ̃n Luda tɔ́kpanao kɔ̃n lɛ̀ kɛ̀ Luda Nini è daareeo.
À lɛ̀ sí à Dii tɔ́ kpá a swɛ̃̀ guu, 20 àgɔ̃ De Luda sáabu kɛɛ gurɔ píngi yã píngi
guu kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi tɔ́o. 21 À mì siɛkɔ̃nɛ Kirisi vĩa kɛ̀ á vĩ yãnzi.

Gɔ̃gbɛ̃ kuuna kɔ̃n a naɔ̃o

22 A nɔgbɛ̃nɔ, a baade gae mì siɛ a zãnɛ lán Diin ée kɛɛnɛ bà. 23 Zaakɛ
gɔ̃gbɛ̃n nɔgbɛ̃ mì ũ, lán Kirisi dɛ sɔsi kɛ̀ dɛ à mɛ̀ ũu mì ũ nà kɔ̃n à Mìsirio.
24 Lán sɔsi è mì siɛ Kirisinɛ nà, lɛmɛ se nɔgbɛ̃nɔ gae mì siɛ ń zãnɔnɛ lɛ yã
píngi guu.

25 A gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, a baade gɔ̃ ye a naɔ̃zi lán Kirisi ye sɔsizi nà, à gì a wɛ̃̀ndizi
à yãnzi. 26 À à gbãsĩ bɔ̀n kɔ̃n ío a yã gãzĩ lɛ àgɔ̃ de a pɔ́ ũ, 27 lɛ à à kpan'aɛ
kɛ kɔ̃n gakuio pɔ́gbɛ sai yitookũna sai see sai gbãsĩ sai taari sai. 28 Lɛn à
kɔ̃ sìo gɔ̃gbɛ̃ píngi gɔ̃ ye a naɔ̃zi lɛ lán a zĩnda mɛ̀ bà. Gbɛ̃ kɛ̀ ye a naɔ̃zi ye
a zĩndazimɛ. 29 Gbɛ̃ke è gí a zĩnda mɛ̀ziro. È pɔ́blee kpáa è làakari dɔa lán
Kirisi è kɛ sɔsinɛ nà, 30 kɛ̀ wá dɛ à mɛ̀guunɔ ũ yãnzi. 31 Beee yãnzi gɔ̃gbɛ̃ é
a de kɔ̃n a dao tó, aɔ̃é nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o, aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃ mɛ̀ doo ũ. 32 Asii
bíta kú yã pì guu, má è à dɛ lɛ Kirisi dagura kɔ̃n a sɔsio. 33 Baa kɔ̃n beeeo
à dɛ a yã ũ se dɔ. A baade gɔ̃ ye a naɔ̃zi lán a zĩnda bà. Nɔgbɛ̃ sɔ̃ a zã yã da.

6

Nɛ́nɔ yã

1 A nɛ́nɔ, Dii guu àgae a de kɔ̃n a dao yã ma, zaakɛ beee bé à maa. 2-3 À
bɛɛ lí a de kɔ̃n a daonɛ, lɛ àgɔ̃ aafia à gì kɛ anduna guu. Yã kɛ̀ Ludaa dìɛ
káaku kɔ̃n lɛ́gbɛ̃naon gwe.

4 A denɔ sɔ̃, àton a nɛ́nɔ nɔ̀sɛ yakaro. À ń toto à lɛ́ dam̃ma Yesude nɛ́gwana ũ.

Zɔ̀nɔ yã

5 A zɔ̀nɔ, àgae a anduna kɛ̀ diinɔ yã ma kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n vĩao kɔ̃n luganao,
lán Kirisin ée kɛɛnɛ bà. 6 Àton zĩi kɛńnɛ ń wɛ́ɛ yãnziro. Àgae Luda pɔyezi
kɛ kɔ̃n yãpuraao kɛ̀ ámbe Kirisi zɔ̀nɔ ũ yãnzi. 7 Àgae zĩi kɛ kɔ̃n aĩao lán Diin
ée kɛɛnɛ bà, èe kɛ gbɛ̃nteenlo. 8 Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Dii é baade maakɛna fĩa bonɛ, zɔ̀
kesɔ̃ wɛ̃ɛnɛ.
9 A diinɔ sɔ̃, àgae kɛńnɛ lɛ se. À yã pãsĩ ońnɛna tó. Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃pinɔ kɔ̃n
apinɔo píngi, a Dii kú musu, è yã kɛ gbɛ̃ke wɛ́ɛ yãnziro.

Gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ Ludaa kpàwaanɔ

10 Yã kɛ̀ gɔ̀n yɛ̀: Àgɔ̃ gbãa Dii guu kɔ̃n à iko gbãa bítao. 11 À gɔ̃kɛbɔ kɛ̀
Ludaa kpàawaanɔ da píngi, lɛ à e à zɛ gíngin à Ibilisi ɔ̃ndɔ̃ɔ fɔ̃. 12 Zaakɛ èe
kɛ gbɛ̃nteenɔn wée ɔsi kaańyoro, séde nini zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ. Aɔ̃ɔ dɛ
anduna kɛ̀kii gusia kíblerinɔ ũ kɔ̃n ń mìdeenɔ kɔ̃n ń ikodeenɔ. 13 Beee yãnzi
à gɔ̃kɛbɔ pìnɔ sɛ́ɛ à da píngi, lɛ à fɔ̃ à zɛ à gí gurɔ zaa zĩ, gbasa à gɔ̃ zɛna gíngin
à píngi kɛna gbɛra. 14 Àgɔ̃ zɛna gbãa, à yãpuraa dɔ a pii asaa ũ, à yãzɛdee
da mɔ̀ uta ũ. 15 À kɛna nna kɔ̃n Ludao baaru nnaa kpá kyatee ũ, lɛ àgɔ̃ kú
kɔ̃n soruo. 16 Àgɔ̃ ludanaanɛkɛna kũna sɛngbango ũ gurɔ píngi, lɛ à fɔ̃ à
Setãn kà tɛ́deenɔ dɛ píngi. 17 À mìsina sɛ́ à kú mɔ̀fura ũ, àgɔ̃ Luda yã kɛ̀ dɛ à
Ninii fɛ̃ɛdaa ũ kũna. 18 Àgaegɔ̃ adua kɛɛ gurɔ píngi, àgɔ̃ Luda dɔnlɛ gbekaa
yã píngi guu kɔ̃n à Ninii dɔnnɛ'aɛo. Àgae itɛ̃ kɛ kɔ̃n mɛna bítao, àgɔ̃ adua
kɛɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ ń píngi. 19 À adua kɛmɛ dɔ, lɛ tó mɛ́ɛ yã oo, Luda ma gba
lɛ́ mà a baaru nnaa asii ońnɛ vĩa sai. 20 Baaru nnaa pì yãnzi má dɛ Luda
wɛ́ɛdee kɛ̀ wà dà kpɛ́siaan ũ. Àgɔ̃ adua kɛɛmɛ, lɛ mà baaru nnaa kpá vĩa
sai lán à kɔ̃ sìo mà kpá nà.

Lɛ́zammana

21 Wa gbɛ̃ndo yenzide Tikiku, Dii zĩkɛri náanɛdee é ma baaru kpáare
píngi, lɛ à e àgɔ̃ ma kuuna dɔ̃ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛo. 22 Ma à zl̀awa, lɛ à wa
kuuna oaremɛ, a nɔ̀sɛ e à yĩi kũ.
23 Wa gbɛ̃nɔ, De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio a gba aafia, à a yekɔ̃zina
kaaraare kɔ̃n a ludanaanɛkɛnao. 24 Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye wa Dii
Yesu Kirisizi yãana sainɔnɛ ń píngi.

FILIPIDEENƆ

Pɔlu aduakɛna Filipideenɔnɛ

1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Timɔtio Kirisi Yesu zɔ̀blerinɔ wámbe wa takada kɛ̀
kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Filipinɔnɛ kuuna Kirisi Yesu guu kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
ń dɔnlɛrinɔ. 2 Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Gurɔɔ kɛ̀ a yã dɔ̀magu píngi, mɛɛ̀gɔ̃ ma Luda sáabu kpaamɛ. 4 Ma
aduakɛna guu píngi mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛare a píngi kɔ̃n pɔnnaao, 5 kɛ̀ a ɔ
kàkɔ̃amao baaru nna kpana guu zaa gurɔɔ kɛ̀ á mà ai kɔ̃n a gbã̀ao yãnzi.
6 Má dɔ̃ sãnsãn, lán Luda zĩ maaa dàɛ a tɛ́ nà, eégɔ̃ kɛɛ ai à gá mì dɛo Kirisi
Yesu mɔ́gurɔzĩ. 7 À maa kɛ̀ má a yã kũna a píngi lɛ, zaakɛ a yã kú ma swɛ̃̀n.
Má da kpɛ́siaann yoo, má zɛ kɔ̃n baaru nnaa pìo a yãpura ona yãnzin yoo,
a píngi á baka vĩ zɛ́ kɛ̀ Luda ma gbaa guu. 8 Ludaa dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ a bɛgɛɛ kɛɛ a
píngi kɔ̃n Kirisi Yesu yenzi boriio. 9 Mɛɛ̀ adua kɛɛare, lɛ a yenzi gɔ̃ kaara
àgɔ̃ gaa dɔ̃na guu kɔ̃n wɛ́ɛkɛ̃nao súusu, 10 lɛ à yã kɛ̀ kɔ̃ sìo à kɛɛ dɔ̃, àgɔ̃ kuu
nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ taari sai Kirisi mɔ́gurɔzĩ. 11 Àgɔ̃ pana kɔ̃n yã maaa kɛ̀ è
bɔ Yesu Kirisi kiianɔo, lɛ wà Luda tɔ́ bɔ wà à sáabu kpá.

Kirisin Pɔlu wɛ̃̀ndi ũ

12 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ ma le tɛ́ kà baaru nna gana aɛmmɛ,
13 ben soza kíbɛ dogarinɔ píngi kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔɔ dɔ̃̀ kɛ̀ Kirisi yãnzin wà
ma dà kpɛ́siaanzi. 14 Ma dana kpɛ́siaan yãnzi wa gbɛ̃ parideenɔ Dii náanɛ
kɛ̀ dɛ yãala, ben aɔ̃ kùgbãaa kàara, aɔ̃ɔe Luda yã oo gbɛ̃nɔnɛ vĩa sai.
15 Yãpuramɛ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ è Kirisi yã waazi kɛ dɛnlana yãnzi kɔ̃n
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kɔ̃n nɔ̀sɛ maaao. 16 Gbɛ̃ kɛ̀kiinɔ è kɛ kɔ̃n yenziomɛ,
zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ má zɛna kɔ̃n Yesu baarunnakpanao yãnzin má yina kɛ̀zi.
17 Nɔ̀sɛgɔ̃aanɔdee pìnɔ sɔ̃ è Kirisi yã waazi kɛ dɛnla'ɔdɔannɛna yãnzimɛ, èe
kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛ puraaonlo. Aɔ̃ɔe daa wèe ma kuuna kpɛ́siaan nawɛ̃a kaaramɛ.
18 Yãken yɔ́? Mɔnafiki guun yoo, yãpuraa guun yoo, à píngi dé, wèe Kirisi
yã waazi kɛɛmɛ. Ma pɔɔ nna kɔ̃n beeeo, bensɔ̃ eé ɛara à kɛ nna dɔ, 19 zaakɛ
má dɔ̃ kɛ̀ adua kɛ̀ ée kɛɛmɛ kɔ̃n Yesu Kirisi Ninii dɔnlɛo é tó mà bɔ. 20 Ma
wɛ́ɛ dɔzi, bensɔ̃ má à náanɛ vĩ maamaa, kɛ̀ wí é ma kũ yãke guuro. Tia sa
lán a zii bà kɔ̃n kùgbãaao mɛ́ Kirisi tɔ́ bɔ ma mɛ̀ guu, má kuun yoo kesɔ̃ ma
gan yoo. 21 Zaakɛ Kirisi yãnzin má kuuzi, gaa dɛmɛ àre ũ. 22 Tó ma kuuna
wɛ̃̀ndio dɛmɛ zĩ àredee ũ, má dɔ̃ à kɛ̀ mɛ́ sɛ́ro, 23 ma laasuu kpaatɛnamɛ. Má
yezi mà tá, lɛ màgɔ̃ kú kɔ̃n Kirisio. Gwee maamɛ dɛ gura kɛ̀la zã̀. 24 Mɔde
à maa màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio a yãnzi. 25 Beee yã fɛɛna vĩro. Má dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ gɔ̃ kɛ̀
màgɔ̃ kúao a píngi, lɛ à e à gá aɛ kɔ̃n pɔnnaao ludanaanɛkɛna guu.
26 Lɛn gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ ɛara mà mɔ́ a gwa lɛ, é zɛ́ e à ĩa dã Kirisi Yesu guu
maamaa ma yãnzi. 27 À píngi dé, tó ma mɔ a gwa ke mɛ́ɛ mɔ́ro yoo, à tó
a kuuna kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Kirisi baaru nnaao, lɛ tó mɛ́ɛ a baaru maa, mà ma kɛ̀ á
zɛna gíngin kɔ̃n lɛ́dolɛo, ée ɔsi kaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do baaru nnaa pì zɛ́ yãnzi.
28 Àton tó a ibɛɛnɔ yãke vĩa a kũro. Beee égɔ̃ dɛńnɛ sèeda ũ kɛ̀ aɔ̃ mì pɛ̀
kaatɛnaa, amɔanɔ sɔ̃ é bɔ maa. Luda kɛnan gwe. 29 Zaakɛ Luda a gba zɛ́
à nawɛ̃a kɛ Kirisinɛ, èe kɛ à náanɛkɛna adonlo. 30 Ɔsii kɛ̀ á è mɛ́ɛ kaa yã,
bensɔ̃ á mà mɛ́ɛ kaa ai tia, apinɔ á kú ɔsi dɔ̃nkɔ̃ pì guumɛ.

2

Zĩndabusana

1 Tó a kuuna Kirisi guu lɛ́damma vĩ, tó à yenzi e tɛ́ kaaagu, tó á lɛ́dolɛ
vĩ kɔ̃n à Niniio, tó á kɔ̃ wɛ̃nda vĩ kɔ̃n sùuo, 2 à laasuu dɔ̃nkɔ̃ kɛ, àgɔ̃ yenzi
dɔ̃nkɔ̃ vĩ lɛ́dɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ, pɔyeziyãdɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ, lɛ ma pɔnnaa gɔ̃ papana.
3 Àton yãke kɛ dɛnlana ke yɔ̃kɔ̃kɛna yãnziro. Zĩndabusana guu à a gbɛ̃daaa
diɛ bɛ̀ɛ vĩ dɛ a zĩndala. 4 Gbɛ̃ke tón laasuu lɛ́ a zĩnda mɛ̀n do yãaro, à gbɛ̃
pãndenɔ pɔ́ lɛ́ dɔ. 5 Àgɔ̃ nɔ̀sɛ kɛ̀ Kirisi Yesu vĩi vĩ se.
6 À ludakɛɛ guu èe a zĩnda kɛna sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Ludao yã daro,
7 ben à a zĩnda gwena tòn, à zɩ̃̀rikɛɛ sɛ̀,
à gɔ̃̀ gbɛ̃ntee ũ, à gbɛ̃nteekɛɛ sɛ̀.
8 À a zĩnda bùsa,
à mì sìɛ ai à gàa à gào,
ai líkpangbãroo gaaa.
9 Beee yãnzi Luda à sɛ̀ lezĩ,
à tɔ́ kɛ̀ dɛ tɔ́ píngilaa kpànɛ,
10 lɛ tó wà Yesu tɔ́ sì,
gbɛ̃ sãnda píngi é kúɛnɛ
ludambɛ kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n tɔɔtɛ gĩzĩo,
11 gbɛ̃ sãnda píngi é o a lɛ́o
kɛ̀ Yesu Kirisi bé Dii ũ
De Luda tɔ́bɔna yãnzi.

À guu puńnɛ anduna guu

12 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán eè ma yã ma gurɔɔ kɛ̀ má kúao
nà, atɛ̃nsa kɛ̀ má kúao tia dɔro, àgɔ̃ a bɔna maa lɛ́ paazi kɔ̃n vĩao kɔ̃n
luganao. 13 Zaakɛ Luda bé èe zĩi kɛɛ a guu, lɛ àgɔ̃ ye à pɔyezizi gbasa à
kɛ. 14 À yã píngi kɛ wisɔ̃ kɔ̃n lɛokpaakɔ̃ao sai, 15 lɛ àgɔ̃ taari sai, gbãsĩ sai,
Luda nɛ́ seesaideenɔ ũ tɔ̃ɔrigbɛ̃ sãsãna nɔ̀sɛpãsĩdeenɔ tɛ́, kɛ̀ ée guu puńnɛ
anduna guu lán sɔsɔnɛnɔ bà, 16 àgɔ̃ wɛ̃̀ndi yã kũna, lɛ mà e mà ĩa dãao Kirisi
mɔ́gurɔzĩ yãnzi. Tó ée kɛɛ lɛ, lɛ mɛ́ɛ bà pã lɛ́ro bensɔ̃ mɛ́ɛ zĩ pãa kɛro. 17 Baa
tó ma aru é kwɛ́ɛ a ludanaanɛkɛna sa'o'i ũ, ma pɔɔ égɔ̃ nna, mɛ́ɛ pɔnnaa
kɛɛao a píngi. 18 Apinɔ sɔ̃, à pɔnnaa kɛ lɛ, wà kɛ lɛdo.

Timɔti kɔ̃n Ɛpafarɔdituo

19 Kɔ̃n Dii Yesu aubarikao mɛ́ Timɔti zĩawa tia, lɛ mà e mà a baaru ma,
ma làakari kpáɛ. 20 Má gbɛ̃ke vĩ kɛ̀ à ye a yãzi kɔ̃n yãpuraao lán à bàro.
21 Baade píngi zĩnda yã bé è dɔnɛ aɛ, èe kɛ Yesu Kirisi yãnlo. 22 Á dɔ̃ lán
Timɔti aĩa kɛ̀ nà, à baaru nna zĩi kɛ̀mao lán nɛ́ kɔ̃n a deo bà. 23 Tó má a
zɛna dɔ̃ súusu, má yezi mà à zĩawa gɔ̃ɔ. 24 Má Dii náanɛ vĩ kɛ̀ mɛ́ mɔ́ tia ma
zĩnda.
25 Ma gbɛ̃ Ɛpafarɔditu, ma zĩkɛri daa, ma kɔ̃dɛkɛri daa kɛ̀ a à zɩ̃̀ à dɔmalɛ
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à ni dɛɛnɔ, má è à maa mà à gbarɛawamɛ. 26 Èe a bɛgɛ
kɛɛ a píngi, bensɔ̃ à nɔ̀sɛ yàka, kɛ̀ a à gyãkɛna baaru mà yãnzi. 27 À gyãa
kɛ̀ yãpura ai à kà gana, ben Luda à wɛ̃nda gwà. Èe kɛ àpi adonlo, kɔ̃n
mapiomɛ se, lɛ ma pɔsiaa tón kaararo yãnzi. 28 Beee yãnzin mɛ́ɛ wãa mà
à gbarɛawazi, lɛ a wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, a pɔɔ kɛ nna, ma làakari kpáɛ. 29 À gbãakɛ
kpázi Dii guu kɔ̃n pɔnna bítao. À bɛ̀ɛ lí gbɛ̃ beee takanɛ. 30 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ eé

ga Kirisi zĩ yãnzi. À a zĩnda kpà gaaa, lɛ à e à dɔnlɛ kɛ̀ é fɔ̃ à kɛmɛroo kɛmɛ yãnzi.

3

Kirisi dɔ̃na

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ gɔ̃n yɛ̀: À pɔnnaa kɛ Dii guu. Mɛ́ gí yã kɛ̀ má òare yãa
gbɛ̀ sisiziro. Àmbe aafia ũare. 2 À làakari kɛ lɛwan mɔ̀nɔzi, zaakɛri kɛ̀ aɔ̃è
ń kɛ gyáigyai pìnɔ! 3 Wamɔwa kɛ̀ weè dɔnzi kɛ Ludanɛ kɔ̃n à Ninii gbãaao,
weè ĩa dã Kirisi Yesu guu, weè náanɛ kpá wa zĩnda yãaro wámbe bãngude
yãpuraanɔ ũ. 4 Mapi, má zɛ́ vĩ mà náanɛ kpá ma zĩndaa. Tó gbɛ̃ e daa á
a zĩnda náanɛkɛna, ma pɔ́ dɛàla. 5 Ma bãngu kɛ̀ ma gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ.
Isarailin ma ũ ina guu, Bɛyãmi borii, Eberu bori yãpuraa. Musa doka
musu má kú Farisinɔ gãli guu. 6 Ma aĩa kɛ̀, ma wɛ́ɛ tã sɔsi gbɛ̃nɔa. Yãkɛna
a zɛ́a Musa doka guu, gbɛ̃kee e fɔ̃ à ma taari èro. 7 Mɔde yã kɛ̀ má kũna àre
ũ yãa pìnɔ gɔ̃mɛ àre sai tia Kirisi yãnzi. 8 À kɛ̀ dɛ́ńlaa ma yã píngi dìɛ àre sai
ma Dii Kirisi Yesu dɔ̃na kɛ̀ dɛ à píngila yãnzi. Kirisi pì yãnzin ma ɔ gbàrɛ yã
píngizi bùsa ũzi, lɛ màgɔ̃ à vĩ, 9 màgɔ̃ kú à guu kɔ̃n yã kɛ̀ è tó wà kɛ nna kɔ̃n
Ludao a náanɛkɛna yãnzio. Luda è tó yã bɔńyo nna dokakũna yãnzinlo,
è tó yã bɔńyo nna Kirisi náanɛkɛna yãnzimɛ. 10 Yã kɛ̀ má yezi bé à dɛ mà
Kirisi dɔ̃ kɔ̃n gbãaa kɛ̀ à fɛ̀ɛo bɔna gaan-o, lɛ ma bà gɔ̃ kú à nawɛ̃akɛna guu,
mà gɔ̃ lán à bà à gaa guu 11 gbasa mà gɔ̃ gàafɛɛ ũ.

Pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ pɛɛa lena

12 Èe kɛ má lè pínginlo bensɔ̃ má papana gĩaro. Mɛ́ɛ pɛɛamɛ, lɛ mà yã kɛ̀
Kirisi Yesu ma sɛ a pɔ́ ũ yãnzi sí ma pɔ́ ũ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ sɛ́ kɛ̀ má lè
má kũ kɔ̀ro. Yã mɛ̀n doon mɛ́ɛ kɛɛ, mɛɛ̀ nɔnɔ pɔ́ kɛ̀ kú ma aɛzi, pɔ́ kɛ̀ kú
ma kpɛɛ laasuulɛna sai. 14 Mɛ́ɛ pɛɛ pɔ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ dɔzia, lɛ mà àre kɛ̀ Luda
wa sisia gana musu e Kirisi Yesu gãzĩ. 15 Wamɔwa gbɛ̃ papananɔ, wàgɔ̃
laasuu beee vĩ. Tó á laasuu pãnde vĩ, Luda é a wɛ́ɛ kɛ̃are yã beee musu.
16 À píngi dé, guu kɛ̀ wa kan kɛ̀, wà gá aɛ zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ pì guu.

17 Ma gbɛ̃nɔ, à ma zɛ́kpaɛ sɛ́, lán wa à taka kɛ̀are nà, a wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
kuuna kɔ̃ sìonɔzi. 18 Mɛɛ̀gɔ̃ ooare yã gɛ̀n baaagɔ̃, bensɔ̃ ma ɛara mɛ́ɛ ooare
tia dɔ kɔ̃n wɛ́ɛ'io, gbɛ̃nɔɔ kuu pari kɛ̀ aɔ̃ yãkɛna ń kɛ́ Kirisi gana lía ibɛɛnɔ
ũ. 19 Aɔ̃ mì pɛ̀ kaatɛnaa. Aɔ̃ gbɛɛɛn ń dii ũ, wíyãn ń ĩadãbɔ ũ, anduna yãn
aɔ̃ laasuu ègɔ̃ kúa. 20 Wapinɔ sɔ̃, ludambɛ gbɛ̃nɔn wa ũ, wa wɛ́ɛ dɔ Mìsiri
kɛ̀ eé bɔ gweezi, àmbe Dii Yesu Kirisi ũ. 21 Eé wa mɛ̀ gbãasainɔ li lán a mɛ̀
gakuidee bà kɔ̃n a gbãaa kɛ̀ eé fɔ̃ à tó pɔ́ píngi mì siɛareeo.

4

Lɛ́dammana

1 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzidee kɛ̀ mɛ́ɛ a bɛgɛ kɛɛnɔ, amɔa kɛ̀ á dɛ ma ĩadãbɔ
kɛ̀ mɛɛ̀ pɔnnaa kɛo ũunɔ, àgɔ̃ zɛna gíngin Dii guu lɛ, ma gbɛ̃nɔ.

2 Ma agbaa kpà Yuodianɛ kɔ̃n Sintisio aɔ̃gɔ̃ lɛ́dolɛ vĩ Dii guu. 3 Mmɔn sɔ̃
ma gbɛ̃ndo náanɛde, ma wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹ dɔ nɔgbɛ̃ pìnɔlɛ, zaakɛ aɔ̃ ɔsi kàmao
baaru nna kpana guu kɔ̃n Kɛlɛmɛntio kɔ̃n ma zĩkɛri daanɔ. Aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̀ndi
takadan.

4 Àgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ Dii guu gurɔ píngi. Má òare dɔ, à pɔnnaa kɛ. 5 À a zĩnda
busa baade píngine. Dii mɔna kà kĩi. 6 Àton yãke kãhãn kɛro. Yã píngi guu à
adua kɛ à yã gbeka Ludaa kɔ̃n sáabukɛnao, à a yã'ɔ̃ammanɔ onɛ, 7 eé a nɔ̀sɛ

kɔ̃n a làakario kpáɛare Kirisi Yesu guu. Nɔ̀sɛkpaɛna pì bíta, à dɛ gbɛ̃ntee
dɔ̃nala.
8 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ gɔ̃̀aren yɛ̀: Yã kɛ̀ yãpuraa vĩ bensɔ̃ à bɛ̀ɛ vĩ, yã kɛ̀ zɛ́ vĩ
bensɔ̃ à gbãsĩ vĩro, yã kɛ̀ nna bensɔ̃ à aubarika vĩ, yã kɛ̀ maa bensɔ̃ wè à
sáabu kpá, àgae laasuu lɛ́ yã beeenɔ musu. 9 Yã kɛ̀ má dàare á sì, yã kɛ̀ á mà
ma lɛ́zĩ bensɔ̃ á èma, à yã beeenɔ kɛ, Luda Aafiade égɔ̃ kúao.

Pɔlu Filipideenɔ sáabukpana

10 Ma pɔɔ nna bíta Dii guu, zaakɛ a laasuu ɛ̀ara à sù ma yãa sa. A bà
kúmao zaa zi, mɔde zɛ́n ée ero. 11 Mɛ́ɛ o lɛ kɛ̀ mɛ́ɛ takaasi kɛɛ yãnzinlo,
zaakɛ má dà ma zĩndanɛ màgɔ̃ sáabu vĩ gwena píngi guu. 12 Má takaasikɛna
dɔ̃ bensɔ̃ má nnamana dɔ̃. Gurɔ píngi gu píngia kãna ke nɔaa, pɔ́dinzi ke
pɔ́kɛ̃sãmmana yãke vĩmɛ dɔro. 13 Mɛ́ pɔ́ píngi fɔ̃ Kirisi kɛ̀ è ma gba gbãaa
yãnzi. 14 Baa kɔ̃n beeeo kɛ̀ a bà kú kɔ̃n ma takaasikɛnao, a yã maaa kɛ̀.
15 Filipideenɔ, á dɔ̃ a zĩndanɛ, ma baaru nna kpanaare káaku guu, kɛ̀ ma
bɔ Masedonia bùsun, sɔsi kee kuu kɛ̀ ɔ dàma kɔ̃n ɔɔ bɔkɔ̃tɛoro, sé apinɔ.
16 Baa gurɔɔ kɛ̀ má kú Tɛsalonika, a pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à ni dɛɛnɔ kpa̋sãmɛ dɛ gɛ̋n
doola. 17 Èe kɛ gbaan mɛ́ɛ wɛtɛɛro, a àre kaarana Luda kiian mɛ́ɛ wɛtɛɛ.
18 Ma pɔ́ kɛ̀ á kpa̋sãmɛɛ è, à pàpa ai à dìzi. Ɛpafarɔditu a gbaanɔ kpàma, pɔ́
mɔ̀ma sa. À dɛ sa'obɔ kɛ̀ à gũ nna Ludanɛ bensɔ̃ è kánɛ à sí ũ. 19 Ma Luda é
pɔ́ kɛ̀ á à nii vĩinɔ kpáawa Kirisi Yesu guu à auziki gakuide lɛ́n. 20 Wàgɔ̃ wa
Luda wa De tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi! Aami.

Lɛ́zammana

21 À ì kpá Luda gbɛ̃nɔa ń píngi kuuna Kirisi Yesu guu. Ma gbɛ̃ kɛ̀ wá kú
lɛdoonɔ ì kpàawa. 22 Luda gbɛ̃nɔ ì kpàawa ń píngi, atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Siza
bɛɛnɔ. 23 Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare a niniin.

KƆLƆSEDEENƆ

Sáabukpana kɔ̃n aduakɛnao
1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɪ̀ri Luda pɔyezi guu kɔ̃n wa gbɛ̃ Timɔtio,
wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̃̀ 2 wa gbɛ̃ náanɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú adona Kirisi guu zaa
Kɔlɔsenɔnɛ. Luda wa De gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Gurɔ píngi tó wée adua kɛɛare, weègɔ̃ Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu
kpaamɛ, 4 zaakɛ wa a Kirisi Yesu náanɛkɛna baaru mà kɔ̃n yenzi kɛ̀ á vĩ wa
gbɛ̃nɔnɛo ń píngi, 5 kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔ pɔ́ kɛ̀ diɛnaare ludambɛɛzi yãnzi. A yãpura
yã mà zaa zi baaru nnaa kɛ̀ wá kpàaree guu. 6 Baaru nnaa pì e nɛ́ ii èe
daagula anduna guu píngi, lán à kɛ̀ a tɛ́ nà zaa gurɔɔ kɛ̀ á mà, ben a Luda
gbɛ̃kɛ sãnsãn dɔ̃̀. 7 Wa gbɛ̃ yenzide wa zĩkɛri daa Ɛpafara bé à yã pì dàare
wa gɛ̃ɛ ũ. Kirisi zĩkɛri náanɛdeemɛ, 8 àmbe à yenzi kɛ̀ Luda Nini a kaa òwe.
9 Beee yãnzi zaa gurɔɔ kɛ̀ wa a baaru mà, weègɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛare Ludaa yãana
sai, lɛ à tó à a pɔyezi dɔ̃ wásawasa, à Ninii a gba ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo píngi, 10 lɛ
àgɔ̃ kuu lán Dii yezi nà, a yã píngi kánɛ, lɛ a yã maa píngi kɛna gɔ̃ daagula,
a Luda dɔ̃na gɔ̃ kaara, 11 lɛ àgɔ̃ gbãa yã píngi guu à gbãa gakuide lɛ́n, lɛ à pɔ́
píngi fɔ̃ kɔ̃n mɛnao kɔ̃n pɔnnaao, 12 lɛ àgɔ̃ De Luda sáabu kpaa, zaakɛ à wa
ka baka kɛ̀ à dìɛ a gbɛ̃nɔnɛ gupuraan-a. 13 À wa bɔ gusia ikon, à wa kpa a
Nɛ́ mɛ̀n do yenzide kpatan. 14 À gãzĩn wa gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũ, wa durun kɛ̃̀wa.

Kirisi dɛ pɔ́ píngila
15 Kirisi nɛ́ Luda kɛ̀ wè e kɔ̃n wɛ́ɛoroo takamɛ,
àmbe daudu ũ Luda pɔ́kɛnanɔ tɛ́ píngi.
16 Luda pɔ́ kɛ̀ kú musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀ píngi à gãzĩ,
pɔ́ kɛ̀ wè eenɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wè eroonɔ,
kpatablerinɔn yoo ke diinɔ
ke gbãadeenɔ ke ikodeenɔ.
Pɔ́ píngi bɔ̀ à kiiamɛ,
bensɔ̃ aɔ̃ɔ kuu à pɔ́ ũ.
17 À kuu pɔ́ píngi ã,
pɔ́ píngi kuu à gãzĩmɛ.
18 Àmbe sɔsi kɛ̀ dɛ à mɛ̀ ũu mì ũ.
Àmbe naana ũ, gàafɛɛ káaku ũ,
lɛ à gɔ̃ pɔ́ píngi mìdee ũ.
19 Zaakɛ à kà Ludanɛ a kíkɛ píngi pɛ́kɔ̃rɛa. 20 À tò pɔ́ píngi kɛ̀ao nna à gãzĩ,
pɔ́ kɛ̀ kú tɔɔtɛ ke musunɔn yoo. À aru kɛ̀ kwɛ̀ɛ lía bé à mɔ̀ kɔ̃n kɛna nnaa
pìo.
21 A kɛ̃ Ludaa yã. À ibɛɛnɔn a ũ a laasuu kɔ̃n a zaakɛnanɔ yãnzi, 22 ben
Ludaa tò a kɛao nna Kirisi gana a gbɛ̃nteekɛmɛ guu yãnzi sa, lɛ à a kpan'aɛ
kɛ gbãsĩ sai, see sai, taari sai, 23 tó á zɛna gbãa a ludanaanɛkɛna guu
degena sai gíngin, tó ée kɛ̃ tãmaa kɛ̀ á vĩ baaru nnaa kɛ̀ á mà guuaro. Wà
baaru nnaa pì kpà gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ tɔɔtɛ kɛ̀nɔnɛ píngi kɛ̀ mamɔma Pɔlu, ma
gɔ̃ à kpàri ũ.

Pɔlu sɔsi zĩkɛna
24 Tia sa mɛ́ɛ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ a yãnzio. Nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi
kɛ̀ sɔsi kɛ̀ dɛ à mɛ̀ ũ yãnzi, mɛ́ɛ pɔ́ kɛ̀ gɔ̃̀ papaa ma mɛ̀ guu. 25 Luda zĩi dàmɛ,

ben ma gɔ̃ sɔsi dɔnlɛri ũ. À ma zĩ mà a yã oare papana. [26] Asiiyã kɛ̀ utɛna
gbɛ̃nɔnɛ zaa káaku zaalɛ Ludaa e anduna káɛroo bé à bɔ̀ Luda gbɛ̃nɔnɛ
gupuraaa sa. [27] Ludaa yezi aɔ̃ dɔ̃ lán asiiyã pì gakui bíta nà bori pãndenɔ
kiia. Asii pìn yɛ̀: Kirisi kú a guu, ben a wɛ́ɛ dɔ gakuizi. [28] À waazin weè kɛ
gbɛ̃ píngìnɛ, weè lɛ́ daoḿma, weè yã dao baade píngìnɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ píngio, lɛ
wà gá kɔ̃n baadeo papana Luda aɛzĩ Kirisi guu. [29] Beee yãnzi mɛ́ɛ zĩi kɛɛ,
mɛ́ɛ aĩa kɛɛ kɔ̃n à gbãaa kɛ̀ èe zĩi kɛɛ ma guuo gbãngbãn.

2

[1] Má yezi àgɔ̃ aĩa bíta kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛaree dɔ̃, apinɔ kɔ̃n Laodiseadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ wée wɛ́ɛ sikɔ̃lɛroonɔ píngi, [2] lɛ aɔ̃ swɛ̃̀ e à kpáɛ, aɔ̃ lɛdolɛ kɛ kɔ̃n yenzio,
lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̃ wásawasa, aɔ̃gɔ̃ Luda asiiyã kɛ̀ dɛ Kirisi pì ũu dɔ̃. [3] À kiian ɔ̃ndɔ̃
kɔ̃n dɔ̃nao auziki píngi utɛn. [4] Mɛ́ɛ beee ooare, lɛ gbɛ̃ke tón a sãsã kɔ̃n lɛ́nna
lɛokpakɔ̃aoro yãnzi. [5] Baa tó má kúaoro, ma ninii kúao, má è ée yã kɛɛ a
zɛ́a, bensɔ̃ a Kirisi náanɛkɛna gbãa, ben ma pɔɔ kɛ̀ nna.

Pɔ́ píngi papammana Kirisi guu

[6] Lán a Kirisi Yesu sì a Dii ũ nà, àgɔ̃ kú à guu lɛ, [7] a kãsãa gɔ̃ pɛɛna à
guu. À kaara à guu, àgɔ̃ gbãa à náanɛkɛna guu lán wà dàare nà. Àgɔ̃ kú
kɔ̃n sáabukpanao maamaa. [8] À làakari kɛ lɛ gbɛ̃ke tón dɔ̃na gbãaa kásaare à
a sãsã kɔ̃n gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ pã korioro. Yã beeenɔ è bɔ fɛɛakaarayãnɔ kɔ̃n
anduna yãkɛnanɔ kiiamɛ, èe kɛ Kirisi kiianlo. [9] Zaakɛ Luda kíkɛ píngi
pɛ̀kɔ̃rɛ Kirisia a gbɛ̃nteekɛmɛ guu. [10] Kuuna gbɛ̃ kɛ̀ dɛ gbãa píngi kɔ̃n iko
píngio mìdee ũu pì guu, à píngi pɛ̀kɔ̃rɛawa. [11] À guun a bɛ̃ngu kɛ̀n à bɔ̀ a
dà ziin ũ. Èe kɛ bɛ̃ngu kɛ̀ gbɛ̃ntee è kɛńnɛnlo, bɛ̃ngu kɛ̀ Kirisi è kɛńnɛmɛ.
[12] Zaakɛ batisikɛna guu wà a vĩio, ben a fɛɛo, kɛ̀ a gbãaa kɛ̀ Luda à fɛ̀ɛo
bɔna gaan náanɛ kɛ̀ yãnzi. [13] Á dɛ gɛ̀nɔ ũ yã Luda kiia a taarinɔ kɔ̃n a dà
ziinɔ yãnzi, ben Luda a gba wɛ̃̀ndi dufu lɛdo kɔ̃n Kirisio, à sùu kɛ̀wao kɔ̃n
wa taarinɔ píngi. [14] Luda wa taari takada kɛ̀ wa da yãn gògo, à sɛ̀ à pà lía.
[15] Kirisi gana lía gbãaa sì diinɔ kɔ̃n gbãadeenɔa, à bɔ̀ńyo gupuraaa à ń kpɛ
bɔ̀, à ń kpan'aɛ kɛ̀ zĩ̀zɔnɔ ũ.
[16] Beee yãnzi àton tó gbɛ̃ke a taari e pɔ́blena ke ímina ke zĩbaa ke mɔ
dufu bɔna ke kámmabogurɔzĩ yã musuro. [17] Yã beeenɔ píngi nɛ́ yã kɛ̀ wà
bè eé mɔ́ takamɛ, yã pìnɔ yãpuraan Kirisi ũ. [18] Àton tó gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda
busa ɛgɛ pɔ́ ũ kɛ̀ è dɔnzi kɛ malaikanɔnɛ a sãsã à a kɛ̃ pɔ́ kɛ̀ a wɛ́ɛ pɛ́aaro.
Wɛ́ɛgupu'ena yã bé ègɔ̃ gbãa gbɛ̃ beee takanɛ, ben è a zĩnda sɛ́ lezĩ pã a
gbɛ̃nteekɛda laasuunɔ yãnzi. [19] À pɛna Kirisi kɛ̀ dɛ mì ũuaro. Kirisi guun
mɛ̀gu píngi è kɔ̃ kũn, aɔ̃ nakɔ̃a kɔ̃n tĩinɔ gbãaao, mɛ̀ pì ègɔ̃ gbãa lán Ludaa
yezi à gbã nà.
[20] Zaakɛ a ga kɔ̃n Kirisio anduna yãkɛnanɔ musu, bɔ́yãnzin eè ń
yãdiɛnnɛnanɔ ma lán anduna gbɛ̃nɔ bàzi? [21] Wè be, ǹton kɛ̀kii na n
ɔzĩro, ǹton kɛ̀kii dãro, ǹton ɔ kɛ kɛ̀aro. [22] Pɔ́ beeenɔ píngi è yãa kɔ̃n ń
aufãnikɛnaomɛ. Gbɛ̃ntee yãdannɛnan beeenɔ ũ. [23] Yã beeenɔɔ dɛ lán ɔ̃ndɔ̃
yã bàmɛ, zaakɛ aɔ̃è dɔnzi yã tiasi dańnɛ kɔ̃n zĩndabusanao kɔ̃n ĩadana ń zĩnda
mɛ̀ao. Baa kɔ̃n beeeo è kpá wa dànɔnɛro.

3

Kuuna wɛ̃̀ndi dufu guu

[1] Lán a fɛɛ kɔ̃n Kirisio nà, à tó ludambɛ yã dɔare aɛ, zaakɛ gwen Kirisi
vɛ̃ɛn Luda ɔplaazi. [2] À tó a laasuu gɔ̃ kú ludambɛ yãnɔa, àtongɔ̃ kú anduna
pɔ́aro. [3] Zaakɛ a ga, a wɛ̃̀ndi utɛna kɔ̃n Kirisio Luda guu.

[4] Lán Kirisi dɛ a wɛ̃̀ndi ũ nà, tó à bɔ̀ gupuraaa, apinɔ se é bɔo kɔ̃n gakuio
sa. [5] Beee yãnzi à anduna yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a nɔ̀sɛ guunɔ dɛ: Pãpãkɛna, wíyã,
mɛ̀fɛɛna, yã zaa nidɛna kɔ̃n wãkũo. Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ è à wãkũ kɛɛ gɔ̃̀nɛ à dii ũmɛ.
[6] Yã beeenɔ yãnzin Luda é pɔfɛ̃ pita a yãmarisaideenɔa. [7] Apinɔ se, á kú
yã pìnɔ guu yã, aɔ̃ dɔ̀are aɛ. [8] À ɔ kpá yã kɛ̀ takanɔzi sa: Pɔfɛ̃na, zɔkakana,
nɔ̀sɛ pãsĩ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na kɔ̃n yãpãpã'onao. [9] Àtongae ɛgɛɛ tokɔ̃nɛro, zaakɛ a a
dà zii kɔ̃n à yãkɛnanɔ gòala, [10] a à dufu sɛ̀ kɛ̀ à kɛ̀kɛ èe dufu kũu dɔ̃na guu
lɛ à gɔ̃ lán a Kɛ̀ri pɔ́ bà. [11] Gwe Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ dɔ̃nkɔ̃mɛ kɔ̃n
bɛ̃̀ngudeenɔ kɔ̃n gɛfɔɔdeenɔ kɔ̃n sɛ̃̀tɛ gbɛ̃nɔ kɔ̃n wɛ́ɛsiadeenɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ kɔ̃n
wɛ̃ɛnɛnɔ. Kirisin ń píngi ũ, à kú ń guu ń píngi.

[12] Beee yãnzi, lán Luda a sɛ a gbɛ̃ yenzideenɔ ũ nà, dà kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ à
daalaanɔn yɛ̀: Wɛ̃ndaa, gbɛ̃kɛɛ, zĩndabusana, busɛkɛɛ kɔ̃n mɛnao. [13] À kɔ̃
fɔ̃. Tó yãke gà à a ka kɔ̃o, à sùu kɛ kɔ̃o. Lán Dii sùu kɛ̀ao nà, à kɛ kɔ̃o lɛ
se. [14] À píngi musu à yenzi kɛ̀ è yã pìnɔ kakɔ̃a wásawasa daala. [15] À tó
aafia kɛ̀ bɔ̀ Kirisi kiia kí ble a swɛ̃̀ guu, zaakɛ kuuna kɔ̃o aafian Luda a
sisi mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔ ũzi. Àgɔ̃ Luda sáabu kpaa. [16] À tó Kirisi yã vɛ̃ɛkii e a
nɔ̀sɛn maamaa. À yã dakɔ̃nɛ, à lɛ́ dakɔ̃a kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ píngio. Sáabukpana guu à
lɛ̀ sí Ludanɛ a swɛ̃̀ guu kɔ̃n saamuo kɔ̃n tɔ́kpanao kɔ̃n dɔnzi lɛ̀nɔ. [17] Pɔ́ kɛ̀
ée kɛɛ ke kɛ̀ ée oo píngi, à kɛ kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o, à De Luda sáabu kpá à gãzĩ.

Luda gbɛ̃nɔ kuuna kɔ̃o

[18] A nɔgbɛ̃nɔ, a baade gae mì siɛ a zãnɛ. Lɛn à kɔ̃ sìo à kɛ Dii guu lɛ.
[19] Gɔ̃gbɛ̃nɔ, a baade gaegɔ̃ ye a naɔ̃zi. Àtongɔ̃ pãsĩ́ńyoro. [20] Nɛ́nɔ, à a de
kɔ̃n a dao yã ma yã píngi guu, zaakɛ beee bé è ká Diinɛ. [21] Denɔ, àton a
nɛ́nɔ nɔ̀sɛ fɛɛ à ń pɔɔ yakaro. [22] Zɔ̀nɔ sɔ̃ à a anduna diinɔ yã ma yã píngi
guu. Àton zĩi kɛńnɛ ń wɛ́ɛ yãnziro. À zĩi kɛńnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do, zaakɛ Dii
vĩakɛrinɔn a ũ. [23] Yã kɛ̀ ée kɛɛ píngi, àgae kɛ kɔ̃n yãpuraao, lándɔ̃ Diin ée
kɛɛnɛ bà, èe kɛ gbɛ̃nteenlo. [24] Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ é Dii láada e a baka ũ. Dii Kirisin
ée dɔɔzi. [25] Zaakɛri é a zaaa gbɛ̀ e. Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro.

4

[1] A diinɔ, à a zɔ̀nɔ gwa a zɛ́a súusu. Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ apinɔ se á Dii vĩ musu.

[2] À a zĩnda kpá aduakɛnaa kɔ̃n itɛ̃kɛnao kɔ̃n sáabukpanao. [3] À wɛ́ɛ kɛwe
Ludaa dɔ, à zɛ́ bɔwe wà à yã waazi kɛ, wà Kirisi asiiyã ońnɛ. Beee yãnzin
wà ma da kpɛ́siaanzi. [4] À wɛ́ɛ kɛmɛ mà yã pì o wásawasa, lán à kɔ̃ sìo mà o
nà. [5] Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ Yesusaideenɔ tɛ́ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo. Àgae yã kɛ̀ Luda à zɛ́
bɔ̀aree kɛ a gurɔɔa. [6] À tó a lɛ́gbɛ gɔ̃ nna àgɔ̃ kaarana vĩ, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ lán é yã lí
baadea nà.

Lɛ́zammana

[7] Wa gbɛ̃ yenzide Tikiku é ma baaru kpáare píngi. Àmbe zĩkɛri náanɛdee
ũ, wa zɔ̀bleri daamɛ Dii zĩi guu. [8] Beee yãnzin mɛ́ɛ à zĩiawa, lɛ à wa kuuna
oare, à làakari e à kpáɛ.

[9] A gbɛ̃ndo Ɔnɛsimu, wa gbɛ̃ yenzide náanɛdee e mɔɔo. Aɔ̃é pɔ́ kɛ̀ wá kú
à guu gura kɛ̀ oare píngi. [10] Arisitaku kɛ̀ wá kú lɛdo kpɛ́siaan ì kpàawa kɔ̃n
Banaba dãaro Maakuo. Wà Maaku yã ɔ̀are kɔ̀. Tó à mɔ̀ a kiia, à gbãakɛ

kpázi. 11 Yesu kɛ̀ wè benɛ Yusutu ì kpàawa dɔ. Yuda kɛ̀ wée kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia zĩi kɛɛ lɛdoonɔ lɛ́n gwe. Ma làakari kpaɛnańyo. 12 A gbɛ̃ndo
Ɛpafara, Kirisi Yesu zɔ̀bleri ì kpàawa. Ɛ̀gɔ̃ aĩa kɛɛ kɔ̃n aduakɛnaareeo gurɔ
píngi, lɛ à e à kàsara kũ àgɔ̃ papana Luda pɔyezi guu. 13 Mɛ́ fɔ̃ mà à sèeda kɛ
kɛ̀ èe zĩi kɛɛare maamaa, amɔanɔ kɔ̃n Laodiseadeenɔ kɔ̃n Iɛrapɔlideenɔ.
14 Wa likita yenzide Luku kɔ̃n Demasio ì kpàawa. 15 À ì kpá wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú Laodiseanɔa kɔ̃n Nimfao kɔ̃n sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃a à bɛɛnɔ. 16 Tó a
takada kɛ̀ kyó kɛ̀, à kpá Laodisea sɔsi gbɛ̃nɔa aɔ̃ à kyó kɛ, gbasa à ń pɔ́ kyó
kɛ se. 17 À o Akipunɛ, à làakari dɔ Dii zĩi kɛ̀ wà dànɛa, à à mì dɛ. 18 Mamɔma
Pɔlu mámbe ma yã kɛ̀ kɛ̃̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔo, ma ì kpàawa. À tó ma kuuna
kpɛ́siaan yã gɔ̃ dɔagu. Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TƐSALONIKADEENƆ TAKADA KAAKU

Tɛsalonikadeenɔ zɛ́'ɔdɔannɛna
1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔtio, wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̃̀
Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio guunɔnɛ. Luda
gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia. 2 Wa aduakɛna guu a yã ègɔ̃ dɔwagu gurɔ píngi,
weègɔ̃ Luda sáabu kpaa a píngi yã musu. 3 Lán èe zĩi kɛɛ a ludanaanɛkɛnaa
nà, èe aĩa kɛɛ yenzi guu, bensɔ̃ èe mɛna kɛɛ wɛ́ɛdɔna wa Dii Yesu Kirisizi
yãnzi, yã pìnɔ ègɔ̃ dɔwagu Luda wa De aɛzĩ. 4 Wa gbɛ̃ Luda yenzideenɔ,
wá dɔ̃ kɛ̀ Luda a sɛ, 5 zaakɛ kɛ̀ wa baaru nnaa kpàare, wée mɔ́ kɔ̃n yã'onao
adoro, wa mɔ kɔ̃n Luda Nini gbãaaomɛ, yã pì wa kũna gbãa maamaa. Á
dɔ̃ lán wá kú a tɛ́ nà a aafia yãnzi, 6 ben a gɔ̃ wapinɔ kɔ̃n Diio dàdarinɔ ũ.
Nawɛ̃a bíta guu a yã pì sì kɔ̃n pɔnnaa kɛ̀ Luda Nini dàaguuo, 7 ben a zɛ́ ɔ̀dɔa
Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Masedonia bùsu guunɔnɛ kɔ̃n Girisi bùsuo píngi. 8 Dii yã
bɔ̀ a kiia, èe zɛ Masedonia kɔ̃n Girisio adoro, a Yesu náanɛkɛna yã dàgula
píngi, à baarukpana vĩ dɔro. 9 Wèe oo lán wa zɛ́ è a kiia nà, lán a kpɛɛ lì
tãanɔnɛ, a aɛ dɔ̀ Ludaa nà, ben ée dɔɔ Luda Wɛ̃̀ndide yãpuradeezi, 10 ée à
Nɛ́ Yesu kɛ̀ à à fɛ̀ɛ bɔna gaan dãa ai à bɔ ludambɛ, à mɔ́ wa sí pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda
é bɔbɔḿmaa.

2

Pɔlu zĩkɛna Tɛsalonika
1 Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ a zĩndanɛ, kɛ̀ wa zɛ́ ena a kiia e kɛ pãro. 2 Á dɔ̃ lán wà
wɛ́ɛ tã̀wa nà, wa nawɛ̃a kɛ̀ káaku zaa Filipi, ben Luda wa gba kùgbãaa, wa
à baaru nnaa kpàare ɔsi kɔ̃n ɔsiio. 3 Wa nakɔ̃rɛnaawaa dɛ ɛgɛ zɛ́ yã ũro.
Wée kɛɛ laasuu zaaa ke a takiikɛna yãnzinlo. 4 Lán Luda wa ka a baaru
nna kpanaa nà, lɛn weè kpáńnɛ lɛ, èe kɛ gbɛ̃ntee pɔyezin wée wɛtɛɛro,
sé Luda wa laasuu tàasikɛri pɔ́. 5 Á dɔ̃ kɛ̀ wée yã nnannaa o gbɛ̃kenɛro,
bensɔ̃ wée yãke kɛ kɔ̃n mɔnafikio wãkũ yãnziro. Ludan wa sèedadee ũ.
6 Wée sáabu wɛtɛ gbɛ̃ntee kiiaro, apinɔ ke gbɛ̃ pãndenɔ. 7 Baa kɛ̀ wá à zɛ́
vĩ wà gɔ̃are asoo ũ wa Kirisi zɛ̃̀rikɛ yãnzi, wá kɛ̀ao busɛbusɛ, lán nɔgbɛ̃
nɛ́dandee è làakari dɔ a nɛ́a nà. 8 Kɛ̀ wá yeazi maamaa yãnzi, wée zɛo wà
baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kpáare adoro, kɔ̃n wa zĩnda kpanaawaaomɛ
dɔ, zaakɛ a gɔ̃ wa gbɛ̃ yenzideenɔ ũ. 9 Ma gbɛ̃nɔ, à tó wa zĩkɛna kɔ̃n nawɛ̃ao
yã dɔagu. Gurɔɔ kɛ̀ wée baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì kpaaare, weègɔ̃ zĩi
kɛɛ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo, lɛ wàton gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro yãnzi. 10 Ámbe wa
sèedadeenɔ ũ, kɔ̃n Ludao dɔ, kɛ̀ wá kú amɔa kɛ̀ a Yesu náanɛ kɛ̀nɔ tɛ́ a zɛ́a
nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ taari sai. 11 Á dɔ̃ kɛ̀ wa yã kɛ̀ a baadenɛ lán de è kɛ a
nɛ́nɔnɛ nà. 12 Wa lɛ́ dàawa, wa a nɔ̀sɛ kpàɛare, wa nakɔ̃rɛawa, lɛ a kuuna
kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń ká kpata gakuidee kɛ̀ bɔ̀ à kiiannɔo.
13 Kɛ̀ a Luda yã kɛ̀ wá ɔ̀aree pì mà, ée diɛ gbɛ̃ntee pɔ́ ũro, á sì lán à dɛ nà,
Luda yã yãpuraa ũ. Àmbe e zĩi kɛɛ amɔa kɛ̀ ée à náanɛ kɛɛnɔ guu. Bee yãnzi
dɔ weègɔ̃ Luda sáabu kpaa yãana sai. 14 Wa gbɛ̃nɔ, a yã kɛ̀ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Luda
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kirisi Yesu guu zaa Yudeanɔo, zaakɛ a bù̀sudeenɔ wɛ́ɛ tã̀awa
se lán Yudanɔɔ tã̀ḿma nà. 15 Yudanɔ Dii Yesu dɛ̀ kɔ̃n annabinɔ dɔ, bensɔ̃ aɔ̃
pɛ̀wa. Aɔ̃ yã è ká Ludanɛro, aɔ̃ íbɛtɛ kpà kɔ̃n gbɛ̃ sãnda píngio. 16 Aɔ̃è kpáwe

wà yã kɛ̀ Luda è gbɛ̃ mì síɔ o bori pãndenɔnɛ. Lɛn durun kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kɛɛ gurɔ
píngi ègɔ̃ diiàlɛ lɛ. Luda pɔfɛ̃ pìtam̀ma sa.

Timɔti zĩna Tɛsalonika

17 Wa gbɛ̃nɔ, kɛ̀ wa kɛ̃kɔ̃a gurɔ plaa, wɛ́ɛ bé èe kɔ̃ ero, mɔde wa laasuu
kúawa. Wa a bɛgɛɛ kɛ̀ maamaa, wa mɛ̀ wɑ̃̀ wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ. 18 Wá yezi wà
mɔ́ a gwa dɔ. Mamɔma Pɔlu ma mɔna zɛ́ wɛ̀tɛ à dɛ gɛ̃̀n do ke gɛ̃̀n plaaala,
ben Setãn kpàwe. 19 Tó wa Dii Yesu mɔ̀, dé bé eégɔ̃ dɛ wa tãmaa kɔ̃n wa
pɔnnaao kɔ̃n wa gɑ̃̀sazubɔo ũ à aɛ a baasii? 20 Zaakɛ ámbe wa gakui kɔ̃n
wa pɔnnaao ũ.

3

1 Kɛ̀ wée fɔ̃ wà mɛna dɔro, wa zɛo wà gɔ̃ Atɛni wa tɛ̃ɛ, 2 wa wa gbɛ̃ndo
Timɔti, Luda zĩkɛri daa Kirisi baarunnakpana guu zĩ̀awa, lɛ à a gba
gbãaa, à a nɔ̀sɛ kpáɛare a ludanaanɛkɛna guu, 3 lɛ a gbɛ̃ke làakari tón fɛɛ
wɛ́ɛtãmmana pì yãnziro. Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀ Luda beee taka dìɛwe. 4 Gurɔɔ
kɛ̀ wá kú a kiia, wa gĩakɛ wá òare kɛ̀ weé wɛ́ɛ tãwa, ben à kɛ̀ lɛ lán á dɔ̃ nà.
5 Bee yãnzi kɛ̀ mɛ́ fɔ̃ mà mɛna dɔro, ma à zĩ̀ à a ludanaanɛkɛna gwa. Ke
Ibilisi a lɛ à a gwa, wa zĩi kɛ̀ pãn yoo, wá dɔ̃ro.

6 Kɛ̀ Timɔti sù sa, à a ludanaanɛkɛna kɔ̃n a yenzio baaru kpàwe. À bè
wa yã ègɔ̃ dɔagu kɔ̃n laasuu maaao, bensɔ̃ ée wa bɛgɛ kɛɛ lán wée a bɛgɛ
kɛɛ nà. 7 Ma gbɛ̃nɔ, a ludanaanɛkɛna yã bé à tò wa làakari kpaɛna a yã
musu wa wɛ́ɛtãmmana kɔ̃n wa nawɛ̃ao guu píngi. 8 Zaakɛ á zɛna gíngin
Dii guu, tia wa ĩampà sa. 9 Wé fɔ̃ wà Luda sáabu kpá a yã musu. Wa wa
Luda sáabu kpà maamaa kɔ̃n pɔnna bíta kɛ̀ weè kɛ à aɛ a yãnzio. 10 Gwãavĩ
kɔ̃n fãantɛ̃o weègɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛ maamaa, lɛ wà e wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, wà pɔ́ kɛ̀ kɛ̀sã a
ludanaanɛkɛna guu papaare.

11 Luda wa De kɔ̃n wa Dii Yesuo zɛ́ bɔwe wà mɔ́ wà a gwa. 12 Dii yenzi
kɛ̀ á vĩ kɔ̃o kɔ̃n baade píngio kaaraare, à dadaala lán yenzi kɛ̀ wá vĩao bà,
13 à a swɛ̃̀ gba gbãaa lɛ àgɔ̃ kuu gbãsĩ sai taarisaideenɔ ũ Luda wa De aɛ
wa Dii Yesu kɔ̃n a gbɛ̃nɔ píngi mɔ́gurɔɔ zĩ.

4

Kuuna lán Ludaa yezi nà

1 Yã kɛ̀ gɔ̃n yɛ̀, ma gbɛ̃nɔ, á mà wa lɛ́n lán à maa a kuuna ká Ludanɛ nà.
Á kuuna dɛ lɛ kɔ̀, mɔde wée wɛ́ɛ kɛɛawa, wée agbaa kpaaare wa Dii Yesu
guu, àgɔ̃ kuu lɛ àgɔ̃ gaao. 2 Á yã kɛ̀ wá dàare kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o dɔ̃. 3 Ludaa
yezi a kuuna gɔ̃ adona, à mì kɛ̃ pãpãkɛnaa. 4 A baade gɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃
kɔ̃n bɛ̀ɛo gbãsĩ sai, 5 èe kɛ kɔ̃n dà zaa nidɛnao lán kifii kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda dɔ̃roonɔ
bànlo. 6 Yã pì musu gbɛ̃ke tón a gbɛ̃daaa takii kɛ ke à taari kɛnɛro, zaakɛ
Dii é wɛ́ɛ tã yã beee taka kɛ̀rinɔa lán wa gĩakɛ wá òare nà, wa a swã gào.
7 Ludaa e wa sísi wàgɔ̃ kú kɔ̃n gbãsĩoro, séde wa kuuna gɔ̃ adona. 8 Bee
yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ gì yãdannɛna kɛ̀zi, èe kɛ gbɛ̃nteen à gìziro, Luda kɛ̀ è a Ninii
kɛ̀ kú adona dawaguun à gìzi.

9 Wé e wà yekɔ̃zina yã oarero, zaakɛ a zĩndanɛ Luda yekɔ̃zina dàare. 10 Á
kuuna dɛ lɛ kɔ̀, á ye wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Masedonia bùsu guunɔzi ń píngi.
Ma gbɛ̃nɔ, wa lɛ́ dàawa, àgɔ̃ kɛɛ lɛ àgɔ̃ gaao, 11 à zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ kuu yãkete
sai, à a zĩnda yã kɛ à a zĩnda zĩi kɛ, lán wá dìɛare nà, 12 lɛ a kuuna e à ká
bàazideenɔnɛ, lɛ àton fu a zĩndaa à da gbɛ̃keziro.

Dii mɔna

13 Ma gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ yãpuraa dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tònɔ yã musu, lɛ
a pɔɔ tóngɔ̃ sia lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tãmaa vĩroonɔ bàro yãnzi. 14 Zaakɛ wá sì kɛ̀
Yesu gà à fɛ̀ɛ, lɛn dɔ Luda é tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tò Yesu guunɔ ɛara wà mɔ́o
lɛdo.
15 Yã kɛ̀ wée ooaree kɛ̀ki nɛ́ Dii yãdannɛnamɛ. Wamɔwa gbɛ̃ kpaaa kɛ̀
wégɔ̃ kuu ai Dii mɔ́gurɔɔ zĩnɔ, wé dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tò pìnɔnɛ aɛro. 16 Dii
bé eé bɔ ludambɛ, à pita kɔ̃n yãdiɛnnɛnao kɔ̃n malaika gbɛ̃nsi kòtoo kɔ̃n
Luda kãkãki ɔ́o, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gà Kirisi guunɔ é fɛɛ bɔna gaan káaku, 17 beee
gbɛra wamɔwa gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ wá kuunɔ, weé wa sɛ́ɛńyo lɛdo ai ludambɛ
luguun wà da Diilɛ ĩa guu, gbasa wàgɔ̃ kúo ari gurɔ píngi. 18 Bee yãnzi à kɔ̃
làakari kpáɛ kɔ̃n yã pìo.

5

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã pì kɛna ke à kɛgurɔɔ onaare zɛ́ vĩro, 2 zaakɛ á dɔ̃ sãnsãn
lán kpãi è mɔ́ gwãavĩ nà. Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ Dii mɔ́gurɔɔ zĩ. 3 Tó gbɛ̃nɔɔ e bee,
wá aafia, wá kú wa làakaria, kaatɛna é mɔ́m̀ma kãndo lán nɛ́'iwãwãa è mɔ́
nɔ̀sindadeea nà, aɔ̃é bɔro. 4 Apinɔ sɔ̃ wa gbɛ̃nɔ, á kú gusiaanlo, gurɔɔ pì é
suawa lán kpãi bàro, 5 zaakɛ gupura gbɛ̃nɔn a ũ, fãantɛ̃ gbɛ̃nɔn a ũ a píngi.
Gwãavĩ ke gusia gbɛ̃nɔn wa ũro. 6 Beee yãnzi wàton ii o lán danɔ bàro.
Wà itɛ̃ kɛ wàgɔ̃ kú wa làakaria. 7 I'orinɔ è ii o gwãavĩ, wɛ̃dɛrinɔ sɔ̃ è wɛ̃dɛɛ
kɛ gwãavĩ. 8 Wapinɔ sɔ̃, zaakɛ fãantɛ̃ gbɛ̃nɔn wa ũ, wàgɔ̃ kú kɔ̃n làakario,
wà ludanaanɛkɛna kɔ̃n yenzio da mɔ̀ uta ũ, wà mìsina tãmaa kú mɔ̀fura
ũ. 9 Zaakɛ Ludaa e wa diɛ à pɔfɛ̃ pitawaro. À wa diɛ à wa mì sí wa Dii Yesu
Kirisi gãzĩmɛ. 10 Àmbe à gà wa yãnzi lɛ wàgɔ̃ kúo, tó wá bɛ̃ɛ ke wa anduna
tòn yoo. 11 Beee yãnzi à lɛ́ dakɔ̃a, à kɔ̃ gba gbãaa, lán ée kɛɛ nà.

Pɔlu yãdiɛna Tɛsalonikadeenɔnɛ

12 Ma gbɛ̃nɔ, wa wɛ́ɛ kɛ̀awa, à bɛ̀ɛ lí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è zĩi kɛ a tɛ́nɔnɛ, kɛ̀ aɔ̃ iko
vĩawa Dii guu, aɔ̃ɔe a daa zɛ́anɔ. 13 À ń gakui dɔ̃ńnɛ maamaa yenzi guu zĩi
kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ yãnzi. Àgɔ̃ nna kɔ̃o. 14 Ma gbɛ̃nɔ, wa lɛ́ dàawa, à faasaideenɔ
da zɛ́a, à gbɛ̃ yĩinɔ gba swɛ̃̀, à làakari dɔ gbãasaideenɔa, à mɛna kɔ̃n baade
píngio. 15 À làakari kɛ, a gbɛ̃ke tón à zaaa fĩa bo kɔ̃n à zaaaoro. À zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃
à maaa kɛɛkɔ̃nɛ kɔ̃n gbɛ̃ píngio gurɔ píngi.
16 Àgɔ̃ kú pɔnnaa guu gurɔ píngi. 17 Àgɔ̃ adua kɛɛ yãana sai. 18 Àgɔ̃ Luda
sáabu kpaa yã píngi musu. Beee bé à dɛare à pɔyezi ũ Kirisi Yesu guu.
19 Àton Luda Nini tɛ́ kɛ̀ è káńgu dɛdɛro, 20 àton kya ká annabikɛyãnlo. 21 À
yã píngi tàasi kɛ, àgɔ̃ à maaa kũna, 22 à mì kɛ̃ zaakɛna bori píngia.
23 Luda Aafiade tó a kuuna gɔ̃ kú adona yã sãnda píngi guu, à a nini kɔ̃n
a wɛ̃̀ndio kɔ̃n a mɛ̀o dãkpaare aafia taari sai ai wa Dii Yesu Kirisi mɔ́gurɔɔ
zĩ. 24 Luda kɛ̀ à a sisi à a sɛ náanɛ vĩ, eé yã pì kɛare.
25 Ma gbɛ̃nɔ, à adua kɛwe. 26 À ì kpá wa gbɛ̃nɔa ń píngi kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ
lɛ́pɛmmanao. 27 Ma naare Diizi, à takada kɛ̀ kyó kɛ wa gbɛ̃nɔnɛ ń píngi.
28 Wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TƐSALONIKADEENƆ TAKADA PLAADEE

Yãkpaɛkɛna Kirisi mɔ́gurɔɔ zĩ

1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔtio, wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̃
Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio guunɔnɛ.
2 De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Wa gbɛ̃nɔ, à kɔ̃ sìo wàgɔ̃ Luda sáabu kpaa a yã musu gurɔ píngi, lán à
maa nà, zaakɛ a ludanaanɛkɛna e gaa aɛ maamaa, bensɔ̃ yenzi kɛ̀ a baade
vĩ kɔ̃o e kaara. 4 Beee yãnzi weè lɛ́ gbɛ̃ a yã musu Luda sɔsi kɔ̃n sɔsio guu,
lán ée wɛ́ɛtãmma kɔ̃n nawɛ̃a píngio fɔ̃ɔ nà kɔ̃n mɛnao kɔ̃n ludanaanɛkɛnao.
5 Beee ɔ̀dɔa kɛ̀ Luda è yã gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ a zɛ́amɛ. Beee yãnzi a ka à gɛ̃ kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu kɛ̀ ée nawɛ̃a kɛɛ à yãnzi. 6 Luda è yã kɛ a zɛ́amɛ. Eé
wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãaawaanɔa, 7 eé amɔa kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaawaanɔ gba
ĩampakii kɔ̃n wapinɔ, tó Dii Yesu bɔ̀ ludambɛ kɔ̃n a malaika gbãaanɔ 8 kɔ̃n
tɛ́vurao. Eé wɛ́ɛ tã ludadɔ̃risai kɛ̀ aɔ̃ɔe wa Dii Yesu baaru nnaa síroonɔa.
9 Kaatɛna yãana sain Luda é wɛ́ɛ tãoḿma. Weé ń kpakɛ Dii aɛzĩ kɔ̃n à
gbãa gakuideeo. 10 Tó à mɔ̀ gurɔɔ pì zĩ, eé tɔ́ bɔ a gbɛ̃nɔ yã musu, gbasa
à náanɛkɛri pìnɔ é à maa bo ń píngi. Égɔ̃ kú ń tɛ́, zaakɛ a yã kɛ̀ wá ɔ̀aree sì.
11 Beee yãnzin weègɔ̃ adua kɛɛare kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃zi, lɛ wa Luda tó a kuuna ká
gwena kɛ̀ à a sisia, à yã maaa kɛ̀ a zɛ kɔ̃n à kɛnaonɔ kɔ̃n zĩi kɛ̀ ée kɛɛ à
náanɛkɛna guunɔ píngi papaare kɔ̃n a gbãaao. 12 Dii Yesu é tɔ́ bɔ a musu,
apinɔ sɔ̃ é tɔ́ bɔ à musu wa Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisi pìo gbɛ̃kɛ yãnzi.

2

Ludayãdarisai

1 Wa gbɛ̃nɔ, Yesu Kirisi mɔna kɔ̃n wa kakɔ̃anao lɛ wà daàlɛ yã musu, wa
wɛ́ɛ kɛ̀awa, 2 àton tó a làakari fɛɛ aagaro. Tó annabi yã ke waazi ke takada
kɛ̀ wà bè à bɔ̀ wa kiia bè, Dii mɔ́gurɔɔ kà kɔ̀, àton bídi kɛro. 3 Àton tó gbɛ̃ke
a sãsã kɔ̃n yã beee takaoro, zaakɛ gurɔ beee é mɔ́ro, séto gbɛ̃nɔ bɔna Luda
kpɛɛ gurɔɔ kà gĩa kɔ̃n ludayãdarisai kɛ̀ mì pɛ̀ kaatɛzɛa bɔna gupuraaao.
4 Eé gí pɔ́ kɛ̀ wè ń diɛ dii ũunɔzi kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wè dɔnzi kɛńnɛnɔ píngi, eé a
zĩnda sɛ́ lezĩ dɛńla, eé gá à vɛ̃ɛ Luda kpɛ́n, à a zĩnda diɛ Luda ũ se. 5 Gurɔɔ
kɛ̀ má kúao ma yã pì ɔ̀are. Ée dɔnloo? 6 Á dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ èe à dãdãa, lɛ àton bɔ
a gurɔɔ ãroɔ́? 7 Zaakɛ ludayãdasai e ɔ taa asii guu kɔ̀. Eé bɔro, séto gbɛ̃
kɛ̀ èe kpaanɛ gù zɛ́n baasiro, 8 ludayãdarisai pì é gbasa à bɔ sa. Dii Yesu
é à dɛ kɔ̃n a lɛ́'ĩao, à à kaatɛ kɔ̃n a mɔna gakuio. 9 Ludayãdarisai pì é mɔ́
kɔ̃n Setãn gbãaao à dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛ kɔ̃n sèeda ɛgɛ bori píngio.
10 Eé mɔnafiki bori píngi kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mì pɛ̀ kaatɛzɛanɔnɛ, kɛ̀ aɔ̃ gì yãpuraa
kɛ̀ eé ń mì sízi yãnzi. 11 Beee yãnzi Luda é likɔ̃a pãsĩ zĩḿma lɛ aɔ̃ ɛgɛɛ náanɛ
kɛ. 12 Yã é gbasa à vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yãpura síroo kɛ̀ aɔ̃è pɔnnaa kɛ kɔ̃n à
zaaaonɔa ń píngi.

Luda a sɛ lɛ à a mì sí

13 Wa gbɛ̃ Dii yenzideenɔ, à maa wàgɔ̃ Luda sáabu kpaa gurɔ píngi a yã
musu, zaakɛ Luda a sɛ zaa káaku, lɛ à bɔ kɔ̃n à Ninii kɛ̀ tò wa gɔ̃ a pɔ́ ũ
gbãaao a yãpura sina yãnzi. 14 Luda a sisi à a sɛ baaru nnaa kɛ̀ wá kpàare
yãnzi, lɛ a baka gɔ̃ kú wa Dii Yesu Kirisi gakui guu. 15 Beee yãnzi wa
gbɛ̃nɔ, à zɛ gbãa, àgɔ̃ yã kɛ̀ wá dàare kɔ̃n lɛ́o ke takada guu kũna. 16 Wa

Dii Yesu Kirisi kɔ̃n Luda wa Deo yewazi, à gbɛ̃kɛɛ guu à wa làakari kpàɛwe
ai gurɔ píngi, à tãmaa maaa dàwagu. 17 À a làakari kpáɛare, à a gba gbãaa
yãmaakɛna kɔ̃n yãmaa'onao guu píngi.

3

À adua kɛwe

1 Yã kɛ̀ gɔ̃̀n yɛ̀, wa gbɛ̃nɔ, à adua kɛwe, lɛ Dii yã e à dagula kpakpaa, àgɔ̃
bɛ̀ɛ vĩńnɛ lán à vĩ a kiia nà. 2 À adua kɛwe, lɛ à wa bɔ gbɛ̃ zaa mìsaideenɔ
ɔzĩ, zaakɛ èe kɛ gbɛ̃ sãnda píngi bé à Luda yã sìro. 3 Dii náanɛ vĩ, eé a gba
gbãaa, eé a sí à zaaaa. 4 Wa a náanɛ kɛ̀ Dii guu kɛ̀ ée yã kɛ̀ wá òareenɔ kɛɛ,
bensɔ̃ égɔ̃ kɛɛ. 5 Dii tó à Luda yenzi kɔ̃n Kirisi mɛnao gbázɛ dɔ̃ a swɛ̃̀n.

Wàton mɛa kɛro

6 Wa gbɛ̃nɔ, wa naare Dii Yesu Kirisizi, à kɛ̃ wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mɛa vĩinɔa, kɛ̀
aɔ̃è zĩi kɛ kɔ̃n yã kɛ̀ wá dàńnɛoroonɔ. 7 Á dɔ̃ a zĩndanɛ, kɛ̀ à maa àgɔ̃ tɛ́ wa
zɛ́kpaɛzi, zaakɛ wée mɛa kɛ gurɔɔ kɛ̀ wá kú a tɛ́ro. 8 Wée gbɛ̃ke pɔ́blee sí
wá blè fĩabona sairo, wa zĩi kɛ̀ gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o, wa nawɛ̃a kɛ̀ ai í sìwa, lɛ
wàton gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro yãnzi. 9 Wá à zɛ́ vĩ à dɔwalɛ, mɔde wá kɛ̀ lɛ, lɛ à
wa zɛ́kpaɛ sɛ́ yãnzimɛ. 10 Gurɔɔ kɛ̀ wá kúao, wá dìɛ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ ye zĩkɛnaziroo
é pɔ́ blero. 11 Wá mà kɛ̀ a gbɛ̃kenɔ mɛa vĩ, aɔ̃è pɔ́ke kobiro, sé gudɛɛ. 12 Wá
dìɛ gbɛ̃ beee takanɔnɛ, wa nańnɛ Dii Yesu Kirisizi, aɔ̃ vɛ̃ɛki kũ wà zĩi kɛ wà
ń zĩnda gwao.
13 Apinɔ sɔ̃ wa gbɛ̃nɔ, àton kpasa kɔ̃n yãmaakɛnaoro. 14 Tó gbɛ̃kee e yã
kɛ̀ wá òare takada kɛ̀ guu daro, à à yã bɔ à diɛ. Àton kakɔ̃a kɔ̃n adeeoro, lɛ
wí e à à kũ yãnzi. 15 Mɔde àton íbɛtɛ kpáoro, à lɛ́ daa a gbɛ̃ndoo ũ.
16 Dii Aafiade a gba aafia gurɔ píngi yã píngi guu. Dii gɔ̃ kúao a píngi.
17 Mamɔma Pɔlu mámbe ma ìkpammana kɛ̀kii kɛ̃̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔo. Beeen
ma takada píngi sèeda ũ, lɛn mɛɛ̀ kɛ̃ lɛ. 18 Wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare a
píngi.

TIMƆTI TAKADA KAAKU

Yãdannɛrinɔ gbana làakari

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɪ̀ri, lán Luda wa Mìsiri kɔ̃n Kirisi Yesu kɛ̀
wa wɛ́ɛ dɔzio dìɛmɛ nà, 2 ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ Timɔti, ma nɛ́'inaa Yesu zɛ́
guu. De Luda kɔ̃n wa Dii Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ kɔ̃n sùuo, à n gba aafia.
3 Lán ma nakɔ̃rɛmma nà gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ gaa Masedonia bùsun, ǹ gɔ̃ Ɛfesu,
ǹ o gbɛ̃kenɔnɛ aɔ̃ton yã kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãoroo dańnɛ dɔro. 4 Aɔ̃ton
làakari dɔ gara kɔ̃n dezinɔ tɔ́ kɔ̃ɔwɛna kɛ̀ lɛ́ vĩroooa dɔro. Beee è mɔ́ kɔ̃n
lɛokpakɔ̃aomɛ. È tó Luda zĩi kɛ̀ è bɔ à náanɛkɛna guu gá aɛro. 5 Ma yã
pì dìɛ lɛ aɔ̃gɔ̃ yenzi vĩ yãnzimɛ, yenzi kɛ̀ è bɔ nɔ̀sɛpura kɔ̃n laasuu kɛna
dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n ludanaanɛkɛna mɔnafiki saio guu. 6 Gbɛ̃kenɔ pã̀ yã pìnɔnɛ, aɔ̃
gɛ̃̀ yãpãpã'onan. 7 Aɔ̃ɔ yezi wàgɔ̃ dɛ Musa doka yãdannɛrinɔ ũ, mɔde aɔ̃ yã
kɛ̀ aɔ̃ɔe oo gbázɛ dɔ̃ro ke yã kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀anɔ.
8 Wá dɔ̃ kɛ̀ doka pì maa, tó gbɛ̃ e zĩi kɛɛa a zɛ́a, 9 zaakɛ wá dɔ̃ kɛ̀
Ludaa e doka diɛ gbɛ̃ maaanɔ yãnziro, séde dokadarisaideenɔnɛ kɔ̃n
swãgbãadeenɔ kɔ̃n ludawɛɛkɛrisainɔ kɔ̃n durunkɛrinɔ kɔ̃n ludadɔ̃risainɔ
kɔ̃n dɔnzikɛrisaideenɔ kɔ̃n de kɔ̃n dao dɛ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ 10 kɔ̃n
zinakɛrinɔ kɔ̃n pãpãbɛ̃̀ɛkɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃sɛrikpãinɔ kɔ̃n ɛgɛdeenɔ kɔ̃n
yãdɔmmarinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bɔ yãdannɛna zɛ́dee kpɛɛnɔo ń píngi.
11 Yãzɛdee pì kɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n baaru nnaa gakuidee kɛ̀ Luda aubarikadee à kpana
nàmɛ ma ɔzĩo.

Lán Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Pɔlunɛ nà

12 Ma Kirisi Yesu wa Dii kɛ̀ ma gba gbãaa sáabu kɛ̀, zaakɛ à ma náanɛ
kɛ̀, à ma sɛ mà zĩi kɛare. 13 Ma à tɔ́ zaaa sì yã, ma wɛ́ɛ tã̀ à gbɛ̃nɔa,
ma gbãaa mɔ̀ńnɛ. Baa kɔ̃n beeeo à sùu kɛ̀mao, zaakɛ má kɛ̀ wɛ́ɛsiakɛ
kɔ̃n à náanɛkɛnasaio guumɛ. 14 Ben wa Dii gbɛ̃kɛ bíta kɛ̀mɛ, à tò ma a
náanɛ kɛ̀, ben má yenzi kɛ̀ dɛ wa pɔ́ ũ kuuna Kirisi Yesu guu vĩ. 15 Yã
kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ, à kɔ̃ sìo wà sí ɔplaplaa. Kirisi Yesu mɔ̀ anduna guu
durunkɛrinɔ mìsina yãnzi. Mapi, ma durun bé à dɛ danɔ pɔ́la, 16 ben Luda
ma wɛ̃nda gwà, lɛ mɛna bíta kɛ̀ Kirisi Yesu kɛ̀ kɔ̃n mamɔma durunkɛri
kàsarao bɔ gupuraaa, lɛ àgɔ̃ dɛ sèeda ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é à náanɛ kɛ, aɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaroo eenɔnɛ. 17 Luda mɛ̀n do léle, gurɔ píngi Kína kɛ̀ è garo bensɔ̃ wè à
e wɛ́ɛoroo gɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ kɔ̃n gakuio gurɔ píngi, aami.
18 Ma nɛ́ Timɔti, lán wà gĩakɛ wà annabikɛyã ò n yã musu nà, mɛ́ɛ
yã pì daannɛ, lɛ ǹgɔ̃ kũna, ǹ zɪ̀ maaa káo 19 ludanaanɛkɛna guu kɔ̃n
nɔ̀sɛkpaɛnao. Gbɛ̃kenɔ yã pìnɔ kpà swãkoto, ben aɔ̃ ludanaanɛkɛna è lɛ́
kúɛ. 20 Imɛnɛu kɔ̃n Alɛsandao kú ń tɛ́. Ma ń kpá Setãn-a, lɛ aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wè
dɔkɛ kɔ̃n Ludaoro.

2

Dɔnzikɛna

1 Káaku gĩa ma lɛ́ dàmma, à adua kɛ baade píngìnɛ, à zɛ́ gbekańnɛ, à kúɛ
kɛ Ludanɛ ń yãnzi kɔ̃n sáabukpanao. 2 À adua kɛ kínanɔnɛ kɔ̃n gbãadeenɔ ń
píngi, lɛ wà e wàgɔ̃ kuu aafia yãkete sai ludayãdarinɔ ũ, wa kuuna gɔ̃ bɛ̀ɛ
vĩ. 3 Beee bé à maa, è ká Luda wa Mìsirinɛ 4 kɛ̀ à yezi baade píngi mìsina e,
aɔ̃gɔ̃ yãpuraa dɔ̃.

5 Zaakɛ Luda mɛ̀n domɛ,
bensɔ̃ yãkɛkɛri kuu mɛ̀n do
Luda kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ dagura,
àmbe gbɛ̃ntee Kirisi Yesu ũ.
6 À a zĩnda kpà à baade píngi bò,
ben wà à sèeda kɛ̀ a gurɔɔa.
7 Beee yãnzin Luda ma diɛ à kpàakpakɛri kɔ̃n à zĩ̀rio ũzi, lɛ mà à dɔnzi zɛ́
yãpuradee da bori pãndenɔnɛ. Yãpuraan mɛ́ɛ oo, èe kɛ ɛgɛɛnlo.
8 Má yezi gɔ̃gbɛ̃nɔ adua kɛ gu sãnda píngi, aɔ̃ ɔ sɛ́ musu gbãsĩ sai, pɔfɛ̃
kɔ̃n lɛokpakɔ̃aoo sai. 9 Má yezi dɔ nɔgbɛ̃nɔ ń zĩnda kɛkɛ a zɛ́a yɔ̃̀kɔ̃kɛna
sai, zĩndamɔnnɛna baasi. Èe kɛ kɔ̃n mì yɔ̃̀kɔ̃de tãnao ke vura kɔ̃n òso
nɔmaablebɔnɔ ke bisa ɔɔdeenɔonlo. 10 Aɔ̃ ń zĩnda kɛkɛ kɔ̃n maakɛnao, lán
à kɔ̃ sìo nɔgbɛ̃ dɔnzirinɔ kɛ nà. 11 Nɔgbɛ̃nɔ yã dada wàgɔ̃ yĩtɛna, aɔ̃ mì siɛ
yã píngi guu. 12 Mɛɛ̀ wezi nɔgbɛ̃nɔ yã dada gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ke aɔ̃gɔ̃ iko vĩḿmaro,
séde aɔ̃gɔ̃ yĩtɛna kítikiti. 13 Zaakɛ Adamun Ludaa kɛ̀ káaku, à gbɛra Awau.
14 Èe kɛ Adamun wà sɛ̃̀sãro, nɔgbɛ̃n wà sɛ̃̀sã à gɔ̃̀ taaride ũ. 15 Mɔde tó
à mɛna fɔ̃̀ kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n kúadonao zĩndamɔnnɛna
baasi, eé nɛ́ i aafia.

3

Sɔsi gbɛ̃nsinɔ

1 Yã kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ gbɛ̃nsi ũ, èe zĩ maaa nii dɛɛ.
2 Gbɛ̃nsi gɔ̃ kuu taari sai, nɔmɛndodee ũ, làakaridee ũ. Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃
gbɛ̃ dɔ̀rɔdee ũ, nibɔfɔ̃ri ũ, gbɛ̃ kɛ̀ eé fɔ̃ à yã dańnɛ ũ. 3 Àtongɔ̃ dɛ wɛ̃dɛri ke
gbɛ̃ pãsĩ ũro. Àgɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdode yãketesaidee ũ. Ɔɔ tón dɔnɛ aɛro. 4 Àgɔ̃ a
ua kũna dɔ̃, à nɛ́nɔ gae mì siɛnɛ, aɔ̃gae à ɔdɔkii gwa. 5 Zaakɛ tó gbɛ̃ a ua
kũna dɔ̃ro, eé kɛ dia à fɔ̃ à Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gwaa? 6 Àtongɔ̃ dɛ Yesude dufu
ũro, lɛ àton ĩa dã, à a zĩnda da yãn lán Ibilisi bàro yãnzi. 7 Àgɔ̃ tɔ́ nnaa vĩ
Yesusaideenɔ kiia dɔ, lɛ wàton à tɔ́ zaaa sí, à gɛ̃ Ibilisi takutɛɛnlo yãnzi.

Sɔsi dɔnlɛrinɔ

8 Lɛmɛ dɔ dɔnlɛrinɔ gɔ̃ dɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ lɛ́plaadeenɔ ũro.
Wɛ̃ yã tón dɔńnɛ aɛro. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ ɔɔzaawɛtɛrinɔ ũro. 9 Aɔ̃gɔ̃ Yesu yã asiinɔ
kũna kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao. 10 Wà ń yã gwa gĩa, tó wèe yãke eḿmaro, gbasa wà
ń diɛ dɔnlɛrinɔ ũ. 11 Lɛmɛ dɔ ń nɔɔnɔ gɔ̃ dɛ nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ, làakarideenɔ
ũ, aɔ̃gɔ̃ náanɛ vĩ yã píngi guu. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ kɔmɔtɔdeenɔ ũro. 12 Dɔnlɛri gɔ̃
dɛ nɔmɛndodee ũ, àgɔ̃ a ua kɔ̃n a nɛ́nɔ kũna dɔ̃. 13 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩi kɛ̀ a
zɛ́anɔ gwena égɔ̃ maaa, ń làakari égɔ̃ kpaɛna ń Kirisi Yesu náanɛkɛna guu
maamaa.

Wa dɔnzizɛ asii bíta

14 Baa kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ oonnɛ, má dìɛ mɛ́ mɔ́ n gwa saa. 15 Tó ma mɔna gà
à gì kɛ̀, má yezi ǹgɔ̃ dɔ̃ lán à kɔ̃ sìo wàgɔ̃ kuu Luda uadeenɔ ũ nà. Wámbe
Luda Wɛ̃̀ndide sɔsi gbɛ̃nɔ ũ, yãpurapɛɛkii ũ kɔ̃n à gbãa'ekiio. 16 Wa dɔnzizɛ
asii kɛ̀ bɔ̀ gupuraaa bíta yãpuramɛ:

À bɔ̀ à mɔ̀ gbɛ̃ntee ũ,
Luda Nini yãpuraa kpàa,
malaikanɔ à è.
Wà à yã waazi kɛ̀ boriinɔ tɛ́,
wà à náanɛ kɛ̀ anduna guu,

Luda à sɛ̀ à tào gakui guu.

4

Tɛ̃̀ yã

1 Luda Ninii ò wásawasa kɛ̀ gurɔ zãanɔ gbɛ̃kenɔ é pã kpá Yesu zɛ́zi, aɔ̃ tɛ́
yã kɛ̀ zĩnnɔ è ɛgɛdeenɔ da à onanzi, aɔ̃ ń sãsã. 2 Mɔnafikidee pìnɔɔ à maaa
dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n à zaaaoro, aɔ̃ nɔ̀sɛ gana lán wà be gɛ̃ wãaan wà kɛ̃̀o bà. 3 Aɔ̃è
gbɛ̃nɔ dãdã nɔsɛnazi kɔ̃n zãkɛnao, bensɔ̃ aɔ̃è pɔ́ble tɛ̃̀bona da gbɛ̃nɔnɛ,
pɔ́blee kɛ̀ Ludaa kɛ̀ a náanɛkɛri kɛ̀ aɔ̃ yãpuraa dɔ̃ɔnɔ yãnzi, kɛ̀ dɛ aɔ̃ ble kɔ̃n
sáabukpanao. 4 Pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ píngi maamɛ. Wàton à ke tɛ̃̀ boro, wà ble kɔ̃n
sáabukpanao, 5 zaakɛ Luda yã kɔ̃n wa aduakɛnao gbãsĩ bɔ̀n.

Kirisi Yesu zĩkɛri maaa

6 Tó n yã pìnɔ dà n gbɛ̃nɔnɛ, nɛ́gɔ̃ dɛ Kirisi Yesu zĩkɛri maaa ũ kɛ̀ wà gwà
kɔ̃n wa dɔnzizɛ yãnɔ kɔ̃n yãdannɛ maaa kɛ̀ ń tɛ́zio. 7 Ǹ mì kɛ̃ fɛɛakaara
gara kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãorooa. Ǹ n zĩnda tòto kɛ, lɛ ǹgɔ̃ dɛ ludayãdari
ũ. 8 Mɛ̀totona àre vĩ féte, mɔde dɛna ludayãdari ũu àre vĩ yã píngi guu,
zaakɛ beee è mɔ́ kɔ̃n wɛ̃̀ndio gbã̀a kɔ̃n ziaao. 9 Yã kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ, à
kà wà sí ɔplaplaa. 10 Weè zĩi kɛ, weè ɔsi ká à musu, zaakɛ wa wɛ́ɛ dɔ Luda
Wɛ̃̀ndidezi. Àmbe gbɛ̃ sãnda píngi Mìsiri ũ, atɛ̃nsa à náanɛkɛrinɔ.

11 Ǹ yã pìnɔ diɛńnɛ ǹ dadańnɛ. 12 Ǹton tó wà dɔkɛnyo kɛ̀ ń dɛ gɔ̃kparɛ ũ
yãnziro. Ǹ tó n kuuna zɛ́ ɔdɔa Yesudeenɔnɛ yã'ona guu kɔ̃n yãkɛnao kɔ̃n
yenzio kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n kuuna gbãsĩ saio. 13 Ai màgɔ̃ mɔ́, ǹ aĩa kɛ
ǹ Luda yã kyó kɛ gbɛ̃nɔnɛ, ǹ dańnɛ ǹ lɛ́ daoḿma. 14 Gbaa kɛ̀ Ludaa dànnɛ
gurɔɔ kɛ̀ wà annabikɛɛ kɛ̀ n yã musu, bensɔ̃ gbɛ̃nsinɔ ɔ dìdimma, ǹton pã
kpáziro. 15 Ǹ làakari dɔ yã pìnɔa ǹ mɛ̀ kpáa, lɛ baade píngi n gana aɛ e. 16 Ǹ
n zĩnda yã kɔ̃n n yãdannɛnao tàasi kɛ. Ǹgɔ̃ gaa aɛ kɔ̃n yã pìnɔ. Tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́
n zĩnda mì sí kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e swã kpaa n yãzinɔomɛ.

5

Gyaanɔɔnɔ kɔ̃n dɔn'aɛdeenɔ yã

1 Ǹton kpãkɛ̃ mare ìsiziro. Ǹ lɛ́ daa lán n de bà. Ǹ lɛ́ da gɔ̃kparɛnɔa lán n
vɩ̃̀i kɔ̃n n dãaronɔ bà. 2 Ǹ lɛ́ da nɔgbɛ̃ ìsia lán n da bà, ǹ lɛ́ da nɔ gbãaaa lán
n dãre bà kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao.

3 Ǹ dɔ gyaanɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ke vĩroonɔ lɛ. 4 Tó gyaanɔɔ nɛ́nɔ ke dionɔ vĩ, aɔ̃
ń danɛnɔ gwana dada gĩa ń dɔnzikɛna guu, aɔ̃ fĩa bo ń denɔnɛ kɔ̃n ń danɔ,
zaakɛ beee è ká Ludanɛ. 5 Gyaanɔɔ kɛ̀ gbɛ̃ke vĩro wɛ́ɛ dɔ Ludazi, àgɔ̃ adua
kɛɛ àgɔ̃ dɔnlɛ gbekaaa gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o. 6 Gyaanɔɔ kɛ̀ à zĩnda pɔyezi è
dɔnɛ aɛ nɛ́ gɛ̀mɛ, baa tó à bɛ̃ɛ. 7 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ lɛ gbɛ̃ke tón ń taari ero. 8 Tó
gbɛ̃ e a danɛnɔ gwaaro, atɛ̃nsa à uadeenɔ, à bɔ̀ Luda yã kpɛɛmɛ, Yesusaidee
dɛàla. 9 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ dɛ wà da gyaanɔnɔ tɛ́n yɛ̀: Nɔgbɛ̃ kɛ̀ kà wɛ̃̀ baaagɔ̃, bensɔ̃
à zã kɛ̀ gɛ̃̀n do, 10 wà à dɔ̃ maakɛri ũ, nɛ́gwari maaa ũ, nibɔfɔ̃ri Luda gbɛ̃nɔ
gbá pìpiri ũ, takaasidee dɔnlɛri ũ, nɔgbɛ̃ kɛ̀ mɛ̀ kpà yãmaakɛna píngia ũ.
11 Ǹton gyaanɔ nɔ gbãaanɔ danlo, zaakɛ tó aɔ̃ gɔ̃ nidɛna fɛ̀ɛ, aɔ̃ nana Kirisia
é busamɛ, aɔ̃égɔ̃ yezi wà zã kɛ, 12 aɔ̃ ń zĩnda da yãn, kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃̀nɛ
yã gbòro yãnzi. 13 Beee gbɛra aɔ̃è mɛ̀a dada, aɔ̃ègɔ̃ dɔdɔɔ ualɛzi. Èe kɛ
mɛadeenɔn ń ũ adoro, aɔ̃è gɔ̃ gbɛ̃peri gudɛrinɔ ũmɛ dɔ, aɔ̃è yã kɛ̀ dɛ wà

oroo o. 14 Beee yãnzi má yezi gyaanɔ nɔ gbãaanɔ zã kɛ, aɔ̃ nɛ́ i, aɔ̃ làakari
dɔ bɛɛa, lɛ wàton wa ibɛɛnɔ gba zɛ́ aɔ̃ wa tɔ́ zaaa síro yãnzi. 15 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bɔ̀
wà tɛ̀ Setãnzi kɔ̀. 16 Tó Yesude nɔgbɛ̃ ke gyaanɔnɔ vĩ a bɛ, àgae dɔńlɛ. Àton
tó aɔ̃ gɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ asoo ũro, lɛ aɔ̃ e wà dɔ gyaanɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ke vĩroonɔ lɛ́
yãnzi.
17 Gbɛ̃nsi kɛ̀ è dɔńnɛ aɛ a zɛ́a kà wà fĩa bonɛ lɛo plaa, atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀
waazikɛna kɔ̃n yãdannɛnao aĩa vĩi. 18 Luda yã bè: Àton lɛ́sɔ da zù kɛ̀ èe
pɔ́ gbɛ̃ɛnɛro. À bè dɔ: Zĩkɛri kà à a asaia e. 19 Ǹton gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ kɔ̃n gbɛ̃nsi
káarao yã síro, séto sèedadeenɔ kà gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ baasiro. 20 Ǹ kpãkɛ̃
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀nɔzi baade píngi wáa, lɛ vĩa e à gbɛ̃ kpaaanɔ kũ. 21 Ma
nannɛ Luda kɔ̃n Kirisi Yesuozi kɔ̃n malaika kɛ̀ à ń sɛ́nɔ, ǹgɔ̃ yã pìnɔ kũna,
ǹton gbɛ̃ke bà bɔro. Ǹton yãke kɛ gbɛ̃kenɛ úblembɛ yãnziro. 22 Ǹton wã ǹ
ɔ di gbɛ̃a ǹ à da Luda zĩinlo. Ǹton tó n ɔɔ gɔ̃ kú gbɛ̃ke durun guuro. Ǹgɔ̃ n
zĩnda kũna gbãsĩ sai. 23 Ǹton í pãa mi atɛ̃ɛro. Ǹgae geepiwɛ̃ gá féte n nɔ̀sɛ
yãnzi kɔ̃n n gyãkɛna gɛ̃n baaagɔ̃ɔo.
24 Gbɛ̃kenɔ durun è bɔ gupuraaa ai wàgɔ̃ gá à yã gɔ̃gɔ̃ńyo, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ ń
pɔ́ è bɔ kpakpaaro. 25 Lɛmɛ dɔ yãmaakɛna è bɔ gupuraaa, baa à kɛ̀ wèe ero
eé e à gɔ̃ utɛnaro.

6

1 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ zɔ̀ ũunɔ ń diinɔ diɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ aɔ̃ mì siɛńnɛ à píngi
guu, lɛ wàton Luda tɔ́ kɔ̃n yã kɛ̀ weè dańnɛo zaa boro yãnzi. 2 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
diinɔ dɛ Yesudee ũunɔ tón dɔkɛńyo kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ yãnziro. Aɔ̃ zĩi
kɛńnɛ maamaa, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩ àre bleenɔ nɛ́ Yesudeenɔmɛ, aɔ̃ gbɛ̃
yenzideenɔmɛ. Ǹ yã pìnɔ dańnɛ, ǹ lɛ́ daoḿma.

Yena ɔɔzi

3 Tó gbɛ̃kee e yã pãnde daańnɛ, bensɔ̃ èe zɛ kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi
yãzɛdeeo kɔ̃n wa zɛ́ yãdannɛnaoro, 4 wadadeemɛ, à yãke dɔ̃ro, lɛokpakɔ̃a
kori kɔ̃n yãgwana yãanasaio à kṹ gyãa ũ. Yã beeenɔ è tó gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ dɔkɔ̃nɛ,
aɔ̃ swèe kɛ, aɔ̃ kɔ̃ sɔ̃sɔ̃, aɔ̃ laasuu zaaa lɛ́kɔ̃zi, 5 aɔ̃gɔ̃ ĩi kɔ̃o. Gbɛ̃ pìnɔ laasuu
kotina, yãpura ń kɛ̃, aɔ̃ègɔ̃ daa dɔnzizɛ nɛ́ ɔɔwɛtɛzɛmɛ. 6 Dɔnzikɛna àre bíta
yãpura, tó gbɛ̃ zɛ̀ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩio. 7 Zaakɛ wée mɔ́ kɔ̃n pɔ́keo anduna guu
kɛ̀ro, wé sɔ̃ tá kɔ̃n pɔ́keoro. 8 Tó wá pɔ́ble kɔ̃n pɔ́kãsãanɔo vĩ, beee mɔ̀.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɔ̃ auzikidee ũunɔ è ń zĩnda da yɔ̃agwana takutɛɛn.
Pɔ́nidɛna mìsai kari è gɛ̃ńgu à ń kpá mɔ́nzi kɔ̃n kaatɛnaozi. 10 Yena ɔɔzi
bé à dɛ yã zaa píngi kãsãa ũ. Gbɛ̃kenɔ à kɔ̃dɛɛ kɛ̀ ai wà kɛ̃ wa dɔnzizɛa aɔ̃
wãwã bíta kpà ń zĩndazi.

Ǹ ɔsi maaa ká

11 Zaakɛ Luda gbɛ̃n n ũ, ǹ bàa sí yã pìnɔnɛ, ǹ tó yã maaa gaegɔ̃ dɔɔnnɛ
aɛ kɔ̃n yãkɛna a zɛ́ao kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n mɛnao kɔ̃n
busɛkɛɛo. 12 Ǹ wa dɔnzizɛ ɔsi maaa ká, ǹ wɛ̃ndi kɛ̀ è yãaro sí, zaakɛ beeen
Luda n sisia gurɔɔ kɛ̀ n lɛ́ maaa gbɛ̃nɛ parii wáa. 13 Ma nannɛ Luda kɛ̀ è
wɛ̃ndi kpá pɔ́ píngiazi kɔ̃n Kirisi Yesu kɛ̀ yã maaa ò Pɔntiu Pilatinɛo, 14 ǹgɔ̃
yã kɛ̀ wà dìɛnnɛ kũna gbãsĩ sai taari sai ai wa Dii Yesu Kirisi mɔ́gurɔɔ
zĩ. 15 Gbãade mɛ̀n do Aubarikade, kínanɔ Kína, diinɔ Dii bé eé Kirisi pì
bɔ gupuraaa a gurɔɔa. 16 À mɛ̀n doo bé è garo, ègɔ̃ kú gupuraa kɛ̀ wè fɔ̃ wà

sɔ̃ziroo guu. Gbɛ̃kee e wɛ́ɛ siàlɛro, weé fɔ̃ sero. Àmbe à gakui kɔ̃n gbãaao vĩ gurɔ píngi, aami.

[17] Ǹ o anduna tiaa kɛ̀kii auzikideenɔnɛ, aɔ̃ton ĩa dãro. Aɔ̃ton gbãa e ɔɔda náanɛsaiaro, aɔ̃ gbãa e Luda kɛ̀ è pɔ́ píngi kpáwa bíta wà pɔnnaa kɛoa. [18] Ǹ
ońnɛ aɔ̃ à maaa kɛ, aɔ̃ nnaa kɛńnɛ, aɔ̃ ɔ porońnɛ, aɔ̃gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ. [19] Lán beee
bà aɔ̃é kũsãɛ maaa di ń zĩndanɛ auzɛnna pɔ́ ũ, aɔ̃é wɛ̀ndi kɛ̀ dɛ wɛ̀ndi ũ yãpuraa e.

[20] Timɔti, ǹ yã kɛ̀ Ludaa nànnɛ n ɔzĩ kũ gbãa. Ǹ mì kɛ̃ ludadɔ̃sai yã pãpã'onaa kɔ̃n yãlɛkpɛɛ'ona kɛ̀ wè be dɔ̃nao. [21] Gbɛ̃kenɔ zɛ̀o, ben aɔ̃ pã̀ wa dɔnzizɛnɛ.

Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TIMƆTI TAKADA PLAADEE

Pɔlu tɛ́kana Timɔtin
1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɩ̃̀ri Luda pɔyezi guu wɛ̃̀ndi kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀
Kirisi Yesu guu yã musu, 2 mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ, ma nɛ́ yenzide
Timɔti. De Luda kɔ̃n wa Dii Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ kɔ̃n sùuo, à n gba
aafia.
3 Ma sáabu kɛ̀ ma dezinɔ Ludanɛ kɛ̀ mɛɛ̀ dɔzi kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao, zaakɛ n yã
ègɔ̃ dɔɔmagu yãana sai ma aduakɛna gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o guu. 4 Tó wɛ́ɛ'i
kɛ̀ bɔ̀mma yã dɔ̀magu, mɛɛ̀ n bɛgɛ kɛmɛ, mɛɛ̀gɔ̃ yezi wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, lɛ ma
pɔnnaa kɛ bíta. 5 N ludanaanɛkɛna kɔ̃n nɔ̀sɛo do yã dɔmagu. N dazi Loisi
kɔ̃n n da Yunisio Luda náanɛ kɛ̀ lɛ se, bensɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ lɛ se.
6 Beee yãnzi mɛ́ɛ dɔɔngu, ǹ tɛ́ ká gbaa kɛ̀ Ludaa dànnɛɛn gurɔɔ kɛ̀ ma
ɔ dìmma, 7 zaakɛ Ninii kɛ̀ è wa gba gbãa kɔ̃n yenzio kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃ɔon
Ludaa kpàwa, èe kɛ nini vĩapɔnlo. 8 Beee yãnzi ǹton wí dɛ kɔ̃n wa Dii
yã onnɛnaoro. Ǹton wí dɛ ma yãoro, mamɔma kɛ̀ wà ma da kpɛ́siaan
Kirisi yãnzi. Ǹ nawɛ̃a kɛ̀ wè kɛ à baaru nna kpana yãnzi kɛmao kɔ̃n Luda
gbãaao. 9 Àmbe à wa mì sì, à wa sisi wa gɔ̃ a pɔ́ ũ. Èe kɛ yã kɛ̀ wá kɛ̀
yãnzinlo, à zĩnda pɔyezi yãnzimɛ kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à kɛ̀weeo zaalɛ gurɔɔ e
naaro. 10 Gbɛ̃kɛɛ pì bɔ̀ gupuraaa wa Mìsiri Kirisi Yesu pì mɔna guu sa. À ga
gbãaa kàatɛ, à wɛ̃̀ndi kɔ̃n kuuna gurɔ píngio bɔ̀we gupuraaa a baaru nnaa
kɛ̀ wè kpá guu. 11 Luda ma diɛ a zɩ̃̀ri ũ, lɛ mà baaru pì kpàakpa kɛ mà à
yã dańnɛ. 12 Beee yãnzin mɛ́ɛ nawɛ̃a kɛ̀ kɛɛzi, mɔde wí è ma kũro, zaakɛ
má gbɛ̃ kɛ̀ ma à náanɛ kɛ̀ dɔ̃, bensɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ eé fɔ̃ à yã kɛ̀ à nàmɛ
ma ɔzĩ dãkpa ai a mɔ́gurɔɔ zĩ. 13 Ǹgɔ̃ yã kɛ̀ ń mà ma lɛ́zĩ ai a lɔ̀n pì kũna
yãzɛdedannɛna zɛ́kpaɛ ũ kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzi kɛ̀ wá vĩ Kirisi
Yesu guuo. 14 Ǹ yã maaa kɛ̀ Ludaa nànnɛ n ɔzĩ kũ gbãa kɔ̃n à Ninii kɛ̀ kú
wa guu gbãaao.
15 Ń dɔ̃ kɛ̀ Asia bùsudeenɔ ma zĩnna ń píngi. Figɛlu kɔ̃n Ɛmɔgɛnɛo kú ń tɛ́.
16 Dii wɛ̃nda dɔ̃ Ɔnɛsifɔru bɛdeenɔnɛ! Zaakɛ à mɔ̀ à ma nɔ̀sɛ kpàɛmɛ à gɛ̃̀n
lɛ́ vĩro, èe wí dɛ kɔ̃n ma dana kpɛ́siaan yãoro. 17 Kɛ̀ à mɔ̀ Romu gɔ̃ɔ, à ma
wɛtɛ ai à gàa à bɔma. 18 Dii wɛ̃nda dɔ̃nɛ yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. Ń dɔnlɛ bíta kɛ̀
à kɛ̀mɛ zaa Ɛfesu yã dɔ̃ sãnsãn.

2

Kirisi Yesu zɩ̃̀kari maaa
1 Mpi sɔ̃ ma nɛ́, ǹgɔ̃ gbãa kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa vĩwao Kirisi Yesu guuo.
2 Yã kɛ̀ ń mà má ò parii wáa, ǹ na gbɛ̃ náanɛdeenɔnɛ ń ɔzĩ, kɛ̀ aɔ̃é fɔ̃ wà dada
gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 3 Ǹ nawɛ̃a fɔ̃wao Kirisi Yesu zɩ̃̀kari maaa ũ. 4 Anduna yã
bɔkɔ̃tɛ è dɔ zɩ̃̀kari kɛ̀ kú zɩ̃̀lannɛ aɛro, lɛ à yã ká à diinɛ yãnzi. 5 Bàkpakɔ̃sɔ̃ri
sɔ̃, tó èe bàa lɛ́ a zɛ́aro, eé zɩ̃̀blena fùra ero. 6 À kɔ̃ sìo búbari kɛ̀ zĩ gbãaa kɛ̀
a baka sɛ́ káaku. 7 Ǹ laasuu lɛ́ yã kɛ̀ má ò pìnɔzi, zaakɛ Dii é n gba ɔ̃ndɔ̃ɔ à
píngi guu.
8 Ǹ dɔn kɛ̀ Yesu Kirisi nɛ́ Dauda boriimɛ, bensɔ̃ à fɛ̀ɛ bɔna gaan. Baaru
nnaa kɛ̀ mɛɛ̀ kpán gwe. 9 Beee yãnzin mɛ́ɛ nawɛ̃a kɛɛzi. Wà mɔ̀ kàma lán
dàkɛri bà, mɔde Luda yã e sí mɔ̀ káaro. 10 Beee yãnzi mɛɛ̀ yã píngi fɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀

Luda ń sɛ́nɔ yãnzi, lɛ aɔ̃pinɔ se Luda ń mì sí, aɔ̃ gakui kɛ̀ è yãaroo e kuuna
Kirisi Yesu guu. 11 Yã kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ:
Tó wa gao, wégɔ̃ kúo.
12 Tó wa mɛna fɔ̃̀, wé kí bleo.
Tó wa lɛ́ sɛ̀zi, eé sɛ́wazi se.
13 Tó wá náanɛ vĩro, à kpɛ́ náanɛ vĩ,
zaakɛ eé we à lɛ́ sɛ́ a zĩndaziro.

Dii zĩkɛri maa kɔ̃n lɛokpakɔ̃aoro

14 Ǹ yã pìnɔ dɔ n gbɛ̃nɔn, ǹ nańnɛ Ludazi aɔ̃ton lɛokpakɔ̃a kɛ yãnɔ
musuro. À àre vĩro, è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e maanɔ yakamɛ. 15 Ǹ aĩa kɛ lɛ Luda
n sáabu kpá, zĩkɛri kɛ̀ è yã yãpuraa wɛ̃kɔ̃ańnɛ súusu ũ, kɛ̀ wí è à kũ à zĩ
yã musuro. 16 Ǹ pã yãbɔena pãa kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãoroonɛ. È gbɛ̃nɔ
ludayãdasai kaarańnɛmɛ, 17 ben yã kɛ̀ aɔ̃è dańnɛ è dańla lán fɔ̃̀ bà. Imɛnɛu
kɔ̃n Filɛtuo kú ń tɛ́. 18 Aɔ̃ kɛ̃̀ yãpuraaa, aɔ̃è be wà fɛ̀ɛ bɔna gaan kɔ̀, aɔ̃è
gbɛ̃kenɔ ludanaanɛkɛna yakańnɛ. 19 Baa kɔ̃n beeeo ɛ̃ɛ kɛ̀ Ludaa dàɛ zɛna
gbãa, wà yã kɛ̀kii kɛ̃̀a: Dii gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ a pɔ́ ũunɔ dɔ̃. Gbɛ̃ kɛ̀ è Dii sísi mì kɛ̃
yã zaaaa.
20 Ua daa ègɔ̃ pɔ́nɔ vĩ pari. Wà à kenɔ kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio
yãtiisikɛbɔ ũ, bensɔ̃ wà à kenɔ kɛ̀ kɔ̃n lío kɔ̃n gũ̀o yãnɛngokɛbɔ ũ. 21 Tó
gbɛ̃ ɔ bɔ̀ɛ yã bɛ̀ɛsaidee guu, eé gɔ̃ yãtiisikɛbɔ ũ, eégɔ̃ aufãni vĩ Diinɛ, eégɔ̃
kú adona maakɛna píngi soru guu. 22 Ǹ bàa sí gɔ̃kparɛ pɔ́nidɛnanɔnɛ, ǹ tó
maakɛna kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n kuuna kɔ̃o nnaao dɔnnɛ aɛ
lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Dii sísi kɔ̃n nɔ̀sɛ puraaonɔ. 23 Ǹ ɔ bɔɛ mìsai lɛokpakɔ̃a
kɛ̀ dɔ̃na ke vĩroon. Ń dɔ̃ kɛ̀ è swèe da. 24 À maa Dii zɔ̀bleri gɔ̃ swèe vĩro. À
nɔ̀sɛ gɔ̃ do kɔ̃n baade píngio, yãdannɛri maaa kɛ̀ è gbɛ̃ fɔ̃ ũ, 25 à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à
yã síroonɔ gba làakari busɛbusɛ. Wègɔ̃ dɔ̃ro ke Luda é fɔ̃ à ń gba zɛ́ aɔ̃ nɔ̀sɛ
liɛ wà yãpura sí, 26 aɔ̃ bɔ Ibilisi kɛ̀ à ń kũ à ń dá a pɔyezi guu bàn, ń làakari
suḿma.

3

Gbɛ̃nteenɔ yãkɛna gurɔ zãanɔa

1 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gurɔ zãanɔ égɔ̃ pãsĩ. 2 Gbɛ̃nɔ zĩnda yã é dɔ́ńnɛ aɛ, ɔɔ
é ń swɛ̃̀ ble. Aɔ̃égɔ̃ dɛ wadadeenɔ ũ, ĩadãrinɔ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃rinɔ, de kɔ̃n
dao yãmarisaideenɔ, guturunɔ, ludayãdarisainɔ, 3 nɔ̀sɛsaideenɔ, ag-
baawerisaideenɔ, gbɛ̃yakarinɔ, faasaideenɔ, aĩapãsĩdeenɔ, yã maa ibɛɛnɔ,
4 bɔnkpɛɛdeenɔ, laasuusaideenɔ, yɔ̃̀kɔ̃deenɔ. Aɔ̃égɔ̃ ye pɔnnakɛnazi dɛ
Luda yãla. 5 Aɔ̃è dɔnzi kɛ, mɔde aɔ̃ɔ ye à gbãaaziro. Ǹ kɛ̃ gbɛ̃ beee takanɔa.
6 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ è gɛ̃ nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è mì gbãkɛnnɛroonɔzi, aɔ̃ ń fu kɔ̃n lɛ́o. Durun
sɔ̀ kɛ̀ nɔgbɛ̃ pìnɔn, dà zaaa bé à gɔ̃̀ńnɛ, 7 aɔ̃ègɔ̃ yã dadaa gurɔ píngi, mɔde aɔ̃è
fu yãpura kũnaa. 8 Lán Yanɛ kɔ̃n Yambɛrɛsio bɔ̀ Musa kpɛɛ nà, lɛn gbɛ̃ pìnɔ
è bɔ yãpuraa kpɛɛ lɛ. Aɔ̃ laasuu lɛkpɛɛmɛ, wa dɔnzizɛ guu pɔ́ ginzinanɔmɛ.
9 Aɔ̃ɔ gana aɛ vĩ dɔro, zaakɛ baade píngi ń mìsaikɛɛ dɔ̃, lán wà Yanɛ kɔ̃n
Yambɛrɛsio pɔ́ dɔ̃̀ nà.

Luda yã àre

10 Mpi sɔ̃, ń tɛ́mazi. Ń ma kuuna dɔ̃ kɔ̃n ma yãdannɛnao kɔ̃n yã kɛ̀ mɛ́ɛ
pɛɛao kɔ̃n ma ludanaanɛkɛnao kɔ̃n ma mɛnakɛɛo kɔ̃n ma yenzio kɔ̃n ma
zɛna gbãaao 11 kɔ̃n wɛ́ɛ kɛ̀ wà tãmaao kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀ má kɛo. Ń yã kɛ̀ ma

le Antiɔku kɔ̃n Ikɔniuo kɔ̃n Lisitirao dɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛtãmmana bíta kɛ̀ má fɔ̃̀o.
Mɔde Dii ma bɔ à píngi guu. [12] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wàgɔ̃ kuu ludayãdarinɔ ũ
Kirisi Yesu guunɔ é wɛ́ɛtãmma e. [13] Gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n mɔnafikideenɔ zaakɛ
égɔ̃ kaaramɛ. Aɔ̃é gbɛ̃nɔ sãsã, aɔ̃pinɔ égɔ̃ sãsãna. [14] Mpi sɔ̃, ǹ zɛ kɔ̃n yã kɛ̀ ń
dàda ń sì yãpuraa ũuo. Ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dàdannɛɛnɔ dɔ̃, [15] zaakɛ ń Luda yã dɔ̃
zaa n nɛ́ngo zĩ. Eé fɔ̃ à n gba ɔ̃ndɔ̃ɔ à n ká Kirisi Yesu náanɛkɛna kɛ̀ è ń mì
sía. [16] Yã kɛ̀ kú Luda yãn bɔ̀ Luda kiia píngimɛ. À àre vĩ, zaakɛ è yãpuraa
dańnɛ, è ń ɛgɛɛ káńnɛ ń ɔzĩ, è ń gba làakari, è lɛ́ dańma yãkɛna a zɛ́a guu,
[17] lɛ Luda gbɛ̃ sorumi ma yãmaakɛna píngi zɛ́ guu.

4

[1] Ma nannɛ Ludazi kɔ̃n Kirisi Yesu kɛ̀ eé ɛara à mɔ́ à kpata ble à yãkpaɛ
kɛ kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔo, [2] ǹ Luda yã waazi kɛ. Tó à zɛ́ kɛ̀ kesɔ̃ èe
zɛ́ kɛro, ǹgɔ̃ kúo. Ǹ yã diɛńnɛ, ǹ kpãkɛ̃ńzi, ǹ lɛ́ dańma, ǹ yã dańnɛ kɔ̃n mɛna
bítao. [3] Zaakɛ gurɔke é mɔ́ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é we wà swã kpá yãzɛdedannɛnaziro.
Aɔ̃é yãdannɛrinɔ kakɔ̃ańzi ń zĩnda pɔyeziamɛ, lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ kàńnɛ dańnɛ. [4] Aɔ̃é
ń mìkpɛɛ zu yãpuraanɛ wà aɛ dɔ garanɔa. [5] Mpi sɔ̃, ǹgɔ̃ làakari vĩ yã píngi
musu. Ǹ nawɛ̃a fɔ̃, ǹ baarunnakpari kɛna kɛ, ǹ n zĩ lɛ́ papa.

Pɔlu kuuna gaa lɛ́zĩ zaa Romu

[6] Ma gurɔɔ pàpa kɔ̀, weé ma aru kwɛ́ɛ sa'o'i ũ tia. [7] Ma ɔsi maaa kà, ma
bàa lɛ̀ ma bɔɛzi. Má Yesu yã kũna ma à lɛ́ pàpa. [8] Kuuna maa fùra diɛna,
èe ma dãa sa. Dii yãkpaɛkɛri maaa bé eé kúmɛ yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. Èe kɛ
mámbee madoro, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye à mɔnazinɔ ń píngimɛ.

[9] Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ mɔ́ ma kiia kpakpaa. [10] Demasi ma ton à tà Tɛsalonika, kɛ̀
à ye andunazi yãnzi. Kɛrɛsɛni tà Galatia bùsun, bensɔ̃ Titu tà Dalamatia
bùsun. [11] Luku bé à gɔ̃̀mao ado. Ǹ Maaku sɛ́ à mɔ́ lɛdo, zaakɛ è dɔmalɛ zĩi
guu maamaa. [12] Ma Tikiku gbàrɛ Ɛfesu. [13] Tó nɛ́ɛ mɔɔ, ǹ ma utagyaba kɛ̀
má tò Kaapu bɛ zaa Toroasi sɛ́ ǹ mɔ́omɛ kɔ̃n ma takadanɔ, atɛ̃nsa à kɛ̀ wà
kɛ̀ kɔ̃n báaonɔ.

[14] Alɛsanda sia yã zaaa kɛ̀mɛ maamaa. Dii é yã kɛ̀ à kɛ̀ pì fĩa bonɛ. [15] Ǹ
làakari kɛzi, zaakɛ à bɔ̀ wa yã kpɛɛ pãsĩpãsĩ. [16] Yãkpaɛkɛnamao káakupɔ guu
gbɛ̃kee e zɛmaoro, aɔ̃ ma ton ń píngi. Luda tón ń yã pì daro. [17] Dii zɛ̀mao
à ma gba gbãaa, ben ma zɛ́ è ma waazi kɛ̀ ma à lɛ́ pàpa, bori pãndenɔ mà
ń píngi. À ma bɔ músu lɛ́zĩ. [18] Dii é ma bɔ yã zaaa guu píngi, eé ma mì sí ai
mà gá káo à kpatan musu. Àmbe à gakui vĩ gurɔ píngi, aami.

Lɛ́zammana

[19] Ǹ ì kpá Pirisila kɔ̃n Akilaoa kɔ̃n Ɔnɛsifɔru bɛdeenɔ. [20] Erasatu gɔ̃̀
Kɔrinti. Ma Torofimu tò kɔ̃n gyãao Milɛtu. [21] Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ mɔ́ ai buusiɛ
gɔ̃ ká. Yubulu kɔ̃n Pudɛnio kɔ̃n Linuo kɔ̃n Kalaudiao kɔ̃n wa gbɛ̃nɔ píngi ì
kpàmma. [22] Dii gɔ̃ kúnyo. À gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TITU

Titu zĩkɛna Kɛrɛti bùsun
1 Mamɔma Pɔlu, Luda zɔ̀bleri, Yesu Kirisi zɩ̀rin ma ũ. À ma zĩ mà gbɛ̃ kɛ̀
Luda ń sɛ́nɔ kaara a náanɛkɛnan mà tó aɔ̃ à dɔnzizɛ yãpuraa dɔ̃, 2 lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ
gɔ̃ dɔ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroozi, kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ zaalɛ anduna e káɛro. Eè ɛgɛɛ
to sɔ̃ro. 3 Ben yã pì bɔ̀ gupuraaa a gurɔɔa waazi kɛ̀ Luda wa Mìsiri dàmɛ
ma kɛɛ guu lán à dìɛ nà. 4 Mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ Titu, ma nɛ́ yãpuraa
Yesu zɛ́ kɛ̀ wá kún lɛdoo guu. De Luda kɔ̃n Kirisi Yesu wa Mìsirio gbɛ̃kɛɛ
kɛnnɛ, à n gba aafia.

5 Ma n to Kɛrɛti, lɛ ǹ yã kɛ̀ gɔ̃̀ gweenɔ gɔ̃gɔ̃, ǹ gbɛ̃nsinɔ diɛ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo
lán má ɔ̀nnɛ nà. 6 À maa gbɛ̃nsi gɔ̃ kuu taari sai nɔmɛndodee ũ. À nɛ́nɔ gɔ̃
dɛ ludanaanɛkɛrinɔ ũ, wàtongɔ̃ ń dɔ̃ nɛ́ zàzari swãgbãadeenɔ ũro. 7 Zaakɛ
gbɛ̃nsi nɛ́ Luda zĩ gwàrimɛ, àtongɔ̃ dɛ taaridee ke wadadee ke pɔfɛ̃ri ke
wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ ke ɔɔzaawɛtɛri ũro. 8 Sé àgɔ̃ dɛ nibɔfɔ̃ri ũ, làakaridee kɛ̀ zɛ̀
kɔ̃n maakɛnao ũ, gbɛ̃ súusu kɛ̀ kú adona bensɔ̃ à a zĩnda kũna dɔ̃ɔ ũ, 9 gbɛ̃ kɛ̀
zɛ̀ gbãngbãn kɔ̃n yã náanɛdee kɛ̀ wè dańnɛo ũ, lɛ à e à lɛ́ da gbɛ̃ pãndenɔa
kɔ̃n yãzɛdedannɛna pìo, à gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à yã kpɛɛnɔ ɛgɛɛ káńnɛ ń ɔzĩ.

10 Zaakɛ swãyãmarisaidee kɛ̀ aɔ̃è gbɛ̃nɔ likɔ̃a kɔ̃n ń yã'onaonɔɔ pari,
atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n bãngukɛna yãonɔ. 11 Aɔ̃è ua lɛzii yaka. À maa wà
lɛ́sɔ dańnɛ. Aɔ̃è yã kɛ̀ dɛ wà dańnɛroo dańnɛ ɔɔ zaa ena yãnzi. 12 Kɛrɛti bùsu
annabi ke bè, Kɛrɛtinɔ nɛ́ ɛgɛdeenɔmɛ, nɔ̀bɔ pãsĩnɔmɛ, ye'uzi mɛadeenɔmɛ.
13 Yã pì nɛ́ yãpuraamɛ. Beee yãnzi ǹ kpãkɛ̃ńzi maamaa, lɛ aɔ̃gɔ̃ dɔnzizɛ
kũna gbãa. 14 Aɔ̃ton làakari dɔ Yudanɔ garaaro ke gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀ yãpuraaa
yãdiɛnanɔ. 15 Pɔ́ke ègɔ̃ gbãsĩ gbãsĩsaideenɔnɛro, bensɔ̃ pɔ́ke ègɔ̃ gbãsĩsai
ludayãdarisai gbãsĩdeenɔnɛro, kɛ̀ aɔ̃ laasuu kɔ̃n ń nɔ̀sɛo zaa yãnzi. 16 Aɔ̃è
be wà Luda dɔ̃, ben aɔ̃ yãkɛna è ń ɛgɛ bo. Bɛgizinɔmɛ, aɔ̃è yã maro, aɔ̃è fɔ̃
wà yã maa ke kɛro.

2

Yãdannɛna zɛ́dee
1 Mmɔn sɔ̃, ǹ yã kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n yãzɛdedannɛnao dańnɛ. 2 Ǹ da mare
ìsinɔnɛ aɔ̃gɔ̃ ń zĩnda kũna dɔ̃ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ làakarideenɔ ũ. Aɔ̃gɔ̃ dɔnzizɛ
kũna gbãa kɔ̃n yenzio kɔ̃n mɛnao. 3 Ǹ da nɔgbɛ̃nsinɔnɛ dɔ aɔ̃ kuuna gɔ̃ dɛ
dɔnziri maaanɔ kuuna ũ. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ gudɛri ke wɛ̃ zɔ̀nɔ ũro. Aɔ̃ yã maaa
dańnɛ, 4 lɛ aɔ̃ lɛ́ da nɔzãreenɔa aɔ̃ baade gɔ̃ ye a zãzi kɔ̃n a nɛ́nɔ, 5 aɔ̃gɔ̃ dɛ
làakarideenɔ ũ gbãsĩ sai, aɔ̃ làakari dɔ ń ua zĩia, aɔ̃ baade mì siɛ a zãnɛ lɛ
wàton Luda yã zaa boro yãnzi.

6 Ǹ lɛ́ da gɔ̃kparɛnɔa dɔ aɔ̃gɔ̃ làakari vĩ. 7 Ǹ yãmaakɛna zɛ́ ɔdɔańnɛ à píngi
guu. N yãdannɛna gɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ à kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n yãkɛnao 8 kɔ̃n yãzɛdee kɛ̀ weé fɔ̃
wà à ɛgɛ borooo, lɛ wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛnɔ kũ, aɔ̃ton yã zaaa e wà o wa
yã musuro yãnzi.

9 Ǹ lɛ́ da zɔ̀nɔa aɔ̃ mì siɛ ń diinɔnɛ yã píngi guu, aɔ̃ yã kɛ̀ eé káńnɛ kɛ.
Aɔ̃ton yã síńlaro. 10 Aɔ̃ton kpãi ońmaro. Aɔ̃ tó wàgɔ̃ ń dɔ̃ gbɛ̃ náanɛdeenɔ ũ
maamaa, lɛ Luda wa Mìsiri yã kɛ̀ weè dańnɛ wɛ́ɛ bɔ yã píngi guu.

[11] Zaakɛ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ mɔ̀ kɔ̃n mìsinao baade píngine bɔ̀ gupuraaa.
[12] Gbɛ̃kɛɛ pì e daawe wà kpɛɛ li yã kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãoroonɛ kɔ̃n an-
duna pɔ́nidɛnanɔ, lɛ wàgɔ̃ wa zĩnda kũna dɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ ũ, ludayãdarinɔ
ũ anduna tiaa kɛ̀kii guu, [13] wa wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ gurɔ aubarikadee kɛ̀ wée dãazi.
Àmbe wa Luda bíta wa Mìsiri Yesu Kirisi mɔ́gurɔ gakuidee ũ. [14] À a zĩnda
kpà wa yãnzi, à wa bɔ zaa píngi guu, à wa gbãsĩ gògo, lɛ wà gɔ̃ a zĩnda gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ maakɛna aĩa vĩinɔ ũ. [15] Ǹ yã pìnɔ dańnɛ ǹ lɛ́ daoḿma. Ǹ kpãkɛ̃ńzi
kɔ̃n iko kɛ̀ ń vĩio píngi. Ǹton tó gbɛ̃ke kya kánguro.

3

Wà làakari dɔ maakɛnaa

[1] Ǹ dɔ n gbɛ̃nɔn aɔ̃ mì siɛ gbãadeenɔnɛ kɔ̃n ikodeenɔ, aɔ̃ ń yã ma, aɔ̃gɔ̃
kú kɔ̃n maakɛna píngi soruo. [2] Aɔ̃ton gbɛ̃ke tɔ́ zaaa síro. Aɔ̃gɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdode
yãketesaideenɔ ũ kɛ̀ aɔ̃ɔ busana baade píngine. [3] Zaakɛ wapinɔ se, wá faa
vĩ yãro, ludayãdarisainɔn wa ũ. Wa sãsã, wá dɛ pɔnnakɛna kɔ̃n dà zaa
píngio zɔ̀nɔ ũ. Weègɔ̃ kú kɔ̃n nɔ̀sɛ zaaao kɔ̃n nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo. Wá dɛ bɛgizinɔ
ũ, wa zakɔ̃n. [4] Baa kɔ̃n beeeo kɛ̀ Luda wa Mìsiri gbɛ̃kɛ kɔ̃n à yenzio bɔ̀
gupuraaa, [5] ben à wa mì sì. Èe kɛ wa maakɛna yãnzinlo, kɛ̀ à wɛ̃nda dɔ̃̀we
yãnzimɛ. À wa zú ò à wa i dufu, à tò wa gɔ̃ gbɛ̃ dufunɔ ũ kɔ̃n a Ninii [6] kɛ̀
à pìsiwa gbãaao Yesu Kirisi wa Mìsiri gãzĩ. [7] Beee yãnzi yã bɔ̀wao nna à
gbɛ̃kɛ yãnzi, wa gɔ̃ túbiblerinɔ ũ, wá wɛ́ɛ dɔ auzɛnnazi. [8] Yã pì nɛ́ yãpuramɛ.
Má yezi ǹ gã na yã pìnɔ onaa maamaa, lɛ ludanaanɛkɛrinɔ e wà mɛ̀ kpá
maakɛnaa. Beee maa, à kaarana vĩ gbɛ̃nɔnɛ.

[9] Ǹ bàa lɛ́ mìsai yãgaganane kɔ̃n dezinɔ tɔ́ kɔ̃ɔwɛnao kɔ̃n swèeo kɔ̃n
lɛokpakɔ̃akɛna Musa doka yã musuo, zaakɛ yã pãanɔmɛ, aɔ̃ɔ kaarana vĩro.
[10] Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ è tó wà kɛ̃kɔ̃azi baa gɛ̃̀n plaa, gbasa ǹ pɛ́a. [11] Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀
gbɛ̃ beee taka sã̀sã. Durunkɛrimɛ, à a zĩnda bɔ̀bɔ.

Lɛ́zammana

[12] Tó ma Atema ke Tikiku zĩ̀mma, ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ mɔ́ ǹ ma le Nikɔpɔli, zaakɛ
ma zɛo mà buusiɛ dɛ gwe. [13] Ǹ aĩa kɛ ǹ kũsãɛ kɛ bùsu dokadɔ̃ri Zenasinɛ
kɔ̃n Apoloo lɛ pɔ́ke tón kɛ̃sãḿmaro ń tá guu. [14] À maa wa gbɛ̃nɔ maakɛna
dada aɔ̃ ń zĩnda kpáa, aɔ̃ yã kɛ̀ kɔ̃ sìonɔ bɔkɔ̃tɛ lɛ wàtongɔ̃ kuu pãro. [15] Gbɛ̃ kɛ̀
wá kú lɛdoonɔ ì kpàmma ń píngi. Ǹ ì kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yewazi Yesu zɛ́ guunɔa.
Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare a píngi.

FILIMƆ

Pɔlu Filimɔ sáabukpana

1 Mamɔma Pɔlu kɛ̀ wà ma da kpɛ́siaan Kirisi Yesu yãnzi kɔ̃n wa Yesude
daa Timɔtio, wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̃̀nnɛ, wa zĩkɛri daa yenzide Filimɔ
2 kɔ̃n sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃a n bɛɛnɔ kɔ̃n wa nɔgbɛ̃ yenzide Afiao kɔ̃n wa
zĩ̀kari daa Akipuo. 3 Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ, à n
gba aafia.

4 N yã ègɔ̃ dɔmagu gurɔ píngi ma aduakɛna guu, mɛɛ̀gɔ̃ ma Luda sáabu
kpaa, 5 zaakɛ ma Dii Yesu náanɛ kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ baaru mà kɔ̃n yenzi kɛ̀ ń vĩ kɔ̃n
Luda gbɛ̃nɔo ń píngi. 6 Mɛɛ̀gɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛ, lɛ wa kuuna kɔ̃o Yesu zɛ́n tó n wɛ́ɛ
kɛ̃ à maaa kɛ̀ wá vĩ kuuna Kirisi guu píngi musu. 7 Ma gbɛ̃, n yena Luda
gbɛ̃nɔzi ma pɔɔ kɛ̀ nna maamaa, à ma làakari kpàɛmɛ, zaakɛ n ń làakari
kpàɛńnɛ.

Pɔlu agbaakpana Filimɔnɛ Ɔnɛsimu yã musu

8 Beee yãnzi, baa kɛ̀ ma zɛ́ kà Kirisi guu mà yã kɛ̀ maa ǹ kɛɛ diɛnnɛ, 9 baa
kɔ̃n beeeo ma agbaa kpànnɛ kɔ̃n yenzio. Mamɔma Pɔlu, mare ìsi ina kɔ̃n
ma kuuna kpɛ́siaan tia Kirisi Yesu yãnzio, 10 ma agbaa kpànnɛ Ɔnɛsimu
yã musu kɛ̀ à gɔ̃̀ ma nɛ́ ũ Yesu zɛ́ guu kpɛ́siaan kɛ̀ yãnzi. 11 À aufãni vĩnnɛ
yãro, mɔde tia à aufãni vĩ mapi kɔ̃n mpionɛ. 12 Ma à gbàrɛmma, àmbe ma
swɛ̃̀ ũ. 13 Ma kuuna kpɛ́siaan baaru nna kpana yãnzi, má yezi àgɔ̃ kú ma
saɛ, lɛ àgɔ̃ dɔɔmalɛ n gɛ̃ɛ ũ, 14 mɔde má yezi mà yãke kɛ n lɛ́ saɛro, lɛ ǹton
yã maaa kɛmɛ tiasioro, séde kɔ̃n pɔyezinao. 15 Eégɔ̃ Ɔnɛsimu kɛ̃mma yã
gurɔ plaa lɛ à ɛara à summa àgɔ̃ kúnyo gurɔ píngi yãnzimɛ. 16 À kuu lán zɔ̀
bà dɔro, zaakɛ à dɛ zɔ̀la, à dɛ n gbɛ̃ yenzidee ũ kuuna Kirisi guu. Ma gbɛ̃
yenzideemɛ. Weé mmɔn kɛ̀ à dɛ n zɔ̀ ũ, bensɔ̃ à gɔ̃̀ n gbɛ̃ ũ Dii guu pɔ́ o dɔ́ɔ́?
17 Beee yãnzi tó n ma diɛ n gbɛ̃ndoo ũ, ǹ gbãakɛ kpázi lán nɛ́ kpámazi nà.
18 Tó à zãnnɛ yãkea ke tó à n fĩa kũna, beee gɔ̃̀ ma yã ũ. 19 Ma Pɔlu mámbe
ma yã kɛ̀kii kɛ̃̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔo, mɛ́ n fĩa bonnɛ. Kɛ̀ ń ma fĩa kũna n zĩnda
wɛ̃̀ndi ũ, mɛ́ lɛ́ páaro. 20 Tɔ̀, ma gbɛ̃, kuuna Dii guu ǹ à maaa kɛmɛ, ǹ ma
làakari kpáɛmɛ wa kuuna Kirisi guu yãnzi.

21 Ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ, kɛ̀ má dɔ̃ kɛ̀ nɛ́ ma yã ma, bensɔ̃ nɛ́ kɛ dɛ yã kɛ̀ má
ònnɛɛla. 22 Beee gbɛra ǹ pitakii kɛkɛmɛ dɔ, zaakɛ má wɛ́ɛ dɔzi Luda é ma
bɔare wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ ée kɛɛa yãnzi.

Lɛ́zammana

23 Ɛpafara kɛ̀ wá kú lɛdo kpɛ́siaan Kirisi Yesu yãnzi ì kpàmma 24 kɔ̃n ma
zĩkɛri daanɔ Maaku kɔ̃n Arisitakuo kɔ̃n Demasio kɔ̃n Lukuo. 25 Dii Yesu
Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare.

EBERUNƆ

Kirisi dɛ malaikanɔla 1:1-2:18
Kirisi dɛ Musala 3:1-4:13
Kirisi dɛ Aruna bori sa'orinɔla 4:14-7:28
Kirisi sa'orikɛɛ dɛ́ńla 8:1-10:39
Wà Luda náanɛ kɛ 11:1-12:25
Lɛ́dammana 13:1-13:25

Luda Nɛ́ dɛ malaikanɔla

1 Luda yã̀ ò wa dezinɔnɛ yã̀ káaku annabinɔ gã̀zĩ gɛ̃̀n baaagɔ̃ zɛ́nɔn pari,
2 mɔde à yã̀ òwe a Nɛ́ gã̀zĩ gurɔ zã̀a kɛ̀nɔn sa. Nɛ́ pì gã̀zĩn Luda anduna kɛ̀,
à dìɛ kɛ̀ àmbe eégɔ̃ pɔ́ sã̀nda píngi vĩ. 3 Àmbe Luda gakui tɛ́kɛna ũ, à dɛ à
kuuna sã̀nsã̀n ũ. Àmbe à pɔ́ sã̀nda píngi kũna kɔ̃n a yã̀'ona gbã̀aao. Gbɛ̃nɔ
durunkɛ̃nnɛna gbɛra à vɛ̃̀ɛ musu Luda bíta ɔplaazi. 4 Lán tɔ́ kɛ̀ à blè pì dɛ
malaikanɔ pɔ́la nà, lɛn à bíta dɛ́ńla lɛ. 5 Luda yã̀ kɛ̀kii ò malaika kenɛ yã̀ɔ́?
Ma Nɛ́n n ũ, gbã̀an ma n i,
Kesɔ̃:
Mɛ́gɔ̃ dɛnɛ De ũ,
eégɔ̃ dɛ ma Nɛ́ ũ.
6 Kɛ̀ Ludaa tò a daudu mɔ̀ anduna guu à bè:
A malaikanɔ dɔnzi kɛnɛ ń píngi.
7 Malaikanɔ yã̀ musu à bè:
Eè a zĩ̀rinɔ li ĩa ũ,
a zĩkɛrinɔ sɔ̃ɔ tɛ́vura ũ.
8 À Nɛ́ yã̀ musu sɔ̃ à bè:
Luda, nɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛna kíblekitaa ai gurɔ píngimɛ,
nɛɛ̀gɔ̃ n kíkɛgo kũna yã̀zɛdee ũ.
9 Ń ye maakɛnazi, n za zaakɛnan.
Beee yã̀nzi Luda, n Luda, n ka kpatan,
à pɔnnaa pìsimma dɛ n gbɛ̃nɔla.
10 Wà bè dɔ:
Dii, n anduna kã̀sã̀a pɛ̀ɛ zaa káaku,
musu nɛ́ n ɔzĩimɛ.
11 Aɔ̃ píngi é gɛ̃tɛ, mɔde nɛ́gɔ̃ kuu.
Aɔ̃é zi kũ lán pɔ́kã̀sã̀a bà,
12 nɛ́ ń koko lán uta bà,
nɛ́ ń liɛ lán pɔ́kã̀sã̀a bà.
Mpi sɔ̃, n kuuna ègɔ̃ dɔ̃nkɔ̃,
n gurɔɔ yã̀ana vĩro.
13 À yã̀ kɛ̀kii ò malaika kenɛ yã̀ɔ́?
Ǹ vɛ̃ɛ ma ɔplaazi
ai màgɔ̃ n ibɛɛnɔ kɛnnɛ n tinti ũ.
14 Malaikanɔ nɛ́ nini zĩkɛrinɔmɛ ń píngi. Luda è ń zĩ lɛ aɔ̃ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é
mìsina enɔlɛmɛ.

2

Mìsina bíta

1 Beee yã̀nzi wà yã̀puraa kɛ̀ wá mà kũ ɔplaplaa gínginzi, lɛ wàton kɛ̃ zɛ́aro
yã̀nzi. 2 Zaakɛ yã̀ kɛ̀ Ludaa dìɛ malaikanɔ gã̀zĩ nɛ́ tiasimɛ, ben wà fĩa bò gbɛ̃

kɛ̀ aɔ̃ gì mazi aɔ̃ mìkpɛɛ zùnɛnɔnɛ a zɛ́a, [3] tó wée mìsina bíta pì yã da sɔ̃ro, wé
bɔɔ́? Mìsina yã pì bɔ̀ Dii kiiamɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ yãpuraa kpàa. [4] Luda
ɛ̀ara à yãpuraa kpà yã pìa kɔ̃n sèedanɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n dabuyã pari
kɛnanɔ kɔ̃n a Ninii gbaa kɛ̀ à kpàatɛtɛńnɛnɔ a pɔyezia.

Yesu gɔ̃na gbɛ̃ntee ũ lán wa bà

[5] Èe kɛ malaikanɔn Luda anduna ziaa kɛ̀ wée à yã oo nàńnɛ ń ɔzĩro. [6] À
kú Luda yãn gukea wà bè:

Bɔ́n gbɛ̃ntee ũ kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
[7] N à kɛ̀ kɛ̃sãna malaikanɔzi féte,
n à kpà kín kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo,
[8] ń tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ.

Kɛ̀ Ludaa tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ, èe à ke tó mìsiɛnanɛ sairo. Tia la, wée
e kɛ̀ pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ gĩaro, [9] mɔde wá è kɛ̀ Yesun wà tɛ́a. Luda à kɛ̃̀sã
malaikanɔzi ai gurɔ plaa, lɛ Luda gbɛ̃kɛɛ guu à ga gbɛ̃ píngi gɛ̃ɛ ũ, ben à à
kpà kpatan kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo ga nawɛ̃a kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi.

[10] Lán pɔ́ sãnda píngi bɔ̀ Luda kiia nà, bensɔ̃ pɔ́ sãnda píngi dɛ à pɔ́ ũ, kɛ̀
à yezi à gɛ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ pari a gakui guu a nɛ́nɔ ũ, à kɔ̃ sìo à gbɛ̃ kɛ̀ mìsina zɛ́
bɔ̀ńnɛ kɛ papana nawɛ̃akɛna guu. [11] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ Luda gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
è ń kɛ Luda gbɛ̃nɔ ũuo, ń píngi de dɔ̃nkɔ̃mɛ. Beee yãnzi ń sisina a gbɛ̃nɔ ũu
è à wí kũro. [12] À bè:

Mɛ́ n tɔ́ bɔ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mɛ́ n sáabu kpá kakɔ̃ana guu.
[13] À bè dɔ:
Mɛ́ à náanɛ kɛ.
À bè dɔ:
Máɛ kɛ̀ kɔ̃n nɛ́ kɛ̀ Ludaa kpàmaanɔ.

[14] Zaakɛ nɛ́ pìnɔ nɛ́ gbɛ̃nteenɔmɛ, àpi se gɔ̃̀ gbɛ̃ntee ũ lán ń bà, lɛ à ga
à Ibilisi kɛ̀ è mɔ́ gaao kaatɛ, [15] à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gaanɛ wèe zɔ̀ blee
ai ń wɛ̃̀ndi lɛ́nnɔ bo. [16] Yãpuraa guu malaikanɔn èe ɔ daam̃maro, Ibraĩ
boriinɔmɛ. [17] À kɔ̃ sìo à gɔ̃ lán a dãaronɔ bà yã sãnda píngi guu, lɛ à gɔ̃
Sa'oriki sùude náanɛdee ũ Luda zĩi guu, gbɛ̃nɔ durun agbaakpabɔ ũ dɔ.
[18] Zaakɛ à nawɛ̃a kɛ̀ à yɔ̃agwana fɔ̃̀, eé fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń lɛɛ wà ń gwaanɔ
faaba kɛ.

3

Yesu dɛ Musala

[1] Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, amɔa kɛ̀ Luda a sisi a mɔ a kiianɔ, à laasuu lɛ́ Yesu
kɛ̀ Luda à zɩ̃̀ Sa'oriki kɛ̀ wa zɛo ũua. [2] Náanɛdeemɛ Luda kɛ̀ à à dìɛnɛ lán
Musa dɛ nà Luda ua guu. [3] Lán uakaɛri bɛ̀ɛ ègɔ̃ dɛ uala nà, lɛn Yesu gakui
bíta dɛ Musa pɔ́la lɛ. [4] Ua sãnda píngi a kaɛri vĩ, bensɔ̃ pɔ́ sãnda píngi Kaɛrin
Luda ũ. [5] Luda ua zĩkɛri náanɛdeen Musa ũ, yã kɛ̀ Luda é oo sèedadeemɛ.
[6] Kirisi sɔ̃ bɛdee pì nɛ́mɛ. Luda a ua nànɛ à ɔzĩ. Wámbe ua pì ũ, tó wá kpɛ́
wée tãmaa kɛ̀ wá vĩ lɛ́ gbɛ̃ɛ kɔ̃n swɛ̃̀o kpáɛna.

Luda gbɛ̃nɔ kámmabokii

[7] Beee yãnzi lán Luda Ninii ò nà:

Tó a Luda kòto mà gbɛ̃̀a,
[8] àton swãgbãaa kɛ lán a dezinɔ kɛ̀ nàro,
kɛ̀ aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ma kpɛɛ gbáan.

9 Baa kɛ̀ aɔ̃ ma yãkɛnanɔ è wɛ̃̀ baplaa,
aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gwe, aɔ̃ ma gbãa lɛ́ gwà.
10 Ben ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔzi,
ma bè gbɛ̃ sãsãnanɔn ń ũ,
aɔ̃ɔe ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Ben ma la dà ma pɔfɛ̃ guu ma bè,
aɔ̃é gɛ̃ ma kámmabokiinlo fá.

12 Ma gbɛ̃nɔ, à làakari kɛ a gbɛ̃ke tóngɔ̃ swɛ̃̀ zaa ludanaanɛkɛsai vĩ ai à gá
kɛ̃o Luda Wɛ̃̀ndidearo. 13 Guu kɛ̀ è dɔ kɛ̀ eè be Gbȁamɛ píngi, àgɔ̃ lɛ́ daakɔ̃a,
lɛ durun tón a gbɛ̃ke sãsã à swãgbãa kũro yãnzi. 14 Kirisi gbɛ̃nɔn wa ũ, tó
wá náanɛ kɛ̀ wá vĩ zaa káaku kũna gbãngbãn ai à lɛ́a. 15 Lán wà ò nà:
Tó a à kòto mà gbȁa,
àton swãgbãaa kɛ lán a dezinɔ kɛ̀ nà
gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ma kpɛɛro.
16 Dénɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda kòto mà aɔ̃ bɔ̀ à kpɛɛnɔ ũ, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ Musa ń
bɔ́ɛ Igipitinɔ baasiroo? 17 Dénɔn Luda pɔ fɛ̃̀ńzi ai wɛ̃̀ baplaa, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ durun kɛ̀, aɔ̃ gè gɔ̃̀ kaɛna gbáa guunɔ baasiroo? 18 Dénɔn à la dàńnɛ kɛ̀
aɔ̃é gɛ̃ a kámmabokiinlo, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì à yã mazinɔ baasiroo? 19 Wá è
kɛ̀ aɔ̃ɔe e wà gɛ̃̀nlo aɔ̃ ludanaanɛkɛsai yãnzi.

4

1 Zaakɛ gɛ̃na kámmabokiin kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ kpɛ́ kuu, wà làakari kɛ, lɛ wa
gbɛ̃ke tón koraziro. 2 Zaakɛ wa baaru nnaa mà lán ń bàmɛ, mɔde yã kɛ̀ aɔ̃ɔ
mà pì àre vĩńnɛro, kɛ̀ aɔ̃ɔe ma kɔ̃n ludanaanɛkɛnaoro yãnzi. 3 Wamɔwa kɛ̀
wa yã pì sìnɔ, weè gɛ̃ kámmabokii pìn. Aɔ̃pinɔ sɔ̃ Luda bè:
Ma la dà kɔ̃n pɔfɛ̃o ma bè,
aɔ̃é gɛ̃ ma kámmabokiinlo.
À yã beee ò, baa kɛ̀ à a zĩi mì dɛ̀ zaa andunakaɛgurɔ, 4 zaakɛ wà gurɔ
swɛɛplaade yã ò Luda yãn gukea wà bè, gurɔ swɛɛplaadee zĩ Luda kámma
bò kɔ̃n zĩi kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. 5 Wá mà tia à bè, aɔ̃é gɛ̃ a kámmabokiinlo. 6 Zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baaru nnaa pì mà zaa káakunɔɔ e gɛ̃nlo, kɛ̀ aɔ̃ɔe síro yãnzi, ben à
gɛ̃na gɔ̃̀ gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 7 Ben Luda ɛ̀ara à gurɔ ke dìɛ dɔ wè be Gbȁa, beee
gbɛra à gì kɛ̀ ben à Dauda gbà lɛ́, à ò lán wà ò nà tia:
Tó a à kòto mà gbȁa,
àton swãgbãaa kɛro.
8 Tó Yɔsua gɛ̃̀ńyo kámmabokii pìn yã, lɛ Ludaa e gurɔ pãnde yã o zãaro.
9 Àmbe à tò kámmabokii gɔ̃̀ Luda gbɛ̃nɔ pɔ́ ũ. 10 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̀ Luda
kámmabokiin kámma bò kɔ̃n a zĩiomɛ, lán Luda kámma bò kɔ̃n a zĩio nà. 11 Tó
lɛmɛ, wà wɛ́ɛ tã wà gɛ̃ kámmabokii pìn, lɛ wa gbɛ̃ke tón gí Luda yã mazi, à
fu lán ń bàro yãnzi. 12 Luda yã bɛ̃ɛ bensɔ̃ à gbãa, à lɛ́ nna dɛ fɛ̃ɛda kpa
plaplaaala. È ń zɔ̃ à gɛ̃ nɔ̀sɛ guu ai niniin, è gɛ̃ mɛ̀pɛpɛkɔ̃rɛkiin ai wá ufun,
è laasuu kɔ̃n nɔ̀sɛ yão gwagwa. 13 Luda pɔ́kɛna kee utɛnanɛro, à ke kpánɛ
guuziro. Luda kɛ̀ wé wa yãnɔ sɛ́ɛ wà sinnɛ è pɔ́ sãnda píngi e ai a biia.

Yesu dɛ sa'orikinɔla

14 Zaakɛ wá sa'oriki ìsi kɛ̀ ludambɛɛ wɛ̃̀kɔ̃a ai Luda kiia vĩ Luda Nɛ́ Yesu
ũ, wàgɔ̃ zɛ́ kɛ̀ wá sɛ̀ yã kũna gíngin. 15 Zaakɛ wá sa'oriki vĩ kɛ̀ eé fɔ̃ à wa
wɛ̃nda dɔ̃ wa gbãasaikɛɛ guu. Wà à yɔ̃̀ wà gwà lán wa bà yã píngi guu, èe

durun kɛro. 16 Beee yãnzi wà sɔ̃ Luda Gbɛ̃kɛkɛnnɛri kíblekitazi kɔ̃n swɛ̃o
kpaɛna, lɛ à wa wɛ́ɛ gwa à gbɛ̃kɛɛ kɛwe à gurɔɔa.

5

1 Wè sa'oriki píngi sɛ́ gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ, wè à diɛ ń wɛ́ɛdee ũ Luda kiia, àgɔ̃ gba
kpáa, àgɔ̃ à gbãgbãańnɛ ń durunnɔ yãnzi. 2 Eé fɔ̃ à kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sȁsã aɔ̃
dɔ̃nasaikɛɛ guunɔo busɛbusɛ, zaakɛ àpi kú kɔ̃n gbãasaikɛɛomɛ se. 3 Beee
yãnzi séde à saa o a zĩnda durun yã musu, lán è o gbɛ̃ kpaaanɔ pɔ́ musu nà
se dɔ. 4 Gbɛ̃ke è a zĩnda ká kpata pìnlo. Luda bé è à kán, lán à Aruna kàn
nà.
5 Lɛn se Kirisi e a zĩnda ká sa'oriki kpatanlo, Luda bé à à kàn à bè:
Ma Nɛ́n n ũ,
gbȁan ma n i.
6 À bè Luda yãn gukea dɔ:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛa.
7 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kú anduna guu à adua kɛ̀ kɔ̃n wii gbãaao kɔ̃n wɛ́ɛ'io, à
kúɛ kɛ̀ Luda kɛ̀ eé fɔ̃ à a sí gaaanɛ, ben Luda à yã mà, kɛ̀ è à yã da yãnzi.
8 Baa kɔ̃n à Ludanɛkɛɛo, à mìsiɛna Ludanɛ dàda a nawɛ̃akɛna guu. 9-10 Kɛ̀
maaa pɛ̀kɔ̃rɛa à yȁa, Luda à kà sa'oriki ũ Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛa, ben à gɔ̃̀
mìsina kɛ̀ è yãaroo bɔkii ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à yã maanɔnɛ ń píngi.

Làakarikɛna funazi

11 Yã beee musu wá yã vĩ pari wà oare, mɔde à bɔkɔ̃tɛna zĩ'ũmɛ, zaakɛ eè
yã dɔ̀rɔ dɔ̃ kpaaro. 12 Amɔa kɛ̀ a gì kɛn lán kɛ̀ bà, à maa àgɔ̃ dɛ yãdannɛrinɔ
ũmɛ, mɔde ai tia á kpɛ́ dɛ wà ɛara wà Luda yã kɛ̀ wè dada gbɛ̃ dufunɔnɛ
dadaare dɔ. Yɔ̃'i bé à kɔ̃ sìao, ée ká à ú blero. 13 Zaakɛ yɔ̃miri píngi nɛ́ nɛ́mɛ,
èe ká à ɔzɛɛ dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n ɔplaaoro. 14 Ú sɔ̃ nɛ́ gbɛ̃ kàsara kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ dɔ̃̀onɔ pɔ́mɛ.
Aɔ̃ à maa kɔ̃n à zaaao dɔ̃kɔ̃zina dàda.

6

1 Beee yãnzi wà Kirisi yãdannɛna káakupɔnɔ kpá kpɛɛ, wà gá aɛ ai wà
gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ ũ. Èe kɛ wé ɛara wàgɔ̃ yãtãkpaɛna kɛ̀nɔ gbɛ̀ sísi dɔnlo:
Kpɛɛlina yã gɛ̀nɔnɛ, ludanaanɛkɛna, 2 batisi yãdadana, ɔnammana, gɛ̀nɔ
fɛɛna ke zia yãkpaɛkɛna. 3 Tó Ludaa wè, wé yã beeenɔ kpá kpado wà gá
aɛ. 4 Zaakɛ tó gbɛ̃ wɛ́ɛ kɛ̃, à ludangbaa è, à baka kú Luda Nini guumɛ, 5 tó
à Luda yã kɔ̃n anduna kɛ̀ èe mɔɔ gbãaao dȁ à gwà, à à nnaa dɔ̃̀ 6 gbasa à
fù, zɛ́ kuu kɛ̀ à ɛara à nɔ̀sɛ liɛ dɔro, zaakɛ èe Luda Nɛ́ paa lía dɔmɛ, èe wí
daaa gupuraaamɛ. 7 Tó lou e maa tɔɔtɛa gɛ̃n baaagɔ̃ èe mɔdɔ ee, ben à pɔ́
kɛ̀ àre vĩ búbarinɔnɛ bɔ̀ɛ, Luda è aubarika dan. 8 Tó à lɛ̀ kɔ̃n lɛ̀karao bɔ̀ɛ sɔ̃,
à ginamɛ, à zȁ kɔ̃n lɛ́kɛnaoro. Eé mì dɛ kɔ̃n tɛ́omɛ.
9 Apinɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, baa kɛ̀ wá ò lɛ, wa làakari kpaɛna a yã
musu kɛ̀ á kú kɔ̃n yã maaa kɛ̀ bɔ̀ mìsina zɛ́ guunɔ. 10 Luda è yã kɛ a zɛ́a, a
yãkɛnanɔ kɔ̃n yenzi kɛ̀ á vĩoo é sãnlo, zaakɛ a dɔnlɛ kɛ̀ à gbɛ̃nɔnɛ, bensɔ̃ á
kpɛ́ ée kɛɛ. 11 Wá yezi a baade gɔ̃ aĩa vĩ lɛ ai à lɛ́a, lɛ àton seka kɛ pɔ́ kɛ̀ a wɛ́ɛ
dɔzi yã musuro. 12 Àton mɛa kɛro. À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda náanɛ kɛɛ kɔ̃n mɛnao
aɔ̃ɔe pɔ́ kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ eenɔ zɛ́kpaɛ sɛ́.

Lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ seka vĩro

13 Gurɔɔ kɛ̀ Ludaa e lɛ́ gbɛ̃ɛ Ibraĩnɛ, kɛ̀ gbɛ̃kee kuu dɛàla à síoro, beee
yãnzin à sì kɔ̃n a kuunaozi 14 à bènɛ, é aubarika dan yãpura à tó à borii

kaaranɛ. 15 Ibraĩ mɛna fɔ̃, ben à pɔ́ kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ è. 16 Wè yã sí kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ dɛ́ńla tɔ́omɛ. Ladana bé è tó wà yã yãpuraa dɔ̃, bensɔ̃ è lɛokpakɔ̃a
kɛ̃kɔ̃ańnɛ. 17 Ludaa yezi à ɔdɔa gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́gbɛ̃na é gɔ̃ ń pɔ́ ũunɔnɛ wásawasa
kɛ̀ à lɛ́ liɛna vĩro, ben à sì kɔ̃n a kuunao. 18 Lɛmɛ yã mɛ̀n plaaa kuu kɛ̀ liɛna
vĩro, Luda é fɔ̃ à ɛgɛɛ to à musuro. Yã pìnɔɔ e wamɔwa kɛ̀ wa nazinɔ gbaa
swɛ̃̀ maamaa, lɛ wà tãmaa kɛ̀ wa wɛ́ɛ dɔzi da seka sai. 19 Wá tãmaa beee vĩ
wa wɛ̃̀ndibadɔbɔ ũ. À náanɛ vĩ, bensɔ̃ à gbãa, è gɛ̃wao lábure kpɛɛ ai Luda
kúkiia, 20 guu kɛ̀ Yesu gĩakɛ à gɛ̃̀nwe à gɔ̃̀ sa'oriki ũ ai gurɔ píngi Mɛlɛkizɛdɛki
zɛ́kpaɛa.

7

Sa'oriki Mɛlɛkizɛdɛki

1 Mɛlɛkizɛdɛkin Salɛmu kína ũ yã, Luda Musude sa'orimɛ. Gurɔɔ kɛ̀ Ibraĩ
zɩ̃̀ blè kínanɔa èe suu, ben Mɛlɛkizɛdɛki gàa à dààlɛ, à sa maaa ònɛ, 2 ben
Ibraĩ auziki kɛ̀ èe suuo píngi kuridee kpàa. Mɛlɛkizɛdɛki tɔ́ kɛ̀ bè yãzɛde
kí. Beee gbɛra Salɛmu kína beee bè, aafia kí. 3 À de kɔ̃n dao kɔ̃n dezinɔ
vĩro, à wɛ̃̀ndi naana ke mìdɛna vĩro. À bɔ̀ lán Luda Nɛ́ bàmɛ, sa'orin à ũ ai
gurɔ píngi.

4 À gwa lán à bíta dɛ nà. Wa dezi tontori Ibraĩ auziki kɛ̀ à sɛɛ zɩ̃̀lan
kuridee kpàa. 5 Musa doka dìɛ Levi borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ sa'ori ũunɔnɛ, aɔ̃ pɔ́
kuridee sí ń Isaraili daanɔa, baa kɔ̃n ń Ibraĩ borikɛɛo. 6 Mɛlɛkizɛdɛki nɛ́
Levi boriinlo. Baa kɔ̃n beeeo à Ibraĩ pɔ́nɔ kuridee sì, à sa maaa ò Ibraĩ kɛ̀
Luda lɛ́ gbɛ̃̀nɛnɛ. 7 Seka sai gbɛ̃ kɛ̀ sa maaa ò gbɛ̃nɛ bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ à sa maaa
ònɛla. 8 Sa'ori kɛ̀ aɔ̃è pɔ́ kuridee sí pìnɔ nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è gaanɔmɛ. Mɛlɛkizɛdɛki
sɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ wà bè ègɔ̃ kuu ai gurɔ píngin à ũ. 9-10 Gurɔɔ kɛ̀ Mɛlɛkizɛdɛki gàa
à dà Ibraĩlɛ, wèe Levi i kɔ̀ro, à kú a dezi de Ibraĩ plɛ̀mmɛ. Beee yãnzi weé
fɔ̃ wà be sé, gurɔɔ kɛ̀ Ibraĩ pɔ́ kuridee pì kpà, Levi borii kɛ̀ wè pɔ́ kuridee
kpáḿmanɔ bé wà kpà.

Yesu dɛ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà

11 Levi bori sa'ori pìnɔn doka kɛ̀ Musa kpà Isarailinɔa kãsãa ũ. Tó aɔ̃é fɔ̃
wà tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ papana, weégɔ̃ sa'ori pãnde nii vĩ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà dɔro,
sé Aruna bori sa'ori zɛ́kpaɛ. 12 Tó sa'orinɔ lìɛ, sédé doka liɛ. 13 Gbɛ̃ kɛ̀ wà
yã beeenɔ ò à musu nɛ́ Isaraili borii kɛ̀ à gbɛ̃kee e sa'ona zĩi kɛ zikiroomɛ.
14 Zaakɛ wá dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ wa Dii bɔ̀ Yuda borii guumɛ. Wèe ma kɛ̀ Musa
sa'ona yã ò borii pì musuro. 15 Yã kɛ̀ yã pì wɛ́ɛ bɔ̀n yɛ̀: Sa'ori pãnde bɔ̀ lán
Mɛlɛkizɛdɛki bà. 16 À gɔ̃na sa'ori ũu nɛ́ doka ke borikɛ yãnlo. À wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaro gbãaa yãnzimɛ. 17 Zaakɛ wà bè:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛn.
18 Wà doka kɛ̀ kuu yãa pì kpà kpado, kɛ̀ à gbãaro, bensɔ̃ à kuu pɔ́ke ũro.
19 Zaakɛ doka pì e tó gbɛ̃ke gɔ̃̀ papanaro. Ben tãmaa kɛ̀ sɔ̃̀ɔ zɛ́ bɔ̀we, kɛ̀ wa
sɔ̃o Ludazi.

20 Beee gbɛra Luda e beee kɛ ladana sairo. Gbɛ̃ kpaaanɔ gɔ̃̀ sa'orinɔ ũ
ladana saimɛ, 21 mɔde Yesu gɔ̃̀ sa'ori ũ kɔ̃n ladanao, kɛ̀ Luda bènɛ:
Dii la dà eé lɛ́ sɔkparo,
à bè eégɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi.
22 Ladana pì yãnzi Yesun kpɛ́gaaudee ũ kɛ̀ tò Luda bà kuunańyo dufu dɛ a
ziila. 23 Beee gbɛra sa'orinɔɔ pari yã, zaakɛ gaa è tó aɔ̃gɔ̃ kú ń zĩi guu gurɔ
píngiro. 24 Mɔde kɛ̀ Yesu kuu ai gurɔ píngi yãnzi, à sa'orikɛɛ gɛ̃ɛblena vĩro.

25 Beee yãnzi eé fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è sɔ̃ Ludazi à gãzĩnɔ mì sí mámmam, zaakɛ à
kuu ai gurɔ píngimɛ, ègɔ̃ kúɛ kɛɛńnɛ Ludanɛ.

26 Sa'oriki beee taka bé à kɔ̃ sìwao. À kuuna adona. À yã zaaa ke gbãsĩ
vĩro. Luda à kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n durunkɛrinɔ, à à sɛ̀ à tào musu ai a kiia. 27 À bà kú
kɔ̃n sa'ona lán guu e dɔɔ nào lán sa'oriki kpaaanɔ bàro. Gbɛ̃ pìnɔ è saa o ń
zĩnda durunnɔ yãnzi kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ pɔ́nɔ dɔ. Àpi sɔ̃ɔ ò gɛ̃̀n domɛ, kɛ̀ à a zĩnda
kpà. 28 Musa doka è gbɛ̃nɔ ká sa'orikinɔ ũ aɔ̃ gbãasaikɛɛ guumɛ, mɔde kɛ̀
Ludaa la dà doka pì diɛna gbɛra, ben à a Nɛ́ kɛ̀ gɔ̃̀ papana ai gurɔ píngi kàn.

8

Yesun wa Sa'oriki ũ

1 Yã kɛ̀ wée oo mìn yɛ̀: Wá sa'oriki beee taka vĩ vɛ̃ɛna kíblekitaa musu
Luda Bítadee ɔplaazi. 2 È zĩi kɛ Ludakukiia, bisakuta yãpuraa kɛ̀ Dii dɔ̀n,
èe kɛ pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔɔ dɔ̀nlo. 3 Zaakɛ gbadana kɔ̃n sa'onao yãnzin wè
sa'oriki píngi kázi, à maa àpi gɔ̃ pɔ́ vĩ à kpá se. 4 Tó à kú anduna guu, eégɔ̃ dɛ
sa'ori ũro, zaakɛ sa'ori kɛ̀ aɔ̃è gbaanɔ kpá lán doka dìɛ nànɔɔ kuu kɔ̀. 5 Zĩi
kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ nɛ́ pɔ́ kɛ̀ kú musu takamɛ, à niniimɛ. Beee yãnzi kɛ̀ Musa yezi
à bisakutaa dɔ, Luda bɛ̀nɛ à làakari kɛ à pɔ́ kɛ̀ a à taka ɔ̀dɔanɛ kpiii musu kɛ
lán à dɛ nà píngi. 6 Yesu bé Luda bà kuunawao yãkɛkɛri ũ. Zaakɛ Luda bà
kuunawao pì dɛ à bà kuunańyo ziila, zĩi kɛ̀ wà dànɛ dɛ sa'oriki pìnɔ pɔ́la.
Luda bà kuunawao pì lɛ́gbɛ̃na dɛ à ziila dɔ. 7 Tó Luda bà kuunańyo zii pì
papanamɛ yã, lɛ à plaadee zɛ́ vĩro. 8 Kɛ̀ Dii Isarailinɔ taari è à bè:

À gurɔɔ e mɔɔ kɛ̀ mɛ́ ma bà kuuna
kɔ̃n Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ dufu kɛ.
9 Eégɔ̃ dɛ lán ma bà kuuna kɔ̃n ń dezinɔo
gurɔɔ kɛ̀ ma ń kũ ń ɔɔa
ma ń bɔ́ɛ Igipiti bàro.
Zaakɛ aɔ̃ɔe zɛ kɔ̃n ma bà kuunańyooro,
ben ma ń tón.
10 Ma bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ gurɔ beeenɔ gbɛra yãn yɛ̀:
Mɛ́ ma dokayãnɔ dańnɛ ń nɔ̀sɛ guu,
mɛ́ kɛ̃ ń swɛ̃̀a.
Mɛ́gɔ̃ dɛ ń Luda ũ,
aɔ̃égɔ̃ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũ.
11 Aɔ̃ gbɛ̃ke é yã dada a daanɛro,
aɔ̃ gbɛ̃ke é ma dɔ̃na da a gbɛ̃nɛro,
zaakɛ aɔ̃ píngi égɔ̃ ma dɔ̃mɛ,
nɛ́ féte gbɛ̃nsi ń píngi.
12 Mɛ́ sùu kɛńyo kɔ̃n ń taarinɔ,
mɛ́ ń durunnɔ yã da dɔro.

13 Kɛ̀ Luda bà kuunańyo dufu pì yã ò, à à káakupɔ zi bò. Pɔ́ kɛ̀ zi kṹ̀ à bùsa,
à kpana guuzi zã̀ro.

9

Luda bà kuunańyo zi sa'ona

1 Luda bà kuunańyo káaku dɔnzi zɛ́kpaɛnɔ vĩ kɔ̃n Ludakukii kɛ̀ kú tɔɔtɛo.
2 Fitia kɔ̃n teebu kɛ̀ wè burɛdi káɛa Ludanɛo kú gãnu kɛ̀ wè be guu kɛ̀ kú
adonan. 3 Kpɛ́nɛ kɛ̀ wè be Ludakukii pì kú lábure plaadee kpɛɛ. 4 À guun
tuaetiti kpatakii kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kún kɔ̃n Luda bà kuunańyo àkpati kɛ̀

vura kúɛa mámmam-o. Vura loo kɛ̀ mana kú à guu kú àkpati pì guu kɔ̃n
Aruna gò kɛ̀ lá bɔ̀rɔ kùo kɔ̃n Luda yãdiɛna gbɛ̀ walaanɔ. 5 Àkpati pì musu
kɛrubu gakuideenɔɔ kú durunkɛ̃nnɛkiila. Pɔ́ pìnɔ bɔkɔ̃tɛna doodo gurɔɔn
yɛ̀ro.

6 Lán aɔ̃ kaɛna lɛ, sa'orinɔ ègɔ̃ gɛ̃ɛ gãnun gɛ̃̀n baaagɔ̃ aɔ̃ ń sa'ona zĩi kɛ.
7 Sa'oriki bé è gɛ̃ kpɛ́tu gɛ̃̀n do wɛ̃̀ doo guu, bensɔ̃ è gɛ̃ aru sairo. È aru pì
fãfã a zĩnda durun yãnzi kɔ̃n a gbɛ̃nɔ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ dɔ̃nasaikɛɛ guuo. 8 Luda
Ninii e ɔdɔɔawe, gurɔɔ kɛ̀ kpɛ́ káaku pì kuu, Ludakuki zɛ́ wɛ̃naro. 9 Beee
e yã lɛɛkɔ̃ziwe kɔ̃n tia yão à bè, pɔ́ kɛ̀ dɔnziri è Luda gbaanɔ kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀
è kpáanɔ è fɔ̃ à à kù kɛ gbãa mámmamlo. 10 Yã diɛna pìnɔ nɛ́ mɛ̀baayãmɛ.
Pɔ́ble kɔ̃n íminao kɔ̃n gbãsĩbɔna bori sãnda píngio yãmɛ. Wà dìɛ ai zɛ́ dufu
gurɔɔ gɔ̃ kámɛ.

Luda bà kuunańyo dufu sa'ona

11 Ben Kirisi mɔ̀ yã maaa kɛ̀ kà tiaa sa'oriki ũ. À gɛ̃̀ bisakutaa kɛ̀ bíta
bensɔ̃ à papana dɛ à káakupɔlaa guu, kɛ̀ gbɛ̃ntee bé à dɔ̀ro, anduna kɛ̀ki
pɔ́n sɔ̃ro. 12 Èe gɛ̃ Ludakukiin kɔ̃n blè ke zù aruoro, à gɛ̃̀ kɔ̃n a zĩnda aruo
gɛ̃̀n domɛ, à gbɛ̃nɔ bòo ai gurɔ píngi. 13 Zaakɛ wè blè aru kɔ̃n zùsware aruo
kɔ̃n zùnunu kɛ̀ wà kpàta túbuo fãfã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ gbãsĩnɔa wà gbãsĩ bɔońgu,
14 weé Kirisi pɔ́ o dɔɔ́? À a zĩnda kpà Ludaa see sai kɔ̃n Ninii kɛ̀ ègɔ̃ kuu ai
gurɔ píngi gbãaao. À aru è wa swɛ̃̀ pípiwe bɔna kɛkɛkɛna gɛ̀ pìnɔ guu, lɛ wà
zĩi kɛ Luda Wɛ̃ndidenɛ.

15 Beee yãnzi Kirisi bé Luda bà kuunańyo dufu yãkɛkɛri ũ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda
ń sísinɔ auzɛnna kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ e yãnzi. À gà lɛ à ń bo, à taari kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ Luda
bà kuunańyo zi yã musunɔ kɛ̃ńnɛ. 16 Tó wà yezi wà zĩi kɛ gbɛ̃ lɛ́gbɛdiɛnaa,
sé wàgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ adee gà, 17 zaakɛ gaa gbɛran lɛ́gbɛ ègɔ̃ gbãaa vĩ. Tó
lɛ́gbɛdiɛri kpɛ́ bɛ̃ɛ, lɛ́gbɛ ègɔ̃ gbãaro. 18 Beee yãnzin wèe Luda bà kuunańyo
káakupɔ pì kya kɛ aru sairo. 19 Kɛ̀ Musa doka yãdiɛnanɔ ò baade píngi wáa,
à sãkã tɛ̃a zónzon kɔ̃n sɛ̃̀sɔ̃vlãao sɛ̀ à zɔ̃̀ zùswarenɛ bɔ̀rɔ kɔ̃n blèkofĩi aru kɛ̀ wà
yã̀kɔ̃tɛ kɔ̃n íoa, à fã̀fã Musa dokaa kɔ̃n gbɛ̃nɔo dɔ ń píngi 20 à bè, Luda bà
kuunańyo arun gwe, kɛ̀ à dìɛare à kũna. 21 Lɛn Musa aru fã̀fã bisakutaaa
kɔ̃n sa'ona zĩkɛbɔnɔo dɔ píngi. 22 Doka guu aru bé è gbãsĩ bɔ pɔ́ paride
píngin. Arukwɛɛna sai durunnɔ kɛ̃nnɛna kuuro.

Kirisi a zĩnda kpà sa'opɔ ũ durun mìdɛna yãnzi

23 Zaakɛ à kɔ̃ sìo wà gbãsĩ bɔ pɔ́ kɛ̀ kú ludambɛɛ taka pìnɔn lán beee
bà, sa'opɔ kɛ̀ dɛ beeelaa kɔ̃ sì kɔ̃n ludambɛ pɔ́ pìnɔ. 24 Zaakɛ Kirisi e gɛ̃
Ludakukii taka kɛ̀ gbɛ̃ntee dɔ̀nlo, à gɛ̃̀ à yãpuradeen ludambɛmɛ, guu kɛ̀ à
kún tia wa Zɛnyodee ũ Luda aɛzĩ. 25 Sa'oriki è gɛ̃ Ludakukiin kɔ̃n pɔ́kãde
aruo wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃o, mɔde Kirisi e gɛ̃ lɛ à a zĩnda kpá gɛ̃̀n baaagɔ̃ yãnziro. 26 Tó
èe kɛ lɛro, lɛ èe nawɛ̃a kɛɛ gɛ̃̀n baaagɔ̃ zaa andunakaɛgurɔ. Yãpuraa guu
à mɔ̀ gɛ̃̀n domɛ gurɔɔ kɛ̀ anduna kà a kákiia sa, à a zĩnda kpà sa'opɔ ũ, lɛ
à durun mì dɛ. 27 Ludaa dìɛ gbɛ̃nteenɛ à ga gɛ̃̀n do, gbasa à yãkpaɛ kɛo,
28 lɛn Kirisi a zĩnda kpà gɛ̃̀n do lɛ, à gbɛ̃ pariinɔ durun dì a mìa. Eé ɛara à
mɔ́ à gɛ̃̀n plaadeeo, èe kɛ durun yãnzin dɔro, lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔzinɔ mì
sí yãnzimɛ.

10

1 Musa doka nɛ́ yã maaa kɛ̀ èe mɔɔ takamɛ, èe kɛ yã pìnlo. Beee yãnzi
sa dɔ̃nkɔ̃ pì ona gɛ̃̀n baaagɔ̃ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o è fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe sɔ̃ɔ Ludazinɔ kɛ
papana zikiro. 2 Tó saa pì ona gbãsĩ bɔ̀ dɔnzirinɔn gɛ̃̀n do ai gurɔ píngimɛ
yã, lɛ aɔ̃ kù kɛ̀ gbãa, wà à ona tò. 3 Yãpuraa guu sa'ona pì bé è gbɛ̃nɔ durun
yã dɔ́ngu wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o. 4 Zaakɛ zùsware kɔ̃n blèkofĩio aru è fɔ̃ à durun kɛ̃ḿma
zikiro. 5 Beee yãnzi kɛ̀ Kirisi e mɔɔ anduna guu, à bè Ludanɛ:

Ń ye sa'opɔ ke gbaaziro,
ben n gbɛ̃ntee mɛ̀ kɛ̀mɛ.
6 Sa'pɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ
kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè o durun yã musuo
è kɛ́nnɛro.
7 Ben ma bè: Maɛ̀ kɛ̀!
Lán wà kɛ̃̀ takadan ma yã musu nà,
ma mɔ n pɔyezi kɛmɛ, Luda.

8 Káaku gĩa à bè, sa'ona kɔ̃n gbaao kɔ̃n saa kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo kɔ̃n saa kɛ̀
wè o durun yã musuo è ká Ludanɛro, à yeziro, baa kɛ̀ doka bé à dìɛ. 9 Ben
à bè, áɛ kɛ̀, a mɔ à pɔyezi kɛmɛ. À à káakupɔ kpà kpadozi à plaade diɛna
yãnzi. 10 Luda pɔyezi pì kɛna guu Yesu Kirisi a zĩnda kpà sa'opɔ ũ gɛ̃̀n do,
à tò wá kú adona Luda gbɛ̃nɔ ũ.

11 Gurɔ píngi sa'orinɔ ègɔ̃ kú ń zĩi guumɛ, aɔ̃gɔ̃ sa dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ è fɔ̃ à durun
kɛ̃ńnɛ zikiroo oo gɛ̃̀n baaagɔ̃. 12 Kirisi sɔ̃ saa ò durun yãnzi gɛ̃̀n domɛ ai
gurɔ píngi, ben à gàa à vɛ̃ɛ Luda ɔplaazi. 13 Zaa gurɔ beeean à kú gwe, èe
dãa Luda a ibɛɛnɔ kɛare a tinti ũ. 14 Zaakɛ sa'ona gɛ̃̀n doo pì guu, à tò gbɛ̃
kɛ̀ à gbãsĩ bɔ̀ńgunɔ gɔ̃̀ papana ai gurɔ píngi. 15 Luda Nini ɛ̀ara èe yã pì oowe
dɔ à bè:
16 Ma bà kuunańyo gurɔ beeenɔ gbɛra yãn yɛ̀:
Mɛ́ ma dokayãnɔ dańnɛ ń nɔ̀sɛ guu,
mɛ́ kɛ̃ ń swɛ̃̀a.
17 Gbasa à bè:
Mɛ́ ń durun kɔ̃n ń taarinɔ yã da dɔro.
18 Lán à ń durun kɛ̃̀ńnɛ nà, sa'ona ń yãnzi zɛ́ vĩ dɔro.

Wà sɔ̃ Ludazi

19 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, kɔ̃n Yesu aru gbãaao wá gɛ̃na Ludakukiin zɛ́ vĩ
kɔ̃n swɛ̃̀o kpaɛna, 20 zaakɛ à wɛ̃̀ndi zɛ́ dufu bɔ̀we a mɛ̀ gãzĩ à gɛ̃̀wao lábure
kpɛɛ. 21 Lán wá sa'ori ìsi vĩ nà Luda uakũri ũ, 22 wà sɔ̃ Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do
kɔ̃n à náanɛkɛna seka saio kɔ̃n swɛ̃ kɛ̀ wà pìpi wà taari laasuu bɔ̀ à guuo
kɔ̃n mɛ̀ kɛ̀ wà à zú ò kɔ̃n í wásawasao. 23 Wàgɔ̃ tãmaa kɛ̀ wa zɛo kũna gíngin,
zaakɛ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀, bensɔ̃ à náanɛ vĩ. 24 Wà làakari dɔkɔ̃a, wà tɛ́ ká kɔ̃n
yenzi kɔ̃n maakɛnao yã musu. 25 Wàton pã kpá wa kakɔ̃anazi lán gbɛ̃kenɔ
è kɛ nàro. Wà lɛ́ dakɔ̃a, atɛ̃nsa lán á è Dii sugurɔɔ e kaa kĩi nà.

26 Tó wa yãpuraa mà wá dɔ̃̀, tó wá kpɛ́ wée durun kɛɛ gĩanzi, sa'ona kɛ̀
eé durun kɛ̃wa kuu dɔro. 27 Pɔ́ kɛ̀ gɔ̃̀wee bé à dɛ wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ yãkpaɛzi
ũ kɔ̃n swɛ̃̀kɛ̃nguo kɔ̃n tɛ́ gbãaa kɛ̀ eé Luda ibɛɛnɔ kaatɛo. 28 Wè gbɛ̃ kɛ̀ gì
Musa doka dazi dɛ à wɛ́ɛ gwana sai gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ sèedakɛna musu.
29 Tó gbɛ̃ kɛ̀sɛ pɛ̀ɛ Luda Néa, ben à kya kà Luda bà kuunańyo aru kɛ̀ à gbãsĩ
bɔ̀agun, ben à Nini Gbɛ̃kɛkɛnnɛri sɔ̃̀sɔ̃, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à wɛ́ɛtãmma égɔ̃ bíta dɛ
beeela maamaa. 30 Zaakɛ wá yã kɛ̀kii òri dɔ̃ à bè, ámbe é gɛ̃ɛ bomḿma, ámbe

é fĩa bońnɛ. Wà bè dɔ, Dii é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ. 31 Yã pãsĩmɛ, tó n lɛɛ n
da Luda Wɛ̃ndide ɔzĩ.
32 À laasuu lɛ́ a kuuna yãaa. A wɛ́ɛkɛ̃na gbɛra a nawɛ̃a fɔ̃̀ a ɔsi bíta kana
guu. 33 Zĩkenɔa wè a sɔ̃sɔ̃, wè wɛ́ɛ tãawa parii guu. Zĩkenɔa eè zɛ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿma lán beee bànɔo. 34 A pisinanɔ wɛ̃nda dɔ̃̀. Kɛ̀ wà a pɔ́nɔ
sìawa, a wezi kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ a auziki maaa kɛ̀ eégɔ̃ kuu ai gurɔ
píngi vĩ. 35 Beee yãnzi àton tó a wɔ́rɔngɔ kɛ̀ àre vĩare bíta kɛ̃awaro. 36 Séde
àgɔ̃ mɛna vĩ, lɛ à pɔ́ kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ e à pɔyezi kɛna gbɛra.
37 Zaakɛ à gɔ̃̀ féteme, eé gì kɛro,
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ é pita.
38 Gbɛ̃ maaa égɔ̃ kuu ma náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ yãnzi,
mɔde tó à sɔ̀kpa kpɛɛ, ma pɔɔ égɔ̃ nnaro.
39 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bɔru kpɛɛ aɔ̃ ń zĩnda kaatɛnɔn wa ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda náanɛ
kɛ̀ aɔ̃ mìsina ènɔn wa ũ.

11

Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanɛkɛna

1 Ludanaanɛkɛnan tãmaadɔnaa seka sai ũ, yã kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛro sina
yãpuraa ũ. 2 Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanɛkɛna bé à tò Luda ń sáabu kpà.
3 Wa ludanaanɛkɛna bé à tò wá dɔ̃ kɛ̀ à yã'ona bé à anduna kàɛ. Pɔ́ kɛ̀
wè wɛ́ɛ siàlɛroon à pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛ kèo.
4 Abila ludanaanɛkɛna bé à tò à sa'ona Ludaa maaa dɛ̀ Kaini pɔ́la. À
ludanaanɛkɛna yãnzin Luda à sáabu kpàzi, à à dìɛ gbɛ̃ maaa ũ, ben à à
gbaa sì. Baa kɛ̀ à gà, wá kpɛ́ wée à yã maa Luda náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ pì yãnzi.
5 Ɛnɔku ludanaanɛkɛna bé à tò Luda à sɛ̀, lɛ àton garo yãnzi. Wèe à e
dɔro, kɛ̀ Luda à sɛ̀ bɔna anduna guu yãnzi. Ai Luda gɔ̃ gá à sɛ́, à à sáabu
kpà, à bè à yã kàare. 6 Gbɛ̃ke yã è ká Ludanɛ à náanɛkɛna sairo. Séde gbɛ̃
kɛ̀ èe sɔ̃ɔzi sí kɛ̀ à kuu bensɔ̃ è fĩa bo a kii wɛtɛrinɔnɛ.
7 Kɛ̀ Luda lɛ́ dà Nuua yã kɛ̀ wèe e yãroo musu, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à
à yã mà, à góro'itɛ kɛ̀, à a uadeenɔ mì sìo. À ludanaanɛkɛna bé à tò yã vɛ̃̀ɛ
andunaa, bensɔ̃ Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ pì yãnzi.
8 Kɛ̀ Luda Ibraĩ sìsi lɛ à gá bùsu kɛ̀ é kpáa àgɔ̃ vĩi guu, ben Ibraĩ Luda
náanɛ kɛ̀, à Luda yã pì mà. À bɔ̀ bɛ, baa kɛ̀ à guu kɛ̀ èe gaan pì dɔ̃ro. 9 À
Luda náanɛ kɛ̀, ben à bɛɛ pɛ̀ɛ bisakutaa ũ bùsu kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ pì guu
nibɔ ũ. Lɛmɛ dɔ Isaaku kɔ̃n Yakubuo, zaakɛ Luda lɛ́gbɛ̃na pì gɔ̃̀ ń pɔ́ ũmɛ.
10 Zaakɛ wɛ́tɛ kɛ̀ Ludaa kàɛ à bò à kãsãpɛɛnan Ibraĩ wɛ́ɛ dɔzi.
11 Sara ludanaanɛkɛna bé à tò à zɛ́ è à nɔ̀ sì, baa kɛ̀ pãaamɛ, bensɔ̃ à zi
kũ̀, zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ Luda kɛ̀ lɛ́ gbɛ̃̀are náanɛ vĩ. 12 Baa kɛ̀ à zi kũ̀, gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n
doo pì borii kɛ̀ pari lán sɔsɔnɛnɔ ke ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà, weé fɔ̃ wà à lɛ́ dɔ̃ro.
13 Gbɛ̃ pìnɔ gàga ń píngi ń ludanaanɛkɛna guu, pɔ́ kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛnɔ ena
sai. Aɔ̃ɔ è kãaa wà gbãakɛ kpàzi. Aɔ̃ bè, nibɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔn ń ũ anduna
guu kɛ̀. 14 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è o lɛɛnɔɔ e ɔdɔɔawe kɛ̀ wèe ń zĩnda bùsu nii dɛɛmɛ.
15 Tó bùsu kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀n bɛgɛn aɔ̃ɔe kɛɛ yã, lɛ aɔ̃ zɛ́ è aɔ̃ ɛ̀ara wà tà gwe. 16 Mɔde
bùsu kɛ̀ maa dɛ beeelaan aɔ̃ɔe à nii dɛɛ, àmbe ludambɛ pɔ́ ũ. Beee yãnzi tó
wà Luda sìsi ń Luda ũ, è kɛnɛ wíyã ũro, zaakɛ à wɛ́tɛdaa kàɛ ń pɔ́ ũ.
17-18 Kɛ̀ Luda Ibraĩ yɔ̃̀ à gwà, ben Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀, à Isaaku kpà sa'opɔ
ũ. Luda lɛ́ gbɛ̃̀nɛ yã à bè, Isaaku boriinɔn weégae benɛ a boriinɔ ũ. Baa kɔ̃n
beeeo à zɛ̀ kɔ̃n a nɛ́ mɛ̀n doo pì kpanao. 19 À sì kɛ̀ Luda gbãaa é fɔ̃ à gɛ̀nɔ fɛɛ

bɔna gaan, ben à dɛ lándɔ̃ wà be à ɛ̀ara à Isaaku è bɔna gaan bà. 20 Isaaku
Luda náanɛ kɛ̀, ben à sa'olɛ kɛ̀ Yakubu kɔ̃n Isauonɛ. 21 Kɛ̀ Yakubu kú gaa
lɛ́zĩ, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à sa'olɛ kɛ̀ Yusufu nɛ́nɔnɛ, ben à gbãa è a gòa
à dɔnzi kɛ̀. 22 Kɛ̀ Yusufu kà gana, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à Isarailinɔ bɔna
Igipiti yã ò kɔ̃n lán aɔ̃é kɛ kɔ̃n à gɛ̀wao nà.

23 Musa de kɔ̃n à dao Luda náanɛ kɛ̀, ben aɔ̃ à ùtɛ ai mɔ aagɔ̃ à ina gbɛra,
kɛ̀ aɔ̃ɔ è à àisi maa yãnzi. Aɔ̃ɔe vĩa kɛ doka kɛ̀ Fili'auna dìɛnɛro. 24 Kɛ̀ Musa
bíta kṹ, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à gìzi wà à sísi Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ nɛ́ ũ. 25 À
sì wà wɛ́ɛ tãawa kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ dɛ kuuna kɔ̃n pɔnnaao durun guu gurɔ
plaaala. 26 À dìɛ kɛ̀ wí kɛ̀ wè daḿma Kirisi yãnzi dɛ Igipiti auzikila, zaakɛ
ziaa zĩ láadan à wɛ́ɛ kúa. 27 À ludanaanɛkɛna bé à tò à bɔ̀ Igipiti, èe vĩa kɛ
Fili'auna pɔfɛ̃nɛro, à zɛ̀ gíngin lándɔ̃ à Luda kɛ̀ wè e kɔ̃n wɛ́ɛoroo è bà. 28 À
ludanaanɛkɛna bé à tò à Banla zĩbaa dìɛ kɔ̃n aru mámana kpɛɛlɛ gṹao, lɛ
malaika gbɛ̃dɛdɛri tón ɔ kɛ ń daudunɔaro yãnzi. 29 Isarailinɔ Luda náanɛ
kɛ̀, aɔ̃ bikṹ Isia Tɛ̃aaa lán tɔɔtɛ kori bà. Kɛ̀ Igipitinɔ yɔ̃̀a lɛ, ben í dàńla.
30 Isarailinɔ Luda náanɛ kɛ̀, aɔ̃ táa ò wà lìga Yɛrikozi ai gurɔ swɛɛplaa, ben
à bĩi kwɛ̀. 31 Kaarua Rahabu Luda náanɛ kɛ̀, à gu'asiigwarinɔ dìɛ à ń gwá
maamaa, ben èe kaatɛ kɔ̃n ludayãdarisainɔoro.

32 Mɛ́ be dia dɔɔ? Mɛ́ zɛ́ e mà Gidiɔn yã oro ke Baraki ke Samusĩ ke
Yɛfɛta ke Dauda ke Samuɛli ke annabinɔ. 33 Aɔ̃ Luda náanɛ kɛ̀, ben aɔ̃ zĩ̀ blè
kínanɔa, aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a, aɔ̃ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ńnɛ gbɛ̀ è, aɔ̃ músunɔ
lɛ́ nàkɔ̃a, 34 aɔ̃ tɛ́ pãsĩ dɛ̀, aɔ̃ bɔ̀ fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ, aɔ̃ gbãaa è ń gbãasaikɛɛ guu, aɔ̃
pãsĩ kṹ zĩ̀ guu, aɔ̃ pɛ̀ bori pãnde zĩ̀kpɛɛnɔa, 35 aɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ nɛ́ gɛ̀nɔ fɛ̀ɛ bɔna
gaan aɔ̃ɔ kpàḿma. Wà mɛ̀ ɔ̃̀ ń gbɛ̃kenɔa, ben aɔ̃ gìzi wà ń gbarɛ, lɛ wà fɛɛ
bɔna gaan wà bɔ maa yãnzi. 36 Wà ń gbɛ̃kenɔ fabò, wà ń gbɛ̃ kɔ̃n flɑ̃̀o.
Wà mɔ̀ kà ń gbɛ̃kenɔa, wà ń ká kpɛ́siaan. 37 Wà ń pápa gbɛ̀o wà ń dɛ́dɛ,
wà ń zɔ̃kɔ̃rɛ plaa kɔ̃n sagasigio, wà ń dɛ́dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Aɔ̃ táa ò sã báa
kɔ̃n blè báao dana. Aɔ̃ gɔ̃̀ kori, wà wɛ́ɛ tã̀ḿma, wà ĩa dàḿma. 38 Anduna
kuuna e kɔ̃ síńyoro. Aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃̀ sɛ̃̀n kɔ̃n kpiii musunɔ, aɔ̃ɔ kú gbɛ̀wɛɛnɔ kɔ̃n
kokotɛ̃wɛɛnɔ guu. 39 Baa kɛ̀ Luda gbɛ̃ pìnɔ sáabu kpà ń píngi a náanɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kɛ̀ yãnzi, aɔ̃ɔe pɔ́ kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛ ero, 40 Luda gĩakɛ à dìɛ, wà gwena maaa
e dɛ ń pɔ́laa, lɛ aɔ̃tongɔ̃ papana wa sairo.

12

Luda a gbɛ̃nɔ totona

1 Beee yãnzi wapinɔ se, lán sèedadeenɔɔ diwazi nà lɛ, wà ɔ kpá pɔ́ kɛ̀
è kpáweenɔzi kɔ̃n durun kɛ̀ è wa kakũn aagao píngi, wà bàkpakɔ̃sɔ̃na kɛ̀
Ludaa dìɛwe lɛ́ kɔ̃n mɛnao. 2 Wà wɛ́ɛ pɛ́ Yesua kɛ̀ bɔ̀ kɔ̃n wa ludanaanɛkɛna
zɛ́o bensɔ̃ à zɛ́ pì kɛ̀ papana. À gana lía fɔ̃̀, èe à wíyã daro pɔnnaa kɛ̀ diɛnanɛ
ena yãnzi, ben à gàa à vɛ̃̀ɛ Luda kíblekita ɔplazi. 3 À laasuu lɛ́ à yãa, lán à
mɛna fɔ̃̀ kɔ̃n durunkɛri kɛ̀ aɔ̃ íbɛtɛ beee taka kpàonɔo, lɛ àton kpasa a kã
garo yãnzi. 4 Zaakɛ a ɔsikana kɔ̃n durun-o guu, ée zɛ a gi ai a gaa a gaoro.
5 Nɔ̀sɛyĩikũyã kɛ̀ wà òare lán nɛ́nɔ bà sɑ̃̀agun yɔ́? Wà bè:
Ma nɛ́, tó Dii e n totoo, ǹton diɛ pãro.
Tó à kpɑ̃̀kɛ̃nzi, ǹton tó n kã garo.
6 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Dii yezin è toto,
è wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ à sì a nɛ́ ũua.

7 À wɛ́ɛtãmma diɛ totona ũ. Luda bé èe beee kɛare, kɛ̀ à nɛ́nɔn a ũ yãnzi. Nɛ́ kee kuu kɛ̀ à de gí à à totoziɔ́? 8 Tó èe a toto lán a nɛ́ kpaaanɔ bàro, ɛ̃ndɛ̃ à nɛ́nɔn a ũro, gitasɔtɔnɛnɔn a ũ. 9 Wá denɔ vĩ anduna kɛ̀ aɔ̃ wa toto, ben wa ń yã mà. Lán à dɛ lɛ nà, wà mì siɛ wa ninii Denɛ dɛ beeela wàgɔ̃ kuu. 10 Wa denɔ wa toto gurɔplaapɔ ũ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ lɛ́n. Luda è wa toto wa kaarana yãnzimɛ, lɛ wa kuuna e àgɔ̃ adona lán à bà. 11 Totona kee pɔnnaa vĩ a gurɔaɔro, sé pɔsiaa, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ totona pì ń kɛ́kɛnɔ è à gbɛ̀ e zãa bɔna maa kɔ̃n aafiao ũ.

12 Beee yãnzi à a ɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ dɔazinɔ kɔ̃n a gbá kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ teeenɔ gba gbãaa, 13 à zɛ́ sɛ́ súusu, lɛ amɔa kɛ̀ ée tɔ̃ɔtɛɛnɔ tón kɔ̃̀ɔ kũro, aɔ̃ gɔ̃ kɔ̃n aafiao.

14 À wɛtɛ àgɔ̃ nna kɔ̃n baade píngio, a kuuna gɔ̃ adona, zaakɛ tó gbɛ̃ kuuna adonaro, eé Dii ero. 15 À làakari kɛ, a gbɛ̃ke tón kora Luda gbɛ̃kɛkɛnnɛnazi à gɔ̃ fĩndio'a ũ a tɛ́, à ĩa da gbɛ̃nɔa pari à ń yakaro. 16 A gbɛ̃ke tóngɔ̃ dɛ pãpãkɛri ke ludayãdarisai ũ lán Isau bàro. À a daudukɛzɛ yà pɔ́ gɛ̃̀n do blena yãnzi. 17 Á dɔ̃ kɛ̀ à sa'olɛ wɛ̀tɛ a dea zãa, ben Luda gìnɛ. Baa kɛ̀ à wɛ̀tɛ kɔ̃n wɛ́ɛ'io, èe zɛ́ e à yã kɛ̀ à kɛ̀ liɛro.

Luda bà kuunańyo zi kɔ̃n à dufuo

18 Èe kɛ Sinai kpiii kɛ̀ weé fɔ̃ wà ɔ kɛan a sɔ̃ziro, kɛ̀ èe tɛ́ kũu à gusiaa vĩ kɔ̃n gu bùgubuguo kɔ̃n zàga'ĩao 19 kɔ̃n kãkãki'ɔo kɔ̃n Luda kòto gbãaao. Kɛ̀ Isarailinɔ kòto pì mà, aɔ̃ agbaa kpànɛ wà bè àton yãke ońnɛ dɔro, 20 zaakɛ aɔ̃é yã kɛ̀ à dìɛńnɛ kɛ̀kii fɔ̃ro à bè: Baa pɔ́kãdee bé à nà kpiii pìa, wà pápa gbɛ̀o wà dɛ. 21 Luda pitana pì nɛ́ vĩa yãmɛ maamaa ai Musa bè, vĩa a kũ, ée lugalugaa.

22 Mɔde a sɔ̃ Zayɔn kpiiizi kɔ̃n Luda Wɛ̃̀ndide wɛ́tɛ Yerusalɛmu kɛ̀ kú musuo kɔ̃n à malaika pariparii kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔ 23 kɔ̃n daudu kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kɛ̃na gweenɔ kakɔ̃anao kɔ̃n Luda kɛ̀ dɛ gbɛ̃ sãnda píngi yãkpaɛkɛri ũuo kɔ̃n gɛ̀wãa gbɛ̃ maaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ papananɔ 24 kɔ̃n Yesu kɛ̀ dɛ Luda bà kuunańyo dufu yãkɛkɛri ũuo kɔ̃n à aru fãfãna kɛ̀ èe yã maaa oo dɛ Abila pɔ́laao.

25 À làakari kɛ àton gí yã'ori pì yã maziro. Lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì Luda lɛ́damma mazi tɔɔtɛ kɛ̀nɔɔ e bɔro nà, wapinɔ se, lán Ludaa e lɛ́ daawa zaa musu, tó wa kpɛɛ lìnɛ, weé wa pɔ́ o dɔɔ́? 26 À kòto tɔɔtɛ lùgaluga yã, ben à lɛ́ gbɛ̃̀ à bè, é guu lugaluga gɛ̃̀n do dɔ, èe kɛ tɔɔtɛ adonlo, kɔ̃n musuomɛ sa. 27 Kɛ̀ à bè, gɛ̃̀n do dɔ, beee e beewe Luda pɔ́kɛna kɛ̀ eé lugalugaa pìnɔ é gɛ̃ zɛ́lamɛ, lɛ pɔ́ kɛ̀ è lugaroonɔ e àgɔ̃ kuu. 28 Beee yãnzi lán wée kpata kɛ̀ è nigãroo blee nà, wà Luda sáabu kpá, wàgɔ̃ dɔnzi kɛɛnɛ lán à yezi nà, wàgɔ̃ mì siɛɛnɛ vĩakɛnanɛ guu. 29 Zaakɛ wa Luda nɛ́ tɛ́ kɛ̀ è kũḿmamɛ.

13

Lɛ́dammana

1 À wɛ́ɛ tã àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o. 2 À làakari dɔ nibɔyaarikɛnaa, zaakɛ lɛn gbɛ̃kenɔ malaikanɔ yàari kɛ̀ dɔ̃na sai lɛ. 3 À tó gbɛ̃ kɛ̀ wà ń ká kpɛ́siaa guunɔ yã dɔagu lán á kúńyo kpɛ́siaan bà, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿmanɔ, lán ámbe wèe wɛ́ɛ tãaawa bà. 4 Baade gae nɔsɛna da yã bɛ̀ɛdee ũ. Aɔ̃ton ń daɛkii gbãsĩ kpáro, zaakɛ Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n pãpãkɛrinɔo.
5 Yena ɔɔzi tón dɔare aɛro. À zɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ á vĩio, zaakɛ Luda bè:
Mɛ́ n tónlo,
mɛ́ pã kpanzi zikiro.
6 Beee yãnzi weè kùgbãaa kɛ wà be:

Diin ma dɔnlɛri ũ,
vĩa é ma kũro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?

Sa yãpura ona

7 À tó a dɔn'aɛdee kɛ̀ aɔ̃ Luda yã òareenɔ yã dɔagu. À ń kuuna tàasi kɛ ai à
lɛ́a à Luda náanɛ kɛ lán ń bà. 8 Yesu Kirisi dɔ̃nkɔ̃ gĩa kɔ̃n gbȁao ai gurɔ píngi.
9 Àton tó wà a sãsã kɔ̃n yã nibɔ pari dannɛnanɔoro. À maa wa swɛ̃̀gbãaa e
Luda gbɛ̃kɛɛ guu, èe kɛ sa'opɔble yã kɛ̀ è àre ke kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀onɔnɛronlo.
10 Bisakuta sa'orinɔ zɛ́ vĩ wà sa'okii kɛ̀ wá vĩ pɔ́blee blero. 11 Sa'oriki è
gɛ̃ Ludakukiin kɔ̃n tubɔ aruo durunnɔ kɛ̃nnɛna yãnzi, ben wè à gɛ̀ kpata
bùra kpɛɛ. 12 Beee yãnzi Yesu gà wɛ́tɛ kpɛɛ se, à gbãsĩ bɔ̀ gbɛ̃nɔn kɔ̃n a zĩnda
aruo. 13 Wà bɔ wà gá à kiia bùra kpɛɛ, wí wa kũo se. 14 Zaakɛ wá wɛ́tɛ kɛ̀
eégɔ̃ kuu vĩ kɛ̀ro, wɛ́tɛ kɛ̀ èe mɔɔn wa wɛ́ɛ dɔzi. 15 Beee yãnzi wàgɔ̃ Luda
sáabu kpá yãana sai Yesu gãzĩ wa sa'ona ũ. Gbaa kɛ̀ à sìsirinɔ è mɔ́on gwe.
16 À làakari dɔ maakɛna kɔ̃n kɔ̃gbɛ̃kɛnaoa. Sa beee taka ona bé è ká Ludanɛ.
17 À a dɔn'aɛdeenɔ yã ma à mì siɛ́ńɛ, lɛ aɔ̃ e wà zĩi kɛ kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ
aɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é ń zĩ yã tɔ̃kɛ̃ Ludanɛnɔ ũ. Tó aɔ̃ɔe zĩi kɛɛ kɔ̃n lɛ́suuo, eé àre
kɛarero.

Lɛ́zammana

18 À adua kɛwe. Yãkee e wa swɛ̃̀ vĩro, weègɔ̃ yezi wàgɔ̃ kú wa dɔ̀rɔa
yã píngi guu. 19 Má wɛ́ɛ kɛawa à adua kɛmɛ, atɛ̃nsa mà e mà mɔ́ a kiia
kpakpaa.
20 Luda Aafiade kɛ̀ wa Dii Yesu fɛ̀ɛ bɔna gaan sãdãriki ũ a bà kuunawao
gurɔ píngi aru gãzĩ, 21 à a kɛkɛ kɔ̃n maa píngio, lɛ à à pɔyezi kɛ à yã kɛ̀ kànɛ
kɛ wa guu Yesu Kirisi gãzĩ. Àmbe à gakui vĩ gurɔ píngi, aami.
22 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa àgɔ̃ lɛ́damma yã pì kũna kɔ̃n mɛnao, zaakɛ
takada kɛ̀ má kɛ̃̀aree bítaro. 23 Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wà wa gbɛ̃ndo Timɔti gbàrɛ. Tó
à kà kɛ̀ tia, wé mɔ́ a gwa lɛdo. 24 À ì kpá a dɔn'aɛdeenɔa ń píngi kɔ̃n Luda
gbɛ̃nɔ píngi. Itali bùsudeenɔ ì kpàawa. 25 Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare a píngi.

YEMISI

Yɔ̃agwana
1 Yemisi, Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio zɔ̀bleri bé à ì kpà Isaraili bori kuri
awɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ fãakɔ̃ananɔa.
2 Ma gbɛ̃nɔ, nawɛ̃a borii pari. À pɔ́ kɛ̀ eé a lee diɛ pɔnna yã ũ, 3 zaakɛ á
dɔ̃ kɛ̀ a ludanaanɛkɛna yɔ̃agwana é mɛna iare. 4 À tó mɛna papaawa, lɛ
àgɔ̃ dɛ gbɛ̃ kàsaranɔ ũ wásawasa yãke kɛ̃sãnaawaa sai. 5 Tó ɔ̃ndɔ̃ɔ e kɛ̃sãa
a gbɛ̃kea, à wɛ́ɛ kɛ Ludaa, eé à gba, zaakɛ è baade píngi gba pɔ́ nɔ̀sɛo do
taari'ena sai. 6 Tó à wɛ́ɛ kɛ̀a sɔ̃, à à náanɛ kɛ seka sai, zaakɛ sekadee dɛ lán
ko vlãa bàmɛ. Guu kɛ̀ ĩa kàkan, gwen è gbɛ̃ɛn. 7 Gbɛ̃ beee taka tóngɔ̃ daa
é pɔ́ e Diiaro, 8 zaakɛ à nɔ̀sɛ kuu plaplaamɛ, ben ègɔ̃ seka kɛɛ yã kɛ̀ èe kɛɛ
guu píngi.
9 Takaasidee kɛ̀ kú wa tɛ́ pɔnnaa kɛ, kɛ̀ Luda à sɛ̀ lezĩ yãnzi. 10 Auzikidee
pɔnnaa kɛ, kɛ̀ Luda à bùsa yãnzi, zaakɛ auzikideenɔ é gɛ̃ zɛ́la lán lávu
kwɛna bàmɛ. 11 Ɔfãntɛ̃ è fɛɛ kɔ̃n à puusu gbãaao, à lá è kori kũ à vú è kwɛ́
à maakɛɛ è yãa. Lɛn auzikidee é kpá guuzi a bɔkɔ̃tɛnanɔ guu lɛ.
12 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è yɔ̃agwana fɔ̃ ũ, zaakɛ à bɔna maaa gbɛran
Luda é auzɛnna kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeazinɔnɛ kɛnɛ yàari ũ. 13 Tó
yɔ̃agwana gbɛ̃ lè, àton be Ludanlo, zaakɛ weé fɔ̃ wà Luda yɔ̃ wà gwa kɔ̃n à
zaaaoro, bensɔ̃ àpi è gbɛ̃ke yɔ̃ à gwa kɔ̃n à zaaaoro. 14 Baade yɔ̃agwana è
bɔ à pɔ́nidɛna kiiamɛ, ben è à wɛ́ɛ ble à à gáɛ. 15 Ben pɔ́nidɛna pì è nɔ̀ sí à
nɛ́ i durun ũ. Tó durun bíta kṹ sɔ̃, è gaa imɛ.
16 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton a zĩnda sãsãro. 17 Gba maa wásawasa píngi
è bɔ musu De Luda pɔ́ gupurinɔ Kɛ̀ri kiiamɛ. È liɛro, à gupura'i è lagoro.
18 À pɔyezi guu à wa i kɔ̃n a yã yãpuradeeo, lɛ wà e wàgɔ̃ aɛ à pɔ́kɛnanɔ tɛ́.

Yãmana kɔ̃n à kɛnao
19 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à yã kɛ̀ ma. Àgae yã ma kpakpaa a píngi, mɔde
àton yã o kpakpaaro, àtongae pɔ fɛ̃ kpakpaaro. 20 Zaakɛ gbɛ̃ntee pɔfɛ̃ è mɔ́
kɔ̃n yã maaa kɛ̀ Ludaa yezioro. 21 Beee yãnzi à ɔ kpá dà zaaa kɔ̃n yã pãsĩ kɛ̀
dàgulaanɔzi píngi. À yã kɛ̀ wà tɔ̃̀ a swɛ̃̀n, kɛ̀ eé fɔ̃ à a mì sí sí kɔ̃n zĩndabusanao.
22 Àton a zĩnda sãsãro, àton yã pì ma kɔ̃n swão pãro, à zĩi kɛa. 23 Zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ è yã ma, ben è zĩi kɛoroo dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ èe a zĩnda gwaa dígi guu bàmɛ.
24 À zĩnda gwana gbɛra, tó à gɛ̃̀ zɛ́la, lán à dɛ nà è sãn gɔ̃ɔmɛ. 25 Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ
tɛ́ Luda doka papanazi kɛ̀ è tó wà gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũ, ben ègɔ̃ gaao aɛ, è ma à
sãnlo, è zĩi kɛamɛ, Luda é aubarika da adeen à yãkɛnan.
26 Tó gbɛ̃ a zĩnda dìɛ dɔnziri ũ, ben è a lɛ́ fɔ̃ro, èe a zĩnda kɛkɛɛmɛ, èe
dɔnzi kɛɛ pãmɛ. 27 Dɔnzikɛna wásawasa kɛ̀ taari vĩ De Ludanɛroon yɛ̀: Wà
tonɛnɔ kɔ̃n gyaanɔnɔ gwa aɔ̃ wɛ̃ndakɛɛ guu, wàgɔ̃ wa zĩnda kũna dɔ̃ gbãsĩ
sai anduna yã musu.

2

Gbɛ̃ wɛ́ɛ gwana
1 Ma gbɛ̃nɔ, amɔa kɛ̀ ée wa Dii Gakuide Yesu Kirisi náanɛ kɛɛnɔ, àton gbɛ̃
wɛ́ɛ gwaro. 2 Tó gbɛ̃ gɛ̃̀ a kakɔ̃ana guu vura tãnga kɔ̃n pɔ́kãsã tɛ́kɛnao dana,
tó takaasidee kɛ̀ bisa kãsã gbãsĩ dana gɛ̃̀ se, 3 tó a wɛ́ɛ tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́kãsã

tékɛna danazi, tó a bènɛ à mɔ́ à vɛ̃ɛ gumaaan, tó a bè takaasideenɛ à gá à
zɛ kãa, kesɔ̃ à mɔ́ à vɛ̃ɛ a gbá saɛ, 4 ée kɔ̃ tɛ̃̀ boomɛ, ée yã gwaa mɔnafikion
gweroo?

5 À ma, ma gbɛ̃ yenzideenɔ. Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ gbãasaideenɔ ũ anduna
gbɛ̃nɔnɛ sɛ̀ aɔ̃gɔ̃ gbãa à náanɛkɛna guu, lɛ wà kpata kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
yezinɔnɛ ble. 6 Apinɔ sɔ̃, ée gbãasaidee pìnɔ kpɛ bɔɔ. Auzikideenɔ bé wè
gbãaa bleawaroo? Aɔ̃mbe aɔ̃è a gáɛ wà gáao yãkpaɛkɛkiiaroo? 7 Aɔ̃mbe
aɔ̃è tɔ́ nnaa kɛ̀ kúawaa yakaroo? 8 Luda doka mìdee bè àgɔ̃ ye a gbɛ̃daaazi
lán a zĩnda wɛ̃̀ndi bà. Tó á yã pì kũna yãpura, ée yã kɛɛ a zɛ́amɛ. 9 Tó ée
kɔ̃ wɛ́ɛ gwaa sɔ̃, ée durun kɛɛmɛ. Doka pì vɛ̃̀ɛawa a gɔ̃ taarideenɔ ũn gwe.
10 Zaakɛ tó gbɛ̃ doka kũna píngi, tó à fù mɛ̀n dooa, à gɔ̃̀ taaridee ũ à píngi
guumɛ. 11 Luda bè àton zina kɛro. À bè dɔ àton gbɛ̃ dɛro. Baa tó nɛ́ɛ zina
kɛro, tó n gbɛ̃ dɛ̀, n gɔ̃ dokadarisaidee ũmɛ. 12 Amɔa kɛ̀ Luda é yã gɔ̃gɔ̃ao
doka kɛ̀ è tó wà gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũu musu, àgae yã o àgae yã kɛ lán à kɔ̃ sìao nà.
13 Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n sùusaideenɔ sùu sai, mɔde yã é bɔ kɔ̃n sùudeeo nna.

Ludanaanɛkɛna kɔ̃n maakɛnao

14 Ma gbɛ̃nɔ, tó gbɛ̃ bè ée Luda náanɛ kɛɛ, tó è pɔ́ke kɛro, bɔ́ yãn gwee?
Ludanaanɛkɛna beee taka é fɔ̃ à à mì síɔ́? 15 Tó a gbɛ̃ mɛ̀n do, gɔ̃gbɛ̃ ke
nɔgbɛ̃ e pɔ́kãsãa kɔ̃n pɔ́bleeo takaasi kɛɛ, 16 tó a gbɛ̃ke bènɛ: Luda n gba
aafia! Ǹton tó ĩa n dɛro! Ǹ pɔ́ ble ǹ kã! Tó èe wɛ̃̀ndibadɔbɔ kpáaro, bɔ́n
beee ũu? 17 Lɛmɛ se ludanaanɛkɛna ado pɔ́kekɛsai nɛ́ yã gɛ̀mɛ.

18 Tó gbɛ̃ n bè, nɛ́ɛ Luda náanɛ kɛɛ, bensɔ̃ mɛ́ɛ yã kɛɛ, mɛ́ bennɛ, ǹ n
ludanaanɛkɛna pɔ́kekɛsai ɔdɔamɛ, mɛ́ ma ludanaanɛkɛna ɔdɔannɛ ma
yãkɛna guu. 19 Ń sì kɛ̀ Luda mɛ̀n domɛ. À maa. Baa tãanɔ se, aɔ̃ɔ dɔ̃ lɛ,
ben aɔ̃ègɔ̃ lugalugaa. 20 Mìsaide! Pɔ́ kɛ̀ tò ludanaanɛkɛna pɔ́kekɛsai pã, ń
yezi mà kánnɛ n ɔzĩɔ́? 21 Kɛ̀ wa dezi káaku Ibraĩ a nɛ́ Isaaku kpà sa'opɔ ũ,
yã e bɔo nna à yãkɛna yãnziroo? 22 Ń èɔ́? À ludanaanɛkɛna kɔ̃n à yãkɛnao
kpákɔ̃zimɛ. À yãkɛna bé à à ludanaanɛkɛna bɔ̀ɛzi. 23 Ben Luda yã kɛ̀kii
pàpa kɛ̀ à bè, Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀, ben Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀
yãnzi. Ben wà tɔ́ kpànɛ Luda gbɛ̃nna. 24 Á èɔ́? Yãkɛna bé è tó yã bɔ gbɛ̃o
nna, èe kɛ ludanaanɛkɛna adonlo. 25 Lɛmɛ dɔ kaarua Rahabu kɛ̀ nna kɔ̃n
Ludao a yãkɛna yãnzi, gurɔɔ kɛ̀ à gu'asiigwarinɔ dìɛ à ń gbarɛ zɛ́ kpãi guu.
26 Lán mɛ̀ ninisai dɛ gɛ̀ ũ nà, lɛn ludanaanɛkɛna pɔ́kekɛsai dɛ gɛ̀ ũ lɛ se.

3

Lɛ́fɔ̃na

1 Ma gbɛ̃nɔ, àton kɛ yãdannɛrinɔ ũ pariro, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ Luda é wɛ́ɛ piti
wa yãdannɛrinɔa yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ dɛ gbɛ̃ kpaaanɔla. 2 Wa píngi weègɔ̃
zãa yãa baabɔrɛmɛ. Tó gbɛ̃ lɛ́ è à ásaru kɛro, taarisaideemɛ, eé fɔ̃ à a mɛ̀
píngi gbãaa fɔ̃. 3 Weè aizi ká sɔ̃nɛ, lɛ à wa yã ma yãnzimɛ, ben weè à milɛ
ble. 4 Kesɔ̃ à góro'itɛ gwa ísiaala. Baa kɔ̃n à bítakɛɛo kɔ̃n zàga'ĩa gbãaa kɛ̀ è
vuao, à fĩbɔ nɛ́ngomɛ. Àmbe è à milɛ ble, ben à fĩ̀ri è a pɔyezi danɛ. 5 Lɛmɛ
sɔ̃, nɛ́nɛ nɛ́ mɛ̀gu nɛ́ngomɛ, ben è ĩa dã kɔ̃n yã bítao.

À gwa lán tɛ́ nɛ́ngo è sɛ̃̀ bíta kpáta nà. 6 Nɛ́nɛ dɛ lán tɛ́ bàmɛ, àmbe anduna
zaaa ũ wa mɛ̀ guu. È tó gbãsĩ gɔ̃ kpá wa mɛ̀a píngi. Gɛ̀wãatɛ bé è nakɔ̃rɛ
nɛ́nɛa, ben nɛ́nɛ è tɛ́ kpá wa anduna kuunan. 7 Gbɛ̃ntee nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ tòto kɛ̀
píngi kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ, à kpɛ́ èe kɛɛ ai tia, 8 mɔde

gbɛ̃ke è fɔ̃ à a nɛ́nɛ tòto kɛro. Àmbe pɔ́ zaaa kɛ̀ è zɛ tɛɛɛroo ũ. À pana
sɛwɛɛtɛ̃o. 9 Nɛ́nɛn weè Dii wa De sáabu kpáo, ben weè ɛara wà gbɛ̃ntee
kɛ̀ à kɛ̀ lán a bà káo dɔ. 10 Lɛ́ dɔ̃nkɔ̃ pìn sáabukpana kɔ̃n gbɛ̃kanao è bɔn. Ma
gbɛ̃nɔ, àtongɔ̃ dɛ lɛro. 11 Íbɔkii è í nna kɔ̃n í kyȁkyão bɔ wɛ̀ɛ dɔ̃nkɔ̃ guuɔ́?
12 Ma gbɛ̃nɔ, kãkã lí é nɛ́ i kù ũɔ́? Geepi lí é nɛ́ i kãkãa ũɔ́? Lɛmɛ dɔ íbɔki í
sùkusukudee é í nnaa bɔro.

Ɔndɔ̃ɔ kɛ̀ è bɔ musu

13 A tɛ́, dén yãdɔ̃ri ɔ̃ndɔ̃dee ũu? À ɔdɔańnɛ a kuuna maaa guu kɔ̃n a
yãkɛnanɔ kɔ̃n zĩndabusana kɛ̀ è bɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ guuo. 14 Tó á nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ pãsĩ kɔ̃n
dɛnlawɛtɛnao vĩ a swɛ̃̀ guu sɔ̃, àton ĩa dãro, àton gí yãpuraaziro. 15 Ɔndɔ̃
beee taka è bɔ musuro, anduna pɔ́mɛ, a dà pɔ́mɛ, Ibilisi pɔ́mɛ. 16 Zaakɛ guu
kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kɔ̃n dɛnlawɛtɛnao kún, gwen kɔ̃yãmasai kɔ̃n yã zaa píngio
ègɔ̃ kún. 17 Tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ è bɔ musu vĩ, káaku ègɔ̃ gbãsĩ vĩro, à gbɛra ègɔ̃
yãkete vĩro, è a zĩnda busańnɛ, è gbɛ̃ yã ma, à sùu papana kɔ̃n maakɛnao.
È gbɛ̃ tɛ̃̀ boro, bensɔ̃ ègɔ̃ mɔnafiki vĩro. 18 Íbɛtɛmidɛri è kɛna kɔ̃o nnaa tɔ̃,
ben è yã maaa kɛ̃.

4

Gbɛ̃nnakpana kɔ̃n andunao

1 Bɔ́ bé è swèe kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao da a tɛ́ɛ? Aɔ̃è bɔ a pɔyezi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɔ̃dɛɛ
kɛɛ a mɛ̀guunɔ kiianloo? 2 Eègɔ̃ ye pɔ́zi, mɔde eè ero, ben eè gbɛ̃ dɛ. Eè
pɔ́ ni dɛ, ben eè pɔ́ kɛ̀ ée pɛɛa lero. Ben eè lɛokpakɔ̃a kɛ, eè swèe kɛ. Á
vĩro, kɛ̀ eè wɛ́ɛ kɛ Ludaaro yãnzimɛ. 3 Tó à wɛ́ɛ kɛ̀, eè ero, kɛ̀ eè wɛ́ɛ kɛ
nɔ̀sɛ maaaoro yãnzimɛ, zaakɛ eègɔ̃ yezi à a bɔkɔ̃tɛ kɛ a pɔ́nidɛnanɔ guumɛ.
4 Náanɛsaideenɔ, á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃nnakpana kɔ̃n andunao nɛ́ íbɛtɛkpana kɔ̃n
Ludaonloo? Gbɛ̃ kɛ̀ yezi à kɛ anduna gbɛ̃ ũu gɔ̃̀ Luda ibɛɛ ũmɛ. 5 Kɛ̀ wà
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè, Ninii kɛ̀ Ludaa dà wa guu nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ vĩ, ée daa yã
pãamɛɔ́? 6 Mɔde gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa vĩwao dɛ beeela, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn
wà bè:
Luda è íbɛtɛ kpá kɔ̃n ĩadãrinɔ,
mɔde à gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n zĩndabusarinɔ.
7 Beee yãnzi à mì siɛ Ludanɛ. À gí Ibilisinɛ, eé bàa síare. 8 À sɔ̃ Ludazi,
eé sɔ̃azi. Durunkɛrinɔ, à ɔ bɔ durunn. Nɔ̀sɛplaadeenɔ, à a swɛ̃̀ pípi. 9 À
ɔ́ɔ dɔ kɔ̃n pɔsiaao kɔ̃n wɛ̃ndaao. À a yáadɔna liɛ ɔ́ɔdɔna ũ, à a pɔnnaa liɛ
nɔ̀sɛyakana ũ. 10 À a zĩnda busa Dii aɛzĩ, eé a sɛ́ lezĩ.
11 Ma gbɛ̃nɔ, àton kɔ̃ tɔ́ zaaa síro. Gbɛ̃ kɛ̀ à a Yesude daa tɔ́ zaaa sì ke à à
zaa bò, à Luda doka sèeda zaaa kɛ̀ à à zaa bò. Tó n Luda doka zaa bò sɔ̃, à
màrin n ũro, à zaaborin n ũ. 12 Ludan dokadiɛri ũ kɔ̃n yãkpaɛkɛrio. Àmbe
à gbɛ̃ mìsina kɔ̃n à kaatɛnao gbãa vĩ. Mpi sɔ̃, dén n ũ, kɛ nɛɛ̀ n gbɛ̃daaa zaa
boo?

Luda bà bɔna

13 À yã ma sa, amɔa kɛ̀ eè be, gbȁa ke zia é gá mɛɛwi, é vɛ̃ɛ gwe wɛ̃̀ do, é
laa tá à àre e. 14 Á yã kɛ̀ eé a le ziaa dɔ̃ɔ́? Á dɔ̃ lán a wɛ̃̀ndi dɛ nàɔ́? Á dɛ lán
sukaa bàmɛ. Tó à kpà féte, ben è gɛ̃ zɛ́la gɔ̃ɔ. 15 Yã kɛ̀ dɛ à oon yɛ̀: Tó Dii wè,
ben wá aafia, wé kɛ lán kɛ̀ bà ke lán kɛ̀ bà. 16 Tia sɔ̃ ée ĩa dãa, a Luda bà bɔ̀.
Ĩadãna beee taka borii maaro. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ maakɛna dɔ̃ ben èe kɛroo durun
kɛ̀.

5

Kpãkɛ̃na auzikideenɔzi

1 Amɔa auzikideenɔ, à yã ma sa. À ɔ́ɔ dɔ à wii lɛ́ mɔ́nzi kɛ̀ eé a le yãnzi.
2 A auzikinɔ yàka, kɔ̀kɔnɔ a pɔ́kãsãanɔ blè. 3 A ɔɔ kɔ̃tɛ̃ kpà, ben à kɔ̃tɛ̃kpana
pì é a da yãn, eé a mɛ̀ piti lán tɛ́ bà. A auziki zi dì gurɔ zãanɔa. 4 À
ma! A kpasekɛ̃ri kɛ̀ aɔ̃ a bura pɔ́nɔ kɛ̃̀areenɔ blè, ben ɔɔ pì yã Luda kii
lè. Pɔ́kɛ̃ri pìnɔ wiipɛna gɛ̃̀ Dii Zĩ̀kpɛde swãn. 5 A a mɛ̀ nnaa mà tɔɔtɛ kɛ̀
a pɔyeziyãkɛna guu. A mɛ̀ kpà kaatɛgurɔ pɔ́ ũ. 6 A yã dà gbɛ̃ maaanɔla a ń
dɛdɛ, aɔ̃ɔe gíarero.

Mɛna

7 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ mɛnaa ai Dii mɔ́gurɔɔ zĩ. À gwa lán búbari è
a burapɔ bɛ̀ɛde kɛ̃gurɔɔ dã nà. È mɛna fɔ̃ zaa pɔ́tɔ̃tɔ̃gurɔ ai kwɛɛ. 8 Apinɔ
sɔ̃, à mɛna fɔ̃ à zɛ gbãa, zaakɛ Dii mɔ́gurɔɔ kà kĩi. 9 Ma gbɛ̃nɔ, àton yãkete
kákɔ̃ziro, lɛ Luda tón yãkpaɛ kɛaoro yãnzi. Yãkpaɛkɛri pì zɛna kpɛɛlɛ fá!
10 Ma gbɛ̃nɔ, annabi kɛ̀ aɔ̃ yã ò yã kɔ̃n Dii tɔ́onɔ, à mɛna kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ nawɛ̃akɛna
guu zɛ́kpaɛ sɛ́. 11 Weè be aɔ̃ɔ aubarika vĩ, kɛ̀ aɔ̃ mɛna fɔ̃̀ yãnzimɛ. A Ayuba
mɛnakɛna baaru mà, á mà lán Dii kɛ̀nɛ nà zãa, zaakɛ wɛ̃nda kɔ̃n sùuo
papana Diia.

12 Atɛ̃nsa ma gbɛ̃nɔ, àton la daro. Àton be á sì kɔ̃n ludambɛɛo ke tɔɔtɛo
kesɔ̃ pɔ́ pãndeoro. À tó a eè gɔ̃ eè. À tó a auo gɔ̃ auo, lɛ yã tón vɛ̃ɛawaro
yãnzi.

Aduakɛna ludanaanɛkɛna guu

13 A gbɛ̃kee e nawɛ̃a kɛɛɔ́? À adua kɛ. A gbɛ̃ke pɔɔ nnaɔ́? À Luda sáabu
kpá. 14 A gbɛ̃kee e gyãa kɛɛɔ́? Adee sɔsi gbɛ̃nsinɔ sísi aɔ̃ adua kɛnɛ aɔ̃ nɔ́si
kúa kɔ̃n Dii tɔ́o. 15 Adua kɛ̀ wà kɛ̀ ludanaanɛkɛna guu é gyãree pì kɛ̃kɔ̃a. Dii
é à gba aafia. Tó à durun kɛ̀ yã sɔ̃, eé kɛ̃nɛ. 16 Beee yãnzi à a durunnɔ okɔ̃nɛ
à adua kɛkɔ̃nɛ, lɛ à aafia e. Gbɛ̃ maaa aduakɛna gbãa, è zĩi kɛ maamaa.
17 Ilia nɛ́ gbɛ̃nteemɛ lán wa bà. À adua kɛ̀ maamaa, lɛ lou tón maro, ben
lou e tɔ̃ tɔɔtɛaro ai wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n mɔ swɛɛdooo. 18 À ɛ̀ara à adua kɛ̀ dɔ, ben
lou'i bɔ̀ maamaa, tɔɔtɛ pɔ́blee kɛ̀.

19 Ma gbɛ̃nɔ, tó a gbɛ̃ mɛ̀n doo kɛ̃̀ yãpura zɛ́a, ben a gbɛ̃ke ɛ̀ara à à dà zɛ́a,
20 àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ tò durunkɛri pì bɔ̀ sãsãzɛn à ɛ̀ara à sù, à à sì gaaamɛ,
bensɔ̃ à lá kù durunnɔla pari.

PITA TAKADA KAAKU

Tãmaa kὲ è ń nɛroo

1 Mamɔma Pita, Yesu Kirisi zὶ̃ri bé à takada kὲ kὲ̃ Luda gbɛ̃ kὲ aɔ̃ɔ dɛ
nibɔnɔ ũ anduna kὲ guu, kὲ aɔ̃ɔ fãakɔ̃ana bùsu kὲkiinɔ guunɔnɛ: Pɔntu,
Galatia, Kapadosia, Asia kɔ̃n Bitiniao. 2 De Luda gĩakɛ à a dɔ̃, ben à a sɛ, a
gɔ̃ à pɔ́ ũ kɔ̃n à Ninii gbãaao, lɛ à mì siɛ Yesu Kirisinɛ, à aru a gbãsĩ gogo.
Luda gbɛ̃kɛ kɔ̃n aafiao kaaraare.

3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpá! À sùu bíta guu à wa i dufu kɔ̃n
Yesu Kirisi fɛɛna gaan gbãaao, ben wá tãmaa kὲ è ń nɛroo vĩ, 4 zaakɛ túbi
kὲ diɛnaare ludambɛɛ pì è yakaro, è gbãsĩ kpáro, à maaa è yãaro. 5 Luda
sorumi mà, lɛ à a mì sí a náanɛ kὲ ée kɛɛ yãnzi, ben èe a dãkpaa kɔ̃n a
gbãaao ai à gá bɔ mìsina pìo gupuraaa gurɔ zãanɔa. 6 Ée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n yã
pìo, baa kὲ é nawɛ̃a kɛ gĩa féte yɔ̃agwana bori sãnda píngi yãnzi. 7 Lán wè
vura maaa dɔ̃ tɛ́ guu nà, lɛn yɔ̃agwana pìnɔɔ e a ludanaanɛkɛna yɔ̃ɔ à gwa
lɛ, zaakɛ a ludanaanɛkɛna pì bὲɛ vĩ dɛ vura kὲ à gakui è yãala maamaa.
Tó a bɔ maa, Luda é a sáabu kpá Yesu Kirisi sugurɔɔ zĩ, eé a kpe da kɔ̃n
gakuio. 8 Baa kὲ ée à ero, á yezi. Baa kὲ ée wɛ́ɛ siàlɛ zikiro, ée à náanɛ kɛɛ,
ben ée pɔnna bíta kὲ gὲ̃ onalaa kɛɛ, 9 kὲ ée a ludanaanɛkɛna gbὲ ee a mìsina
ũ yãnzi.

10 Annabinɔ gĩakɛ wà gbɛ̃kɛɛ kὲ Luda é kɛao yã ò, aɔ̃ mìsina pì yã gwà,
aɔ̃ à tàasi kὲ. 11 Kirisi Ninii kὲ kú ń guu gĩakɛ à nawɛ̃a kὲ Kirisi pì é kɛɛ
òńnɛ kɔ̃n gakui kὲ eé e à gbɛraao, ben aɔ̃ɔ wὲtɛ wà yã pì zɛ́ dɔ̃ kɔ̃n à gurɔɔo.
12 Ben Ludaa tò aɔ̃ dɔ̃̀ kὲ yã kὲ aɔ̃ɔe oo pì dɛ ń gurɔ pɔ́ ũro, a pɔ́mɛ. Tia sa
baarunnakparinɔ yã pì òare kɔ̃n Luda Nini kὲ Luda pì zὶ̃ bɔna ludambɛɛ
gbãaao. Baa malaikanɔɔ e ɔsi kaa yã pì dɔ̃nazi.

Kuuna adona

13 Beee yãnzi à a laasuu vu iin, àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ gbɛ̃kɛɛ
kὲ Luda é kɛare Yesu Kirisi sugurɔɔ zĩzi seka sai. 14 Lán á dɛ Luda nɛ́ kὲ
aɔ̃ɔe à yã maanɔ ũ nà, àton tó dà zaaa kὲ á vĩ yã a wɛ́ɛsiagurɔɔ dɔare aɛro.
15 Ludaa kú adonamɛ. Lán à a sisi à a sɛ nà, àgɔ̃ kú adona a yãkɛna píngi
guu. 16 Zaakɛ wà kὲ̃ Luda yãn wà bè:
Àgɔ̃ kú adona,
zaakɛ má kú adonamɛ.
17 Zaakɛ Luda è yãkpaɛ kɛ kɔ̃n baadeo a yãkɛnaa ń wɛ́ɛ gwana sai, tó ée
à sisii De, à vĩa kɛnɛ a nibɔkɛɛ guu kὲ. 18 Á dɔ̃ lán Luda a bɔ kuuna kori kὲ
dɛ a fɛɛakaarayã ũu guu nà. Ludaa e a bo kɔ̃n pɔ́ kὲ à gakui è yãaoro lán
vura ke kondogi bà, 19 à a bo kɔ̃n Kirisi aru gakuideeomɛ, kὲ dɛ lán sãnɛ
bɔ̀rɔ kὲ bɔ̀gbɛ vĩro à gbãsĩ vĩroo bà. 20 Luda gĩakɛ à à dìɛ zaalɛ èe anduna
káɛro, ben à bɔoare gupuraaa gurɔ zãa kὲnɔ zĩ. 21 Beee yãnzin ée Luda
náanɛ kɛɛzi. Luda à bɔ̀ gaan à gakui kpàa, lɛ à e à a náanɛ kɛ, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔzi.

22 Lán mìsiɛna yãpuraanɛ a gbãsĩ gògo nà, ben á gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o mɔnafiki
sai, àgɔ̃ yekɔ̃zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 23 Luda a i dufu kɔ̃n a yã wɛ̃̀ndidee kὲ ègɔ̃ kuu
gbãaao. Yã pì dɛ pɔ́borii kὲ è gaa ũro, pɔ́borii kὲ è garoomɛ.
24 Baade píngi dɛ lán sɛ̃̀ bàmɛ,
aɔ̃ gakui dɛ lán sɛ̃̀vu bàmɛ píngi.

Sɛ̃ è gaga, à vú è kwɛ́,
25 mɔde Dii yã ègɔ̃ kuu gurɔ sãnda píngi.
Yã pì bé à dɛ baaru nnaa kɛ̀ wà kpàaree ũ.

2

Gbɛ̀ wɛ̃̀ndidee
1 Beee yãnzi à yã zaa píngi tó kɔ̃n ɛgɛtona píngio kɔ̃n mɔnafikio kɔ̃n
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo kɔ̃n kɔ̃yakanao. 2 Lán nɛ́kpãntɛ̃nɔ ègɔ̃ yɔ̃'i ni dɛɛ nà, àgɔ̃ Luda
yã kɛ̀ dɛ lán zwi'ipu wásawasa bà ni dɛɛ lɛ se, lɛ à e à bíta kũ a mìsina zɛ́
guu, 3 tia sa kɛ̀ á dɔ̃̀ kɛ̀ Dii maa. 4 À sɔ̃zi, àmbe gbɛ̀ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ wà gìzi ũ,
mɔde Luda à sɛ̀ bɛ̀ɛdee ũ. 5 Apinɔ sɔ̃, ámbe gbɛ̀ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ Ludaa e a kpɛ́
ɛ̃ɛ booonɔ ũ. Ámbe à gbã̀gbãrinɔ ũ, eè saa kɛ̀ è kánɛ o kɔ̃n à Ninii gbãaao
Yesu Kirisi gãzĩ. 6 Zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Ǹ gwa, mɛ́ɛ gbɛ̀ diɛɛ Zayɔn,
ɛ̃daɛgbɛ bɛ̀ɛdee kɛ̀ má sɛ̀ ũ.
Wí é gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ kũro.
7 À dɛ gbɛ̀ bɛ̀ɛdee ũ amɔa kɛ̀ ée à náanɛ kɛɛnɔnɛ, mɔde à dɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e à
náanɛ kɛɛroonɔnɛro.
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
8 Lɛmɛ dɔ à dɛ:
Gbɛ̀ kɛ̀ wè gɛ̃̀n sía ũ,
gbɛ̀si kɛ̀ wè kpáàla wà lɛ́ɛ ũ.
Aɔ̃ gɛ̃̀n sìa, kɛ̀ aɔ̃e Luda yã daro yãnzi. Lɛn Ludaa dìɛńnɛ lɛ.
9 Ámbe borii kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ ũ, kínanɔ kɔ̃n sa'orinɔ ũ, à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
adonanɔ ũ, lɛ àgae Luda kɛ̀ à a sisi a bɔ gusiaan, à gɛ̃̀ao a gupura bɔnsaɛ
guu sáabu kpá.
10 Á dɛ Luda gbɛ̃nɔ ũ yãro,
mɔde tia a gɔ̃ ń ũ.
Ludaa e sùu kɛao yãro,
mɔde tia à kɛ̀ao.

Kuuna ludanaanɛkɛrisainɔ tɛ́
11 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán á dɛ nibɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ ũ nà anduna kɛ̀ guu,
mɛ́ɛ lɛ́ daaawamɛ, à mì kɛ̃ a dà zaaa kɛ̀ aɔ̃è zɩ̃̀ káaonɔa. 12 Àgɔ̃ kuu gbɛ̃
bɛ̀ɛdeenɔ ũ kifiinɔ tɛ́. Lɛmɛ baa tó aɔ̃ a diɛ zaakɛrinɔ ũ, tó aɔ̃ yã maaa kɛ̀
ée kɛɛnɔ è, aɔ̃é Luda sáabu kpá gurɔɔ kɛ̀ eé mɔ́ńzi.
13 À mì siɛ ikodee kɛ̀ gbɛ̃ntee dìɛnɔnɛ ń píngi Dii yãnzi, kína kɛ̀ gbãa
vĩ dɛńlaan yoo, 14 ke gbãadee kɛ̀ à dìɛ à wɛ́ɛ tã zaakɛrinɔa à maakɛrinɔ
sáabu kpá. 15 Luda pɔyezin yɛ̀: A yãmaakɛna sàabu é yɔ̃nkɔ wɛ́ɛsiadeenɔ lɛ́
yĩtɛńnɛ. 16 Àgɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũ, mɔde àton tó a gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũu gɔ̃are zaakɛna
zɛ́ ũro. Àgɔ̃ kuu Luda zɔ̀blerinɔ ũ. 17 À bɛɛ li gbɛ̃ píngine. Àgɔ̃ ye a Yesude
daanɔzi. À vĩa kɛ Ludanɛ. À bɛ̀ɛ lí kínanɛ.
18 Zĩkɛrinɔ, à mì siɛ a diinɔnɛ, à bítakɛɛ dɔ̃ńnɛ yã píngi guu. Èe kɛ dii maa
nɔ̀sɛdodeenɔnɛ ńtɛ̃ɛnlo, mɔde kɔ̃n ń gbɛ̃ pãsĩnɔomɛ se. 19 Tó wà wɛ́ɛ tã̀awa
pã, tó a mɛna fɔ̃̀ Luda yãnzi, bee sáabu vĩare. 20 Tó wà a gbɛ̃ a taari yãnzi, tó
a mɛna fɔ̃̀, bee tɔ́ nnaa vĩ máa? Mɔde tó a nawɛ̃a kɛ̀ yã maaa kɛ̀ á kɛ̀ yãnzi,

tó a mɛna fɔ̃, Luda é a sáabu kpá. 21 Beee yãnzin Luda a sisi à a sɛzi. Kirisi
nawɛ̃a kɛ̀are, à zɛ́ ɔ̀dɔaare, lɛ àgɔ̃ tɛ́ à kɛ̀sɛgbɛzi yãnzi.

22 Èe durun kɛro,
wèe ma à ɛgɛɛ tòro.

23 Kɛ̀ wà à sɔ̃̀sɔ̃, èe yã síńlaro. Kɛ̀ à nawɛ̃a kɛ̀, èe yã pãsĩ ke ońnɛro, à zɛ̀ kɔ̃n
Luda yãkpaɛkɛri maaaomɛ. 24 Àmbe à wa durunnɔ dì a mìa à gào lía, lɛ
wa bà tóngɔ̃ kú kɔ̃n durunnɔ dɔro, wàgɔ̃ kú maakɛna guu. À flàgbɛnɔ bé
wà wa gba aafia. 25 Zaakɛ a sãsã lán sãanɔ bà yã, ben a aɛ dɔ̀ a Dàri kɔ̃n a
Dãkparioa tia sa.

3

Kuuna kɔ̃o

1 Nɔgbɛ̃nɔ sɔ̃, à a zĩnda kpá a zãnɔa. Tó aɔ̃ gbɛ̃kenɔ e Luda yã daaro, a
kuuna é ń liɛ. Baa tó ée yãke ońnɛro, 2 aɔ̃é e kɛ̀ á kuu gbãsĩ sai, bensɔ̃
a a zĩnda kpàḿma. 3 Àton tó a nɔmaakɛɛ gɔ̃ mɛ̀baa pɔ́ ũro, mìtãna ke
nɔmaablebɔnɔ ke pɔ́kãsãdanan yoo. 4 Mɔde àgɔ̃ dɛ a nɔ̀sɛ guu yã kɛ̀ è
yãaroo ũ, nɔ̀sɛyĩi kɔ̃n zĩndabusanao. Beee bé à bɛ̀ɛ vĩ Ludanɛ. 5 Zaakɛ lɛn
nɔgbɛ̃ dɔnziri kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Ludazi yãanɔ ń zĩnda kɛ̀kɛ lɛ, aɔ̃ ń zĩnda kpà ń
zãnɔa. 6 Lɛn Sara dɛ lɛ, è Ibraĩ yã ma, è à sísi Baa. Tó ée yã maaa kɛɛ, tó ée
pɔ́ kɛ̀ wè vĩa kɛnɛ yã daaro, a Sara dà sɛ̀n gwe. 7 Gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kúńyo
nɔgbɛ̃kɛɛ dɔ̃nańnɛ guu, àgae yã mańma, lɛ pɔ́ke tón kpáare a aduakɛna
guuro, zaakɛ á dɛ wɛ̀ndi gbablerinɔ ũ lɛdomɛ.

8 Beee gbɛra àgɔ̃ lɛdolɛ vĩ kɔ̃o a píngi. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda dɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃zi, àgɔ̃
gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o, à busakɔ̃nɛ. 9 Àtongae à zaaa fĩa bo kɔ̃n à zaaaoro. Àtongae
gbɛ̃ kɛ̀ à a sɔ̃sɔ̃ sɔ̃sɔ̃ro. À sa maaa onɛ, zaakɛ Luda a sisi, lɛ à aubarika daagu
yãnzimɛ.

10 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi a wɛ̀ndi gɔ̃ maa,
bensɔ̃ à yezi a kuuna gɔ̃ nna,
à a lɛ́ kũ kɔ̃n yãzaa'onao,
àton tó ɛgɛɛ bɔ a lɛ́nlo.
11 Adee kpɛɛ li à zaaanɛ, à à maaa kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ, àgɔ̃ tɛ́zi.
12 Zaakɛ Dii ègɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ tàasi kɛ,
è swã kpá ń aduakɛnanɔzi,
mɔde è mìkpɛɛ zu zaakɛrinɔnɛ.

Nawɛ̃akɛna maakɛna yãnzi

13 Tó á aĩa vĩ kɔ̃n maakɛnao, dé bé eé wɛ́ɛ tãawaa? 14 Baa tó a nawɛ̃a kɛ̀
maakɛna yãnzi, á aubarika vĩ. Àtongae vĩa kɛ aɔ̃ wɛ́ɛtãmmananɛro, àton
tó a swɛ̃̀ degero. 15 À Kirisi dɔ̃ Dii ũ a swɛ̃̀ guu. Àgɔ̃ kú soru guu gurɔ
píngi, lɛ à e à yã we gbɛ̃ kɛ̀ èe a laa yã kɛ̀ á wɛ́ɛ dɔzi mìzila. 16 Àgae ońnɛ
busɛbusɛ kɔ̃n bɛ̀ɛlinnɛnao. À ońnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao dɔ, lɛ wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e a
sɔ̃sɔ̃ɔ a yãmaakɛna Yesu zɛ́n yãnzinɔ kũ. 17 Nawɛ̃akɛna Luda pɔyezi guu
yãmaakɛna yãnzi maa dɛ nawɛ̃akɛna yãzaakɛna yãnzila.

18 Kirisi gà gɛ̀n do durunkɛ̃nnɛna yãnzi. Taarisaidee gà wamɔwa
taarideenɔ yãnzi, lɛ à e à gáwao Luda kiia. Wà à dɛ̀ mɛ̀baa guu, ben Luda
à vù ninikɛɛ guu. 19 À ninikɛɛ pì guu à gàa à waazi kɛ̀ gɛ̀wãadee kɛ̀ wà
ń ká kpɛ́siaannɔnɛ. 20 Aɔ̃ bɔ̀ Luda yã kpɛɛmɛ yã, gurɔɔ kɛ̀ à mɛna ai Nuu

gàa à góro'itɛ kɛ̀ à yȁao. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ín aafia góro pì gãzĩnɔɔ pariro, gɔ̃ɔn
sɔraagɔ̃mɛ. 21 Í pì bé à dɛ a batisikɛna kɛ̀ è a mì sí tiaa taka ũ. Batisikɛna
pì nɛ́ mɛ̀ gbãsĩgogona yãnlo, lɛ́gbɛ̃na Ludanɛ kɔ̃n nɔ̀sɛpuraaomɛ. È ń mì sí,
kɛ̀ Yesu Kirisi bɔ̀ gaan yãnzi. 22 À gbãaa blè malaikanɔa kɔ̃n tãanɔo kɔ̃n ń
gbãadeenɔ kɔ̃n ń ikodeenɔ, ben à tà ludambɛ, à kú Luda ɔplaazi.

4

Bɔna kuuna ziin

1 Lán Kirisi nawɛ̃a kɛ̀ a mɛ̀baan nà, apinɔ se à nɔ̀sɛ beee bori sɛ́, zaakɛ gbɛ̃
kɛ̀ nawɛ̃a kɛ̀ a mɛ̀baan, adee mì kɛ̃̀ durun-amɛ. 2 Gurɔɔ kɛ̀ gɔ̃̀are a kuuna
guu, a dà zaaa tóngae dɔare aɛ dɔro, sé Luda pɔyezi. 3 A kuuna kifiinɔ
yãkɛna guu yãa mɔ̀ lɛ. Yã á kú wísaiyãkɛna guu kɔ̃n mɛ̀baayã nidɛnao kɔ̃n
wɛ̃dɛkɛnao kɔ̃n pãpã kɔ̃kɔ̃o kɔ̃n wɛ̃mikɔ̃kɔ̃ bɛ̃̀ɛo kɔ̃n tãagbãgbãna kɛ̀ Luda
zàn-o. 4 Kɛ̀ eè kakɔ̃añyo aɔ̃ pãpã bíta pì kɛna guu dɔro, è kɛńnɛ yãbɔnsaɛ ũ,
ben aɔ̃è a tɔ́ zaaa sí. 5 Aɔ̃é ń yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ, kɛ̀ à yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbɛ̃
bɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ sorumi mà. 6 Wà baaru nnaa kpà baa gɛ̀wãadee
pìnɔnɛ se, lɛ aɔ̃ e wàgɔ̃ kú ninikɛɛ guu lán Luda bà, baa kɛ̀ yã vɛ̃̀ɛḿma mɛ̀baa
guu lán gbɛ̃ píngi bà.

Ludayãdarinɔ

7 Pɔ́ píngi yãana kà kĩi. Beee yãnzi àgɔ̃ kuu làakarideenɔ ũ, àgɔ̃ a zĩnda
kũna dɔ̃, lɛ àgɔ̃ adua kɛɛ yãnzi. 8 Yã kɛ̀ dɛ à píngilaan yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi kɔ̃n
nɔ̀sɛo do, zaakɛ yenzi è pɔ́ kúɛ durunnɔa pari. 9 À kɔ̃ yàari kɛ yãketekana
sai. 10 Lán Luda gba dà a baadenɛ nà, à dɔokɔ̃lɛ ludangba bori doodo zĩkɛri
maaanɔ ũ. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ waazikɛri ũ, à Luda yã ońnɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ dɔnlɛri ũ, à
dɔńlɛ kɔ̃n gbãaa kɛ̀ Luda à gbào, lɛ à Luda tɔ́ kpá yã píngi guu Yesu Kirisi
gãzĩ. Àmbe à gakui vĩ kɔ̃n gbãaao gurɔ píngi! Aami.

Nawɛ̃akɛna tɛna Yesuzi yãnzi

12 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton tó yɔ̃agwana pãsĩ kɛ̀ èe a lee bɔ a saɛ lán yã
dufu bé à a lee bàro. 13 Lán a bà kú Kirisi nawɛ̃akɛna guu nà, à pɔnnaa
kɛo, lɛ à e àgɔ̃ pɔnna bíta vĩ gurɔɔ kɛ̀ Kirisi pì é bɔ gupuraaa kɔ̃n gakuio.
14 Tó wà a sɔ̃sɔ̃ Kirisi tɔ́ kɛ̀ kúawa yãnzi, á aubarika vĩ, zaakɛ Luda Nini
Gakuidee kúawa. 15 A gbɛ̃ke tón nawɛ̃a kɛ gbɛ̃dɛna ke kpãi'ona ke zaakɛna
ke gudɛ yãnziro. 16 Tó a nawɛ̃a kɛ̀ a Yesudekɛ yãnzi, àton kɛare wíyã ũro. À
Luda sáabu kpá kɛ Yesu tɔ́ kúawa yãnzi. 17 Zaakɛ wɛ́ɛtãmmagurɔɔ kà, Luda
gbɛ̃nɔn à nàañyo. Lán wámbe à nàawao káaku nà, eé mì dɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì
Luda baaru nnaa mazinɔo diamɛ?
18 Zaakɛ gbɛ̃ maaanɔ mìsina kɛ̀ zĩ'ũ,
yã é bɔ kɔ̃n ludayãdarisainɔ kɔ̃n durunkɛrinɔo diamɛ?
19 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e nawɛ̃a kɛɛ Luda pɔyezi guunɔ ń zĩnda na ń Kɛ̀ri
náanɛdeenɛ a ɔzĩ, aɔ̃ kpɛ́ gɔ̃ yã maaa kɛɛ.

5

Luda sã kpàsa gwana

1 Mɛ́ɛ lɛ́ daa a gbɛ̃nsinɔa sa. Gbɛ̃nsin ma ũ se. Má dɛ nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi
kɛ̀ sèedadee ũ, bensɔ̃ ma bà kú kɔ̃n gakui kɛ̀ eé bɔ gupuraaao se. 2 Àgɔ̃ dɛ
kpàsa kɛ̀ Ludaa kàɛaree dȁrinɔ ũ. À ɔ ligazi kɔ̃n pɔyezinao, èe kɛ tiasinlo,
lán Ludaa yezi nà. Èe kɛ ɔɔwɛtɛna yãnzinlo. À kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 3 Àtongae

gbãaa ble gbɛ̃ kɛ̀ wà ń náare a ɔzĩ pìnɔaro. À tó a kuuna gɔ̃ a sãa pìnɔ daa
zɛ́a, 4 é kífura kɛ̀ à gakui è yãaroo e gurɔɔ kɛ̀ Sãdãriki é mɔ́.
5 A gɔ̃kparɛnɔ sɔ̃, à a zĩnda kpá gbɛ̃nsinɔa. A píngi à a zĩnda busakɔ̃nɛ,
zaakɛ:

Luda è íbɛtɛ kpá kɔ̃n ĩadãrinɔ,
mɔde à gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n zĩndabusarinɔ.

6 Beee yãnzi à a zĩnda busa Luda gbãadeenɛ, eé a sɛ́ lezĩ gurɔɔ kɛ̀ à dìɛa. 7 À
a yã'ɔ̃ammanɔ tónɛ píngi, zaakɛ è làakari dɔawa.
8 A wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, àgɔ̃ kú a làakaria. A ibɛɛ Ibilisi dɛ lán músu ɔ́ɔdɔri bàmɛ.
Èe kpáɛ kɛɛazi, èe gbɛ̃ wɛtɛɛ à kũ. 9 À gínɛ, à zɛ gbãa ludanaanɛkɛna guu,
zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ a Yesude daa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ ń píngi e nawɛ̃a dɔ̃nkɔ̃
pì kɛɛmɛ se. 10 Luda Aubarikapingide a sisi a gakui kɛ̀ è yãarooa Kirisi
guu. Tó a nawɛ̃a kɛ̀ féte, eé a bɔ maa, eé a zɛ gíngin, eé a gba gbãaa, eé a
kãsãa pɛ́ɛ. 11 Àmbe à gbãa vĩ ai gurɔ píngi! Aami.

Lɛ́zammana

12 Wa gbɛ̃ndo Silasi bé à lá nɛ́ngo kɛ̀ kɛ̃̀mɛare. À kuumɛ gbɛ̃ náanɛdee ũ.
Ma lɛ́ dàawa, má dɛ à sèedadee ũ kɛ̀ yã kɛ̀ má ò dɛ Luda gbɛ̃kɛ yãpuraa ũ. À
zɛo gíngin. 13 Babilɔnu gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́ lán a bànɔ ì kpàawa. Ma nɛ́ Maaku
ì kpàawa dɔ. 14 À ì kpákɔ̃a kɔ̃n lɛ́pɛkɔ̃anao yenzi guu. Luda amɔa kɛ̀ á kú
Kirisi guunɔ gba aafia a píngi.

PITA TAKADA PLAADEE

Yãpurakpana sisina kɛ̀ Luda wa sisia

1 Ma Simɔ Pita, Yesu Kirisi zɔ̀bleri, à zɛ̃̀ri, mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀
wa Luda wa Mìsiri Yesu Kirisi ń gbá zɛ́ aɔ̃ a náanɛ kɛ̀ lán wa bà a maakɛɛ
gãzĩnɔnɛ. 2 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n aafiao gɔ̃ papanaawa Luda kɔ̃n wa Dii Yesuo dɔ̃na
guu.

3 Luda wa sɛ wàgɔ̃ kú a gakui kɔ̃n a maakɛɛo guumɛ, à tò wá a dɔ̃, ben
à ludakɛgbãaa wa gba pɔ́ kɛ̀ kɔ̃ sìo wàgɔ̃ vĩi, lɛ wa kuuna e à kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n
à yão. 4 Lɛn à yã bíta bɛ̀ɛdee kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀weenɔ kɛ̀we lɛ, lɛ à yãnzi wà bɔ
anduna dà zaaa kɛ̀ è ń yaka guu wà Luda kuuna taka sɛ́. 5 Yã beee yãnzi
à aĩa kɛ maamaa, à Luda náanɛ kɛ maakɛna guu, à yã maaa kɛ dɔ̃na guu,
6 àgɔ̃ dɔ̃na vĩ a zĩnda kũna guu, àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ mɛna guu, àgɔ̃ mɛna vĩ
nana Ludazi guu, 7 àgɔ̃ nana Ludazi kɔ̃gbɛ̃kɛɛ guu, àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o yenzi
guu. 8 Zaakɛ tó á yã beeenɔ kũna, ben aɔ̃ɔe kaara, égɔ̃ kuu pã kaarana
sairo wa Dii Yesu Kirisi dɔ̃na guu. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ yã beeenɔ kũna sɔ̃ro, à a wɛ́ɛ
kpàkɔ̃rɛ, à gɔ̃̀ vĩ̀a ũmɛ. À sɛ̃̀n kɛ̀ Luda durun kɛ̀ à kɛ̀ yãanɔ kɛ̃̀are. 10 Beee
yãnzi ma gbɛ̃nɔ, à aĩa kɛ à yãpura kpá sisina kɛ̀ Luda a sisi à a sɛɛa. Tó ée
yã beeenɔ kɛɛ, é fu zikiro. 11 Lɛn weé gbãakɛ kpáazi maamaa lɛ, égɔ̃ kú kɔ̃n
wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisio à kpata kɛ̀ è yãaroo guu.

12 Beee yãnzi, baa kɛ̀ á yã beeenɔ dɔ̃, bensɔ̃ a kãsãpɛɛna yãpuraa kɛ̀ á
kũna guu, mɛ́gɔ̃ yã pìnɔ dɔagumɛ. 13 Gurɔɔ kɛ̀ má kpɛ́ kú ma sɔ̀ guu, mɛ́ɛ
daa à maa màgɔ̃ tɛ́ kaaagu yã pìnɔ dɔaguna yãnzi. 14 Má dɔ̃ kɛ̀ ma bɔna ma
sɔ̀n gurɔɔ é ká tia, lán wa Dii Yesu Kirisi gĩakɛ à òmɛ nà. 15 Mɛ́ aĩa kɛ, lɛ yã
pìnɔ e àgɔ̃ dɔagu gurɔ píngi ma gaa gbɛra.

Kirisi gakui sèedadeenɔ

16 Kɛ̀ wa wa Dii Yesu Kirisi suna kɔ̃n gbãaao òare, wée tɛ́ gara kɛ̀ wà dà
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔoziro. Wa wɛ́ɛ sì à bítakɛɛlɛmɛ, 17 gurɔɔ kɛ̀ De Luda bɛ̀ɛ lìnɛ à à tɔ́
bɔ̀. À Luda bíta gakuide kòto mà à bè a Nɛ́ mɛ̀n do léle yenzideen à ũ, à
yã è káare. 18 Wa kòto kɛ̀ bɔ̀ ludambɛɛ pì mà gurɔɔ kɛ̀ wá kúo kpiii kɛ̀ à kú
adona musu. 19 Beee ɔ̀dɔawe kɛ̀ yã kɛ̀ annabinɔɔ ò nɛ́ yãpuramɛ. À maa à
làakari dɔ yã pìa fitia kɛ̀ èe gu bùgubugu puu ũ ai gudɔnao sɔsɔnɛ gɔ̃ gá fɛɛ a
swɛ̃̀n, lɛ guu dɔawa. 20 À kɛ̀ dɛ́ńlaa sa àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ke è fɔ̃ à yã kɛ̀ annabi kɛ̃̀
Luda yãn bɔkɔ̃tɛ a zĩndaro. 21 Annabinɔ yãke è bɔ gbɛ̃ntee pɔyezi guuro, aɔ̃
Luda yã ò lán à Ninii dɔ̀ńnɛ aɛ nàmɛ.

2

Ɛgɛyãdannɛrinɔ

1 Annabi ɛgɛɛnɔ bɔ̀ yã Isarailanɔ tɛ́. Lɛn ɛgɛyãdannɛrinɔ é bɔ a tɛ́ lɛ se.
Aɔ̃é ɛgɛɛ kɛ̀ è tó wà kaatɛ ká Luda yãdannɛn, aɔ̃ lɛ́ sɛ́ Dii kɛ̀ ń bózi, aɔ̃é ń
zĩnda kaatɛ kãndo. 2 Weé tɛ́ńzi pari aɔ̃ wísai yãkɛna guu, weé yãpura zɛ́
zaa bo aɔ̃ yãnzi. 3 Aɔ̃ wãkũkɛna guu aɔ̃é a ble kɔ̃n ɛgɛɛ kɛ̀ aɔ̃è bleao. Yãkpaɛ
vɛ̃̀ɛḿma à gì kɛ̀, ii è na ń Kaatɛri wɛ́ɛnlo.

4 Zaakɛ Ludaa e malaika kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀nɔ tóro, à ń ká kokotɛ̃wɛɛ siaa
kɛ̀ kú gĩzĩgĩzĩ guu, àgɔ̃ ń kũna ai yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. 5 Èe anduna zi kɔ̃n a
yãdarisaidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ tóro, à tò í dàńla. Mɔde à Nuu kɛ̀ è maakɛna

waazi kɛɛ bɔ̀ kɔ̃n gɔ̃ɔn swɛɛplaa pãndenɔ. 6 À yã dà Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔraola
à ń káatɛ aɔ̃ gɔ̃̀ túbu ũ, à ń kɛ́ lɛ yã kɛ̀ eé ludayãdarisainɔ lee sèeda ũ. 7 Mɔde
à Lutu bɔ̀, gbɛ̃ maaa kɛ̀ à nɔ̀sɛ yàka dokadarisaidee pìnɔ wísaiyãkɛna yãnzi.
8 Gbɛ̃ maaa pì kú ń tɛ́, yã zaaa kɛ̀ èe ee bensɔ̃ èe maa lán guu e dɔɔ nà ɔ̃̀a
kɛ̀ à nɔ̀sɛ maa yãnzi. 9 Tó lɛmɛ, lɛ Dii gbɛ̃ kɛ̀ naaziinɔ bɔna yɔ̃agwana guu
zɛ́ dɔ̃, bensɔ̃ à gbɛ̃ zaaa kũna dɔ̃ lɛ à wɛ́ɛ tãa yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. 10 À pãsĩn
sa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kya ká dokannɔ ũ, aɔ̃ mɛ̀ dà zaaanɔ bé è dɔńnɛ aɛ gbãsĩkɛna
guu.

Ɛgɛyãdannɛri pìnɔ nɛ́ kùgbãade wadadeenɔmɛ. Dɔkɛna kɔ̃n malaika
gakuideenɔ è ń vĩa kũro. 11 Malaika kɛ̀ aɔ̃ gbãa kɔ̃n ń ikoo dɛ ɛgɛyãdannɛri
pìnɔlaanɔ è we wà ń tɔ́ zaaa sí aɔ̃ yã dińma Dii aɛro. 12 Gbɛ̃ pìnɔ è yã kɛ̀ aɔ̃ɔ
à gbá dɔ̃roo zaa bomɛ. Gbɛ̃ntee báa bé à dańla, aɔ̃ɔ laasuu vĩro. Wà ń í, lɛ
wà ń kũkũ wà ń dɛdɛ yãnzimɛ. Aɔ̃é kaatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bà, 13 weé à zaaa kɛ̀
aɔ̃ɔ kɛ̀ fĩa bońnɛ. Dàzaakɛna fãantɛ̃ è kɛńnɛ nna. Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ bleeao,
aɔ̃è pɔnnaa kɛ kɔ̃n ń pɔ́nidɛnanɔ. Aɔ̃ kuuna a tɛ́ nɛ́ seemɛ kɔ̃n gbãsĩo.
14 Zinakɛna kú ń wɛ́ɛa, durunkɛna è mɔ́ḿmaro. Aɔ̃è mɔnafiki kɛ gbɛ̃ kɛ̀
Luda yã e kãsãa pɛ́ɛ ń guuroonɔnɛ. Wãkũ ń swɛ̃̀ blè. Luda lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ.
15 Aɔ̃ sɛ̃̀sã, aɔ̃ kɛ̃̀ zɛ́ súusua, aɔ̃ zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n Bɛɔ nɛ́ Balamu kɛ̀ ye ɔɔ zaaazio.
16 Zaaki pɔ́lɛgboo'ina yã ònɛ lán gbɛ̃ntee bà, à kpɛ̃̀kɛ̃zi à zaakɛna yã musu,
à gìnɛ kɔ̃n à mìsaiyãkɛnao. 17 Gbɛ̃ beeenɔɔ dɛ lán bia kɛ̀ aɔ̃ í bàbanɔ bàmɛ, lán
lousisina kɛ̀ gɛ̃̀ zɛ́la kɔ̃n ĩao bà. Gusia níginigin Ludaa dìɛńnɛ yàari ũ. 18 Aɔ̃è
ĩa kori bíta dã, aɔ̃è ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ sãsãzɛn dufunɔnɛ kɔ̃n dàzaayão kɔ̃n
wísaiyão. 19 Yã kɛ̀ è ń yaka zɔ̀nɔn ń ũ, ben aɔ̃è gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ lɛ́ gbɛ̃ńnɛ.
Zaakɛ baade píngi nɛ́ yã kɛ̀ à à swɛ̃̀ blè zɔ̀mɛ.

20 Tó aɔ̃ bɔ̀ anduna yãgbãsĩkɛnan wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisi dɔ̃na gãzĩ,
ben aɔ̃ɔ tò yã pì ɛ̀ara à ń kagura kɛ̀, à ń swɛ̃̀ blè, aɔ̃ kuuna zãa zaa dɛ à
káakupɔla. 21 Tó aɔ̃ɔe yãpura zɛ́ dɔ̃ yãro, lɛ beee maańnɛ dɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃̀ gbasa
wà kpɛɛ lì Luda yã kɛ̀ wà dàńnɛnɛla. 22 Yáasi kɛ̀ wà kɛ̀ kɛ̀nɔ pàpa ń musu
yãpura: Gbɛ̃ɛ è ɛara a pisizi. Lɛmɛ dɔ: Alɛdɛ kɛ̀ wà à zú ò è ɛara à máɛmaɛ
bɔtɔngammɛ.

3

Dii mɔ́gurɔɔ zĩ

1 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lá plaadee kɛ̀ má kɛ̃̀areen yɛ̀. Lá mɛ̀n plaaa pìnɔ
guu píngi ma yã dɔ̀agu, lɛ à vu iin kɔ̃n laasuu maaaomɛ. 2 Má yezi yã kɛ̀
Luda annabinɔɔ ò yãanɔ dɔagu kɔ̃n yã kɛ̀ wa Dii wa Mìsiri dìɛ a zĩ̀rinɔnɛ
aɔ̃ɔ òareeo. 3 Àgɔ̃ dɔ̃ zaa káaku kɛ̀ gurɔ zãanɔa zĩndapɔyezikɛrinɔ é mɔ́ wà
a lalandi kɛ 4 wà be: Èe a mɔna lɛ́ gbɛ̃roo? À kú máa? Wa denɔ gà, mɔde
pɔ́ píngi kú a gbɛ̀n zaa lán Luda anduna kàɛ nàmɛ. 5 Kɛ̀ Luda yã ò yã à
musu kɔ̃n andunao kɛ̀, aɔ̃ yã pì kpà swãkoto. À tɔɔtɛ bɔ̀ ín, à à kɛ̀ í pì gãzĩ,
6 í pì bé à dà anduna káakupɔla, à à kàatɛ. 7 Luda yã'ona dɔ̃nkɔ̃ pì bé à
tò musu kɔ̃n anduna tiaa kɛ̀o diɛna tɛ́ pɔ́ ũ ai gurɔɔ kɛ̀ eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a
yãdarisaideenɔ, à ń kaatɛ.

8 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton tó yã kɛ̀ sãaguro: Gurɔ doo dɛ Diinɛ lán wɛ̃̀
wàa sɔɔroo bàmɛ, wɛ̃̀ wàa sɔɔro sɔ̃ɔ dɛnɛ lán gurɔ doo bàmɛ. 9 Dii mɛ̀kpɛtɛ
vĩ kɔ̃n yã kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ kɛnao lán gbɛ̃kenɔ e daa nàro, èe mɛna kɛɛaomɛ.
À yezi gbɛ̃ke kaatɛro, à yezi gbɛ̃ sãnda píngi nɔ̀sɛ liɛmɛ. 10 Dii mɔ́gurɔɔ zĩ

égɔ̃ dɛ lán kpãi mɔna bàmɛ. Zĩ beeea musu é gɛ̃ zɛ́la bìoo, à pɔ́nɔ é tɛ́ kũ
wà pia, tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ égɔ̃ kuu dɔro. 11 Zaakɛ pɔ́ píngi é kaatɛ
lɛ, gbɛ̃ kparee boriin égɔ̃ dɛ à ũu? À tó a kuuna gɔ̃ adona ludayãdarinɔ ũ
12 wɛ́ɛdɔna à mɔ́gurɔɔzi, à aĩa kɛ gurɔɔ pì ká kpakpaa. Zĩ pìa musu é kaatɛ
kɔ̃n tɛ́o, à puusu wãaa é à pɔ́nɔ yɔ́. 13 Wapinɔ sɔ̃, wa wɛ́ɛ dɔ ludambɛ dufu
kɔ̃n tɔɔtɛ dufuozi kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀wee. Gwen maakɛna égɔ̃ kún.

14 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, a wɛ́ɛdɔna gurɔɔ pìzi guu à aĩa kɛ àgɔ̃
kuu see sai taari sai, àgɔ̃ nna kɔ̃n Ludao. 15 À wa Dii mɛnakɛna diɛ mìsina
ũ, lán wa gbɛ̃ yenzide Pɔlu takada kɛ̃̀are nà kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Luda à gbào. 16 Yã
pìnɔn Pɔlu ò takada kɛ̀ à kɛ̃̀nɔ guu píngi. À lá pì gukenɔ dɔ̀rɔ dɔ̃na zĩ'ũ.
Wɛ́ɛsiadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛna gbãaroonɔ è yã pìnɔ liɛ kpɛɛgãnda, lán
aɔ̃è kɛ nà kɔ̃n Luda yã takada kpaaanɔ. Lɛn aɔ̃è ń zĩnda da kaatɛnan lɛ.

17 Apinɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán á yã pì dɔ̃ nà kɔ̀, à làakari kɛ, lɛ
dokadarisaideenɔ tón a sãsã kɔ̃n ń ɛgɛɛoro. Àton bɔ a zɛna gbãaan à lɛ́ɛro.
18 Àgɔ̃ gbãa wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɔ̃n à dɔ̃nao guu. Àmbe à
gakui vĩ zaa tia ai gurɔ píngi! Aami.

YOHANA TAKADA KAAKU

Yã wɛ̃ndidee
1 Yã kɛ̀ kuu zaa káaku, kɛ̀ wa à yã mà, ben wa à è kɔ̃n wɛ́ɛo, wa à gwà, wa
ɔ kɛ̀a, Yã wɛ̃ndidee pì baarun wée kpaaare. 2 Wɛ̃ndidee pì bɔ̀ gupuraaa,
wa à è, wámbe à sèedadeenɔ ũ. Wɛ̃ndidee pì kú De Luda kiiamɛ yã, ben
à bɔ̀ à mɔ̀wazi. À baarun wée kpaaare. 3 Yã kɛ̀ wá mà bensɔ̃ wá èn wée
ooare, lɛ apinɔ se à e àgɔ̃ kúwao kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, zaakɛ wá kuu kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n
De Ludaomɛ kɔ̃n à Nɛ́ Yesu Kirisi pìo. 4 Wée yã kɛ̀nɔ ooare lɛ wa pɔnnaa e
àgɔ̃ papana.

Luda nɛ́ gupuraamɛ
5 Baaru kɛ̀ wá mà à kiia, wée kpaaareen yɛ̀: Luda nɛ́ gupuraamɛ, gusiaa
kú à kiiaro, baa féte. 6 Tó wa bè wá kúo kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, ben wá kú gusiaan,
ɛgɛɛn wée too, wée zĩi kɛ yãpuraaaro. 7 Tó wá kú gupuraan, lán Ludaa
kú gupuraan nà, ɛ̃ndɛ̃ wá kuu kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, à Nɛ́ Yesu aru è wa durun píngi
kɛ̃wa.
8 Tó wa bè wá durun vĩro, wée wa zĩnda kɛkɛɛmɛ, yãpuraa kúwaro. 9 Tó
wa wa durunnɔ ò Ludanɛ, à náanɛ vĩ è yã kɛ a zɛ́a, eé wa durun pìnɔ kɛ̃wa,
eé yã zaa píngi worowa. 10 Tó wa bè wée durun kɛro, wa Luda dìɛ ɛgɛdee
ũmɛ, à yã kú wa swɛ̃ guuro.

2

1 Ma nɛ́ yenzideenɔ, mɛ́ɛ yã beee ooare, lɛ àton durun kɛro yãnzimɛ.
Mɔde tó a gbɛ̃ke durun kɛ̀, wá zɛnyodee vĩ De Luda kiia, àmbe taarisaide
Yesu Kirisi ũ. 2 Àmbe wa durunnɔ agbaakpabɔ ũ. Èe kɛ wa durunnɔn
adoro, kɔ̃n anduna píngi gbɛ̃nɔ pɔ́omɛ.
3 Tó wá yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna, beee ɔ̀dɔawe yãpura kɛ̀ wá à dɔ̃. 4 Tó gbɛ̃ bè
á à dɔ̃, ben à à yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũnaro, ɛgɛdeemɛ, yãpuraa kú à swɛ̃ guuro.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ à à yã kũna sɔ̃, Luda yenzi papana à guu yãpura. Pɔ́ kɛ̀ eé tó wà
dɔ̃ kɛ̀ wá kú à guun yɛ̀: 6 Gbɛ̃ kɛ̀ bè á kú à guu, séde àgɔ̃ kuu lán Kirisi kuu
nà yã.

Yã dufu diɛna
7 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, èe kɛ yã dufun mɛ́ɛ ooarero, yã zii kɛ̀ wà dìɛare
zaa káakumɛ. Yã zii pìn yã kɛ̀ á mà ũ. 8 Baa kɔ̃n beeeo yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooaree
dufumɛ dɔ, wè à yãpuraa e à kiia kɔ̃n a kiiao, zaakɛ gusiaa e gɛ̃tɛɛ, ben
gupura yãpura e puu sa.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ bè á kú gupuraan, ben à za a gbɛ̃daaan, adee kú gusiaa guumɛ
ai tia. 10 Gbɛ̃ kɛ̀ ye a gbɛ̃daaazi kú gupuraan, à yãke è tó gbɛ̃ke furo. 11 Gbɛ̃
kɛ̀ za a gbɛ̃daaan kú gusiaan, à tɛ́ gusiaan, à dɔ̃ guu kɛ̀ èe gaanlo, kɛ̀ gusiaa
à vɩ̀a kʊ̀ yãnzi.
12 Ma nɛ́ yenzideenɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ a durunnɔ kɛ̃awa à tɔ́ gãzĩ yãnzimɛ.
13 Mareenɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ á gbɛ̃ kɛ̀ kuu zaa káaku dɔ̃ yãnzimɛ.
Gɔ̃kparɛnɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ a zɩ̃ blè Setãn-a yãnzimɛ.
Ma nɛ́ yenzideenɔ, má ɔ̀are

kɛ̀ á De Luda dɔ̃ yãnzimɛ.
14 Mareenɔ, má òare
kɛ̀ á gbɛ̃ kɛ̀ kuu zaa káaku dɔ̃ yãnzimɛ.
Gɔ̃kparɛnɔ, má òare
kɛ̀ á gbãa vĩ, Luda yã kú a swɛ̃̀ guu,
bensɔ̃ a zɩ̃̀ blè Setãn-a yãnzimɛ.

15 Àtongɔ̃ ye andunaziro ke pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ. Tó gbɛ̃ ye andunazi, à
ye De Ludaziro. 16 Zaakɛ yã kɛ̀ kú anduna guu píngi, mɛ̀ pɔ́nidɛna kɔ̃n
sãnkarawɛɛo kɔ̃n auziki ĩadãnao e bɔ De Luda kiiaro, à bɔ̀ anduna kiiamɛ.
17 Anduna e gɛ̃tɛɛ kɔ̃n a pɔ́nidɛnao, mɔde ludapɔyezikɛri égɔ̃ kuu gurɔ
píngimɛ.

Kirisi ibɛɛ

18 Ma nɛ́ yenzideenɔ, gurɔ zãan wá kún kɛ̀. Lán á mà kɛ̀ Kirisi ibɛɛ e mɔɔ
nà, à ibɛɛnɔ gĩakɛ wà kɛ̀ pari. Beee ɔ̀dɔawe kɛ̀ wá kú gurɔ zãanɔa. 19 Gbɛ̃
pìnɔ bɔ̀ wa kiiamɛ, mɔde wa gbɛ̃nɔnlo. Tó wa gbɛ̃nɔmɛ yã, lɛ aɔ̃ɔ kúwao. Aɔ̃
bɔ̀, lɛ wà dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃kee kuu wa gbɛ̃ ũro yãnzimɛ.
20 Apinɔ sɔ̃, Luda a Ninii dìare, ben á yãpuraa dɔ̃ a píngi. 21 Ma beee
òare, kɛ̀ á yãpura dɔ̃ yãnzimɛ, èe kɛ kɛ̀ á dɔ̃ro yãnzinlo. Á dɔ̃ kɛ̀ ɛgɛ ke è
bɔ yãpuraa guuro. 22 Dén ɛgɛdee ũu? Gbɛ̃ kɛ̀ gì Yesu mɛsayakɛɛzimɛ. Gbɛ̃
beeen Kirisi ibɛɛ ũ, à gì De Ludazi kɔ̃n à Nɛ́omɛ. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ gì Luda Nɛ́zi De
Luda vĩro. Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n Luda Nɛ́o bé à De Luda vĩ.
24 À tó yã kɛ̀ á mà zaa káaku gɔ̃ kú a swɛ̃̀ guu. Tó yã kɛ̀ á mà zaa káaku pì
kú a swɛ̃̀ guu, apinɔ sɔ̃, ègɔ̃ kú Luda Nɛ́ guu kɔ̃n à Deo. 25 Pɔ́ kɛ̀ Kirisi à lɛ́
gbɛ̃̀ween wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.
26 Ma yã beee òare gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e a sãsãanɔ yã musu. 27 Amɔanɔ sɔ̃, Ninii kɛ̀
á è Kirisia kú a guu. A bà kú kɔ̃n gbɛ̃ke yãdadanaareeoro, zaakɛ à Ninii e
yã píngi dadaaare, à yãpuraa vĩ, ɛgɛɛ kú à guuro. Lán èe dadaaare nà, àgɔ̃
kú Kirisi guu lɛ.
28 Tia sa ma nɛ́ yenzideenɔ, àgɔ̃ kú à guu, lɛ gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ gupuraaa, wa
swɛ̃̀ gɔ̃ diɛna, wí tón wa kũ à sugurɔro.
29 Zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ Ludaa maa, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yãmaakɛri píngi nɛ́ à nɛ́mɛ.

3

Luda nɛ́nɔ

1 À gwa lán De Ludaa yewazi à kɛ̀ bíta nà ai è wa sisi a nɛ́nɔ. Wá sɔ̃ɔ
dɛ à ũ! Anduna wa dɔ̃ro, kɛ̀ èe à dɔ̃ro yãnzi. 2 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, Luda
nɛ́nɔn wa ũ tia, dian wégɔ̃ dɛ nà e bɔ gupuraaa kɔ̀ro. Wá dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ eé
bɔ gupuraaa, wégɔ̃ dɛ lán à bà, zaakɛ wé wɛ́ɛ siàlɛ wà e lán à dɛ nà. 3 Gbɛ̃
kɛ̀ wɛ́ɛ dɔzi lɛ è a swɛ̃̀ pípi, lán Kirisi swɛ̃̀ pipina nà.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀ bɔ̀ doka kpɛɛmɛ, zaakɛ durunkɛna nɛ́ bɔna doka
kpɛɛmɛ. 5 Á dɔ̃ kɛ̀ Kirisi mɔ̀ durunkɛ̃nnɛna yãnzimɛ, durun sɔ̃ɔ kú à swɛ̃̀
guuro. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ kú à guu ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro. Durunkɛri kee e à ero,
èe à dɔ̃ro.
7 Ma nɛ́nɔ, àton tó gbɛ̃ke a sãsãro, yãmaakɛri bé à maa, lán Kirisi maa
nà. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ è durun kɛɛ nɛ́ Ibilisi pɔ́mɛ, zaakɛ Ibilisi durun kɛ̀ zaa káakumɛ.
Ibilisi yãnɔ kaatɛna yãnzin Luda Nɛ́ mɔ̀zi. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa ì ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃
durun kɛɛro, zaakɛ Luda borii bé à kú à guu. Eé fɔ̃ àgɔ̃ kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro,

kɛ̀ Luda à ì yɑ̃nzi. 10 Dian wá Luda nɛ́nɔ dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n Ibilisi nɛ́nɔon yɛ̀: Gbɛ̃
kɛ̀ è yɑ̃ maaa kɛro ke gbɛ̃ kɛ̀ ye a gbɛ̃daaaziroo nɛ́ Luda nɛ́nlo.

Yekɔ̃zina

11 Yɑ̃ kɛ̀ á mà zaa káakun yɛ̀: Wàgɔ̃ yekɔ̃zi. 12 Àtongɔ̃ dɛ lán Kaini bàro. À
kuu Setɑ̃n pɔ́ ũmɛ, ben à a dɑ̃aro dɛ̀. Bɔ́yɑ̃nzin à à dɛ̀zi? Kɛ̀ à yɑ̃kɛna zaa,
bensɔ̃ à dɑ̃aro pɔ́ maa yɑ̃nzimɛ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, tó anduna zàagu, àton tó à
bɔ a saɛro. 14 Wá dɔ̃ kɛ̀ wa bɔ gaan wa gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu, kɛ̀ wá ye wa Yesude
daanɔzi yɑ̃nzi. Gbɛ̃ kɛ̀ ye gbɛ̃ziroo nɛ́ gɛ̀mɛ ai tia. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ zà a gbɛ̃daaan
nɛ́ gbɛ̃dɛrimɛ. Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃dɛri ke ègɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yɑ̃aroo vĩ a guuro.

16 Yɑ̃ kɛ̀ wá yenzi pì dɔ̃̀an yɛ̀: Kirisi a zĩnda kpà wa yɑ̃nzi. Wapinɔ sɔ̃,
séde wà wa zĩnda kpá wa Yesude daanɔa. 17 Tó gbɛ̃ anduna pɔ́ vĩ, ben à
è a Yesude daa kú pɔ́nidɛna guu, tó èe à wɛ̃nda dɔ̃ro, Luda yenzi kú à
swɛ̃̀ guuɔ́? 18 Ma nɛ́ yenzideenɔ, wàtongɔ̃ yekɔ̃zi kɔ̃n lɛ́oro. Wàgɔ̃ yekɔ̃zi
yɑ̃puraa guu kɔ̃n wa yɑ̃kɛnao. 19 Beee ɔ̀dɔawe kɛ̀ yɑ̃pura gbɛ̃nɔn wa ũ,
gbasa wa swɛ̃̀ e àgɔ̃ diɛna Luda aɛ. 20 Tó wá laasuu e wa kù vĩi sɔ̃, wá dɔ̃ kɛ̀
Luda bíta dɛ wa laasuula, à yɑ̃ píngi dɔ̃.

21 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, tó wá laasuu e wa kù vĩro, wa swɛ̃̀ égɔ̃ diɛna Luda
aɛ, 22 kɛ̀ wá yɑ̃ kɛ̀ à dìɛnɔ kũna, ben wée yɑ̃ kɛ̀ è kánɛ kɛɛ yɑ̃nzi, wé pɔ́ kɛ̀ wá
gbèkaa e. 23 Yɑ̃ kɛ̀ à dìɛween yɛ̀: Wà à Nɛ́ Yesu Kirisi náanɛ kɛ, wégɔ̃ yekɔ̃zi
lán à dìɛwe nà. 24 Gbɛ̃ kɛ̀ yɑ̃ kɛ̀ à dìɛnɔ kũna kú à guu, Luda pì kú adee guu
se. Wá dɔ̃ kɛ̀ à kú wa guu à Ninii kɛ̀ à kpàwa yɑ̃nzi.

4

Niniinɔ dɔ̃kɔ̃zina

1 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton nini píngi náanɛ kɛro. À niniinɔ tàasi kɛ à gwa,
tó aɔ̃ bɔ̀ Luda kiiamɛ, zaakɛ annabi ɛgɛɛnɔ pari kũ̀ anduna guu. 2 Yɑ̃ kɛ̀
eé tó à Luda Nini dɔ̃ɔn yɛ̀: Ninii kɛ̀ bè Yesu Kirisi mɔ̀ gbɛ̃ntee ũu bɔ̀ Luda
kiiamɛ. 3 Ninii kɛ̀ Yesu dɔ̃ lɛroo e bɔ Luda kiiaro. Kirisi ibɛɛ kɛ̀ á mà èe
mɔɔn gwe. À sɔ̃ɔ kú anduna guu kɔ̀.

4 Ma nɛ́ yenzideenɔ, Luda gbɛ̃nɔn a ũ, a zɛ̃̀ blè annabi ɛgɛɛ pìnɔa, zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ kú a guu bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ kú anduna guula. 5 Anduna gbɛ̃nɔn ń ũ.
Beee yɑ̃nzin aɔ̃è yɑ̃ o anduna zɛ́kpaɛ guuzi, ben anduna gbɛ̃nɔ è ń yɑ̃ ma.
6 Luda gbɛ̃nɔn wa ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda dɔ̃ɔ è wa yɑ̃ ma, gbɛ̃ kɛ̀ kú Luda pɔ́ ũroo
è wa yɑ̃ maro. Àmbe à tò wá Nini Yɑ̃purade dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n nini ɛgɛdeeo.

Ludan yenzi ũ

7 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, wàgɔ̃ yekɔ̃zi, zaakɛ yenzi è bɔ Luda kiiamɛ. Gbɛ̃ kɛ̀
yenzi vĩ nɛ́ Luda nɛ́mɛ, à Luda dɔ̃. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ yenzi vĩroo Luda dɔ̃ro, zaakɛ
Ludan yenzi ũ. 9 Dian Luda a yenzi ɔ̀dɔawe gupuraaa nàn yɛ̀: À a Nɛ́ mɛ̀n
do léle zɛ̃̀ anduna guu, lɛ wà wɛ̃̀ndi e kɔ̃n à gbɑ̃aao. 10 Yenzi pìn yɛ̀: Èe
kɛ wámbe wá ye Ludaziro, Luda bé à yewazi, ben à a Nɛ́ zɛ̃̀ wa durunnɔ
agbaakpapɔ ũ. 11 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán Ludaa yewazi lɛ nà, séde wàgɔ̃
yekɔ̃zi. 12 Gbɛ̃kee e wɛ́ɛ si Ludalɛ zikiro, Mɔde tó wá yekɔ̃zi, Ludaa kú wa
guu, ben à yenzi pì papana wa guu.

13 Wá dɔ̃ kɛ̀ wá kú à guu bensɔ̃ à kú wa guu, kɛ̀ à a Ninii kpàwa yɑ̃nzi.
14 Wá è, ben à sèedadeenɔn wa ũ, kɛ̀ De Luda a Nɛ́ zɛ̃̀ anduna Mìsiri ũ. 15 Gbɛ̃
kɛ̀ ò gupuraan kɛ̀ Yesu nɛ́ Luda Nɛ́mɛ, Ludaa kú à guu, bensɔ̃ à kú Luda
guu. 16 Wá Luda yenawazii dɔ̃, ben wá à náanɛ vĩ.

Ludan yenzi ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ yenzi vĩ kú Luda guu, ben Ludaa kú à guu.
17 Pɔ́ kɛ̀ tò yenzi pì papana wa guun yɛ̀: Wa swɛ̃̀ égɔ̃ diɛna yãkpaɛkɛgurɔɔ
zĩ. Zaakɛ lán Kirisi dɛ nà, wapinɔ se, lɛn wá dɛ lɛ anduna kɛ̀ guu. 18 Yenzi pì
ègɔ̃ vĩa vĩro. Yenzi wásawasa è pɛ́ vĩaa, zaakɛ vĩa nɛ́ wɛ́ɛtãmma yãmɛ. Vĩadee
yenzi ègɔ̃ wásawasaro.
19 Wapinɔ, wá yenzi vĩ, kɛ̀ Luda gĩakɛ à yewazi yãnzimɛ. 20 Tó gbɛ̃ bè á
ye Ludazi, ben à zà a Yesude daaan, ɛgɛdeemɛ. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ ye a Yesude
daaa kɛ̀ èe eeziro, eé fɔ̃ àgɔ̃ ye Luda kɛ̀ èe à eroozió? 21 Yã kɛ̀ à dìɛween yɛ̀:
Gbɛ̃ kɛ̀ ye Ludazi, séde àgɔ̃ ye a Yesude daaazi.

5

Luda Nɛ́ náanɛkɛna
1 Gbɛ̃ kɛ̀ è Yesu náanɛ kɛ Mɛsaya ũ, Luda bé à adee ì. Gbɛ̃ kɛ̀ ye dezi ye à
nɛ́zimɛ se. 2 Tó wá ye Ludazi, ben wá yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna, beee bé à ɔ̀dɔawe
kɛ̀ wá ye Luda nɛ́nɔzi. 3 Zaakɛ yena Ludazi bé à dɛ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna ũ. Yã
kɛ̀ à dìɛ pìnɔɔ kuu asoo ũ sɔ̃ro. 4 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa ì è zɨ̃̀ ble andunaamɛ.
Wa ludanaanɛkɛna bé è tó wà zɨ̃̀ ble andunaa. 5 Dé bé è zɨ̃̀ ble andunaa?
Sé gbɛ̃ kɛ̀ sì kɛ̀ Yesu nɛ́ Luda Nɛ́mɛ.

Yesu Kirisi sèedadeenɔ
6 Yesu Kirisi pìn gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ à batisi kɛ̀ à a aru kwɛ̀ɛ ũ. Èe kɛ batisimɛ
adoro, à batisi kɛ̀ à a aru kwɛ̀ɛ se. Luda Ninin à sèedadee ũ, zaakɛ àmbe
yãpuradee ũ. 7 Sèedadeenɔɔ kuu mɛ̀n aagɔ̃mɛ. 8 Luda Nini kɔ̃n í pìo kɔ̃n
aru pìo. Pɔ́ mɛ̀n aagɔ̃ɔ pìnɔ píngi dɔ̃nkɔ̃mɛ. 9 Lán weè gbɛ̃ntee sèedadekɛna
sí nà, Luda sèedadekɛna dɛ beeela, zaakɛ Luda yã pì ò a Nɛ́ yã musu. 10 Gbɛ̃
kɛ̀ è Luda Nɛ́ náanɛ kɛɛ sèeda pì vĩ a swɛ̃̀ guu. Gbɛ̃ kɛ̀ èe Luda yã síroo Luda
pì dìɛ ɛgɛdee ũmɛ, zaakɛ èe yã kɛ̀ Ludaa ò a Nɛ́ musu síro. 11 Yã kɛ̀ à òn yɛ̀:
Luda wa gba wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo, wɛ̃̀ndi pì sɔ̃ɔ kú à Nɛ́ kiiamɛ. 12 Gbɛ̃ kɛ̀
Luda Nɛ́ vĩi wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́ pì vĩroo wɛ̃̀ndi pì vĩro.

Wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo
13 Mɛ́ɛ yã beeenɔ ooare, amɔa kɛ̀ ée Luda Nɛ́ náanɛ kɛɛnɔ, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ á
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 14 Pɔ́ kɛ̀ tò wa swɛ̃̀ ègɔ̃ diɛna Luda aɛn yɛ̀: Tó wa pɔ́
wɛ́ɛ kɛ̀a lán à pɔɔ yezi nà, è síwe. 15 Lán wá dɔ̃ kɛ̀ è wa wɛ́ɛkɛɛ ma nà, wá dɔ̃
kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ wa wɛ́ɛ kɛ̀a pì wa gĩakɛ wá è kɔ̀.
16 Tó gbɛ̃ a Yesude daaa è, èe durun kɛ̀ è ń kaatɛroo kɛɛ, à wɛ́ɛ kɛ lɛ Luda
à gba wɛ̃̀ndi. Durun kɛ̀ è ń kaatɛroon má tɛ́a. Durun kɛ̀ è ń kaatɛ kuu, èe
kɛ beeen ma bè à wɛ́ɛ kɛ à musuro. 17 Yãzaakɛna píngi nɛ́ durummɛ, mɔde
durun kɛ̀ è ń kaatɛroo kuu.
18 Wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa ì ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro, zaakɛ Luda Nɛ́ è à
dãkpa, Setãn è fɔ̃ à ɔ kɛaro. 19 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃nɔn wa ũ, baa kɛ̀ anduna
píngi kú Setãn ɔzĩmɛ. 20 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda Nɛ́ mɔ̀, ben à wa wɛ́ɛ kɛ̃̀, lɛ wà e wà
Yãpuradee dɔ̃. Wá kú Yãpuradee pì guu kɔ̃n à Nɛ́ Yesu Kirisio. Àmbe Luda
yãpuradee pì ũ. Àmbe wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.
21 Ma nɛ́ yenzideenɔ, à làakari kɛ tãanɔzi.

YOHANA TAKADA PLAADEE

Yãpura kɔ̃n yenzio

1-2 Mamɔma gbɛ̃nsi, mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ nɔgbɛ̃ kɛ̀ Ludaa sɛ̀nɛ kɔ̃n a
nɛ́nɔ. Má yeazi yãpuraa guu, yãpuraa kɛ̀ kú wa guu, bensɔ̃ eégɔ̃ kúwao
gurɔ píngi yãnzi. Mámbe madoro, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yãpuraa pì dɔ̃ɔnɔmɛ ń
píngi. 3 De Luda kɔ̃n a Nɛ́ Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare kɔ̃n sùuo, aɔ̃ a tó aafiao
yãpura kɔ̃n yenzio guu.
4 Kɛ̀ má è a nɛ́ kenɔ kú yãpuraa guu lán De Ludaa dìɛwe nà, ma pɔɔ kɛ̀
nna maamaa. 5 Tia sa nɔgbɛ̃, mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma. Ɛ̀e kɛ dokayã dufun mɛ́ɛ
oonnɛro, yã kɛ̀ wá vĩ zaa káakumɛ. Wàgɔ̃ yekɔ̃zi. 6 Yenzin yɛ̀: Wàgɔ̃ dokayã
kɛ̀ Ludaa dìɛnɔ kũna. Yã kɛ̀ Ludaa dìɛ pìn yɛ̀: Wàgɔ̃ kú yenzi guu lán á mà
zaa káaku nà.
7 Gbɛ̃kɛkɛrinɔ dàgula anduna guu pari, aɔ̃è be Yesu Kirisi e mɔ́ gbɛ̃ntee
ũro. Gbɛ̃ beee takanɔ nɛ́ gbɛ̃kɛkɛrinɔmɛ, Kirisi ibɛɛnɔmɛ. 8 À làakari kɛ, àton
tó zĩi kɛ̀ á kɛ̀ kɛ pãro. À tó à a láada e papana. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ vɩ̃̀ Kirisi yãdannɛlaa
Luda dɔ̃ro. Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n yã pìo De Luda vĩ kɔ̃n à Nɛ́o ń píngi. 10 Tó gbɛ̃ mɔ̀
yã dadaare, tó à yã beee kũnaro, àton à síro. Àton gbãakɛ kpá adeezi sero.
11 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ gbãakɛ kpàzi bà kú kɔ̃n à zaakɛnanɔomɛ.

Lɛ́zammana

12 Má yã vĩ pari mà oare, mɔde má yezi mà kɛ̃are takada guuro. Má
tãmaa vĩ mà mɔ́ wɛ́ɛ kpáɛazi, wà yã o kɔ̃o wɛ́ɛdewɛ, lɛ wà pɔnnaa e àgɔ̃
papana. 13 N vɩ̃̀i kɛ̀ Ludaa sɛ̀ nɛ́nɔ ì kpàawa.

YOHANA TAKADA AAGƆDEE

Luda zĩkɛrinɔ sina

1 Mamɔma gbɛ̃nsi, mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ ma gbɛ̃ yenzide Gayusinɛ.
Má yenzi yãpuraa guu. 2 Ma gbɛ̃ yenzide, mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛnnɛ, lɛ ǹgɔ̃ aafia,
yã píngi e à bɔnyo nna lán n kuuna maa nà. 3 Kɛ̀ wa gbɛ̃nɔ mɔ̀, aɔ̃ɔ òmɛ lán
ń yãpura kũna nà, bensɔ̃ ń kú à guu, ma pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. 4 Gurɔɔ kɛ̀
má mà kɛ̀ ma nɛ́nɔɔ kú yãpuraa guu píngi, pɔnna kee dɛmɛ beeelaro.
5 Ma gbɛ̃ yenzide, ń náanɛ vĩ zĩi kɛ̀ nɛɛ̀ kɛ wa gbɛ̃nɔnɛ guu, atɛ̃nsa nibɔnɔ.
6 Aɔ̃ n yenzi yã ò wa sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ kũsãɛ kɛńnɛ, lán à maa wà kɛ Luda
zĩi guu nà. 7 Zaakɛ aɔ̃ dà zɛ́n kɔ̃n Kirisi tɔ́o, aɔ̃ɔe dɔnlɛ e Yesusaideenɔ
kiiaro. 8 À kɔ̃ sìo wàgɔ̃ gbɛ̃ beee takanɔ yàari kɛɛ, lɛ wàgɔ̃ dɛ aɔ̃ zĩkɛri daanɔ
ũ yãpura baarukpana guu.
9 Ma takada ke kɛ̃̀ n sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, mɔde Diotɛrɛfɛ dɛnlawɛtɛri ye wa
yãziro. 10 Beee yãnzi tó ma mɔ, mɛ́ bɔ kɔ̃n yã kɛ̀ è kɛɛnɔ kɔ̃n yã zaaa kɛ̀
è diwaanɔ. Yã pì è kánɛ pɔ́ke ũro, è wa gbɛ̃nɔ síro, baa se è gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
yezi wà ń sínɔnɛ, è sɔsi zɛ́ zɔ̃ńnɛ.
11 Ma gbɛ̃ yenzide, ǹton yã zaaa dadaro, sé yã maaa. Gbɛ̃ kɛ̀ è yã maaa
kɛɛn Luda pɔ́ ũ, gbɛ̃ kɛ̀ è yã zaaa kɛɛ Luda dɔ̃ro. 12 Baade píngi è Dɛmɛtɛriu
tɔ́ nnaa sí. Baa yãpura a zĩndandaa è à sáabu kpá se. Wapinɔ weè à sáabu
kpá dɔ, ben ń dɔ̃ kɛ̀ wa sèedadekɛ náanɛ vĩ.

Lɛ́zammana

13 Má yã vĩ pari mà onnɛ, mɔde má yezi mà kɛ̃nnɛ takada guuro. 14 Má
tãmaa vĩ wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ tia, wà yã o kɔ̃o wɛ́ɛdewɛ.
15 Luda n tó aafiao. N gbɛ̃nnanɔ ì kpàmma. Ǹ ì kpá wa gbɛ̃nnanɔa doodo.

YUDA

Ɛgɛyɑ̃danneriɲɔ

1 Ma Yuda, Yesu Kirisi zɔ̀bleri, Yemisi dɑ̃aro, bé à takada kɛ̀ kɛ̃̀ De Luda
gbɛ̃ yenzidee kɛ̀ à ń sísi, à ń kũna kuuna Yesu Kirisi guunɔnɛ. 2 Luda sùu
kɔ̃n aafiao kɔ̃n yenzio kaaraare.

3 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, má yezi mà takada kɛ̃are yɑ̃ wa píngi mìsina yɑ̃
musu, ben má è à kɔ̃ sìo kɛ̀ tiasimɛ mà kɛ̃are, mà lɛ́ daoawa à gí kɔ̃n a
zĩndao Yesu yɑ̃ kɛ̀ Ludaa nàare a ɔzĩ gɛ̃̀n do ai gurɔ píngi musu. 4 Zaakɛ
ludayɑ̃darisainɔ gɛ̃̀ wa tɛ́ kpɑ̃i, aɔ̃ègɔ̃ wa Luda gbɛ̃kɛɛ ee ń wísaiyɑ̃kɛna zɛ́
ũmɛ, aɔ̃è lɛ́ sɛ́ wa Dii mɛ̀n do Yesu Kirisizi. Wɛ́ɛ kɛ̀ Luda é tɑ̃ḿma kú Luda
yɑ̃n zaa gìkɛna.

5 Kɛ̀ Dii Isarailinɔ bɔ̀ Igipiti, à gbɛran à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a náanɛ kɛroonɔ
dɛ̀dɛ. Má yezi mà yɑ̃ pì dɔagu, baa kɛ̀ á dɔ̃ kɔ̀. 6 Malaika kɛ̀ aɔ̃ɔe zɛ kɔ̃n
ń gwenaoro, ben aɔ̃ pɑ̃ kpà ń kúkiizinɔ sɔ̃, Luda ń ká gusiaan yiyina kɔ̃n
mɔ̀kyakoo kɛ̀ dɔḿma gurɔ píngio ai a yɑ̃kpaɛkɛgurɔ bíta zĩ. 7 Lɛmɛ dɔ
Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligańzi gbɛ̃nɔ yɑ̃ beee taka kɛ̀ lɛ se,
aɔ̃ ń zĩnda kpà pɑ̃pɑ̃kɛnaa kɔ̃n yɑ̃dɔrɔsaikɛnao. Aɔ̃ kaatɛna nɛ́ wɛ́ɛtɑ̃mma
kɔ̃n tɛ́ kɛ̀ è garooo sèedamɛ.

8 Ludayɑ̃darisai nana'ori pìnɔ è kɛ lɛ se dɔ. Aɔ̃è ń zĩnda da yɑ̃gbɑ̃sĩkɛnan,
aɔ̃è gí dokazi, aɔ̃è dɔkɛ kɔ̃n malaika gakuideenɔ. 9 Baa malaikanɔ kína
Mikaɛli, gurɔɔ kɛ̀ èe lɛokpakɔ̃a kɛɛ kɔ̃n Ibilisio Musa gɛ̀ yɑ̃ musu, èe we à
à sɔ̃̀sɔ̃ à yɑ̃ dààlaro, mɔde à bènɛ, ma n to Diinɛ. 10 Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃ è yɑ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à
gbá dɔ̃roo zaa bo. Ɔndɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń íon aɔ̃ɔ vĩ laasuu sai lán nɔ̀bɔnɔ bà, ben
è gɛ̃ńyo kaatɛnan. 11 Wɑ̃iyoo gbɛ̃ pìnɔ, aɔ̃ Kaini zɛ́ sɛ̀. Aɔ̃ sɑ̀sɑ̃ lán Balamu
bà ɔɔ yɑ̃nzi. Aɔ̃ bɔ̀ Luda kpɛɛ lán Kora bà, ben aɔ̃ yàka lán à bà. 12 Aɔ̃ dɛ
seedeenɔ ũ a kɔ̃gbɛ̃kɛ pɔ́blekiia. Aɔ̃è pɔ́ bleao, wí è ń kũro. Aɔ̃ zĩnda gbɛɛɛ
yɑ̃n aɔ̃ɔ dɔ̃. Aɔ̃ɔ dɛ lán lousisina kɛ̀ è gɛ̃tɛ kɔ̃n ĩao mana sai bà. Aɔ̃ gà gɛ̃̀n
plaa lán lí nɛ́'isai kɛ̀ bìɛ bà. 13 Aɔ̃ɔ dɛ lán ísɔ̃pɛɛna pɑ̃sĩ bà, aɔ̃è futa zaaa bɔ
aɔ̃ wísaiyɑ̃kɛnanɔ ũ. Aɔ̃ɔ dɛ lán sɔsɔnɛ lili'orinɔ bà, gusia níginigin Ludaa
dìɛńnɛ yàari ũ gurɔ píngi.

14 Ɛnɔku kɛ̀ dɛ Adamu nasio dio ũu gĩakɛ à ń yɑ̃ ò à bè, á è Dii e mɔɔ kɔ̃n
a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ parii lɛ́ vĩroonɔ 15 lɛ à yɑ̃kpaɛ kɛ kɔ̃n baade píngio, à yɑ̃ da a
yɑ̃darisai durunkɛrinɔla ń píngi, yɑ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ a yɑ̃dasaikɛɛ guu yɑ̃nzi kɔ̃n
a tɔ́ zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ sìnɔ píngi.

16 Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ yɑ̃ketedeenɔmɛ, yɑ̃ke è káńguro. Aɔ̃ pɔ́nidɛna bé è dɔńnɛ
aɛ, aɔ̃è ń zĩnda sáabu kpá bíta, aɔ̃è lɛ́nnaa kása gbɛ̃nɔnɛ àre'ena yɑ̃nzi.

Kɔ̃ gbana gbɑ̃aa

17 Apinɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à tó yɑ̃ kɛ̀ wa Dii Yesu Kirisi zĩ̀rinɔ gĩakɛ
wà òaree dɔagu. 18 Aɔ̃ bèare, gurɔ zɑ̃anɔa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ nidɛna ludayɑ̃dasai
è dɔńnɛ aɛnɔ é a lalandi kɛ. 19 Gbɛ̃ pìnɔ è tó à kɛ̃kɔ̃amɛ, aɔ̃ zĩnda pɔyezi bé è
dɔńnɛ aɛ, aɔ̃ɔ Luda Nini vĩro. 20 Apinɔ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à kɔ̃ gba gbɑ̃aa a
dɔnzizɛ guu, àgɔ̃ adua kɛɛ kɔ̃n à Ninii gbɑ̃aao. 21 Àgɔ̃ zɛna Luda yenzi guu,
àgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ wa Dii Yesu Kirisi sùu kɛ̀ eé wa ká wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yɑ̃aroozi.

22 À wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu sekasekanɔnɛ. 23 À gbɛ̃kenɔ sí tɛ́a à ń mì
sí. À wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔnɛ kɔ̃n làakario, baa aɔ̃ pɔ́kãsãa kɛ̀ gbãsĩ kpà aɔ̃
zaakɛna guunɔn, à zan.

Sáabukpana

24-25 Luda mɛ̀n do wa Mìsiri é fɔ̃ à a dãkpa lɛ àton furo. Eé a kpan'aɛ kɛ
a gakui guu see sai kɔ̃n pɔnnaao kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi gbãaao. Àmbe à
gakui vĩ kɔ̃n bítakɛɛo kɔ̃n gbãaao kɔ̃n ikoo zaalɛ gurɔɔ e naaro kɔ̃n à tiaao
ai gurɔ píngi. Aami.

ZIA YÃ BIIANA YOHANANƐ

Kirisi ena wɛ́ɛgupu guu 1:1-1:20
Lákɛ̃na sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaanɔnɛ 2:1-3:22
Takada kokona kɔ̃n à kãɛ'ɔ mɛ̀n swɛɛplaaanɔ gogonao 4:1-8:1
Kãkãki mɛ̀n swɛɛplaaanɔ pɛna 8:2-11:19
Kwã ìsi kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n plaaanɔ 12:1-14:20
Luda pɔfɛ̃ zubɔ mɛ̀n swɛɛplaaanɔ ɛɛna andunaa 15:1-19:5
Kirisi suna à kí ble andunaa 19:6-20:15
Musu dufu kɔ̃n tɔɔtɛ dufuo 21:1-22:21

Takada kɛ̀ bɔkii

1 Luda yã kɛ̀ èe mɔɔ kɛɛ dà Yesu Kirisinɛ, lɛ à biia a zɔ̀blerinɔnɛ, ben à a
malaika zɩ̀ mamɔma Yohana a zɔ̀bleria, à tò ma yã pì dɔ̃̀. 2 Luda yã kɛ̀ Yesu
Kirisi à sèeda kɛ̀n má è, ben mɛ́ɛ oo. 3 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ zia yã kɛ̀ki kyó
kɛ̀ ũ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à yã mà aɔ̃ kũnanɔ, zaakɛ à gurɔɔ kà kĩi.

4 Ma Yohana mámbe ma takada kɛ̀kii kɛ̃̀ sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Asia bùsu guunɔnɛ. Luda kɛ̀ kuu yã, à kuu ai tia, bensɔ̃ èe suu kɔ̃n à Nini
mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à kìta aɛnɔ 5 kɔ̃n Yesu Kirisi kɛ̀ dɛ sèeda yãpuradee
ũuo gbɛ̃kɛɛ kɛare, aɔ̃ a gba aafia. Yesu pìn gàafɛɛ káaku ũ, àmbe anduna
kínanɔ gbãadee ũ. À yewazi à wa bɔ wa durunnɔn kɔ̃n à aru gbãaao 6 à
wa ka kpatan Luda a De gbã̀gbãrinɔ ũ. Àmbe à gakui kɔ̃n gbãaao vĩ gurɔ
píngi! Aami. 7 À gwa, èe mɔɔ ludambɛ luguun. Baade píngi é wɛ́ɛ siàlɛ, baa
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zɔ̃̀nɔ, anduna bori píngi é sósobi ɔ́ɔ dɔ à yã musu. Lɛmɛ! Aami.
8 Dii Luda bè: Mámbe Alafa kɔ̃n Omɛgao ũ, Gbãapingide kɛ̀ má kuu yã,
má kuu ai tia, bensɔ̃ mɛ́ɛ suu.

Yesu Kirisi bɔ à mɔna Yohanazi

9 Ma Yohana a gbɛ̃ndoo kuuna Yesu guu kɔ̃ gbɛ̃nɔn wá ũ nawɛ̃a guu,
kíblena guu, mɛnakɛna guu. Má kú yã ísia luan kɛ̀ wè be Patamɔ Luda
yã kɛ̀ Yesu à sèeda kɛ̀ ona yãnzi. 10 Dii gurɔɔ zĩ Luda Nini sùma, ben ma
kòto gbãaa mà ma kpɛɛ lán kãkãki'ɔ bà 11 à bè: Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń è kɛ̃ takada guu
ǹ kpãsã sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ kɛ̀nɔ guunɔnɛ: Ɛfesu, Simina,
Pɛgamumu, Tiatira, Saadi, Filadɛlɛfia kɔ̃n Laodiseao.
12 Ben ma liɛ lɛ mà gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oomao pì e. Kɛ̀ ma liɛ lɛ, ma vura dabu
è mɛ̀n swɛɛplaa. 13 Ma gbɛ̃ke è dabu pìnɔ tɛ́ lán gbɛ̃ntee nɛ́ bà. À utagyaba
dana, èe gáɛɛzi, vura asaa dɔ à kùsɛa. 14 À mìkã dɛ pú fénfen lán sãkã ke
buu bà, à wɛ́ɛ dɛ lán tɛ́nɛnɛ bà. 15 À gbá e tɛ́ kɛɛ lán mɔ̀gotɛ̃ kɛ̀ wèe baasaa
tɛ́vura guu bà. À kòto dɛ lán ísɔ̃kana kĩi bà. 16 À sɔsɔnɛnɔ kũna a ɔplaan
mɛ̀n swɛɛplaa, fɛ̃ɛda lɛ́ nna kpaplaplaaa e bɔɔ à lɛ́n. À uu e tɛ́ kɛɛ lán ɔfãntɛ̃
gbãaa bà.

17 Kɛ̀ ma à è, ma lɛɛ à gbá saɛ ma gɔ̃ sã̀ii. Ben à a ɔplaa nàma à bè: Ǹton
tó vĩa n kũro. Mámbe Aɛde kɔ̃n Zãadeeo ũ, 18 gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kuu ũ. Ma ga,
má kuu, bensɔ̃ mɛ́gɔ̃ kuu ai gurɔ píngi. Má ga kɔ̃n gɛ̀wãao mɔ̀nɛnɔ kũna.
19 Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń è kɛ̃, pɔ́ kɛ̀ kuunɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ eé mɔ́ à kpɛɛnɔ píngi. 20 Sɔsɔnɛ mɛ̀n
swɛɛplaaa kɛ̀ ń è ma ɔplaan pìnɔ kɔ̃n vura dabu mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ asiin
yɛ̀: Sɔsɔnɛ mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ nɛ́ sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ zɩ̀rinɔmɛ, dabu
mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ nɛ́ sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔmɛ.

2

Ɛfesudeenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Ɛfesu sɔsi zi̋rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má sɔsɔnɛ mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kũna
ma ɔplaan, kɛ̀ mɛ́ɛ táa oo vura dabu mɛ̀n swɛɛplaaanɔ tɛ́, mámbe ma yã
kɛ̀kii ò. 2 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃ kɔ̃n zĩi kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛo kɔ̃n n mɛnakɛnao. Nɛɛ̀ we ǹ
gbɛ̃ zaaanɔ diɛro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ Luda zi̋rinɔ ũ, bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɛ à ũro,
n ń yɔ̃ ń gwà ń è ɛgɛdeenɔn ń ũ. 3 N mɛna fɔ̃̀, n nawɛ̃a kɛ̀ ma tɔ́ yãnzi, nɛ́ɛ
kpasaro. 4 Mɔde má yã vĩnyo. Yenzi kɛ̀ ń vĩmɛ káaku bùsa. 5 Ǹ tó n kuuna
zi zaalɛ nɛ́ɛ busaro yã dɔngu. Ǹ nɔ̀sɛ liɛ ǹgɔ̃ yã kɛ̀ nɛɛ̀ kɛ yãanɔ kɛɛ. Tó nɛ́ɛ
kɛ lɛro, mɛ́ mɔ́nzi mà n dabu sɔ̃ki kpá. 6 Baa kɔ̃n beeeo ń yã kɛ̀kii vĩ, ń za
Nikolaitãnɔ yãkɛnan lán ma zàn nà. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e
oo sɔsinɔnɛ ma: Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zi̋ blè gba zɛ́ à lí wɛ̃̀ndidee kɛ̀ kú Luda swadako
guu bɛɛ ble.

Siminadeenɔ yã

8 Ǹ kɛ̃ Simina sɔsi zi̋rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má dɛ Aɛde kɔ̃n Zãadeeo ũ kɛ̀
ma ga ma ɛara ma fɛɛ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 9 Má wɛ́ɛtãmma kɛ̀ wèe
mɔɔnnɛɛ dɔ̃ kɔ̃n n takaasikɛɛo. Baa kɔ̃n beeeo auzikideen n ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è
be Yudanɔn ń ũ bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɛ à ũroonɔ, kɛ̀ aɔ̃ aduakɛkpɛ dɛ Setãn pɔ́ ũ, má
dɔ̃ dian aɔ̃è yã dimma nà. 10 Ǹton vĩa kɛ nawɛ̃a kɛ̀ nɛ́ kɛɛnɛro. Ǹ ma, Ibilisi
é a gbɛ̃kenɔ ká kpɛ́siaan, lɛ à a yɔ̃ à gwa, eé wɛ́ɛ tãawa ai gurɔ kuri. Ǹgɔ̃
náanɛ vĩ ai ǹ gá gao, mɛ́ auzɛnna kɛnnɛ yàari ũ. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀
Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma: Ga plaade é ĩa da gbɛ̃ kɛ̀ zi̋ blèaro.

Pɛgamumudeenɔ yã

12 Ǹ kɛ̃ Pɛgamumu sɔsi zi̋rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má fɛ̃ɛda lɛ́ nna kpaplaplaaa
vĩ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 13 Má n kúkii dɔ̃, guu kɛ̀ Setãn kíblekita kúmmɛ. Ń
ma yã kũna, nɛ́ɛ lɛ́ sɛ́maziro, baa gurɔɔ kɛ̀ wà ma sèeda yãpurade Antipa
dɛ̀ n wɛ́tɛn, guu kɛ̀ Setãn kún pì. 14 Mɔde má yã vĩnyo féte. Ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe
kɛ̀ aɔ̃ɔ Balamu yã kũna. Balamu pì bé à dà Balakinɛ à Isarailinɔ gàɛ à ń dá
tãa pɔ́bleen kɔ̃n pãpãkɛnao. 15 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe, aɔ̃ɔ Nikolaitãnɔ yã
kũna. 16 Beee yãnzi ǹ nɔ̀sɛ liɛ. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, mɛ́ mɔ́nzi tia mà zi̋ káńyo kɔ̃n
fɛ̃ɛdaa kɛ̀ kú ma lɛ́n-o. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.
Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zi̋ blè gba mana kɛ̀ utɛna, mɛ́ à gba gbɛ̀ puraa kɛ̀ wà tɔ́ dufu kɛ̃̀a
dɔ. Gbɛ̃ke tɔ́ pì dɔ̃ro, séde gbɛ̃ kɛ̀ má kpàa pì.

Tiatiradeenɔ yã

18 Ǹ kɛ̃ Tiatira sɔsi zi̋rinɛ: Ma Luda Nɛ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ dɛ lán tɛ́nɛnɛ bà bensɔ̃
ma gbá dɛ lán mɔ̀gotɛ̃ bà, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 19 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃, n
yenzi, n ludanaanɛkɛna, n zĩkɛna kɔ̃n n mɛnakɛnao. Má dɔ̃ dɔ kɛ̀ yã kɛ̀ nɛ́ɛ
kɛɛ zãa maa dɛ à káakupɔla. 20 Mɔde má yã vĩnyo. N nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli kɛ̀ à a
zĩnda dìɛ annabi ũu gbà zɛ́. Èe ma zɔ̀blerinɔ sãsãa èe daańnɛ aɔ̃ pãpãa kɛ
aɔ̃ tãa pɔ́ ble. 21 Ma à gbà zɛ́ à nɔ̀sɛ liɛ, mɔde à yezi à a nɔ̀sɛ liɛ à pãpãkɛna
tóro. 22 Ǹ ma, mɛ́ kpázi mɛ́ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pãpãa kɛ̀onɔ nawɛ̃a bíta e, tó aɔ̃ɔe
nɔ̀sɛ liɛ wà à yã tòro. 23 Mɛ́ à ìbanɔ dɛdɛ gagyãao, sɔsinɔ píngi é dɔ̃ kɛ mámbe
mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ laasuu kɔ̃n ń swɛ̃̀o tàasi kɛ, mɛ́ fĩa bo a baadenɛ a yãkɛnaa. 24 A
Tiatira gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ á yã pì kũnaro bensɔ̃ á yã kɛ̀ wè be Setãn asii bíta
dɔ̃roonɔ, mɛ́ aso pãnde diarero. 25 À ɔ didi yã kɛ̀ á kũnaa ai màgɔ̃ gá su.
26 Gbɛ̃ kɛ̀ zi̋ blè bensɔ̃ à yã kɛ̀ má yezinɔ kũna ai a lɛ́a, mɛ́ à gba zɛ́ à iko vĩ

boriinɔa. 27 Eé kí blem̃ma kɔ̃n mɔ̀ gòo à ń wíwi lán wè gũ̀ oroo wíwi nà, lán
ma De ma gba zɛ́ nà. 28 Mɛ́ à gba gudɔna sɔsɔnɛ dɔ. 29 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀
Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

3

Saadideenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Saadi sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má Luda Nini mɛ̀n swɛɛplaaanɔ
kũna kɔ̃n sɔsɔnɛ mɛ̀n swɛɛplaaanɔ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. Má n yãkɛnanɔ
dɔ̃. Kuuna bɛ̃ɛ tɔ́ bé à dɔmma, mɔde gɛ̀n n ũ. 2 Ǹ itɛ̃ kɛ ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nnɛɛnɔ
gba gbãaa ai aɔ̃gɔ̃ gá ga, zaakɛ má è n yãkee bɔɛzina ma Ludanɛro. 3 Beee
yãnzi yã kɛ̀ ń mà ben ń sì ǹ tó àgɔ̃ dɔngu, ǹgɔ̃ kũna ǹ nɔ̀sɛ liɛ. Tó nɛ́ɛ itɛ̃
kɛro, mɛ́ mɔ́nzi lán kpãi bà, nɛ́gɔ̃ gurɔ zaka kɛ̀ mɛ́ mɔ́ dɔ̃ro. 4 Baa kɔ̃n beeeo
ń gbɛ̃nɔ vĩ Saadi gwe féte kɛ̀ aɔ̃e ń pɔ́kãsãanɔ gbãsĩ kpáro. Wé táa o lɛdo
kɔ̃n pɔ́ puraao dana, zaakɛ aɔ̃ kà à lɛ́zĩ. 5 Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè égɔ̃ pɔ́kãsã puraa
dana lɛ. Mɛ́ à tɔ́ dɛdɛ wɛ̃̀ndi takadan zikiro. Mɛ́ zɛo ma De kɔ̃n a malaikanɔ
aɛ. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

Filadɛlɛfiadeenɔ yã

7 Ǹ kɛ̃ Filadɛlɛfia sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má kú madona yãpuradee ũ,
kɛ̀ má Dauda mɔ̀nɛ kũna, kɛ̀ mɛɛ̀ zɛ́ wɛ̃ gbɛ̃ke è fɔ̃ à tataro, kɛ̀ mɛɛ̀ zɛ́ tata
gbɛ̃ke è fɔ̃ à wɛ̃ro, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 8 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ǹ ma, ma zɛ́
wɛ̃̀nnɛ n aɛ, gbɛ̃ke é fɔ̃ à tataro. Baa kɛ̀ n gbãa bítaro, ń ma yã kũna nɛ́ɛ lɛ́
sɛ́maziro. 9 Setãn aduakɛkpɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ Yudanɔ ũ bensɔ̃ aɔ̃ dɛ
à ũroonɔ, mɛ́ tó ɛgɛdee pìnɔ mɔ́ wà kúɛnnɛ, aɔ̃é dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. 10 Zaakɛ ń
yã kɛ̀ má dìɛnnɛ kũna n fɔ̃ n mɛna, mɛ́ n bɔ nawɛ̃a kɛ̀ èe mɔɔ anduna píngia
guu lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ lɛ́ à ń gwa. 11 Mɛ́ mɔ́ tia. Ǹgɔ̃ pɔ́ kɛ̀ ń vĩ kũna
gbãa, lɛ gbɛ̃ke tón n láada símmaro yãnzi. 12 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè kɛ ma Luda kpɛ́
wesagba ũ. Eé bɔ zikiro. Mɛ́ ma Luda tɔ́ kɛ̃a kɔ̃n ma Luda wɛ́tɛ Yerusalɛmu
dufu kɛ̀ eé pita bɔna à kiia zaa musu tɔ́o kɔ̃n ma tɔ́ dufuo. 13 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ
à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

Laodiseadeenɔ yã

14 Ǹ kɛ̃ Laodisea sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma Aami, sèeda náanɛde yãpuraa kɛ̀
má dɛ pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀nɔ mìdee ũ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 15 Má n yãkɛnanɔ
dɔ̃. Ń yĩiro bensɔ̃ ń wãaro. Má yezi ǹgɔ̃ yĩi kesɔ̃ wãa. 16 Lán ń lɔ́gɔlɔgɔ nà,
ń wãaro, bensɔ̃ ń yĩiro, mɛ́ n pisimɛ. 17 Nɛɛ̀ be ɔɔde auzikidee kɛ̀ pɔ́ke nii
vĩroon n ũ. Ń dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ pã bũu baakɛri wɛ̃ndade takaaside vĩ̀an n ũro.
18 Mɛ́ɛ lɛ́ daamma ǹ vura baasana lú ma kiia, lɛ ǹ kɛ ɔɔdee ũ. Ǹ pɔ́kãsã
puraa lú ǹ da, lɛ ǹ n bũukɛɛ utɛ ǹ bɔ wín. Ǹ wɛ́ɛ ɛ̃zɛ̃ lú ǹ ká n wɛ́ɛn lɛ ǹ guu
e. 19 Mɛɛ̀ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ má yeñzinɔzi mà ń tòto kɛ. Beee yãnzi, ǹ aĩa kɛ ǹ
nɔ̀sɛ liɛ. 20 À gwa, má zɛna kpɛɛlɛ mɛ́ɛ gbá lɛɛ. Tó gbɛ̃ ma kòto mà, ben à zɛ́
wɛ̃̀mɛ, mɛ́ gɛ̃ mà pɔ́ bleo eé blemao. 21 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè gba zɛ́ à vɛ̃ɛmao ma
kìtaa, lán mapi ma zĩ̀ blè ma vɛ̃ɛ kɔ̃n ma Deo a kìtaa nà. 22 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à
yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

4

Dɔnzikɛna Ludanɛ zaa musu

1 Beee gbɛra ma zɛ́ è wɛ̃na ludambɛ. Ben ma kòto kɛ̀ má mà káaku lán
kãkãki'ɔ bà mà dɔ à bè: Ǹ mɔ́ kɛ̀, mɛ́ yã kɛ̀ eé mɔ́ beee gbɛraa ɔdɔannɛ.

2 Gwe gɔ̃ɔ Luda Nini mɔ̀ma, ben ma kíblekita è ludambɛ gwe, gbɛ̃kee
vɛ̃ɛa. 3 Gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna pì e tɛ́ kɛɛ lán gbɛ̀ bɛ̀ɛdee kɛ̀ wè be dayamɔ bà
kesɔ̃ kaanɛlia. Ludambɛfɛ̃ɛdaa liga kìta pìzi, à í dɛ lán lá'i taka bà lán
ɛmɛradi bà. 4 Kíblekita mɛ̀n baro awɛɛsiigɔ̃ɔnɔɔ ligazi, gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro
awɛɛsiigɔ̃ɔnɔɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛna báa pìnɔa. Aɔ̃ pɔ́ puraa dadana, aɔ̃ vura fùra
kukuna. 5 Lou e pii èe bɔɔ kìta pì kiia, èe pũtãa èe vĩi. Fitia nana kìta pì
aɛ mɛ̀n swɛɛplaa, aɔ̃mbe Luda Nini mɛ̀n swɛɛplaaanɔ ũ. 6 Dígi kú kìta pì aɛ
lán ísiaa bà, èe tɛ́ kɛɛ lán gbɛ̀digi bà.
Pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔɔ liga kìta pìzi kĩikĩi. Wɛ́ɛ fĩfĩḿma kpɛɛ kɔ̃n aɛo. 7 Pɔ́
bɛ̃ɛ pìnɔ káakupɔ dɛ lán músu bà, à plaadee dɛ lán zùswaree bà, à aagɔ̃dee
uu dɛ lán gbɛ̃ntee uu bà, à siigɔ̃dee dɛ lán kúu kɛ̀ èe vĩaa bà. 8 Pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n
siigɔ̃ɔ pìnɔ baade dɛ̀bɛ vĩ mɛ̀n swɛɛdodo. Wɛ́ɛ fĩfĩ ń dɛ̀bɛ pìnɔa à guu kɔ̃n à
kpɛɛo. Fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo aɔ̃ègɔ̃ bee yãana sai:
Kúadona, kúadona, kúadona,
Dii Luda Gbãapingide.
Ń kuu yã, ń kuu tia, bensɔ̃ nɛ́ɛ suu.
9 Gurɔɔ kɛ̀ pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngi
pì tɔ́ kpà, aɔ̃ bɛ̀ɛ lìnɛ aɔ̃ à sáabu kpà, 10 gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ pìnɔ è
daɛdaɛ à aɛ wà dɔnzi kɛnɛ, aɔ̃è ń fùra gogo wà káɛ kìta pì aɛ aɔ̃ be:
11 Dii wa Luda, n ka wà n tɔ́ kpá,
wà bɛ̀ɛ kɔ̃n gbãaao dɔ̃nnɛ,
zaakɛ n pɔ́ píngi kɛ̀,
aɔ̃ kɛna kɔ̃n ń kuunao nɛ́ n pɔyezinamɛ.

5

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɔ̃n takada kokonao
1 Ben ma takada kokona è na gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa pì ɔplaan, wà yã kɛ̃̀a aɛ
kɔ̃n kpɛɛo píngi, wà à lɛ́ kũ̀kũ kɔ̃n kãɛ'ɔ lɛo swɛɛplaaao. 2 Ben ma malaika
gbãadee è, èe kpàakpa kɛɛ kɔ̃n kòto gbãaao à bè: Dé bé à kà à kãɛ'ɔ kɛ̀nɔ
gogo à takada kɛ̀ poroo? 3 Mɔde gbɛ̃kee kú ludambɛ ke tɔɔtɛa ke tɔɔtɛ gĩzĩ
kɛ̀ eé fɔ̃ à takada pì poro à gwaro. 4 Ma ɔ́ɔ dɔ̀ maamaa, zaakɛ wèe gbɛ̃ke e
kɛ̀ kà à takada pì poro à gwaro. 5 Ben gbɛ̃nsi pìnɔ doke bèmɛ: Ǹton ɔ́ɔ dɔro.
Ǹ gwa, Yuda bori Músu kɛ̀ dɛ Dauda kpata kɛ̀ pìto pà Kína ũu zĩ̀ blè. Àmbe
eé fɔ̃ à kãɛ'ɔ mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ gogo à takada pì poro. 6 Ben ma Sãnɛ
Bɔ̀rɔ è zɛna kìta pì saɛ kĩikĩi pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi pìnɔ tɛ́. À dɛ
lán wà à kòto kpà bà. À koba vĩ mɛ̀n swɛɛplaa kɔ̃n wɛ́ɛo mɛ̀n swɛɛplaa.
Luda Nini mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ à ń zĩ anduna gu píngianɔon gwe. 7 À gàa à
takada pì sì gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa pì ɔzĩ. 8 Kɛ̀ à takada pì sì, ben pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n
siigɔ̃ɔ pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ pìnɔ kùɛkuɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì aɛ. Aɔ̃
baade mɔrɔ kũna kɔ̃n vura zubɔ kɛ̀ tuaetiti kán à pào. Tuaetiti pì nɛ́ Luda
gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔmɛ. 9 Aɔ̃ lɛ̀ dufu sì wèe bee:
N ka ǹ takada pì sí ǹ kãɛ'ɔ pìnɔ gogo,
zaakɛ wà n dɛ,
n gbɛ̃nɔ bò Ludanɛ kɔ̃n n aruo
bori píngi guu, boriyã píngi guu,
gbɛ̃ píngi guu, bùsu píngi guu.
10 N ń kpá kpatan,
aɔ̃ gɔ̃̀ wa Luda gbã̀gbãrinɔ ũ,
aɔ̃égɔ̃ kí blee tɔɔtɛa.

11 Ben ma malaikanɔ è ligana kìta pìzi kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi pìnɔ
paripari, aɔ̃ parii kà bɔrɔ ũgbangba, weé fɔ̃ wà ń lɛ́ dɔ̃ro. Ma ń kĩi mà,
12 aɔ̃ bè kɔ̃n kòto gbãaao:
Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ wà dɛ̀ kà
wà iko dɔ̃nɛ kɔ̃n auzikio
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo kɔ̃n gbãaao kɔ̃n bɛ̀ɛo,
wà à sáabu kpá, wà à tɔ́ kpá.
13 Ben pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n tɔɔtɛ gĩzĩo kɔ̃n ísiaa guuo píngi,
pɔ́ kɛ̀ kú baama píngìnɔ, má mà aɔ̃ bè:
Wàgɔ̃ bɛ̀ɛ kɔ̃n gbãaao dɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaanɛ
kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo,
wégɔ̃ ń sáabu kpaa,
wàgɔ̃ ń tɔ́ kpaa gurɔ píngi.
14 Pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ bè, aami. Ben gbɛ̃nsi pìnɔ dàɛdaɛ wà dɔnzi kɛ̀nɛ.

6

Kãɛ'ɔgogona

1 Má è Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ káakupɔ gò. Ben má mà pɔ́ bɛ̃ɛ
mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ doke yã ò lán lapatana bà à bè: Ǹ mɔ́! 2 Ben ma sɔ̃ puraa è,
gbɛ̃ kɛ̀ dia sá kũna. Wà kífura kùnɛ, ben à bɔ̀ zɩ̃̀bleri ũ, lɛ à gá zɩ̃̀ ble.

3 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ plaadee gò, má mà pɔ́ bɛ̃ɛ plaadee bè: Ǹ mɔ́! 4 Sɔ̃
pãnde bɔ̀ dɔ, à dɛ tɛ̃ɛ zónzon. Wà gbɛ̃ kɛ̀ dia gbà zɛ́ à aafia sí andunaa, lɛ
gbɛ̃nɔ kɔ̃ dɛdɛ. Wà fɛ̃ɛda ìsi kpàa.

5 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ aagɔ̃dee gò, má mà pɔ́ bɛ̃ɛ aagɔ̃dee bè: Ǹ mɔ́! Ben
ma sɔ̃ siaa è, gbɛ̃ kɛ̀ dia zaka kũna. 6 Ma kĩi mà lán gbɛ̃ntee kòto bà, à bɔ̀ pɔ́
bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ tɛ́ à bè: Ése zaka lɛ́ don gurɔ do zĩ ɔɔ ũ. Gbado zaka lɛ́
aagɔ̃n gurɔ do zĩ ɔɔ ũ. Ǹton tó kù línɔ kɔ̃n geepi línɔ yakaro.

7 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ siigɔ̃dee gò, ma pɔ́ bɛ̃ɛ siigɔ̃dee kòto mà à bè: Ǹ mɔ́!
8 Ben ma sɔ̃ pufau è, gbɛ̃ kɛ̀ dia tɔ́n Gaa, Gɛ̀wãa tɛ́zi. Wà ń gbá zɛ́ aɔ̃gɔ̃ iko
vĩ anduna gbɛ̃nɔ lɛo siigɔ̃deea, aɔ̃ ń dɛdɛ kɔ̃n zɩ̃̀o kɔ̃n dekaao kɔ̃n gagyãao
kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩnɔ.

9 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ sɔɔrodee gò, ma gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ Luda yã ona kɔ̃n
Yesu sèedakɛnao yãnzi gɛ̀wãadeenɔ è tuaetitikpatakii gĩzĩ. 10 Aɔ̃ wii gbãaa
lɛ̀ wà bè: Dii kɛ̀ kú adona yãpurade, bɔrɛn nɛ́ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú tɔɔtɛanɔ ǹ wa dɛna gɛ̃ɛ boḿmaa? 11 Ben wà utagyaba puraa dàda ń
baadenɛ, wà bèńnɛ aɔ̃ mɛna féte ai ń Yesu zɔ̀bleri daaa kɛ̀ weé ń dɛdɛ lán
ń bànɔ lɛ́ gá káo.

12 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ swɛɛdodee gò, má è tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ, ɔfãntɛ̃
sia kũ̀ níginigi lán bisa kɛ̀ wà dà òsin bà, mɔvura tɛ̃a kũ̀ lán aru bà
mámmam. 13 Sɔsɔnɛnɔ bɔ̀ ludambɛ aɔ̃ kwɛ̀ tɔɔtɛ lán zàga'ĩa è líbɛ ísi woro
nà. 14 Ludambɛɛ kɛ̃̀kɔ̃a à kòkokoko lán pɛ̀ bà. Kpiiinɔ kɔ̃n ísia luannɔ
sɔ̃ki kpà píngi. 15 Anduna kínanɔ kɔ̃n kpatablerinɔ kɔ̃n soza gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
auzikideenɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ píngio zɔ̀nɔ ke wɛ̃ɛnɛnɔ ùtɛ gbɛ̀wɛɛnɔn
kɔ̃n gbɛ̀kotoonɔo. 16 Aɔ̃ wiii gɔ̃̀ dɔ:
Kpiiinɔ kɔ̃n gbɛ̀nɔ à dawala,
à wa utɛ gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaanɛ,
à wa sí Sãnɛ Bɔ̀rɔ pɔfɛ̃a.
17 Zaakɛ aɔ̃ pɔfɛ̃pitammagurɔ ìsi kà. Dé bé eé fɔ̃ à bɔn?

7

Sèedakɛna Luda zɔ̀blerinɔa

1 Beee gbɛra ma malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔnɔ è zɛzɛ anduna gooda siigɔ̃ɔnɔa,
aɔ̃ baade a gooda ĩa kũna, lɛ ĩa tón vu tɔɔtɛ ke ísiaa ke lí kearo yãnzi. 2 Ben
ma malaika pãnde è, à bɔ̀ à fɛ̀ɛ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, à Luda Wɛ̃̀ndide sèedakɛbɔ
kũna. À lɛ́ gbãaa zù malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń gbá zɛ́ aɔ̃ tɔɔtɛ kɔ̃n ísiaao
yaka pìnɔzi 3 à bè: Àton tɔɔtɛ ke ísiaa ke línɔ yakaro ai wà sèeda kɛ wa Luda
zɔ̀blerinɔ mì'aɛnɔa. 4 Ben wà gbɛ̃ kɛ̀ wà sèeda pì kɛ̀ḿmanɔ lɛ́ òmɛ, aɔ̃ gɔ̃ɔn
bɔrɔ baswɛɛplaa awɛɛsiigɔ̃mɛ. Aɔ̃ bɔ̀ Isaraili bori píngi guu:
5 Yuda boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Rubɛni boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Gada boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
6 Asa boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Nafatali boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Manase boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
7 Simɛɔ boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Levi boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Isaka boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
8 Zɛbuluni boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Yusufu boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Bɛyãmi boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa.

Bori píngi kakɔ̃ana ludambɛ

9 Beee gbɛra ma gbɛ̃nɔ è paripari, weé fɔ̃ wà ń lɛ́ dɔ̃ro. Aɔ̃ bɔ̀ bùsu píngi
guu, bori píngi guu, gbɛ̃ píngi guu, boriyã píngi guu. Aɔ̃ɔ zɛzɛna kíblekita
kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo aɛ. Aɔ̃ɔ utagyaba puraa dadana, kpakpa lánɔɔ nana ń ɔzĩ.
10 Aɔ̃ɔe wii gbãaa lɛɛ wèe bee:
Mìsina è bɔ wa Luda kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa
kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo kiiamɛ.

11 Malaikanɔɔ zɛzɛna wà lìga kìta kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔzi
ń píngi, ben aɔ̃ kùɛkuɛ kìta pì aɛ wà dɔnzi kɛ̀ Ludanɛ 12 wà bè:
Aami! Wa Luda bé à tɔ́ vĩ kɔ̃n gakuio
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo kɔ̃n sáabuo kɔ̃n bɛ̀ɛo
kɔ̃n ikoo kɔ̃n gbãaao gurɔ píngi. Aami!

13 Ben gbɛ̃nsi pìnɔ doke ma la à bè: Dénɔn gyabapuradari kɛ̀nɔ ũu? Aɔ̃
bɔ̀ mámɛ? 14 Ma bènɛ: Baa, ḿbe ń dɔ̃. Ben à bèmɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ wɛ́ɛtãmma
bíta guunɔmɛ. Aɔ̃ ń utagyaba pìnɔ pìpi Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru guu à pura kṹ.
15 Beee yãnzin aɔ̃ɔ kú Luda kìta aɛzĩzi,
aɔ̃ɔe dɔɔzi a kpɛ́n fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
Gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa pì é a kuta kúńla.
16 Nɔaa ke ímii é ń dɛ zikiro,
ɔfãntɛ̃ é ń lɛ́ro, guu é wãḿmaro,
17 zaakɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ kú kìta pì gura súusu é kɛ ń Dɛ̃̀ri ũ,
eé dɔńnɛ aɛ ai í wɛ̃̀ndide bɔkiia,
Luda é gbasa à ń wɛ́ɛ'i gogońnɛ píngi.

8

Kãɛ'ɔ swɛɛplaade gona

1 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ swɛɛplaadee gò, ludambɛɛ kɛ̀ kítikiti lán minti
baaakuri taka bà. 2 Ben ma malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ zɛzɛna Luda
aɛnɔ è, wà kãkãki kpàḿma mɛ̀n swɛɛplaa.
3 Ben malaika pãnde mɔ̀ à zɛ̀ tuaetitikpatakii kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao
saɛ, à tɛ́sibɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kũna. Wà tuaetiti kpàa bítabita, lɛ à
kakɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ píngi aduakɛnanɔ à kpata, ben à kpàta kíblekita aɛ
tuaetitikpatakii pìa. 4 Ben tuaetiti tɛ́sukpɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔo
fɛ̀ɛ malaika ɔzĩ Luda aɛ. 5 Ben malaika pì tɛ́sibɔ sɛ̀, à tɛ́ sìo tuaetitikpatakiia
à pà, ben à zù tɔɔtɛ. Lou e vĩi, èe pũtãa èe pii, ben tɔɔtɛ nìgãnigã.

Kãkãki mɛ̀n swɛɛplaaanɔ pɛna

6 Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kãkãki mɛ̀n swɛɛplaa kũna pìnɔ à pɛna
soru kɛ̀. 7 À káakudee a kãkãki pɛ̀, ben wà lougbɛ kɔ̃n tɛ́o kakɔ̃ana kɔ̃n aruo
kù tɔɔtɛa. Tɔɔtɛ lɛo aagɔ̃dee tɛ́ kũ̀, línɔ lɛo aagɔ̃dee tɛ́ kũ̀, sɛ̃̀ ísi tɛ́ kũ̀ míɔmiɔ.
8 Malaika plaadee a kãkãki pɛ̀, ben pɔ́ tɛ́dee bɔ̀ à sì ísiaan lán kpii bíta bà.
Ísia lɛo aagɔ̃dee lì aru ũ, 9 ben ísia pɔ́ bɛ̃ɛnɔ lɛo aagɔ̃dee gàga, góro'itɛnɔ lɛo
aagɔ̃dee yàka.
10 Malaika aagɔ̃dee a kãkãki pɛ̀, ben sɔsɔnɛ bíta kɛ̀ èe tɛ́ kũu lán sɛ̃̀tɛ bà bɔ̀
ludambɛ à lɛ̀ɛ à dà swaanɔ kɔ̃n bianɔ lɛo aagɔ̃deela. 11 Sɔsɔnɛ pì tɔ́n Sɛwɛɛ.
Í lɛo aagɔ̃dee lì sɛwɛɛ ũ, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ í pì mìnɔ gàga pari à kyã̀kyã yãnzi.
12 Malaika siigɔ̃dee a kãkãki pɛ̀, ben wà ɔfãntɛ̃ lɛo aagɔ̃dee lɛ̀ kɔ̃n mɔvura
lɛo aagɔ̃deeo kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ lɛo aagɔ̃deeo, lɛ aɔ̃ lɛo aagɔ̃de sia kũ yãnzi. Ben
fãantɛ̃ lɛo aagɔ̃dee gɔ̃̀ gupuraa sai, lɛn à dɛ lɛ gwãavĩ dɔ. 13 Ben ma kúu è èe
vĩaa musumusu. Má mà à wii gbãaa lɛ̀ à bè: Wãiyoo, wãiyoo, wãiyoo gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔ malaika gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ pìnɔ kãkãki'ɔ kɛ̀ eé bɔ yãnzi.

9

1 Malaika sɔɔrodee a kãkãki pɛ̀, ben ma sɔsɔnɛ è à bɔ̀ ludambɛ à lɛ̀ɛ tɔɔtɛ.
Ben wà gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto mɔ̀nɛ kpàa, 2 ben sɔsɔnɛ pì Gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto pì
zɛ́ wɛ̃̀. Tɛ́sukpɛ bɔ̀n lán mɔ̀datɛ bíta tɛ́sukpɛ bà, ben gɛ̀wãa wɛ̀ɛ pì tɛ́sukpɛ
ɔfãntɛ̃ sia kũ̀, guu kɛ̀ sí níginigi. 3 Sutɛ̃nɔ bɔ̀ɛ tɛ́sukpɛ pì guu aɔ̃ dà tɔɔtɛla.
Wà ń gbá gbãaa lán anduna swínɔ gbãaa bà. 4 Wà bèńnɛ aɔ̃ton ĩa da sɛ̃̀aro
ke lá ke lí ke, séde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda sèeda vĩ ń mì'aɛaroonɔ. 5 Wèe ń gba zɛ́
aɔ̃ gbɛ̃nɔ dɛdɛro, mɔde aɔ̃é wãwã kpáńzi ai mɔ sɔɔromɛ. Aɔ̃ wãwãa dɛ lán
swí gbɛ̃pana wãwãa bàmɛ. 6 Gurɔ beeenɔa gbɛ̃nɔ é gaa wɛtɛ, aɔ̃é ero. Ga
nii é ń dɛ, mɔde gaa é bàa lɛ́ńnɛ.
7 Sutɛ̃ pìnɔɔ dɛ lán sɔ̃ kɛ̀ ń sorumi mà kɔ̃n zĩ̀onɔ bà. Aɔ̃ pɔ́ke kukuna lán
vura fùra bà, aɔ̃ uu dɛ lán gbɛ̃ntee uu bà. 8 Aɔ̃ɔ mìkã vĩ gbã̀agbãa lán nɔgbɛ̃
mìkã bà, aɔ̃ɔ swaanɔɔ vĩ lán músu swaa bà. 9 Aɔ̃ kùsɛ dɛ lándɔ̃ aɔ̃ɔ mɔ̀ uta
dadana bà, aɔ̃ dɛ̀bɛ kĩi dɔ lán góro parii kɛ̀ sɔ̃nɔɔ e gáɛɛ zĩ̀ guu kĩi bà. 10 Aɔ̃
vlãa vĩ kɔ̃n kào lán swí pɔ́ bà. Aɔ̃ gbãaa kú ń vlãa pìnɔa, lɛ aɔ̃ ĩa dao gbɛ̃nɔa
ai mɔ sɔɔro. 11 Gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto malaika pìn ń kína ũ. Kɔ̃n Eberu yão à tɔ́n
Abadɔ̃. Kɔ̃n Giriki yão sɔ̃ Apɔliɔ̃. 12 Wãiyoo káakupɔ gɛ̃̀tɛ, mɛ̀n plaaanɔɔ e
mɔɔ à kpɛɛ dɔ.
13 Malaika swɛɛdodee a kãkãki pɛ̀. Ma kòto mà à bɔ̀ Luda aɛ tuaetitik-
patakii kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao koba siigɔ̃ɔnɔ kpa. 14 À bè malaika swɛɛdodee
kɛ̀ kãkãki kũnanɛ: Ǹ malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ yiyina swadaa kɛ̀ wè be
Yuflati saɛnɔ poro. 15 Ben à malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń soru kɛ̀ wɛ̃̀ beeea

mɔ beeea gurɔ beeea gurɔ zaka beee yãnzinɔ pòro, lɛ aɔ̃ gbɛ̃nteenɔ lɛo
aagɔ̃dee dɛdɛ yãnzi. 16 Wà soza sɔ̃deenɔ pari lɛ́ òmɛ, aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn miliɔ̃ wàa
domɛ. 17 Wɛ́ɛgupu'ena pì guu lán ma sɔ̃ pìnɔ kɔ̃n ń dìrinɔ è nàn yɛ̀: Aɔ̃ɔ mɔ̀
utanɔ dadana tɛ̃ɛ lán tɛ́ bà, búgu lán bulu bà, kpà'ikpa'i lán ɔfãntɛ̃gbɔ̃ bà.
Sɔ̃ pìnɔ mì dɛ lán músu mì bà. Tɛ́ kɔ̃n tɛ́sukpɛo kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o e bɔɔ ń lɛ́n.
18 Kisia mɛ̀n aagɔ̃ɔ kɛ̀nɔ, tɛ́ kɔ̃n tɛ́sukpɛo kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃ kɛ̀ èe bɔɔ ń lɛ́ guuo
bé à gbɛ̃nteenɔ lɛo aagɔ̃dee dɛ̀dɛ. 19 Zaakɛ sɔ̃ pìnɔ gbãaa kú ń lɛ́ guu kɔ̃n ń
vlãao dɔ. Aɔ̃ vlãa dɛ lán mlɛ̃̀ bà, aɔ̃ɔ mì vĩ kɛ̀ aɔ̃è ĩa dao gbɛ̃nɔa.

20 Gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe gaga kisia pìnɔ musuroonɔ e nɔ̀sɛ liɛ wà pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀
yãa tòro. Aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe kuɛɛ tãanɔnɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio
kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kɔ̃n gbɛ̀o kɔ̃n lío. Pɔ́ pìnɔ è guu ero, aɔ̃è yã maro, aɔ̃è táa o sɔ̃ro.
21 Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà ń gbɛ̃dɛna tòro ke aɔ̃ pɔ́dammana ke aɔ̃ pãpãkɛna ke aɔ̃
kpãi'ona.

10

Malaikа kɔ̃n takada porona nɛ́ngoo

1 Ben ma malaika gbãade pãnde è, à bɔ̀ ludambɛ èe pitaa. Ludambɛ
luguu ligazi, ludambɛfɛ̃ɛdaa kú à mìla. À uu dɛ lán ɔfãntɛ̃ bà, à gbánɔɔ dɛ
lán tɛ́nɛnɛ bà. 2 À takada nɛ́ngo kɛ̀ porona kũna. À a gbá ɔplaa zɛ̀ ísiaaa, à a
gbá ɔzɛɛ zɛ̀ tɔɔtɛa. 3 À wii gbãaa lɛ̀ lán músu pũtãna bà. Kɛ̀ à wii lɛ̀, lapatana
mɛ̀n swɛɛplaaanɔ yã ò. 4 Kɛ̀ lapatana mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ yã ò lɛ, má yezi
mà kɛ̃ takada guu, ben ma kòto mà, à bɔ̀ ludambɛ à bè: Ǹgɔ̃ yã kɛ̀ lapatana
mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔɔ ò kũna asii guu, ǹton kɛ̃ro. 5 Malaika kɛ̀ má è zɛna ísia
kɔ̃n tɔɔtɛoa pì a ɔplaa sɛ̀ à dɔ̀ musu, 6 ben à sì kɔ̃n Luda kɛ̀ kuu gurɔ píngio
kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n ísiaao kɛ̀ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ń guunɔ píngi à bè: Eé gì kɛ
dɔro. 7 Malaika swɛɛplaade kãkãki pɛ́gurɔɔ zĩ, tó èe mɔɔ pɛ́, Luda pɔyezi
kɛ̀ utɛna é kɛ, lán à à baaru kpà a zɔ̀bleri annabinɔnɛ nà.

8 Ben ma kòto kɛ̀ má mà à bɔ̀ ludambɛɛ pì mà dɔ à bè: Ǹ gá ǹ takada kɛ̀
porona à na malaika kɛ̀ zɛna ísia kɔ̃n tɔɔtɛoa ɔzĩ sí. 9 Ben ma gaa malaika
pì kiia ma bènɛ à takada nɛ́ngo pì kpáma, ben à bèmɛ: Ǹ sí ǹ só. Eégɔ̃ nna
n lɛ́n lán zɔ́ bà, mɔde eé gí n sɔrɔɔzi. 10 Ben ma takada nɛ́ngo pì sì malaika
pì ɔzĩ má sò. À kɛ̀ nna ma lɛ́n lán zɔ́ bà. Kɛ̀ má mɔ̀, à gì ma sɔrɔɔzi. 11 Ben
wà bèmɛ mà annabikɛyã o dɔ maamaa boriinɔ kɔ̃n bùsunɔ kɔ̃n boriyãnɔ
kɔ̃n kínanɔ yã musu.

11

Sèedade gɔ̃ɔn plaaanɔ

1 Ben wà kàba kpàma pɔ́yɔ̃bɔ ũ wà bèmɛ: Ǹ fɛɛ ǹ Luda kpɛ́ yɔ̃ kɔ̃n à
gbãgbãkiio, ǹ dɔnziri kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ naro. 2 Ǹ à ua tó, ǹton yɔ̃ro,
zaakɛ wà kpà boriinɔamɛ. Aɔ̃é kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ Luda wɛ́tɛdaaa ai mɔ baplaa
awɛɛplaa. 3 Mɛ́ ma sèedade gɔ̃ɔn plaaanɔ gba zɛ́ aɔ̃ annabikɛyã o gurɔ wàa
swɛɛdo kɔ̃n baaagɔ̃ɔo pì guu pɔsia utanɔo dadana. 4 Gbɛ̃ pìnɔn kù lí mɛ̀n
plaa kɔ̃n dabu mɛ̀n plaaa kɛ̀ zɛna anduna Dii aɛnɔ ũ. 5 Tó gbɛ̃ e wɛtɛɛ à ĩa
dam̀ma, tɛ́ é bɔ ń lɛ́n à ń ibɛɛ pìnɔ kpáta. Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛtɛɛ à ĩa dam̀ma é ga
lɛ. 6 Aɔ̃ɔ ludambɛ zɛ́ tatana gbãa vĩ, lɛ lou tón ma gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe annabikɛyã
ooro yãnzi. Aɔ̃ í liɛna aru ũ gbãa vĩ dɔ. Aɔ̃é kisia bori sãnda píngi kpá
andunazi gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezia.

7 Tó aɔ̃ ń sèedadekɛna yȁa, nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ è bɔ gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto guu é zȉ
káńyo à zȉ blem̋ma à ń dɛdɛ. 8 Aɔ̃ gɛ̀nɔ égɔ̃ kaɛna wɛ́tɛdaa kɛ̀ wà ń Dii pà
lía zɛ́daa guu. Yáasi guu wè wɛ́tɛdaa pì sísi Sɔdɔmu ke Igipiti. 9 Gbɛ̃ píngi
kɔ̃n bori píngio kɔ̃n boriyã píngio kɔ̃n bùsu píngi gbɛ̃nɔ é ń gɛ̀nɔ gwagwa
ai gurɔ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo, aɔ̃é we wà ń vĩiro. 10 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ é
pɔnnaa kɛ aɔ̃é zĩbaa kɛ aɔ̃é gba dakɔ̃nɛ, kɛ̀ annabi gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ wãwãa
kpàńzi pìnɔ gàga yãnzi. 11 Gurɔ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo pì gbɛra Ludaa tò wesa
wɛ̃ndidee gɛ̃ńgu, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà zɛ̀. Vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń énɔ kȕ maamaa. 12 Ben
annabi pìnɔ kòto gbãaa mà à bɔ̀ ludambɛ à bɛ̀ńnɛ: À fɛɛ à mɔ́ kɛ̀. Gurɔɔ
kɛ̀ aɔ̃ ibɛɛnɔ wɛ́ɛ fĩm̋ma, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà tà musu ludambɛ luguu guu. 13 Zĩ
beeea tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ, wɛ́tɛdaa pì lɛo kuridee gbòro, ben gɔ̃ɔn bɔrɔ
swɛɛplaaanɔ gàga tɔɔtɛnigãnigãna pì guu. Vĩa gbɛ̃ kpaaanɔ kȕ, ben aɔ̃ bɛ̀ɛ
lì Luda Musudenɛ. 14 Wãiyoo plaadee gɛ̃tɛ, à aagɔ̃dee e kaa sa.

Kãkãki swɛɛplaade pɛna

15 Malaika swɛɛplaadee a kãkãki pɛ̀. Kòto gbãaanɔ bɔ̀ ludambɛ wà bè:
Anduna kpata gɔ̀ wa Dii pɔ́ ũ
kɔ̃n kína kɛ̀ à kào,
eégɔ̃ kí blee gurɔ píngi.
16 Gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛna ń kìtaa Luda aɛ pìnɔ kùɛkuɛ
aɔ̃ dɔnzi kɛ̀nɛ 17 wà bè:
Dii Luda Gbãapingide
kɛ̀ ń kuu yã bensɔ̃ ń kuu ai tia,
wa n sáabu kɛ̀,
zaakɛ n bɔ kɔ̃n n gbãa bítaomɛ,
gbasa n na kíblenaa.
18 Boriinɔ pɔ fɛ̃̀,
ben n pɔfɛ̃ pìtam̋ma.
N yãkpaɛkɛna kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ gurɔɔ kà.
Nɛ́ fĩa bo n zɔ̀bleri annabinɔnɛ
kɔ̃n n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛnnɛɛnɔ,
nɛ́ féte gbɛ̃nsi,
nɛ́ andunadɛrinɔ dɛdɛ.
19 Ben wà Luda kpɛ́ kɛ̀ kú musu wɛ̃̀, ben wà Luda bà kuunańyo àkpati è à
guu. Lou e pii, èe vĩi, èe pũtãa. Tɔɔtɛ nìgãnigã, lougbɛ pãsĩ kwɛ̀.

12

Nɔgbɛ̃ kɔ̃n kwã̀ ìsio

1 Ben ma wɛ́ɛ sì sèeda bíta bɔnsaɛlɛ ludambɛ. Nɔgbɛ̃ kee ɔfãntɛ̃ yina bisa
ũ, mɔvura kú à gbá gĩzĩ, à sɔsɔnɛ mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔ kuna kífura ũ. 2 À
nɔ̀sina, ben nɔ̀wãwãa fɛɛa, èe nɛ́'iwãwã wii lɛɛ. 3 Ben ma wɛ́ɛ sì pɔ́ pãndelɛ
ludambɛ sèeda ũ. Kwã ìsi tɛ̃a zónzon kú gwe, à mì mɛ̀n swɛɛplaa, à koba
mɛ̀n kuri. À kífura mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kukuna. 4 À sɔsɔnɛnɔ lɛo aagɔ̃dee
wòro ludambɛ kɔ̃n a vlãao à kwɛ̀ɛ tɔɔtɛ, ben à mɔ̀ à zɛ̀ nɔgbɛ̃ kɛ̀ yezi à nɛ́ ii
pì aɛ, lɛ à e à nɛ́ kɛ̀ eé ii pì só yãnzi. 5 Ben nɔgbɛ̃ pì nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ eé kí ble bori
píngia kɔ̃n mɔ̀ gòo ì. Ben wà nɛ́ pì sɛ̀ wà tào Luda kɔ̃n a kìtao kiia. 6 Nɔgbɛ̃
pì bàa lɛ̀ à tà sɛ̃̀n, guu kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛnɛ, lɛ wà à gwa gurɔ wàa swɛɛdo kɔ̃n
baaagɔ̃ɔo guu.

7 Ben zɪ̀ fɛ̀ɛ ludambɛ, Mikaɛli kɔ̃n a malaikanɔ zɪ̀ kà kɔ̃n kwã pìo, kwã
kɔ̃n a ìbanɔ zɪ̀ kàńyo. 8 Ben aɔ̃ gbãaa kɛ̀sã, aɔ̃ɔe vɛ̃ɛkii e ludambɛ dɔro. 9 Wà
pɛ̀ kwã ìsi pìa wà à bɔ̀. Àmbe mlɛ̃̀ zii kɛ̀ wè be Ibilisi ke Setãn, anduna píngi
sɑ̃̀sɑ̃ri ũ. Wà à bɔ̀ wà zù tɔɔtɛ kɔ̃n a ìbanɔ lɛdo. 10 Ben ma kòto gbãaa mà
ludambɛ à bè:
Wa Luda zɪ̀ blè sa,
à gbãa kɔ̃n à kpatao bɔ̀ gupuraaa,
à iko kpà kí kɛ̀ à kàa.
Zaakɛ wà pɛ̀ yãdimmaria wà à bɔ̀.
Àmbe ègɔ̃ wa gbɛ̃nɔ yakaa wa Ludanɛ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
11 Wa gbɛ̃nɔ zɪ̀ blèa kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gbãaao
kɔ̃n ń sèedadekɛyãó.
Aɔ̃ gì ń wɛ̃̀ndizi ai aɔ̃ gàa gào.
12 Beee yãnzi amɔa kɛ̀ á kú ludambɛɛnɔ à pɔnnaa kɛ.
Wãiyoo tɔɔtɛ kɔ̃n ísiaao,
zaakɛ Ibilisi pìtaawa kɔ̃n pɔfɛ̃ bítaomɛ,
kɛ̀ à dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ gɔ̃̀are kpáaro yãnzi.
13 Kɛ̀ kwã è wà a zu tɔɔtɛa, ben à pɛ̀ɛ nɔgbɛ̃ kɛ̀ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì pìzi. 14 Ben wà
kúu bíta dɛ̀bɛ mɛ̀n plaaa kpà nɔgbɛ̃ pìa, lɛ à vĩa à kɛ zɑ̃̀ kɔ̃n mlɛ̃̀ pìo, à tá guu
kɛ̀ wà kɛ̀kɛnɛ sɛ̃̀n, lɛ wà à gwa gwe wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo. 15 Mlɛ̃̀ pì í pìsi
nɔgbɛ̃ pì kpɛɛ lán swaa bà, lɛ ísɔ̃ e à à sɛ́, 16 ben tɔɔtɛ nɔgbɛ̃ pì mì sì, à a lɛ́ wɛ̃̀
à í kɛ̀ bɔ̀ kwã lɛ́n pì mì. 17 Ben kwã pì fɛ̃̀ nɔgbɛ̃ pìzi, à gàa zɪ̀ ká kɔ̃n à borii kɛ̀
aɔ̃ gɔ̃̀nɔ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda yã kɛ̀ Yesu à sèeda kɛ̀ kũnanɔ. 18 Kwã pì zɛna ísia
lɛ́a.

13

Nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n plaaanɔ

1 Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ è èe bɔɔ ísiaa pì guu, à mì mɛ̀n swɛɛplaa à koba mɛ̀n
kuri. Koba mɛ̀n kuri pìnɔ kífura kukuna. Dɔkɛna kɔ̃n Ludao tɔ́ kɛ̃na à mì
pìnɔa. 2 Nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ má è pì bɔ̀ lán gbèka bà, à ɔɔ pãsĩ maamaa. À lɛ́ dɛ lán
músu lɛ́ bà. Kwã a gbãaa kpàa kɔ̃n a kíblekitao kɔ̃n a iko bítao. 3 À mì pìnɔ
doke dɛ lán wà à kari kɛ̀ ai à kà gana bà, ben à bɔ̀ pì yɑ̃̀a. À yã bɔ̀ anduna
gbɛ̃ píngi saɛ, ben aɔ̃ tɛ̀zi. 4 Ben aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ kwã pìnɛ, kɛ̀ à a iko kpà nɔ̀bɔ
pãsĩ pìa yãnzi. Aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ dɔ aɔ̃ bè: Dé bé à kà nɔ̀bɔ pãsĩ pì
ũu? Dé bé eé fɔ̃ à zɪ̀ káo?
5 Wà wada yã'ona lɛ́ kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìa à Luda tɔ́ zaaa síо, ben wà à gbà zɛ́
à iko kɛ ai mɔ baplaa awɛɛplaa. 6 Ben à nà dɔkɛnaa kɔ̃n Ludao à à tɔ́ zaaa
sì kɔ̃n à kúkiio kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú gweenɔ. 7 Wà à gbà zɛ́ à zɪ̀ ká kɔ̃n Luda
gbɛ̃nɔ à zɪ̀ bleḿma. Wà à gbà zɛ́ dɔ àgɔ̃ iko vĩ bori píngia kɔ̃n gbɛ̃ píngio kɔ̃n
boriyã píngio kɔ̃n bùsu píngio. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú tɔɔtɛnɔ é dɔnzi kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ
pìnɛ ń píngi, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadanloonɔ. Takada pì nɛ́ Sãnɛ Bɔ̀rɔ
kɛ̀ wà dɛ̀ lɛ Ludaa kpɛ́ à anduna káɛ pɔ́mɛ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ wà à kũ zɪ̀zɔ ũu weé à kũmɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ wà à dɛ fɛ̃ɛdaao fɛ̃ɛdaan weé à dɛo.
Beee e oo Luda gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃ mɛna vĩ, aɔ̃gɔ̃ náanɛ vĩ.
11 Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ pãnde è èe bɔɔ tɔɔtɛn. À koba vĩ mɛ̀n plaa lán sãnɛ
bɔ̀rɔ pɔ́ bà, mɔde à yã ò lán kwã bàmɛ. 12 À nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì iko píngi
kɛ̀ à wáa. À tò tɔɔtɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ dɔnzi kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ kɛ̀ wà

à kari kɛ̀ ai à kà gana à bɔ̀ yã̀a pìnɛ. 13 À dabuyã bítanɔ kɛ̀, baa se à tò tɛ́ bɔ̀
ludambɛ à lɛ̀ɛ tɔɔtɛa gbɛ̃nɔ wáa. 14 À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ sã̀sã kɔ̃n dabuyã
kɛ̀ wà à gbà zɛ́ à kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káaku pì wáanɔ. À bèńnɛ aɔ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ wà à
kari kɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, ben à kpɛ́ bɛ̃ɛ taka kɛ. 15 Wà à gbà zɛ́ à wɛ̃̀ndi kpà nɔ̀bɔ
pãsĩ taka pìa, ben nɔ̀bɔ pãsĩ taka pì yã ò à tò wà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì dɔnzi kɛnɛzinɔ
dɛ̀dɛ. 16 À tò wà sèeda kɛ̀ ń baade píngi ɔplaaa ke ń mì'aɛ, nɛ́ féte gbɛ̃nsi,
auzikideenɔ kɔ̃n takaasideenɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pì
tɔ́ sèeda vĩro kesɔ̃ à tɔ́ lamba, adee é fɔ̃ à pɔ́ yá kesɔ̃ à lúro. 18 Ɔ̃ndɔ̃yãn yɛ̀.
Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩ, à nɔ̀bɔ pãsĩ pì lamba dɔdɔ, zaakɛ gbɛ̃ntee tɔ́ lambamɛ. À
lamba nɛ́ wàa aagɔ̃ kɔ̃n baaagɔ̃ awɛɛswɛɛdomɛ. (666)

14

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń bónɔ

1 Ben ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì è zɛna Zayɔn kpiiia. Gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa swɛɛplaa
awɛɛaagɔ̃ɔ kúo. À tɔ́ kɔ̃n à De tɔ́o kɛ̃na ń mì'aɛnɔa. 2 Ma kĩi mà à bɔ̀ ludambɛ
lán ísɔ̃kana kĩi bà, lán lapatana gbãaa bà. Kĩi kɛ̀ má mà pì dɛ lán mɔrɔlɛrinɔ
mɔrɔ'ɔ bà. 3 Gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa swɛɛplaa awɛɛsiigɔ̃ɔ pìnɔɔ e lɛ̀ dufu sii kìta kɔ̃n
pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ aɛ. Gbɛ̃kee e fɔ̃ à lɛ̀ pì dàdaro, sé gbɛ̃ kɛ̀ wà
ń bó anduna guu pìnɔ. 4 Aɔ̃mbe gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gbãsĩ kɛ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔroonɔ ũ,
kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu lɛzi. Aɔ̃ègɔ̃ tɛ́ Sãnɛ Bɔ̀rɔzi guu kɛ̀ è gán píngi. Wà ń bó gbɛ̃ káakunɔ
ũ Ludanɛ kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ pìo. 5 Wèe ma ziki kɛ̀ aɔ̃ ɛgɛɛ tòro, aɔ̃ɔ taari vĩro.

Yãkpaɛkɛgurɔ baarukpana

6 Ben ma malaika pãnde è èe vĩaa musumusu. À baaru nnaa kɛ̀ kuu gurɔ
píngi kũna lɛ à kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔnɛ, bùsu píngi, bori píngi, boriyã
píngi kɔ̃n gbɛ̃ píngio. 7 À ò gbãngbãn à bè: À vĩa kɛ Ludanɛ à bɛ̀ɛ línɛ, zaakɛ
à yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbɛ̃nɔo gurɔɔ kà. À dɔnzi kɛ Luda kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n
ísiaao kɔ̃n bianɔ kɛ̀nɛ.
8 Malaika plaadee tɛ́ à kpɛɛ à bè: Babilɔnu gbòro! Wɛ́tɛda bíta pì gbòro!
À tò bori píngi a pãpãkɛna wɛ̃ɛ kɛ̀ è mɔ́ Luda pɔfɛ̃o mì.
9 Malaika aagɔ̃dee tɛ́ ń kpɛɛ, à ò gbãngbãn à bè: Tó gbɛ̃ dɔnzi kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ
pìnɛ kɔ̃n à takao à à sèeda sì a mì'aɛa kesɔ̃ a ɔɔ, 10 àmbe eé Luda pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ɛ kɛ̀
wà kà à pɔfɛ̃ togoon atɛ̃ɛ mi, eé wãwãa ma tɛ́ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o guu zaa Luda
malaikanɔ kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo aɛzĩ. 11 Aɔ̃ wɛ́ɛtãmma tɛ́sukpɛ égɔ̃ dɔ gurɔ píngi.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ kɔ̃n à takao aɔ̃ à tɔ́ sèeda kɛ̀nɔ ĩampana vĩro
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. 12 Beee e oo Luda gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃ mɛna vĩ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã
kɛ̀ à dìɛnɔ kũna aɔ̃ɔe Yesu náanɛ kɛɛnɔ.
13 Ben ma kòto mà à bɔ̀ ludambɛ à bè: Ǹ kɛ̀kii kɛ̃. Aubarikadenɔn gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃é ga Dii guu zaa tiaanɔ ũ. Luda Nini bè: Lɛmɛ! Aɔ̃é kámma bo kɔ̃n ń zĩio,
zaakɛ aɔ̃ maakɛna gbɛ̀ tɛ́ńzi.

Tɔɔtɛ pɔ́nɔ kɛ̃kɛ̃na

14 Ben ma ludambɛ lugu puraa è, pɔ́kee vɛ̃ɛa lán gbɛ̃ntee bà. À vura fùra
kuna, à konto lɛ́nna kũna. 15 Ben malaika pãnde bɔ̀ Luda kpɛ́n à lɛ́ gbãaa
zù gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna ludambɛ luguuazi à bè: Ǹ konto ká pɔ́zi ǹ kɛ̃, zaakɛ tɔɔtɛ
pɔ́nɔ mà, à kà kɛ̃na. 16 Ben gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna ludambɛ luguua a konto màɛ tɔɔtɛ
à tɔɔtɛ pɔ́nɔ kɛ̃̀kɛ̃.
17 Malaika pãnde bɔ̀ musu Luda kpɛ́n, à konto lɛ́nna kũna dɔ. 18 Ben
malaika pãnde kɛ̀ tɛ́ iko vĩi bɔ̀ sa'okiia. À lɛ́ gbãaa zù gbɛ̃ kɛ̀ konto lɛ́ nna

kũna pìzi à bè: Ǹ n konto lɛ́nnaa ká geepi kɔ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔzi ǹ zɔ̃zɔ̃,
zaakɛ à bɛɛ mà. [19] Ben malaika pì a konto màɛ tɔɔtɛ à geepi kɔ̀nɔ zɔ̃̀zɔ̃ à kà
geepi'ifɛ̃ki bíta kɛ̀ dɛ Luda pɔfɛ̃pitabɔ ũu guu. [20] Wà kɛ̀sɛ pɛ̀ɛpɛɛ geepi kɔ̀
pìnɔa wɛ́tɛ kpɛɛ, ben aru bɔ̀ɛ geepi'ifɛ̃kii guu à dàgula ai kiloo wàa do kpɛ́
basɔɔro, à lezĩ kà sɔ̃ aizi lɛ́n.

15

Kisia zãade mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kpánzina

[1] Ben ma sèeda pãnde è ludambɛ, à bíta à bɔ̀ ma saɛ. Malaika gɔ̃ɔn
swɛɛplaaanɔɔ kisia zãade mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kũna. Beeen Luda é a
pɔfɛ̃pitammana mì dɛo.

[2] Ben ma pɔ́ke è lán sɛ̀bɛ bà, à dɛ lán dígi bà kakɔ̃ana kɔ̃n tɛ́o. Ma gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ zɪ̃̀ blè nɔ̀bɔ pãsĩ pìa kɔ̃n à takao kɔ̃n à tɔ́ lambaonɔ è zɛna sɛ̀bɛ kɛ̀ dɛ lán
dígi bà pì saɛ, aɔ̃ mɔrɔ kɛ̀ Ludaa kpàḿmanɔ kũkũna. [3] Aɔ̃ɔe Luda zɔ̀bleri
Musa lɛ̀ sii kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ lɛ̀o wà bè:

Dii Luda Gbãapingide,
n yãkɛnanɔ bíta, aɔ̃ bɔ̀ wa saɛ.
Bori píngi Kína,
nɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a kɔ̃n yãpuraao.
[4] Dii, dé bé à n vĩa vĩroo?
Dé bé eé gí n tɔ́ kpázii?
Zaakɛ n mɛ̀n do, ḿbe ń kú adona.
Bori píngi é mɔ́ dɔnzi kɛnnɛ,
zaakɛ n maakɛnanɔ bɔ̀ gupuraaa.

[5] Beee gbɛra ma Luda kpɛ́ è wɛ̃na musu, àmbe bisakutaa kɛ̀ à doka kún
ũ. [6] Ben malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kisia mɛ̀n swɛɛplaa kũnanɔ bɔ̀ɛ kpɛ́
pì guu. Aɔ̃ táaru bisa pura fénfen kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ kùńla, vura asaa dɔdɔ ń kùsɛa.
[7] Ben pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔ doke vura zubɔ kpà malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ
baadea, Luda kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngi pɔfɛ̃ kán à pà. [8] Luda gakui kɔ̃n a
gbãaao tɛ́sukpɛ kpɛ́ pì pà. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à gɛ̃nlo ai malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa
kisia mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ gàa à mì dɛ̀o.

16

Luda pɔfɛ̃ pitana andunazi

[1] Ben ma kòto gbãaa mà bɔna Luda kpɛ́n, à bè malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa
pìnɔnɛ: À gá à Luda pɔfɛ̃ kɛ̀ kú zubɔ mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ guu ɛɛ andunaa.
[2] À káakudee gàa à a zubɔ ɛ̀ɛ andunaa. Ben bɔ̀gĩi zaa pãsĩnɔ bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi kɛ à takanɛnɔa.

[3] À plaadee a zubɔ ɛ̀ɛ ísiaaa. Ben ísia'i gɔ̃̀ lán gɛ̀ aru bà, pɔ́ bɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à
guunɔ gàga píngi.

[4] À aagɔ̃dee a zubɔ ɛ̀ɛ swaanɔ kɔ̃n bianɔa, ben í pìnɔ lì aru ũ. [5] Ben má
mà malaika kɛ̀ í iko vĩi bè:

Kuadonade, mmɔn kɛ̀ ń kuu yãa,
bensɔ̃ ń kuu kɔ̃n a tiaao,
n yãkpaɛ kɛ̀ńyo a zɛ́amɛ.
[6] Aɔ̃ n gbɛ̃nɔ kɔ̃n n annabinɔ aru kwɛ̀ɛ,
ben n aru kpàḿma aɔ̃ɔ mì.
À kɔ̃ sìńyo lɛ.
[7] Ben ma kòto mà bɔna sa'okiia à bè:
Lɛmɛ, Dii Luda Gbãapingide,

n yãkpaɛ kɛ̀ńyo a zɛ́amɛ,
bensɔ̃ ń yãpuraa vĩ.
8 À siigɔ̃dee a zubɔ ɛ̀ɛ ɔfãntɛ̃a, à tò à tɛ́ gbɛ̃nteenɔ kpàta. 9 À puusu gbãaa
ń pá, ben aɔ̃ Luda kɛ̀ kisia beeenɔ iko vĩ tɔ́ zaaa sì. Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà bɛ̀ɛ
línɛro.
10 À sɔɔrodee a zubɔ ɛ̀ɛ nɔ̀bɔ pãsĩ kíblekitaa, ben gusiaa dà à kpatala.
Gbɛ̃nɔɔ e ń lɛ́ yãakɔ̃tɛ wãwãa guu, 11 ben aɔ̃ Luda Musude tɔ́ zaaa sì aɔ̃
wãwã kɔ̃n ń bɔ̀gĩio yãnzi. Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà kpɛɛ lì ń yãkɛnanɔnɛro.
12 À swɛɛdodee a zubɔ ɛ̀ɛ swadaa kɛ̀ wè be Yuflatia, ben swaa pì í
bàba, ben zɛ́ bɔ̀ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kínanɔnɛ. 13 Ben ma zĩnnɔ è mɛ̀n aagɔ̃
lán blɔ̀nɔ bà aɔ̃ɔe bɔɔ kwã kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩo kɔ̃n annabi ɛgɛɛo lɛ́n. 14 Zĩn
dabuyãkɛrinɔmɛ. Aɔ̃ɔe gaa anduna píngi kínanɔ kiia, lɛ wà ń kakɔ̃a aɔ̃ zɩ̃̀
ká Luda Gbãapingide gurɔ bíta zĩ yãnzi. 15 À ma! Mɛ́ mɔ́ lán kpãi bàmɛ.
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔɔ ũ, à a pɔ́kãsãanɔ dana, lɛ àton bɔ bũu wà
à bũukɛɛ ero yãnzi. 16 Ben zĩn pìnɔ kína pìnɔ kàkɔ̃a guu kɛ̀ wè be kɔ̃n Eberu
yão Amagɛdɔ̃.
17 À swɛɛplaadee a zubɔ ɛ̀ɛ ĩaa. Ben kòto gbãaa bɔ̀ kìta kiia Luda kpɛ́n à
bè: À kɛ̀n gwe. 18 Lou e pii, èe vĩi èe pũtãa. Tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ. Zaa lán
wà gbɛ̃ntee kàɛ tɔɔtɛ nà, à taka borii e kɛ zikiro, à pãsĩ kɛ̀ bíta. 19 Wɛ́tɛda
tɔ́dee kpàatɛkɔ̃rɛ lɛo aagɔ̃, ben bori píngi wɛ́tɛdaanɔ gbòro. Wɛ́tɛda tɔ́de
Babilɔnu yã dɔ̀ Ludan, ben à a pɔfɛ̃ pãsĩ wɛ̃ togoo kpàa à mì. 20 Ísia luannɔ
gɛ̃̀ zɛ́la píngi, wèe wɛ́ɛ si kpiiinɔlɛ dɔro. 21 Lougbɛ bítanɔ bɔ̀ ludambɛ, aɔ̃ kà
kiloo baplaa. Aɔ̃ sìsi gbɛ̃nteenɔa, ben aɔ̃ Luda tɔ́ zaaa sì lougbɛ kisiadee pì
yãnzi, zaakɛ kisia pì pãsĩ maamaa.

17

Kaarua kɛ̀ di nɔ̀bɔ pãsĩa

1 Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ zubɔ mɛ̀n swɛɛplaa kũna pìnɔ doke
bèmɛ: Ǹ mɔ́ mà yã kɛ̀ eé wí kaarua tɔ́dee kɛ̀ vɛ̃ɛna swaa pariinɔa ɔdɔannɛ.
2 Anduna kínanɔ pãpãa kɛ̀o, anduna gbɛ̃nɔ à pãpãkɛna wɛ̃ɛ mì wà kɛ̃̀.
3 Luda Nini mɔnama guu malaika pì gàamao gbáan. Ben ma nɔgbɛ̃ ke è
dina nɔ̀bɔ pãsĩ tɛ̃aaa. Dɔkɛna kɔ̃n Ludao tɔ́nɔ fĩfĩa, à mì mɛ̀n swɛɛplaa,
à koba mɛ̀n kuri. 4 Nɔgbɛ̃ pì bisa gaarura'ide kɔ̃n à wɛ́ɛ tɛ̃adeeo yina, à
zãblebɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ dana kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n òsonɔ. À vura
togo kũna, tɛ̃̀ pɔ́nɔ kɔ̃n à pãpãkɛna gbãsĩnɔ kán à pà. 5 Wà tɔ́ asiidee kɛ̃̀ à
mì'aɛa wà bè:

Wɛ́tɛda tɔ́de Babilɔnu,
kaaruanɔ kɔ̃n anduna tɛ̃̀ pɔ́nɔ da.

6 Má è nɔgbɛ̃ pì Luda gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ Yesu sèedakɛna yãnzinɔ aru mì à kɛ̃̀
èe à dɛɛ.
Kɛ̀ ma à è, à yã bɔ̀ ma saɛ maamaa. 7 Ben malaika pì ma la à bè: Bɔ́yãnzin
à yã bɔ̀ n saɛzi? Mɛ́ nɔgbɛ̃ pì asii onnɛ kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ à à sɛna asiio, kɛ̀
à mì mɛ̀n swɛɛplaa à koba mɛ̀n kuri pì. 8 Nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ ń è pì kuu yã, ben
à kuu tia dɔro, bensɔ̃ eé bɔ gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto guu à mì pɛ́ kaatɛnaa. Gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛa, kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadan zaa anduna daɛgurɔɔaroonɔ, tó aɔ̃
nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ kuu yã, ben à kuu tia dɔro, mɔde eé ɛara à mɔ́ pì è, à yã é bɔ
ń saɛ. 9 Laasuudee kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ yãn yɛ̀. Mì mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ nɛ́ sɩ̃̀sĩ mɛ̀n
swɛɛplaaa kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì vɛ̃ɛnaanɔmɛ. Kí gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔmɛ dɔ. 10 Aɔ̃ gɔ̃ɔn

sɔɔroo lɛ̀ɛ, gbɛ̃ doo kuu, gbɛ̃ doo kpɛ́. Tó à mɔ̀, eé gì kɛro. 11 Nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀
kuu yã, ben à kuu tia dɔroo pì nɛ́ kína sɔraagɔ̃deemɛ. Gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ
dokemɛ dɔ. Èe mì pɛɛ kaatɛnaa. 12 Koba mɛ̀n kuri kɛ̀ ń è pìnɔ nɛ́ kí gɔ̃ɔn kuri
kɛ̀ aɔ̃ɔe kpata ble kɔ̀roonɔmɛ. Mɔde aɔ̃é kí ble gurɔ zaka féte guu kɔ̃n nɔ̀bɔ
pãsĩo lɛdo. 13 Aɔ̃ gɔ̃ɔn kuri pìnɔ lɛ́ dɔ̃nkɔ̃mɛ. Aɔ̃é ń gbãa kɔ̃n ń ikoo kpá nɔ̀bɔ
pãsĩ pìa. 14 Aɔ̃é zɪ̃̀ ká kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo, mɔde eé zɪ̃̀ bleḿma, zaakɛ diinɔ Diimɛ,
kínanɔ Kínamɛ. À gbɛ̃ náanɛdee kɛ̀ à ń sísi à ń sɛ́nɔɔ kúo. 15 Ben malaika pì
bèmɛ: Swaa kɛ̀ ń è kaarua vɛ̃ɛnaḿmanɔ nɛ́ gbɛ̃nɔ kɔ̃n pariinɔ kɔ̃n boriinɔ
kɔ̃n boriyãnɔmɛ. 16 Nɔ̀bɔ pãsĩ kɔ̃n koba mɛ̀n kuri kɛ̀ ń è pìnɔ é za kaarua
pìn. Aɔ̃é à kaatɛ aɔ̃ à tó bũu. Aɔ̃é à só aɔ̃é tɛ́ sɔ̃a. 17 Zaakɛ Luda a pɔyezi
dàńnɛ ń swɛ̃̀n aɔ̃ lɛdolɛ kɛmɛ. Aɔ̃é ń kpata kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìa ai Luda yã gá
papao. 18 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ ń è pì nɛ́ wɛ́tɛda tɔ́dee kɛ̀ iko vĩ anduna kínanɔamɛ.

18

Babilɔnu lɛɛna

1 Beee gbɛra ma malaika pãnde è bɔna ludambɛ. À iko bíta vĩ, à gakui
anduna pù. 2 À wii gbãaa lɛ̀ à bè:
Babilɔnu lɛ̀ɛ, wɛ́tɛda tɔ́dee pì lɛ̀ɛ.
À gɔ̃̀ zĩnnɔ kúkii ũ, tãa bori píngi tò ũ,
bãa kɛ̀ wè ń tɛ̃̀ bo wà zańgunɔ bɛɛ ũ.
3 Zaakɛ bori píngi à pãpãkɛna wɛ̃ɛ
kɛ̀ è mɔ́ Luda pɔfɛ̃o mì.
Anduna kínanɔ pãpãa kɛ̀o,
ben anduna laatarinɔ kɛ̀ auzikideenɔ ũ
à nnamana bíta guu.
4 Ben ma kòto pãnde mà bɔna ludambɛ à bè:
À bɔɛ à guu ma gbɛ̃nɔ,
lɛ a ɔɔ tóngɔ̃ kú à durunnɔ guu
yã kɛ̀ weé mɔ́nɛnɔ tón a lero yãnzi.
5 Zaakɛ à durunnɔ gbã̀ à zɔ̃̀ ludambɛɛa,
ben à dàkɛnanɔ dɔ̀ Ludan.
6 À fĩa bonɛ yã kɛ̀ à kɛ̀ńnɛa,
à kɛnɛ à yãkɛnaa lɛo plaa.
À pɔfɛ̃ wɛ̃ kánɛ a togoon
dɛ pɔ́ kɛ̀ à kàńnɛla lɛo plaa.
7 À wãwã kɔ̃n wɛ̃ndaao kpázi,
lán à tɔ́ kɛ̀ nnamana guu lɛ́n nà.
Zaakɛ è be a swɛ̃̀ guu,
kínan a ũ vɛ̃ɛna a kìtaa,
gyaanɔ takaasideen a ũro,
é sósobi kɛ zikiro.
8 Beee yãnzi kisia kɛ̀kiinɔ é à le gurɔ dozi,
gagyã kɔ̃n wɛ̃ndaao kɔ̃n nɔaao.
Tɛ́ bé eé à kpáta,
zaakɛ Dii Luda à yãkpaɛkɛri gbãa.
9 Anduna kína kɛ̀ aɔ̃ pãpãa kɛ̀o aɔ̃ nnaa màonɔ, tó aɔ̃ à tɛ́kũna luguu è,
aɔ̃é ɔ́ɔ dɔ aɔ̃é kpãngeda kɛ. 10 Aɔ̃é zɛ kãa vĩa guu wãwãa kɛ̀ wà kpàzi yãnzi
aɔ̃ be:
Wãiyoo, wãiyoo, wɛ́tɛda bíta!

Wɛ́tɛda ikode Babilɔnu!
Yã mɔ̀ à vɛ̀ɛmma gurɔ do gɔ̃ɔɔ́?
11 Anduna laatarinɔ é ɔ́ɔ dɔ se, aɔ̃é sósobi kɛnɛ, kɛ̀ gbɛ̃ke é ń laa kɛ̀kiinɔ
lúḿma dɔro yãnzi: 12 Vura, kondogi, gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ, òsonɔ, bisa ɔɔdeenɔ,
bisa tɛ̃a kɔ̃n à gaarura'ideenɔ, siliki, lí maa bori píngìnɔ, pɔ́ kɛ̀ wè kɛ kɔ̃n
wesaswaaonɔ kɔ̃n lí bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃nɔ kɔ̃n mɔ̀sinɔ kɔ̃n gbɛ̀ puraanɔ
píngi, 13 lítɛɛ gũ nnannaanɔ, dò pɔ́nɔ, tuaetitinɔ, lí'ɔ gũ nnannaanɔ,
geepiwɛ̃ɛ, nɔ́si, flawa, pɔ́wɛɛnɔ, zùnɔ, sãanɔ, sɔ̃nɔ kɔ̃n ń góronɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n
gbɛ̃ntee wɛ̀ndinɔ. 14 Weé benɛ: Pɔ́ maaa kɛ̀ nɛɛ̀ à ni dɛɛnɔ yã̀amma píngi.
N nnamana kɔ̃n n gakuio pìtingu píngi, nɛ́ e ziki dɔro.
15 Laatari kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀ auzikideenɔ ũ wɛ́tɛdaa pì gãzĩnɔ é zɛ kãa vĩa guu
wãwãa kɛ̀ wà kpàzi yãnzi. Aɔ̃é ɔ́ɔ dɔ wà sósobi kɛ 16 aɔ̃ be:
Wãiyoo, wãiyoo wɛ́tɛda tɔ́de!
À táaru bisa yì yã
kɔ̃n bisa gaarura'ideeo kɔ̃n à wɛ́ɛ tɛ̃adeeo.
À zãblebɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ dà yã
kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n òsonɔ.
17 À auziki píngi kàatɛ gurɔ do gɔ̃ɔ.
Góro'itɛ diinɔ kɔ̃n táa'orinɔ kɔ̃n góro gbɛ̃nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è zĩi kɛ ísiaalaanɔ
é zɛ zã̀azã ń píngi. 18 Tó aɔ̃ wɛ́tɛdaa pì tɛ́kũna luguu è, aɔ̃é wii lɛ́ wà be:
Wɛ́tɛda kee kuu yã kɛ̀ à bíta kà wɛ́tɛdaa kɛ̀kii ũro. 19 Aɔ̃é ɔ́ɔ dɔ aɔ̃é kpãngeda
kɛ, aɔ̃é sósobi kɛ aɔ̃é wii lɛ́ wà be:
Wãiyoo, wãiyoo wɛ́tɛda tɔ́de!
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ góro'itɛ vĩ ísiaalaanɔ píngi
kɛ̀ auzikideenɔ ũ wɛ́tɛdaa pì auziki kɛ̀ dìn sàabu,
ben à gɔ̃̀ bɛzĩ ũ gurɔ do gɔ̃ɔ.
20 À pɔnnaa kɛ à yã musu ludambɛdeenɔ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃n à zĩ̀rinɔ
kɔ̃n à annabinɔ, zaakɛ Luda bé à gɛ̃ɛ bòaare.
21 Ben malaika gbãadee gbɛ̀ kɛ̀ kà wísilɔgbɛ gbɛ̀ntɛ̃ ũu sɛ̀ à zù ísiaa guu à
bè:
Lɛn weé wɛ́tɛda tɔ́de Babilɔnu zun lɛ kɔ̃n gbãaao,
weé wɛ́tɛdaa pì e ziki dɔro.
22 Weé mɔrɔ ke gã̀gã'ɔ
ke kure ke kãkãki'ɔ ma n guu ziki dɔro.
Weé ɔzĩkɛri ke e n guu ziki dɔro.
Weé wísilɔgbɛ kĩi ma n guu ziki dɔro.
23 Weé fitia gupuraa e n guu ziki dɔro.
Weé nɔsɛkĩi ma n guu ziki dɔro.
N laatarinɔ nɛ́ anduna gbɛ̃nsinɔmɛ yã,
n pɔ́ dà bori píngia n ń mì lìɛ.
24 Wà annabinɔ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ aru è à guu kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ anduna
guunɔ ń píngi.

19

Pɔnnakɛna ludambɛ
1 Beee gbɛra ma kòto gbãaa mà ludambɛ lán parii yã'ona bà à bè:
Aleluya!
Wa Luda bé à zĩ̀ blè!
Àmbe gakui kɔ̃n gbãaao vĩ ado,

2 zaakɛ è yãkpaɛ kɛ a zɛ́a kɔ̃n yãpuraaomɛ.
À yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n kaarua tɔ́dee
kɛ̀ anduna yàka kɔ̃n a pãpãkɛnao.
À a zɔ̀blerinɔ dɛdɛna gɛ̃ɛ bòa.
3 Aɔ̃ bè dɔ:
Aleluya!
À tɛ́sukpɛ égɔ̃ dɔ gurɔ píngimɛ.
4 Gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔnɔ kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔ dàɛdaɛ wà dɔnzi
kɛ̀ Luda kɛ̀ vɛ̃ɛna a kìtaanɛ aɔ̃ bè:
Aami! Aleluya!

Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛpɔblee
5 Ben ma kòto mà bɔna kìta pì kiia à bè:
À wa Luda tɔ́ kpá amɔa à zɔ̀blerinɔ a píngi,
amɔa kɛ̀ á à vĩa vĩinɔ nɛ́ féte gbɛ̃nsi.
6 Ben ma kòto mà lán pari yã'ona bà, lán ísɔ̃kana kĩi bà, lán lapatana gbãaa
bà à bè:
Aleluya!
Dii wa Luda Gbãapingide nà kíblenaa.
7 Wà pɔnnaa kɛ wà yáa dɔ wà à tɔ́ kpá,
zaakɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛgurɔɔ kà,
à nɔɔ sorumi mà.
8 Wà táaru bisa pura fénfen kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ kpàa à yi.
Táaru bisa pì nɛ́ Luda gbɛ̃nɔ yãmaaakɛnanɔmɛ.
9 Malaika bèmɛ: Ǹ kɛ̃. Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ wà ń sísi Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì
nɔsɛpɔbleeanɔ ũ. À bèmɛ dɔ: Luda yã yãpuraan gwe. 10 Ma daɛ à aɛzĩ lɛ
mà dɔnzi kɛnɛ, ben à bèmɛ: Ǹ beee tó. Ǹ dɔnzi kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daan
ma ũ kɔ̃n n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu à sèeda kɛ̀ kũnanɔ. Zaakɛ yã kɛ̀ Yesu à sèeda
kɛ̀n annabikɛyã'ona mì ũ.

Kirisi mɔna dina sɔ̃ puraaa
11 Ben ma ludambɛɛ è wɛ̃kɔ̃ana, ben sɔ̃ puraa bɔ̀, gbɛ̃ kɛ̀ dia tɔ́n Náanɛde
Yãpurade. È yãkpaɛ kɛńyo, è zɛ̀ kányo a zɛ́a. 12 À wɛ́ɛ dɛ lán tɛ́vura bà, à
kífura kukuna pari. Tɔ́ ke kɛ̃na à mì'aɛa, gbɛ̃ke tɔ́ pì yáasi dɔ̃ro, séde àpi.
13 À uta kɛ̀ wà dà aru guu dana. À tɔ́n Luda Yã. 14 Ludambɛ zɛ̀kpɛɛnɔɔ
tɛ́zi, aɔ̃ɔ didi sɔ̃ puraanɔa kɔ̃n táaru bisa pura fénfen-o dadana. 15 Fɛ̃ɛda lɛ́
nnaa e bɔɔ à lɛ́n, lɛ à boriinɔ lɛ́o. Eé kí blem̋ma kɔ̃n mɔ̀ gòo eé kɛ̀sɛ pɛ́ɛ geepi
bɛɛnɔa geepi'ifɛ̃kii guu, àmbe Luda Gbãapingide pɔfɛ̃ pãsĩ ũ. 16 Wà tɔ́ kɛ̀kii
kɛ̃ à utaa kɔ̃n à gbádaao:

Kínanɔ Kína, diinɔ Dii.

17 Ben ma malaika è à zɛna ɔfãntɛ̃n. À lɛ́ gbãaa zù bãa kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩaa
musumusunɔzi píngi à bè: À mɔ́ à kakɔ̃a à pɔ́ble bíta kɛ̀ Ludaa kɛ̀aree ble,
18 lɛ à e à kínanɔ gɛ̀ só kɔ̃n soza gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n ń
dìrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ píngio, wɛ̃ɛnɛnɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ, nɛ́ féte gbɛ̃nsi. 19 Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ
è kɔ̃n anduna kínanɔ kɔ̃n ń zɛ̀kpɛɛnɔ, aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a wà zɛ̀ ká kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ di sɔ̃a
pìo kɔ̃n à zɛ̀kpɛɛnɔ. 20 Wà nɔ̀bɔ pãsĩ pì kũ̀ lɛdo kɔ̃n annabi ɛgɛɛ kɛ̀ dabuyãnɔ
kɛ̀ à aɛo. Dabuyã pìnɔn à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ à takanɛnɔ
sɛ̀são. Wà ń zú tɛ́ sɛ̀bɛ kɛ̀ è kũ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o guu bɛ̃ɛ aɔ̃ plaa ń píngi. 21 Gbɛ̃

kɛ̀ di sɔ̃a gbɛ̃ kpaaanɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaa kɛ̀ bɔ̀ à lɛ́ guuo, ben bãanɔ ń gɛ̀nɔ blè
aɔ̃ kȁ píngi.

20

Kirisi kíblena anduna guu wɛ̃̀ wàa sɔɔro

1 Ben ma malaika è bɔna ludambɛ à gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto mɔ̀nɛ kũna kɔ̃n
mɔ̀kyako gbèreo. 2 À kwã kɛ̀ dɛ mlɛ̃̀ zii ũu kɛ̀ wè be Ibilisi ke Setãn kȕ,
ben à mɔ̀ kàa ai wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 3 Malaika pì à zù gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto pì guu, à
gbà tàtaàlɛ à kwado sìkɔ̃rɛa, lɛ àton boriinɔ sãsãro ai wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì gá
papao. Beee gbɛra weé à gbarɛ féte.

4 Ben ma kìtanɔ è kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛnaanɔ. Wà ń gbá zɛ́ aɔ̃ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n
gbɛ̃nɔo. Ma gbɛ̃ kɛ̀ wà ń mì zɔ̃̀ Luda yã kɛ̀ Yesu a sèeda kɛ̀ ona yãnzinɔ è.
Aɔ̃ɔe dɔnzi kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ ke à takanɛro. Aɔ̃ɔe à sèeda kɛ ń mì'aɛ ke ń ɔɔaro. Aɔ̃
fɛ̀ɛ bɔna gaan aɔ̃ kí blè kɔ̃n Kirisio wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 5 Gɛ̀nɔ fɛɛna káakupɔn gwe.
Gɛ̀ kpaaanɔɔ e fɛɛro ai wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì gàa à pàpao. 6 Aubarikadeenɔn
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baka kú gɛ̀nɔ fɛɛna káakupɔ guunɔ ũ, aɔ̃ɔ kú adona. Ga plaade
iko vĩḿmaro. Aɔ̃égɔ̃ dɛ Luda kɔ̃n Kirisio gbȁgbãrinɔ ũmɛ, aɔ̃égɔ̃ kí bleeo ai
wɛ̃̀ wàa sɔɔro.

Setãn zuna tɛ́n

7 Tó wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì pàpa, weé Setãn bɔ wà à gbarɛ. 8 Eé gá borii kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú anduna gooda siigɔ̃ɔanɔ sãsa, Gɔgu kɔ̃n Magɔguo, eé ń kakɔ̃a lɛ aɔ̃ zȉ ká.
Aɔ̃ɔ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà. 9 Aɔ̃ dà andunala aɔ̃ lìga Luda gbɛ̃nɔ bùrazi
kɔ̃n wɛ́tɛdaa kɛ̀ Ludaa yezio, mɔde tɛ́ bɔ̀ ludambɛ à ń kpáta. 10 Wà Ibilisi
kɛ̀ ń sãsã sɛ̀ wà zù tɛ́ sɛ̀bɛ kɛ̀ è kũ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o guu, guu kɛ̀ wà nɔ̀bɔ pãsĩ
kɔ̃n annabi ɛgɛɛo zùn. Aɔ̃égɔ̃ wãwãa kɛɛ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo gurɔ píngi.

Yãkpaɛ zãade kɛna

11 Ben ma kíblekita pura bíta è kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛao. Tɔɔtɛ kɔ̃n musuo gusii
lɛ̀ à aɛ, guu kúńnɛ dɔro. 12 Ben ma gɛ̀wãadeenɔ è, nɛ́ féte gbɛ̃nsi, aɔ̃ɔ zɛna
kìta pì aɛ. Wà takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃, ben wà takada pãnde wɛ̃̀ dɔ wɛ̃̀ndi takada
ũ. Wà yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ aɔ̃ yãkɛnaa lán à kɛ̃na takada pìnɔ guu
nà. 13 Ísiaa gɛ̀wãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a guunɔ kpà. Ga kɔ̃n gɛ̀wãao gɛ̀wãadee kɛ̀
aɔ̃ɔ kú ń guunɔ kpà se. Ben wà yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n baadeo a yãkɛnaa. 14 Wà ga
kɔ̃n gɛ̀wãao zù tɛ́ sɛ̀bɛ guu. Tɛ́ sɛ̀bɛ pì nɛ́ ga plaadeemɛ. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń tɔ́
e wɛ̃̀ndi takada guuroonɔn wà ń zú tɛ́ sɛ̀bɛ pì guu.

21

Tɔɔtɛ dufu kɔ̃n musu dufuo

1 Ben ma tɔɔtɛ dufu kɔ̃n musu dufuo è, zaakɛ tɔɔtɛ káakupɔ kɔ̃n musu
káakupɔo gɛ̃̀tɛ, bensɔ̃ ísiaa kuu dɔro. 2 Ben ma Luda wɛ́tɛda Yerusalɛmu
dufu è bɔna musu Luda kiia èe pitaa. Wà kɛ̀kɛ lán nɔgbɛ̃ kɛ̀ à zãkɛna
sorumi mà bà. 3 Ben ma kòto gbãaa mà bɔna kíblekita kiia à bè: Luda vɛ̃̀ɛ
kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ sa, eégɔ̃ kúńyo, aɔ̃égɔ̃ dɛ à gbɛ̃nɔ ũ. Luda pì égɔ̃ kúńyo a zĩnda
ń Luda ũ. 4 Eé ń wɛ́ɛ'i gogońnɛ píngi. Gaa égɔ̃ kuu dɔro ke sósobi ke ɔ́ɔdɔna
ke wãwãa, zaakɛ yã ziinɔ gɛ̃̀tɛ.

5 Ben gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa bè: Ǹ ma! Mɛ́ɛ pɔ́ píngi kɛɛ dufu. Ben à bèmɛ: Ǹ
kɛ̃, zaakɛ yã kɛ̀nɔ náanɛ vĩ, bensɔ̃ yãpuraamɛ. 6 Ben à bèmɛ: À kɛ̀n gwe.
Mámbe Alafa kɔ̃n Omɛgao ũ, Naana kɔ̃n Mìdɛnao. Gbɛ̃ kɛ̀ ímii e à dɛɛ,

mɛ́ à gba bia í wɛ̀ndidee. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ zɪ̀ blè bé eégɔ̃ pɔ́ kɛ̀nɔ vĩ píngi. Mɛ́gɔ̃
dɛ à Luda ũ, eégɔ̃ dɛ ma nɛ́ ũ. 8 Mɔde vĩadeenɔ kɔ̃n náanɛsaideenɔ kɔ̃n
zaakɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃deenɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔ
kɔ̃n mɔnafikideenɔ píngi, aɔ̃ baka égɔ̃ dɛ tɛ́ sɛ̀bɛ kɛ̀ è kũ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o ũmɛ.
Ga plaadeen gwe.

Yerusalɛmu dufu

9 Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ zubɔ mɛ̀n swɛɛplaa kũna, kisia zãade
mɛ̀n swɛɛplaaa kán à pà pìnɔ doke mɔ̀ à bɛ̀mɛ: Ǹ mɔ́ mà Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ
dufu ɔdɔannɛ. 10 Luda Nini mɔnama guu malaika pì ma sɛ à gàamao kpii
bíta lezĩa. À Luda wɛ́tɛda Yerusalɛmu ɔ̀dɔamɛ bɔna musu Luda kiia, èe
pitaa. 11 Èe tɛ́ kɛɛ kɔ̃n Luda gakuio èe pii lán gbɛ̀ bɛ̀ɛdee bà, lán dayamɔ
bà. 12 À bĩi bíta lezĩ vĩ. À gãnu mɛ̀n kuri awɛɛplaamɛ, malaika gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaanɔɔ zɛzɛnan. Isaraili bori mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔ tɔ́ kɛ̃na gãnu
pìnɔa. 13 Gãnu mɛ̀n aagɔ̃ɔ kú ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, mɛ̀n aagɔ̃ɔ kú gu'igbãroo kpa,
mɛ̀n aagɔ̃ɔ kú sɔɔmɛtɛ kpa, mɛ̀n aagɔ̃ɔ kú ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa. 14 Wà bĩi pì ɛ̃ɛ
dàɛ gbɛ̀ mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔa. Sãnɛ Bɔ̀rɔ zɪ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ tɔ́
kɛ̃na gbɛ̀ pìnɔa.

15 Malaika kɛ̀ èe yã oomɛ pɔ́yɔ̃bɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kũna, lɛ à wɛ́tɛdaa
pì yɔ̃o kɔ̃n à gãnunɔ kɔ̃n à bĩio. 16 Wɛ́tɛdaa pì gooda siigɔ̃mɛ, à gbȁa kɔ̃n à
yàasao sáamɛ. Ben à wɛ́tɛdaa pì yɔ̃̀ kɔ̃n pɔ́yɔ̃bɔ pìo. À gbȁa nɛ́ kiloo wàa kuri
awɛɛplaamɛ. À gbȁa kɔ̃n à yàasao kɔ̃n à lezĩo píngi sáamɛ. 17 À à bĩi yɔ̃̀ dɔ, à
lezĩ gȁsãsuu baswɛɛplaa awɛɛsiigɔ̃. Malaika pì yɔ̃̀ gbɛ̃ntee gȁsãsuu gbȁa
lɛ́mmɛ. 18 Wà bĩi pì kɛ̀ kɔ̃n dayamɔo. Wɛ́tɛdaa pì nɛ́ vuramɛ atɛ̃ɛ wásawasa
lán dígi bà. 19 Wà gbɛ̀ kɛ̀ wà wɛ́tɛdaa pì bĩi dàɛa kɛ̀kɛ kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛde bori
sãnda píngio.
Wà gbɛ̀ káakupɔ kɛ̀kɛ kɔ̃n dayamɔo,
à plaadee kɔ̃n safiao,
à aagɔ̃dee kɔ̃n agatao,
à siigɔ̃dee kɔ̃n ɛmɛradio,
20 à sɔɔrodee kɔ̃n onisio,
à swɛɛdodee kɔ̃n kaanɛliao,
à swɛɛplaadee kɔ̃n kisolitio,
à sɔraagɔ̃dee kɔ̃n bɛrilio,
à kɛ̃ndodee kɔ̃n topazao,
à kuridee kɔ̃n kisopazao,
à kuri awɛɛdodee kɔ̃n yasintio,
à kuri awɛɛplaadee kɔ̃n amɛtisio.
21 Gãnu mɛ̀n kuri awɛɛplaaa pìnɔ nɛ́ ɔ̀so mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔmɛ. Wà ń
píngi kɛ̀ kɔ̃n ɔ̀soo mɛ̀n doodo. Wɛ́tɛdaa pì zɛ́da nɛ́ vuramɛ atɛ̃ɛ, wè guu en
lán dígi bà.

22 Mɛ́ɛ Luda kpɛ́ e wɛ́tɛdaa pì guuro, zaakɛ Dii Luda Gbãapingide
kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔon kpɛ́ pì ũ. 23 Wɛ́tɛdaa pì bà kú kɔ̃n ɔfãntɛ̃ ke mɔvura
gupunaoro. Luda gakui bé è wɛ́tɛdaa pì pu, bensɔ̃ Sãnɛ Bɔ̀rɔ dɛ à fitia ũ.
24 Boriinɔ é táa o à gupuraazi, anduna kínanɔ é gɛ̃n kɔ̃n ń auzikinɔ. 25 À
gãnunɔ égɔ̃ tatana fãantɛ̃ zikiro, gwãavĩ égɔ̃ kú gwe sɔ̃ro. 26 Weé gɛ̃n kɔ̃n
boriinɔ auzikinɔ kɔ̃n ń pɔ́ ɔɔdeenɔ. 27 Mɔde pɔ́ gbãsĩ ke é gɛ̃nlo ke wíyãkɛri
ke mɔnafikidee, séde gbɛ̃ kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ ń tɔ́ kɛ̃ wɛ̀ndi takada guunɔ.

22

1 Ben malaika pì swa'i wɛ̃̀ndidee kɛ̀ èe bɔɔ Luda kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo kìta kiia
ɔ̀dɔamɛ, èe tɛ́ kɛɛ lán gbèdigi bà. 2 Èe bàa lɛɛ wɛ́tɛda zɛ́daa gura súusu.
Lí wɛ̃̀ndide kú à baa kãa kpa kɔ̃n à baa kɛ̀ kpaao, è nɛ́ i wɛ̃̀ do gɛ̃̀n kuri
awɛɛplaa, mɔ kɔ̃n mɔɔo gɛ̃̀n doodo. Lí pì lánɔ nɛ́ boriinɔ aafia'ekiimɛ. 3 Pɔ́
kɛ̀ Luda lɛ́ kɛ̀nɛ ke égɔ̃ kuu dɔro. Luda kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo kìta égɔ̃ kú wɛ́tɛdaa
pì guu, à zɔ̀blerinɔ sɔ̃ é dɔzi. 4 Aɔ̃é à e wɛ́ɛdewɛ, bensɔ̃ à tɔ́ égɔ̃ kú ń mì'aɛa.
5 Gwãavĩ égɔ̃ kuu dɔro, gbɛ̃ke bà égɔ̃ kú kɔ̃n fitia ke ɔfãntɛ̃ gupuraaoro, kɛ̀
Dii Luda é guu puńnɛ yãnzi. Aɔ̃égɔ̃ kí blee ai gurɔ píngi. 6 Ben à bèmɛ: Yã
beeenɔ náanɛ vĩ bensɔ̃ yãpuraamɛ. Dii Luda kɛ̀ è dɔ annabinɔnɛ aɛ bé à a
malaika zĩ̀, lɛ à zɔ̀blerinɔ yã kɛ̀ eé mɔ́ tiaa dɔ̃.

Yesu é mɔ́ tia

7 Ǹ gwa, mɛ́ mɔ́ tia. Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ takada kɛ̀ annabikɛyãnɔ kũna
ũ.
8 Ma Yohana mámbe ma yã beeenɔ mà má è. Kɛ̀ má mà bensɔ̃ má è, ma
kuɛ malaika kɛ̀ yã pìnɔ ɔ̀dɔamɛɛ aɛzĩ mà dɔnzi kɛnɛ. 9 Ben à bèmɛ: Ǹ beee
tó. Ǹ dɔnzi kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daan ma ũ kɔ̃n n annabi gbɛ̃daaanɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ takada kɛ̀ yãnɔ kũnanɔ. 10 Ben à bèmɛ: Ǹton pɔ́ kúɛ takada kɛ̀
annabikɛyãnɔaro, zaakɛ à gurɔɔ kà kĩi. 11 Gbɛ̃ zaaa aĩa kɛ àgɔ̃ à zaaa kɛɛ.
Gbãsĩdee aĩa kɛ àgɔ̃ gbãsĩ. Gbɛ̃ maaa aĩa kɛ àgɔ̃ à maaa kɛɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ kú adona
aĩa kɛ àgɔ̃ kú adona.
12 Ǹ gwa, mɛ́ mɔ́ tia, mɛ́gɔ̃ láada kũna, lɛ mà fĩa boo baadenɛ a yãkɛnaa.
13 Alafa kɔ̃n Omɛgaon ma ũ, Aɛde kɔ̃n Zãadeeo, Naana kɔ̃n Mìdɛnao.
14 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń utagyaba pìpinɔ ũ. Aɔ̃égɔ̃ zɛ́ vĩ aɔ̃ gɛ̃ wɛ́tɛdaa
pì gãnunɔ guu, aɔ̃ lí wɛ̃̀ndide bɛɛ ble. 15 Mɔde lɛwannɔ égɔ̃ kú gwero,
ɛ̃zɛ̃deenɔ kɔ̃n pãpãkɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
ye mɔnafiki yãkɛnazinɔ.
16 Ma Yesu ma a malaika zĩ̀ àgɔ̃ dɛare yã pìnɔ sèedadee ũ sɔsinɔnɛ. Mámbe
Dauda borii ũ, à kpata kɛ̀ pìto pà kína ũ, gudɔna sɔsɔnɛ i nnaa ũ. 17 Luda
Nini kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufuo è be, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kɛ̀ yã pì mà sɔ̃, à be, ǹ mɔ́. Gbɛ̃
kɛ̀ ímii e à dɛɛ, à mɔ́. Gbɛ̃ kɛ̀ ye í wɛ̃̀ndideezi, à sí gbaa ũ.
18 Mɛ́ɛ bee gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ takada kɛ̀ annabikɛyã mànɔnɛ ń píngi, tó gbɛ̃ yãke
kàara à guu, Luda é kisia kɛ̀ à yã kú takada kɛ̀ guunɔ kaara adeenɛ. 19 Tó
gbɛ̃ yãke bɔ̀ takada kɛ̀ guu sɔ̃, Luda é adee baka bɔ a wɛ́tɛdaan kɔ̃n lí
wɛ̃̀ndidee kɛ̀ à yã kú takada kɛ̀ guuo.
20 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ yã pìnɔ sèedadee ũu bè: Yãpuramɛ, mɛ́ mɔ́ tia.
Aami! Dii Yesu, ǹ mɔ́!
21 Dii Yesu gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngi. Aami!

SAAMUNƆ
TAKADA KAAKU

1

Saamu 1-41

Aubarikadee

1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è gbɛ̃ zaaanɔ lɛ́damma maroo ũ,
è kifiinɔ zɛ́ sɛ́ro,
è vɛ̃ɛ kɔ̃n gbɛ̃ faborinɔoro.
2 Dii doka bé è kɛnɛ,
ègɔ̃ laasuu lɛɛa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
3 À dɛ lán lí kɛ̀ wà pɛ̀ swaa saɛ bà,
à lá è kori kũro,
ègɔ̃ nɛ́ ii à gurɔɔa,
yã kɛ̀ è kɛ píngi kaarana vĩ.

4 À dɛ lɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔoro.
Aɔ̃ɔ dɛ lán ése ũkã kɛ̀ ĩa è sɛ́ɛ bà.
5 Gbɛ̃ zaaanɔ é bɔ maa yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩro,
kifiinɔ é zɛ gbɛ̃ maaanɔ saɛro.

6 Dii gbɛ̃ maaanɔ zɛ́ dɔ̃,
gbɛ̃ zaaanɔ zɛ́ sɔ̃ mì pɛ́ kaatɛnaa.

2

Kí kɛ̀ Ludaa kà

1 Bɔ́yãnzin boriinɔɔ e zɔka kaazi?
À kɛ̀ dia wèe lɛ́ pãa kpaakɔ̃sɔ̃ɔ?
2 Anduna kínanɔɔ e zì̃ soru kɛɛ,
kpatablerinɔɔ e kaakɔ̃a Diizi
kɔ̃n Kí kɛ̀ à kào.
3 Aɔ̃ɔe bee: Wà ń mɔ̀kyakoonɔ kɛ̃kɛ̃,
wà ń bà porowa.

4 Dii e ń faboo,
à vɛ̃ɛna musu, èe ń yáa dɔɔ.
5 Èe pataam̋ma kɔ̃n pɔfɛ̃o,
à pɛ̃tɛ̃ è tó vĩa ń kũ.
6 À bè a a Kí kà a kpii Zayɔn musu.

7 Mɛ́ yã kɛ̀ Dii dìɛmɛɛ o kɛ̀ à bè:
Ma Nɛ́n n ũ, gbȁan ma n i.
8 Ǹ wɛ́ɛ kɛma, mɛ́ bori píngi kpámma n pɔ́ ũ,
mɛ́ n gba anduna gooda siigɔ̃ɔ.
9 Nɛ́ kí blem̋ma kɔ̃n mɔ̀ gòo,
nɛ́ ń wíwi lán wè oroo wí nà.

10 Kínanɔ, à lɛ́damma kɛ̀kii ma,
anduna kpatablerinɔ, à ɔ̃ndɔ̃ kũ sa.

11 À dɔ Diizi kɔ̃n vĩao,
à pɔnnaa kɛo kɔ̃n luganao.
12 À lɛ́ pɛ́ à Nɛ́a
lɛ à pɔɔ tón fɛ̃azi à gaga zɛ́nlo,
zaakɛ à pɔɔ è fɛ̃ kãndomɛ.

Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nàzi ũ.

3

Lɛ́zuna Ludazi ibɛɛnɔ yã musu
(2Sa 15:13-17)
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à bàa lɛ̀ a nɛ́ Abusalomunɛ.
1 Dii, ma wɛdɛrinɔɔ kpámɛ fá,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ íbɛtɛ kpàmaonɔɔ pari.
2 Wèe ma yã oo pari,
wèe bee Luda é ma mì síro.

3 Mpi sɔ̃ Dii, nɛɛ̀ ɔ ligamazi sɛngbango ũ,
ma gakuin n ũ, nɛɛ̀ tó ma mì gɔ̃ da'ilana.
4 Mɛɛ̀ wii pɛ́ Diizi,
è wemala zaa a kúkiia kpiii musu.

5 Mɛɛ̀ daɛ mà ii o mà vu,
zaakɛ Diin ma kũna ũ.
6 Gɔ̃ɔn bɔrɔ baaagɔ̃ akurikurinɔɔ e ma wɛɛ kpa sãnda píngia,
mɔde mɛɛ̀ vĩa kɛńnɛro.

7 Ǹ fɛɛ, Dii,
ǹ ma mì sí, ma Luda,
ǹ ma ibɛɛnɔ swãn kɛkɛ,
ǹ gbɛ̃ zaaa pìnɔ swaa ɛ́'ɛ.
8 Dii bé è gbɛ̃ mì sí.
Ǹ aubarika da n gbɛ̃nɔn.

4

Uusiɛ aduakɛna
Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.
1 Tó ma n sisi, ǹ wemala Luda ma zɛnyode,
tó má kú nawɛ̃a guu, ǹ ma gba mɛ̀porokii,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma aduakɛna sí.

2 Gbɛ̃nɔ, é gí àgɔ̃ wí daa ma Luda Gakuidea ai bɔrɛmɛ?
Égɔ̃ ye pɔ́ pãanɔzi àgɔ̃ tɛ́ tãanɔzin yɔ́?
3 Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Dii a gbɛ̃nɔ dìɛ ńdona,
tó ma à sìsi, eé ma yã ma.

4 Tó a pɔ fɛ̀, àton durun kɛro,
à laasuu lɛ́ a daɛbɔ musu à yĩtɛ.

5 À saa kɛ̀ dɛ à oo o,
à Dii náanɛ kɛ.

6 Gbɛ̃ paridee è be: Dé bé eé yã maaa kɛwee?
Ǹ uu werewa, Dii, ǹ aubarika dawagu.
7 Baa tó pɔ́wɛɛ kɔ̃n wɛ̃ɛo diń́zi,
pɔnnaa kɛ̀ ń dàmɛ ma swɛ̃̀n dɛ ń pɔ́la.
8 Mɛɛ̀ daɛ mà ii o nnanna,
zaakɛ Dii, ḿbe nɛɛ̀ tó màgɔ̃ kú ma làakaria.

5

Kɔngɔ aduakɛna
Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n kurepɛnaomɛ.
1 Ǹ swã kpá ma yãzi, Dii,
ǹ làakari dɔ ma m̀bonaa.
2 Ma Kína, ǹ ma wiilɛna ma,
ma Luda, mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma.
3 Dii, nɛɛ̀ ma yã'ona ma gudɔnao,
mɛɛ̀ ma yãnɔ dɔdɔnnɛ kɔngɔ,
ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔnzi.

4 N Luda n tɛ̃̀n à zaaa ũ,
nɛɛ̀gɔ̃ gbɛ̃ zaaao lɛdoro.
5 Ĩadãri è e à zɛ n aɛzĩro,
n za yãzaakɛrinɔn ń píngi.
6 Dii, nɛɛ̀ ɛgɛdeenɔ mì dɛ,
ń ye gbɛ̃dɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃blerinɔ kãziro.

7 Mapi sɔ̃, mɛ́ gɛ̃ n ua n gbɛ̃kɛ bíta yãnzi,
mɛ́ kúɛ mà aɛ dɔ n kpɛ́a mà mì siɛnnɛ.
8 Dii, ǹ ma da zɛ́a n náanɛkɛna yãnzi,
ǹ zɛ́ poromɛ ma wɛdɛrinɔ yãnzi.

9 Zaakɛ aɔ̃ yãke náanɛ vĩro,
aɔ̃ nɔ̀sɛ dɛ lán kãkã bɛɛ bàmɛ,
aɔ̃ kòto dɛ lán mira wɛ̃na bàmɛ,
aɔ̃è lɛ́nnaa kásań́nɛ.
10 Ǹ tó yã vɛ̃ɛḿma Luda,
ǹ tó yã zaaa kɛ̀ aɔ̃e kpákpaanɔ wí ń musu.
Ǹ pɛ́ḿma n aɛzĩ aɔ̃ taari pariinɔ yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ gì n yã mazi.

11 Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ utɛna n kiianɔ yáa dɔ,
aɔ̃gɔ̃ lɛ̀ sii kɔ̃n pɔnnaao gurɔ píngi.
Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yenziinɔla,
lɛ aɔ̃ pɔnnaa kɛ n yã musu.
12 Dii, nɛɛ̀ aubarika da gbɛ̃ maaanɔn,
nɛɛ̀ ligań́zi yenzio lán sɛngbango bà.

6

Faaba wiipɛna Ludazi
Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.
1 Dii, ǹton kpãkɛ̃mazi kɔ̃n pɛ̃tɛ̃oro,

ǹton ma toto kɔ̃n pɔfɛ̃oro.
2 Ǹ ma wɛ̃nda gwa, Dii,
zaakɛ ma ã'ã,
ǹ ma kɛ̃kɔ̃a, Dii,
zaakɛ ma wánɔɔ e wii.
3 Ma pɔɔ yàka búgubugu, Dii,
bɔrɛn nɛ́ dɔmalɛɛ?

4 Ǹ ɛara ǹ ma mì sí, Dii,
ǹ ma faaba kɛ n gbɛ̃kɛ yãnzi.
5 Zaakɛ gɛ̀ é e à n tɔ́ kpáro,
weé n sáabu kpá mira guuro.

6 Ma m̀bona ma kpasa,
ma mìbɔkɔ è ga kɔ̃n wɛ́ɛ'io,
ma daɛbɔ è yĩi kũ ai guu gá dɔo.
7 Ma wɛ́ɛ kakana kɔ̃n pɔsia ɔ́ɔdɔnao,
èe gaa kɛ̀ ma ibɛɛnɔɔ pari yãnzi.

8 À gu ma kiia zaakɛrinɔ,
zaakɛ Dii ma ɔ́ɔdɔna mà.
9 Dii ma wiipɛna mà,
Dii ma aduakɛna sì.
10 Wí é ma ibɛɛnɔ kũ ń píngi aɔ̃ gɔ̃ bídi guu,
aɔ̃é fu kãndo aɔ̃ kpɛɛ li.

7

Ǹ yã nnaa kpáma, Dii!
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda sì Diinɛ Bɛyãmi bori Kusu yã musu.
1 Dii ma Luda, ma nanzi,
ǹ ma mì sí ǹ ma faaba kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɛ̀ɛmaanɔ ɔzĩ.
2 Tó lɛnlo, aɔ̃é ma kɛ gyáigyai
lán músu è kɛńnɛ nàmɛ,
aɔ̃é ma kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛ,
gbɛ̃ke é ma mì síro.

3 Dii ma Luda, tó ma taari ke kɛ̀,
tó ma ɔɔ kú yã zaaan,
4 tó ma à zaaa kɛ̀ ma gbɛ̃daaanɛ,
ke tó ma gbãaa mɔ̀ ma ibɛɛnɛ pã,
5 ǹ tó ma ibɛɛ pì pɛ́ɛma à ma kũ,
à kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛma tɔɔtɛ,
à ma vĩi bùsu'ãatɛ̃n.

6 Ǹ fɛɛ ǹ zɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o, Dii,
ǹ fɛɛ ma ibɛɛnɔzi ń nɔ̀sɛ kpã̀kpã yãnzi.
Ǹ vú, ma Luda,
ǹ yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́a.
7 Ǹ tó gbɛ̃nɔ kakɔ̃anzi,
ǹ kí bleńnɛ zaa musu.
8 Dii, nɛɛ̀ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ.

Dii, ǹ tó yã bɔmao nna ma yãzɛde lɛ́n,
Luda Musude, ǹ yã kɛmɛ ma nɔ̀sɛpura lɛ́n.
9 Luda, ḿbe ń maa,
nɛɛ̀ nɔ̀sɛ kɔ̃n laasuuo kpokɛ.
Ǹ gbɛ̃ zaaanɔ pãsĩkɛna mì dɛ,
ǹ gbɛ̃ maaanɔ gba zɛkii.

10 Luda Musuden ma sɛngbango ũ,
è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ maaanɔ mì sí.
11 Luda è yãkpaɛ kɛ a zɛ́a,
è tó yã gɔ̃ vɛ̃ɛḿma gurɔ píngi.
12 Tó gbɛ̃ e a nɔ̀sɛ liɛro,
Luda è a fɛ̃ɛda lɛ́ kɛ
è a sá kú à kã.
13 È a gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ è gaa iń́nɛnɔ kɛkɛ,
è a kà tɛ́deenɔ kpá sála.

14 Ǹ gwa, yã zaaa è nɔ̀ dɔ gbɛ̃n,
ben è wahaa nɔ̀ sí à nɛ́ i ɛgɛɛ ũ.
15 È wɛ̀ɛ yɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ zã̀azã takutɛɛ ũ,
ben è zu wɛ̀ɛ kɛ̀ à yɔ̃̀ pì guu.
16 À àisi pãsĩ è wí à musu,
à wɛ́ɛtãna gbɛ̃nɔa è wí à mìa.

17 Mɛ́ Dii sáabu kpá a maakɛɛ yãnzi,
mɛ́ Dii Musude tɔ́ bɔ kɔ̃n lɛ̀sinao.

8

Luda gakui yã'ona
Dauda lɛ̀.
1 Dii wa Dii, n tɔ́ bɔna anduna gu píngia,
n gakui bɔna gupuraaa musu.
2 Ń dà nɛ́ fétenɔnɛ kɔ̃n nɛ́kpãntɛ̃nɔ aɔ̃ n sáabu kpá
lɛ n ibɛɛnɔ kɔ̃n n zanguri gɛ̃ɛbommarinɔ yĩtɛ.

3 Kɛ̀ ma n zĩi gwà musu,
mɔvura kɔ̃n sɔsɔnɛ kɛ̀ ń pɛ̀pɛ gweenɔ,
4 ma bè bɔ́n gbɛ̃ntee ũ kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
5 N à kɛ̀ kɛ̃sãna malaikanɔzi féte,
n à kà kín kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo.

6 Ń tò à kí blè pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀nɔa,
ń tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ,
7 sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ píngi,
8 bãanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ísiaannɔo.

9 Dii wa Dii, n tɔ́ bɔna anduna guu píngi.

9

Luda sáabukpana kɛ̀ è yã̀ kɛkɛ gbɛ̃nɔnɛ yã̀nzi
Dauda lɛ̀.
1 Dii, mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
mɛ́ n yã̀bɔnsaɛkɛnanɔ kpàakpa kɛńnɛ.
2 Mɛ́ pɔnnaa kɛ mà ĩa dã n yã musu,
Luda Musude, mɛ́ n tɔ́ kpá kɔ̃n lɛ̀sinao.

3 Ma ibɛɛnɔ è kpɛɛ li,
aɔ̃è lɛɛ wà gaga n aɛ.
4 Zaakɛ n zɛmao n yã nnaa kpàma,
vɛ̃ɛna n tintia n yã gɔ̃̀gɔ̃ a zɛ́a.
5 N kpã̀kɛ̃ boriinɔzi,
n gbɛ̃ zaaanɔ kàatɛ n ń tɔ́ dɛ̀dɛ míɔmiɔ.
6 N mɔ́nzi kɛ̀ è yã̀aroo kpà ma zangurinɔzi,
n ń wɛ́tɛnɔ gbòro, aɔ̃ yã dɔ gbɛ̃ken dɔro.

7 Dii è kí ble gurɔ píngi,
à a kpata dìɛ yã̀kpaɛkɛna yã̀nzi.
8 Eé yã̀kpaɛ kɛ kɔ̃n anduna gbɛ̃nɔ súusu,
eé kí ble boriinɔa a zɛ́a.

9 Diin utɛkii ũ gbɛ̃ kɛ̀ wèe gbã̀aa mɔɔńnɛnɔnɛ,
à dɛńnɛ aafia'ekii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.
10 Dii, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n tɔ́ dɔ̃ɔnɔɔ n náanɛ vĩ,
nɛɛ̀ n kii wɛ̀tɛrinɔ zĩnnaro.

11 À lɛ̀ sí Diinɛ, èe kí blee zaa Zayɔn,
à à yã̀kɛnanɔ kpàakpa kɛ bori píngine.
12 Zaakɛ è gɛ̃ɛ bo gbɛ̃dɛria, yã è sã̀nlo,
è takaasideenɔ wiilɛna yã da.

13 Dii, ǹ gwa lán ma ibɛɛnɔɔ e ĩa daama nà,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma bɔ gaa lɛ́zĩ,
14 lɛ mà n tɔ́ kpá Zayɔn bĩilɛa,
mà pɔnnaa kɛ kɛ̀ n ma mì sì yã̀nzi.
15 Boriinɔ sì wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yɔ̃̀n,
aɔ̃ gbá zù bà kɛ̀ aɔ̃ɔ kpàkpa guu.
16 Wà Dii dɔ̃ kɔ̃n yã̀kpaɛkɛna a zɛ́ao,
è tó gbɛ̃ zaaa yã̀kɛna wí à musu.

17 Gbɛ̃ zaaanɔ è tá gɛ̀wã̀an,
borii kɛ̀ aɔ̃è Luda yã daroo pìnɔ.
18 Wɛ̃ndadeenɔ yã é sã̀n zikiro,
takaasidee sɔ̃ wɛ́ɛdɔzina yã̀ana vĩro.

19 Ǹ fɛɛ Dii, ǹton tó gbɛ̃ntee n gã̀ fĩro,
ǹ bori píngi kakɔ̃a ǹ yã̀kpaɛ kɛńyo.
20 Dii, ǹ tó vĩa boriinɔ kũ,
lɛ aɔ̃ e wà dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔn ń ũ.

10

Wɛ́ɛkɛna Ludaa à yãkpaɛ kɛ gbɛ̃nteenɔnɛ

1 Dii, bɔ́yãnzi ń zɛna zȁazãzi?
À kɛ̀ dia nɛɛ̀ n zĩnda utɛ nawɛ̃akɛgurɔ?

2 Gbɛ̃ zaaa è gbãasaidee wɛtɛ à dɛ wadakɛɛ guu,
è mɔnafiki kɛnɛ à à kũ.
3 Gbɛ̃ zaaa è a pɔ́nidɛnanɔ ĩa dã,
è sãnkarade sáabu kpá è Dii tɔ́ zaaa sí.
4 Gbɛ̃ zaaa wada bé à tò è Dii kii wɛtɛro,
à Luda laasuu vĩro.
5 Yã kɛ̀ è kɛ píngi è bɔnɛ maamɛ,
è a zĩnda kaara, è n doka daro,
è lɛ́zukii kɛ a ibɛɛnɔa.
6 È be é kpágularo,
égɔ̃ kú pɔnnaan wahaa sai.
7 Ɛgɛ kɔ̃n gbɛ̃kanao kɔ̃n yã pãsĩo à lɛ́ pà,
kisia yã kɔ̃n yã zaaao bé ègɔ̃ daa à lɛ́n.
8 È naɛ taarisaideenɛ lakutu kpɛɛ
lɛ à e à à dɛ asii guu,
è mìzaadee kpákpa gusaɛ.
9 È naɛ gbɛ̃nɔnɛ asii guu lán músu bà,
è naɛ lákpɛn lɛ à e à gbãasaide kũ.
Tó à à kȕ, è à gáɛ kɔ̃n a bào.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ à lè à kȕ ègɔ̃ daɛna sɔ̀rɔrɔ,
gbãaa bé à à nɛ̀.
11 Gbɛ̃ zaaa è be Luda è yã tàasi kɛro,
è ɔ kú a wɛ́ɛamɛ è guu ero.

12 Dii, ǹ fɛɛ ǹ mɔ́ kɔ̃n n gbãaao,
Luda, ǹgɔ̃ takaasideenɔ tàasi kɛɛ.
13 Luda, bɔ́yãnzin gbɛ̃ zaaa è dɔkɛnyo lɛzi?
È be a swɛ̀̃ guu nɛ́ ĩa daawaro.
14 Baa kɔ̃n beeeo nɛɛ̀ gbɛ̃nɔ yã'ɔ̃amma e sãnsãn,
nɛɛ̀ ń pɔsia yã da lɛ ǹ e ǹ ɔ dam̃ma.
Gbãasaidee è a zĩnda kpámma,
tonɛ kɛ̀ gwàri vĩroo dɔnlɛrin n ũ.
15 Ǹ gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãsĩnɔ gȁsã ɛ́ńnɛ,
ǹ ń yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe daa wà dɔ̃roo wí ń musu.
16 Dii ègɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
à yãdarisaideenɔ é kaatɛ à bùsun.

17 Dii è takaasideenɔ wɛ́ɛkɛna sí,
è ń gba swɛ̀̃, è swã kpá ń wiipɛnazi.
18 È zɛ kɔ̃n tonɛ kɛ̀ gwàri vĩroonɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãam̃manɔ,
lɛ gbɛ̃ntee kɛ̀ dɛ bùsuti ũ
tón tó swɛ̀̃ kɛ̃ gbɛ̃nɔn dɔro yãnzi.

11

Làakarikpaɛna
Dauda lɛ̀.
1 Ma na Diizi.
Bɔ́yãnzin ée beemɛ mà vĩa
mà tá kpiii musuzi lán bãa bà?
2 À zaakɛrinɔ gwa, aɔ̃ kà kpà sála,
aɔ̃ nàɛ gusaɛ aɔ̃ ń sá gà,
aɔ̃ kà zù nɔ̀sɛmaadeenɔzi.
3 Tó fɛɛakaarayã e kaatɛɛ,
gbɛ̃ maaanɔ é kɛ diamɛ?

4 Dii kú a kpɛ́ kɛ̀ kú adona guu,
à vɛ̃ɛna kpatan musu gwe.
È wɛ́ɛ tɛ́ gbɛ̃nteenɔzi à ń tàasi kɛ.
5 Dii è gbɛ̃ maaanɔ yɔ̃ à gwa,
mɔde à zà zaakɛrinɔn
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ yã pãsĩ è kɛńnɛ nnaanɔ.
6 Eé tɛ́yɔ̃ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o kú zaakɛrinɔa,
ĩa wãaa bé eégɔ̃ dɛ ń baka ũ.

7 Zaakɛ Dii è yã kɛ a zɛ́a,
yãmaakɛna è kɛnɛ nna,
gbɛ̃ maaanɔ é wɛ́ɛ siàlɛ.

12

Gbɛ̃ntee zaakɛɛ
Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.
1 Ǹ ma mì sí, Dii,
zaakɛ gbɛ̃ maa kee kuu dɔro,
náanɛdee yȁa gbɛ̃nteenɔ tɛ́.
2 Baade è ɛgɛɛ to a gbɛ̃daaanɛ,
è lɛ́nnaa kásańnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo plaa.

3 Dii, ǹ lɛ́nnade lɛ́ kɔ̀ ɛ́
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́ lezĩo.
4 Aɔ̃è be ń lɛ́ bé eé tó wà zȉ ble,
wà ń lɛ́ vĩ, dé bé eé kí blem̋maa?

5 Wɛ́ɛtãna gbɛ̃ busɛnɔa
kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ m̀bonao yãnzi
Dii bè é fɛɛ sa
à ń gba zɛ́bɔkii kɛ̀ aɔ̃e à ni dɛɛ.
6 Dii yã see vĩro,
à dɛ lán kondogi kɛ̀ wà yɔ̀ tɛ́vura guu
wà bàasa gɛ̃n swɛɛplaaa bà.
7 Mpi Dii, nɛ́gɔ̃ wa dãkpaa gurɔ píngi,
nɛ́ wa sí gbɛ̃ beee takanɔa.
8 Tó gbɛ̃nɔ yã bɛ̃ɛ kȕ ɔplaplaa,
gbɛ̃ zaaanɔ ègɔ̃ lili oo kɔ̃n ĩadãnao gu píngia.

13

Wiipɛna Ludazi

Dauda lɛ̀.
1 Ai bɔrɛ, Dii?
Ma yã égɔ̃ sãangu gurɔ sãnda píngin yɔ́?
Nɛ́gɔ̃ mìkpɛɛ zuumɛ ai bɔrɛmɛ?
2 Mɛ́gɔ̃ kɔ̃dɛɛ kɛɛ kɔ̃n ma laasuunɔ ai bɔrɛmɛ?
Ma pɔɔ ègɔ̃ sia lán guu e dɔɔ nà,
ma ibɛɛ égɔ̃ gbãaa bleema ai bɔrɛmɛ?

3 Dii ma Luda, ǹ ma gwa nɛ́ ma yã ma,
ǹ ma uu weremɛ lɛ màton garo yãnzi,
4 lɛ ma ibɛɛ tón be a ma nɛro yãnzi,
lɛ ma zangurinɔ tón pɔnnaa kɛ ma funa yã musuro.

5 Mɛ́ɛ n gbɛ̃kɛ náanɛ kɛɛ,
ma pɔɔ kɛ̀ nna kɛ̀ n ma mì sì.
6 Mɛ́ lɛ̀ sí Diinɛ,
zaakɛ à yã maaa kɛ̀mɛ.

14

Yɔ̃nkɔɔ yã'ona

Dauda lɛ̀.
1 Yɔ̃nkɔɔ è be a swɛ̃n Ludaa kuuro.
Gbɛ̃nɔ yàka, aɔ̃ yãkɛna zaa,
yãmaakɛri kee kú ń tɛ́ro.
2 Zaa musu Dii è gbɛ̃nteenɔ tàasi kɛ
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a kii wɛtɛ.
3 Aɔ̃ sɛ̀sã ń píngi aɔ̃ gɔ̃̀ dɔ̀rɔ sai míɔmiɔ,
yãmaakɛri kee kú ń tɛ́ro, baa mɛ̀n do.

4 Zaakɛrinɔɔ dɔ̃na vĩnloo?
Aɔ̃è ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
aɔ̃è Dii sísiro.
5 Gwen vĩa ń kũn maamaa,
zaakɛ Ludaa kú kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ.
6 Wè kpá takaasideenɛ a pɔyezikɛnaa,
mɔde Diin à utɛkii ũ.

7 Luda, ǹ bɔ Zayɔn ǹ mɔ́ ǹ Isarailinɔ mì sí!
Tó Dii sɔ̀kpa kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń gwena ziin,
Yakubu boriinɔ é pɔnnaa kɛ,
Isarailinɔ é yáa dɔ.

15

Ludayãdari yã'ona

Dauda lɛ̀.
1 Dii, dé bé à zɛ́ vĩ à gɛ̃ n bɛ ua?
Dé bé eé fɔ̃ àgɔ̃ kú n kpiii musuu?

2 Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kuu taari sai,
è yã kɛ a zɛ́a,

è yãpuraa o zaa a nɔ̀sɛn.
3 È yã di gbɛ̃kearo,
è taari kɛ a gbɛ̃daaanɛro,
è a gbɛ̃ndoo sɔ̃sɔ̃ro.
4 È kya ká ludayãdarisainɔn,
è bɛ̀ɛ li ludayãdarinɔnɛ,
è a lùsɛna papa, baa tó à kɛ̀nɛ zĩ'ũ.
5 È ɔɔ sɛ̃kãńnɛ a dialɛna yãnziro,
è bɔ taarisaidee kpɛɛ ɔdɔnkpɛɛgba yãnziro.

Gbɛ̃ kɛ̀ è kɛ lɛɛ é kpágula zikiro.

16

Nana Ludazi adua
Dauda lɛ̀.
1 Ǹ ma dãkpa Luda,
ḿbe ma nanzi.
2 Ma bè Diinɛ: Ḿbe ma Dii ũ,
n baasiro má pɔ́ maa ke vĩro.
3 N gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bùsu kɛ̀ guunɔ,
aɔ̃mbe gakuidee kɛ̀ wà kɛ̀mɛɛnɔ ũ.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è wã wà gá tãa kiianɔ
è yã'ɔ̃amma kpá ń zĩndazimɛ.
Mɛ́ sa'o'aru kwɛ́ɛńyoro,
weé ń tãanɔ tɔ́ ma ma lɛ́zĩro.

5 Dii, ḿbe má n vĩ ndo,
n ma ka ma bakaa,
ma wɛ̃̀ndi kú n ɔzĩmɛ.
6 N tɔɔtɛ lɛ́zɛkiinɔ kɛ̀mɛ gu maaa guu,
gbaa kɛ̀ ń dàmɛɛ kɛ̀mɛ.

7 Mɛ́ Dii sáabu kpá kɛ̀ è lɛ́ dama yãnzi,
baa gwãavĩ è tó ma swɛ̃̀ ma gba làakari.
8 Mɛɛ̀gɔ̃ Dii ee ma wɛ́ɛn,
lán à kú ma ɔplaazi nà, pɔ́ke é ma degero.
9 Beee yãnzi ma pɔɔ ègɔ̃ nnazi,
ma nɔ̀sɛguu pù.
Má tãmaa vĩ kɛ̀ ma mɛ̀ égɔ̃ kuu,
10 zaakɛ nɛ́ ma tó mira guuro,
nɛ́ we n gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
11 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnnaa égɔ̃ pana n kiia,
pɔ́ maaanɔ égɔ̃ kú n ɔzĩ gurɔ píngi.

17

Taarisaidee aduakɛna
Dauda aduakɛna
1 Dii, ǹ ma yãzɛdee ma,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
ǹ ma wɛ́ɛkɛna sí,

zaakɛ mɛ́ɛ kɛɛ kɔ̃n mɔnafikioro.
2 N kiian mɛ́ yã nnaa en,
n wɛ́ɛ e yã kɛ̀ zɛ́ vĩi ee sãnsãn.
3 N ma swɛ̃̀ gwà, n wɛ́ɛ tɛ́mazi gwãavĩ,
n ma tàasi kɛ̀, nɛ́ɛ yãke emaro,
zaakɛ ma zɛo kɛ̀ ma lɛ́ é ma kari kɛro.
4 Mɛɛ̀ tɛ́ gbɛ̃ntee yãkɛnanɔziro,
mɛɛ̀ gbɛ̃ pãsĩnɔ zɛ́kpaɛ sɛ́ro.
5 Ma lili ò n zɛ́n súusu,
mɛ́ɛ pã n yãnɛro.

6 Mɛ́ɛ lɛ́ zuunzi, zaakɛ nɛ́ wemala.
Luda, ǹ swã kpá ma aduakɛnazi.
7 Ǹ n gbɛ̃kɛ bɔnsaɛ yã kɛmɛ,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nànziinɔ bɔ ń ibɛɛnɔ ɔzĩ.
8 Ǹ làakari dɔma lán n wɛ́ɛnɛ bà,
ǹ ma sɔtɔ n ɔru.
9 Ǹ ma sí gbɛ̃ zaaa kɛ̀ aɔ̃è ĩa damaanɔa,
ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ liganamazii pìnɔ.
10 Aɔ̃è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro,
aɔ̃ lɛ́ è ĩadãyã o.
11 Aɔ̃ pɛ̀ɛma wà lìgamazi,
aɔ̃ wɛ́ɛ bìima lɛ wà e wà ma pãɛ tɔɔtɛ.
12 Aɔ̃ɔ yezi wà ma kɛ gyáigyai
lán músu nɔadɛri è kɛ nà,
lán músu kɛ̀ naɛna gusaɛ bà.

13 Dii, ǹ fɛɛ ǹ dańlɛ ǹ ń nɛ,
ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔa kɔ̃n n fɛ̃ɛdaao.
14 Ǹ ma bɔ ń ɔzĩ kɔ̃n n gbãaao.
Aɔ̃ baka kú anduna kɛ̀kii guu,
aɔ̃ auziki ègɔ̃ dińzi, aɔ̃ nɛ́nɔ è kã,
aɔ̃è pɔ́ kɛ̀ dìńzinɔ káɛ ń nɛ́nɔnɛ.
15 Mapi sɔ̃, mɛ́ wɛ́ɛ sinlɛ ma nɔ̀sɛ maaa yãnzi,
tó ma n e ma fɛɛgurɔ, beee é mɔ́ma.

18

Zɔ̀blena sáabu
(2Sa 22:1-51)

Lɛ̀ kɛ̀ Dii zɔ̀bleri Dauda sìnɛ gurɔɔ kɛ̀ à à bɔ̀ Solu kɔ̃n a ibɛɛ kpaaanɔo ɔzĩ.
1 Má yenzi Dii, ḿbe ma gbãaa ũ.

2 Diin ma gbɛ̀si ũ kɔ̃n ma zɛki gbãaao,
ma mìsirimɛ.
Ma Ludan ma gbɛ̀si ũ, mɛɛ̀ nazi.
Àmbe ma sɛngbango ũ,
ma mìsiri gbãa kɔ̃n ma gulezĩo.
3 Dii kà wà à sáabu kpá.
Mɛɛ̀ à sísi, è ma bɔ ma ibɛɛnɔ ɔzĩ.

4 Góro'itɛ vlɛ̃̀ɛmao,

ísɔ̃ kɛ̀ è ń kaatɛ e ma blee.
5 Mira bànɔ lìgamazi,
gaa takutɛɛ kpàkpamɛ ma aɛ.
6 Kɛ̀ má kú nawɛ̃a guu, ma Dii sìsi,
ma wii pɛ̀ ma Ludazi,
ben à ma kòto mà zaa a bɛ,
ma wiii kà à kiia, à gɛ̃̀ à swãn.

7 Tɔɔtɛ lùgaluga à nìgãnigã,
kpiiinɔ dègedege ai ń kãsãan.
Aɔ̃ lùgaluga kɛ̀ à pɔ fɛ̃̀ yãnzi.
8 Tɛ́sukpɛ bɔ̀ à yĩzĩ,
tɛ́ kɛ̀ è ń kpata bɔ̀ à lɛ́n,
à yɔ̃̀nɔɔ e tɛ́ kɛɛ à aɛ.
9 À musu wɛ̃̀ à pìta,
lou sìsi à gbá gĩzĩ.
10 Èe vĩaa dina kɛrubu kpɛɛ,
èe yàa paa ĩala.
11 À gusiaa dà a zĩndala,
ludambɛ sia kũ à kúkiila.
12 Zaa à gakui tɛ́kɛna guu lou e sisii,
lougbɛ e kwɛɛ, lou e pii pãsĩpãsĩ.
13 Dii pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ lapatana ũ.
14 À kà fã̀ ma ibɛɛnɔa à ń fãakɔ̃a,
à tò lou pìḿma à pɛ̀ḿma.
15 Kɛ̀ n patamḿa, Dii,
kɛ̀ n pɔ́ bɔ̀ n yĩzĩ,
ísiaa tɔɔtɛ bɔ̀ gupuraaa,
anduna kãsãa gɔ̃̀ kaɛna pɔ̃tɛ̃.

16 À ɔ bɔ̀ zaa musu à ma kũ,
à ma bɔ swadaa guu.
17 À ma si ma ibɛɛ gbãaa ɔzĩ
kɔ̃n ma zanguri kɛ̀ aɔ̃ gbãaa dɛmalaanɔ.
18 Aɔ̃ lɛ̀ɛma ma mɔ́nzikɛgurɔ,
mɔde Dii zɛ̀mao.
19 À ma bɔ à ma gba mɛ̀porokii,
à ma mì sì kɛ̀ à yemazi yãnzi.

20 Dii yã kɛ̀mɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
à fĩa bòmɛ ma gbãsĩsaikɛ lɛ́n.
21 Zaakɛ má Luda yãdiɛnanɔ kũna,
mɛ́ɛ à zaaa kɛ ma a Luda tònlo.
22 À dokayãnɔ ègɔ̃ dɔɔmɛ aɛ píngi,
mɛ́ɛ kpɛɛ li yã kɛ̀ à dìɛnɔnɛro.
23 Ma kuuna taari vĩ Diinɛro,
má a zĩnda kũna durun sai.
24 Dii fĩa bòmɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
zaakɛ à è má kuu gbãsĩ sai.

25 Náanɛdeen n ũ náanɛdeenɔnɛ,
taarisaideen n ũ taarisaideenɔnɛ.
26 Ń wásawasa gbɛ̃ wásawasanɔnɛ,
mɔde nɛɛ̀ íbɛtɛ kpá kɔ̃n gbɛ̃ dɔ̀rɔsaideenɔo.
27 Nɛɛ̀ zĩndabusarinɔ mì sí,
nɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda sɛ́ lezĩnɔ sɔ̃ɛ.
28 Dii, nɛɛ̀ ma fitia tɛ́ tó nana,
ma Luda, nɛɛ̀ ma gusiaa liɛ gupuraa ũ.
29 Kɔ̃n n gbãaao mɛ́ fɔ̃ mà kù kpá karaa,
ma Luda gãzĩ mɛ́ fɔ̃ mà vĩ gũ̀la.

30 Luda kɛ̀kii sɔ̃ yãkɛna bɔɛzina,
Dii yã see vĩro, à wásawasa,
à dɛ sɛngbango ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàzinɔnɛ.
31 Dii baasiro, dén Luda ũu?
Wa Luda baasiro, dén gbɛ̀si ũu?
32 Luda bé è ma gba gbãaa,
àmbe è zɛ́ poromɛ súusu.
33 È tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
è tó màgɔ̃ táa oo gulezĩnɔ musu.
34 È zĩ̀kana dadamɛ
ai ma gã̀sã fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
35 Nɛɛ̀ n zĩ̀blesɛngbango kpáma,
ń ma kũna kɔ̃n n ɔplaao,
nɛɛ̀ naɛ ǹ ma tɔ́ bɔ.
36 Nɛɛ̀ ma zɛ́ yàasa kũmɛ
lɛ ma gbá tón sataro.

37 Ma pɛɛ ma ibɛɛnɔzi ma ń kũkũ,
mɛ́ɛ ɛara ma suro, sé kɛ̀ ma gaa ma ń dɛdɛ.
38 Ma ń wíwi, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà fɛ̀ɛ dɔro,
aɔ̃ lɛ̀ɛ wà gɔ̃̀ kaɛna ma gbá gĩzĩ.
39 N ma gba gbãaa ma zĩ̀ kào,
ń tò ma ibɛɛnɔ mì nàɛmɛ.
40 Ń tò ma zangurinɔ kpɛɛ lì,
ben ma a ibɛɛ pìnɔ kàatɛ.
41 Aɔ̃ wii lɛ̀, gbɛ̃kee e ń mì síro,
aɔ̃ lɛ́ zù Diizi, èe weńlaro.
42 Ma ń kɛ́ tíkɛtikɛ lán bùsuti kɛ̀ ĩa sɛ̀ɛ bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ guu bɔtɔnga bà.

43 N ma bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ,
n ma kɛ boriinɔ mìdee ũ.
Borii kɛ̀ má ń dɔ̃roonɔ è zɔ̀ blemɛ,
44 bori zĩ̀tɔnɔ è na ń sàsaa ma aɛ.
Tó aɔ̃ ma yã mà, aɔ̃è mì siɛmɛ.
45 Aɔ̃ kã è ga,
aɔ̃è bɔ ń zɛki gbãaanɔn kɔ̃n luganao.

46 Dii kuu! Aubarikadeen ma gbɛ̀si ũ!
Wà Luda ma mìsiri tɔ́ bɔ.

47 Luda bé è gɛ̃ɛ bomɛ,
è tó boriinɔ mì siɛmɛ,
48 è tò mà piti ma ibɛɛnɔn.
N ma gba gbãaa dɛ ma zangurinɔla,
n ma bɔ gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔzĩ.
49 Beee yãnzi mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n tɔ́ kpá, Dii.
50 Dii è zɪ̃̀ bíta ble kína kɛ̀ à à sɛ̀nɛ,
è gbɛ̃kɛɛ kɛ kína kɛ̀ à à kànɛ,
mamɔma Dauda kɔ̃n ma boriinɔo
ai gurɔ píngi.

19

Ludambɛ gakui kɔ̃n Luda yã gakuio
Dauda lɛ̀.
1 Musu è Luda gakui bɔ gupuraaa,
bàtumapɔnɔ è à zĩi ɔdɔańnɛ.
2 Lɛn èegɔ̃ yã oo lɛ lán guu e dɔɔ nà,
è dɔ̃na kpáḿma gwãavĩ kɔ̃n gwãavĩo.
3 È yã oro, à yã'ona borii kuuro,
wè à kĩi maro.
4 À kòto è da andunala píngi,
à yã'ona è gá ai tɔɔtɛ lɛ́zɛkiia.
Luda kpɛ́ bò ɔfãntɛ̃nɛ gwe,
5 è bɔ kpɛ́n à fɛɛ lán nɔsɛri bà,
è fɛɛ táo kɔ̃n pɔnnaao lán gɔ̃sagbãaa bà.
6 È fɛɛ ludambɛlɛa kɛ̀,
è bikũ à gá ai à lɛ́a kãa,
pɔ́ke ègɔ̃ utɛna à puusunɛro.

7 Dii doka papana,
è ń kuuna kɛkɛ à kɛńnɛ dɔ.
Dii yã náanɛ vĩ,
è lɛ́ da ɔ̃ndɔ̃saideenɔa.
8 Dii ɔdɔkii bé à súusu, è ń pɔɔ kɛ nna.
Dii yãdiɛnanɔɔ gbãsĩ vĩro, è ń uu wereńnɛ.
9 Mìsiɛna Diinɛ zɛ́ pì wɛ́ɛbɔna,
weégɔ̃ tɛ́zi gurɔ píngi,
Dii yãkpaɛkɛna yãpuraa vĩ,
ègɔ̃ maa wásawasa.
10 À maaa dɛ vurala, baa vura maaa,
à nnaa dɛ zɔ́'ila, baa zɔ́ búsu.
11 Beee musu nɛɛ̀ lɛ́ da mamɔma n zɔ̀bleria,
gbɛ̃ kɛ̀ n yã kũna àre ègɔ̃ bíta.

12 Dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ à zã̀anɔ dɔ̃ɔ?
Ǹ sùu kɛmao kɔ̃n ma taari kɛ̀ utɛnamɛɛnɔ.
13 Ǹton tó mamɔma n zɔ̀bleri taari kɛnnɛ gĩanziro,
ǹton tó durunnɔ kí blemaro,
mɛ́gɔ̃ kuu wásawasa taari bíta sai.

14 Ǹ tó yã̀ kɛ̀ èe bɔɔ ma lɛ́n kɛnnɛ
kɔ̃n laasuu kɛ̀ kú ma swɛ̃̀ guuo,
Dii, ma gbɛ̀si, ma mìsiri.

20

Zɩ̀blena wɛ́ɛkɛɛ
Dauda lɛ̀.
1 Dii yã̀ sínyo n nawɛ̃akɛgurɔ,
Yakubu Luda n dãkpa.
2 À dɔnlɛ zĩmma bɔna a kúkiia,
à n ĩan ká bɔna zaa Zayɔn.
3 À n sa'ona sí píngi,
à dɔ n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ̃nɔ yãn.

4 À pɔ́ kɛ̀ n pɔɔ yezi kɛnnɛ,
à tó ǹ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ pɛɛa le.
5 Wé guda kɛ zɩ̀ kɛ̀ ń blè yã̀ musu,
wé tuuta logo kɔ̃n wa Luda tɔ́o.
Dii wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ ń kɛ̀ sí píngi.

6 Má dɔ̃ sa kɛ̀ Dii è kína kɛ̀ à à kà mì sí,
è yã̀ sío zaa a bɛɛ kɛ̀ kú adonan,
è tó à zɩ̀ ble kɔ̃n a gã̀sã gbãaao.
7 Gbɛ̃kenɔ è sɔ̃goronɔ náanɛ kɛ,
gbɛ̃kenɔ è sɔ̃nɔ náanɛ kɛ,
wapinɔ sɔ̃, Dii wa Ludan weè náanɛ kɛ.
8 Aɔ̃é gɛ̃̀n sí wà lɛ́ɛ,
wapinɔ sɔ̃ wégɔ̃ zɛna gíngin.

9 Dii, ǹ tó kína zɩ̀ ble,
tó wa n sisi, ǹ wewala.

21

Zɩ̀blena sáabu
Dauda lɛ̀.
1 Dii, kína e pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n n gbãaao,
à pɔɔ nna maamaa kɛ̀ ń tò à zɩ̀ blè.
2 N pɔ́ kɛ̀ à pɔɔ yezi kpàa,
nɛ́ɛ gí à wɛ́ɛkɛna síziro.
3 N daàlɛ kɔ̃n aubarika bítao,
n vura fùra kùnɛ.
4 À wɛ̃̀ndi gbèkamma, ben ń kpàa,
ń tò àgɔ̃ kuu ai gurɔ píngi.
5 À gakui bíta kɛ̀ ń tò à zɩ̀ blè,
n bɛ̀ɛ kɔ̃n bítakɛɛo kpàa.
6 Nɛ̀ɛgɔ̃ aubarika daan gurɔ píngi,
n kuuna bé à tò à pɔɔ kɛ̀ nna.
7 Zaakɛ kína náanɛ dɔ̀ Diia,
Luda Musude gbɛ̃kɛ yãnzi eé nigãro.

8 N ɔɔ é n ibɛɛnɔ kũ ń píngi,
nɛ́ n zangurinɔ kũ kɔ̃n n ɔplaao.
9 Nɛ́ ń kɛ mɔ̀datɛ yàka ũ n mɔ́gurɔ,
Dii é ń kaatɛ a pɔfɛ̃gurɔ, eé tó tɛ́ ń ble.
10 Nɛ́ ń nɛ́nɔ mì dɛ anduna guu,
nɛ́ ń boriinɔ kɛ̃ gbɛ̃nteenɔa.
11 Baa tó aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃nzi,
aɔ̃ pɔyeziyã́ é zĩi kɛro.
12 Nɛ́ kà dɔdɔ ń wɛ́ɛa,
nɛ́ tó aɔ̃ kpɛɛ li.

13 N gbãakɛɛ guu, Dii, ǹ n zĩnda sɛ́ lezĩ,
wé lɛ̀ sí wà n bítakɛɛ sáabu kpá.

22

Wiipɛna Ludazi

Dauda lɛ̀.
1 Ma Luda, ma Luda,
à kɛ̀ dia n ma ton-ee?
Ma wii pɛ̀,
à kɛ̀ dia nɛ́ɛ mɔ́ ma mì síroo?
2 Ma Luda,
ma lɛ́ zùnzi fãantɛ̃, mɔde nɛ́ɛ wemalaro,
ma wii pɛ̀nzi gwãavĩ dɔ, mɛ́ɛ yĩtɛro.

3 Ń kú adona ń vɛ̃ɛna kpatan,
mmɔn kɛ̀ Isarailinɔ è n sáabu kpá.
4 Ḿbe wa dezinɔ n náanɛ kɛ̀,
aɔ̃ n náanɛ kɛ̀, ben n ń mì sì.
5 Aɔ̃ lɛ́ zùnzi, ben aɔ̃ bɔkii è,
aɔ̃ n náanɛ kɛ̀, ben wí e ń kũro.

6 Kɔ̀kɔ nɛ́ngon ma ũ, gbɛ̃nteen ma ũro,
wèe ma sɔ̃sɔ̃ɔ, wèe kya kaamagu.
7 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma gwaanɔɔ e ma faboo,
aɔ̃ɔe lɛ́zukii kɛɛma,
aɔ̃ɔe ń mì kɛɛ degũdegũ wèe bee:
8 Lán èe Dii náanɛ kɛɛ nà, ɛ̃ndɛ̃ à à mì sí,
tó à yã kànɛmɛ, à à mì sí.

9 Ḿbe n ma bɔ ma da gbɛɛɛn,
n ma gwa aafia ma yɔ̃migurɔ.
10 Má na n ɔzĩ zaa nɛ́'isɔmmɛ,
ma Ludan n ũ zaalɛ má kú ma da gbɛɛɛn.
11 Ǹtongɔ̃ kúmao zã̀ro,
zaakɛ wahaa kĩi kũ̀mao,
gbɛ̃kee kuu à dɔmalɛro.

12 Wà ligamazi paripari lán zùswareenɔ bà,
wà ma kagura kɛ̀ lán Basã bùsu zùsware gbãaanɔ bà.
13 Wèe lɛ́ aɛɛmazi lán músu ɔ̃ɔdɔri
kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ kɛɛ gyáigyainɔ bà.

14 Ma gbãaa yȁa lán í kwɛɛna bà,
ma gupɛkiinɔ bɔ̀kũn píngi,
ma mɛ̀ yɔ̀ lán zɔ́sa bà.
15 Ma kòto gàga lán pɛ̃ɛ korii bà,
ma nɛ́nɛ nà ma lɛ́ musu,
wà ma daɛ lán gɛ̀ bà bùsutin.
16 Lɛwannɔ gãli liganamazi,
gbɛ̃ zaaa pìnɔ nànakɔ̃rɛma,
aɔ̃ ma ɔɔnɔ kɔ̃n ma gbánɔ zɔ̃̀zɔ̃.
17 Mɛ́ fɔ̃ mà a wánɔ naro píngi,
wà wɛ́ɛ bìibiia, wèe ma gwaa.
18 Aɔ̃ ma pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ,
aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ ma uta yã musu.

19 Dii, ǹtongɔ̃ kúmao zȁro,
ḿbe ma gbãaa ũ,
ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ kpakpaa.
20 Ǹ ma bɔ aɔ̃ fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ,
ǹ ma wɛ̃̀ndi sí lɛwan pìnɔa.
21 Ǹ ma bɔ músu pìnɔ lɛ́zĩ,
ǹ ma si zùsɛ̃tɛ pìnɔ kobaa.
22 Mɛ́ n tó bɔ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mɛ́ n sáabu kpá kakɔ̃ana guu.

23 A Dii vĩakɛrinɔ, à à sáabu kpá,
a Yakubu boriinɔ, à à tó bɔ,
a Isarailinɔ, à mì siɛnɛ.
24 Zaakɛ èe kya ká takaasideenlo,
èe à wɛ̃ndakɛɛ faboro,
èe mìkpɛɛ zunɛro,
à swã kpà à wiipɛnazi.

25 Mɛ́ n sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu,
mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛ papa n vĩakɛrinɔ aɛzĩ.
26 Takaasideenɔ é pɔ́ ble wà kã,
Dii kii wɛ̀tɛrinɔ é à sáabu kpá,
aɔ̃égɔ̃ kú wɛ̃̀ndio gurɔ píngi.
27 Andunalɛzɛkideenɔ égɔ̃ Dii dɔ̃ aɔ̃ aɛ dɔa,
borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ é kúɛnɛ ń píngi,
28 zaakɛ kíblena nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
è kí ble bori píngia.

29 Anduna auzikideenɔ é dɔnzi kɛnɛ ń píngi
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gaa lɛ́zĩnɔ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa gákiianɔ é mì siɛnɛ ń píngi.
30 Zia gbɛ̃nɔ é dɔzi,
aɔ̃é Dii yã tɔ̃kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é suunɔnɛ,
31 Aɔ̃é mìsina yã o gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń i kɔ̀roonɔnɛ
zaakɛ à gĩakɛ à kɛ̀.

23

Diin ma dȁri ũ
Dauda lɛ̀.
1 Diin ma dȁri ũ,
pɔ́ke é kɛ̃sãmaro.
2 È ma daɛ sɛ̏la bɔ̀rɔnɔn,
è gámao í kaɛna kítikiti saɛ.
3 È ma kuuna kɛkɛ dɔ,
è dɔmɛ aɛ zɛ́ maaanɔ guu a tɔ́ bɔna yãnzi.
4 Baa tó ma táa ò guzurɛ sia pãsĩn,
mɛ́ à zaaa vĩa kɛro, zaakɛ ń kúmao,
n sári kɔ̃n n gòo è ma làakari kpáɛmɛ.

5 Nɛɛ̀ pɔ́blee káɛmɛ ma aɛ ma ibɛɛnɔ wáa,
nɛɛ̀ nɔ́si gũnnadee kú ma mìa,
nɛɛ̀ í ká ma togoon ai à pa yɛ́lɛlɛ.
6 Yãpura Dii gbɛ̃kɛ kɔ̃n à yenzio égɔ̃ kúmao gurɔ píngi,
mɛ́gɔ̃ kú à ua ai ma wɛ̏ndi lɛ́n.

24

Dii gɛ̃na a kpɛ́ guu
Dauda lɛ̀.
1 Tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ píngi nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
anduna kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ ń píngi.
2 À tɔɔtɛ kãsãa pɛ̀ɛ ísiaan,
à anduna kàɛ kɔ̃n swaanɔo.
3 Dé bé à zɛ́ vĩ à didi Dii kpiii musuu?
Dé bé eé fɔ̃ à gɛ̃ à ua?

4 Gbɛ̃ kɛ̀ taari vĩro bensɔ̃ à nɔ̀sɛ puraa,
gbɛ̃ kɛ̀ a làakari è tá tãanɔ kparo
bensɔ̃ è yã sí kɔ̃n tãa tɔ́oroo.
5 Dii é aubarika da adeen,
Luda à mìsiri é tó yã bɔo nna.
6 Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n à kii wɛ̀tɛrinɔ,
Yakubu boriinɔ Luda wɛ́ɛ wɛ̀tɛrinɔ.

7 À bĩilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà ziinɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuidee gɛ̃.
8 Dén Kína gakuidee pì ũ sɔ̃ɔ?
Dii gbãabitademɛ,
àmbe Dii zȉkari gbãadee pì ũ.
9 À bĩilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà ziinɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuidee gɛ̃.
10 Dén Kína gakuidee pì ũ sɔ̃ɔ?
Dii Zȉkpɛden Kína gakuidee pì ũ.

25

Luda wa dãkpari
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ḿbe ma a swɛ̃̀ kpàmma,
2 Ma Luda, má n náanɛkɛna,
ǹton tó wí ma kũro,
ǹton tó ma ibɛɛnɔ ma nɛro.
3 Wí é gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔnziinɔ kũ zikiro,
sé gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛ yãkɔdɔana sainɔ.

4 Dii, ǹ n zɛ́ ɔdɔamɛ,
ǹ n yã dadamɛ.
5 Ǹ ma da n yãpura zɛ́a,
ǹ à yã dadamɛ,
zaakɛ Luda ma mìsirin n ũ,
ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔnzimɛ gurɔ píngi.
6 N wɛ̃nda kɔ̃n n yenzio gɔ̃ dɔngu,
zaakɛ beenɔɔ kúnyo zaa zi, Dii.
7 Ǹton taari kɛ̀ má kɛ̀nɔ yã daro
ke durun kɛ̀ má kɛ̀ ma gɔ̃kparɛkɛgurɔɔnɔ.
Ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu yenzi guu,
kɛ̀ ń maa yãnzi, Dii.

8 Dii maa, è yã kɛ a zɛ́a,
beee yãnzin è a yã dada durunkɛrinɔnɛzi.
9 È zĩndabusarinɔ da a zɛ́a,
è yã maaa dadańnɛ.
10 Dii ègɔ̃ yenzi kɔ̃n náanɛo vĩ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ a bà kuunańyo yã kũnanɔ.
11 Baa kɛ̀ ma durun bíta Dii,
ǹ kɛ̃mɛ n tɔ́bɔna yãnzi.
12 Dé bé à Dii vĩa vĩi?
Dii è adee da zɛ́ kɛ̀ dɛ à sɛ́a.
13 Adee égɔ̃ kú nnamana guu,
à boriinɔ bé wégɔ̃ ń bùsu vĩ.
14 Dii ègɔ̃ nna kɔ̃n a vĩakɛrinɔ,
è tó aɔ̃gɔ̃ a bà kuunańyo yã dɔ̃.
15 Ma wɛ́ɛ ègɔ̃ pɛ́ Diia,
zaakɛ àmbe è ma gbá bɔ bàn.

16 Ǹ aɛ dɔma, nɛ́ ma wɛ̃nda gwa,
zaakɛ má kú mado wɛ́ɛtãmma guu.
17 Ma yã'ɔ̃ammanɔ kàara ma nɔ̀sɛ guu,
ǹ ma bɔ ma nawɛ̃a pìn.
18 Ǹ ma wɛ́ɛtãmma kɔ̃n ma pɔsiaao gwa,
nɛ́ ma durunnɔ kɛ̃ma píngi.
19 Ǹ gwa lán ma ibɛɛnɔ dàgula nà,
aɔ̃ zàmagu pãsĩpãsĩ.
20 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa, nɛ́ ma mì sí,
ǹton tó wí ma kũro, zaakɛ ma nanzi.

[21] Ǹ tó yãpura kɔ̃n kuuna maaao gɔ̃ ma dãkpaa,
zaakɛ ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔnzi.

[22] Luda, ǹ Isarailinɔ bɔ ń nawɛ̃anɔn píngi.

26

Gbɛ̃ maaa aduakɛna
Dauda lɛ̀.
[1] Ǹ yã nnaa kpáma Dii,
zaakɛ ma yã kɛ̀ a zɛ́a,
ma n náanɛ kɛ̀ seka sai.
[2] Ǹ ma lɛ́ ǹ ma gwa Dii,
nɛ́ ma nɔ̀sɛ kɔ̃n ma laasuunɔ gwa,
[3] zaakɛ n yenzi ègɔ̃ dɔɔmɛ aɛ,
mɛɛ̀ zĩi kɛ n yãpuraaa.
[4] Mɛɛ̀ vɛ̃ɛ kɔ̃n ɛgɛdeenɔoro,
mɛɛ̀ gɛ̃ mɔnafikideenɔ tɛ́ro.
[5] Ma za durunkɛrinɔ kakɔ̃anan,
mɛɛ̀ vɛ̃ɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔoro.
[6] Ma ɔ pìpi ma taarisaidekɛ sèeda ũ,
mɛ́ɛ ligaa n gbãgbãkiizi, Dii,
[7] lɛ mà e mà n sáabu kpá lɛ̀sina guu,
mɛ́ n yãbɔnsaɛnɔ kpàakpa kɛ.
[8] Dii, má ye n kpɛ́ kɛ̀ nɛɛ̀gɔ̃ kúnzi,
guu kɛ̀ n gakui è pitan.

[9] Ǹton ma kakɔ̃a kɔ̃n durunkɛrinɔoro,
ǹton ma baka kakɔ̃a kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ pɔ́oro.
[10] Laasuu zaaa bé ègɔ̃ dɔɔ́ńɛ aɛ,
aɔ̃ ɔɔ ègɔ̃ pana kɔ̃n ɔdɔnkpɛɛgbaanɔ.
[11] Mapi sɔ̃, mɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ǹ ma mì sí.

[12] Ma zɛkii è gu maaan,
mɛ́ Dii sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu.

27

Diin ma gupuraa ũ
Dauda lɛ̀.
[1] Diin ma gupuraa ũ kɔ̃n ma mìsirio,
dén mɛ́ vĩa kɛnɛ?
Diin ma utɛkii ũ,
dé vĩa bé eé ma kũu?
[2] Tó gbɛ̃ zaaanɔ lɛ̀ɛma lɛ wà ma kɛ gyáigyai
ke tó ma ibɛɛnɔ kɔ̃n ma zangurinɔ fɛ̀ɛmazi,
aɔ̃é gɛ̀n sí wà lɛ́ɛ.
[3] Baa tó zɛ̀ikarinɔ lìgamazi,
ma kù é vĩro,
baa tó gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛmazi kɔ̃n zɛ̀io,
ma làakari égɔ̃ kpaɛnamɛ.

4 Yã mɛ̀n don mɛ́ɛ gbekaa Diia,
yã pìn mɛ́ɛ wɛtɛɛ maamaa.
Má yezi màgɔ̃ kú Dii ua ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
lɛ màgɔ̃ à wɛ́ɛ wɛtɛ à kpɛ́n gwe,
mɛ́ wɛ́ɛ pɛ́ à maakɛɛa.
5 Eé ma utɛ a kpɛ́n nawɛ̃akɛgurɔ,
eé ma gwa a bisakutaan,
eé ma zɛ gbɛ̀ musu aafia.
6 Ma mì é gbã à dɛ ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ ligamaziinɔ pɔ́la,
mɛ́ saa o Dii ua kɔ̃n gudakɛnao,
mɛ́ lɛ̀ sí mà à sáabu kpá.

7 Tó ma n sisi Dii, ǹ wemala,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, nɛ́ ma yã ma.
8 Ma nɔ̀sɛ e lɛ́ daama mà n wɛ́ɛ wɛtɛ,
Dii, mɛ́ɛ n wɛ́ɛ wɛtɛɛ.
9 Ǹton mìkpɛɛ zu mamɔma n zɔ̀blerinɛro,
ǹton kpɛɛ limɛ kɔ̃n pɔfɛ̃oro.
Ma dɔnlɛrin n ũ, ǹton ma zĩnnaro,
Luda ma mìsiri, ǹton ma tónlo.
10 Tó ma de kɔ̃n ma dao pã kpàmazi,
Dii é ma sí.
11 Dii, ǹ n yãzɛdee damɛ,
ǹ dɔmɛ aɛ zɛ́ súusu guu ma wɛ́ɛtãmmarinɔ yãnzi.
12 Ǹton tó ma ibɛɛnɔ pɔyeziyã kɛ ma musuro,
zaakɛ sèeda ɛgɛdeenɔɔ e yã diima,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e pɔ́ bɔɔ ń yĩzĩ.

13 Má yã kɛ̀kii náanɛkɛna,
kɛ̀ Dii é à maaa kɛmɛ anduna kɛ̀ guu.
14 Ǹ wɛ́ɛ dɔ Diizi,
ǹ zɛ gbãa, nɛ́ n làakari kpáɛ,
ǹ wɛ́ɛ dɔ Diizi.

28

Wɛ́ɛkɛna kɔ̃n sáabukpanao
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ḿbe ma gbɛ̀si ũ, mɛ́ɛ n sisii,
ǹton ma yã kpá swãkotoro.
Tó n yĩtɛmala,
mɛ́ gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sì gɛ̀wãa guunɔ bàmɛ.
2 Mɛ́ɛ dɔnlɛ wii pɛɛmma,
ǹ swã kpámazi,
mɛ́ɛ ma ɔ sɛɛ n kúkii kpa.

3 Ǹton ma gáɛ lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃̀ɛnɔ ke zaakɛrinɔoro.
Aɔ̃è yã nnaa o ń gbɛ̃daaanɔnɛ,
mɔde zangu bé à kú ń swɛ̃̀n.
4 Ǹ kɛńnɛ aɔ̃ yãkɛnaa kɔ̃n ń zaakɛnao,
ǹ fĩa bońnɛ ń dàa
lɛ aɔ̃ yã zaaa wí ń musu.

5 Aɔ̃è Dii yãkɛna kɔ̃n à zĩkɛnao yã daro,
eé ń gboro, eé ń fɛɛ dɔro.

6 Aubarikadeen Dii ũ,
zaakɛ à swã kpà ma wɛ̃nda wiipɛnazi.
7 Diin ma gbãaa ũ kɔ̃n ma sɛngbangoo,
má à náanɛ vĩ ma swɛ̃̀n.
È ma ĩan ká, ma pɔɔ è kɛ nna,
mɛɛ̀ à sáabu kpá kɔ̃n lɛ̀sinao.

8 Diin a gbɛ̃nɔ gbãaa ũ,
à dɛ utɛkii ũ kí kɛ̀ à kànɛ, è à mì sí.
9 Ǹ n gbɛ̃nɔ mì sí ǹ aubarika dańgu,
ǹ ń dãkpa ǹgɔ̃ ń kũna gurɔ píngi.

29

Dii yã'ona zàga'ĩa guu
Dauda lɛ̀.
1 A malaikanɔ, à Dii tɔ́ kpá,
à gakui kɔ̃n gbãaao dɔ̃ Diinɛ.
2 À Dii tɔ́ kpá,
à kúɛ Diinɛ à kúadona gupuraan.

3 Dii kòto dɔ ínɔla,
Luda Gakuide è tó lou pũtã,
Dii kòto kĩi dɔ ínɔ musu.
4 Dii kòto gbãaa dɔ,
Dii kòto gakui vĩ.
5 Dii kòto è sida línɔ para,
Dii è Lɛbanɔ bùsu sida línɔ para.
6 È tó Lɛbanɔ kpiiinɔ vĩvĩ lán zùnɛ bà,
Ɛmɔni gbɛ̀ sɔ̃ lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà.
7 Dii kòto è bɔ kɔ̃n loupinao,
8 Dii kòto è gbáa nigã,
Dii è Kadɛsi gbáa nigã.
9 Dii kòto è línɔ nigã,
è líkpɛnɔ pu,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú à ua guunɔɔ e beenɛ,
Gakuideen à ũ.
10 Dii kú í kɛ̀ dana andunalaa musu,
Dii vɛ̃ɛna Kí ũ gurɔ píngi.
11 Dii è a gbɛ̃nɔ gba gbãaa,
Dii è aubarika dańgu aɔ̃gɔ̃ aafia.

30

Dii sáabukpana
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà Luda ua kyakɛna yã musu.
1 Mɛ́ n tɔ́ sɛ́ lezĩ Dii,
zaakɛ n ma kaara,
nɛ́ɛ tó ma ibɛɛnɔ ma nɛro.
2 Dii ma Luda, ma wii pɛ̀nzi,

ben n ma gba aafia.
3 Dii, n ma si miraa,
nɛ́ɛ tó ma si gɛ̀wãanlo.
4 Dii gbɛ̃nɔ, à à tɔ́ kpá,
à à tɔ́ kɛ̀ kú adona sáabu kpá.
5 Zaakɛ à pɔfɛ̃na è gì kɛro,
à aubarika bé ègɔ̃ kuu ai gbɛ̃ wɛ̃̀ndi lɛ́n.
Ɔɔdɔna ègɔ̃ kuu gwãavĩ,
ben guu è dɔ kɔ̃n pɔnnaao.
6 Kɛ̀ má kú nnamana guu ma bè:
Mɛ́ kpágula zikiro.
7 Dii, kɛ̀ n aubarika dàmagu,
n ma zɛ gíngin lán kpiii bà.
Mɔde kɛ̀ n mìkpɛɛ zùmɛ,
ma gɔ̃ bídi guu.
8 N Dii, mbe ma n sisi,
ma kúɛ kɛ̀ ma diinɛ ma bè:
9 Bɔ́ àren ma gaa vĩi ke ma sina gɛ̀wãan?
Ma mira é n tɔ́ kpán yɔ́?
Eé n náanɛ kpàakpa kɛn yɔ́?
10 Ǹ ma yã ma Dii ǹ ma wɛ̃nda gwa,
Dii, ǹgɔ̃ dɛ ma dɔnlɛri ũ.

11 N ma ɔ́ɔdɔna lìɛ ɔ̃wãna ũ,
n ma pɔsia utanɔ pìtima,
n pɔnnaa dàmɛ pɔ́kãsãa ũ.
12 Mɛ́gɔ̃ yĩtɛnaro, mɛ́gɔ̃ n tɔ́ kpaamɛ,
Dii ma Luda,
mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

31

Zĩndakpana Diia
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ḿbe ma nanzi,
ǹton tó wí ma kũ zikiro.
Ǹ ma mì sí n maakɛna yãnzi,
2 Ǹ swã kpámazi, ǹ ma faaba kɛ kpakpaa,
ǹ gɔ̃ ma utɛki gbɛ̀ ũ,
zɛki gbãaa kɛ̀ eé ma faaba kɛɛ ũ.
3 Ma gbɛ̀si kɔ̃n ma zɛki gbãaaon n ũ,
ǹ dɔmɛ aɛ ǹ ma da zɛ́a n tɔ́ yãnzi.
4 Ǹton tó mà si bà kɛ̀ wà kpàkpamɛɛnlo,
zaakɛ ma mìsirin n ũ.
5 Ma a ninii nànnɛ n ɔzĩ,
ǹ ma mì sí Dii Luda yãpurade.

6 Ma za gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è na tãanɔan,
Diin má náanɛ kɛ̀.
7 Mɛ́ yáa dɔ mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n n yenzio,
zaakɛ n ma yã'ɔ̃amma è,
n ma nawɛ̃akɛna dɔ̃mɛ.

8 Nɛ́ɛ ma na ma ibɛɛnɔnɛ ń ɔzĩro,
n ma gba mɛ̀porokii.

9 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Dii,
zaakɛ má kagurakɛnamɛ,
pɔsiaa tò ma wɛ́ɛ gɔ̃̀ súkusuku,
ma pɔɔ sia kũ̀ ma nɔ̀sɛ yàka.
10 Pɔsiaa e ma wɛ̃̀ndi lagoo,
m̀bna e ma wɛ̃̀ yãaa,
laasuu tò má gbãaa vĩ dɔro,
ma wánɔ bùsa.
11 Ma gbɛ̃daaanɔ è kya kámagu ma ibɛɛnɔ yãnzi,
ma yã è ma gbɛ̃nɔ vĩa kũ maamaa,
gbɛ̃ kɛ̀ weè dakɔ̃rɛ gãalɛnɔ è pãmɛ.
12 Ma yã e dɔ gbɛ̃ken dɔro,
ma gɔ̃ lán gɛ̀ bà,
ma gɔ̃ńnɛ lán oo kãndo bà.
13 Mɛɛ̀ ma kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ e ma pee pari,
vĩapɔnɔɔ ligamazi.
Aɔ̃è kakɔ̃a wà lɛ́ kpákɔ̃sɔ̃mazi,
aɔ̃è lɛdolɛ kɛ ma wɛ̃̀ndibɔna yãnzi.

14 Mɔde ḿbe ma n náanɛ kɛ̀ Dii,
mɛɛ̀ be ma Ludan n ũ.
15 Ma wɛ̃̀ndi ègɔ̃ kú n ɔzĩ gurɔ píngimɛ,
ǹ ma sí ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃e ma wɛtɛɛ
wà ma dɛɛnɔ ɔzĩ.
16 Ǹ uu were mamɔma n zɔ̀bleria,
ǹ ma mì sí n yenzi guu.
17 Dii, ǹton tó wí ma kũro,
zaakɛ ma wii pɛ̀nzi.
Ǹ tó wí zaakɛrinɔ kũ,
ǹ tó aɔ̃ lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana gɛ̀wãan,
18 ǹ tó ɛgɛtori pìnɔ nɛ́nɛ naɛ.
Aɔ̃è dɔkɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ,
aɔ̃è kya káńgu kɔ̃n ĩadãnao.

19 Auziki kɛ̀ ń kàkɔ̃a n vĩakɛrinɔnɛ bíta,
nɛɛ̀ aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ nanziinɔn gbɛ̃ píngi wáa.
20 Tó gbɛ̃nɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ńzi, nɛɛ̀ ń utɛ n kuu,
tó wèe lɛokpakɔ̃a kɛɛńyo, nɛɛ̀ ń dãkpa n kukiia.

21 Aubarikadeen Dii ũ,
zaakɛ à yenzi bíta ɔ̀dɔamɛ
wɛ́tɛ kɛ̀ wà lìgazi guu.
22 Swɛ̃̀ kɛ̃̀magu gwe,
ben ma bè, wà n kii zɛ́ zɔ̃̀mɛ.
Kɛ̀ ma faaba lɛ́ zùnzi,
n ma wɛ̃nda wiipɛna mà.

23 Àgɔ̃ ye Diizi, amɔa a gbɛ̃nɔ.

Dii è a náanɛkɛrinɔ dãkpa,
è fĩa bo ĩadãrinɔnɛ pãsĩpãsĩ.
24 Amɔa kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔ Diizinɔ,
àgɔ̃ gbãa à a swɛ̃̀ kpáɛ.

32

Durun'ona Ludanɛ
Dauda lɛ̀.
1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Luda pɔ́ kù à taarinɔla
à à durunnɔ kɛ̃̀nɛ ũ.
2 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii è à durun yã daroo ũ,
bensɔ̃ mɔnafiki kú à nɔ̀sɛ guuro.

3 Kɛ̀ ma yĩtɛ kɔ̃n ma durun-o, ma yãyã,
ma wiii ègɔ̃ dɔ zaa kɔngɔ ai uusiɛ.
4 N ɔ tɔ̃̀ma fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo,
ma gbãaa yã̀a lán guwãagurɔ ɔfãntɛ̃ bé à ma lɛɛ bà.
5 Ben ma wennɛ ma durunzi,
mɛ́ɛ ma yã zaaa utɛnnɛ dɔro.
Ma bè, mɛ́ ma taarinɔ o Diinɛ,
ben à ma durun kɛ̃̀mɛ.

6 Beee yãnzi n náanɛkɛri wɛ́ɛ kɛmma a gurɔɔazi,
tó yã zĩ'ũu e mɔɔ, eé à lero.
7 Ma utɛkiin n ũ,
nɛɛ̀ ma bɔ wɛ́ɛtãmma guu,
nɛɛ̀ ligamazi ǹ ma mì sí.

8 Mɛ́ yã dannɛ mà n da zɛ́ kɛ̀ dɛ ǹ sɛ́a,
mɛ́ lɛ́ damma, ma wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́nzi.
9 Ǹtongɔ̃ kuu laasuu sai
lán sɔ̃ ke bãagãsɔ̃ bàro,
tó nɛ́ɛ aizi káńnɛ kɔ̃n a bàoro,
aɔ̃è da n dɔ̀rɔaro.
10 Yã'ɔ̃amma è da gbɛ̃ zaaanɔla,
Dii yenzi è liga à náanɛkɛrinɔzi.

11 Gbɛ̃ maaanɔ, à pɔnnaa kɛ Dii yãnzi,
nɔ̀sɛpuradeenɔ, à guda kɛ à yáa dɔ.

33

Luda sáabukpana
1 À guda dɔ Diia gbɛ̃ maaanɔ,
à kɔ̃ sìo nɔ̀sɛpuradeenɔ à sáabu kpá.
2 À Dii tɔ́ kpá kɔ̃n kuntigio,
à lɛ̀ sínɛ kɔ̃n mɔrɔo.
3 À lɛ̀ dufu sínɛ,
à pɔ́'ɔnnanɔ lɛ́ kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n pɔnna wiiio.

4 Zaakɛ yã kɛ̀ Dii ò nɛ́ yãpuramɛ,
à náanɛ vĩ a yãkɛna píngi guu.

5 À ye maakɛɛzi kɔ̃n yãzɛdeeo,
Dii yenzi anduna pà.

6 Dii yã'ona bé à musu kɛ̀,
à lɛ́'ĩa bé à musupɔnɔ pɛ̀pɛ.
7 À í kàɛ gu dɔ̃nkɔ̃, à gɔ̃̀ ísiaa ũ,
à ínɔ kàkɔ̃a, à gɔ̃̀ í lɔ̀ ũ.
8 Anduna gbɛ̃ píngi, à vĩa kɛ Diinɛ,
gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ píngi, à mì siɛnɛ.
9 Zaakɛ à yã ò, ben anduna gɔ̃̀ kaɛna,
à yã dìɛ, ben pɔ́ píngi gɔ̃̀ kun.
10 Dii è lɛ́ kɛ̀ boriinɔɔ kpàkɔ̃sɔ̃ kɛ pã,
è kpá bùsudeenɔnɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛao.
11 Yã kɛ̀ Dii zɛ̀o ègɔ̃ diɛna gíngin,
yã kɛ̀ à à pɔɔ gbà ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.

12 Aubarikadeen borii kɛ̀ Dii dɛ à Luda ũu ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́ a pɔ́ ũunɔ.
13 Zaa musu Dii è guu gwa gĩzĩ,
è gbɛ̃nteenɔ e ń píngi.
14 Zaa à kúkiia è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
anduna guunɔ tàasi kɛ ń píngi.
15 Àmbe à baade píngi swɛ̃̀ kɛ̀,
è ń yãkɛnanɔ dɔ̃ píngi.
16 Kína ke è zɩ̃̀ ble a zɩ̃̀kpɛ parikɛɛ yãnziro,
zɩ̃̀kari ke è bɔ a gɔ̃sagbãakɛ yãnziro.
17 Sɔ̃ náanɛkɛna à ń bɔɔ nɛ́ ɛgɛɛmɛ,
baa kɔ̃n à gbãakɛɛo eé fɔ̃ à gbɛ̃ mì síro.
18 Dii wɛ́ɛ kú a vĩakɛrinɔa,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ à yenzizinɔ.
19 Eé ń bɔ gaa lɛ́zĩ,
eé ń gwa dekaagurɔ.
20 Wa wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi,
àmbe wa dɔnlɛri ũ kɔ̃n wa sɛngbangoo.
21 Zaakɛ Diin wa pɔɔ ègɔ̃ nnaa,
wá à tɔ́ kɛ̀ kú adona náanɛ vĩ.
22 Dii, ǹ tó n yenzi gɔ̃ kúwao
lán wa wɛ́ɛ dɔnzi nà.

34

Dii maakɛna

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à a zĩnda dìɛ ĩadee ũ Abimɛlɛki aɛ, ai Abimɛlɛki pɛ̀a à tà.
1 Mɛ́gɔ̃ Dii tɔ́ sɛ́ɛ lezĩ gurɔ yãana sai,
mɛ́gɔ̃ à tɔ́ kpaa lán guu e dɔɔ nà.
2 Mɛ́gɔ̃ ĩa dãa Dii yã musu,
takaasideenɔ é ma aɔ̃ pɔnnaa kɛ.
3 À bítakɛɛ dɔ̃ Diinɛmao,
à tó wà à tɔ́ bɔ lɛdo.

4 Ma Dii kii wɛ̀tɛ, ben à wèmala,
à ma bɔ ma vĩanɔ guu.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔzinɔ uu égɔ̃ werena,
wí é gɛ̃ ń wɛ́ɛn zikiro.
6 Takaasidee kɛ̀ Dii sìsi, ben à wèàla,
à à bɔ̀ à nawɛ̃anɔ guu píngi.
7 Dii Malaika ègɔ̃ kú à vĩakɛrinɔ saɛ,
è ń mì sí.

8 À dã à gwa, é e kɛ̀ Dii nna,
aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nàzi ũ.
9 Dii gbɛ̃nɔ, à vĩa kɛnɛ,
pɔ́ke è kɛ̃sã à vĩakɛrinɔaro.
10 Nɔaa è músunɔ dɛ, pɔ́blee è kɛ̃sãḿma,
mɔde pɔ́ maa ke è kɛ̃sã Dii kii wɛ̀tɛrinɔaro.

11 Gbɛ̃nɔ, à mɔ́ à ma yã ma,
mà vĩakɛna Diinɛ dadaare.
12 Amɔa kɛ̀ á yezi a wɛ̀ndi gɔ̃ maa
bensɔ̃ á yezi a kuuna gɔ̃ nna,
13 à a lɛ́ kũ kɔ̃n yãzaa'onao,
àton tó ɛgɛɛ bɔ a lɛ́nlo.
14 À kpɛɛ li à zaaanɛ à à maaa kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ tɛ́zi.

15 Dii ègɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ tàasi kɛɛ,
è swã kpá ń wiipɛnazi.
16 Dii è mìkpɛɛ zu zaakɛrinɔnɛ,
lɛ aɔ̃ yã tón dɔ gbɛ̃kenlo yãnzi.

17 Tó gbɛ̃ maaanɔ lɛ́ zù Diizi, è ma,
è ń bɔ ń nawɛ̃anɔ guu píngi.
18 Dii kĩi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔɔ yàkanɔ,
è dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ uu sisinanɔlɛ.

19 Wahaa ègɔ̃ gbɛ̃ maaa lee gɛ̀n baaagɔ̃,
mɔde Dii è à bɔ à guu píngi.
20 È à wánɔ dãkpa píngi,
à ke è ɛ́ro, baa mɛ̀n do.

21 Kisia é gbɛ̃ zaaanɔ dɛdɛ,
yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ maaa ibɛɛnɔa.
22 Dii è a zɔ̀blerinɔ mì sí,
yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ naziaro.

35

Gbɛ̃ maa wiipɛna Diizi
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ǹ íbɛtɛ kpá kɔ̃n ma ibɛɛnɔo,
ǹ zɛ̀ ká kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe zɛ̀ kaamaonɔ.
2 Ǹ n sɛngbango kɔ̃n n gɔ̃kɛbɔnɔ sɛ́ɛ,

ǹ fɛɛ ǹ dɔmalɛ.
3 Ǹ n sári kɔ̃n n fɛ̃ɛdaao sɛ́ dɔ,
ǹ fɛɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma gbɛsɛɛnɔzi.
Ǹ bemɛ ma mìsirin n ũ.

4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛtɛɛ wà ma dɛɛnɔ,
ǹ tó aɔ̃ kpɛɛ li, wí ń kũ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à zaaa gɔ̃gɔ̃maziinɔ,
ǹ tó aɔ̃ fua, mà ń kpɛɛ e.
5 Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán ése ũkã kɛ̀ ĩa sɛ̀ɛ bà,
Dii Malaika pɛ́ḿma.
6 Aɔ̃ zɛ́ gɔ̃ gusiaa ũ kɔ̃n gu zãɛo,
Dii Malaika ɔ yĩpańzi.
7 Zaakɛ aɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̃̀mɛ pã,
mɛ́ɛ yãke kɛńnɛro, ben aɔ̃ bà kpàkpamɛ.
8 Ǹ tó mɔ́nzi ń le à kɛ́ńnɛ ásaru ũ,
ǹ tó bà kɛ̀ aɔ̃ɔ kpàkpamɛɛ ń kũ,
aɔ̃ lɛ́ɛ wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yɔ̃̀ pì guu.
9 Ma pɔɔ é gbasa à kɛ Diia nna,
mɛ́ pɔnnaa kɛ kɛ̀ à ma mì sì yãnzi.
10 Mɛ́ be kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
Dii, dé bé à dɛ lán n bà?
Nɛɛ̀ takaasideenɔ sí gbãamɔnnɛrinɔa,
nɛɛ̀ wɛ̃ndadeenɔ bɔ ń wɛ́ɛtãmmarinɔ ɔzĩ.

11 Sèeda ɛgɛdeenɔ è fɛɛmazi,
aɔ̃è yã kɛ̀ má à yã dɔ̃roo lalama.
12 Aɔ̃è à maaa fĩa bomɛ kɔ̃n à zaaao,
ben ma gɔ̃ gbɛ̃ miradodee ũ.
13 Tó aɔ̃ɔe gyãa kɛɛ yã sɔ̃,
mɛɛ̀ uta kãsãa damɛ,
mɛɛ̀ ma zĩnda busa kɔ̃n lɛ́yinao,
mɛɛ̀ adua kɛńnɛ yãana sai,
14 lán wà be aɔ̃ɔ dɛ ma gbɛ̃nna ke ma danɛ ũu bà.
Mɛɛ̀gɔ̃ lili oo mìpɛɛna kɔ̃n pɔsiaao,
lán wà bè ma dan mɛ́ɛ wɛ̃nda kɛɛnɛ bà.
15 Mɔde kɛ̀ ma gɛ̃̀n sì,
aɔ̃ lìgamazi kɔ̃n pɔnnaao,
aɔ̃ ma zãmba kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛma,
aɔ̃ ma yaka yãana sai.
16 Aɔ̃ ma fabò pãsĩpãsĩ,
aɔ̃ swaa pìtimazi.
17 Dii, nɛ́gɔ̃ ma gwaa lɛ ai bɔrɛmɛ?
Músu pìnɔɔ e ma kɛɛ gyáigyai,
ǹ ma síḿma màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio.
18 Mɛ́ n sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu,
mɛ́ n tɔ́ kpá gbɛ̃nɔ wáa.

19 Ǹton tó ma ibɛɛnɔ ma yáa dɔro,
ǹton tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãanɔ
ma gwa kɔ̃n wɛ́ɛ zaaaoro.

20 Yã nnaa è bɔ ń lɛ́nlo,
aɔ̃è yã di nɔ̀sɛyĩideenɔa.
21 Aɔ̃è lɛ́ aɛ wà be:
Ɛhɛ̃, ɛ̃hɛ̃, wa wɛ́ɛ è.

22 Dii, n wɛ́ɛ è, ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro,
ma Dii, ǹtongɔ̃ zɑ̃̀maoro.
23 Ma Luda, ǹ fɛɛ ǹ zɛmao,
ma Dii, ǹ tó yã bɔmao nna.
24 Nɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a,
Dii ma Luda, ǹ yã nnaa kpáma,
ǹton tó aɔ̃ ma yáa dɔro.
25 Ǹton tó aɔ̃ be ń swɛ̃̀n wà ma nɛro,
ǹton tó aɔ̃ be wà ma mɔ bɛ̃ɛro.

26 Lán aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ ma wɛ́ɛtãmma musu nà,
ǹ tó wí ń kũ mà ń kpɛɛ e.
Lán aɔ̃ɔe bítakɛɛ ɔdɔamɛ nà,
ǹ wí dam̍ma ǹ ń kpɛ bɔ.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ ma bɔna maaa è kɛń̍nɛ nnaanɔ
ǹ tó aɔ̃ pɔnnaa kɛ aɔ̃ guda kɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ ma bɔna aafia è kɛń̍nɛnɔ
ǹ tó aɔ̃gɔ̃ bee Dii bé à bíta.
28 Mapi sɔ̃, mɛ́ n maakɛ yã o,
mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

36

Gbɛ̃ntee zaaa
Dii zɔ̀bleri Dauda lɛ̀.
1 Gbɛ̃ zaaa durun yã da ma swɛ̃̀n,
à wɛ́ɛ ègɔ̃ Luda wí vĩro.
2 Zaakɛ ègɔ̃ a zĩnda ee gbɛ̃ maaa ũmɛ,
è a durun dɔ̃ gbasa à zanlo.
3 Ɛgɛ kɔ̃n mɔnafikio kú à lɛ́n,
à ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n maakɛnao tò.
4 È yã zaaa laasuu lɛ́ a daɛkiia,
è gí yã pɑ̃sĩziro,
è a zĩnda da zɛ́ faasaideea.

5 Dii, n yenzi bíta kà ludambɛ,
ń náanɛ vĩ maamaa, à zɔ̃̀ sɔsɔnɛnɔa.
6 N maakɛna bíta lán kpiiinɔ bà,
n yãzɛdekɛ lɛ́ vĩro lán ísia lɔ̀ bà.
Dii, nɛɛ̀ gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ bɔ píngi.
7 Luda, n yenzi bɛ̀ɛ vĩ fá,
gbɛ̃nteenɔ è utɛ n ɔru.
8 Aɔ̃è n ua pɔ́ble nɔ́sidee ble wà kã,
nɛɛ̀ n swa'i pɔnnade kpám̍ma aɔ̃ mi.
9 Zaakɛ m̍be wɛ̃̀ndibɔkii ũ,
wa kuuna n gupuraan bé à wa wɛ́ɛ kɛ̃̀.

10 Ǹgɔ̃ yenzi ɔdɔa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n dɔ̃ɔnɔnɛ ǹgɔ̃ gaa,
ǹgɔ̃ kpɛɛ ǹgɔ̃ nɔ̀sɛpuradeenɔ mì sii.
11 Ǹton tó ĩadãrinɔ ma dúgu zɔ̃ro,
ǹton tó zaakɛrinɔ ɔ yĩpamaziro.
12 Ǹ gwa, mɔnafikidee pìnɔ lɛ̀ɛ,
aɔ̃ gɔ̃̀ daɛna sɔ̀rɔrɔ, aɔ̃é fɔ̃ wà fɛɛ dɔro.

37

Gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ ziaa zĩ
Dauda lɛ̀.
1 Ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ yã n kũ gbãaro,
ǹton zaakɛrinɔ gwena ni dɛro,
2 zaakɛ aɔ̃é kori kũ wà gaga tia lán sɛ̃̀ bàmɛ,
aɔ̃ maakɛɛ é yãa lán sɛ̃̀la ísi bà.
3 Ǹ Dii náanɛ kɛ, ǹgɔ̃ yã maaa kɛɛ,
ǹgɔ̃ kú bùsu kɛ̀n, ǹgɔ̃ nnaa maa.

4 Ǹ tó n pɔɔ gɔ̃ nna Diia,
eé pɔ́ kɛ̀ n nɔ̀sɛ yezi kpámma.

5 Ǹ zɛ kɔ̃n Diio ǹ à náanɛ kɛ,
eé yã kɛ̀nɔ kɛnnɛ.
6 Eé tó yã bɔnyo nna lán gudɔna bà,
eé tó ǹ bɔ maa lán fããntɛ̃ gupuraa bà.

7 Ǹ lɛ́ yĩtɛ Dii aɛ ǹ sɔ̃kpazi,
ǹton tó auzikide yã n kũ gbãa
gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ kɔ̃n a wɛ́ɛzɛ̃ zaaaoro.

8 Ǹ pɔfɛ̃ tó ǹ mì kɛ̃ pɛ̃tɛ̃a.
Ǹton tó yã beeenɔ n kũ gbãaro,
è mɔ́ kɔ̃n yãzaakɛnaomɛ.
9 Zaakɛ gbɛ̃ zaaanɔ é kaatɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Diizinɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ.

10 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ gbɛ̃ zaaanɔ égɔ̃ kuu dɔro,
baa tó n ń wɛ́tɛ, nɛ́ ń ero.
11 Zĩndabusarinɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
aɔ̃égɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n aafia bítao.

12 Gbɛ̃ zaaa è à zaaa kpákpa gbɛ̃ maaazi,
è fɛ̃zi.
13 Mɔde Dii ègɔ̃ à yáa dɔɔ,
zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ à gurɔɔ é papa.

14 Gbɛ̃ zaaanɔ è fɛ̃ɛdaa woto,
aɔ̃è ń kà kpá sála,
lɛ wà e wà takaasideenɔ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ dɛdɛo,
aɔ̃é gbɛ̃ kɛ̀ ń yãkɛna maaanɔ kaatɛ.
15 Aɔ̃ zĩnda fɛ̃ɛdaa é ń zɔ̃ ń swɛ̃̀n,

weé ń sánɔ ɛ́'ɛńnɛ.

16 Pɔ́ féte kɛ̀ gbɛ̃ maaa vĩi
dɛ gbɛ̃ zaa pariinɔ auzikila,
17 zaakɛ gbɛ̃ zaaanɔ gbãaa é mì dɛ,
mɔde Diin gbɛ̃ maaanɔ kũna ũ.

18 Dii taarisaideenɔ yã dɔ̃,
aɔ̃ baka ègɔ̃ dɛ ń pɔ́ ũ gurɔ píngi.
19 Wí é ń kũ yã pãsĩ gurɔɔ zĩro,
baa tó dekaa kà, aɔ̃égɔ̃ kãna.

20 Gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ é kaatɛ,
Dii ibɛɛnɔ é yãa lán sɛ̃̀la bɔ̀rɔ nà,
aɔ̃é gɛ̃tɛ lán tɛ́sukpɛ bà.

21 Gbɛ̃ zaaa è pɔ́ sɛ̃kãḿma à à fĩa boro,
gbɛ̃ maaa sɔ̃ è gba da maamaa.
22 Gbɛ̃ kɛ̀ Dii aubarika dàńgunɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́ kɛ̀ńnɛnɔ sɔ̃ é kaatɛ.

23 Dii è gbɛ̃ da zɛ́ kɛ̀ dɛ à sɛ́a,
à pɔɔ ègɔ̃ nna à kuunaa.
24 Baa tó à gɛ̃̀n sì, eé lɛ́ɛro,
kɛ̀ Dii à kũna yãnzi.

25 Zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ
ai ma gaa ma zi kũ̀o la,
mɛ́ɛ e Luda gbɛ̃ maaa zĩ̀nna zikiro,
mɛ́ɛ e à nɛ́nɔɔ e baa kɛɛro.
26 Ègɔ̃ gba daa gurɔ píngi
ègɔ̃ pɔ́ sɛ̃kãańnɛmɛ,
à nɛ́nɔ égɔ̃ aubarika vĩ.

27 Ǹ kpɛɛ li yã zaaanɛ ǹgɔ̃ à maaa kɛɛ,
nɛ́gɔ̃ kú bùsu kɛ̀n gurɔ píngi.
28 Zaakɛ Dii ye yãzɛdeezi,
eé a náanɛkɛrinɔ zĩnnaro.

Aɔ̃égɔ̃ kuu aafia gurɔ píngi,
gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ é kaatɛ.
29 Gbɛ̃ maaanɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
aɔ̃égɔ̃ kún gurɔ píngi.

30 Ɔndɔ̃yã è bɔ gbɛ̃ maa lɛ́n,
à lɛ́ è yãzɛdee o.
31 À Luda doka kú à swɛ̃̀n,
à gbá è sata pɔ́kearo.

32 Gbɛ̃ zaaa è gbɛ̃ maaa kpákpa
lɛ à e à à dɛ,

33 mɔde Dii é à tó à ɔzĩro,
eé we yãkpaɛ à nɛro.

34 Ǹ sɔ̃kpa Diizi ǹgɔ̃ à yã kũna,
eé n kaara lɛ ǹgɔ̃ bùsu vĩ,
nɛ́ gbɛ̃ zaaanɔ kaatɛna e.

35 Ma gbɛ̃ zaa gbãade ke è yã,
à gbȁ à ɔ tà lán lí kɛ̀ tɔɔtɛ kɛ̀nɛ nnaa bà.
36 Kɛ̀ tá ma kpa gwe, à kú gwe dɔro,
ma à wɛ̀tɛ, mɛ́ɛ à ero.

37 Ǹ taarisaide yã gwa,
ǹ gbɛ̃ maa yã tàasi kɛ,
zaakɛ nɔ̀sɛyĩidee boriinɔ é gɔ̃ borii ũ.
38 Durunkɛrinɔ sɔ̃ é kaatɛ lɛdolɛ,
gbɛ̃ zaaanɔ borii é mì dɛ.

39 Dii bé eé gbɛ̃ maaanɔ mì sí,
eégɔ̃ dɛńnɛ utɛkii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.
40 Dii é dɔńlɛ à ń bɔ,
eé ń sí gbɛ̃ zaaanɔa à ń mì sí
kɛ̀ aɔ̃ nàzi yãnzi.

38

Takaasidee aduakɛna
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ǹton ma toto kɔ̃n pɔfɛ̃oro,
ǹton ma swã sɔ̃kãmɛ kɔ̃n pɛ̃tɛ̃oro.
2 N kànɔ ma papa
n ɔ tɔ̏ma.
3 Ma mɛ̀ gbãaa yȁa n pɛ̃tɛ̃ yãnzi,
ma wá aafiaro ma durun yãnzi.
4 Ma taarinɔ dàmala,
aɔ̃ tɔ̏ma lán aso tìisi bà.

5 Ma bɔ̀nɔ fɔ̃,
aɔ̃ yai kȕ ma yɔ̃nkɔkɛɛ yãnzi.
6 Má kuna, ma gɔ̃ zɔ̀lɔlɔ,
mɛɛ̀gɔ̃ tɛ́ uuo sisina gurɔ píngi.
7 Ma kpɛɛwa e wii maamaa,
ma mɛ̀ gbãaa vĩro.
8 Má gbãaa vĩro, ma mɛ̀ kɛ̀ búgubugu,
mɛ́ɛ wii lɛɛ ma pɔyakana yãnzi.
9 Dii, ń pɔ́ kɛ̀ má yezi dɔ̃ píngi,
nɛɛ̀ ma m̀bna ma sãnsãn.
10 Ma kù e vĩi gbì gbì, ma gbãaa yȁa,
ma uu e tɛ́ kɛɛ dɔro.
11 Ma gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n ma gbɛ̃nɔ è gbɛ̃ɛmɛ,
ma danɛnɔ è bàa lɛ́mɛ ma bɔ̀nɔ yãnzi.
12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ wɛtɛ wà ma dɛnɔ è bà kpákpamɛ,

ma wɛdɛrinɔ è yã zaaa kpakɔ̃sɔ̃mazi,
aɔ̃ègɔ̃ mɔnafikiyã wàari paa kɔ̃o gurɔ píngi.

13 Ma gɔ̃ lán swãdoo bà, mɛɛ̀ yã maro,
lán gbɛ̃ kɛ̀ à nɛ́nɛ nàɛ bà, mɛɛ̀ lɛ́ è wɛ̃kɔ̃aro.
14 Má dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ è yã maroo bà,
mɛɛ̀ weńlaro.
15 Dii, ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi,
nɛ́ ma yã ma, Dii ma Luda.
16 Ma bè, ǹton tó aɔ̃ yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
ǹton tó aɔ̃ ĩa dã ma satana yãnziro.

17 Ma ka lɛɛna,
mɛɛ̀gɔ̃ kú yã'ɔ̃amma guumɛ.
18 Mɛ́ ma yã zaaanɔ onnɛ sa,
zaakɛ ma durun yãnzin ma pɔɔ yakanazi.
19 Ma ibɛɛ pãsĩnɔɔ lɛ́ vĩro,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãpãanɔɔ pari.
20 Aɔ̃è à maaa fĩa bomɛ kɔ̃n à zaaao,
yã maaan má tɛ́zi, ben aɔ̃ íbɛtɛ kpàmao.

21 Dii, ǹton ma zĩnnaro,
ma Luda, ǹtongɔ̃ kúmao zã̀ro.
22 Ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ kpakpaa,
ma Dii, ma mìsiri.

39

Takaaside wiipɛna Ludazi
Dauda lɛ̀.
1 Ma bè, mɛ́gɔ̃ ma zĩnda kũna dɔ̃,
mɛ́ tó ma lɛ́ ma da durunkɛna guuro.
Tó gbɛ̃ zaaa kúmao, mɛ́ ma lɛ́ kũ.
2 Ma lɛ́ nakɔ̃a, ma yĩ kítikiti,
mɛ́ɛ yãke oro, baa yã maaa se,
ben ma yã'ɔ̃amma sɔ̀kpa à kàara.
3 Ma swɛ̃̀ puusu bɔ̀ ma guu,
kɛ̀ ma laasuu lɛ̀, ma swɛ̃̀ tɛ́ bɔ̀,
ben ma lɛ́ bɔ̀ ma bè:

4 Dii, ǹ tó màgɔ̃ ma wɛ̃̀ndigurɔ lɛ́ dɔ̃,
kɔ̃n ma gurɔ pari zaka lɛ́o.
Ǹ tó màgɔ̃ dɔ̃ lán ma wɛ̃̀ndi é gɛ̃ zɛ́la nà kãndo.
5 N ma wɛ̃̀ndi lɛ́ yɔ̃̀ n ɔla zakan,
ma kuuna dɛ wɛ́ɛ kɔ̃n yĩola n kiiaro.
Baade píngi è gɛ̃ zɛ́la lán ĩa bàmɛ,
6 gbɛ̃ntee tɛna ègɔ̃ dɛ lán ɔra bàmɛ.
È bãabãa bo à auziki kakɔ̃a,
mɔde à dɔ̃ tó dén eé gɔ̃nɛro.
7 Tó lɛmɛ, bɔ́ tãmaan mɛ́gɔ̃ vĩi?
Ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi, Dii.

8 Ǹ ma taarinɔ kɛ̃mɛ,
ǹton tó yɔ̃nkɔɔnɔ ma faboro.
9 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, mɛ́ɛ ma lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro,
zaakɛ ḿbe n yã beee kɛ̀.

10 Ǹton ma lɛ́ dɔro,
ma gbãsĩ lɛ̀ n ɔkũ yãnzi.
11 Nɛɛ̀ gbɛ̃ toto nɛɛ̀ wɛ́ɛ tãa à durun yãnzi,
nɛɛ̀ à auziki yaka lán blɛ́ bà.
Baade píngi è gɛ̃ zɛ́la lán ĩa bàmɛ.

12 Ǹ ma aduakɛna sí Dii,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi.
Ǹton ma ɔ́ɔdɔna kpá swãkotoro,
zaakɛ n nibɔn ma ũ,
má dɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ lán ma dezinɔ bà.
13 Ǹ uu goma lɛ ma pɔɔ e àgɔ̃ nna dɔ,
ai màgɔ̃ gá anduna tó.

40

Dii sáabukpana
Dauda lɛ̀.
1 Ma wɛ́ɛ dɔ̀ Diizi maamaa,
ben à aɛ dɔ̀ma à ma wiipɛna mà.
2 À ma bɔ kokotɛ̃wɛɛn,
à ma bɔ foo guu.
À ma gbá pɛ̀ɛ gbɛ̀si musu,
à ma zɛ gwe gíngin.
3 À lɛ̀ dufu dàmɛ ma lɛ́n,
wa Luda sáabukpana pɔ́ ũ.
Gbɛ̃nɔ é e pari, vĩa é ń kũ,
aɔ̃é Dii náanɛ kɛ.

4 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii náanɛ vĩi ũ,
bensɔ̃ è aɛ dɔ ĩadãrinɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔaro.
5 Dii ma Luda, n yãbɔnsaɛkɛnanɔɔ pari,
weé fɔ̃ wà yã kɛ̀ nɛ́ɛ pɛɛawee dɔdɔro.
Tó mɛ́ɛ tɔ̃kɛ̃ɛnnɛ, à lɛ́ vĩro,
mɛ́ fɔ̃ mà o píngiro.

6 Ń ye sa'opɔ ke gbaaziro,
ben n ma gba swã mà yã mao.
Nɛ́ɛ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ
ke durun agbaakpabɔ gbekaro.
7 Ben ma bè: Maɛ kɛ̀,
ma mɔ lán wà kɛ̃̀ takadan ma yã musu nà.
8 Má ye n pɔyezi kɛmɛ, ma Luda,
n doka kú ma swɛ̃̀ guu.

9 Mɛ́ yãzɛdee baaru kpá pari kakɔ̃ana guu,

mɛ́ ma lɛ́ nakɔ̃aro, lán ń dɔ̃ nà Dii.
10 Mɛ́ɛ n yãzɛdee utɛńnɛro,
ma n náanɛ kɔ̃n n mìsinao yã ò.
Mɛ́ɛ gí n yenzi kɔ̃n n yãpuraao o
pari kakɔ̃ana guuziro.

11 Dii, ǹton gí ma wɛ̃nda gwaziro,
n yenzi kɔ̃n n yãpuraao gɔ̃ ma dãkpaa.
12 Zaakɛ yã zaaa kɛ̀ liganamazi lɛ́ vĩro,
ma taarinɔ dàmala, mɛ́ɛ guu eero,
à pari dɛ ma mìkãla, swɛ̃̀ kɛ̃̀magu.

13 Dii, ǹ sùu kɛ ǹ ma mì sí,
Dii, ǹ kɛ kpakpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.
14 Ǹ tó wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛɛ wà ma dɛɛnɔ kũ,
aɔ̃ ń mì pɛ́ɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi mà mɔ́nzi eenɔ kpɛɛ li,
aɔ̃ uu yãkɔ̃tɛ.
15 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bemɛ taalɛ taalɛɛnɔ,
ǹ tó wí ń kũ aɔ̃ kɛ gìri.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n kii wɛtɛɛnɔ,
ǹ tó aɔ̃ pɔɔ kɛmma nna aɔ̃ yáa dɔ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n mìsinazinɔ
gɔ̃ bee Dii bíta.

17 Takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
ǹ laasuu lɛ́ ma yãzi, Dii.
Ḿbe ma dɔnlɛri ũ kɔ̃n ma mìsirio,
ma Luda, ǹton gì kɛro.

41

Gyãree aduakɛna
Dauda lɛ̀.
1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è gbãasaide yã daa ũ,
Dii è à bɔ nawɛ̃akɛgurɔ.
2 Dii é à dãkpa à à gba wɛ̃̀ndi gbà̃a,
eé aubarika dan a bùsun,
eé à na à ibɛɛnɔ ɔzĩ aɔ̃ ń pɔyezi kɛaro.
3 Dii é à dãkpa à gyãpɛa,
eé tó à a gyãa pì ble.

4 Ma bè: Dii, ma durun kɛ̀nnɛ,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma gba aafia.
5 Ma ibɛɛnɔ è ma kpákpa gaao wà be:
Bɔrɛn eé ga lɛ à tɔ́ kaatɛɛ?
6 Tó aɔ̃ mɔ̀ ma gwa,
ɛgɛyãn aɔ̃è omɛ,
aɔ̃è baaru zaaa wɛtɛ ma yã musu,
ben aɔ̃è fɛɛ wà gá wàgɔ̃ yã pì fãa bàazi.

7 Ma zangurinɔ è ma kpákpa à zaaao,

aɔ̃ píngi aɔ̃è àisi zaaa kpámazi wà be:
8 Gagyãa bé à à lè,
eé fɛɛ a daɛkiia dɔro.
9 Baa ma gbɛ̃nna kɛ̀ ma à náanɛ kɛ̀,
kɛ̀ weè ɔ kakɔ̃a ta dɔ̃nkɔ̃ guu bɔ̀ ma kpɛɛ.

10 Mmɔn sɔ̃ Dii, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ ma gba aafia lɛ mà fĩa bońnɛ.
11 Tó ma ibɛɛnɔɔ e ma yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
mɛ́gɔ̃ dɔ̃ sa kɛ̀ ma yã kànnɛ.
12 Ń ma kũna ma nɔ̀sɛ maaa yãnzi,
ń tò màgɔ̃ kú n aɛzĩ gurɔ píngi.

13 Aubarikade Dii, Isarailinɔ Luda
zaa káaku ai gurɔ píngi!
Aami! Aami!

TAKADA PLAADEE

Saamu 42-72

42

Zɪ̃̀zɔ ɔ́ɔdɔna
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Lán zɔ̃ ègɔ̃ swasaɛ ni dɛɛ nà,
lɛn n nii kú ma swɛ̃̀n lɛ, Luda.
2 Ma ninii e Luda ni dɛɛ, Luda Wɛ̃̀ndide pì,
bɔrɛn mɛ́ e mà gá wɛ́ɛ siàlɛɛ?
3 Wɛ́ɛ'i bé à gɔ̃̀ ma pɔ́blee ũ
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
Wègɔ̃ beemɛ gurɔ píngi:
N Ludaa kú mámɛee?
4 Ma nɔ̀sɛ wɛ̃̀nnɛ, ben yã kèkiinɔ dɔ̀magu,
lán mɛɛ̀ gá parii guu nà ai Luda ua,
gbɛ̃nɔ ègɔ̃ tɛ́tɛ ma kpɛɛ kɔ̃n gudakɛnao,
zĩbaakɛrinɔ ègɔ̃ tɛ́ ma kpɛɛ kɔ̃n sáabukpanao.

5 Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kɛ̀ dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaa,
ma Mìsiri, ma Luda.

6 Ma nɔ̀sɛ yàka, ben n yã dɔ̀magu
zaa Miza kpiigɛɛzi ai Yoda mìa,
zaa Ɛmɔni gbɛ̀nɔ musu.
7 Nɛɛ̀ tó ísɔ̃pɛɛna kĩi gɔ̃ dɔ,
í lɔ̀nɔɔ e lɛ́ zuukɔ̃zi.
Ń tò í e daamala,
à sɔ̃ e taamao.

8 Dii è yenzi ɔdɔamɛ fãantɛ̃,
à lɛ̀ ègɔ̃ da ma lɛ́n gwãavĩ,
mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ Luda kɛ̀ dɛ ma wɛ̃̀ndi ũua.

9 Mɛ̀ɛ̀ be Luda ma gbɛ̀sinɛ:
Bɔ́yãnzin ma yã sã̀nguzi?
À kɛ̀ dia ń tò màgɔ̃ tɛ́ kɔ̃n pɔsiaao
ma ibɛɛ wɛ́ɛtãmma yãnzii?
10 Ma ĩadammarinɔ è ma sɔ̃sɔ̃,
beee yãnzi ma wánɔ ègɔ̃ wii,
aɔ̃ègɔ̃ beemɛ gurɔ píngi:
N Ludaa kú mámɛee?

11 Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kɛ̀ dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaa,
ma Mìsiri, ma Luda.

43

1 Ǹ ma yã nnaa kpáma Luda,
ǹ yã símao bori ludadɔ̃risaideenɔ yã musu,
ǹ ma bɔ gbɛ̃ zaa mɔnafikideenɔ ɔzĩ.
2 Luda, ḿbe ma utɛkii ũ,
bɔ́yãnzin n gimazii?
À kɛ̀ dia ń tò ma gɔ̃ tɛ́ kɔ̃n pɔsiaao
ma ibɛɛ wɛ́ɛtãmmana yãnzii?
3 Ǹ n gupura kɔ̃n n yãpuraao zĩma,
à dɔmɛ aɛ n kpiii musu,
à gámao ai n kúkiia gwe.
4 Mɛ́ gbasa mà gá n gbãgbãkiia Luda,
ma pɔɔ é kɛmma nna, Luda ma pɔnnaa,
mɛ́ n tɔ́ kpá kɔ̃n mɔrɔo,
Luda ma Luda.

5 Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kɛ̀ dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Mɛ́gɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaamɛ,
ma Mìsiri, ma Luda.

44

Isarailinɔ faaba wɛ́ɛkɛna
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Luda, yã kɛ̀ ń kɛ̀ zaa gìkɛna wa dezinɔ gurɔ,
aɔ̃ɔ òwe wa swã mà.
2 N ɔ yĩ̀pa bori pãndenɔzi n ĩa dàḿma,
n wa dezinɔ kàɛ ń gbɛ̀n,
n ń kaara aɔ̃ dàgula.
3 Aɔ̃ fɛ̃ɛdaa bé à ń ká bùsu kɛ̀aro,
aɔ̃ gã̀sã gbãaan aɔ̃ zĩ̀ blèoro.
N zĩnda gã̀sã gbãaa bé à tò,
n aɛ dɔ̀ḿma kɛ̀ ń yeńzi yãnzi.

4 Ḿbe ma Kína ũ ma Luda,

nɛɛ̀ tó Yakubu boriinɔ zì ble.
5 N gãzĩn weè ɔ yĩpa wa ibɛɛnɔzi,
kɔ̃n n tɔ́on weè wa zangurinɔ dúgu zɔ̃.
6 Èe kɛ má sá náanɛkɛnanlo,
èe kɛ ma fɛ̃ɛdaa bé è ma bɔro.
7 Zaakɛ ḿbe nɛɛ̀ wa sí wa ibɛɛnɔa,
nɛɛ̀ wí da wa zangurinɔa.
8 Luda, weègɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi,
weègɔ̃ n tɔ́ kpaa yãana sai.

9 Baa kɔ̃n beeeo n giwazi ń tò wí wa kũ,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zìkpɛɛnɔ dɔro.
10 Ń tò wa bɔru kpɛɛ wa ibɛɛnɔnɛ,
ń tò wa zangurinɔ wa pɔ́nɔ nàkɔ̃a.
11 N ń gbá zɛ́ aɔ̃ wa dɛdɛ lán sãanɔ bà,
n wa fãakɔ̃a boriinɔ tɛ́.
12 N n gbɛ̃nɔ yà aaga,
nɛ́ɛ àre e à guuro.

13 Ń tò wa gbɛ̃daaanɔ wa sɔ̃sɔ̃,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wa saɛnɔ wa lalandi kɛ̀.
14 Ń tò wa gɔ̃ pena pɔ́ ũ boriinɔnɛ,
gbɛ̃nɔ è ń mì kɛ degũdegũ wa yãnzi.
15 Mɛɛ̀gɔ̃ kú kɔ̃n wíyão gurɔ píngi,
wí ègɔ̃ kú ma wɛ́ɛn
16 ma faborinɔ kɔ̃n ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔ yãnzi
kɔ̃n ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɛ̃ɛ bomaanɔ yão.

17 Beee wa le píngi,
baa kɛ̀ n yã e sãwaguro,
wée n bà kuunawao yã gbororo.
18 Wa laasuu e kɛ̃mmaro,
wée kɛ̃ n zɛ́aro.
19 N wa wiwi,
n wa bùsu kɛ̀ gbɛ̃ngboonɔ tɛ́kii ũ,
n gusia níginigi dàwala.

20 Tó wa Dii tɔ́ sãwagu yã,
ke tó wa wɛ́ɛ dɔ̀ bori zìtɔnɔ tãazi,
21 Luda é gí eziɔ́?
Zaakɛ àmbe à wa nɔ̀sɛguuyãnɔ dɔ̃ píngi.
22 N yãnzi wá kú gaa lɛ́zĩzi zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
wè wa diɛ lán sãa kɛ̀ weé ń kòto kpánɔ bà.

23 Ǹ vu Dii! À kɛ̀ dia nɛ́ɛ ii oo?
Ǹ fɛɛ! Ǹton gíwazi gurɔ píngiro.
24 À kɛ̀ dia n mìkpɛɛ zùwee?
Wa wɛ̃ndakɛ kɔ̃n gbãaa kɛ̀ wèe mɔɔweeo sãngun yɔ́?
25 Wa gɔ̃ yina bùsutin,
wa gɔ̃ daɛna tɔɔtɛ.

26 Ǹ fɛɛ ǹ dɔwalɛ,
ǹ mɔ́ ǹ wa bo n yenzi yãnzi.

45

Kína nɔsɛna lɛ̀
Yenzi lɛ̀ kɛ̀ Kora boriinɔɔ dà.
1 Yã nnaa e pipii ma swɛ̃̀ guu,
lán mɛ́ɛ lɛ̀ kɛ̀kii daa kínanɛ nà.
Ma lɛ́ nna lán takadakɛ̃ri lákɛ̃bɔ bà.

2 N maakɛɛ dɛ gbɛ̃ píngila,
n lɛ́gbɛ ègɔ̃ nna,
aubarika kɛ̀ Ludaa dànguu yãana vĩro.
3 N zɪ̃̀kari pãsĩ, ǹ n fɛ̃ɛdaa sɛ́ ǹ logo
n kíkɛgakui sèeda ũ.
4 Ǹ di sɔ̃a ǹ gá zɪ̃̀ ble n gakuikɛɛ guu
yãpura kɔ̃n nɔ̀sɛdooo kɔ̃n yãzɛdeeo yãnzi,
ǹ yã naasideenɔ kɛ kɔ̃n n ɔplaa gbãaao.
5 Kí, n kànɔ lɛ́ sɔ̃ntɛ,
è gɛ̃ à n ibɛɛnɔ swɛ̃̀ zɔ̃,
boriinɔ è lɛ́ɛ n gbá saɛ.
6 Luda, nɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛna kpatan gurɔ píngi,
nɛ́gɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛdee ũ.
7 Ń ye yãmaakɛnazi, n za yãzaakɛnan.
Beee yãnzi Luda, n Luda, n ka kpatan,
à pɔnnaa pìsimma dɛ n gbɛ̃nɔla.
8 Lí'ɔ gũ nnannaa pìsi n pɔ́kãsãanɔa,
mɔrɔ'ɔ è n pɔɔ kɛ nna
n kpɛ́ kɛ̀ wà kɛ̀kɛ kɔ̃n wesaswaao guu.
9 Kí nɛ́nɔgbɛ̃nɔɔ kú n nɔ yenzideenɔ tɛ́,
n nɔ dufu kú n ɔplaazi,
à Ofi bùsu vura zãblebɔnɔ dana.

10 Nɛ́nɔkparɛ, ǹ swã kpá ǹ ma!
N de bɛ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ yã tón dɔnnɛ aɛro.
11 N nɔmaakɛɛ e kí mɛ̀ lugaa,
ǹ mì siɛnɛ, zaakɛ n diin à ũ.
12 Tayadeenɔ é mɔ́ wà gba dannɛ,
auzikideenɔ é n wɛ́ɛ wɛtɛ.
13 Kí nɛ́nɔkparɛ vɛ̃ɛna kpɛ́nɛ guu kɔ̃n gakuio,
wà ɔzĩi kɛ̀ à pɔ́kãsãanɔa kɔ̃n vura bào.
14 Wèe suuo kínɛ
kɔ̃n à pɔ́kãsã wɛ̃zãdeenɔo dana.
Nɛ́nɔkparɛ zɛnnɛrinɔɔ tɛ́zi,
aɔ̃ɔe suuo à kiia.
15 Wèe gɛ̃ɛńyo kíbɛ,
wèe pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n gudakɛnao.

16 N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ é gɔ̃ n denɔ gɛ̃ɛ ũ,
nɛ́ ń diɛdiɛ kínanɔ ũ anduna guu píngi.
17 Mɛ́ tó n tɔ́ gɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔn yãana sai,

boriinɔ égɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

46

Ludaa kúwao
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Ludan wa utɛkii ũ kɔ̃n wa gbãaao,
ègɔ̃ dɔɔwalɛ gurɔ píngi wa nawɛ̃a guu.
2-3 Beee yãnzi baa tó anduna yàka
bensɔ̃ kpiiinɔ lɛ̀ɛ wà sì ísiaan,
baa tó í pì kàka à fùta dɔ̀
bensɔ̃ kpiiinɔ dège kɔ̃n kĩio,
swɛ̃̀ é kɛ̃waguro.

4 Swa kee kuu kɛ̀ à í è mɔ́ pɔnnaao Luda wɛ́tɛ guu,
Luda Musude kúkii kɛ̀ kú adona pì.
5 Ludaa kú wɛ́tɛ pì guu, eé gɔ̃ bɛzĩ ũro,
Luda é dɔàlɛ gudɔnao.
6 Boriinɔ e wii lɛɛ, kpatanɔɔ e yãaa,
Luda pũ̀tã, ben anduna yɔ̀.

7 Dii Zĩ̀kpɛdee kúwao,
Yakubu Ludan wa utɛkii ũ.
8 À mɔ́ à Dii yãkɛnanɔ gwa,
lán à yã yà andunaa nà.
9 Àmbe è zĩ̀ mì dɛ ai anduna lɛ́n,
è sánɔ ɛ́'ɛ è sárinɔ dúgu zɔ̃,
è tɛ́ sɔ̃ sɛngbangonɔa.
10 À zɛ tɛɛɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mámbe Luda ũ.
Boriinɔ é ma tɔ́ sɛ́ lezĩ,
weé ma tɔ́ kpá anduna guu píngi.

11 Dii Zĩ̀kpɛdee kúwao,
Yakubu Ludan wa utɛkii ũ.

47

Ludan anduna píngi kína ũ
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Bori píngi, à ɔpa lɛ́,
à pɔnna wii lɛ́ Ludanɛ kɔ̃n gudao.
2 Zaakɛ Dii Musude naasi vĩ,
àmbe anduna píngi Kína bíta ũ.
3 À tò wa zĩ̀ blè boriinɔa,
à tò wa ɔ̃ tɔ̃̀ gbɛ̃nɔa.
4 À wa tɔɔtɛ baka kpàwá,
à yenzide Yakubu boriinɔ ĩadãbɔ ũ.

5 Luda fɛ̀ɛ, wèe guda kɛɛ,
Dii zɛna, wèe kãkãki pɛɛ.
6 À lɛ̀ sí Ludanɛ, à lɛ̀ sínɛ,
à lɛ̀ sí wa Kínanɛ, à lɛ̀ sínɛ.

7 Zaakɛ anduna píngi Kínan à ũ,
à lɛ̀ sínɛ kɔ̃n dɔ̃nao.
8 Ludaa e kí blee boriinɔa,
à vɛ̃ɛna a kpata kɛ̀ kú adonaa.
9 Boriinɔ kpatablerinɔɔ e kɔ̃ kaakɔ̃a
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Ibraĩ Luda gbɛ̃nɔ ũ,
zaakɛ anduna kínanɔ nɛ́ Luda pɔ́mɛ.
À dɛ́ńla ń píngi.

48

Zayɔn nɛ́ Luda wɛ́tɛmɛ
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Dii bíta, à kà wà à sáabu kpá maamaa
wa Luda wɛ́tɛ guu à kpiii kɛ̀ kú adona musu.
2 Zayɔn gbɛ̀ kaɛna maa,
à dɛ anduna gbɛ̃ píngine pɔnnaa ũ.
Kína bíta wɛ́tɛ kú gbɛ̀ pì gu'igbãroo kpamɛ.
3 Ludaa kú à gudãkpakiinɔ guu,
à tò wà a dɔ̃ aafia'ekii ũ.

4 Kɛ̀ kínanɔ lɛdolɛ kɛ̀
lɛ wà mɔ́ wà lɛ́ɛa lɛdo,
5 kɛ̀ aɔ̃ wɛ́tɛ pì è lɛ, ben à bɔ̀ ń saɛ,
vĩa ń kũ, ben aɔ̃ bàa lɛ̀.
6 Gwen aɔ̃ɔe lugaan
lán nɔgbɛ̃ nɔ̀wãwãkɛri bà.
7 N ń wiwi
lán ɔfãntɛ̃bɔɛ ĩa è latarinɔ góro'itɛnɔ wíwi nà.

8 Yã kɛ̀ wá màn wa wɛ́ɛ è
Dii Zĩ̀kpɛde wa Luda wɛ́tɛ guu.
Luda wɛ́tɛ pì kàɛ àgɔ̃ kuu gurɔ píngi.

9 Luda, wá kú n kpɛ́ ua,
wée laasuu lɛɛ n yenzikɛɛa.
10 Luda, lán n tɔ́ dàgula ai anduna lɛ́n nà,
lɛn n sáabukpana dàgula lɛ dɔ.
Nɛɛ̀ yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a.
11 Zayɔn kpiideenɔɔ e pɔnnaa kɛɛ,
Yudanɔ bùsu wɛ́tɛdeenɔ pɔɔ kɛ̀ nna,
yãkpaɛ kɛ̀ ń kɛ̀nɔ yãnzi.

12 À dɔdɔkɔ̃zi à liga Zayɔnzi,
à à bĩi dãkpaki lezĩ pariinɔ naro.
13 À à bĩinɔ tàasi kɛ kɔ̃n à zɛki gbãaanɔ
lɛ à e à tɔ̃kɛ̃ kpɛɛdeenɔnɛ.
14 Zaakɛ Luda kɛ̀n wa Luda ũ gurɔ píngi,
è dɔwe aɛ ai wà gá gáo gákiiamɛ.

49

Auziki náanɛkɛna nɛ́ mìsaiyãmɛ

Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Bori píngi, à yã kɛ̀kii ma,
anduna píngi, à swã kpá,
2 kínanɔ kɔ̃n talakanɔ,
auzikideenɔ kɔ̃n takaasideenɔ a píngi.
3 Ɔndɔ̃yã kú ma lɛ́n,
dɔ̃na kú ma swɛ̃̀n.
4 Mɛ́ swã dɔ yáasi yãzi
mà à bɔkɔ̃tɛ kɛ kɔ̃n mɔrɔlɛnao.

5 Mɛ́ vĩa kɛ yã pãsĩ gurɔɔnɛro,
baa tó ma zangurinɔ ligamazi.
6 Aɔ̃ ń auziki náanɛ vĩ,
aɔ̃è ń ɔɔdaa ĩa dã.
7 Gbɛ̃ke é fɔ̃ à gí a gbɛ̃daaanɛ gaa kɛ̀ eé à sɛ́ziro,
eé e à pɔ́ke kpá Ludaa à à wɛ̃̀ndi booro.
8 Zaakɛ gbɛ̃ wɛ̃̀ndi bona zĩ'ũ,
auziki é fɔ̃ à bo zikiro.
9 Eé fɔ̃ à tó àgɔ̃ kuu gurɔ píngiro,
eé fɔ̃ à gínɛ àton wɛ́ɛ si gɛ̀wãalɛro.
10 Zaakɛ wà dɔ̃ kɛ̀ baa ɔ̃ndɔ̃rinɔ è ga,
mìsaideenɔ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔnɔ è kaatɛ lɛ se,
aɔ̃è ń auziki tó gbɛ̃ pãndenɔnɛ.
11 Baa kɛ̀ wà ń tɔ́nɔ kpà bùsunɔnɛ yã,
aɔ̃ mira égɔ̃ dɛ ń bɛɛ ũmɛ gurɔ píngi,
eégɔ̃ ń kúkii ũ ai ń boriia.

12 Gbɛ̃ntee kɔ̃n a bɛ̀ɛkɛɛo
ègɔ̃ kuu gurɔ píngiro,
eé kaatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.
13 Mìsaideenɔ yãanan gwe,
lɛn à dɛ lɛ dɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ ń tuubazinɔ.
14 Aɔ̃é si gɛ̀wãan lán sãanɔ bà,
gaa bé eégɔ̃ dɛ ń dãri ũ,
gbɛ̃ maaanɔ é kí blemma ziaa zĩ.
Aɔ̃ mɛ̀nɔ é yai kũ miran,
gɛ̀wãa bé eégɔ̃ dɛ ń bɛɛ ũ.
15 Mɔde Luda é ma wɛ̃̀ndi sí gɛ̀wãaa
à gbãakɛ kpámazi.

16 Tó gbɛ̃ e kɛɛ auzikidee ũ
bensɔ̃ à bɛ tɔ́ nnaa e kaara,
ǹton tó à kɛnnɛ yãke ũro,
17 zaakɛ eé e à pɔ́ke sɛ́ à táo a gagurɔro,
à auzikinɔ é pɛ́ɛziro.
18 Baa tó à a zĩnda dɔ̃̀ aubarikadee ũ a wɛ̃̀ndi gurɔ
bensɔ̃ wà à sáabu kpà à nnamana yãnzi,
19 eé ká a dezinɔlamɛ,
eé wɛ́ɛ si gupuraalɛ ziki dɔro.

20 Gbɛ̃ntee kɔ̃n a bɛ̀ɛkɛɛo,
tó à wɛ́ɛ e kɛ̃ro,
eé gɛ̃tɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.

50

Dɔnzikɛna yãpuraa
Asafa lɛ̀.
1 Dii Luda Gbãapingidee e yã oo,
èe lɛ́ zuu anduna gbɛ̃nɔzi
zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kii kpa.
2 Luda gakui e bii Zayɔn,
wɛ́tɛ kɛ̀ à maakɛɛ papana.
3 Wa Ludaa e mɔɔ, eégɔ̃ yĩtɛnaro.
Tɛ́ kɛ̀ è ń blee kú à aɛ,
zàga'ĩa pãsĩ ligazi.
4 Èe musudeenɔ kɔ̃n tɔɔtɛdeenɔ sisii
lɛ à e à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ.
5 À bè: À ma yãmarinɔ kakɔ̃amɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ ma bà kúńyo sa'ona gãzĩnɔ.
6 Ludan yãkpaɛkɛri ũ,
musudeenɔ è à yãkɛna a zɛ́a kpàakpa kɛ.

7 À ma, ma gbɛ̃nɔ, má yã vĩ mà oare,
Isarailinɔ, mɛ́ a bɔbɔ a dàn,
mámbe Luda a Luda ũ.
8 Mɛ́ɛ kpãkɛ̃ɛazi a sa'ona yãnziro,
ke sa'opɔ kɛ̀ eègɔ̃ kaa tɛ́n à tɛ́ kũ baa bɔrɛ.
9 Má zùswaree kɛ̀ kú a kpàsan nii vĩro,
ke blè kɛ̀ kú a kara guu,
10 Zaakɛ nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ nɛ́ ma pɔ́nɔmɛ
kɔ̃n pɔ́kãde kpàsa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú sɛ̃̀sĩ pariinɔ musuo.
11 Má kpii musu bãanɔ dɔ̃ píngi,
sɛ̃̀tɛ pɔ́ ketenɔɔ kuu ma pɔ́ ũmɛ.
12 Tó nɔaa e ma dɛɛ, mɛ́ oarero,
zaakɛ má anduna vĩ kɔ̃n à pɔ́ kɛ̀ kunnɔ píngi.
13 Mɛɛ̀ zùsware nɔ̀bɔ són yɔ́?
Mɛɛ̀ blèkofĩi aru min yɔ́?
14 À saa oma kɛ̃nnakɔ̃o pɔ́ ũ,
à lù kɛ̀ á sɛ̀ ma Luda Musudea fĩa bo.
15 À ma sísi nawɛ̃akɛgurɔ,
mɛ́ a bɔ, é bɛ̀ɛ límɛ.

16 Ben Luda bè zaakɛrinɔnɛ:
À kɛ̀ dia ée ma yãdiɛnanɔ dɔdɔɔ,
bɔ́yãnzin ma bà kuunańyo yã da a lɛ́nzi?
17 Á ye ma yãdannɛziro,
a ma yãnɔ kpà kpɛɛ.
18 Tó a kpãi è, eè à kɛ a gbɛ̃nna ũmɛ,
bensɔ̃ eègɔ̃ kaakɔ̃a kɔ̃n zinakɛrinɔ.
19 A lɛ́gbɛ zaa,

eè lɛ́nnaa kásaǹnɛ.
20 Eègɔ̃ a gbɛ̃ndoo pee,
eè a da nɛ́ ɛgɛ bo.
21 A yã beeenɔ kɛ̀, ben má yĩtɛna.
Ée daa má dɛ lán a bàmɛ,
mɔde mɛ́ kpãkɛ̃azi mà a bɔbɔ a dàn.

22 Amɔa kɛ̀ ma yã sȁaguunɔ, à yã pì ma.
Tó lɛn sɔ̃ro, mɛ́ a kɛ gyáigyai,
gbɛ̃ke é fɔ̃ à a símaro.
23 Gbɛ̃ kɛ̀ kɛnnakɔ̃o saa òmaa bɛ̀ɛ lìmɛ,
èe ma gba zɛ́ mà ɔdɔaare
lán mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ mì sí nà.

51

Yãnza wɛ́ɛkɛna Ludaa

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ annabi Natã gàa à kiia à zinakɛna kɔ̃n Basɛbao gbɛra
1 Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa n yenzi guu,
ǹ ma taarinɔ gogo n maa bíta yãnzi.
2 Ǹ ma yã zaaa kɛ̃ma mà gɔ̃ wásawasa,
ǹ ma durun kɛ̃mɛ míɔmiɔ.

3 Má a taarinɔ dɔ̃ sa,
ma durun ègɔ̃ sãamaguro.
4 Ḿbe ma durun kɛ̀nnɛ,
ma yã kɛ̀ ń yeziroo kɛ̀.
Tó n yã ò, n yã égɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpaɛ kɛ̀mao, n yã égɔ̃ nna.
5 Zaa ma da nɔ̀sɛn má zaa,
má durun vĩ zaa ma igurɔmɛ.
6 Nɔ̀sɛ maaa bé è kánnɛ,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ɔ damɛ ma swɛ̃̀ guu.

7 Ǹ ma zú o kɔ̃n saboo lɛ mà zɛ̃ wásawasa,
ǹ ma nɔ̀sɛ pípimɛ lɛ mà gɔ̃ pú fénfen.
8 Ǹ tó mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n yáadɔnao,
ǹ tó ma wá kɛ̀ ń bùsanɔ were.
9 Ǹton ma durunnɔ yã daro,
ǹ ma yã zaaanɔ bɔ ǹ zĩnna píngi.

10 Luda, ǹ nɔ̀sɛpuraa damɛ,
ǹ ɛara ǹ tó ma làakari gɔ̃ kpaɛna.
11 Ǹton ma zĩnnaro,
ǹton n Ninii símaro.
12 Ǹ ɛara ǹ tó ma pɔɔ kɛ nna
kɛ̀ n ma mì sì yãnzi.
Ǹ ma ninii gbaa màgɔ̃ n yã maa
13 mɛ́ gbasa mà n yã dada zaakɛrinɔnɛ,
durunkɛrinɔ é ɛara wà aɛ dɔmma.

14 Ǹ ma bɔ gbɛ̃dɛna yãn,
Luda, Luda ma mìsiri,
mɛ́ lɛ̀ sí n yãkɛna a zɛ́a musu.
15 Dii, ǹ ma gba lɛ́
mà n sáabu kpá.
16 Sa'ona è kɛnnɛ nnaro,
tó lɛnlo lɛ má ò.
Sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ è kánnɛro.
17 Saa kɛ̀ mɛ́ɛ oommaan ma nɔ̀sɛyĩi ũ,
nɛɛ̀ kya ká wɛ̃ndade sùudeenlo.

18 Luda, ǹ aubarika da Zayɔn
n pɔyezi maaa guu,
ǹ Yerusalɛmu bĩi gba gbãaa,
19 sa'ona a zɛ́a é gbasa à kánnɛ
kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo,
weé saa o kɔ̃n zùswareenɔ n gbãgbãkiia.

52

Auzikide ĩadãna
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à gàa Aimɛlɛki bɛ, ben Ɛdɔmu gbɛ̃ Doɛgi gàa à ò Solunɛ
1 N gɔ̃sagbãaa, Luda gbɛ̃kɛɛ kuu gurɔ píngi,
à kɛ̀ dia nɛ́ɛ ĩa dãa kɔ̃n yã zaaao?
2 Nɛɛ̀gɔ̃ lɛ́fɔtɔɔ kaa gbɛ̃nɔzi gurɔ píngi,
n lɛ́ nna lán gɛ̃ mìbobɔ bà,
nɛɛ̀ gbɛ̃nɔ gbá sɛ́ɛo.
3 Ń ye à zaaazi dɛ à maaala,
ɛgɛtona è kɛnnɛ nna dɛ yãpuraala.
4 Ń ye gbɛ̃kaatɛna yãzi,
mɔnafikiyã bé à da n lɛ́n.

5 Luda é n gbãaa kɔ̀ ɛ́ ai gurɔ píngi,
eé n kũ à bɔnyo n kpɛ́n,
eé n bɔ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ tɛ́.
6 Tó gbɛ̃ maaanɔɔ è, vĩa é ń kũ,
aɔ̃é n lalandi kɛ wà be:
7 Gbɛ̃ kɛ̀ èe Luda kɛ a utɛkii ũroon yɛ̀!
À náanɛ kpà a auziki bítaa,
à gɔ̃̀ gbãadee ũ gbɛ̃kaatɛna guu.

8 Má dɛ lán kù lásiadee kɛ̀ kú Luda ua bà,
mɛ́gɔ̃ zɛ kɔ̃n Luda yenzio gurɔ píngimɛ.
9 Mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi
yã kɛ̀ ń kɛ̀ yãnzi,
mɛ́ n tɔ́ sɛ́ lezĩ n yãmarinɔ aɛzĩ,
kɛ̀ ń maa yãnzi.

53

Mìsaidee yã'ona
Dauda lɛ̀.

1 Yɔ̃nkɔɔ è be a swɛ̃n Ludaa kuuro.
Gbɛ̃nɔ yàka, aɔ̃ yãkɛna zaa,
yãmaakɛri kee kú ń tɛ́ro.

2 Zaa musu Luda è gbɛ̃nteenɔ tàasi kɛ
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a kii wɛtɛ.
3 Aɔ̃ sɑ̃̀sɑ̃ ń píngi aɔ̃ gɔ̃̀ dɔ̀rɔ sai míɔmiɔ,
yãmaakɛri kee kú ń tɛ́ro, baa mɛ̀n do.

4 Zaakɛrinɔɔ dɔ̃na vĩroo?
Aɔ̃è ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
aɔ̃è Luda sísiro.
5 Gwen vĩa ń kũn maamaa,
vĩapɔnɔɔ kú gwe sɔ̃ro.
Ludaa tò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛawaanɔ gɔ̃̀ kaɛna gɛ̀nɔ ũ,
a wí dàḿma kɛ̀ Luda gìńzi yãnzi.

6 Luda, ǹ bɔ Zayɔn ǹ mɔ́ ǹ Isarailinɔ mì sí!
Tó Luda sɔ̀kpa kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń gwena ziin,
Yakubu boriinɔ é pɔnnaa kɛ,
Isarailinɔ é yáa dɔ.

54

Gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaa aduakɛna

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ Zifideenɔ gàa wà bè Solunɛ, Dauda utɛna ń bùsun.
1 Luda, ǹ ma mì sí n tɔ́ yãnzi,
ǹ yã símao kɔ̃n n gbãaao.
2 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ swã kpá ma yã'onazi.
3 Zaakɛ bori pãndenɔ fɛ̀ɛmazi,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e ma wɛɛ wà ma dɛ,
aɔ̃è Luda yã daro.
4 Ludan ma dɔnlɛri ũ,
Dii bé à ma kũna.

5 Ǹ ma zangurinɔ zaaa sɔkpaḿma,
ǹ ń dúgu zɔ̃ n náanɛ yãnzi.

6 Mɛ́ saa omma kɔ̃n ma pɔyezio,
mɛ́ n tɔ́ bɔ Dii, zaakɛ ń maa.
7 À ma bɔ ma nawɛ̃anɔ guu píngi,
à tò ma yɔ̃̀gɔ̃ kɛ̀ ma ibɛɛnɔa.

55

Aduakɛna kuuna wɛ́ɛtãmma guu

Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔnɔmɛ.
1 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹton lá kú ma yãlaro.
2 Ǹ swã kpá ma yãzi ǹ wemala,
ma laasuu ma likɔ̃a ma gɔ̃ bídi guu
3 ma ibɛɛnɔ yã'ona yãnzi

kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ wɛ́ɛbiimanao,
zaakɛ aɔ̃ɔe ĩa daama,
aɔ̃ɔ ma kũna kɔ̃n pɔfɛ̃o.

4 Swɛ̃̀ kɛ̃̀magu,
ga vĩa gɛ̃̀magu.
5 Vĩa ma kũ, mɛ́ɛ lugalugaa,
ma ninii dà batan.
6 Tó má dɛ̀bɛ vĩ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà,
lɛ mɛ́ vĩa mà gá kámma bo,
7 mɛ́ bàa lɛ́ mà gá zã̀azã,
mɛ́ gá mà vɛ̃ɛ gbáan.
8 Mɛ́ wã mà gá mà utɛkii wɛtɛ,
lɛ zàga'ĩa gbãaa tón ma lero yãnzi.

9 Ǹ ń yã gboro, Dii, ǹ ń yã yãkɔ̃tɛńnɛ,
zaakɛ má è zɔka kɔ̃n swèeo kú wɛ́tɛ guu.
10 Aɔ̃è kpáɛ kɛ bĩi musu fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo,
yã zaa kɔ̃n yã gbãaao di wɛ́tɛ guu.
11 Gbɛ̃dɛdɛyã bé à wɛ́tɛ pì pà,
gbãamɔnnɛna kɔ̃n mɔnafikio è kɛ̃ à gãalɛro.

12 Tó ma ibɛɛ bé èe ma sɔ̃sɔ̃ɔ yã, mɛ́ mɛna,
tó ma zanguri bé à fɛ̀ɛmazi, mɛ́ utɛnɛ.
13 Mɔde ḿbeee, mmɔn kɛ̀ wá sáa,
ma gbɛ̃ndoo, ma gbɛ̃nna!
14 Weè fàadi bo kɔ̃o yã nnanna,
weègɔ̃ tɛ́kɔ̃zi parii tɛ́ Luda ua.

15 Gaa é zãmba kɛ ma ibɛɛnɔnɛ,
aɔ̃é si gɛ̀wãan ń gbãagurɔ,
zaakɛ zaaa vɛ̃ɛkii è ń guu.

16 Mapi sɔ̃, mɛɛ̀ Luda sísi,
Dii è ma mì sí.
17 Kɔngɔ, fãantɛ̃ kɔ̃n uusiɛo
mɛɛ̀gɔ̃ ma yã'ɔ̃ammanɔ bɔɛɛnɛ kɔ̃n m̀bnao,
bensɔ̃ è ma yã ma.
18 Baa kɛ̀ ma ibɛɛnɔɔ pari,
è ma sí à ma bɔ swèen aafia.
19 Luda ègɔ̃ vɛ̃ɛna kpatan gurɔ píngi,
eé ma yã ma, eé wí dam̃ma,
zaakɛ aɔ̃è ń dà liɛro, aɔ̃ɔ Luda vĩa vĩro.

20 Ma gbɛ̃ pì swèe kɛ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔo,
à bɔ̀ lɛdolɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔ̃o kpɛɛ.
21 È yã nnaa o lán zɔ́ bà,
mɔde swèe laasuu kú à swɛ̃̀n.
È lɛ́nnaa kásańnɛ páipai,
mɔde yáadɔmma bà da à bɔ̀kɔmmɛ.

22 Ǹ n yã'ɔ̃ammanɔ tó Diinɛ,
eégɔ̃ n kũna,
è tó gbɛ̃ maaa fu zikiro.
23 Gbɛ̃dɛri náanɛsaideenɔ é ń gurɔ dagura lero,
Luda, nɛ́ tó aɔ̃ si gɛ̀wãa tùtuwɛɛn.

Mapi sɔ̃, mɛ́gɔ̃ n náanɛ kɛɛ.

56

Zĩndakpana Ludaa
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ Filisitininɔ à kṹ zaa Gata.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, wèe pɛɛɛmazi,
wègɔ̃ zì̃ kaamao wàgɔ̃ wɛ́ɛ tãama gurɔ píngi.
2 Ma kpàkparinɔ ègɔ̃ pɛɛɛmazi gurɔ píngi,
aɔ̃ wada yãnzin aɔ̃ɔe zì̃ kaamaozi.

3 Tó vĩa e ma kũu, mɛ́ n náanɛ kɛ.
4 Mɛ́ Luda tɔ́ kpá yã kɛ̀ à ò yãnzi,
má Luda náanɛ vĩ, mɛ́ vĩa kɛro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?

5 Aɔ̃ègɔ̃ ma yã liɛɛ kpɛɛgãnda gurɔ píngi,
aɔ̃ègɔ̃ ma kpákpaa à zaaao.
6 Aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃amazi wà naɛmɛ,
aɔ̃è ma kpákpa wàgɔ̃ yezi wà ma dɛ.

7 Luda, ǹton tó aɔ̃ gbɛ̃ke bɔro,
ǹ boriinɔ nɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o.
8 Ǹ ma nawɛ̃a yã da,
ǹ ma wɛ́ɛ'ikwɛɛna ká n sɛ̀rɛ guu.
À kú n takada guuroo?

9 Tó ma Luda sìsi,
ma ibɛɛnɔ é bɔru kpɛɛ,
mɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à yã sìmao.
10 Mɛ́ Luda tɔ́ kpá yã kɛ̀ à ò yãnzi,
ee, mɛ́ Dii tɔ́ kpá yã pì ona yãnzi.
11 Má Luda náanɛ vĩ, mɛ́ vĩa kɛro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?

12 Luda, mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀mmaanɔ fĩa bo,
mɛ́ kɛnnakɔ̃o saa omma.
13 Zaakɛ n ma si gaa lɛ́zĩ, nɛ́ɛ tó ma gɛ̃̀n sìro,
lɛ màgɔ̃ táa oonyo gupuraa kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpáḿma guu.

57

Wiipɛna Luda Musudezi
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à bàa lɛ̀ Solunɛ à ùtɛ gbɛ̀wɛɛn.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
zaakɛ ḿbe ma nanzi.

Ǹ ma sɔtɔ n ɔru ai ma bɔ gaa lɛ́zĩ.

2 Mɛ́ɛ wii pɛɛ Luda Musudezi,
Luda kɛ̀ è yã kɛ̀ à ò papamɛɛ pì.
3 Eé tó dɔnlɛ bɔ zaa musu à ma mì sí,
eé wí da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛɛmaziinɔa,
eé a gbɛ̃kɛ kɔ̃n a náanɛyão kɛmɛ.

4 Má kú músunɔ tɛ́,
ma gɔ̃ daɛna nɔ̀bɔ pãsĩnɔ dagura.
Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́nɛ nna lán fɛ̃ɛdaa bà,
aɔ̃ swaa nɛ́ sárimɛ kɔ̃n kào.
5 Luda, ǹ n zĩnda tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.

6 Aɔ̃ bà kpàkpamɛ ma zɛ́n, ben nawɛ̃a tɔ̃̀ma,
aɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̃̀ ma aɛ, ben aɔ̃ zù à guu.

7 Ma làakari kpaɛna Luda, ma làakari kpaɛna,
mɛ́ lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́.
8 Ǹ vu, ma swɛ̃̀!
Ma mɔrɔ kɔ̃n ma kuntigio kú máa?
Mɛ́ gudɔɔ pá mìo.

9 Dii, mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
10 Zaakɛ n gbɛ̃kɛ bíta kà n kiia,
n náanɛ ludambɛ luguu lè.

11 Luda, wà n tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.

58

Gbɛ̃ zaaanɔ tona kɔ̃n Ludao
Dauda lɛ̀.
1 Gbãadeenɔ, eè yã o a zɛ́a sɔ̃ɔ́?
Eè yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔo súusuɔ́?
2 Eè yã zaa wàari pá a swɛ̃̀ guu,
eè gbãaa mɔ gbɛ̃nɔnɛ a bùsun.
3 Gbɛ̃ zaaanɔ sɛ̀sã zaa ń igurɔmɛ,
ɛgɛdeenɔ yàka zaa ń da gbɛɛɛmmɛ.
4 Aɔ̃ lɛ́gbɛ dɛ lán mlɛ̃̀ sɛwɛɛ bà,
aɔ̃ɔ dɛ lán kárɛ kɛ̀ à a swã tàta bà,
5 lɛ àton a kɔ̃kɔ̃'ori gaasia ɔ́ maro,
lɛ mlɛ̃̀ pì tón a dabokɛri gonikɛɛ ero.

6 Luda, ǹ ń swaa ɛ́'ɛńnɛ ń lɛ́n,
Dii, ǹ músu pìnɔ swaa sɔ̃ntɛnɔ ɛ́'ɛńnɛ.
7 Ǹ tó aɔ̃ gɛ̃ zɛ́la lán í bàalɛna bà.
Tó aɔ̃ sá gà, ǹ ń kànɔ ɛ́'ɛńnɛ.
8 Ǹ tó aɔ̃ kori kũ zɛ́n lán kɔntɔ lóu bà,

aɔ̃gɔ̃ dɛ lán nɔ̀bɔɛnɛ kɛ̀ èe ɔfãntɛ̃ eroo bà.

9 Ai yàka tɛ́ gɔ̃ oroo wã,
gbɛ̃ zaaanɔ é gɛ̃ ĩa.
10 Gbɛ̃ maaanɔ é pɔnnaa kɛ,
zĩ kɛ̀ Luda gɛ̃ɛ bòńnɛ gbɛ̃ zaaanɔa,
kɛ̀ aɔ̃ ń gbá pìpi ń aru guu.
11 Gbɛ̃nɔ é be: Gbɛ̃ maaanɔ láada vĩ fá!
Ludaa kuu, è yãkpaɛ kɛ anduna guu.

59

Ǹ ma sí ma ibɛɛnɔa

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ Solu gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ aɔ̃ à dãdã à bɛ wà à dɛ.
1 Ma Luda, ǹ ma sí ma ibɛɛnɔa,
ǹ ma bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̃ɛmaziinɔ ɔzĩ.
2 Ǹ ma sí zaakɛrinɔa,
ǹ ma bɔ gbɛ̃dɛrinɔ ɔzĩ.

3 Ǹ gwa, aɔ̃ɔe ma kpákpaa,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e swèe kɛɛmao.
Dii, mɛ́ɛ taari ke durun kɛńnɛro,
4 mɛ́ɛ sãsãńnɛ yãkearo,
ben aɔ̃ɔ kú soruo wà nakɔ̃rɛma.
Ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ fɛɛ ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ!
5 N Dii Luda Zɩ̃̀kpɛde, Isarailinɔ Luda,
ǹ fɛɛ ǹ wɛ́ɛ tã borii mɔ̀nɔa ń píngi.
Ǹton bɔnkpɛɛde zaaa mɔ̀nɔ wɛ̃nda gwaro.

6 Aɔ̃è ɛara wà su uusiɛ dɔ,
aɔ̃è likɔ̃aa zɔ̃ wɛ́tɛn,
aɔ̃è hṹ̀u kɛma lán gbɛ̃ɛnɔ bà.
7 Ǹ gwa, aɔ̃ lóu e tɔ̃ɔ,
fɛ̃ɛ kpá ń lɛ́n,
aɔ̃è be gbɛ̃kee e ń maaro.
8 Mpi sɔ̃ Dii, nɛɛ̀ ń yáa dɔ,
nɛɛ̀ borii pìnɔ lalandi kɛ ń píngi.

9 Luda ma gbãa, ma wɛ́ɛ dɔnzi,
ḿbe ma aafia'ekii ũ.
10 Luda é dɔmɛ aɛ a gbɛ̃kɛɛ guu,
eé tó mà yɔ̃̀gɔ̃ kɛ ma zangurinɔa.
11 Dii wa sɛngbango, ǹton ń dɛdɛro,
lɛ aɔ̃ yã tón sã ma gbɛ̃nɔnlo yãnzi.
Ǹ tó aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ ǹ ń sɔ̃ɛ kɔ̃n n gbãaao.
12 Yã kɛ̀ è bɔ ń lɛ́n nɛ́ durun yãmɛ.
Ǹ tó aɔ̃ wadakɛna ń kũ,
zaakɛ aɔ̃è ɛgɛɛ to, aɔ̃è gbɛ̃ ká.
13 Ǹ ń kaatɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o,
ǹ ń dúgu zɔ̃, aɔ̃tongɔ̃ kuu dɔro
de aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ ai zaa anduna lɛ́a

kɛ̀ Ludaa e kí blee Yakubu boriinɔa.

14 Aɔ̃è ɛara wà su uusiɛ dɔ,
aɔ̃è likɔ̃aa zɔ̃ wɛ́tɛ guu,
aɔ̃è hṹu kɛ lán gbɛ̃ɛnɔ bà.
15 Aɔ̃è ligaliga wàgɔ̃ pɔ́blee wɛtɛɛ,
tó aɔ̃ɔe kãro, aɔ̃è wii pɛ́.
16 Mapi sɔ̃, mɛ́ lɛ̀ sí n gbãaa yã musu,
mà guda kɛ kɔngɔ n gbɛ̃kɛ yãnzi,
zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
ḿbe ma utɛkii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.

17 Luda ma gbãaa, mɛ́ n táaki lɛ́,
zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
Luda kɛ̀ è gbɛ̃kɛɛ kɛmɛɛ.

60

Wé zɩ̃̀ ble kɔ̃n Luda gbãaao

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à zɩ̃̀ kà kɔ̃n Siria kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Mɛsɔpɔtamia bùsun kɔ̃n Zoba bùsu guunɔ, ben Yoabu mɔ̀ à Ɛdɔmunɔ dɛ̀dɛ Guzurɛ Wisideen gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa.
1 Luda, n pɔ fɛ̃̀wazi,
n ɔ gbàrɛwazi n wa zĩnna.
Ǹ sɔkpa ǹ aɛ dɔwa sa.
2 Ń tò wa bùsu nìgã ai à pàra.
Ǹ ɛara ǹ tata a gbɛ̀n,
zaakɛ à gɔ̃̀ kpámmɛ.
3 Ń tò yã zĩ'ũu sù n gbɛ̃nɔa,
n wa kaka í gbãaao,
ben wée tàtaatataa boo.

4 Mɔde n tuuta dɔ̀ n vĩakɛrinɔnɛ,
lɛ aɔ̃ e wà bɔ gbɛ̃nɔ ságana lɛ́zĩ.
5 Ǹ wewala ǹ wa mì sí kɔ̃n n gã̀sã gbãaao
lɛ wamɔwa n gbɛ̃ yenzideenɔ e wà bɔ.
6 Luda yã ò zaa a kúkiia à bè:
Mɛ́ Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kɔ̃n zɩ̃̀blena wiiio,
mɛ́ gba da kɔ̃n Suko guzurɛo.
7 Giliada bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Manase boriinɔ bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu boriinɔ bùsu nɛ́ ma mɔ̀furamɛ,
Yudanɔ bùsu nɛ́ ma gòmɛ.
8 Mɔabunɔ bùsu nɛ́ ma ɔpipibɔmɛ,
mɛɛ̀ ma kyatee káɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,
mɛɛ̀ zɩ̃̀blewiii dɔ Filisitininɔ bùsua.

9 Dé bé eé gɛ̃mao wɛ́tɛ bĩidee guuu?
Dé bé eé dɔmɛ aɛ ai Ɛdɔmunɔ bùsun?
10 Luda, à dɛ ḿbe n ɔ gbàrɛwazi,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zɩ̃̀kpɛɛnɔ dɔroo?

11 Ǹ ɔ dawa wa ibɛɛnɔ yãnzi,
zaakɛ gbɛ̃ntee dɔnlɛ nɛ́ yã pãamɛ.
12 Wé zì̃ ble kɔ̃n Luda gbãaao,
àmbe eé kìti pá wa ibɛɛnɔa.

61

Kína aduakɛna
Dauda lɛ̀.
1 Luda, ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
ǹ ma aduakɛna ma.
2 Kuuna zaa anduna lɛ́a ma wii pɛ̀nzi,
kɛ̀ ma suuna lɛ̀, ben ma n sisi.
Ǹ gámao gbɛ̀si kɛ̀ lezĩ dɛmalaa kiia.
3 Zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
ma utɛki gbãaa ũ ma ibɛɛnɔ aɛ.

4 Má yezi màgɔ̃ kú n ua gurɔ píngi,
màgɔ̃ sɔtɔ n ɔru.
5 Luda, zaakɛ n lù kɛ̀ ma sɛ̀nnɛɛ mà,
n n vĩakɛrinɔ baka kpàma.

6 Ǹ kína dɔ̃ aafiao,
ǹ tó à ká a gurɔɔa.
7 Àgɔ̃ kpata blee n dɔ̃na guu gurɔ píngi,
ǹ à dãkpa n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛkɛnao yãnzi,
8 mɛ́ gbasa màgɔ̃ n táaki lɛɛ lán guu e dɔɔ nà,
mɛ́gɔ̃ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛɛ fĩa boo gurɔ píngi.

62

Ludan utɛkii ũ
Dauda lɛ̀.
1 Luda ado bé à tò ma làakari kpáɛna,
àmbe è ma mì sí.
2 Àmbe ma gbɛ̀si ũ kɔ̃n ma mìsirio,
mɛɛ̀ gbãa ea, mɛ́ nigã zikiro.

3 Gɛ̃̀n ũgban égɔ̃ fɛɛɛ gbɛ̃zi?
É à nɛ lán gũ̀ kɛ̀ ɛ̀ à kpán
ke kara zi wɔ̀kɔwɔkɔ bàn yɔ́?
4 À guna a tíla lɛ́n ée kpaakɔ̃sɔ̃,
ɛgɛtona bé è kɛare nna.
Eè sa maaa o gbɛ̃nɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
ben eè ń ká a swɛ̃̀ guu.

5 Luda ado bé à tò ma làakari kpáɛna,
zaakɛ àpin ma wɛ́ɛ dɔzi.
6 Àmbe ma gbɛ̀si ũ ma mìsiri ũ,
mɛɛ̀ gbãa ea, mɛ́ nigã zikiro,
7 Ma aafia kɔ̃n ma bɛ̀ɛo è bɔ à kiiamɛ,
àmbe ma gbɛ̀si gbãaa ũ, ma utɛkii ũ.
8 Gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ à náanɛ kɛɛ gurɔ píngi,

à a swɛ̃̀ wɛ̃nɛ, àmbe wa utɛkii ũ.

[9] Talakanɔɔ dɛ lán lɛ́'ĩa bàmɛ,
gbãadeenɔ e ká pɔ́ke lɛ́zĩro.
Tó wà ń yɔ̃ kilooa,
aɔ̃ píngi égɔ̃ dɛ fákuumɛ.
[10] Àton gbɛ̃ble'ɔɔ náanɛ kɛro,
àton ĩa dã kɔ̃n kpãi pɔ́oro.
Tó a auziki e kɔ̃ɔ,
àton tó a swɛ̃̀ gɔ̃ kúaro.

[11] Yã mɛ̀n doon Ludaa ò,
yã mɛ̀n plaaa kɛ̀nɔn má mà:
Luda, ḿbe ń gbãaa vĩ,
[12] Dii, ḿbe ń gbɛ̃kɛɛ vĩ,
ben nɛɛ̀ fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaa.

63

Luda nidɛna
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à kú Yuda gbáan.
[1] Luda, ḿbe ma Luda ũ,
mɛ́ɛ n wɛ́ɛ wɛtɛɛ,
ma ninii yenzi, mɛ́ɛgɔ̃ lugaanzi
lán tɔɔtɛ kori kɛ̀ ye ízi bà.
[2] Ma n e n kúkiin,
ma wɛ́ɛ sì n gbãa kɔ̃n n gakuiolɛ.
[3] Zaakɛ n gbɛ̃kɛɛ maamɛ dɛ wɛ̃̀ndila,
n sáabukpana égɔ̃ kú ma lɛ́n.
[4] Mɛ́gɔ̃ n tɔ́ kpaa ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mɛ́ ɔ sɛ́ musu mà n sísi.
[5] Ma nɔ̀sɛ é kã lán wè pɔ́ maaa ble wà kã nà,
n táakilɛna égɔ̃ kú ma lɛ́n kɔ̃n gudakɛnao.
[6] N yã è dɔmagu ma daɛkiia,
mɛɛ̀ laasuu lɛ́nzi gwãavĩ.
[7] Ma sɔtɔna n ɔru, mɛ́ɛ lɛ̀ sii,
zaakɛ ḿbe ma dɔnlɛri ũ.
[8] Ma ninii namma,
ń ma kũna n ɔplaan.

[9] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛɛnɔ é kaatɛ,
aɔ̃é gɛ̃ tɔɔtɛn.
[10] Luda é tó wà ń dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
aɔ̃é gɔ̃ gbɛ̃ngboonɔ pɔ́blee ũ.
[11] Kína sɔ̃ é pɔnnaa kɛ kɔ̃n Ludao.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è be wà sì kɔ̃n Ludaonɔ é à sáabu kpá,
ɛgɛdeenɔ sɔ̃ lɛ́ égɔ̃ nakɔ̃ana.

64

Ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔ ɔzĩ
Dauda lɛ̀.
[1] Luda, ǹ ma m̀bna ma,

ǹ ma bɔ ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa daamaziinɔ ɔzĩ.
2 Ǹ ma utɛ gbɛ̃ zaaa kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃maziinɔnɛ,
zaakɛri zɔkadee pìnɔ.

3 Aɔ̃è ń lɛ́ lɛ́ kɛ lán fɛ̃ɛdaa bà,
yã pãsĩnɔ è bɔ ń lɛ́n lán kà sɛwɛɛdee bà.
4 Aɔ̃è taarisaidee dãdã lɛ wà à pá,
aɔ̃è à pá kãndo, vĩa è ń kũro.

5 Aɔ̃è kɔ̃ yĩpa wà da zaakɛna guu,
aɔ̃è bàkpakpannɛna gusaɛ yã gɔ̃gɔ̃
aɔ̃è be: Gbɛ̃ke é wa ero.
6 Aɔ̃è zaakɛna yã gɔ̃gɔ̃ wà be,
yã kɛ̀ wa à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ bɔɛzina.
Gbɛ̃ntee nɔ̀sɛguuyãnɔ asii bíta.

7 Mɔde Luda é ń pá kào,
eé ń kɛ̃nna kãndo.
8 Eé tó yã kɛ̀ aɔ̃ɔ ò wí ń musu,
gbɛ̃ kɛ̀ ń é píngi égɔ̃ mì kɛ degũdegũ wà be taalɛ.

9 Vĩa é baade píngi kũ,
aɔ̃é Luda yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃,
aɔ̃égɔ̃ yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ laasuu lɛɛ.
10 Gbɛ̃ maaanɔ, àgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ Dii guu à nazi,
nɔ̀sɛpuradeenɔ, àgɔ̃ à táaki lɛɛ á píngi.

65

Bori píngi wɛ́ɛ dɔ Ludazi
Dauda lɛ̀.
1 Luda, à kɔ̃ sìo wà n táaki lɛ́ Zayɔn,
wà lù kɛ̀ wà sɛ̀nnɛɛnɔ fĩa bo.
2 Mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ aduakɛna ma,
n kiian bori píngi é sun.
3 Wa yã zaaanɔ wa fu,
ben n wa taarinɔ kɛ̃̀we.
4 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ń sɛ̀ n gɛ̃o n ua ũ.
N kpɛ́ pɔ́ maaanɔ mɔ̀wa,
n kpɛ́ kɛ̀ kú adona pì.
5 Nɛɛ̀ wewala kɔ̃n yã maa naasideenɔ, Luda wa Mìsiri.
Andunalɛzɛkideenɔ kɔ̃n ísiabaadeenɔ wɛ́ɛ dɔnzi ń píngi.

6 N gbãaa dànla,
n kpiiinɔ kɛ̀ kɔ̃n n ikoo.
7 Nɛɛ̀ ísia kɔ̃n a sɔ̃nɔ kĩi kpáɛ,
nɛɛ̀ boriinɔ zɔka yãańnɛ.
8 N dabuyãnɔ è swɛ̃̀ kɛ̃
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zaa tɔɔtɛlɛanɔn,
wè guda dɔmma zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa
kɔ̃n a gɛ̃kpɛn kpaao.

9 Nɛɛ̀ làakari dɔ andunaa, nɛɛ̀ à gba í,

nɛɛ̀ taaki ká tɔɔtɛnɛ, n swaanɔɔ pa kɔ̃n ío,
nɛɛ̀ tó blɛwɛɛ kɛ, zaakɛ lɛn ń dìɛ lɛ.
10 Nɛɛ̀ í dagula ai búgbarunɔ pa,
nɛɛ̀ guunɔ foo fɔ̃ kɔ̃n louo,
nɛɛ̀ aubarika da pɔ́ kɛ̀ bɔ̀ɛnɔn.
11 Nɛɛ̀ aubarika da burazĩin wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o,
blɛ nɔ́sidee è kwɛ́ɛ n tuuban.
12 Pɔ́dãdãkiinɔ sɛ̃̀ lá bɔ̀rɔ kù sɛ̃̀tɛ,
sı̃̀sĩnɔ pɔnnaa dà uta ũ.
13 Pɔ́kãdeenɔ dàgula ń dãdãkiinɔa,
blɛwɛɛ dàgula sı̃̀sĩgɛɛzi.
Wèe pɔnna wii lɛɛ, wèe lɛ̀ sii.

66

Luda sáabukpana
1 Anduna gbɛ̃ píngi,
à guda dɔ Diia.
2 À lɛ̀ sí à tɔ́ gakuikɛɛ musu,
à à táaki lɛ́ à à tɔ́ bɔ.
3 À be Ludanɛ: N yãkɛnanɔɔ naasi vĩ,
n gbãa bíta è tó n ibɛɛnɔ na ń sàsaa.
4 Anduna píngi è kúɛnnɛ,
aɔ̃è n táaki lɛ́ wà n tɔ́ bɔ.

5 À mɔ́ à Luda yãkɛnanɔ gwa,
yã kɛ̀ à kɛ̀ gbɛ̃nteenɔnɛ naasi vĩ.
6 À ísiaa lì gukori ũ,
aɔ̃ swaa bikũ̀ kɛ̀sɛ.
Wà pɔnnaa kɛ à yã musu.
7 Ègɔ̃ kí blee kɔ̃n a gbãaao gurɔ píngi,
à wɛ́ɛ ègɔ̃ kú boriinɔa.
Swãgbãadeenɔ tón dɔkɛoro.

8 Boriinɔ, à wa Luda sáabu kpá,
à táakilɛna gɔ̃ kú a lɛ́n.
9 À wa wɛ̃̀ndi dàkpawe,
èe tó wa gbá sàtaro.
10 Luda, zaakɛ n wa yɔ̃ n wa gwa,
n wa baasa lán kondogi bà.
11 N wa ka kpɛ́siaan,
n aso tìisi dìwe wa kpɛɛ.
12 Ń tò wà dìwa lán sɔ̃ bà,
wa wɛ́ɛ tɛ́ mà, í dàwala,
ben n mɔwao gunnamana guu.

13 Mɛ́ mɔ́ n ua mà sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ o,
mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛɛnɔ fĩa bonnɛ,
14 yã kɛ̀ bɔ̀ ma lɛ́n ma nawɛ̃akɛgurɔ.
15 Mɛ́ saa omma kɔ̃n pɔ́ mɛ̀kpananɔ,
mɛ́ sãkaronɔ kpatannɛ,

mɛ́ n gbãgbã kɔ̃n zùswareenɔ kɔ̃n blèkofĩinɔo.

16 Amɔa kɛ̀ á Luda vĩa vĩinɔ,
à mɔ́ à ma a píngi,
mɛ́ yã kɛ̀ à kɛ̀mɛɛ oare.
17 Ma wii pɛ̀zi,
à táakilɛna da ma lɛ́n.
18 Tó ma yã zaaa dà ma swɛ̃̀n,
lɛ Dii gì ma yã mazi.
19 Mɔde à ma yã mà,
ben à ma aduakɛna sì.
20 Aubarikadeen Luda ũ,
èe gí ma aduakɛna maziro,
èe gímɛ a gbɛ̃kɛɛoro.

67

Aubarika gbekana Ludaa
Lɛ̀ kɛ̀ wè sí kɔ̃n mɔrɔnɔo.
1 Luda, ǹ wa wɛ̃nda gwa,
ǹ n uu werewa ǹ aubarika dawagu,
2 lɛ anduna gbɛ̃nɔ gɔ̃ n zɛ́ dɔ̃,
bori píngi dɔ̃ lán nɛɛ̀ gbɛ̃ mì sí nà.

3 Wà n táaki lɛ́ Luda,
baade píngi n táaki lɛ́.
4 Boriinɔ pɔnnaa kɛ à guda kɛ,
zaakɛ nɛɛ̀ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ a zɛ́a,
nɛɛ̀ dɔ anduna boriinɔnɛ aɛ.

5 Wà n táaki lɛ́ Luda,
baade píngi n táaki lɛ́,
6 gbasa tɔɔtɛ blɛɛ kɛ,
Luda wa Luda é aubarika dawagu.
7 Luda é aubarika dawagu,
anduna lɛzɛkideenɔ é vĩa kɛnɛ ń pingi.

68

Luda bítakɛɛ
Dauda lɛ̀.
1 Luda é fɛɛ, à ibɛɛnɔ é fãakɔ̃a,
à zangurinɔ é bàa lɛ́nɛ.
2 Lán tɛ́sukpɛ è gɛ̃ kɔ̃n ĩao nà,
ǹ tó aɔ̃ gɛ̃tɛ lɛ.
Lán zɔ́sa è yɔ́ nà tɛ́ saɛ,
zaakɛrinɔ é kaatɛ Luda aɛ lɛ.
3 Gbɛ̃ maaanɔ sɔ̃ pɔnnaa kɛ,
aɔ̃ yáa dɔ Luda aɛ,
aɔ̃ vĩvĩ kɔ̃n pɔnna bítao.

4 À lɛ̀ sí Ludanɛ à lɛ́ maa,
à di ludambɛ luguua, à à tɔ́ bɔ,
à tɔ́n Dii, à pɔnna wii pɛ́ à aɛ.

5 Kuuna a kpɛ́ kɛ̀ kú adona guu,
Luda nɛ́ tonɛnɔ demɛ,
gyaanɔnɔ zɛnyodeemɛ.
6 Luda è bɛɛ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ vĩroonɛ,
è pisinanɔ bɔɛ à ń da nnamanan,
swãgbãadeenɔ sɔ̃ égɔ̃ kú gukori guumɛ.

7 Luda, kɛ̀ n dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ,
gurɔɔ kɛ̀ n táa òńyo gbáan,
8 tɔɔtɛ nìgãnigã, ludambɛɛ lou gbàrɛ n aɛ,
mmɔn kɛ̀ n yã ò Sinai kpiii musu aɛ,
Luda, Isarailinɔ Luda.

9 Luda, ń tò mɔdɔ kpà ń bùsua kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃,
n n gbɛ̃ kpasananɔ gbà gbãaa.
10 N gbɛ̃nɔ vɛ̀ɛ à guu, Luda,
ben n wɛ̃ndadeenɔ gbà pɔ́ n maakɛɛ yãnzi.

11 Dii yã ò,
ben nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃̀ à baarukparinɔ ũ pari.
12 Kínanɔ kɔ̃n ń zɪ̃̀kpɛɛnɔɔ e bàa lɛɛ kpakpaa,
nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ bɛɛnɔɔ e ń pɔ́nɔ kpaatɛtɛ.
13 Baa kɛ̀ a daɛ kpàsa gura,
kondogi í kú ma pɔ̃tɛ̃ɛ dɛ̀bɛnɔa,
à kãnɔɔ e tɛ́ kɛɛ lán vura bà.
14 Kɛ̀ Gbãapingide kínanɔ fã̀akɔ̃a,
aɔ̃ kwɛ̀ Zalamɔ kpiiia lán lougbɛ bà.

15 Basã kpiii gakui vĩ,
Basã kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔɔ pari.
16 Amɔa kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔ,
bɔ́yãnzin ée kpiii kɛ̀ Ludaa sɛ̀
a kíblekii ũu gwaa nɔ̀sɛgɔ̃aanɔozi?
Gwen Dii égɔ̃ kún gurɔ píngi.
17 Luda sɔ̃goronɔɔ lɛ́ vĩro,
à kà bɔrɔ lɛo ũgbangba.
Dii bɔ̀o zaa Sinai,
à mɔ̀ à pìta a guu kɛ̀ kú adonan.
18 N fɛɛ n ta musu dɔna zɪ̃̀zɔnɔnɛ aɛ,
n gbaa sì gbɛ̃nɔa ai kɔ̃n swãgbãadeenɔ,
ben n vɛ̃ɛ gwe, Dii Luda.

19 Aubarikadeen Dii Luda wa mìsiri ũ,
àmbe ègɔ̃ wa asoonɔ sɛna lán guu e dɔɔ nà.
20 Wa Luda nɛ́ Luda kɛ̀ è ń mì símɛ,
Dii Luda bé è wa bɔ gaa lɛ́zĩ.

21 Luda é a ibɛɛnɔ mì wíwińnɛ,
gbɛ̃ntee mìkpɛ̃ɛ kãdee kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ ń durun-onɔ.
22 Dii bè: Mɛ́ ń bɔɛ Basã bùsun,
mɛ́ ń bɔɛ ísia lɔ̀n,

23 lɛ à a gbá ya a ibɛɛnɔ arun,
a gbɛ̃ɛnɔ é nɛ́nɛ máɛn wà ń baka ble.

24 Luda, wa n gbɛ̃nɔ è aɔ̃ɔ tɛ́tɛkɔ̃zi,
ma Luda ma Kína, aɔ̃ɔe mɔɔ n kúkiia.
25 Lɛ̀sirinɔɔ tɛ́ aɛ, batanɔɔ tɛ́ ń kpɛɛ,
nɔkparɛ sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃parinɔɔ tɛ́ ń gura.
26 À Luda tɔ́ bɔ pari kakɔ̃ana guu,
à Dii sáabu kpá amɔa Isaraili boriinɔ.
27 Nɛ́ zãade Bɛyãmi boriinɔ bé aɔ̃ɔ tɛna aɛ gwe,
beee gbɛra Yuda kínɛnɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ
kɔ̃n Zɛbuluni bori kínɛnɔ
kɔ̃n Nafatali bori kínɛnɔo.

28 Luda, ǹ n gbãaa ɔdɔawe,
Luda, ǹ bɔ kɔ̃n n gbãaa kɛ̀ ń ɔ̀dɔawe yãao.
29 Kínanɔ é mɔ́nnɛ kɔ̃n ń gbaanɔ
n kpɛ́ kɛ̀ kú Yerusalɛmu yãnzi.
30 Ǹ kpãkɛ̃ Igipiti ítɛnɔbɔzi,
ǹ pata boriinɔ zùswareenɔa kɔ̃n ń gbɛ̃nɔo.
Ǹ kondogi gò tɔ̃ḿma,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ zɪ̃̀kana è kɛńnɛ nnaanɔ fãakɔ̃a.
31 Igipitinɔ é zɪ̃̀rinɔ gbarɛmma,
Etiopianɔ é ɔ dɔnzi, Luda.

32 Anduna kpatablerinɔ, à lɛ̀ sí Ludanɛ,
à Dii táaki lɛ́,
33 àmɔ kɛ̀ à di ludambɛɛ kɛ̀ kuu zaa ziziia.
À ma, èe pũtãa gbãngbãn.
34 À Luda gbãaa kpàakpa kɛ,
wà à bítakɛɛ dɔ̃ Isarailinɔa,
à gbãaa kú ludambɛ puraan.
35 Luda, ń naasi vĩ n kúkiia,
Isarailinɔ Luda è gbãaa kɔ̃n ikoo kpá a gbɛ̃nɔa.

Aubarikadeen Luda ũ!

69

Wɛ́ɛtãmma guu aduakɛna
Dauda lɛ̀.
1 Luda, ǹ ma mì sí,
zaakɛ í ma kũ ma waalɛ.
2 Foo e ma mɔɔ ma ka zɛ̃̀,
kɛ̀sɛpɛkii kuuro,
ma kpaɛ í lɔ̀n,
ísɔ̃ e ma blee.
3 Ma wii lɛ̀ ma kpasa,
ma kòto nàɛ,
ma wɛ́ɛ dɔ̀ ma Ludazi
ai ma wɛ́ɛ kɛ̀ yɔ̀ɔɔ.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãanɔɔ
pari dɛ ma mìkãnɔla.

Ma ibɛɛnɔɔ lɛ́ vĩro,
aɔ̃ɔ yezi wà ma dɛ pɔ́ke wíńnɛ sai.
Pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à kpãi oroon
aɔ̃ bè mà i mà kpáḿma.

5 Luda, ń ma yɔ̃nkɔyãnɔ dɔ̃,
ma taarinɔɔ utɛnannɛro.
6 Dii Luda Zɩ̃̀kpɛde,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔnziinɔ
ǹton tó wí ń kũ ma yãnziro.
Isarailinɔ Luda,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n kii wɛtɛnɔ
ǹton tó aɔ̃ tɔ́ yaka ma yãnziro.
7 Zaakɛ n yãnzin mɛ́ɛ mɛnaa kɔ̃n sɔ̃sɔ̃ozi,
ben wí gɛ̃̀ ma wɛ́ɛn
8 Ma gɔ̃ gbɛ̃ zɩ̃̀tɔ ũ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
ma gɔ̃ gbɛ̃ miradodee ũ ma da bɛdeenɔ tɛ́.
9 N ua yã ma kũ gbãa maamaa,
gbɛ̃nɔ dɔkɛnanyo gɔ̃̀mɛ.
10 Tó ma lɛ́ yì pɔsiaa guu,
wègɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ɔ.
11 Tó ma pɔsia utanɔ fɩ̃̀fĩma,
wègɔ̃ ma faboomɛ.
12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna gãalɛnɔ è ma pe,
ígbãamirinɔ è lɛ̀ damao.

13 Mɔde tó à gɔ̃̀ ma yãnzi, Dii,
ḿbe mɛ́gɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛmma a gurɔɔa.
Ǹ wemala Luda n gbɛ̃kɛ bíta yãnzi,
ǹ ma mì sí yãpura.
14 Ǹ ma bɔ foon,
ǹton tó mà vlɛ̃ɛnlo.
Ǹ ma bɔ í lɔ̀n,
ǹ ma sí ma zangurinɔa.
15 Ǹton tó ísɔ̃ ma blero,
ǹton tó mà kpáɛ í lɔ̀nlo,
ǹton tó wɛ̀ɛ tatamalɛro.
16 Ǹ wemala Dii, zaakɛ n gbɛ̃kɛɛ maa,
ǹ aɛ dɔma n sùu bíta guu.
17 Ǹton mìkpɛɛ zu n zɔ̀blerinɛro,
ǹ wemala kpakpaa,
zaakɛ ma gɔ̃ kagurakɛna.
18 Ǹ sɔ̃mazi ǹ ma mì sí,
ǹ ma faaba kɛ ma ibɛɛnɔ yãnzi.

19 Ń ma sɔ̃sɔ̃na dɔ̃
kɔ̃n ma wídammao kɔ̃n ma kpɛbɔnao,
nɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ma kũna yãonɔ ee.
20 Sɔ̃sɔ̃na ma swɛ̃̀ zɔ̃̀, ma gɔ̃ gbãaa sai,
gbɛ̃ kɛ̀ eé ma wɛ̃nda gwaan má wɛ̀tɛ, mɛ́ɛ ero,

gbɛ̃ kɛ̀ eé ma nɔ̀sɛ kpáɛmɛɛn ma wɛ́ɛ dɔ̀zi, à kuuro.
21 Aɔ̃ ɛ̃zɛ̃ zaaa kàmɛ pɔ́bleen,
kɛ̀ ímii ma dɛ, aɔ̃ wɛ̃ kpàkpãa kpàma ma mi.

22 Aɔ̃ zĩbaakɛna gɔ̃ńnɛ takutɛɛ ũ
à ń kũ à yã lúńnɛ.
23 Aɔ̃ wɛ́ɛ sisi lɛ aɔ̃ton guu ero,
aɔ̃ wó gɔ̃ kokona.
24 Ǹ n pɛ̃tɛ̃ pitaḿma,
ǹ n pɔfɛ̃ pãsĩ pisiḿma.
25 Aɔ̃ bɛɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
aɔ̃ gbɛ̃ke tóngɔ̃ kuu lɛ à vɛ̃ɛ ń kpɛ́n dɔro.
26 Zaakɛ aɔ̃è wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ n ń lɛ́nɔa,
aɔ̃è gbɛ̃ kɛ̀ n ń kari kɛ̀nɔ wãwã yã o.
27 Ǹ ń yã píngi taari dińnɛ,
aɔ̃ baka tóngɔ̃ kú n mìsina guuro.
28 Ǹ ń tɔ́ gogo wɛ̃̀ndi takada guu,
lɛ aɔ̃ tɔ́ tóngɔ̃ kú kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ tɔ́oro.

29 Luda, má kú wãwãa guu kɔ̃n yã'ɔ̃ammao,
ǹ ma sɛ́ lezĩ lɛ mà bɔ aafia.

30 Mɛ́ Luda tɔ́ bɔ lɛ̀sina guu,
mɛ́ à sáabu kɛ mà à tɔ́ sɛ́ lezĩ.
31 Beee é ká Diinɛ dɛ sa'ona kɔ̃n zùola,
baa zùsware kobadee.
32 Takaasideenɔ é e aɔ̃ pɔnnaa kɛ,
a Luda kiwɛtɛrinɔ égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.
33 Zaakɛ Dii è wɛ̃ndadeenɔ yã ma,
è kya ká a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ zɛ̃̀zɔ ũunɔnlo.

34 À à táaki lɛ́ musu kɔ̃n tɔɔtɛo,
ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi.
35 Zaakɛ Luda é Zayɔn mì sí,
eé ɛara à Yuda wɛ́tɛnɔ káɛ,
à gbɛ̃nɔ é vɛ̃ɛn ń pɔ́ ũ.
36 À zɔ̀bleri nɛ́nɔ bé wégɔ̃ vĩ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye à tɔ́ nnaazinɔ égɔ̃ kún.

70

Wiipɛna mìsirizi
(Saa 40:14-18)
Dauda lɛ̀.
1 N yã nna Luda, ǹ ma mì sí,
Dii, ǹ kɛ kpakpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.
2 Ǹ tó wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛɛ wà ma dɛɛnɔ kũ,
aɔ̃ ń mì pɛ́ɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi mà mɔ́nzi eenɔ kpɛɛ li,
aɔ̃ uu yãkɔ̃tɛ.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bemɛ taalɛ taalɛɛnɔ,

ǹ tó aɔ̃ ɛara kɔ̃n wíyão.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n kii wɛtɛɛnɔ pɔɔ kɛmma nna aɔ̃ yáa dɔ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n mìsinazinɔ gɔ̃ bee Luda bíta.

5 Takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
Luda, ǹ kɛ kpaa.
Ḿbe ma dɔnlɛri ũ kɔ̃n ma mìsirio,
Dii, ǹton gì kɛro.

71

Mare ìsi aduakɛna
1 Dii, ḿbe ma nanzi,
ǹton tó wí ma kũ zikiro.
2 Ǹ ma bɔ ǹ ma mì sí n maakɛna yãnzi,
ǹ swã kpámazi ǹ ma faaba kɛ.
3 Ǹgɔ̃ dɛ ma utɛki gbɛ̀ kɛ̀ mɛ́gae gá utɛn ũ.
Ń dìɛ ǹ ma mì sí,
zaakɛ ma gbɛ̀si kɔ̃n ma zɛki gbãaaon n ũ.
4 Ma Luda, ǹ ma bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ,
ǹ ma si gbɛ̃ zaa pãsĩnɔa.

5 Ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi, Dii Luda,
ḿbe má n náanɛkɛna zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ.
6 Ma gbãa èmma zaa ma igurɔ,
ḿbe n ma bɔ ma da gbɛɛɛn.
N táakin mɛɛ̀gɔ̃ lɛɛ.
7 Ma kuuna dɛ yãbɔnsaɛ ũ gbɛ̃nɔnɛ pari,
zaakɛ ḿbe ma utɛki gbãaa ũ.
8 N táakilɛna ègɔ̃ da ma lɛ́n,
mɛɛ̀gɔ̃ n maakɛɛ boo kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo.

9 Ǹton ma tón ma zikũkɛɛ yãnziro,
ǹton ma zĩnna ma gbãa yãana yãnziro.
10 Zaakɛ ma ibɛɛnɔɔ e ma pee,
ma wɛdɛrinɔɔ e lɛ́ kpaakɔ̃sɔ̃mazi ma wɛ̃̀ndi bɔna yãnzi.
11 Aɔ̃ bè: Luda gìzimɛ nɛ́, wà pɛ́a wà kũ,
gbɛ̃ke kuu kɛ̀ à à mì síro.
12 Luda, ǹton kɛmao zɛ̃̀ro,
ma Luda, ǹ kɛ kpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.

13 Ǹ tó wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yã diimaanɔ kũ
lɛ aɔ̃ kaatɛ,
ǹ tó sɔ̃sɔ̃ da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãmaanɔla
lɛ aɔ̃ tɔ́ yaka.

14 Mapi sɔ̃, ma wɛ́ɛ égɔ̃ dɔnzi,
mɛ́gɔ̃ n táaki lɛɛ màgɔ̃ gaa.
15 N maakɛna égɔ̃ da ma lɛ́n gurɔ píngi
kɔ̃n n mìsina kɛ̀ má à lɛ́ dɔ̃rooo.
16 Mɛ́ mɔ́ mà n gbãabitakɛyãnɔ o, Dii Luda,
n mɛ̀n do maakɛɛn mɛ́ à kpàakpa kɛ gbɛ̃nɔnɛ.

17 N yã dàmɛ zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ,
Luda, ai tia mɛ́ɛ n yãbɔnsaɛnɔ oo.
18 Baa kɛ̀ ma zi kũ̀, ma mìkã pura,
ǹton ma tónlo, Luda,
lɛ mà e mà n gbãaa tɔ̃kɛ̃ tiadeenɔnɛ,
mà n gbãakɛyã da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe fɛɛnɔnɛ ń píngi.

19 Luda, n maakɛna zɔ̃̀ sɔsɔnɛnɔa,
n yã bíta kɛ̀, dén weé lɛ́kɔ̃zinyo?
20 Ń tò nawɛ̃a pãsĩ ma le paripari,
mɔde nɛ́ ɛara ǹ ma gba wɛ̃̀ndi dɔ,
nɛ́ ɛara ǹ ma bɔ tɔɔtɛ guu.
21 Nɛ́ ma bɛ̀ɛ kaaramɛ,
nɛ́ ɛara ǹ ma làakari kpáɛmɛ dɔ.
22 Ma Luda, mɛ́ n sáabu kpá
kɔ̃n mɔrɔo n náanɛkɛɛ yãnzi.
Isarailinɔ Luda kɛ̀ ń kú adona,
mɛ́ n táaki lɛ́ kɔ̃n kungidio.
23 Guda égɔ̃ dɔ ma lɛ́n,
mamɔma kɛ̀ n ma mì sì mɛ́ n táaki lɛ́.
24 Mɛ́gɔ̃ n yãmaakɛna oo gurɔ píngi,
zaakɛ wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ma wɛtɛ zaaaonɔ kũ̀,
aɔ̃ gɔ̃̀ kɔ̃n bídio.

72

Aduakɛna kínanɛ
Sulemanu lɛ̀.
1 Luda, ǹ dada kínanɛ à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n yãpuraao,
ǹ tó kínɛ yã maaa kɛ lán nɛɛ̀ kɛ nà,
2 lɛ à dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ talakanɔnɛ súusu,
3 kpiiinɔ é gbasa wà mɔ́ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n aafiao,
sɪ̃̀sĩnɔ é tó aɔ̃gɔ̃ kú nnamana guu.
4 Kína é tó yã bɔ kɔ̃n talakanɔo nna,
eé takaaside nɛ́nɔ mì sí,
eé gbãamɔnnɛrinɔ dúgu zɔ̃.

5 Eégɔ̃ kuu lán ɔfãntɛ̃ ègɔ̃ kuu nà,
lán mɔvura ègɔ̃ kuu nà wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o.
6 Eégɔ̃ dɛ lán loumana buraa bà,
lán mɔdɔ kɛ̀ è kpá tɔɔtɛa bà.
7 Gbɛ̃ maaanɔ é ɔ tá a gurɔɔa,
nnamana égɔ̃ bíta ai mɔɔ tóngɔ̃ kuu dɔro.

8 Eé kí ble zaa ísia baa kɛ̀ kpa kɔ̃n baa kãa kpaao,
sɛna zaa Yuflatia ai gana anduna lɛ́a.
9 Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gbáa guunɔ é mɔ́ wà kúɛnɛ,
à ibɛɛnɔ é daɛ ń puua à aɛ.
10 Taasisi kína kɔ̃n ísia baa kínanɔ é tángba kpáa,
Seba kɔ̃n Sɛba kínanɔ é mɔ́ wà gba danɛ.

11 Kínanɔ é mɔ́ wà kúɛ à aɛ ń píngi,
bori píngi é zɔ̀ blenɛ.

12 Zaakɛ eé wɛ̃ndadee kɛ̀ aɔ̃ wiii dɔɔnɔ bɔmɛ,
eé takaasidee kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔnlɛri vĩroonɔ mì sí.
13 Eé gbãasaideenɔ wɛ̃nda gwa,
eé takaasideenɔ bɔ gaa lɛ́zĩ.
14 Eé ń bɔ gbãamɔnnɛrinɔ ɔzĩ kɔ̃n gbɛ̃ pãsĩnɔo,
zaakɛ à ye ń arukwɛɛnaziro.

15 Luda kína dɔ̃ kɔ̃n aafiao!
Wàgɔ̃ à gbaa Seba bùsu vura,
wàgɔ̃ adua kɛɛnɛ yãana sai,
wàgɔ̃ sa maaa oonɛ gurɔ píngi.
16 Ǹ tó burapɔnɔ kɛ à bùsun maamaa,
à lánɔ gɔ̃ da sȉsĩnɔ musu sí plɛ̀plɛ,
aɔ̃ nɛ́ i wà pia lán Lɛbanɔ lákpɛ bà,
aɔ̃ gbã lán kàbapu bà sɛ̏tɛ.
17 Ǹ tó à tɔ́ gɔ̃ kuu gurɔ píngi
lán ɔfãntɛ̃ bà,
bori píngi é aubarika e à gãzĩ,
wé à tɔ́ nnaa sí.

18 Aubarikadeen Dii Luda, Isarailinɔ Luda!
Àmbe è yãbɔnsaɛnɔ kɛ ado.
19 Wàgɔ̃ à tɔ́ gakuidee bɔɔ gurɔ píngi!
À tó à gakui da andunala píngi!
Aami! Aami!

20 Yɛsɛ nɛ́ Dauda aduakɛna lɛ́n gwe.

TAKADA AAGƆDEE

Saamu 73-89

73

Zaakɛrinɔ nnamana
Asafa lɛ̀.
1 Luda è yã maaa kɛ Isarailinɔnɛ yãpuramɛ,
atɛ̃nsa nɔ̀sɛpuradeenɔ.

2 Mapi sɔ̃, ma kĩi kȕ lɛɛnao,
ma gbá yezi à satamɛ yã.
3 Kɛ̀ ma zaakɛrinɔ kuuna maaa è,
ma ĩadãri pìnɔ gwena ni dɛ̀.
4 Yãke è kpáńnɛro,
aafia mɔ̀ḿma bensɔ̃ aɔ̃ɔ mɛ̀kpana.
5 Aɔ̃è nawɛ̃a kɛ lán danɔ bàro,
aɔ̃è gyãa kɛ lán danɔ bàro.
6 Aɔ̃è ĩadãna da ń waalɛ lán kãmbɛɛ bà,
aɔ̃è pãsĩkɛɛ da pɔ́kãsãa ũ.
7 Aɔ̃ swɛ̏ kɛ̀ gbãa yãzaakɛnao,
yã vãi ń nɔ̀sɛ pà.

8 Aɔ̃è gbɛ̃ lalandi kɛ aɔ̃è yã zaaa liḿma,
aɔ̃è gbãaa mɔ́ńnɛ ń gwena bítakɛɛ yãnzi.
9 Aɔ̃è be: Luda pita wà ɔsi ká,
bensɔ̃ aɔ̃ yã bé è ble anduna guu.
10 Bee yãnzi wè tá ń kpa,
wè yã kɛ̀ aɔ̃ɔ ò píngi sí yãpuraa ũ.
11 Aɔ̃è be: Luda é kɛ dɛa à dɔ̃ɔ?
Luda Musude dɔ̃na kà lɛn yɔ́?

12 Ǹ gwa, zaakɛrinɔ è yãke kɛ̃̀hãn kɛro,
aɔ̃ gwena ègɔ̃ kaara gurɔ píngimɛ.
13 Ase ma nɔ̀sɛ pura pãn yɔ́?
Ma a ɔɔ bɔ̀ɛ taarin wásawasa pãmɛɔ́?
14 Nɛɛ̀gɔ̃ ma gbɛ̃ɛ gurɔ píngi,
nɛɛ̀gɔ̃ ma swã sukãamɛ lán guu e dɔɔ nà.
15 Tó ma zɛ kɔ̃n yã beee taka onao,
bee égɔ̃ dɛ bɔna n gbɛ̃nɔ kpɛɛ yã ũmɛ.
16 Kɛ̀ ma laasuu lɛ̀ yã pìzi mà e mà dɔ̃,
à kɛ̀mɛ zĩ'ũ.
17 Sé kɛ̀ ma gɛ̃ Luda kúkiin,
ben ma wɛ́ɛ gbasa à kɛ̃̀ lán aɔ̃é yãa nà.

18 N ń kpá guzãɛa yãpura,
nɛɛ̀ ɔ sɔ̃ńzi aɔ̃ lɛ́ɛ wà kaatɛ.
19 Aɔ̃è gɔ̃ kaatɛna pɔ́ ũ kãndo,
vĩapɔnɔ è ń le aɔ̃ yãao.
20 Lán nanaa è gɛ̃ ĩa nà tó gbɛ̃ vù,
tó n fɛɛ Dii, ǹ tó aɔ̃ gɛ̃ ĩa lɛ.

21 Kɛ̀ ma nɔ̀sɛ yàka,
bensɔ̃ ma pɔɔ sia kũ̀,
22 ma kɛ yɔ̃nkɔ, má yãke dɔ̃ro,
ma gɔ̃nnɛ lán nɔ̀bɔsɛ̃tɛ bà.

23 Baa kɔ̃n beeeo mɛɛ̀gɔ̃ kúnyo,
ń ma kũna ma ɔplaaa.
24 Nɛɛ̀ dɔmɛ aɛ kɔ̃n n lɛ́dammanao,
nɛ́ yãa ǹ ma sí ai n gakui guu.
25 N baasiro, dén ma wɛ́ɛ dɔzi musuu?
N baasiro pɔ́ke nii e ma dɛ anduna guuro.
26 Baa tó ma mɛ̀ kɔ̃n ma swɛ̃̀o e yãaa,
Ludan ma swɛ̃̀ gbãa'ekii ũ,
àmbe ma baka ũ gurɔ píngi.

27 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀mmaanɔ é mì dɛ,
nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛnɔ kaatɛ.
28 Luda, ma sɔ̃nzina bé à kɛ̀mɛ nna,
Dii Luda, ma n kɛ ma utɛkii ũ,
mɛ́ n yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ńnɛ.

74

Wiipɛna Ludazi à kpɛ́ kɛ̀ wà wì yãnzi
Asafa lɛ̀.
1 Luda, bɔ́yãnzin n giwazi ai gurɔ píngizi?
À kɛ̀ dia n pɛ̃tɛ̃ e fɛɛɛ n kpàsa sãanɔzi?
2 Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ n ń sí zaa ziinɔ yã dɔngu,
borii kɛ̀ ń bò aɔ̃ gɔ̃̀ n pɔ́ ũunɔ
kɔ̃n Zayɔn kpiii kɛ̀ ń kɛ̀ n kúkii ũuo.
3 N ibɛɛnɔ n kúkii gbɛ̃̀ wà dàɛ mámmam,
ǹ dɔdɔzi ǹ gwa, à gbòro píngi

4 N zangurinɔ zɔka dɔ guu kɛ̀ weè danlɛn,
aɔ̃ ń zĩnda tuutanɔ pɛ̀ɛ gwe sèeda ũ.
5 Wá è, aɔ̃ kpása dɔ musu,
aɔ̃ɔe kɛɛ lán wègɔ̃ dàko kɛ̃ɛɛ nà.
6 Lí ana maaa kɛ̀ wà nàna n kpɛ́ gũ̀a,
aɔ̃ɔ gbɛ̃̀ wà gbòro kɔ̃n kpásao kɔ̃n aadao.
7 Aɔ̃ tɛ́ sɔ̃̀ n kúkiia à kwɛ̀,
aɔ̃ɔ tò kpɛ́ kɛ̀ n tɔ́ kúa pì gbãsĩ lɛ̀.
8 Aɔ̃ bè ń nɔ̀sɛn: Wà ɔ tɔ̃ḿma mámmam.
Aɔ̃ tɛ́ sɔ̃̀ wa bùsu aduakɛkpɛnɔa.
9 N kpɛ́ sèedanɔ kuu dɔro,
annabi ke kuu dɔro.
Wégɔ̃ kuu lɛ ai bɔrɛmɛ?
Wa gbɛ̃kee dɔ̃ro.

10 Luda, nɛ́ tó n ibɛɛnɔ gɔ̃ n yáa dɔɔ ai bɔrɛmɛ?
N zangurinɔ égɔ̃ kya kaangu yãana sain yɔ́?
11 Bɔ́yãnzin n ɔ kpà n kùlazi?
Ǹ ɔ bɔɛ n utan ǹ ń dɛdɛ.

12 Ludan ma kína ũ zaa káaku,
àmbe è gbɛ̃ mì sí anduna guu.
13 Ḿbe n ísiaa zɔ̃̀kɔ̃rɛ kɔ̃n n gbãaao,
n kùkuku mìnɔ wìwi í guu.
14 N Igipitinɔ kàatɛ gwe,
n ń gɛ̀nɔ kpà gbáa nɔ̀bɔnɔa pɔ́blee ũ.
15 N swaanɔ bɔ̀ n zɛ́ wɛ̃̀ bianɔnɛ,
n swaa kɛ̀ à í babana vĩroo zɔ̃̀kɔ̃rɛ.
16 Fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo kú n pɔ́ ũ,
n mɔvura kɔ̃n ɔfãntɛ̃o kúkii kɛ̀ńnɛ.
17 Ḿbe n anduna gulɛzɛkinɔ kɛ̀ píngi,
n kwɛɛ kɔ̃n buusiɛo gurɔɔ dìɛ.

18 N yá kɛ̀ n ibɛɛnɔ dɔ̀ yãa dɔngu Dii,
yɔ̃nkɔɔnɔ kya kà n tɔ́n.
19 Ǹton n pɔ̃tɛ̃ɛ kpá nɔ̀bɔ pãsĩnɔaro,
n gbɛ̃ wɛ̃ndadeenɔ yã tón sãnguro.
20 Ǹ làakari dɔ n bà kuunawaoa,
zaakɛ wa bùsu gusaɛnɔɔ pãsĩ píngi.

21 Ǹton tó wa gwenawɛ̃ndadeenɔ bɔru kpɛɛ kɔ̃n wíoro,
ǹ tó takaasideenɔ kɔ̃n pɔ́nidɛrinɔ n táaki lɛ́.

22 Luda, ǹ fɛɛ ǹ gí kɔ̃n n zĩndao,
ǹ n yá kɛ̀ yɔ̃nkɔɔnɔɔ e dɔɔ zɛna sai ma dé!
23 Ǹton zɔka kɛ̀ n ibɛɛnɔɔ e kaanzi kpá swãkotoro,
n zangurinɔ kĩi dìgɔ̃ dɔ yãana sai.

75

Ludan yãkpaɛkɛri ũ
Asafa lɛ̀.
1 Wa sáabu kɛ̀nnɛ Luda, wa sáabu kɛ̀nnɛ.
Tó wà n yãbɔnsaɛnɔ tɔ̃kɛ̃̀, nɛɛ̀gɔ̃ kú kĩi.

2 Luda bè: Ma gurɔɔ dìɛ
kɛ̀ mɛ́ yãkpaɛ kɛ a zɛ́a.
3 Tó anduna nìgã kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kúnnɔ ń píngi,
mámbe mɛɛ̀ à wesagbanɔ kũ gíngin.
4 Mɛɛ̀ o wadadeenɔnɛ aɔ̃ton ĩa dãro,
mɛɛ̀ o zaakɛrinɔnɛ aɔ̃ton kùsɛ biiro.
5 Àton kùsɛ bii ludambɛaro,
àton waa nɔnɔmaziro.

6 Zaakɛ gbãaa è bɔ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ke a gɛ̃kpɛn kparo,
è bɔ gbáanlo,
7 Ludan yãkpaɛkɛri ũ,
àmbe è gbɛ̃ doo lago à gbɛ̃ doo kaara.
8 Togoo kú Dii ɔzĩ, í gbãaa kán à pà,
èe sɛsɛɛ à pɔfɛ̃ ũ.
È kú anduna zaakɛrinɔnɛ ń píngi,
ben aɔ̃è mi wà yãa láe kɔ̃n à gbɔ̃̀o.

9 Mapi sɔ̃, mɛ́gɔ̃ yã pì oo gurɔ píngi,
mɛ́ Yakubu Luda táaki lɛ́.
10 Mɛ́ zaakɛrinɔ koba ɛ́'ɛ,
gbɛ̃ maaanɔ koba sɔ̃, mɛ́ sɛ́ musu.

76

Ludan zĩ̀blena gbãaa ũ
Asafa lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔnɔo.
1 Wà Luda dɔ̃ Yuda bùsummɛ,
à tɔ́ bíta Isarailinɔ tɛ́.
2 À bisakutaa kú Salɛmu,
à kúkii kú Zayɔn.
3 Zaa gwen à kà wãaanɔ ɛ̀'ɛn
kɔ̃n sɛngbangonɔ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n zĩ̀kabɔnɔo.

4 Nɛɛ̀ guu pu nɛɛ̀gɔ̃ tɛ́ kɛɛ,
n bítakɛɛ dɛ kpiii kɛ̀ aɔ̃ kuu gurɔ pínginɔla.
5 N kùgbãadeenɔ gbãaa sìḿma,
aɔ̃ɔ daɛna kɔ̃n ga'iio,

gɔ̃ gbãaa pìnɔ dokee e fɔ̃ à a ɔɔ sèro.
6 Yakubu Luda, n kpãkɛ̃ńzi,
ben sɔ̃nɔ kɔ̃n ń sɔ̃goronɔ gɔ̃̀ kaɛna.
7 Ḿbe ń naasi vĩ ndo,
tó n pɔ́ bɔ̀ n yĩzĩ,
dé bé eé fɔ̃ à zɛ n aɛɛ?
8 Zaa musu n yãkpaɛ kɛ̀,
vĩa anduna kũ̀, à yı̃̀tɛ kítikiti,
9 zĩ kɛ̀ Luda, n fɛɛ ǹ yã gɔ̃gɔ̃ andunanɛ
lɛ ǹ gbãasaideenɔ mì sí.

10 N pɔfɛ̃na gbɛ̃nɔzi è n tɔ́ bɔ,
n pɔfɛ̃ kpaaa ègɔ̃ dɔ n pii.

11 À lù sɛ́ Dii a Ludanɛ à à fĩa bo.
Amɔa kɛ̀ á ligawaziinɔ, à mɔ́
à Luda kɛ̀ dɛ wàgɔ̃ à vĩa vĩi gba pɔ́.
12 È kpatablerinɔ kã busa,
è tó vĩa anduna kínanɔ kũ.

77

Luda dɔnlɛ bɛgɛkɛna nawɛ̃a guu

Asafa lɛ̀.
1 Ma wii pɛ̀ Ludazi ma à sìsi,
ma wii pɛ̀ Ludazi lɛ à ma yã ma.
2 Kɛ̀ má kú nawɛ̃a guu ma Dii kii wɛ̀tɛ,
ma ɔ sɛ̀ musu gwãavĩ kámmabona sai,
ma làakari wè à kpáɛro.
3 Kɛ̀ ma laasuu tà Luda kiia, ben ma ã'ã,
kɛ̀ ma à yã wàari pà, ben ma suuna kɛ̀.
4 N ma wɛ́ɛ tɛ̃̀ iii,
ma gɔ̃ bídi guu ma kora yãzi mà o.
5 Ma dɔ yã ziinɔn
kɔ̃n wɛ̃̀ kɛ̀ gɛ̃̀tɛnɔ.
6 Ma laasuu lɛ̀ ma swɛ̃̀ guu gwãavĩ,
ma a zĩnda là mà wɛtɛ mà dɔ̃.
7 Ma bè: Dii gìwazi mámmann yɔ́?
À pɔɔ é kɛwa nna dɔroo?
8 À gbɛ̃kɛɛ yã̀a mámmann yɔ́?
À yã égɔ̃ fɛɛna gurɔ píngin yɔ́?
9 Wa wɛ̃ndagwana yã sã̀ Ludann yɔ́?
À pɔ fɛ̃̀wazi, eé sósobi kɛwao dɔroo?
10 Ben ma bè: Yã kɛ̀ ɔ̃̀maan yɛ̀.
Luda Musude ɔɔ bùsawe.

11 Mɛ́ laasuu lɛ́ Dii yãbɔnsaɛnɔa,
mɛ́ dɔ yã kɛ̀ à kɛ̀ yãanɔn.
12 Mɛ́ n dabuyãkɛnanɔ wàari pá píngi,
mɛ́ n yãbitakɛnanɔ da ma swɛ̃̀n.
13 Luda, n zɛ́ kú adona.

Dii kpare bíta bè à kà lán wa Luda bà?
14 Ḿbe Luda yãbɔnsaɛkɛri ũ,
n n gbãaa mɔ̀ boriinɔnɛ.
15 N n gbɛ̃nɔ mì sì kɔ̃n n gȁsã gbãaao,
wamɔwa Yakubu kɔ̃n Yusufu boriinɔ.

16 Kɛ̀ ísia wɛ́ɛ sìnlɛ Luda,
kɛ̀ ísia wɛ́ɛ sìnlɛ, ben à kɔ́tɔ kpà,
à dègedege ai a lɔ̀n.
17 Ludambɛɛ í kwɛ̀ɛ,
lapatana kĩi gɔ̃ dɔ musu,
n kànɔɔ e fãa loupina ũ.
18 N pũtãna kĩi dɔ zàga'ĩa guu,
n loupina anduna pù píngi,
tɔɔtɛ kɛ̀ gìri, à nìgãnigã.
19 N zɛ́ bɔ̀ ísiaan,
n gɛ̃kii kɛ̀ í bítanɔ dagura,
wèe n kɛ̀sɛgbɛ ero.
20 N dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ lán sã kpàsa bà
Musa kɔ̃n Arunao gãzĩ.

78

Lɛ̀ kɛ̀ Isarailinɔ yã wa gbao làakari
Asafa lɛ̀.
1 Ma gbɛ̃nɔ, à ma yãdannɛna ma,
à swã kpá ma yãzi.
2 Mɛ́ yã oare kɔ̃n yáasio,
mɛ́ yã kɛ̀ utɛna zaa zii bɔkɔ̃tɛ kɛare,
3 yã kɛ̀ wá mà bensɔ̃ wá dɔ̃,
yã kɛ̀ wa denɔ tɔ̃kɛ̏wee.
4 Wé yã pì utɛ wa nɛ́nɔnɛro,
wé Dii táakilɛna da wa dionɔnɛ,
à gbãaa kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ à kɛ̀nɔ.
5 À yã dìɛ Yakubu boriinɔnɛ,
à a doka dà Isarailinɔnɛ,
à dìɛ wa dezinɔnɛ kɛ̀ aɔ̃ tó ń nɛ́nɔ gɔ̃ dɔ̃,
6 lɛ à gɔ̃ ń borii kɛ̀ aɔ̃ kpɛ́nɔnɛ fɛɛakaarayã ũ,
aɔ̃ gbasa wà fɛɛ wà dada ń nɛ́nɔnɛ se,
7 lɛ aɔ̃ e wà Luda náanɛ kɛ,
à yãkɛnanɔ tón sãńguro,
mɔde aɔ̃égɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna.
8 Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán ń dezinɔ bàro,
zaakɛ aɔ̃ swãgbãaa kɛ̀ aɔ̃ gì Luda yãzi,
aɔ̃ swɛ̏ kú Ludaaro, aɔ̃ yãpuraa vĩnɛro.

9 Ɛflaimu boriinɔ nɛ́ kàzurinɔmɛ,
ben aɔ̃ bɔ̀ru kpɛɛ zȉ guu.
10 Aɔ̃ɔe zɛ kɔ̃n Luda bà kuunańyo yãoro,
aɔ̃ gì tɛ́ à dokazizi.
11 À yãkɛnanɔ sȁńgu

kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ à ɔ̀dɔańnɛnɔ.
12 À dabuyãnɔ kɛ̀ aɔ̃ dezinɔ wáa
Zoã wɛ́tɛ guu, Igipiti bùsun.
13 À ísiaa zɔ̃̀kɔ̃rɛ à bikṹ̀ńyo,
à tò í gɔ̃̀ zɛna lán bĩi bà.
14 À dɔ̀ńnɛ aɛ tɛ́luguu guu fãantɛ̃,
gwãavĩ sɔ̃ kɔ̃n tɛ́ gupuraao.
15 À gbɛ̀si pàra gbáan,
à í kpàḿma bíta lán ísia'i bà.
16 À tò í bɔ̀ńnɛ gbɛ̀n,
à tò í bàa lɛ̀ lán swadaa bà.

17 Ben aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe durun kɛɛnɛ,
aɔ̃ gì Luda Musude yã mazi gbáan.
18 Aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà kɔ̃n nɔ̀sɛplaaao,
aɔ̃ ń pɔyezi pɔ́blee gbèkaa.
19 Aɔ̃ Luda zaa bò wà bè:
Luda é fɔ̃ à wa gba pɔ́blee gbáan kɛ̀n yɔ́?
20 Baa kɛ̀ à gbɛ̀ lɛ̀, í bɔ̀ à dàgula,
eé fɔ̃ à pɔ́blee ke nɔ̀bɔ kpáwa dɔɔ́?
21 Kɛ̀ Dii yã pì mà, à pɔ fɛ̃̀,
ben tɛ́ fɛ̀ɛ à dà Yakubu boriinɔla,
à pɔfɛ̃ pìta Isarailinɔa.
22 Zaakɛ aɔ̃ɔe Luda yã síro,
aɔ̃ɔe à mìsina gbãa náanɛ kɛro.
23 Baa kɔ̃n beeeo à yã dìɛ bàtumanɛ,
à musu zɛ́ wɛ̃̀,
24 ben à mana kwɛ̀ɛńnɛ aɔ̃ɔ blè,
à pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu kpàḿma.
25 Aɔ̃ malaikanɔ pɔ́blee blè,
à kũsãɛ kɛ̀ńnɛ, à gɛ̃̀ ɔla.
26 À tò ĩa gbãaa bɔ̀ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
à pɛ̀ sɔɔmɛtɛ kpa ĩaa dɔ kɔ̃n a gbãaao,
27 ben à nɔ̀bɔ kwɛ̀ɛńnɛ pari lán lutɛ̃ bà,
bãanɔ dàńla lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà.
28 À tò aɔ̃ pìtapita ń bùran,
aɔ̃ gɔ̃̀ káɛ ligana ń kpɛ́nɔzi.
29 Luda pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe à ni dɛɛnɔ kpàḿma,
ben aɔ̃ɔ blè wà kã̀ gíngin.
30 Lɛ à ni kpɛ́ à bɔńgu,
gurɔɔ kɛ̀ pɔ́blee pì kpɛ́ da ń lɛ́n,
31 Luda pɔfɛ̃ fɛ̀ɛńzi,
à Isaraili gɔ̃ gbãaanɔ dɛ̀dɛ,
à ń gɔ̃kparɛnɔ lɛ̀ à nɛ̀.

32 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe durun kɛɛ,
baa kɔ̃n à yãbɔnsaɛkɛnanɔ, aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro.
33 Ben à ń wɛ̃̀ndi kɛ̀ńnɛ pã lán lɛ́'ĩa bà,
à tò mɔ́nzi ń lé.

34 Tó à ń gbɛ̃kenɔ dɛ̀dɛ, ben aɔ̃è à kii wɛtɛ,
aɔ̃è ɛara wà aɛ dɔa kɔ̃n wãaao.
35 Ben aɔ̃ dɔ̀n sa kɛ̀ Ludan ń gbɛ̀si ũ,
Luda Musudemɛ ń mìsiri ũ.
36 Gurɔ mɔ̀a sa aɔ̃è lɛ́ maa,
aɔ̃è ɛgɛɛ tonɛ,
37 aɔ̃ swɛ̃̀ kúaro,
aɔ̃ à bà kuunańyo yã gbòro.
38 Àpi sɔ̃ ń wɛ̃nda gwà,
à ń durun kɛ̃̀ńnɛ, èe ń kaatɛro.
Ègɔ̃ a zĩnda pɔfɛ̃ kpaɛɛ baabɔrɛ,
è a pɛ̃tɛ̃pitammana ɔzã gba.
39 À ń gbɛ̃nteekɛɛ dɔ̃̀ḿma,
kɛ̀ aɔ̃è gɛ̃tɛ suna sai lán ĩa bà.

40 Aɔ̃ swãgbãaa kɛ̀nɛ gbáan gɛ̃̀n ũgbangba!
Aɔ̃ à pɔɔ yàka sɛ̃̀tɛ gwe à kɛ̀ bíta.
41 Aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà, aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà,
aɔ̃ Isarailinɔ Luda kɛ̀ kú adona pɔɔ fɛ̃̀.
42 À iko gbãaa sɑ̃̀ńgu,
lán à ń sí ń ibɛɛnɔa nà,
43 lán à dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti nà,
bensɔ̃ à yãbɔnsaɛnɔ kɛ̀ Zoã bùsun.
44 À ń swa ínɔ lì aru ũ,
ben aɔ̃ɔe fɔ̃ wà à í mì dɔro.
45 À ifĩinɔ kàńgu, aɔ̃ ń soso,
kɔ̃n kasoonɔ dɔ, à mɔ́nzi kpàńzi.
46 À tò kwaanɔ ń bura pɔ́wɛɛnɔ blè,
à sutɛ̃nɔ kà ń burapɔnɔn.
47 À tò lougbɛ ń geepi líkpɛnɔ kɛ̀ dúgudugu,
zàga'ĩa ń kãkã línɔ ɛ̀'ɛ.
48 À ń pɔ́kãdeenɔ kàatɛ kɔ̃n lougbɛo,
laa pɛ̀ɛ ń kpàsanɔa.
49 À a pɔfɛ̃ bíta bɔ̀bɔńzi,
à kɛ̀ńyo ĩi kɔ̃n pɔfɛ̃o kɔ̃n pɛ̃tɛ̃o,
à malaika kisiadeenɔ gbàrɛḿma.
50 À a pɔfɛ̃ zɛ́ wɛ̃̀, èe gí gaanɛ dɔro,
à gagyãa kàńgu.
51 À Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ ń píngi,
Hamu bori nɛ́gɔ̃gbɛ̃ káakunɔ gàga.
52 Mɔde à bɔ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ lán sãanɔ bà,
à dɔ̀ńnɛ aɛ gbáan lán sã kpàsanɔ bà.
53 À tɛ́ńyo làakario kpáɛna vĩa sai,
aɔ̃ ibɛɛnɔ sɔ̃, ísiaa dàńla.
54 À kàńyo a bùsu lɛ́zi,
gusĩsĩdee kɛ̀ à sì kɔ̃n a gbãaao pì.
55 À pɛ̀ńnɛ boriinɔa,
ben à ń bùsu kpàatɛtɛńnɛ ń pɔ́ ũ,

à ua kpàkpa Isaraili boriinɔa.

56 Ben aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà aɔ̃ gì à yã̀ mazi,
aɔ̃ɔ Luda Musude yãdiɛnanɔ kũnaro.
57 Aɔ̃ ɛ̀ara wà bɔ̀ à kpɛɛ lán ń denɔ bà,
aɔ̃ náanɛ vĩro lán sá kotina bà.
58 Aɔ̃ à pɔɔ fɛ̃̀ kɔ̃n ń sa'okiinɔo,
aɔ̃ à nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ fɛ̀ɛ kɔ̃n ń tãanɔ.
59 Kɛ̀ Ludaa dɔ̃̀ lɛ, ben à pɔ fɛ̃̀,
à gì Isarailinɔzi zaazaa.
60 À a bisakutaa tò zaa Silo gwe,
à bɛɛ kɛ̀ à dɔ̀ gbɛ̃nteenɔ tɛ́ pì.
61 À tò aɔ̃ wɛdɛrinɔ mɔ̀ wà a àkpati sɛ̀,
àmbe à gbãa kɔ̃n à gakuibɔkiio ũ.
62 À tò wà a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
à pɔ fɛ̃̀ borii kɛ̀ ń sɛ́zi.
63 Aɔ̃ gɔ̃kparɛnɔ tɛ́ kũ̀ zĩ̀ guu,
aɔ̃ nɔkparɛnɔɔ e e wà zãkɛlɛ sì dɔro.
64 Wà ń sa'orinɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
aɔ̃ gyaanɔnɔɔ e fɔ̃ wà ɔ́ɔ dɔ̀ro.

65 Ben Dii fɛ̀ɛ sa lán i'ori bà,
lán gɔ̃sa kɛ̀ vù kɔ̃n wɛ̃'iio bà.
66 À ń wɛdɛrinɔ gbɛ̃̀, aɔ̃ bɔ̀ru kpɛɛ,
à tò aɔ̃ gɔ̃̀ kɔ̃n wíyão gurɔ píngi.
67 À gì Ɛflaimu boriinɔzi,
èe Yusufu borii pì sɛ́ dɔro.
68 Yuda boriin à sɛ̀ sa
kɔ̃n Zayɔn kpiii kɛ̀ à yezio.
69 À a kúkii bò musumusu gwe,
eégɔ̃ kuu gurɔ píngi lán anduna kaɛna bà.
70 Ben à a zɔ̀bleri Dauda sɛ̀,
à à bɔ̀ sãkpasan.
71 À à bɔ̀ sãdãn, à dɔ̀ Isarailinɔnɛ aɛ,
Luda gbɛ̃ Yakubu boriinɔ kínamɛ.
72 Dauda ń kpá a kpɛɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
à dɔ̀ńnɛ aɛ kɔ̃n a ɔ aubarikadeeo.

79

Wɛ̃nda ɔ́ɔdɔna Yerusalɛmu wina yã musu
Asafa lɛ̀.
1 Luda, bori pãndenɔ sì n bùsun,
aɔ̃ n kpɛ́ kɛ̀ à kú adona yàka,
aɔ̃ Yerusalɛmu wìwi wà dàɛ.
2 Aɔ̃ n zɔ̀blerinɔ gɛ̀ kpà bãanɔa,
aɔ̃ n yãmarinɔ mɛ̀ tò nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛ pɔ́blee ũ.
3 Wà ń aru kwɛ̀ɛ lán í bà Yerusalɛmu bĩikpɛɛ,
gbɛ̃ke kuu à ń vĩiro.
4 Wa gɔ̃ sɔ̃sɔ̃na pɔ́ ũ wa saɛdeenɔnɛ,
fabona pɔ́ ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligawazinɔnɛ.

5 Dii, nɛ́gɔ̃ pɔ fɛ̃ɛwazi ai bɔrɛmɛ?
N pɛ̃tɛ̃ tɛ́ égɔ̃ kũu gurɔ píngin yɔ́?
6 Ǹ pɔfɛ̃ pita borii kɛ̀ aɔ̃ɔ n dɔ̃roonɔa,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n sísiroonɔ bùsunɔa.
7 Zaakɛ aɔ̃ Yakubu boriinɔ blè,
aɔ̃ ń bùsu dɛ̀.
8 Ǹton wa denɔ durunnɔ wí wa musuro.
Ǹ wɛ̃nda dɔ̃we kpakpaa,
zaakɛ wa busa wa gɔ̃ búgubugu.

9 Ǹ dɔwalɛ, Luda wa mìsiri.
Ǹ wa mì sí lɛ n tɔ́ bɔ,
ǹ wa durunnɔ kɛ̃we n tɔ́ yãnzi.
10 Bɔ́yãnzin nɛ́ tó bori pãndenɔ wa la wà be:
Wa Ludaa kú mámɛee?
Ǹ tó bori pãndenɔ gɔ̃ dɔ̃ wa wáa
kɛ̀ nɛɛ̀ n zɔ̀blerinɔ dɛdɛna gɛ̃ɛ bom̋ma.
11 Ǹ tó zɛ̃̀zɔnɔ ɔ́ɔdɔna gɛ̃ n swãn,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ga lɛ́zĩ pìnɔ bɔ
kɔ̃n n gã̀sã gbãaao.

12 Ǹ lalandi kɛ̀ bori pãnde kɛ̀ ligawazinɔɔ kɛ̀nnɛɛ
fĩa bom̋ma gɛ̃̀n swɛɛplaa, Dii.
13 Wamɔwa n gbɛ̃nɔ, n kpàsa sãanɔ,
wé gbasa wàgɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi,
wégɔ̃ n tɔ́ tɔ̃kɛ̃ɛńnɛ ai wa boriia.

80

Isarailinɔ suna ń gwena ziia aduakɛna
Asafa lɛ̀.
1 Ǹ swã kpá, Isarailinɔ Dɔn'aɛde,
mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ Yusufu boriinɔ dã lán sãa bà.
Ǹ bɔ ǹ mɔ́, mmɔn kɛ̀ ń vɛ̃ɛna kɛrubunɔ dagura,
2 ǹ dɔ Ɛflaimu boriinɔnɛ aɛ
kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ kɔ̃n Manase boriinɔ.
Ǹ fɛɛ kɔ̃n n gbãaao, ǹ mɔ́ ǹ wa mì sí!

3 Luda, ǹ tó wà ɛara wà su wa gwena ziin,
ǹ uu werewa, ǹ wa mì sí.

4 Dii Luda Zɛ̃̀kpɛde,
nɛ́ fɛ̃ ǹ gí n gbɛ̃nɔ aduakɛna sízi ai bɔrɛmɛ?
5 N wɛ́ɛ'i dɔ̀ńnɛ ń pɔ́mina ũ,
n ń wɛ́ɛ'i yɔ̃̀ńnɛ à pɔ́ pà, aɔ̃ɔ mì.
6 Ń tò wa gɔ̃ fabona pɔ́ ũ wa saɛdeenɔnɛ,
wa ibɛɛnɔɔ e wa lalandi kɛɛ.

7 Luda Zɛ̃̀kpɛde, ǹ tó wà su wa gwena ziia,
ǹ uu werewa ǹ wà mì sí.

8 N geepi lí wùrɛ Igipiti,
n pɛ boriinɔa, ben ń lí pì pɛ̀ aɔ̃ gbɛ̀n.
9 N guu kɛ̀kɛnɛ à kãsãa pɛ̀ɛ,
ben à ɔ tà à guu sì.
10 À ɔra dà kpiiinɔla,
à gɛ̃̀nɔ dɛ sida lí bítanɔla.
11 À ɔ tà à kà ai ísia lɛ́a,
à ɔnɛnɔ kà ai Yuflatizi.

12 Bɔ́yãnzin n à kara gbòrozi
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔ gɔ̃ ɔ maɛɛ à nɛ́zi?
13 Kyàkpanɔ è lɛ́ kázi wà bi,
nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ è mɔ́ wà à lá ble.
14 N yã nna! Luda Zɪ̃̀kpɛde, ǹ ɛara ǹ aɛ dɔwa!
Zaa musu ǹ wɛ́ɛ kpáɛ ǹ gwa!
Ǹ làakari dɔ geepi lí kɛ̀a,
15 borii kɛ̀ ń pɛ̀ n zɪ̃ndaa,
nɛ́ kɛ̀ ń sì n pɔ́ ũu pì.

16 Wà n geepi lí pì zɔ̃̀, wà tɛ́ sɔ̃̀a,
n wɛ́ɛ tɛ̃aa pìtiḿma, ben aɔ̃ɔe kaatɛɛ.
17 Ǹ ɔ kúɛ gbɛ̃ kɛ̀ kú n ɔplaazia,
gbɛ̃ntee nɛ́ kɛ̀ ń sɛ̀ n pɔ́ ũu pì,
18 wé kɛ̃mma dɔro.
Ǹ wa kuuna kɛkɛ ǹ kɛwe, wé n sísi.
19 Dii Luda Zɪ̃̀kpɛde,
ǹ tó wà su wa gwena ziia,
ǹ uu werewa ǹ wa mì sí.

81

Isarailinɔ zɪ̃baa lɛ̀
Asafa lɛ̀.
1 À guda dɔ Luda wa gbãaaa,
à pɔnna wii pɛ́ Yakubu boriinɔ Ludaa.
2 À lɛ̀ dɔ à bata lɛ́
kɔ̃n mɔrɔ'ɔ nnaao kɔ̃n kuntigio.
3 À kuu pɛ́ mɔ dufu bɔnao,
à pɛ́ tó mɔɔ ɔzi kɛ̀ wa zɪ̃baagurɔ,
4 zaakɛ à dɛ doka ũ Isarailinɔnɛmɛ.
yã kɛ̀ Yakubu boriinɔ Ludaa dìɛn gwe.
5 À yã pì dà Yusufu boriinɔnɛ
gurɔɔ kɛ̀ à vɪ̃̀ Igipiti bùsula.
Aɔ̃ kòto kɛ̀ wà dɔ̃roo mà à bè:

6 Ma asoo gò a gɛ̃̀n,
ma a ɔɔ bɔ̀ɛ ɛ̃ɛbona zɪ̃in.
7 A wii pɛ̀mazi nawɛ̃akɛgurɔ, ben ma a bɔ,
ma weala zaa louvɪ̃nan,
ma a lɛ ma a gwa zaa Mɛriba í kiia.

8 À swã kpá ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ lɛ́ daawa,

amɔa Isarailinɔ, tó é ma yã ma dé!
9 Àtongɔ̃ bori zɛ̀tɔnɔ tãa vĩ a tɛ́ro,
àton kúɛ dii pãndenɛro.
10 Mámbe Dii a Luda ũ,
ma a bɔɛ Igipiti.
À a lɛ́ wɛ̃, mɛ́ tó àgɔ̃ kãna.

11 Mɔde Isarailinɔ gì ma yã mazi,
ma gbɛ̃ pìnɔɔ e mì siɛmɛro.
12 Ben ma ń tó kɔ̃n ń swãgbãakɛɛo,
aɔ̃ɔ tɛ́ ń zĩnda pɔyezizi.
13 Tó wà be Isarailinɔ é ma yã ma,
tó ma gbɛ̃nɔɔ tɛ́ ma yãzi,
14 lɛ mɛ́ ń ibɛɛnɔ sɔ̃ɛ gɔ̃ɔgɔ̃ɔ,
mɛ́ ɔ sɔ̃ ń zangurinɔzi.
15 Ma zangurinɔ é na ń sàsaa ma aɛ,
aɔ̃ wɛ́ɛtãmmana égɔ̃ yãana vĩro.
16 Mɛ́ gbasa mà a gwa kɔ̃n pɔ́wɛɛ maaao,
mɛ́ ɛara mà gbɛ̀ zɔ́'i kpáawa à mɔ́awa.

82

Yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbãadeenɔ
Asafa lɛ̀.
1 Ludaa vɛ̃ɛna pari kakɔ̃ana guu,
èe yãkpaɛ kɛɛ kɔ̃n Ludanɔ à bè:
2 Ai bɔrɛn égɔ̃ yãkpaɛ kɛɛ a kpɛɛgãnda
à yã sí kɔ̃n zaakɛrinɔo?
3 À yã nnaa kpá gbãasaideenɔa kɔ̃n tonɛnɔ,
à zɛ kɔ̃n takaasideenɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿmanɔo.
4 À gbãasaideenɔ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ mì sí,
à ń bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ.

5 Aɔ̃ yãke dɔ̃ro, aɔ̃ɔ à ke gbá zɛ́ dɔ̃ro,
aɔ̃ɔ kú gusiaa guumɛ,
ben anduna nìgã ai a gĩzĩ.

6 Ma bè Ludanɔn a ũ,
Luda Musude nɛ́nɔn a ũ a píngi.
7 Baa kɔ̃n beeeo é ga gbɛ̃ntee gana ũmɛ,
é kpá guuzi lán gbãade kpaaanɔ bàmɛ.
8 Luda, ǹ fɛɛ ǹ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao,
zaakɛ bori píngi nɛ́ n pɔ́mɛ.

83

Ibɛɛnɔ kpana Ludaa
Asafa lɛ̀.
1 Luda, ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro,
n lɛ́ tóngɔ̃ nakɔ̃anaro,
ǹton zɛ sitiigiro, Luda.

2 Ǹ n ibɛɛnɔ gwa lán aɔ̃ fɛ̀ɛ wà zɛ̀ nà,
n zangurinɔɔ e ń mì zuzuu.
3 Aɔ̃ɔe ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛɛ n gbɛ̃nɔzi,
aɔ̃ɔe lɛ́ kpaakɔ̃sɔ̃ n gbɛ̃ yenzideenɔzi.
4 Aɔ̃ɔe bee: À mɔ́ wà ń borii bɔ,
lɛ aɔ̃ tɔ́ Isaraili tóngɔ̃ dɔ gbɛ̃ken dɔro.
5 Aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃, aɔ̃ yã̀ kɔ̃sɛ̀,
aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃o wà fɛɛnzi.
6 Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Sumaila boriinɔ
kɔ̃n Mɔabunɔ kɔ̃n Agyara boriinɔ
7 kɔ̃n Gebalideenɔ kɔ̃n Amɔninɔ
kɔ̃n Amalɛkinɔ kɔ̃n Filisitininɔ kɔ̃n Tayadeenɔ.
8 Baa se Asirianɔ nàḿma dɔ,
lɛ aɔ̃ ɔ da Lutu boriinɔa.

9 Ǹ kɛńnɛ lán ń kɛ̀ Midiãnɔnɛ nà,
lán ń kɛ̀ Sisera kɔ̃n Yabĩonɛ nà Kisɔ̃zi.
10 N ń kɛ́ dúgudugu Ɛndɔ,
ben aɔ̃ gɔ̃̀ kaɛna tɔɔtɛ lán busa bà.
11 Ǹ kɛ ń wɛ̃ɛnɛnɔnɛ
lán wà kɛ̀ Orɛbu kɔ̃n Zeebuonɛ nà.
Ǹ kɛ ń kínɛnɔnɛ
lán wà kɛ̀ Zɛba kɔ̃n Zalamunaonɛ nà.
12 Aɔ̃pinɔ bé wà bè yã,
wà Luda sãdãkii sɛ́ ń pɔ́ ũ.
13 Ma Luda, ǹ tó aɔ̃ gɔ̃ lán ĩampuu sɛ̃̀ bà
lán ése ũkã kɛ̀ ĩa e sɛ́ɛɛ bà.
14 Lán dàko è tɛ́ kũ nà,
kesɔ̃ lán tɛ́ è kpiiinɔ ble nà,
15 ǹ pɛ́ɛńzi kɔ̃n n zàga'ĩao,
ǹ tó n ĩa pãsĩ swɛ̃̀ kɛ̃ńgu.
16 Ǹ tó wí gɛ̃ ń wɛ́ɛn,
lɛ aɔ̃ɔ n gbãaa dɔ̃ Dii.

17 Wí égɔ̃ ń kũu gurɔ píngi kɔ̃n bídio,
aɔ̃é bɔru kpɛɛ wà kaatɛ.
18 Ǹ tó aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́n Dii,
ḿbe Luda Musude ũ anduna guu píngi.

84

Luda ua bɛgɛkɛna
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 N kúkii maa fá, Dii Zĩ̀kpɛde!
2 Mɛ́ɛ Dii ua bɛgɛ kɛɛ ai guu e liima,
ma nini kɔ̃n ma mɛ̀o e lugaa Luda Wɛ̃̀ndidezi.
3 Dii Zĩ̀kpɛde ma Kína ma Luda,
baa sã̀tɛ̃ sà dɔ̀ n gbãgbãkii saɛ,
taakaso kpɛ́ bò gwe à a nɛ́nɔ kàn.
4 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú n ua guunɔ ũ,
aɔ̃ègɔ̃ n táaki lɛɛ gurɔ píngi.
5 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbãaan n ũunɔ ũ,

n ua gana yã kú ń swɛ̃ guu.
6 Tó aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛ Baka guzurɛla,
è gɔ̃ lán guu kɛ̀ ibɔkiinɔ vĩi bà,
pɔ́tɔ̃gurɔ lou è tó aubarika dagula.
7 Aɔ̃ gana guu aɔ̃ gbãaa ègɔ̃ kaaramɛ
ai aɔ̃ gá káo n kiia Zayɔn.

8 Dii Luda Zĩ̀kpɛde, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ swã kpá ma yãzi, Yakubu Luda.
9 Luda, ǹ kína kɛ̀ dɛ wa sɛngbango ũu gwa,
ǹ wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́ kí kɛ̀ ń kàzi.

10 Kuuna n ua gurɔ doo maamɛ
dɛ kuuna gu pãndea gurɔ wàa sɔɔroola.
Ma Luda ua zɛ́dãkparikɛɛ sì
dɛ kuuna ua lɛdo kɔ̃n zaakɛrinɔola.
11 Dii Ludaa dɛńnɛ ɔfãntɛ̃ kɔ̃n sɛngbangoo ũ,
Dii è gbɛ̃kɛɛ kɛńnɛ kɔ̃n bɛ̀ɛo,
è gí pɔ́ maaa kpá taarisaideenɔaziro.
12 Dii Zĩ̀kpɛde,
aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe n náanɛ kɛɛ ũ.

85

Aafia wɛ́ɛkɛna Ludaa
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 N aubarika dà n bùsun, Dii,
n ɛara ǹ su kɔ̃n Yakubu boriinɔ ń gwena ziin.
2 N n gbɛ̃nɔ taarinɔ gògo,
n ń durunnɔ kɛ̃̀ńnɛ píngi.
3 N n pɔ kpã̀kpa tò píngi,
n n pɔfɛ̃ pãsĩ tò.

4 Ǹ sɔkpawao wa gwena ziin, Luda wa Mìsiri,
ǹ pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ ń kɛ̀wao lago.
5 N pɔɔ égɔ̃ fɛ̃nawazi gurɔ píngin yɔ́?
Nɛ́gɔ̃ n pɔfɛ̃gurɔɔ gagaa wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀on yɔ́?
6 Nɛ́ ɛara ǹ n gbɛ̃nɔ kuuna kɛkɛ ǹ kɛńnɛ dɔ,
lɛ aɔ̃ pɔɔ e à kɛmma nnaroo?
7 Dii, ǹ n gbɛ̃kɛɛ ɔdɔawe,
ǹ wa mì sí kɔ̃n n gbãaao.

8 Ma swã dɔ Dii Luda yã'onazi,
zaakɛ è aafia lɛ́ gbɛ̃ a yãmarinɔnɛ,
tó aɔ̃ɔe ɛara wà sɔ̀kpa ń yɔ̃̀nkɔyãnɔziro.
9 À vĩakɛrinɔ mìsina gurɔɔ zã̀ro,
lɛ à gakui e àgɔ̃ kú wa bùsun yãnzi.
10 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo è dakɔ̃rɛ,
yãzɛde kɔ̃n aafiao è ɔ kpákɔ̃a.
11 Náanɛ è ɔ poro musu,
yãzɛdee è ɔ nɔnɔ tɔɔtɛa.

12 Dii é à maaa kɛwe,
wa tɔɔtɛ é pɔ́blee kɛ.
13 Yã̀zɛdee ègɔ̃ tɛ́ à aɛ,
è zɛ́ kɛkɛnɛ.

86

Dɔnlɛ wɛ́ɛkɛna Ludaa
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ǹ swã kpá ma yãzi ǹ wemala,
zaakɛ takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ.
2 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa,
zaakɛ má a zĩnda kpàmma.
Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri mì sí,
zaakɛ mɛ́ɛ n náanɛ kɛɛ.
Ḿbe ma Luda ũ.
3 Ǹ sùu kɛmao, Dii,
zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ n sisii kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo.
4 Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri pɔɔ kɛ nna,
zaakɛ ma làakari tà n kiia, Dii.
5 Ń maa bensɔ̃ ń sùu vĩ, Dii,
n gbɛ̃kɛ bíta n sìsirinɔnɛ.
6 Dii, ǹ swã kpá ma wɛ́ɛkɛnazi,
ǹ làakari dɔ ma wɛ̃nda wiiia.
7 Mɛ́ n sísi ma nawɛ̃akɛgurɔɔ zĩ,
zaakɛ nɛɛ̀ wemala.

8 Tãa ke é sí lɛ́kɔ̃zinyoro, Dii,
gbɛ̃kee è fɔ̃ à n kɛna kɛro.
9 Borii kɛ̀ ń kɛ̀nɔ é mɔ́ wà kúɛnnɛ,
aɔ̃ n tɔ́ bɔ ń píngi.
10 Zaakɛ ń bíta bensɔ̃ nɛɛ̀ dabuyãnɔ kɛ,
ḿbe Luda ũ ndo.

11 Ǹ n zɛ́ ɔdɔamɛ, Dii, mɛ́gɔ̃ táa oo n yãpuraa guu,
ǹ ma laasuu kɛmɛ do, lɛ màgɔ̃ n vĩa vĩ.
12 Mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
Dii ma Luda, mɛ́gɔ̃ n tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi.
13 Zaakɛ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ ń kɛ̀mɛɛ bíta,
n ma wɛ̃̀ndi bɔ̀ gɛ̀wãa lɔ̀n.

14 Luda, karambaanideenɔɔ e fɛɛɛmazi,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e ma wɛɛ, aɔ̃è n yã daro.
15 N Dii, Luda sósobideen n ũ,
ń sùu vĩ bensɔ̃ n pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛo bíta.
16 Ǹ aɛ dɔma ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ n zɔ̀bleri gba gbãaa,
ǹ mapi n zɔ̀nɔkpare nɛ́ mì sí.
17 Ǹ yãmaakɛna gbɛ̀ ɔdɔamɛ
lɛ ma zangurinɔ e, wí ń kũ,
zaakɛ Dii, n dɔmalɛ,

n ma làakari kpàɛmɛ.

87

Zayɔn nɛ́ Luda wɛ́tɛmɛ

Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Luda a wɛ́tɛ kàɛ
kpiii kɛ̀ à kú adona musu,
2 Dii ye Zayɔn bĩilɛnɔzi
dɛ Yakubu boriinɔ wɛ́tɛ kpaaanɔla píngi.
3 Luda wɛ́tɛ,
Luda gakui yã̀ ò n musu à bè:
4 Mɛ́ Igipitinɔ kɔ̃n Babilɔnudeenɔ da
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ma dɔ̃ɔnɔ tɛ́.
Filisitininɔɔ kú à guu dɔ
kɔ̃n Tayadeenɔ kɔ̃n Etiopianɔ.
Weé be, wà gbɛ̃ beeenɔ ì gwemɛ.

5 Zayɔn yã musu weé be:
Wà wãanɛ kɔ̃n wãanɛo ì gwemɛ,
Luda Musude bé è à kãsãa pɛ́ɛ gíngin.
6 Tó Dii e gbɛ̃nɔ tɔ́ daa takadan,
eé be: Wà gbɛ̃ kɛ̀ ì gwemɛ.
7 Lɛ̀sirinɔ kɔ̃n ɔ̃wãrinɔ ń píngi aɔ̃é be:
Wa maakɛ píngi è bɔ Zayɔmmɛ.

88

Kuuna gaa lɛ́zĩ aduakɛna

Ɛzɛra bori Emani lɛ̀.
1 Dii Luda ma Mìsiri,
mɛ́ɛ wii pɛɛnzi fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
2 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi.

3 Zaakɛ yã'ɔ̃amma ma nɔ̀sɛ pà,
ma wɛ̃̀ndi kú gaa lɛ́zĩ.
4 Wà ma da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe sii gɛ̀wãannɔ tɛ́,
ma gɔ̃ gbãasaidee ũ.
5 Wà pã kpàmazi wà ma da gɛ̀nɔ tɛ́
lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ daɛna miran sɔ̀rɔrɔnɔ bà,
lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã dɔngu dɔro
aɔ̃ bà kúnyo dɔroonɔ bà.
6 N ma zu wɛ̀ɛ zɛ̃̀n
ai tɔɔtɛ tú kokotɛ̃wɛɛ gusiaan.
7 N pɔfɛ̃ tɔ̃̀ma,
à ísɔ̃ dàmala.
8 Ń tò ma gbɛ̃nɔ ma zĩnna,
ń tò aɔ̃ɔ ye ma kãziro.
Wà ma kagura kɛ̀, bɔkii kuuro,
9 nawɛ̃a ma wɛ́ɛ sìsi.

Mɛ́ɛ n sisii zaa kɔngɔ ai uusiɛ,

ma ɔɔnɔɔ dɔnzi.
10 Gɛ̀nɔn nɛɛ̀ yãbɔnsaɛ kɛńnɛɔ́?
Gɛ̀wãadeenɔ bé wè fɛɛ wà n sáabu kpáɔ́?
11 Wè n gbɛ̃kɛɛ tɔ̃kɛ̃ mira guun yɔ́?
Wè n náanɛkɛyã o gɛ̀wãann yɔ́?
12 Wà n dabuyãnɔ dɔ̃ gusiaa guun yɔ́?
N maakɛnanɔ dɔ̃na kú yãsãngukii guun yɔ́?

13 Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi,
ma aduakɛna kɔngɔ è ká n kiia.
14 Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ giimazizi, Dii?
À kɛ̀ dia n mìkpɛɛ zùmɛɛ?
15 Má kú gaa lɛ́zĩ wɛ̃ndawɛ̃nda zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ,
n yã pãsĩnɔ tɔ̃̀ma, ma gɔ̃ sã̀ii.
16 N pɔfɛ̃namazii dàmala,
n vĩapɔnɔ ma kaatɛ.
17 Aɔ̃ dàmala lán í bà zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
aɔ̃ lìgamazi mámmam.
18 Ń tò ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma gbɛ̃nnanɔ ma zĩnna,
gusiaa bé à gɔ̃̀ ma kpàasi ũ.

89

Luda lɛ́gbɛ̃na Daudanɛ
Ɛzɛra bori Etani lɛ̀.
1 Dii, mɛ́gɔ̃ lɛ̀ sii n gbɛ̃kɛ yã musu yãana sai,
mɛ́gɔ̃ n náanɛkɛyã kpàakpa kɛɛ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o.
2 Mɛ́ o kɛ̀ n gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
n náanɛkɛɛ kãsãa pɛɛna n bɛ zaa musu.

3 N bè: Ma bà kú kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ má sɛ̀o,
ma lɛ́ gbɛ̃̀ ma zɔ̀bleri Daudanɛ.
4 Nɛ́ tó à borii gɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
nɛ́ à kpata gba gbãaa ai à boriia.

5 Musudeenɔ è n dabuyãnɔ sáabu kpá, Dii,
malaikanɔ è n náanɛkɛyã o ń kakɔ̃ana guu.
6 Zaakɛ gbɛ̃kee kú musu kɛ̀ kà Dii ũro,
malaika ke é sí lɛ́kɔ̃zioro.
7 Luda vĩa è malaikanɔ kũ ń kakɔ̃anan,
à naasi vĩ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔla.
8 Dii Luda Zĩ̀kpɛde, dé bé à sɛ̃nkpɛnyo?
Ń gbãaa vĩ kɔ̃n náanɛo yã píngi guu.

9 Nɛɛ̀ gbãaa mɔ ísiaanɛ,
tó à sɔ̃ fɛ̀ɛ vĩvĩnao, nɛɛ̀ à gbãaa fɔ̃.
10 N Igipitinɔ dúgu zɔ̃̀, aɔ̃ gɔ̃̀ gɛ̀nɔ ũ,
n n zangurinɔ fã̀akɔ̃a kɔ̃n n gã̀sã gbãaao.
11 Musu nɛ́ n pɔ́mɛ, tɔɔtɛ dɔ nɛ́ n pɔ́mɛ,
n anduna kàɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi.
12 N gu'igbãro kɔ̃n sɔɔmɛtɛo kɛ̀,

Tabo kɔ̃n Ɛmɔni gbɛ̀nɔ è guda kɛ kɔ̃n n tɔ́o.
13 N gȁsã nɛ́ gbãaa pɔ́mɛ,
n ɔ gbãaa bensɔ̃ n ɔplaa dɔ musu.

14 Maakɛ kɔ̃n yãzɛdekɛɛon n kpata kãsãa ũ,
gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo bé à dɔnnɛ aɛ.
15 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ gudadɔmmaanɔ ũ,
kɛ̀ aɔ̃è táa o gupuraa kɛ̀ kú n kuunzi, Dii.
16 Aɔ̃ègɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n n tɔ́o gurɔ píngi,
aɔ̃è ĩa dã kɔ̃n n maakɛɛo.
17 Zaakɛ aɔ̃ gakui kɔ̃n ń gbãaaon n ũ,
n zɛnawao è wa sɛ́ lezĩ.
18 Wa kína nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
wa sɛngbango pì nɛ́ Isarailinɔ Luda pɔ́mɛ.

19 N yã ò n yãmarinɔnɛ yã wɛ́ɛgupu'ena guu
n bè: Ma dɔnlɛ kɛ̀ gɔ̃ gbãaanɛ,
ma gɔ̃kparɛ sɛ̀ musu a gbɛ̃nɔ tɛ́.
20 Ma a zɔ̀bleri Dauda è,
ma a nɔ́si kù̀a ma à dìɛ.
21 Mɛ́gɔ̃ à kũna ma ɔzĩ,
ma gȁsã gbãaa égɔ̃ kúo.
22 Ibɛɛ ke é fɔ̃ à tángba síaro,
gbɛ̃ zaa ke é e à ɔ tɔ̃aro.
23 Mɛ́ à wɛdɛrinɔ ú lɔ́ à aɛ,
mɛ́ à zangurinɔ nɛ.
24 Mɛ́ gbɛ̃kɛɛ kɛɛnɛ kɔ̃n náanɛo,
weé à sɛ́ lezĩ kɔ̃n ma tɔ́o.
25 Mɛ́ ísiaa nanɛ a ɔzĩ,
eégɔ̃ iko vĩ swaanɔa.
26 Eé ma sísi à be,
má dɛ a De ũ kɔ̃n a Ludao,
a gbɛ̀si ũ kɔ̃n a mìsirio.
27 Mɛ́ à kɛ ma daudu ũ,
eégɔ̃ dɛ anduna kínanɔ mìdee ũ.
28 Mɛ́gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩo gurɔ píngi,
ma bà kɛ̀ kúo gborona vĩro.
29 Mɛ́ tó à borii gɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
à kpata égɔ̃ kuu lán ludambɛɛ ègɔ̃ kuu nà.

30 Tó à boriinɔ pã kpà ma dokazi,
bensɔ̃ aɔ̃ɔe tɛ́ ma yãdiɛnanɔziro,
31 tó aɔ̃ bɔ̀ ma yã kpɛɛ,
bensɔ̃ aɔ̃ ma yãdannɛnanɔ kũnaro,
32 mɛ́ gò tɔ̃ḿma ń taarinɔ yãnzi,
mɛ́ ń kɛ búgubugu ń zaakɛna musu.
33 Mɔde gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ má vĩo é yãaro,
mɛ́ fɔ̃ mà náanɛsaiyã kɛro.
34 Mɛ́ ma bà kuunao yã gbororo,
mɛ́ yã kɛ̀ bɔ̀ ma lɛ́n liɛro.
35 Má sì kɔ̃n ma kuunao gɛ̀n do,

mɛ́ ɛgɛɛ to Daudanɛro, kɛ̀ ma bè,
36 à borii égɔ̃ kuu gurɔ píngi,
à kpata égɔ̃ kuu ma wáa lán ɔfãntɛ̃ bà.
37 Lán mɔvura dɛ sèeda náanɛdee ũ musu nà,
lɛn à kpata égɔ̃ kuu gurɔ píngi lɛ.

38 Baa kɔ̃n beeeo n gi kína kɛ̀ ń kàzi,
n ɔ gbàrɛzi n pɔ fɛ̃̀zi maamaa.
39 N n bà kuuna kɔ̃n n zɔ̀blerio yã gbòro,
n kya kà à kífuran ń pã̀ɛ tɔɔtɛ.
40 N à wɛ́tɛ bĩinɔ gbòro,
n à zɛki gbãaanɔ gbɛ̃̀ ń dàɛ.
41 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e gɛ̃ɛ zɛ́laanɔ ń baka bɔ̀n ń píngi,
à gɔ̃̀ fabona pɔ́ ũ a bori daanɔnɛ.
42 N à wɛdɛrinɔ gã̀ dɔ̀ musu,
ń tò à ibɛɛnɔ pɔnnaa kɛ̀.
43 N à fɛ̃ɛda gbãaa ɛ̀,
nɛ́ɛ zɛo zĩ̀ guuro.
44 N à kíkɛgo sìa,
n à kíkpata lɛ́ kùɛ.
45 Ń tò à zi kũ̀ a gbãaan,
n wí dàa gumusu ũ.

46 Dii, nɛ́gɔ̃ utɛnawe ai bɔrɛmɛ?
N pɔfɛ̃ tɛ́ égɔ̃ kũu gurɔ píngin yɔ́?
47 Ǹ laasuu lɛ́ ma wɛ̃̀ndi kusukɛɛa.
N gbɛ̃ntee kɛ̀ pãn yɔ́?
48 Dé bé eégɔ̃ kuu à gí gazii?
Dé bé eé fɔ̃ à a zĩnda sí mira gbãaaa?
49 Dii, gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ ń vĩ yãa gàa mámɛ?
N yenzi kɛ̀ ń à lɛ́ gbɛ̃̀ Daudanɛ kɔ̃n náanɛo sɔ̃ nɛ́?
50 Ǹ tó n zɔ̀bleri fabona yã dɔngu,
boriinɔ ma atafii kɛ̀ wà ma nɔ̀sɛ yàka.
51 N ibɛɛnɔ kína kɛ̀ ń kà lalandi kɛ̀
ai guu kɛ̀ à kɛ̀sɛ pɛ̀ɛn, Dii.

52 Aubarikadeen Dii ũ ai gurɔ píngi!
Aami! Aami!

TAKADA SIIGƆDEE

Saamu 90-106

90

Luda kɔ̃n gbɛ̃nteeo

Luda gbɛ̃ Musa aduakɛna.
1 Dii, wa utɛkiin n ũ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o.
2 Lɛ ń kpɛ́ ǹ kpiiinɔ kɛ,
lɛ ń kpɛ́ ǹ tɔɔtɛ kɔ̃n andunao káɛ,
Ludan n ũ zaa káaku ai gurɔ píngi.

3 Ń dìɛ kɛ̀ gbɛ̃ntee é sɔkpa tɔɔtɛ,

nɛɛ̀ beńnɛ aɔ̃ ɛara bùsutin.
4 Wɛ̃̀ wàa sɔɔroo dɛnnɛ lán gurɔ doo bà,
à dɛnnɛ lán gĩa ke gwãavĩ zaka bà.
5 Nɛɛ̀ gbɛ̃ntee sɛ́ kɔ̃n ga'iio,
aɔ̃ɔ dɛ lán sɛ̃̀ yĩi bà kɔngɔ.
6 È bɔɛ kɔngɔ à gbã,
è yitoo kũ à gaga uusiɛ.

7 N pɔfɛ̃ è wa kaatɛ,
n patammana è swɛ̃̀ kɛ̃wagu.
8 Wa yã zaaanɔ kaɛna n aɛ,
wa asiiyãnɔ bɔ̀ gupuraaa n kuu.
9 Wa gurɔɔ è gɛ̃tɛ n pɛ̃tɛ̃ yãnzi,
wa wɛ̃̀ndi è yãa kɔ̃n m̀bnao.
10 Wa wɛ̃̀ è ká baaagɔ̃ akuri,
tó wá gbãa sɔ̃, basiigɔ̃.
Nawɛ̃a kɔ̃n pɔsiaaon wɛ̃̀ pìnɔ è mɔ́owe,
aɔ̃è gɛ̃tɛ gɔ̃ɔgɔ̃ɔ, ben weè kpá guuzi.

11 Dé bé à n pɔfɛ̃ gbãa lɛ́ dɔ̃ɔ?
N pɛ̃tɛ̃ bíta kà vĩa kɛ̀ à dɛ wà kɛnnɛɛ ũ.
12 Ǹ dawe wàgɔ̃ wa wɛ̃̀ndi kusukɛ lɛ́ dɔ̃,
lɛ wà ɔ̃ndɔ̃ɔ e wa swɛ̃̀ guu.

13 Dii, bɔrɛn nɛ́ n pɔfɛ̃ kpáɛɛ?
Ǹ n zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.
14 Ǹ tó n gbɛ̃kɛɛ mɔ́wa lán guu e dɔɔ nà,
lɛ wàgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n gudakɛnao ai wa gurɔ lɛ́n.
15 Ǹ wa pɔɔ kɛ nna ɔɔ kɛ̀ ń tɔ̃̀wa gurɔ lɛ́n,
nawɛ̃a kɛ̀ wá kɛ̀ wɛ̃̀ lɛ́n.
16 Ǹ n yãkɛnanɔ ɔdɔa wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ,
ǹ tó wa nɛ́nɔ n gbãaa gakui dɔ̃.

17 Dii wa Luda, ǹ tó wà n pɔnnaa e,
ǹ tó wa zĩi kaarana e,
ee, ǹ tó wa zĩi kaarana e.

91

Ludan wa dãkpari ũ

1 Gbɛ̃ kɛ̀ utɛna Luda Musude ɔzĩ
égɔ̃ kú Gbãapingide ɔrazi.
2 Eé be Diin a zɛki gbãaa ũ,
a Ludan a utɛkii ũ, á à náanɛ vĩ.

3 Àmbe é n sí karia,
eé n mì sí gagyãaa.
4 Eé n sɔtɔ a pɔtɛ, nɛ́gɔ̃ utɛna à ɔru,
à náanɛkɛɛ bé eé n dãkpa lán sɛngbango bà.
5 Gwãavĩ kainɔ kɔ̃n fãantɛ̃ kà vĩananɔ
aɔ̃ ke vĩa é n kũro,

6 ke gagyãa kɛ̀ ègɔ̃ tɛ́ gusiaan
ke gyãgɛ̃wɛtɛ kɛ̀ è ń le fãantɛ̃ gbãaa.
7 Baa tó gɔ̃ɔn wàa sɔɔroo e lɛɛɛ n saɛ,
ke gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri e gaa n ɔplaazi,
pɔ́ke é n lero.
8 Nɛ́ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ gwa,
nɛ́ e lán wè wɛ́ɛ tã zaakɛrinɔa nà.

9 Tó n Luda Musude kɛ̀ n utɛkii ũ,
tó n Dii kɛ̀ n kúkii ũ,
10 yã zaa ke é n lero,
mɔ́nzi é gɛ̃ n uaro.
11 Zaakɛ eé n yã o a malaikanɔnɛ,
lɛ aɔ̃ n dãkpa guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi.
12 Aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ
lɛ ǹton gɛ̃̀n sí gbɛ̀aro yãnzi.
13 Nɛ́ kɛ̀sɛ zɛ músua kɔ̃n kárɛo,
nɛ́ kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ gbɛ̀kaa kɔ̃n pitigooo.

14 Dii bè: Zaakɛ à nàmazi, mɛ́ à bɔ,
zaakɛ à ma dɔ̃, mɛ́ ɔ kúa.
15 Eé ma sísi, mɛ́ weàla,
tó yã nàkɔ̃rɛa, mɛ́gɔ̃ kúo,
mɛ́ à mì sí mà à kpe da.
16 Mɛ́ à pɔɔ kɛ nna kɔ̃n wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀ao,
mɛ́ tó à e lán mɛɛ̀ gbɛ̃ mì sí nà.

92

Luda sáabukpana
Kámmaboguro lɛ̀.
1 À maa wà n sáabu kpá, Dii,
wà lɛ̀ sí wà n tɔ́ bɔ, Luda Musude,
2 wà n gbɛ̃kɛɛ tɔ̃kɛ̃ kɔngɔ,
wà n náanɛkɛyã o gwãavĩ,
3 wà n táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo
kɔ̃n kuntigi ɔ́ nnaao.

4 N yãkɛnanɔ è ma pɔɔ kɛ nna, Dii,
mɛɛ̀ guda dɔ n ɔzĩkɛnanɔa.
5 Dii, n yãkɛnanɔ bíta maamaa,
n laasuunɔɔ zã̀ à kɛ̀ bíta.
6 Yɔ̃nkɔɔ yã pì dɔ̃ro,
mìsaidee é fɔ̃ à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
7 Baa tó gbɛ̃ zaaanɔ fɛ̀ɛ wà gbã̀ lán sɛ̃̀ bà
bensɔ̃ zaakɛrinɔ kaarana è ń píngi,
aɔ̃ ziaa nɛ́ kaatɛna yãanasaimɛ.
8 Mmɔn sɔ̃ Dii,
nɛɛ̀gɔ̃ kú musu gurɔ píngi.

9 Ǹ gwa, n ibɛɛnɔɔ e yãaa,
zaakɛrinɔɔ e fãakɔ̃a ń píngi.

10 N ma gba gbãaa lán zùsɛ̃tɛ bà,
n nɔ́si maaa kù ma mìa.
11 Ma wɛ́ɛ sì ma wɛ̀tɛrinɔ lɛɛnalɛ,
ma swã ma ibɛɛ zaaanɔ wiii mà dɔ.

12 Gbɛ̃ maaanɔ é gbã lán damina línɔ bà,
aɔ̃é kɛ bíta lán Lɛbanɔ sida línɔ bà.
13 Aɔ̃ pɛna Dii bɛɛ guu,
aɔ̃é gbã wa Luda ua.
14 Baa kɔ̃n ń zikũkɛɛo aɔ̃égɔ̃ nɛ́ iimɛ,
aɔ̃ lá égɔ̃ tɛ́ kɛɛ sí plɛ̀plɛ.
15 Aɔ̃é be, Dii maa,
àmbe wa gbɛ̀si ũ, zaa kee kú à guuro.

93

Diin Kí ũ
1 Dii bé èe kí blee,
à bítakɛɛ dana uta ũ.
Dii bítakɛɛ dana,
à gbãaa dɔ̀ a pii,
à anduna kàɛ gíngin,
eé degero.
2 N kpata pɛɛna zaa zizi,
ń kuu zaa káaku.
3 Í bíta dàgula Dii,
í bíta kĩi dɔ,
í bíta e gã̀gã lɛɛ.

4 Dii kú musu, à bíta,
à bíta dɛ í bíta kĩila,
à gbãaa dɛ ísia sɔ̃ vĩvĩnala.

5 Dii, n yãdiɛnanɔɔ gborona vĩro,
à kɔ̃ sìo n kpɛ́ gɔ̃ kú adona ai gurɔ píngi.

94

Ludan yãkpaɛkɛri ũ
1 Dii Luda gɛ̃ɛbom̋mari,
Luda gɛ̃ɛbom̋mari, ǹ bɔ gupuraaa!
2 Anduna yãkpaɛkɛri, ǹ fɛɛ,
ǹ fĩa bo wadadeenɔnɛ ń yãkɛnaa.
3 Gbɛ̃ zaaanɔ égɔ̃ ń zĩnda sɛɛ lezĩ ai bɔrɛmɛ?
Ai bɔrɛmɛ, Dii?

4 Zaakɛrinɔ è wada yã o,
aɔ̃è yã bɔɛ aɔ̃è ĩa dã ń píngi.
5 Dii, aɔ̃è n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃,
aɔ̃è gbãaa mɔ gbɛ̃ kɛ̀ n ń sɛ́nɔnɛ.
6 Aɔ̃è gyaanɔnɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ dɛdɛ,
aɔ̃è tonɛnɔ kaatɛ.
7 Aɔ̃è be Dii e ń ero,
Yakubu boriinɔ Luda lààkari kúm̋maro.

8 A yɔ̃nkɔɔnɔ, à lààkari kɛ!
A mìsaideenɔ, é ɔ̃ndɔ̃ kũ bɔrɛn yee?
9 Luda bé à swã dɔ̀, eé gí yã maziɔ́?
À wɛ́ɛ kɛ̀, eé gí guu eziɔ́?
10 È boriinɔ tòto kɛ, eé gí ń swã gágaziɔ́?
È yã dańnɛ, à dɔ̃na vĩnloo?
11 Dii gbɛ̃ntee laasuu dɔ̃,
kɛ̀ yã pãamɛ.

12 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nɛɛ̀ tòto kɛ
ǹ n doka danɛ ũ, Dii.
13 Nɛɛ̀ à gba kámmabona nawɛ̃akɛgurɔ,
ai wàgɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̃ zaakɛrinɛ.
14 Dii é pã kpá a gbɛ̃nɔziro,
eé gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́ a pɔ́ ũunɔ zĩnnaro.
15 Weé ɛara wà yãkpaɛ kɛ a zɛ́a,
nɔ̀sɛpuradeenɔ é zɛo.

16 Dé bé eé fɛɛmɛ gbɛ̃ zaaanɔzi?
Dé bé eé zɛmao zaakɛrinɔ yã musuu?
17 Tó èe kɛ Dii dɔnlɛ kɛ̀mɛnlo,
lɛ má kú miran kítikiti kɔ̀.
18 Kɛ̀ ma bè gu zãɛ e ma sɛɛɛ,
n ma kũ n gbɛ̃kɛɛ guu, Dii.
19 Kɛ̀ laasuu ma swɛ̃̀ pà,
n ma lààkari kpàɛmɛ n ma pɔɔ kɛ̀ nna.

20 N bà égɔ̃ kú kɔ̃n yãlɛkpɛɛgɔ̃gɔ̃rinɔ kpataoɔ́?
Aɔ̃ yãdiɛnanɔ è mɔ́ńnɛ kɔ̃n nawɛ̃ao,
21 Aɔ̃è lɛ́ kpakɔ̃sɔ̃ gbɛ̃ maaazi,
aɔ̃è yã da taarisaideela wà à dɛ.
22 Diin ma zɛki gbãaa ũ,
ma Ludan gbɛ̀si kɛ̀ mɛɛ̀ utɛn ũ.
23 Eé ń zaakɛna sɔkpam̃ma,
eé ń borii bɔ aɔ̃ taarinɔ yãnzi.
Dii wa Luda é ń borii bɔ.

95

Luda táakilɛna

1 À mɔ́ wà pɔnna lɛ̀ sí Diinɛ,
wà guda dɔ Gbɛ̀si kɛ̀ è wa mì sía.
2 Wà mɔ́ à aɛ wà à sáabu kpá,
wà lɛ̀ sí wà à táaki lɛ́.

3 Zaakɛ Dii nɛ́ Luda kɛ̀ bítamɛ.
Kí bítamɛ, à dɛ dii píngila.
4 Tɔɔtɛ zã̀ gĩzĩgĩzĩ kú à ɔzĩ,
kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔ nɛ́ à pɔ́mɛ.
5 Ísia nɛ́ à pɔ́mɛ, zaakɛ à kɛ̀,
àmbe à tɔɔtɛ í kàsa kɔ̃n a ɔɔo.

6 À mɔ́ wà kúɛ wà dɔnzi kɛ
wà daɛ Dii wa Kɛ̀ri aɛ.
7 Zaakɛ àmbe wa Luda ũ,
à kpàsa gbɛ̃nɔn wa ũ,
à sãa kɛ̀ èe ń dãanɔ ũ.

Tó a à kòto mà gbȁa,
8 àton swãgbãaa kɛ
lán a dezinɔ kɛ̀ nà zaa Mɛribaro
ke Masa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gbáan.
9 Baa kɛ̀ aɔ̃ ma yãkɛnanɔ è,
aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gwe.
10 Ben ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔzi ai wɛ̃̀ baplaa,
ma bè gbɛ̃ sãsãnanɔn ń ũ,
aɔ̃ɔ ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Ben ma la dà ma pɔfɛ̃ guu ma bè,
aɔ̃é gɛ̃ ma kámmabokiinlo.

96

Diin Kí bíta ũ
1 À lɛ̀ dufu sí Diinɛ,
anduna gbɛ̃ píngi, à lɛ̀ sí Diinɛ.
2 À lɛ̀ sí Diinɛ à à tɔ́ bɔ,
àgɔ̃ à mìsina baaru kpaa lán guu e dɔɔ nà.
3 À à gakuikɛyã o boriinɔnɛ,
à à yãbɔnsaɛnɔ tɔ̃kɛ̃ baade píngine.

4 Dii bíta, à kà wà à táaki lɛ́,
à kɔ̃ sìo wà vĩa kɛnɛ dɛ tãanɔla ń píngi.
5 Boriinɔ tãanɔ nɛ́ pɔ́ ginanɔmɛ,
mɔde Dii bé à musu kɛ̀.
6 Bítakɛ kɔ̃n bɛ̀ɛo kúa,
gbãa kɔ̃n gakuio kú à kúkiiamɛ.

7 À gakui kɔ̃n gbãaao dɔ̃ Diinɛ,
bùsu píngi gbɛ̃nɔ, à dɔ̃ Diinɛ.
8 À Dii tɔ́ gakui dɔ̃nɛ,
à mɔ́ kɔ̃n gbaao à gɛ̃o à ua.
9 À dɔnzi kɛ Diinɛ à kúadona maakɛɛn,
tɔɔtɛdeenɔ, àgɔ̃ lugaa à aɛ a píngi.
10 À o boriinɔnɛ, Dii e kí blee.
Anduna kaɛna gíngin, à nigãna vĩro,
eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n baade píngio a zɛ́a.
11 Musudeenɔ, à pɔnnaa kɛ,
tɔɔtɛdeenɔ, à vĩ kɔ̃n pɔnnaao,
ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ, à kĩi dɔ.
12 Sɛ̃̀tɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ, à pɔnna wii lɛ́,
lí kɛ̀ kú dàko guunɔ, à guda kɛ a píngi.
13 Aɔ̃é pɔnnaa kɛ Dii aɛ, zaakɛ èe mɔɔ,
èe mɔɔ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao.
Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao a zɛ́a,

à yɑ̃ gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yɑ̃puraao.

97

Dii mɔna

1 Dii bé èe kí blee!
Tɔɔtɛdeenɔ pɔnnaa kɛ,
ísiabaadeenɔ gɔ̃ kú pɔnnaa guu.

2 Ludambɛ sia kɔ̃n gusia níginigio ligazi,
maakɛ kɔ̃n yɑ̃zɛdeeon à kpata kɑ̃sɑ̃a ũ.
3 Tɛ́ ègɔ̃ kũu à aɛ,
è ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔ kpata.
4 À loupina è tɔɔtɛ pu,
tó anduna è, è luga.
5 Kpiiinɔ è yɔ́ lán zɔ́sa bà Dii aɛ,
anduna píngi Dii aɛ.
6 Musudeenɔ è à maakɛɛ kpàakpa kɛ,
bori sɑ̃nda píngi è à gakui e.

7 Wí è tɑ̃agbɑ̃gbɑ̃rinɔ kũ ń píngi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ĩa dɑ̃ kɔ̃n pɔ́ ginanɔ.
Tɑ̃anɔ é dɔnzi kɛnɛ ń píngi.

8 Zayɔndeenɔɔ mà wà pɔnnaa kɛ̀,
Yuda wɛ́tɛdeenɔɔ kú pɔnnaa guu
n yɑ̃kpaɛkɛnanɔ yɑ̃nzi, Dii.
9 Zaakɛ ń kú musu dɛ anduna píngila,
Dii, ń dɛ tɑ̃anɔla ń píngi.

10 Dii ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà yɑ̃ zaaannɔzi,
ègɔ̃ a yɑ̃marinɔ wɛ̃̀ndi dɑ̃kpa,
è ń bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ.
11 Guu è dɔ gbɛ̃ maaanɔa,
nɔ̀sɛpuradeenɔɔ pɔnnaa vĩ.
12 Gbɛ̃ maaanɔ, à pɔnnaa kɛ Dii guu,
à à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ.

98

Dii mɔna táakilɛna

1 À lɛ̀ dufu sí Diinɛ,
zaakɛ à yɑ̃bɔnsaɛnɔ kɛ̀,
à zĩ̀ blè kɔ̃n a ɔplaa kɛ̀ kú adona gbɑ̃aao.
2 Dii tò wà a mìsina dɔ̃̀,
à a maakɛna ɔ̀dɔa boriinɔnɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛ kɛ̀ à vĩ kɔ̃n Isarailinɔo dɔ̀n,
andunalɛzɛkideenɔ wa Luda mìsina è ń píngi.

4 Anduna píngi, à pɔnna wii pɛ́ Diinɛ,
à gudakɛna kakɔ̃n.
5 À mɔrɔlɛna ɔ́ dɔ Diinɛ,
à mɔrɔ lɛ́nɛ kɔ̃n lɛ̀sinao

6 kɔ̃n kãkãkipɛnao kɔ̃n kuru'ɔo.
À pɔnna wii pɛ́ Dii wa Kínanɛ.

7 Ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ kĩi kɛ,
anduna kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ ń píngi.
8 Swaanɔ ɔpa lɛ́ Dii aɛ,
kpiiinɔ guda kɛ lɛdolɛ,
9 zaakɛ èe mɔɔ yãkpaɛ kɛ tɔɔtɛmɛ.
Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao a zɛ́a,
eé yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yãpuraao.

99

Luda kɛ̀ kú adona
1 Dii e kí blee, boriinɔ luga,
à vɛ̃ɛna kɛrubunɔ dagura,
anduna nigã.
2 Dii bíta Zayɔn,
à dɛ bori píngila.
3 Aɔ̃ à tɔ́ bíta naasidee bɔ,
à kú adona.

4 Kína pì gbãaa vĩ, à ye yãzɛdeezi,
àmbe à yãkpaɛkɛna a zɛ́a dìɛ,
à yã gɔ̃̀gɔ̃ Yakubu boriinɔnɛ a zɛ́a.
5 À Dii wa Luda tɔ́ sɛ́ lezĩ,
à kúɛ à tinti aɛ,
à kú adona.

6 Musa kɔ̃n Arunao kú à gbã̀gbãrinɔ tɛ́,
Samuɛlin à sìsirinɔ doke ũ,
aɔ̃ à sìsi, ben à wèńla.
7 Zaa tɛ́luguu guun à yã òńnɛ,
aɔ̃ɔ à doka kɔ̃n à yãdannɛnanɔ kũna.

8 Dii wa Luda, n weńla,
ḿbe Luda kɛ̀ è ń taari kɛ̃ńnɛ ũ,
baa kɔ̃n beeeo n ń yã zaaanɔ wìńnɛ ń musu.
9 À Dii wa Luda tɔ́ sɛ́ lezĩ,
à dɔnzi kɛnɛ à kpiii kɛ̀ kú adona musu,
zaakɛ Dii wa Ludaa kú adona.

100

Dii sáabukɛna
Sáabukɛna lɛ̀.
1 Anduna píngi, à pɔnna wii pɛ́ Diizi.
2 À dɔnzi kɛ Diinɛ kɔ̃n pɔnnaao,
à mɔ́ à kiia kɔ̃n gudakɛnao.
3 À dɔ̃ kɛ̀ Diin Luda ũ,
àmbe à wa kɛ, wá dɛ à pɔ́ ũ,
wá dɛ à gbɛ̃nɔ ũ, à kpàsa sãanɔ ũ.

4 À gɛ̃ à ualɛn kɔ̃n sáabukɛnao,
à gɛ̃ à ua kɔ̃n à táakilɛnao,
à sáabu kɛnɛ à à tɔ́ sɛ́ lezĩ.
5 Zaakɛ Dii maa, à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
ègɔ̃ náanɛ vĩ gurɔ píngi.

101

Kína lɛ́gbɛ̃na Ludanɛ
Dauda lɛ̀.
1 Mɛ́ lɛ̀ da n gbɛ̃kɛ kɔ̃n yãzɛdeeo musu,
mɛ́ lɛ̀ sínnɛ, Dii.
2 Mɛ́ làakari kɛ màgɔ̃ kuu taari sai,
bɔrɛn nɛ́ mɔ́mazii?
Mɛ́gɔ̃ kú ma ua kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao,
3 Ma wɛ́ɛ égɔ̃ kú pɔ́ ginaaro,
mɛ́ za yãdɔrɔsaikɛnan, eé namaro.
4 Ma nɔ̀sɛ égɔ̃ mɔnafiki vĩro,
ma bà égɔ̃ kú kɔ̃n yã zaaaoro.
5 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ è a gbɛ̃daaa yaka à kpɛɛ kaatɛ,
mɛ́ sùu fɔ̃ kɔ̃n wadadeenɔ kɔ̃n ĩadãrinɔoro.
6 Ma wɛ́ɛ égɔ̃ kú ma bùsu náanɛdeenɔa,
lɛ aɔ̃gɔ̃ kúmao,
gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kú taari sai égɔ̃ dɛ ma zĩkɛri ũ.
7 Mɛ́ we gbɛ̃sãsãri gɔ̃ kú ma bɛro,
mɛ́ tó mɔnafikidee zɛ ma aɛro.
8 Mɛ́gɔ̃ ma bùsu gbɛ̃ zaaanɔ kaatɛ lán guu e dɔɔ nà,
mɛ́gɔ̃ zaakɛrinɔ borii bɔɔ Dii wɛ́tɛ guu.

102

Gbãasaidee aduakɛna
Wɛ̃ndade gbãasaidee kɛ̀ èe a yã'ɔ̃ammanɔ bɔɛɛ Diinɛ aduakɛna.
1 Dii, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ tó ma wiii n kii le.
2 Ǹton wɛ́ɛ gá ǹ zumɛ ma nawɛ̃akɛgurɔro,
ǹ swã kpámazi,
tó ma n sisi, ǹ wemala kpakpaa,
3 Zaakɛ ma gurɔɔ e gɛ̃tɛɛ lán tɛ́sukpɛ bà,
ma mɛ̀ e puusu bɔɔ lán tɛ́yɔ̃ bà.
4 Ma nɔ̀sɛ yàka, ma gɔ̃ lán sɛ̃̀ kori bà,
ma sã pɔ́bleyãn.
5 Ma m̀bona gbãngbãn bé à tò
ma gɔ̃ wákabaran ũ.
6 Ma gɔ̃ lán gbáa tiongoo bà,
lán bɛzĩ koroo bà.
7 Ii è gɛ̃ ma wɛ́ɛnlo,
ma gɔ̃ lán bãa kɛ̀ zɔ̃ kpɛ́ musu adoo bà.
8 Ma ibɛɛnɔ ègɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ɔ gurɔ píngi,
ma faborinɔ è gbɛ̃ ká kɔ̃n ma tɔ́o.
9 Túbun mɛɛ̀ ble pɔ́blee ũ,
ma wɛ́ɛ'i è ká ma íminan
10 n pɔfɛ̃ kɔ̃n n pɛ̃tɛ̃o yãnzi,

zaakɛ n ma sɛ n ma zĩnna.
11 Ma gurɔɔ e gɛ̃tɛɛ lán ɔra bà,
ben mɛ́ɛ gagaa lán sɛ̃̀ bà.

12 Mpi sɔ̃ Dii,
nɛɛ̀gɔ̃ kú kpatan gurɔ píngi,
n tɔ́ é garo ai wa boriia.
13 Nɛ́ fɛɛ ǹ Zayɔn wɛ̃nda gwa, zaakɛ gurɔɔ kà,
gurɔɔ kɛ̀ ń dìɛ kà, kɛ̀ nɛ́ à pɔnnaa wɛtɛ.
14 À gbɛ̀nɔ kɛ̀ n zɔ̀blerinɔnɛ maa,
à gborona bùsu è kɛńnɛ wɛ̃nda.
15 Bori píngi é vĩa kɛnnɛ, Dii,
anduna kínanɔ é n kíkɛɛ dɔ̃ ń píngi.
16 Zaakɛ Dii é Zayɔn kɛkɛ à bo dɔ,
eé bɔ à mɔ́ḿma kɔ̃n gakuio.
17 Eé takaasideenɔ aduakɛna sí,
eé ń wɛ́ɛkɛna kpá swãkotoro.

18 À tó yã kɛ̀ gɔ̃ kɛ̃na kpɛɛdeenɔ yãnzi
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kpɛ́nɔ Dii táaki lɛ́.
19 Dii tɔɔtɛ gwà zaa a kúkiia,
zaa musu à wɛ́ɛ kpàɛ gĩzĩ,
20 lɛ à gbɛ̃nɔ zɔ̀blena wii ma
à ń bɔ gaa lɛ́zĩ yãnzi,
21 Weé Dii tɔ́ bɔ Zayɔn,
weé à táaki lɛ́ Yerusalɛmu.
22 zĩ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é kɔ̃ kakɔ̃a gwe,
kɔ̃n kpatablerinɔ wà dɔnzi kɛnɛ.

23 À ma gbãaa bùsa zɛ́gbãn,
à ma wɛ̃̀ndi kɛ̀ kusu,
24 ben ma bè: Ma Luda,
ǹton ma wɛ̃̀ndi bɔ gugbãnlo,
mmɔn kɛ̀ ń kuu ai wa boriia.
25 N anduna kãsãa pɛ̀ɛ zaa káaku,
musu nɛ́ n ɔzĩimɛ.
26 Aɔ̃ píngi é gɛ̃tɛ, mɔde nɛ́gɔ̃ kuu,
aɔ̃é zi kũ lán pɔ́kãsãa bà,
nɛ́ ń liɛ lán uta bà ǹ ń zĩnna.
27 Mpi sɔ̃ n kuuna ègɔ̃ dɔ̃nkɔ̃,
n gurɔɔ yãana vĩro.
28 N zɔ̀blerinɔ nɛ́nɔ égɔ̃ kuu aafia,
aɔ̃ boriinɔ é kãsãa pɛ́ɛ n kuu.

103

Luda gbɛ̃kɛɛ
Dauda lɛ̀.
1 Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá,
ma baabɔ píngi, ǹ à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ.
2 Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá,
ǹton sã à yãmaakɛna kenlo.

3 È ma taarinɔ kɛ̃mɛ píngi,
è ma kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ma gyãanɔ píngi.
4 È ma wɛ̃̀ndi bɔ gɛ̀wãan,
è à nnaa dialɛmɛ a gbɛ̃kɛ kɔ̃n a wɛ̃ndao guu.
5 È tó pɔ́ maaa kɛ̀ má yezinɔ mɔ́ma,
lɛ ma gɔ̃kparɛkɛɛ e àgɔ̃ dufu lán kúu pɔ́ bà.

6 Dii è yã kɛ a zɛ́a,
è tó yã bɔ kɔ̃n gwenawɛ̃ndadeenɔo nna.
7 À tò Musa a pɔyeziyã dɔ̃̀,
à a yãbɔnsaɛnɔ ɔ̀dɔa Isarailinɔnɛ.
8 Dii sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao,
à pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
à gbɛ̃kɛ bíta maamaa.
9 Eé ń taari e gɛ̃̀n baaagɔ̃ro,
eé pɔfɛ̃ da a nɔ̀sɛn gurɔ píngiro.
10 È yã kɛwe lán wa durunnɔɔ dɛ nàro,
è fĩa bowe lán wa zãzãanɔɔ dɛ nàro.
11 Lán ludambɛ lezĩ kà nà kɔ̃n tɔɔtɛo,
lɛn à gbɛ̃kɛɛ bíta lɛ kɔ̃n à vĩakɛrinɔ.
12 Lán ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaa zã̀ kɔ̃n a gɛ̃kpɛn kpaao nà,
lɛn è wa taarinɔ kɛ̃wa lɛ.
13 Lán de è wɛ̃nda dɔ̃ a nɛ́nɔnɛ nà,
lɛn Dii è a vĩakɛrinɔ wɛ̃nda gwa lɛ,
14 Zaakɛ à dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ à wa kɛo,
à dɔ̀n kɛ̀ bùsun wa ũ.
15 Gbɛ̃ntee wɛ̃̀ndi kusu lán sɛ̃̀ bà,
ègɔ̃ gakui vĩ gurɔ plaa lán lávu bà.
16 Tó ĩa pàa, è gɛ̃tɛ,
guu kɛ̀ à kún pì è dɔ à yãn dɔro.
17 Dii ègɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n a vĩakɛrinɔ
zaa káaku ai gurɔ píngi,
è à maaa kɛ ń nɛ́nɔnɛ kɔ̃n ń dionɔ,
18 gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n à bà kuunańyo yãο
bensɔ̃ aɔ̃ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũnanɔ.

19 Dii a kpata dìɛ musu,
à gbãaa vĩ gbɛ̃ píngia.
20 À Dii sáabu kpá, amɔa à malaikanɔ,
a gbãadee kɛ̀ eè à yã ma à zĩi kɛanɔ.
21 À Dii sáabu kpá, a ludambɛ zĩ̀kpɛɛnɔ a píngi,
à zĩkɛri kɛ̀ eè à pɔyeziyã kɛɛnɔ.
22 À Dii sáabu kpá, amɔa à pɔ́kɛnanɔ a píngi
guu kɛ̀ èe kí bleennɔ baama píngi.

Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.

104

Dii Pɔ́pingikɛri táakilɛna

1 Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.

Dii ma Luda, ń bíta maamaa,
ń gakui dana pɔ́kãsãa ũ, èe tɛ́ kɛɛ,
2 n gupuraa kùnla lán bisa bà,
n musu kpàɛ lán pɛ̀ bà,
3 n bɛɛ bò ínɔla musu.
N ludambɛ luguu kɛ̀ n sɔ̃goro ũ,
nɛɛ̀ di ĩa ɔɔa.
4 Nɛɛ̀ ĩa kɛ n zĩ̀rinɔ ũ,
nɛɛ̀ tɛ́vura kɛ n zĩkɛrinɔ ũ.

5 N anduna kàɛ, n à kãsãa pɛ̀ɛ,
à nigãna vĩ zikiro.
6 N ísiaa dànɛ uta gumusu ũ,
í pì dà kpiiinɔla.
7 N kpãkɛ̃ í pìzi, ben à bàa lɛ̀,
n pataa, ben à nàguzi.
8 Kpiiinɔ bɔ̀ gupuraaa, guzurɛnɔ sɔ̃̀ɛ,
ben í tà guu kɛ̀ ń dìɛnɛn.
9 N lɛ́zɛkii dà í pìnɛ, eé fɔ̃ à vĩàlaro,
eé ɛara à da tɔɔtɛla ziki dɔro.

10 Nɛɛ̀ tó íbɔkiinɔ í pisi swa'ɔnɛnɔn,
ben à í ègɔ̃ bàa lɛɛ kpiiinɔ dagura.
11 Sɛ̃̀tɛ pɔ́ píngi ègɔ̃ à í mii,
à í è saginɔ í nii kɛ̃ḿma.
12 Bãanɔ è sà dɔ swaanɔ saɛ,
aɔ̃ègɔ̃ kú à dàko guu, aɔ̃ wiii ègɔ̃ dɔ.
13 Zaa n bɛ musu nɛɛ̀ lou gbarɛ kpiiinɔa,
n zĩ gbɛ̀ è anduna kã.
14 Nɛɛ̀ tó sɛ̃̀ bɔɛ pɔ́kãdeenɔnɛ,
nɛɛ̀ tó burapɔnɔ bɔɛ gbɛ̃nteenɔnɛ,
nɛɛ̀ pɔ́blee bɔɛńnɛ tɔɔtɛa,
15 geepiwɛ̃ɛ kɛ̀ è ń pɔɔ kɛ nnaa
kɔ̃n nɔ́si kɛ̀ è ń uu tɛ́ kɛɛo
kɔ̃n blɛɛ kɛ̀ è ń gba gbãaao.
16 Dii línɔ è mɔdɔ e maamaa,
sida lí kɛ̀ à bà Lɛbanɔnɔ.
17 Gwen bãanɔ è sà dɔdɔn,
zùbaaninɔ è bɛɛ dɔ pini lí musu.
18 Kpii lezĩnɔɔ dɛ kpasaanɔ kúkii ũ,
gbɛ̀kotoonɔ dɛ gbɛ̀'ɛ̃ɛnɔ utɛkii ũ.

19 N mɔvura kɛ̀ gurɔ tàasikɛbɔ ũ
kɔ̃n ɔfãntɛ̃ kɛ̀ à a gɛ̃na kpɛ́n gurɔɔ dɔ̃ɔo.
20 Nɛɛ̀ tó guu si, ben gwãavĩ è kɛ,
lákpɛpɔnɔ è fɛɛ táo píngi.
21 Músunɔ è nɔadɛna ɔ́ɔ dɔ,
aɔ̃è pɔ́blee wɛtɛ Ludaa.
22 Tó ɔfãntɛ̃ bɔ̀ɛ, aɔ̃è lɔɔtɛ
aɔ̃ tá daɛ ń tòn.
23 Gbɛ̃ntee è bɔ à gá zĩi kɛ,
ègɔ̃ yã ma a zĩndaa ai uusiɛ.

24 Dii, n yãkɛnanɔɔ pari fá!
À píngi bɔ̀ n ɔ̃ndɔ̃ɔ guumɛ,
anduna pana kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀nɔ.
25 Ísia kuu, à bíta bensɔ̃ à yàasa,
pɔ́ bɛ̃ɛ kɛ̀ kú à guunɔ lɛ́ vĩro,
à nɛ́ngo kɔ̃n à bítao píngi.
26 Góro'itɛnɔ ègɔ̃ táa oon
kɔ̃n kúkukuu kɛ̀ ń kɛ̀ à kɔ̃kɔ̃ o à guuo.

27 Pɔ́ pìnɔ è wɛ́ɛ dɔnzi ń píngi
lɛ ǹ pɔ́blee kpáḿma a gurɔɔa.
28 Nɛɛ̀ kpáḿma, aɔ̃è sɛ́ɛ,
nɛɛ̀ ɔ porońnɛ, ben pɔ́ maaanɔ è mɔ́ḿma.
29 Tó n mìkpɛɛ zùńnɛ, aɔ̃è bídi kɛmɛ,
tó n wɛ̃̀ndi sìḿma, aɔ̃è ga wà ɛara wà tá bùsutin.
30 Tó n n Ninii gbàrɛ, pɔ́nɔ è wɛ̃̀ndi e,
nɛɛ̀ tó tɔɔtɛ ɛara à kɛ dufu.

31 Wà tó Dii gakui gɔ̃ kuu gurɔ píngi,
wà tó Dii pɔɔ kɛ nna a yãkɛnanɔa.
32 Àmbe è tɔɔtɛ gwa, ben è dege,
è ɔ kɛ kpiiinɔa, ben tɛ́sukpɛ è bɔ.

33 Mɛ́ lɛ̀ sí Diinɛ ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mɛ́ ma Luda táaki lɛ́ ai ma gurɔ lɛ́n.
34 Ǹ tó ma laasuu kánnɛ, Dii,
lán mɛ́ɛ pɔnnaa kɛnyo nà.
35 Durunkɛrinɔ mì dɛ anduna guu,
zaakɛrinɔ tóngɔ̃ kuu dɔro.

Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.
Aleluya!

105

Luda a gbɛ̃nɔ mìsina

1 À Dii sáabu kɛ à à tɔ́ kpá,
à tó boriinɔ à yãkɛnanɔ dɔ̃.
2 À lɛ̀ sí à à táaki lɛ́,
à à yãbɔnsaɛkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ píngi.
3 À ĩa dã kɔ̃n Dii tɔ́ kɛ̀ kú adonao,
a Dii kiwɛtɛrinɔ à pɔnnaa kɛ,
4 À Dii kii wɛtɛ à gbãaa wɛ́ɛ kɛa,
àgɔ̃ à uu wɛtɛɛ yãana sai.

5 À tó yãbɔnsaɛ kɛ̀ à kɛ̀nɔ dɔagu,
à dabuyãkɛnanɔ kɔ̃n à yãkpaɛkɛnanɔo,
6 a Dii zɔ̀bleri Ibraĩ boriinɔ,
a Yakubu borii kɛ̀ à a sɛɛnɔ.

7 Àmbe Dii wa Luda ũ,

à yãkpaɛkɛna kú anduna guu píngi.
8 À bà kuunawao yã è sãn zikiro,
yã kɛ̀ à dìɛ égɔ̃ kuu ai wa boriia.
9 À bà kú kɔ̃n Ibraĩo,
à ɛ̀ara à sì kɔ̃n a kuunao Isaakunɛ dɔ.
10 À yã pì pàpa Yakubunɛ dokayã ũ,
ben à kú kɔ̃n Isarailinɔo ai gurɔ píngi.
11 À bè é Kanaa bùsu kpáḿma,
eégɔ̃ dɛ ń baka ũ kɛ̀ aɔ̃gɔ̃ vĩ.

12 Gurɔɔ beeea aɔ̃ɔ pariro, wè ń yã daro,
aɔ̃ɔ kú Kanaa bùsun bɔ̀amɔnɔ ũmɛ.
13 Aɔ̃ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ bori kɔ̃n boriionɔ tɛ́,
aɔ̃ègɔ̃ lili oo bùsu kɔ̃n bùsuo.
14 Èe we wà gbãaa mɔ̀ńnɛro,
à kpầkɛ̃ kínanɔzi aɔ̃ yã musu à bè,
15 aɔ̃ton ɔ na gbɛ̃ kɛ̀ a ń sɛ́nɔaro,
aɔ̃ton wɛ́ɛ tã a annabinɔaro.

16 Ben à tò nɔaa gɛ̃̀ bùsu pìn,
à tò aɔ̃ kũsãɛ yầa píngi.
17 Ben à Yusufu gbàrɛ à dɔ̀ńnɛ ń aɛ,
wà à yà zɔ̀ ũ.
18 Wà mɔ̀kyakoo kà à gbáa,
wà mɔ̀ dà à waalɛ
19 ai yã kɛ̀ à gĩakɛ à ò gàa à pàpao,
ben yã kɛ̀ Dii dànɛ tò yã bɔ̀o nna.
20 Kɛ̀ kína gbɛ̃ zĩ̀, ben wà à gbàrɛ,
bùsu gbɛ̃nsi pì à bɔ̀ bàn.
21 À à dìɛ a bùsu dɔn'aɛdee ũ,
à tò à iko vĩ a auzikinɔa píngi.
22 Yusufu à kínɛnɔ tòto a pɔyezia,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ dàda à ìbanɔnɛ.

23 Ben Yakubu sù Igipiti,
Isarailinɔɔ kuu nibɔnɔ ũ Hamu boriinɔ bùsun.
24 Dii tò a gbɛ̃nɔ kɔ̃̀ gwe maamaa,
à tò aɔ̃ pari kũ̀ dɛ ń ibɛɛnɔla.
25 À ń ibɛɛ pìnɔ swã gbầgbãńnɛ,
ben aɔ̃ zà à gbɛ̃nɔn, aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ à zɔ̀blerinɔzi.
26 À a zɔ̀bleri Musa zĩ̀ḿma
kɔ̃n Aruna kɛ̀ à à sɛ̀o.
27 Aɔ̃ dabudabuyãnɔ kɛ̀ Igipitinɔnɛ,
aɔ̃ yãbɔnsaɛnɔ kɛ̀ Hamu boriinɔ bùsun.
28 À gusiaa gbàrɛḿma, guu sì ń bùsun,
kɛ̀ aɔ̃ gì à yã mazi yãnzi.
29 À ń ínɔ lì aru ũ,
ben ń kpɔ̀nɔ gàga.
30 Kasoonɔ dà ń bùsula
kɔ̃n ń gbãadeenɔ daɛkiinɔ píngi.

31 À yã̀ ò, ben ifĩinɔ dàńla,
gãinɔ sì ń tɛ́ ai aɔ̃ bùsu lɛ́n píngi.
32 À lougbɛ kwɛ̀ɛńnɛ lou gɛ̃ɛ ũ,
lapatana dà ń bùsula píngi.
33 À ń geepi línɔ ɛ̀'ɛ kɔ̃n ń kãkãpura línɔ,
à ń bùsu línɔ kɛ̀ dúgudugu.
34 À yã ò, ben kwaanɔ kàńgu,
sutɛ̃nɔ kà aɔ̃ lɛ́ vĩro.
35 Aɔ̃ ń bùsu sɛ̃̀ kɔ̃n láo blè wà nɛ̀,
aɔ̃ ń burapɔnɔ blè píngi.
36 À ń bùsu daudunɔ dɛ̀dɛ ń píngi,
ń nɛ́ daudu kɛ̀ aɔ̃ɔ ì ń ɔ̀wazikɛgurɔɔnɔ.

37 À bɔ̀ kɔ̃n Isarailinɔ,
aɔ̃ kondogi kɔ̃n vurao sɛna,
aɔ̃ bori gbɛ̃kee e gɛ̃̀n sí zɛ́nlo.
38 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ, Igipitinɔ pɔɔ kɛ̀ nna,
kɛ̀ vĩa ń kũ Isarailinɔ yã musu.
39 À tɛ́luguu dà a gbɛ̃nɔla,
à kɛ̀ tɛ́ ũ gwãavĩ à guu pùńnɛ.
40 Aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a, ben à mɔ̀ńnɛ kɔ̃n bùrunɔ,
à musu pɔ́blee kpàḿma, aɔ̃ mɔ̀ḿma.
41 À gbɛ̀si pàra, ben í bɔ̀n,
í bàa lɛ̀ gbáan gwe lán swa'i bà.
42 Zaakɛ à dɔ̀ lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̃̀
a zɔ̀bleri Ibraĩnɛ yãn.

43 À bɔ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔɔ e guda kɛɛ.
44 À boriinɔ bùsu kpàḿma,
aɔ̃ zĩi kɛ̀ danɔ kɛ̀ àre blè,
45 lɛ aɔ̃ e wàgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna,
aɔ̃ à dokayãnɔ da.
Aleluya!

106

Isarailinɔ ń durunnɔ ona Ludanɛ

1 Aleluya!
À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
2 Dé bé eé fɔ̃ à Dii yãbitakɛnanɔ oo?
Dé bé eé fɔ̃ à à táaki lɛ́ píngii?
3 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã kɛ a zɛ́anɔ ũ,
kɛ̀ aɔ̃è yã maaa kɛ gurɔ píngi.
4 Tó nɛ́ɛ à nnaa kɛɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu, Dii,
tó nɛ́ɛ ń mì sii, ǹ ma wɛ́ɛ gwa,
5 lɛ ma baka e àgɔ̃ kú n gbɛ̃nɔ nnamanan,
mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n borii kɛ̀ n ń sɛ́nɔ,

lɛ mɛ́ n táaki lɛ́ n gbɛ̃ pìnɔ tɛ́.

6 Wa durun kɛ̀ lán wa dezinɔ bà,
wa taari kɛ̀ wa yã zaaa kɛ̀.
7 Kɛ̀ wa dezinɔ kú Igipiti,
aɔ̃ɔe Dii dabuyãkɛnanɔ yã daro,
gbɛ̃kɛyã parii kɛ̀ à kɛ̀ńnɛnɔ sɑ̃̀ńgu,
ben aɔ̃ swãgbãaa kɛ̀ Isia Tɛ̃aa saɛ.
8 Baa kɔ̃n beeeo à ń mì sì a tɔ́ yãnzi,
lɛ à à gbãa bíta ɔdɔa.
9 À kpɑ̃̀kɛ̃ Isia Tɛ̃aazi, ben gukori bɔ̀,
à gɛ̃̀ńyo à wɛ̀ɛn, aɔ̃ bikṹ̀ lán wà be gbáan bà.
10 À ń bɔ́ ń ibɛɛnɔ ɔzĩ,
à ń sí ń zangurinɔ gbãaaa.
11 Í dà ń wɛdɛrinɔla,
baa aɔ̃ gbɛ̃ mɛ̀n do èe bɔro.
12 Ben aɔ̃ à yã kɛ̀ à ò sì,
aɔ̃ à táaki lɛ̀.

13 Mɔde à yãkɛnanɔ sɑ̃̀ńgu gɔ̃ɔ,
ben aɔ̃ɔe zɛ lɛ à lɛ́ dam̀maro.
14 Aɔ̃ pɔ́ble pãnde ni dɛ̀ gbáan,
ben aɔ̃ Dii yɔ̃̀ wà gwà sɛ̃̀tɛ gwe.
15 À pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a kpàḿma,
ben à mɛ̀'ibabagyãa zĩ̀ḿma.

16 Aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpà kɔ̃n Musao bùran
kɔ̃n Aruna kɛ̀ kú adona Diinɛo.
17 Tɔɔtɛ pàra à Datani mɔ̀,
à sìkɔ̃rɛ Abiramua kɔ̃n a gbɛ̃nɔ.
18 Tɛ́ fɛ̀ɛ aɔ̃ ìbanɔ tɛ́,
tɛ́nɛnɛ gbɛ̃ zaaanɔ blè.

19 Aɔ̃ mɔ̀ pì zaa Orɛbu lán zùswaree bà,
aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ ń tãa kɛ̀ aɔ̃ɔ pìnɛ.
20 Aɔ̃ Luda Gakuide lendee kpà
kɔ̃n zù sɛ̃̀sori takao.
21 Aɔ̃ sɑ̃̀ Luda ń mìsiri yãn,
kɛ̀ à yã bítanɔ kɛ̀ńnɛ zaa Igipiti,
22 kɛ̀ à dabuyãnɔ kɛ̀ Hamu boriinɔ bùsun,
kɛ̀ à naasiyãnɔ kɛ̀ Isia Tɛ̃aazi.
23 Beee yãnzin à bè é a gbɛ̃nɔ kaatɛ,
ben Musa kɛ̀ à à sɛ̀ kpànɛ,
à tò à pɔɔ kpàɛ, èe gàa à ń kaatɛro.

24 Aɔ̃ kya kà bùsu nidee mɔ̀n,
aɔ̃ gì Dii yã náanɛ kɛzi.
25 Aɔ̃ yãbuu tɑ̃̀ ń bisakutaanɔ guu,
aɔ̃ɔe dɔ Dii yãziro.
26 Ben à ɔ dɔ̀ à la dàńnɛ à bè,

é tó aɔ̃ gaga gbáan,
27 é tó aɔ̃ boriinɔ gaga boriinɔ tɛ́,
é ń fãakɔ̃a bùsunɔ guu.

28 Aɔ̃ dɔ̀ Peo tãazi,
aɔ̃ pɔ́ kɛ̀ wà saa òo pɔ́gɛnɔa blè.
29 Aɔ̃ yãkɛnanɔ Dii pɔɔ fɛ̃̀,
ben gagyãa sìńgu.
30 Finɛasi fɛ̀ɛ à yã pì mì zɔ̃̀,
ben gyãa pì zɛ̀.
31 Ben Dii tò yã bɔ̀o nna,
à bà kúo ai à boriia.

32 Aɔ̃ Dii pɔɔ fɛ̃̀ Mɛriba í kiia,
ben yã bɔ̀ Musao zaa aɔ̃ yãnzi.
33 Zaakɛ aɔ̃ à nɔ̀sɛ yàka,
ben à yã ò laasuulɛna sai.

34 Aɔ̃ɔe bùsu pì deenɔ kaatɛ
lán Dii dìɛńnɛ nàro.
35 Aɔ̃ yã̀kɔ̃tɛ kɔ̃n borii pìnɔ,
aɔ̃ ń fɛɛakaara zɛ́kpaɛ sɛ̀.
36 Aɔ̃ dɔ̀ ń tãanɔzi,
ben yã pì gɔ̃̀ńnɛ takutɛɛ ũ.
37 Aɔ̃ ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɛ̀ sa'opɔ ũ,
aɔ̃ saa ò tãanɔa kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔo.
38 Aɔ̃ taarisaideenɔ kòto kpàkpa,
aɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ.
Aɔ̃ saa òńyo Kanaa bùsu tãanɔa,
ben aɔ̃ bùsu pì gbãsĩ kɛ̀.
39 Aɔ̃ gbãsĩ lɛ̀ ń yãkɛnanɔ yãnzi,
aɔ̃ gɔ̃̀ náanɛsaideenɔ ũ ń yãkɛnanɔa.

40 Ben Dii pɔfɛ̃ fɛ̀ɛńzi,
à ye gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ kãzi dɔro.
41 À ń ná boriinɔnɛ ń ɔzĩ,
ben aɔ̃ zangurinɔ kí blè ń musu.
42 Aɔ̃ ibɛɛnɔ gbãaa mɔ̀ńnɛ,
aɔ̃ ɔ tɔ̃̀ḿma.
43 Ègɔ̃ ń bɔɔ gɛ̃̀n baaagɔ̃,
mɔde aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n ń swãgbãakɛnao,
ben aɔ̃ sɔ̃̀ɛ ń durun yãnzi.

44 Baa kɔ̃n beeeo tó à ń wiii mà,
è ń nawɛ̃akɛna yã da.
45 Aɔ̃ yãnzi è dɔ a bà kuunańyo yãn,
è a nɔ̀sɛ liɛ a gbɛ̃kɛ bíta yãnzi.
46 À tò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń kũkũ zɩ̃̀zɔ ũunɔ
ń wɛ̃nda gwà.

47 Dii wa Luda, ǹ wa mì sí!
Ǹ wa bɔɛ boriinɔ tɛ́ ǹ wa kakɔ̃a,
lɛ wà n tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ
wà ĩa dã kɔ̃n n táakilɛnao.

48 Aubarikade Dii, Isarailinɔ Luda
zaa káaku ai gurɔ píngi!
Gbɛ̃ píngi be aami!
Aleluya!

TAKADA SƆƆRODEE

Saamu 107-150

107

Dii sáabukɛna
1 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
2 Gbɛ̃ kɛ̀ Dii ń bónɔ o lɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń bɔ́ ń ibɛɛnɔ ɔzĩnɔ.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ à ń bɔ́ bùsu kɔ̃n bùsuo à ń kakɔ̃a
bɔna ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n a gɛ̃kpɛn kpaao
kɔ̃n gu'igbãroo kpaao kɔ̃n sɔɔmɛtɛ kpaaonɔ.

4 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ likɔ̃aa zɔ̃̀ gbáan,
aɔ̃ɔe wɛ́tɛ kɛ̀ weé gá vɛ̃ɛn zɛ́ dɔ̃ro.
5 Nɔaa ń dɛ́, ímii ń dɛ́,
aɔ̃ wɛ̃̀ndi suuna kɛ̀.
6 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛnan,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
7 À ń dá zɛ́ súusun
ai aɔ̃ kà wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃é vɛ̃ɛn.
8 Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
9 Zaakɛ è ímidɛrinɔ kòto yĩi kũńnɛ,
è pɔ́ maaa kpá nɔadɛrinɔa aɔ̃ kã.

10 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ kú ga gusisin,
aɔ̃ɔe nawɛ̃a kɛɛ yina kɔ̃n mɔ̀kyakooo.
11 Zaakɛ aɔ̃ gì Luda yã mazi,
aɔ̃ kya kà Luda Musude lɛ́damman.
12 À tò wà ń busa kɔ̃n zĩ gbãaao,
aɔ̃ gɛ̃̀n sì wà lɛ̀ɛ, dɔnlɛri kuuro.
13 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛna guu,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
14 À ń bɔ́ ga gusisin,
à ń mɔ̀kyakoonɔ gà à kɛ̃̀kɛ̃.
15 Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
16 Zaakɛ è bĩilɛ gbà kɛ̀ wà pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o gboro,
è mɔ̀si gbãnganɔ ɛ́'ɛ.

17 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ lìkɔ̃a ń swãgbãa yãnzi,

aɔ̃ wɛ́ɛtãmma è ń taarinɔ yãnzi.
18 Pɔ́blee nii bɔ̀ ń pɔɔn,
aɔ̃ kà gana.
19 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛnan,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
20 À a yã zɩ̃̀ḿma, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a,
à ń bɔ́ gaa lɛ́zĩ.
21 Wà Dii sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
22 Wà kɛnnakɔ̃o saa oa,
wà à yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ kɔ̃n gudakɛnao.

23 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ dà ísiaala góro guu,
aɔ̃ɔe laa taa í bíta pìla.
24 Aɔ̃ Dii yãkɛnanɔ è,
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ í dagulanɔo.
25 À yã ò, ben zàga'ĩa gbãaa kàka,
ísiaa sɔ̃ fɛ̀ɛ musumusu.
26 Aɔ̃ɔe fɛɛɛ musu, wèe suu gĩzĩ,
aɔ̃ɔ kú kari lɛ́zĩ, ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu.
27 Gó nìgãnigãńyo,
aɔ̃ tàtaatataa bò lán wɛ̃dɛri bà,
ítɛ'ɔ̃ndɔ̃ píngi yã̀aḿma.
28 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛnan,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
29 À ĩa gbãaa zɛ̀, à gɔ̃̀ ĩa fɛɛɛ ũ,
à ísɔ̃ kpàɛ, ben í zɛ̀ kítikiti.
30 Kɛ̀ guu yɩ̃̀, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna,
ben à gàańyo íkparɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi.
31 Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃kɛɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
32 Wà à tɔ́ bɔ pari kakɔ̃ana guu,
wà à táaki lɛ́ dɔn'aɛdeenɔ kakɔ̃anan.

33 À swa ídeenɔ lìɛ gbáa ũ,
à tò íbɔkiinɔ gɔ̃̀ gukori ũ.
34 À tɔɔtɛ aubarikadee lì gu wìsidee ũ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛnɔ yãzaakɛna yãnzi.
35 À gbáa lì sɛ̀bɛ ũ,
à tò gukori gɔ̃̀ íbɔkiinɔ ũ.
36 À nɔadɛrinɔ kàɛ gwe,
ben aɔ̃ wɛ́tɛ kàɛ wà vɛ̃̀ɛn.
37 Aɔ̃ burapɔnɔ tɔ̃̀, aɔ̃ geepi línɔ bà,
ben à nɛ́ ìńnɛ maamaa.
38 À aubarika dàńgu, aɔ̃ pari kũ̀ maamaa,
èe tó aɔ̃ pɔ́kãdeenɔ làgoro.

39 Ben à ń lago dɔ, aɔ̃ bùsa
gbãamɔnnɛna kɔ̃n mɔ́nzio kɔ̃n pɔsiaao yãnzi.

40 À wí dà wɛ̃ɛnɛnɔa,
à tò aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ gukori zɛ́saidee guu.
41 Mɔde à wɛ̃ndadeenɔ bɔ̀ takaasikɛɛn à ń sɛ́ lezĩ,
à tò aɔ̃ ua kɔ̃̀ lán kpàsapɔnɔ bà.
42 Tó gbɛ̃ maaanɔɔ è, aɔ̃è pɔnnaa kɛ,
gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ è ń lɛ́ nakɔ̃a.
43 Ɔndɔ̃dee làakari dɔ yã pìnɔa,
à Dii gbɛ̃kɛɛ gwa lán à dɛ nà.

108

Luda bé è tó wà zĩ̀ ble
Dauda lɛ̀.
1 Ma làakari kpaɛna, Luda,
mɛ́ lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́ kɔ̃n nɔ̀sɛo do.
2 Ma mɔrɔ kɔ̃n ma kuntigio kú máa?
Mɛ́ gudɔɔ pá mìo.
3 Dii, mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
4 Zaakɛ n gbɛ̃kɛɛ bíta kà n kiia,
n náanɛ ludambɛ luguu lè.
5 Luda, wà n tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.

6 Ǹ wewala ǹ wa mì sí kɔ̃n n gã̀sã gbãaao,
lɛ wamɔwa n gbɛ̃ yenzideenɔ e wà bɔ.
7 Luda yã ò zaa a kúkiia à bè:
Mɛ́ Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kɔ̃n zĩ̀blena wiiio,
mɛ́ gba da kɔ̃n Suko guzurɛo.
8 Giliada bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Manase boriinɔ bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu boriinɔ bùsu nɛ́ ma mɔ̀furamɛ,
Yudanɔ bùsu nɛ́ ma gòmɛ.
9 Mɔabunɔ bùsu nɛ́ ma ɔpipibɔmɛ,
mɛɛ̀ ma kyatee káɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,
mɛɛ̀ zĩ̀blewiii dɔ Filisitininɔ bùsua.

10 Dé bé eé gɛ̃mao wɛ́tɛ bĩidee guuu?
Dé bé eé dɔmɛ aɛ ai Ɛdɔmunɔ bùsun?
11 Luda, à dɛ ḿbe n ɔ gbàrɛwazi,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zĩ̀kpɛɛnɔ dɔroo?
12 Ǹ ɔ dawa wa ibɛɛnɔ yãnzi,
zaakɛ gbɛ̃ntee dɔnlɛ nɛ́ yã pãamɛ.
13 Wé zĩ̀ ble kɔ̃n Luda gbãaao,
àmbe eé kìti pá wa ibɛɛnɔa.

109

Sa zaaa ona ibɛɛnɛ
Dauda lɛ̀.
1 Luda, ḿbe mɛɛ̀ n táaki lɛ́,
ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro.
2 Zaakɛ gbɛ̃ zaa bɔnkpɛɛdeenɔ è ma yaka,

aɔ̃è lɛ́ bɔ wà ɛgɛyã dima.
3 Aɔ̃è ligamazi kɔ̃n zangu yão,
aɔ̃è swèe kɛmao pɔ́ke wíwinnɛna sai.
4 Aɔ̃è yenzi sɔkpamɛ kɔ̃n yãdimmanao,
baa kɛ̀ mɛɛ̀ adua kɛńnɛ.
5 Aɔ̃è à maaa fĩa bomɛ kɔ̃n à zaaao,
yenzi sɔ̃, kɔ̃n zanguo.

6 Ǹ Setãn swi kɛa,
ǹ à kpakɔ̃zi kɔ̃n Ibilisio.
7 Ǹ tó yãkpaɛ à ble,
ǹ tó à aduakɛna kɛnɛ taari ũ.
8 À wɛ̃̀ndi gɔ̃ kusu,
gbɛ̃ pãnde gɔ̃ à gɛ̃ɛ ũ.
9 À nɛ́nɔ gɔ̃ de sai,
à naɔ̃ gɔ̃ gyaanɔɔ ũ.
10 À nɛ́nɔ gɔ̃ likɔ̃azɔ̃rinɔ ũ wàgɔ̃ baa kɛɛ,
wàgɔ̃ ń kpakɛɛ ń bɛ zĩnɔ guu.
11 À fĩadee à pɔ́nɔ nakɔ̃a píngi,
gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ à zĩ àre ble.
12 Gbɛ̃ke tón gbɛ̃kɛɛ kɛnɛro,
wàton à nɛ́ kɛ̀ à tònɔ wɛ̃nda boro.
13 À boriinɔ kaatɛ,
aɔ̃ tɔ́ tóngɔ̃ kú borii kɛ̀ aɔ̃é fɛɛnɔ tɛ́ro.
14 À dezinɔ zaakɛna yã gɔ̃ dɔ Diin,
ǹton tó à da durun kɛ̃a zikiro.
15 Aɔ̃ durun gɔ̃ dɔn Diin,
aɔ̃ yã sã gbɛ̃nɔn anduna guu.
16 Zaakɛ èe dɔn à gbɛ̃kɛɛ kɛ gbɛ̃kenɛro,
è wɛ́ɛ tã takaasideenɔa kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ
kɔ̃n pɔsiadeenɔo ai gɛ̀wãan.
17 À ye sa zaa onnɛnazi,
ǹ tó à wí à musu.
Sa maa onnɛna è kánɛro,
ǹ tó aubarika kɛo zɑ̃̀.
18 À lɛ́kɛnnɛna dà lán uta bà,
à à mɛ̀ yàku lán í bà,
à gɛ̃̀ à wánɔn lán nɔ́si bà.
19 Kana pì gɔ̃ daàla lán uta bà,
àgɔ̃ dɔ à pii lán asaa bà.
20 Dii fĩa bo ma yãdimmarinɔnɛ lɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã zaaa o ma musunɔo.

21 Dii Gbãapingide,
ǹ ma wɛ̃nda gwa n tɔ́ yãnzi,
ǹ ma bɔ n maakɛ kɔ̃n n gbɛ̃kɛɛo yãnzi.
22 Zaakɛ takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
ma pɔɔ yàka búgubugu.
23 Mɛ́ɛ gɛ̃tɛɛ lán uusiɛ ɔra bà,
má dɛ lán kwaa kɛ̀ ĩa e sɛɛ bà.

24 Lɛ́yina tò ma gbá è sí sɛ́ dɔro,
ma yãyã ma gɔ̃ wɔ̀ɔzɔgɔ.
25 Ma gɔ̃ yáadɔzipɔ ũ ma yãdimmarinɔnɛ,
aɔ̃è ma gwa wà mì gbãkɛ.

26 Ǹ dɔmalɛ, Dii ma Luda,
ǹ ma mì sí n gbɛ̃kɛ yãnzi,
27 lɛ aɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n ɔɔ bé à kɛ̀,
ḿbe Dii, n kɛnamɛ.
28 Baa tó aɔ̃ ma ka, nɛ́ aubarika damagu,
tó aɔ̃ fɛ̀ɛmazi, wí é ń kũ,
mapi n zɔ̀bleri mɛ́ pɔnnaa kɛ.
29 Tɔ́ zaaa gɔ̃ ma yãdimmarinɔnɛ uta ũ,
aɔ̃ wí da ń zĩndaa lán gumusu bà.

30 Mɛ́ Dii sáabu kpá kɔ̃n kòto gbãaao,
mɛ́ à táaki lɛ́ pari kakɔ̃ana guu.
31 Zaakɛ è zɛ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ,
è ń sí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã vɛ̃ɛḿmanɔa.

110

Mɛsaya kíkɛɛ
Dauda lɛ̀.
1 Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ à tinti ũ.
2 Dii é tó n iko dagula,
nɛ́ kí ble n ibɛɛnɔa zaa Zayɔn.
3 N gbɛ̃nɔ é ń zĩnda kpámma zɩ̃̀kagurɔ
kpiii kɛ̀ kú adona musu,
n gɔ̃kparɛnɔ é mɔ́ n kiia lán gudɔnao kpíikpana bà.

4 Dii la dà, eé lɛ́ sɔkparo à bè:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi
Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛa.

5 Dii kú n ɔplaazi,
eé kínanɔ dúgu zɔ̃ a pɔfɛ̃gurɔ.
6 Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n boriinɔ,
aɔ̃ gɛ̀nɔ égɔ̃ kpá,
eé anduna píngi kínanɔ dúgu zɔ̃.
7 Eé í mi swaazi zɛ́ lɛ́a,
beee yãnzin à mì égɔ̃ dana ílazi.

111

Dii tɔ́bɔna
1 Aleluya!
Mɛ́ Dii sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do
gbɛ̃ maaanɔ kakɔ̃ana guu.
2 Dii yãkɛnanɔɔ bíta,
gbɛ̃ kɛ̀ à yã kɛ̀ńnɛ nnaanɔ è wɛtɛ wà dɔ̃.
3 À yãkɛnanɔɔ bɛ̀ɛ vĩ kɔ̃n gakuio,

à yã̄maakɛna yãana vĩro.
4 Dii tò wà dɔ a yã̄bɔnsaɛkɛnanɔn,
à sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao.
5 È pɔ́blee kpá a vĩakɛrinɔa,
ègɔ̃ dɔ a bà kuunańyo yãn.
6 À a yã̄kɛnanɔ gbãaa ɔ̀dɔa a gbɛ̃nɔnɛ,
à bori pã̄ndenɔ bùsunɔ sì à kpàḿma.
7 À yã̄kɛnanɔ náanɛ vĩ bensɔ̃ à zɛ́ vĩ,
à yã̄dannɛnanɔ yã̄puraa vĩ píngi.
8 Yã pìnɔ kãsãa pɛɛna gurɔ píngi,
è yã kɛ a zɛ́a kɔ̃n náanɛo.
9 À mìsiri zì̃ à a gbɛ̃nɔ bò,
à bà kúńyo gurɔ píngi.
À tɔ́ kú adona, à naasi vĩ.

10 Vĩakɛna Diinɛn ɔ̃ndɔ̃ mì ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à vĩa vĩinɔn asã̄nsideenɔ ũ.
À táakilɛna égɔ̃ yãana vĩro.

112

Gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi

1 Aleluya!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi ũ,
bensɔ̃ Dii yã̄diɛnanɔ è kánɛ maamaa.

2 À nɛ́nɔ égɔ̃ gbã̄adeenɔ ũ ń bùsun,
nɔ̀sɛpuradee boriinɔ égɔ̃ dɛ aubarikadeenɔ ũ.
3 Ɔɔ kɔ̃n auzikio di à bɛ,
à yã̄maakɛna yãana vĩro.
4 Baa gusiaan guu è pu gbɛ̃ maaanɛ,
nɔ̀sɛpuradee kɛ̀ sùu kɔ̃n wɛ̃ndaao vĩi.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ è ɔ poro, kɛ̀ è pɔ́ sɛ̃kã̄ńnɛ,
bensɔ̃ è yã kɛ a zɛ́a, yã è bɔo nna.
6 Pɔ́ke é gbɛ̃ maaa lá ble zikiro,
à yã égɔ̃ dɔńgu gurɔ píngi.
7 Baaru zaaa è à vĩa kũro,
à làakari ègɔ̃ kpaɛna, ègɔ̃ Dii náanɛ vĩ.
8 À kù è vĩro, vĩa è à kũro
ai à gá à yɔ̃̀gɔ̃ kɛ a ibɛɛnɔa.
9 È gba da takaasideenɔnɛ maamaa,
à yã̄maakɛna yãana vĩro,
à gbã̄aa ègɔ̃ kaara kɔ̃n bɛ̀ɛo.

10 Gbɛ̃ zaaa è à e à pɔ fɛ̃,
è swaa kakũn à naguzi,
gbɛ̃ zaaa pɔyezina è kɛ pã.

113

Dii táakilɛna

1 Aleluya!

Dii zɔ̀blerinɔ, à à táaki lɛ́,
à Dii tɔ́ bɔ!
2 Wà Dii sáabu kpá
zaa tia ai gurɔ píngi.
3 Wà Dii tɔ́ bɔ
zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kpɛn kpaao.

4 Dii bíta dɛ bori píngila,
à gakui da musula.
5 Dé bé à kà Dii wa Luda ũu?
À vɛ̃ɛna kpatan zaa musu,
6 è wɛ́ɛ zu gĩzĩ
à musu kɔ̃n tɔɔtɛo gwa.
7 È gbãasaideenɔ bɔ bùsu tɛ́ à ń fɛɛ,
è wɛ̃ndadeenɔ bɔ tubura à ń sɛ́ lezĩ.
8 È ń da kínɛnɔ tɛ́,
borii kɛ̀ à sɛ̀ kínɛnɔ.
9 È pãaa kaara a bɛɛn,
è à kɛ nɛ́dande pɔnnadee ũ.
Aleluya!

114

Banla zĩbaa lɛ̀

1 Kɛ̀ Isarailinɔ bɔ̀ Igipiti,
kɛ̀ Yakubu boriinɔ bɔ̀ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ tɛ́,
2 Yudanɔ bùsu gɔ̃̀ Dii kúkii ũ,
Isarailinɔ bùsu gɔ̃̀ à kíblekii ũ.

3 Isia Tɛ̃aa wɛ́ɛ sìńlɛ à bàa lɛ̀,
Yoda í kpɛɛ lì.
4 Kpiiinɔ vĩ̀vĩ lán sãkaronɔ bà,
sĩ̀sĩnɔ kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà.

5 Ísia, bɔ́ bé à n le n bàa lɛ̀?
Yoda, à kɛ̀ dia n kpɛɛ lì?
6 Kpiiinɔ, bɔ́yãnzin a vĩvĩ lán sãkaronɔ bàzi?
Sĩ̀sĩnɔ, à kɛ̀ dia a kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà?

7 Anduna, ǹ lugaluga Dii aɛ,
Yakubu Luda aɛzĩ.
8 À gbɛ̀si kɛ̀ íkaɛkii ũ,
à gbɛ̀pukãa lì íbɔkii ũ.

115

Dii bé è aubarika dańgu

1 Èe kɛ wámbeero Dii,
èe kɛ wámbeero,
ḿbe ń dɛ wà n tɔ́ bɔ
n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛo yãnzi.

2 À kɛ̀ dia boriinɔ è wa la

wà be wa Ludaa kú mámɛ?
3 Wa Ludaa kú musu,
pɔ́ kɛ̀ à yezin è kɛ.
4 Aɔ̃ ń tãanɔ pì kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao,
gbɛ̃ntee ɔzĩimɛ.
5 Aɔ̃ɔ lɛ́ vĩ, mɔde aɔ̃è yã oro,
aɔ̃ɔ wɛ́ɛ vĩ, mɔde aɔ̃è guu ero.
6 Aɔ̃ɔ swã vĩ, mɔde aɔ̃è yã maro,
aɔ̃ɔ yĩ vĩ, mɔde aɔ̃è pɔ́ gũu maro.
7 Aɔ̃ɔ ɔɔ vĩ, mɔde aɔ̃è pɔ́ kũro,
aɔ̃ɔ gbá vĩ, mɔde aɔ̃è táa oro,
aɔ̃è kòto kɛkɛro.
8 Aɔ̃ pìrinɔɔ sɛ̃nkpɛńyomɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e ń náanɛ kɛɛnɔ ń píngi.

9 Isarailinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.
10 Aruna boriinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.
11 Dii vĩakɛrinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.

12 Dii dɔ̀ wa yã̀n,
eé aubarika dawagu.
Eé aubarika da Isaraili boriinɔn,
eé aubarika da Aruna boriinɔn,
13 eé aubarika da a vĩakɛrinɔn,
nɛ́ féte gbɛ̃nsi.

14 Dii a bori kɔ̃are,
apinɔ kɔ̃n a nɛ́nɔ.
15 Dii aubarika daagu,
àmɔ kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

16 Musu nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
mɔde à tɔɔtɛ nà gbɛ̃nteenɔnɛ ń ɔzĩ.
17 Èe kɛ gɛ̀nɔ bé wè Dii táaki lɛ́ro,
kesɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ yĩtɛnɔ.
18 Wámbe, wégɔ̃ Dii sáabu kpaa
zaa tia ai gurɔ píngi.
Aleluya!

116

Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ gaa lɛ́zĩ Dii sáabukpana

1 Má ye Diizi, zaakɛ à ma yã mà,
à ma wiipɛnaazii mà.
2 Mɛ́gɔ̃ à sisii ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
kɛ̀ à swã kpàmazi yã̀nzi.

3 Ga bà ĩ̀kãmazi yã,
mira wã̀wãa tɔ̃̀ma,

wɛ́ɛtãmma kɔ̃n pɔsiaao dàmala.
4 Ben ma Dii sìsi ma bè:
Dii, n yã nna, ǹ ma mì sí.
5 Dii sùu vĩ bensɔ̃ à maa,
wa Ludaa wɛ̃nda vĩ.
6 Dii è gbãasaideenɔ dãkpa,
kɛ̀ ma busa, à ma mì sì.

7 Ma swɛ̃̀, ǹ kɛkɛ ǹ kpáɛ,
zaakɛ Dii yã maaa kɛ̀nnɛ.
8 Dii, n ma bɔ gaa lɛ́zĩ,
n wɛ́ɛ'i gògomɛ, nɛ́ɛ tó ma gɛ̃̀n síro,
9 lɛ màgɔ̃ tɛ́ n aɛ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kukiia kɛ̀.
10 Baa kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̃̀ma ma gɔ̃ búgubugu,
má kpɛ́ à náanɛ vĩ, ben ma yã ò.
11 Ma bídi kɛ̀ ma bè:
Gbɛ̃ píngi nɛ́ ɛgɛdeenɔmɛ.

12 Bɔ́n mɛ́ fĩa boo Diinɛ
à maaa kɛ̀ à kɛ̀mɛɛ musu píngii?
13 Mɛ́ Dii mìsina togo sɛ́ musu,
mɛ́ à sísio.
14 Mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀ Diinɛnɔ papa
à gbɛ̃nɔ wáa ń píngi.

15 Dii yãmarinɔ gana bɛ̀ɛ vĩnɛ.
16 Dii, n yã nna, n zɔ̀blerin ma ũ,
nɔgbɛ̃ kɛ̀ à dɔ̀nzi nɛ́n ma ũ,
n ma bɔ bàn.

17 Mɛ́ kɛnnakɔ̃o saa omma,
mɛ́ n sísio, Dii.
18 Mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀ Diinɛnɔ papa
à gbɛ̃nɔ wáa ń píngi
19 à kpɛ́ ua Yerusalɛmu guu.
Aleluya!

117

Dii táakilɛna
1 Amɔa bori pínginɔ à Dii tɔ́ kpá,
amɔa bùsu píngi gbɛ̃nɔ à à táaki lɛ́,
2 Zaakɛ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à vĩwao kɛ̀ bíta,
Dii náanɛ vĩ gurɔ píngi.
Aleluya!

118

Gana Dii ua kɔ̃n sáabukɛnao
1 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

2 Isarailinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

3 Aruna boriinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
4 À vĩakɛrinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

5 Ma Dii sìsi ma nawɛ̃a guu,
ben à wèmala à ma gba mɛ̀porokii.
6 Dii kúmao, vĩa é ma kũro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?
7 Dii kúmao ma dɔnlɛri ũ,
mɛ́ ma ibɛɛnɔ tí dɔ.

8 À maa wà na Diizi dɛ
gbɛ̃ntee náanɛkɛnala.
9 À maa wà na Diizi dɛ
gbãadeenɔ náanɛkɛnala.

10 Bori píngi lìgamazi,
ben ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.
11 Aɔ̃ lìgamazi kpa píngi,
ben ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.
12 Aɔ̃ fĩ̀ma lán zɔ́nɔ bà,
ben aɔ̃ gàga lán kãɛ tɛ́ bà,
ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.

13 Aɔ̃ ma yĩpa kpɛɛ, má yezi mà lɛ́ɛ,
ben Dii dɔ̀malɛ.
14 Dii bé ma gbãaa ũ, à táakin mɛɛ̀ lɛ́,
àmbe à gɔ̃̀ ma mìsiri ũ.

15 À ma, pɔnna wiii dɔ gbɛ̃ maaanɔ bùran,
Dii ɔplaa zĩ bíta kɛ̀.
16 Dii ɔplaa kú musu,
Dii ɔplaa zĩ bíta kɛ̀.

17 Mɛ́ garo, mɛ́gɔ̃ kuu,
mɛ́gɔ̃ Dii yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ɛ.
18 Dii ma toto maamaa,
mɔde èe tó gaa ma sɛro.

19 À zɛ́ maaa gbànɔ wɛ̃mɛ,
lɛ mà gɛ̃ mà Dii sáabu kpá.
20 Dii ua zɛ́n yɛ̀,
gbɛ̃ maaanɔ bé wè gɛ̃n.
21 Ma n sáabu kɛ̀ Dii, zaakɛ n wemala,
n gɔ̃ ma mìsiri ũ.

22 Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
23 Dii bé à beee kɛ̀,
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
24 Gurɔɔ kɛ̀ Dii dìɛn yɛ̀,

wà pɔnnaa kɛn wà nɔ̀sɛ kɛ nna.

25 N yɑ̃ nna Dii! Ǹ wa mì sí!
Ǹ sùu kɛ Dii! Ǹ wa dakɔ̃rɛ mìnnaao!
26 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ,
zaa Dii ua wée gbɑ̃akɛ kpaanzi.
27 Diin Luda ũ, à guu pùwe.
À zà lá kpákpa àgɔ̃ tɛ́o zĩbaakɛrinɔzi
ai sa'oki kobanɔ kiia.

28 Ma Ludan n ũ, mɛ́ n sáabu kɛ,
ma Luda, mɛ́ n tɔ́ sɛ́ lezĩ.

29 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yɑ̃ana vĩro.

119

Luda yɑ̃ sɛna lezĩ
1 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kuu taari sai
wà Dii doka kũnanɔ ũ.
2 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii yɑ̃ kũna
wà à kii wɛtɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo doonɔ ũ.
3 Aɔ̃è yɑ̃ kpɛɛgɑ̃nda kɛro,
aɔ̃ègɔ̃ tɛ́ à zɛ́ guu.
4 N n ɔdɔkii ɔ̀dɔawe,
lɛ wàgɔ̃ tɛ́zi kɔ̃n làakario.
5 Má yezi màgɔ̃ kú ma dɔ̀rɔa
màgɔ̃ n yɑ̃dannɛnanɔ kũna.
6 Tó má n yɑ̃diɛnanɔ kũna píngi,
bee é tó wí ma kũro.
7 Gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ n dokayɑ̃ maaanɔ dadaa,
mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao.
8 Mɛ́gɔ̃ n yɑ̃dannɛnanɔ kũna,
ǹton ma tón mámmanlo.

9 Dian gɔ̃kparɛ e àgɔ̃ kuu gbɑ̃sĩ sai nà?
Séde à yɑ̃kɛna kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n yɑ̃o.
10 Mɛ́ɛ n kii wɛtɛɛ nɔ̀sɛo do,
ǹton tó mà zɑ̃ n yɑ̃diɛnanɔaro.
11 Ma n yɑ̃ dà ma swɛ̃̀ guu
lɛ màton durun kɛnnɛro yɑ̃nzi.
12 Aubarikadeen mmɔn Dii ũ,
ǹ n yɑ̃diɛnanɔ damɛ.
13 Dokayɑ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n lɛ́nnɔ píngi,
mɛ́ tɔ̃kɛ̃ńnɛ kɔ̃n ma lɛ́o.
14 Mɛɛ̀ pɔnnaa kɛ kɔ̃n n yɑ̃nɔ
lán wè kɛ kɔ̃n auziki bítao nà.
15 Mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n ɔdɔkiia,
ma wɛ́ɛ kú n zɛ́nɔa.
16 Ma pɔɔ kɛ̀ nna n yɑ̃diɛnanɔa,
n yɑ̃ é sɑ̃maguro.

17 Ǹ yã maaa kɛ mɔma n zɔ̀blerinɛ
lɛ màgɔ̃ kuu wɛ̃̀ndio, mɛ́gɔ̃ n yã kũna.
18 Ǹ ma wɛ́ɛ kɛ̃mɛ
lɛ mà wɛ́ɛ si yãbɔnsaɛnɔlɛ n dokan.
19 Nibɔn ma ũ anduna guu,
ǹton n yãdiɛnanɔ utɛmɛro.
20 N dokayãnɔ nidɛna baabɔrɛ
ma swɛ̃̀ blè.
21 Nɛɛ̀ kpãkɛ̃ wadadeenɔ kɛ̀ lɛ́ ń kũnɔzi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zã̀ n yãdiɛnanɔanɔ.
22 Ǹ ma bɔ sɔ̃sɔ̃nan kɔ̃n dɔkɛnyoo,
zaakɛ má n yãnɔ kũna.
23 Baa kɛ̀ kínɛnɔ vɛ̃̀ɛ wà lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃mazi,
ma laasuu égɔ̃ kú n yãdannɛnanɔa.
24 N yãnɔ è ma pɔɔ kɛ nna,
n yã pì è lɛ́ dama.

25 Ma gɔ̃ daɛna tɔɔtɛ,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
26 Ma a yãkɛnanɔ dɔ̀dɔnnɛ, ben n wemala,
ǹ n yãdannɛnanɔ damɛ.
27 Ǹ tó mà n ɔdɔkiinɔ dɔ̃,
ma laasuu égɔ̃ kú n yãbɔnsaɛnɔa.
28 Ma pɔɔ sia à kɛ̀ bíta,
ǹ ma gba gbãa lán ń ò nà.
29 Ǹ ma kɛ̃ mɔnafiki zɛ́a,
ǹ ma gba zɛ́ mà zɛ kɔ̃n n dokao.
30 Ma yãpura zɛ́ sɛ̀,
ma swɛ̃̀ ègɔ̃ kú n dokaa.
31 Má n yãnɔ kũna ɔplaplaa,
ǹton tó wí ma kũro, Dii.
32 Mɛɛ̀ wã n yãdiɛnanɔ zɛ́zi,
zaakɛ n ma làakari kpàɛmɛ.

33 Dii, ǹ n yãdannɛnanɔ zɛ́ ɔdɔamɛ
lɛ màgɔ̃ kũna ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.
34 Ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ɔ màgɔ̃ n doka kũna,
màgɔ̃ zĩi kɛa kɔ̃n nɔ̀sɛo do.
35 Ǹ ma da n yãdiɛnanɔ zɛ́n,
zaakɛ bee bé è kámagu.
36 Ǹ tó ma swɛ̃̀ gɔ̃ kú n yãnɔa,
àton tá bĩni zɛ́nlo.
37 Ǹ ma wɛ́ɛ go pɔ́ pãanɔa,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
38 Ǹ yã kɛ̀ ń ò papa mɔma n zɔ̀blerinɛ,
lɛ́ kɛ̀ ń gbɛ̃̀ n vĩakɛrinɔnɛ.
39 Ǹ tó sɔ̃sɔ̃na kɛ̀ mɛɛ̀ à vĩa kɛɛ gomala,
zaakɛ n dokayãnɔɔ maa.

40 Má ye n ɔdɔkiizi fá,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n maakɛɛ guu.

41 Dii, ǹ mɔ́ ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ,
ǹ ma mì sí lán ń ò nà,
42 gbasa mà yã sí ma sɔ̃̀sɔ̃rila,
zaakɛ mɛ́ɛ n yã náanɛ kɛɛ.
43 Ǹton yãpura yã sí ma lɛ́nlo,
zaakɛ n yãzɛdeen má wɛ́ɛ dɔzi.
44 Mɛ́gɔ̃ n doka kũna
ai gurɔ píngi,
45 Mɛ́gɔ̃ tɛ́ aafia,
zaakɛ ma n ɔdɔkii wɛ̀tɛ.
46 Mɛ́ n yãnɔ o kínanɔ aɛ,
wí é ma kũ sɔ̃ro.
47 N yãdiɛnanɔ è kɛ ma pɔɔnɛ,
zaakɛ má ye yã pìnɔzi.
48 Ma gã̀ sɛ̀ n yãdiɛna kɛ̀ má yezinɔnɛ,
mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n yãdannɛnanɔa.

49 Ǹ dɔ yã kɛ̀ ń ò n zɔ̀blerinɛn,
zaakɛ ń tò ma wɛ́ɛ dɔzi.
50 Yã kɛ̀ è ma làakari kpáɛ ma nawɛ̃akɛnan yɛ̀,
n lɛ́gbɛ̃na bé è ma wɛ̃̀ndi dãkpa.
51 Wadadeenɔɔ e ma faboo yãana sai,
baa kɔ̃n beeeo mɛɛ̀ zã n dokaaro.
52 Mɛɛ̀ dɔ n dokayã kɛ̀ kú zaa ziinɔn,
ben aɔ̃è ma nɔ̀sɛ yĩi kũmɛ, Dii.
53 Mɛɛ̀ pɔ fɛ̃ maamaa,
kɛ̀ zaakɛrinɔ è pã kpá n dokazi yãnzi.
54 Mɛɛ̀ lɛ̀ sí n yãdannɛnanɔ musu
ma kuuna anduna kɛ̀kii guu.
55 N yã ègɔ̃ dɔmagu gwãavĩ, Dii,
mɛɛ̀gɔ̃ n dokayãnɔ kũna.
56 Ma yã beeenɔ kɔ̃ dɔ̃̀,
zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ n ɔdɔkii gwaa.

57 Dii, ḿbe ma baka ũ,
ma lɛ́ gbɛ̃̀ kɛ̀ mɛ́ n yã ma.
58 Mɛɛ̀ kúɛ kɛnnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
ǹ sùu kɛmao lán ń ò nà.
59 Ma a yãkɛnanɔ laasuu lɛ̀,
ben ma sɔkpa n dokayãnɔa.
60 Mɛ́ wã, mɛ́ gbá gáɛro,
lɛ mà n yãdiɛnanɔ da.
61 Baa kɛ̀ gbɛ̃ zaaanɔ bà fĩ̀kãmazi,
n dokayãnɔ é sãmaguro.
62 Mɛɛ̀ fɛɛ mà sáabu kɛnnɛ lezãndo
n dokayã maaanɔ musu.
63 N vĩakɛri píngi gbɛ̃nnan ma ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n ɔdɔkii gwaanɔ.

64 Dii, n gbɛ̃kɛɛ anduna pà,
ǹ n yãdiɛnanɔ damɛ.

65 N à maaa kɛ̀ mɔma n zɔ̀blerinɛ,
lán ń ò nà, Dii.
66 Ǹ wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɔ̃n dɔ̃nao damɛ,
zaakɛ ma n yãdiɛnanɔ sì.
67 Lɛ ń kpɛ́ ǹ ɔ tɔ̃ma, má sãsãnamɛ,
mɔde tia sa má n yã kũna.
68 Ń maa bensɔ̃ n yãkɛnanɔɔ maa,
ǹ n yãdiɛnanɔ damɛ.
69 Baa kɛ̀ wadadeenɔ yãsiaa nàma,
mɛɛ̀gɔ̃ n ɔdɔkii gwaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do.
70 Aɔ̃ swã gbȁgbã, èe yã maro,
mɔma sɔ̃ ma pɔɔ nna n dokaa.
71 N ɔtɔ̃mana kɛ̀mɛ maa,
lɛ mà e mà n yãdannɛnanɔ dada.
72 Doka kɛ̀ bɔ̀ n lɛ́n maamɛ
dɛ vura kɔ̃n kondogi bɔrɔ ũgbangbanɔla.

73 N ɔɔ ma í kàsa à ma kɛ,
ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ɔ mà n yãdiɛnanɔ dada.
74 N vĩakɛrinɔ é ma e wà pɔnnaa kɛ,
zaakɛ n yãn ma tãmaa dɔa.
75 Dii, má dɔ̃ kɛ̀ n dokayãnɔɔ maa,
kɛ̀ ń náanɛ vĩ yãnzin n ɔ tɔ̃̀mazi.
76 Ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ lɛ ma nɔ̀sɛ kpáɛ,
lán ń ò mɔma n zɔ̀blerinɛ nà.
77 Ǹ mɔ́ ǹ wɛ̃nda dɔ̃mɛ lɛ màgɔ̃ kuu,
zaakɛ n dokayãnɔn ma pɔnnaa ũ.
78 Ǹ tó wí wadadee kɛ̀ aɔ̃ taari kɛ̀mɛ pãnɔ kũ,
mapi sɔ̃ mɛ́ laasuu lɛ́ n ɔdɔkiia.
79 N vĩakɛrinɔ su ma kiia,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n yãnɔ dɔ̃ɔnɔ.
80 Ǹ tò ma nɔ̀sɛ gɔ̃ pura n yãnɔ musu
lɛ wí tón ma kũro yãnzi.

81 N mìsina yã e ma swɛ̃̀ blee,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
82 Ma wɛ́ɛ dɔ̀ n lɛ́gbɛ̃nazi ai ma kpasa,
bɔrɛn nɛ́ ma nɔ̀sɛ yĩi kũmɛɛ?
83 Má dɛ lán báa bɔ̀kɔ kɛ̀ tɛ́sukpɛ mà bà,
baa kɔ̃n beeeo n yãdiɛnanɔ è sãmaguro.
84 Mɔma n zɔ̀bleri mɛ́gɔ̃ n dãa ai bɔrɛmɛ?
Bɔrɛn nɛ́ ĩa da ma wɛ́ɛtãmmarinɔa?
85 Wadadeenɔ è wɛ̀ɛ yɔ̃mɛ mà zun,
aɔ̃ yã è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n dokaoro.
86 N yãdiɛnanɔ píngi náanɛ vĩ,
ǹ dɔmalɛ, zaakɛ wèe wɛ́ɛ tãama pãmɛ.
87 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ aɔ̃é yãamao anduna guu,

mɔma sɔ̃ mɛ́ɛ pã kpá n ɔdɔkiiziro.
88 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n gbɛ̃kɛ yãnzi,
mɛ́ n yãnɔ da.

89 Dii, n yã ègɔ̃ kuu gurɔ píngi,
à kãsãa pɛɛna zaa musu.
90 Ń náanɛ vĩ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o,
n anduna kàɛ, ben à kpɛ́ kuu.
91 Pɔ́ píngi kpɛ́ kuu gbȁa n doka musu,
zaakɛ pɔ́ píngi è dɔnzi.
92 Tó n dokan ma pɔnnaa ũ yãro,
lɛ ma kaatɛ ma nawɛ̃akɛna guu.
93 N ɔdɔkii é sãmagu zikiro,
zaakɛ à gãzĩn n ma wɛ̃̀ndi dȁkpa.
94 N pɔ́n ma ũ, ǹ ma mì sí,
zaakɛ ma n ɔdɔkii wɛ̀tɛ.
95 Gbɛ̃ zaaanɔɔ e ma kpákpaa wà ma dɛ,
mɔde ma làakari kú n yãnɔa.
96 Má è kɛ̀ pɔ́ maa píngi zaka lɛ́ kuumɛ,
mɔde n yãdiɛnanɔ bíta lɛ́ vĩro.

97 Má ye n dokazi à kɛ̀ bíta fá,
mɛɛ̀gɔ̃ laasuu lɛɛa zaa kɔngɔ ai uusiɛ.
98 N yãdiɛnanɔ è tó ma ɔ̃ndɔ̃ɔ gɔ̃ dɛ ma ibɛɛnɔ pɔ́la,
zaakɛ à kú ma swɛ̃̀n gurɔ píngi.
99 Ma wɛ́ɛzɛ̃ɛ dɛ ma yãdannɛrinɔ pɔ́la ń píngi,
zaakɛ ma laasuu ègɔ̃ kú n yãnɔamɛ.
100 Ma ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ mareenɔ pɔ́la,
zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ n ɔdɔkiinɔ gwaa.
101 Mɛɛ̀ mì kɛ̃ zɛ́ zaa píngia
lɛ mà e màgɔ̃ n yã kũna yãnzi.
102 Mɛ́ɛ kɛ̃ n dokayãnɔaro,
zaakɛ ḿbe ń dàmɛ.
103 N yãnɔ nnamɛ à kɛ̀ bíta,
à nna dɛ zɔ́la ma lɛ́n.
104 N ɔdɔkii è ma gba làakari,
Beee yãnzin ma za sãsãna zɛ́ pínginzi.

105 N yãn fitia ũ ma gbánɛ,
è guu pumɛ zɛ́n.
106 Ma la dà ma sɔ̃ zɛo,
kɛ̀ mɛ́gɔ̃ tɛ́ n dokayã maaanɔzi.
107 Ma wɛ́ɛtãmmana kɛ̀ bíta, Dii.
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
108 Ǹ ma sáabukpana sí,
gbasa ǹ n dokayãnɔ damɛ, Dii.
109 Mɛɛ̀gɔ̃ ma zĩnda da kari guu,
baa kɔ̃n beeeo n dokayãnɔ è sãmaguro.
110 Zaakɛrinɔ takutɛɛ kpàkpamɛ,
mɔde mɛ́ɛ zã n ɔdɔkiiaro.

111 N yãnɔn ma túbi ũ ai gurɔ píngi,
aɔ̃mbe ma pɔnnaa ũ.
112 Ma swɛ̃̀ kú n yãdannɛnanɔ kɛnaa
ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.

113 Ma za nɔ̀sɛplaadeenɔn,
n dokan má yezi.
114 Ḿbe ma utɛki kɔ̃n ma sɛngbangoo ũ,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
115 À gumala a zaakɛrinɔ
lɛ màgɔ̃ ma Luda yãdiɛnanɔ kũna.
116 Ǹgɔ̃ ma kũna lán ń ò nà, mɛ́gɔ̃ kuu,
ǹton tó tãmaa ma nɛro.
117 Ǹ ma sɛ́ musu lɛ mà bɔ aafia,
ma wɛ́ɛ égɔ̃ pɛ́ n yãdannɛnanɔa.
118 Nɛɛ̀ gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̃̀ n yãdannɛnaanɔzi,
aɔ̃ mɔnafikikɛna nɛ́ pãmɛ.
119 Nɛɛ̀ anduna zaakɛrinɔ kwɛ́ɛ lán mɔ̀gbɔ̃ bà,
beee yãnzin má ye n yãnɔzizi.
120 Ma mɛ̀ è fɛɛ n vĩa yãnzi,
n dokayãnɔɔ naasi vĩmɛ.

121 Ma yã kɛ̀ a zɛ́a súusu,
ǹton ma tó ma wɛ́ɛtãmmarinɔnɛro.
122 Ǹ kpɛ́gaau sɛ́ mamɔma n zɔ̀blerinɛ lɛ mà bɔ maa,
ǹton tó wadadeenɔ wɛ́ɛ tãmaro.
123 Ma wɛ́ɛ dɔ n mìsinazi ai ma kpasa,
má sɔ̃kpa n lɛ́gbɛ̃na maaazi.
124 Ǹ yã kɛmɛ n gbɛ̃kɛɛ guu,
ǹ n yãdannɛnanɔ da mamɔma n zɔ̀blerinɛ.
125 N zɔ̀blerin ma ũ, ǹ ma gba làakari
lɛ mà n yãnɔ dɔ̀rɔ dɔ̃.
126 Yãkɛna gurɔɔ kà, Dii,
zaakɛ wèe bɔɔ n doka kpɛɛ.
127 Má ye n yãdiɛnanɔzi dɛ vurala,
baa vura baasana.
128 Má è n ɔdɔkii maa,
beee yãnzin sãsãna zɛ́ píngi è kɛmɛrozi.

129 N yãnɔɔ dɛmɛ yãbɔnsaɛ ũ,
beee yãnzin má kũna ma swɛ̃̀nzi.
130 N yã bɔkɔ̃tɛna è guu puńnɛ,
è nɔ̀sɛdodeenɔ gba làakari.
131 Ma lɛ́ aɛna, mɛ́ɛ wesaa boo fɛ̀kuufɛkuu,
zaakɛ n dokayãnɔ nii e ma dɛɛ.
132 Ǹ aɛ dɔma ǹ sùu kɛmao,
lán nɛɛ̀ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ye n tɔ́zinɔnɛ nà.
133 Ǹ ma da zɛ́a lán ń ò nà,
ǹton tó yã zaa ke kí blemaro.
134 Ǹ ma bɔ gbɛ̃ takiikɛrinɔ ɔzĩ

lɛ mà n ɔdɔkii gwa.
135 Ǹ uu were mamɔma n zɔ̀bleria,
ǹ tó mà n yãdannɛnanɔ dɔ̃.
136 Wɛ́ɛ'i e plaa ma wɛ́ɛn
kɛ̀ wà n doka kũnaro yãnzi.

137 Dii, ń maa,
n dokayãnɔɔ zɛ́ vĩ.
138 N n yãnɔ dìɛ a zɛ́a,
aɔ̃ náanɛ vĩ maamaa.
139 Ma ibɛɛnɔ sã̀ n yãn,
ben aɔ̃ yã ma kũ gbãa maamaa.
140 Wà n yã yɔ̃̀ wà gwà à see ke vĩro,
mamɔma n zɔ̀bleri, má yezi maamaa.
141 Pɔ́ken ma ũro, wè kya kámagu,
baa kɔ̃n beeeo n ɔdɔkii è sãmaguro.
142 N yãmaakɛna yãana vĩro,
n doka yãpuraa vĩ.
143 Nawɛ̃a kɔ̃n yã'ɔ̃ammao ma le,
mɔde n yãdiɛnanɔn ma pɔnnaa ũ.
144 N yãnɔɔ maa gurɔ píngi,
ǹ ma gba làakari lɛ màgɔ̃ kuu.

145 Mɛɛ̀ n sísi kɔ̃n nɔ̀sɛo do Dii,
ǹ wemala, mɛ́gɔ̃ n yãdiɛnanɔ kũna.
146 Mɛɛ̀ wiipɛnzi ǹ ma mì sí,
mɛ́gɔ̃ n yãnɔ kũna.
147 Mɛɛ̀ fɛɛ idɛ'idɛ mà wii pɛ́nzi,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
148 Ii è na ma wɛ́ɛn gwãavĩro
lɛ mà e mà laasuu lɛ́ n yãa yãnzi.
149 Ǹ ma yã ma n gbɛ̃kɛ yãnzi, Dii,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán n yãzɛdekɛɛ dɛ nà.
150 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è lɛ́ kpaakɔ̃sɔ̃maziinɔɔ kĩimao,
mɔde aɔ̃ɔ zã̀ kɔ̃n n dokao.
151 Ń kĩimao Dii,
n yãdiɛnanɔ píngi yãpuraa vĩ.
152 Zaa gìkɛna má dɔ̃̀ n yãnɔa
kɛ̀ ń dìɛ àgɔ̃ kuu gurɔ píngi.

153 Ǹ ma nawɛ̃akɛna gwa ǹ ma mì sí,
zaakɛ n doka e sãmaguro.
154 Ǹ zɛmao ǹ ma bo,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán n à lɛ́ gbɛ̃̀ nà.
155 N mìsina zã̀ kɔ̃n zaakɛrinɔ,
zaakɛ aɔ̃è n yãdannɛnanɔ wɛtɛro.
156 N wɛ̃ndaa bíta, Dii,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán n yãzɛdekɛɛ dɛ nà.
157 Ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃è wɛ́ɛ tãmaanɔɔ pari,
mɔde mɛ́ɛ zã n yãnɔaro.

158 Má ye n náanɛsaideenɔ kãziro,
kɛ̀ aɔ̃ɔ n yã kũnaro yãnzi.
159 Ǹ gwa lán má ye n ɔdɔkiizi nà.
Dii, ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n gbɛ̃kɛɛ yãnzi.
160 N yã píngipingi nɛ́ yãpuraamɛ,
n dokayãnɔɔ maa aɔ̃ɔ yãana vĩro.

161 Gbãadeenɔ è wɛ́ɛ tãma pã,
mɔde n yã vĩa è ma kũ.
162 Mɛɛ̀ pɔnnaa kɛ kɔ̃n n lɛ́gbɛ̃nao,
lán ma auziki bíta sɛ̀ɛ zɩ̃̀ guu bà.
163 Ma za mɔnafikin, má ye à yãziro,
n dokan má yezi.
164 Mɛɛ̀gɔ̃ n táaki lɛɛ gurɔ do gɛ̃̀n swɛɛplaplaa
kɛ̀ n dokayãnɔɔ maa yãnzi.
165 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n dokazinɔ aafia bíta,
yãke è tó aɔ̃ furo.
166 Ma wɛ́ɛ dɔzi ǹ ma mì sí, Dii,
mɛɛ̀ tɛ́ n yãdiɛnanɔzi.
167 Má n yãnɔ kũna,
zaakɛ má yezi maamaa.
168 Mɛɛ̀ n ɔdɔkii gwa mɛɛ̀ n yãnɔ ma,
zaakɛ ma yãkɛna píngi kú n ɔzĩmɛ.

169 Ǹ tó ma wiipɛna n kii le, Dii,
ǹ ma gba làakari lán ń ò nà.
170 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia,
ǹ ma mì sí lán n lɛ́ gbɛ̃̀ nà.
171 N táakilɛna gɔ̃ da ma lɛ́n,
zaakɛ nɛɛ̀ n yãdannɛnanɔ damɛ.
172 Mɛ́ lɛ̀ sí n lɛ́gbɛ̃na musu,
zaakɛ n yãdiɛnanɔɔ maa píngi.
173 Ǹgɔ̃ kú soruo ǹ ɔ dɔmalɛ,
zaakɛ ma zɛ kɔ̃n n ɔdɔkiio.
174 Mɛ́ɛ à ni dɛɛ ǹ ma mì sí, Dii,
n dokan ma pɔnnaa ũ.
175 Ǹ tó màgɔ̃ kuu, mɛ́gɔ̃ n táaki lɛɛ,
ǹ tó n dokayãnɔ gɔ̃ ma kũna.
176 Ma kɛ̃ zɛ́a lán sãa kɛ̀ sã̀sã bà,
ǹ mamɔma n zɔ̀bleri wɛtɛ,
zaakɛ n yãdannɛnanɔɔ e sãmaguro.

120

Kuuna yãketedeenɔ tɛ́

Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Ma nawɛ̃akɛna guu ma Dii sìsi,
ben à wèmala.
2 Ǹ ma sí yãsiadeenɔ ɔzĩ
kɔ̃n mɔnafikideenɔ lɛ́o.

3 Mɔnafikide, Luda é kɛnyo dia nà?
Ke bɔ́n eé kɛnnɛɛ?
4 Eé wɛ́ɛ tãmma kɔ̃n gɔ̃sagbãaa kà lɛ́ nnaanɔ
kɔ̃n sɛ̃ lí sĩsĩ wãaao.

5 Wãiyoo mamɔma kɛ̀ má kú Mɛsɛkinɔ tɛ́,
má vɛ̃ɛ Kedanɔ bisakutaan.
6 Ma vɛ̃ɛ à gì kɛ̀ maamaa
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà aafiannɔ.
7 Vɛ̃ɛna aafian má yezi,
mɔde tó ma yã̀ ò, swèen aɔ̃è fɛɛomazi.

121

Dii wa Dãkpari
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Ma wɛ́ɛ dɔ sĩ̀sĩnɔ kpa,
guu kɛ̀ ma dɔnlɛ è bɔn.
2 Ma dɔnlɛ è bɔ Dii kiiamɛ,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

3 Eé tó n gbá sataro,
n dãkpari é igoba páro.
4 Isarailinɔ dãkpari é igoba páro fá,
eé sɔ̃ ii oro.
5 Diin n dãkpari ũ,
Dii dɛnnɛ ɔra ũ n ɔplaazi.
6 Ɔfãntɛ̃ é n lɛ́ fãantɛ̃ro,
kesɔ̃ mɔvura gwãavĩ.

7 Dii é n sí kisira sãnda píngia,
eé n wɛ̃̀ndi dãkpannɛ.
8 Dii é n dãkpa n gana guu kɔ̃n n sunao
zaa tia ai gurɔ píngi.

122

Dauda aduakɛna Yerusalɛmunɛ
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Kɛ̀ wà bèmɛ wà gá Dii ua,
ma pɔɔ kɛ̀ nna.
2 Wá zɛna n bĩilɛa sa, Yerusalɛmu.

3 Wà Yerusalɛmu kàɛ nanakɔ̃ana gíngin.
4 Gwen Isaraili boriinɔ è gɛ̃n,
borii kɛ̀ Dii sɛ̀ pìnɔ.
Aɔ̃è gá Dii sáabu kpá
lán à dìɛńnɛ nà.
5 Gwen yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kìtanɔɔ káɛn
Dauda boriinɔ kpata kìtanɔ ũ.

6 À aafia wɛ́ɛ kɛ Yerusalɛmunɛ à be:
Luda tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yenziinɔ aubarika e!
7 Aafia gɔ̃ kú n bĩinɔ dagura,

n gudãkpakiinɔ gɔ̃ kaɛna nna.
8 Ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma gbɛ̃nnanɔ yãnzi mɛ́ be,
Luda n gba aafia.
9 Dii wa Luda kpɛ́ yãnzi
mɛ́ à maaa wɛ́ɛ kɛnnɛ.

123

Wɛ́ɛdɔna Ludazi
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Ma wɛ́ɛ sɛ̀, mɛ́ɛ n kii gwaa,
mmɔn kɛ̀ n kpatan kú musu.
2 Lán zɔ̀ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ pɔ́zi a bɛdee ɔzĩ nà
bensɔ̃ zɔ̀nɔgbɛ̃ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ a dazi,
lɛn wa wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Dii wa Ludazi lɛ
ai à gá wa wɛ̃nda gwao.

3 Ǹ wa wɛ́ɛ gwa, Dii, ǹ wa wɛ́ɛ gwa,
zaakɛ gbɛ̃nɔ kyakanawaguu wa kpasa maamaa.
4 Wa ĩadarinɔ lalandikɛna fɔ̃̀ maamaa
kɔ̃n wadadeenɔ kyakangunao.

124

Dii wa zɛnyodee
Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà.
1 Tó Dii kúwao yãro,
Isarailinɔ o:
2 Tó Dii kúwao yãro
gurɔɔ kɛ̀ wà fɛ̀ɛwazi,
3 lɛ wà wa mɔ́mɔ bɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃ pɔ fɛ̃̀wazi,
4 lɛ aɔ̃ dàwala lán í bíta è dańla nà,
lɛ aɔ̃ wa sɛɛ wà tàwao lán swa pana bà,
5 lɛ aɔ̃ wa wara lán í fɛ̃na bà.

6 Aubarikadeen Dii ũ,
kɛ̀ èe tó wà wa kɛ gyáigyairo.

7 Wa bɔ takutɛɛn lán bãa bà,
bà kɛ̃̀, wa pitimma.
8 Wa dɔnlɛ è bɔ Dii kiiamɛ,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

125

Luda gbɛ̃nɔ kuuna aafia
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Dii náanɛkɛrinɔɔ dɛ lán Zayɔn kpiii bà,
à degena vĩroo, ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.
2 Lán kpiiinɔɔ ligana Yerusalɛmuzi nà,
lɛn Dii ligana a gbɛ̃nɔzi lɛ
zaa tia ai gurɔ píngi.

3 Gbɛ̃ zaaanɔ é e wàgɔ̃ kí blee
gbɛ̃ maaanɔ bùsun wàgɔ̃ gaaro,

lɛ gbɛ̃ maaanɔ tón ɔ da zaakɛnanlo yãnzi.

4 Dii, ǹ à maaa kɛ gbɛ̃ maaanɔnɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ puraanɔ.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ́ kotina sɛ̀nɔ sɔ̃,
Dii é ń wara kɔ̃n zaakɛrinɔmɛ.

Luda Isarailinɔ gba aafia!

126

Isarailinɔ suna ń gwena ziia
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Kɛ̀ Dii wa bɔ zɔ̀bleen à sùwao Zayɔn,
à dɛwe lán nanaa bàmɛ.
2 Wa vĩ kɔ̃n yáo wa guda kɛ̀,
ben boriinɔ bèkɔ̃nɛ,
Dii yã bíta kɛ̀we.
3 Dii yã bíta kɛ̀we,
ben wée pɔnnaa kɛɛ.

4 Dii, ǹ suwao wa gwena ziin,
lán nɛɛ̀ su kɔ̃n ío gbáan nà.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ tɔ̃̀ kɔ̃n wɛ́ɛ'ionɔ,
adeenɔ é kɛ̃ kɔ̃n gudakɛnaomɛ.
6 Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo kɔ̃n pɔ́wɛɛo kũna,
adee é ɛara à su kɔ̃n gudakɛnao
kɔ̃n ése bakaao sɛna.

127

Pɔ́ píngi nɛ́ ludangbaamɛ
Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Sulemanu dà.
1 Tó èe kɛ Dii bé à kpɛ́ bòro,
ɛ̃ndɛ̃ à bòrinɔɔ e zĩ pãa kɛɛmɛ.
Tó èe kɛ Dii bé à wɛ́tɛ dã̀kparo,
ɛ̃ndɛ̃ à dãkparinɔɔ e itɛ̃ kɛɛ pãmɛ.
2 Fɛɛna idɛ'idɛ, daɛna lezãndo,
zĩbãabãakɛna pɔ́blee yãnzi nɛ́ yã pãamɛ,
zaakɛ Dii è a gbɛ̃ yenzideenɔ gba kámmabona.

3 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ nɛ́ Dii gbaamɛ,
nɛ́nɔ nɛ́ à láadamɛ.
4 Lán kànɔɔ dɛ nà zĩ̀kari ɔzĩ,
lɛn n gɔ̃kparɛkɛgurɔ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔɔ dɛ lɛ.
5 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ à gbàra panańyo ũ,
tó à ibɛɛnɔ à lè gãalɛ, wí é à kũro.

128

Yã maaa kɛ̀ Dii vĩakɛri è ee
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩ
bensɔ̃ à tɛ́ à zɛ́n ũ.
2 Nɛ́ n zĩ àre ble,

nɛ́gɔ̃ aubarika vĩ, nɛ́gɔ̃ kuu aafia.
[3] N naɔ̃ égɔ̃ kú n ua
lán geepi lí nɛ́'iri bà,
n nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ égɔ̃ liga n teebuzi
lán kù lí ketenɔ bà.
[4] Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi
ègɔ̃ aubarika vĩ lɛ.

[5] Zaa Zayɔn Dii aubarika dangu
ai n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
À tó ǹ wɛ́ɛ si Yerusalɛmu nnamanalɛ,
[6] à tó ǹ n dionɔ e kɔ̃n wɛ́ɛo.

Dii Isarailinɔ gba aafia!

129

Isarailinɔ sa zaa ona ń ibɛɛnɔnɛ
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
[1] Zaa wa nɛ́ngo zĩ wà wɛ́ɛ tã̀wa gɛ̃̀n ũgbangba.
Isarailinɔ o:
[2] Zaa wa nɛ́ngo zĩ wà wɛ́ɛ tã̀wa gɛ̃̀n ũgbangba,
mɔde wèe fɔ̃ wà wa furo.
[3] Wà wa kpɛɛgura bú wì,
wà à dɔ̀rɔ kɛ̀ gbã̀agbãa.
[4] Dii maa,
à gbɛ̃ zaaanɔ bà zɔ̃̀we.

[5] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà Zayɔnnnɔ
sɔkpa kpɛɛ kɔ̃n wíyão.
[6] Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán sɛ̃̀ kɛ̀ bɔ̀ɛ kpɛ́ musu bà,
ai àgɔ̃ gbã à gàga.
[7] Eé sɛ̃̀kɛ̃ri ɔkũ paro,
eé bakaa kɛ à sí yi wà da gã̀nlo.
[8] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔ tón be,
Dii aubarika dańguro,
ke wà aubarika dańgu kɔ̃n Dii tɔ́o.

130

Wɛ́ɛdɔna Diizi
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
[1] Zaa í lɔ̀n ma wii pɛ̀ Diizi ma bè,
[2] Dii, ǹ ma yã ma,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi ǹ ma wɛ́ɛ gwa.
[3] Dii, tó nɛɛ̀ wa durunnɔ kɛ̃ ǹ diɛmɛ,
Dii, dé bé eé bɔɔ?
[4] Ḿbe ń durunkɛ̃nnɛna zɛ́ vĩ,
beee yãnzin wè vĩa kɛnnɛzi.

[5] Ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi, mɛ́ɛ à dãa,
à yãn má sɔ̃kpazi.
[6] Lán gudãkparinɔ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ gudɔnazi nà,

ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi dɛ́ńla,
ee, à dɛ gudãkparinɔ wɛ́ɛdɔna gudɔnazila.

7 A Isarailinɔ, à wɛ́ɛ dɔ Diizi,
zaakɛ Dii gbɛ̃kɛɛ vĩ,
à mìsina gbãaa vĩ papana.
8 Àmbe eé Isarailinɔ bo
aɔ̃ durunnɔ guu píngi.

131

Nana Diizi
Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà.
1 Dii, ĩadãna kú ma swɛ̃̀ guuro,
mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ gwa mà ń kɛ pɔ̃ɔpɔ̃ɔro,
mɛɛ̀ ɔ ká yã kɛ̀ dɛmalaaziro,
kesɔ̃ yã kɛ̀ zĩ'ũmɛɛ.
2 Lɛnlo! Ma a laasuu kɛ̀ do,
ma a làakari kpàɛ
lán nɛ́ yɔ̃miri kɛ̀ kú à da ɔzĩ bà,
ma nɔ̀sɛ dɛ lán nɛ́ yɔ̃miri pɔ́ bà.

3 A Isarailinɔ, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ Diizi
zaa tia ai gurɔ píngi.

132

Dauda boriinɔɔ vɛ̃ɛna kpatan Zayɔn
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Dii, ǹ tó Dauda yã gɔ̃ dɔngu
kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.
2 À la dà Diinɛ,
à lù sɛ̀ Yakubu Luda gbãadeenɛ à bè,
3 é gɛ̃ kpɛ́nlo,
é daɛ a gádoaro,
4 é we à igoba páro,
é tó ii na a wɛ́ɛnlo,
5 ai à gá guu eo Diinɛ
à kpɛ́ dɔ Yakubu Luda gbãadeenɛ.

6 Wa à baaru mà Ɛflata bùsun,
wa bɔa Yarimu bura.
7 Wà gá à kúkiia,
wà kúɛ à tinti aɛ.
8 Dii, ǹ fɛɛ ǹ su n pitakiia,
mpi kɔ̃n n ikokɛ àkpatio.
9 N gbàgbãrinɔ maakɛɛ da uta ũ,
n yãmarinɔ guda gɔ̃ dɔ.
10 Ǹton mìkpɛɛ zu kína kɛ̀ ń kànɛro
n zɔ̀bleri Dauda yãnzi.

11 Dii sì kɔ̃n a kuunao Daudanɛ,
à náanɛ vĩ, eé lɛ́ liɛro, à bè:

Mɛ́ n boriinɔ doke ká n kpatan.
12 Tó n boriinɔ ma bà kuunańyo yã̃ dà,
tó aɔ̃ yã̃ kɛ̀ má dàńnɛnɔ kũ̃na,
aɔ̃ boriinɔ égɔ̃ vɛ̃ɛ n kpatan gurɔ píngi.
13 Zaakɛ Dii Zayɔn sɛ̀,
à yezi àgɔ̃ dɛ a vɛ̃ɛkii ũ, à bè:
14 Guu kɛ̀n mɛ́gɔ̃ kún gurɔ píngi,
gura kɛ̀n mɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛnan, zaakɛ à ma pɔɔ gbàmɛ.
15 Mɛ́ aubarika dan maamaa,
mɛ́ pɔ́blee kpá à takaasideenɔa à mɔ́ḿma.
16 Mɛ́ mìsina da à sa'orinɔnɛ uta ũ,
ma yã̃marinɔ guda égɔ̃ dɔ.

17 Gwen mɛ́ Dauda bori kína gbã̃adee bɔn,
gwen kína kɛ̀ má kà tɛ́ égɔ̃ dɔn.
18 Mɛ́ wí da à ibɛɛnɔa,
à kífura égɔ̃ tɛ́ kɛɛ à mìa.

133

Kuuna kɔ̃o lɛdolɛ guu
Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà.
1 À gwa lán à maa bensɔ̃ à nna nà,
tó Luda gbɛ̃nɔɔ kuu kɔ̃o lɛdolɛ guu.
2 À dɛ lán kyakɛna nɔ́si
kɛ̀ wà kù Aruna mìa bà,
kɛ̀ plà à lɛ́tã̃nkakã̃a ai à kà à uta lɛ́a.
3 À dɛ lán wà be
Ɛmɔni kpíi bé èe kpaa bà Zayɔn kpiiinɔa.
Gwen Dii a aubarikadanguna dìɛn
wɛ̃̀ndi kɛ̀ eé yã̃aroo ũ.

134

Dii sáabukpana gwã̃avĩ
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 A Dii zĩ̃kɛrinɔ,
à Dii sáabu kpá a píngi,
amɔa kɛ̀ ée zĩ̃ kɛɛ Dii ua gwã̃avĩ̃nɔ.
2 À a ɔɔ sɛ́ musu Dii kúkii kpa,
à à sáabu kpá.

3 Zaa Zayɔn Dii aubarika daagu,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

135

Dii táakilɛna
1 Aleluya!
À Dii tɔ́ bɔ!
À Dii sáabu kpá, amɔa à zĩ̃kɛrinɔ!
2 Amɔa kɛ̀ eè zĩ̃ kɛ wa Dii bɛnɔ,
a gbɛ̃ kɛ̀ eègɔ̃ zɛna wa Luda uanɔ.

3 À Dii tɔ́ bɔ, zaakɛ à maa,
à à táaki lɛ́, zaakɛ beee bé à nna.
4 Dii Yakubu boriinɔ sɛ̀ a pɔ́ ũ,
à Isarailinɔ dìɛ a gbɛ̃ yenzideenɔ ũ.

5 Má dɔ̃ kɛ̀ Dii bíta,
wa Luda bé à dɛ tãanɔla ń píngi.
6 Dii è yã kɛ̀ à yezi kɛ
musu kɔ̃n tɔɔtɛo,
ísiaanɔ guu kɔ̃n a lɔ̀nɔo.
7 È tó lou sisi ai anduna lɛ́zɛkiia,
è tó lou ma kɔ̃n à pinao,
è bɔ kɔ̃n zàga'ĩao a pɔ́kaɛkiin.
8 À Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ
kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́ káakunɔ píngi.

9 À sèedanɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti,
à wɛ́ɛ tã̀ Fili'aunaa kɔ̃n a ìbanɔ ń píngi.
10 À boriinɔ kàatɛ pari,
à kína gbãadeenɔ dɛ̀dɛ,
11 Amɔrinɔ kí Siɔ̃
kɔ̃n Basã kí Oguo
kɔ̃n Kanaa bùsu kínanɔ ń píngi.
12 À ń bùsu sì à kpà
a gbɛ̃ Isarailinɔa túbi ũ.

13 Dii, n tɔ́ ègɔ kuu gurɔ píngi,
Dii, n yã égɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔn ai wa boriia.
14 Zaakɛ Dii é tó a gbɛ̃nɔ bɔ maa,
eé a zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.
15 Boriinɔ ń tãanɔ pì kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao,
gbɛ̃ntee ɔzĩinɔmɛ.
16 Aɔ̃ lɛ́ vĩ, mɔde aɔ̃è yã oro,
aɔ̃ wɛ́ɛ vĩ, mɔde aɔ̃è guu ero,
17 aɔ̃ swã vĩ, mɔde aɔ̃è yã maro,
aɔ̃è wesaa boro.
18 Aɔ̃ pìrinɔɔ sɛ̃nkpɛńyomɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ńzinɔ ń píngi.

19 Isarailinɔ, à Dii sáabu kpá!
Aruna boriinɔ, à Dii sáabu kpá!
20 Levi boriinɔ, à Dii sáabu kpá!
Dii vĩakɛrinɔ, à Dii sáabu kpá!
21 Aubarikadeen Dii ũ zaa Zayɔn,
àmɔ kɛ̀ kú Yerusalɛmu.
Aleluya!

136

Dii sáabukɛna

1 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

2 À Luda kɛ̀ dɛ tãanɔla sáabu kɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
3 À Dii kɛ̀ dɛ diinɔla sáabu kɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
4 Àmbe è dabuyã bítanɔ kɛ ado,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
5 À musu kɛ̀ kɔ̃n a ɔ̃ndɔ̃ɔo,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
6 À tɔɔtɛ kàɛ í musu,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
7 À pɔ́gupuri bítanɔ kɛ̀,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
8 À ɔfãntɛ̃ kɛ̀ à kí ble fãantɛ̃,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
9 À mɔvura kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ kɛ̀ aɔ̃ kí ble gwãavĩ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
10 À Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
11 À Isarailinɔ bɔ̀ɛ ń tɛ́,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
12 À a gà̃sã pòro kɔ̃n a iko gbãaao,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
13 À Isia Tɛ̃aa zɔ̃̀kɔ̃rɛ plaa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
14 À tò Isarailinɔ gɛ̃̀tɛ à dagura,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
15 À Fili'auna kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ kà Isia Tɛ̃aan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
16 À dɔ̀ a gbɛ̃nɔnɛ aɛ gbáan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
17 À kí bítanɔ lɛ̀ à nɛ̀,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
18 À kí gbãadeenɔ dɛ̀dɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
19 Amɔrinɔ kí Siɔ̃,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
20 Kɔ̃n Basã kí Oguo,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
21 À ń bùsu sì à gba dào,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
22 À kpà a zɔ̀bleri Isarailinɔa túbi ũ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
23 À dɔ̀ wa yãn wa gwena zaaan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
24 À wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
25 È pɔ́blee kpá pɔ́ sãnda píngia,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

26 À Luda Musude sáabu kɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

137

Zɛ̃zɔnɔ wiipɛna

1 Kɛ̀ wa vɛ̃ɛ Babilɔnu swaanɔ saɛ,
Zayɔn yã dɔ̀wagu, ben wa ɔ́ɔ dɔ̀.
2 Wa wa mɔrɔnɔ tò logona swagbara línɔa gwe.
3 Gwen gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ wa kũnanɔ bè wà lɛ̀ síńnɛ,
wa wɛ́ɛtãmmarinɔɔ yezi wà kɔ̃kɔ̃ ońnɛ,
wà Zayɔn lɛ̀nɔ doke síńnɛ.
4 Dian wé Dii lɛ̀nɔ sí nà
bori pãndenɔ bùsu guuu?
5 Tó n yã sã̀magu Yerusalɛmu,
ma ɔplaa ga.
6 Tó Yerusalɛmu yã e dɔmaguro,
tó mɛ́ɛ à diɛ ma pɔnnakɛna mì ũro,
ma nɛ́nɛ naɛ.

7 Dii, ǹ dɔ yã kɛ̀ Ɛdɔmunɔɔ kɛ̀n
zĩ kɛ̀ wà yã mɔ̀ Yerusalɛmunɛ
aɔ̃ bè: À gbɛ̃ à daɛ,
à gbɛ̃ à daɛ mámman.
8 Babilɔnudeenɔ nɛ́ pɔ́ kaatɛnanɔmɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ eé yã kɛ̀ á kɛ̀wee fĩa boaree ũ,
9 kɛ̀ eé a nɛ́nɔ kũkũ à ń pá gbɛ̀a.

138

Dii sáabukpana à gbɛ̃kɛ yãnzi

Dauda lɛ̀.
1 Mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbãadeenɔ aɛ.
2 Mɛ́ kúɛ mà aɛ dɔ
n kpɛ́ kɛ̀ kú adona kpa,
mɛ́ n tɔ́ bɔ n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛo yãnzi,
zaakɛ n n tɔ́ kɔ̃n n yão sɛ̀ lei dɛ pɔ́ píngila.
3 Kɛ̀ ma n sisi, n wemala,
ǹ ma kù kɛ gbãaa, ǹ ma swɛ̃̀ kpáɛ.

4 Tó anduna kínanɔ yã kɛ̀ ń ò mà,
aɔ̃ n sáabu kpá ń píngi, Dii.
5 Aɔ̃ lɛ̀ sí Dii yãkɛnanɔ musu,
zaakɛ Dii gakui bíta.

6 Baa kɔ̃n Dii kuunamusukɛɛo,
è gbɛ̃ kɛ̃sãnanɔ wɛ̃nda gwa,
è wɛ́ɛ pã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe daa wà kànɔla.
7 Baa tó wɛ́ɛtãmma lìgamazi,
nɛɛ̀ ma wɛ̃̀ndi dãkpa,
nɛɛ̀ ma ibɛɛnɔ pɔfɛ̃ kpáɛ,
nɛɛ̀ ma mì sí kɔ̃n n gã̀sã gbãaao.

8 Dii é yã kɛ̀ à ò papamɛ.
Dii, n gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
ǹton mamɔma kɛ̀ n ma kɛɛ tóro.

139

Dii yã sãnda píngi dɔ̃
Dauda lɛ̀.
1 Dii, n ma yã gwàgwa ń dɔ̃̀,
2 ń ma vɛ̃ɛna kɔ̃n ma fɛɛnao dɔ̃,
zaa zȁazã ń ma laasuunɔ dɔ̃.
3 Nɛɛ̀ ma táa'ona kɔ̃n ma daɛnao tàasi kɛ,
n kɔ̃ dɔ̃̀ kɔ̃n ma yãnɔ píngi.
4 Lɛ yã kpɛ́ à bɔ ma lɛ́n,
Dii, ń dɔ̃ sãnsãn.

5 Ń ligamazi kpɛɛ kɔ̃n aɛo,
n ɔɔ kúmala.
6 Dɔ̃na beee dɛmɛ dabuyã ũmɛ,
à dɛmala, ma ɔ̃ndɔ̃ɔ e káaro.

7 Mán mɛ́ gán mà kɛ̃ n Niniia?
Mán mɛ́ bàa sí mà gán mà koranzii?
8 Tó ma fɛɛ ma gaa musu, ń kú gwe!
Tó ma daɛkii kɛ̀ gɛ̀wãan, ńyɛ gwa!
9 Tó ma fɛɛ ma gaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
tó ma gaa vɛ̃ɛ ísia baa ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa,
10 baa gwemɛ má na n ɔzĩ,
nɛ́gɔ̃ ma kũna n ɔplaao.

11 Tó ma bè gusiaa damala,
ke gupuraa kɛ̀ ligamazii li gwãavĩ ũ,
12 guu ègɔ̃ siannɛro,
gwãavĩ ègɔ̃ dɛnnɛ lán fãantɛ̃ bàmɛ,
gupura kɔ̃n gusiaao ègɔ̃ sɛ̃nkpɛnnɛmɛ.

13 Ḿbe n ma guu kɛ̀,
n ma í kàsa ma da gbɛɛɛn.
14 Ma sáabu kɛ̀ kɛ̀nnɛ ma kɛna naasi vĩ
bensɔ̃ à yãbɔnsaɛ vĩ.
N yãkɛnanɔ è bɔ ń saɛ,
má dɔ̃ sãnsãn ma nɔ̀sɛn.
15 Gurɔɔ kɛ̀ n ma í kàsa nɛ́'isɔ guu,
ma wá kee utɛnannɛro.
Kɛ̀ ma mɛ̀ e lii asii guu gwe,
16 n wɛ́ɛ sì ma nɛ́gberelɛ.
Lán n ma gurɔɔ dìɛ nà píngi,
à lɛ́ kú n takadan
zaalɛ à kee e naaro.

17 Luda, n laasuu bɛ̀ɛ vĩmɛ maamaa,
à lɛ́ vĩro fá!
18 Tó má yezi mà naro,

aɔ̃ɔ pari dɛ bùsu'ãatɛ̃la.
tó ma vu,
mɛɛ̀gɔ̃ kúnyo ai tia.

19 Luda, tó nɛ́ gbɛ̃ zaaanɔ dɛdɛ dé?
À gumala a gbɛ̃dɛrinɔ!
20 N ibɛɛnɔ è n yã o kɔ̃n nɔ̀sɛ zaaao,
n tɔ́ bɛ̀ɛ vĩ n lɛ́nlo.
21 Dii, mɛɛ̀ za gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zanguunɔnloo?
Mɛɛ̀ gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛnzinɔ kãzi.
22 Má yãke vĩńnɛro, se zangu,
mɛɛ̀ ń diɛ ma ibɛɛnɔ ũmɛ.

23 Luda, ǹ ma gwagwa ǹ ma nɔ̀sɛ dɔ̃,
ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa ǹ ma laasuu dɔ̃.
24 Ǹ gwa tó má laasuu zaa ke vĩ,
ǹ ma da zɛ́ kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngia guu.

140

Aduakɛna gbɛ̃ zaaanɔ musu
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔa,
ǹ ma dãkpa gbɛ̃ pãsĩnɔ yãnzi.
2 Aɔ̃è yã zaaa laasuu lɛ́ ń swɛ̃̀ guu,
swèen aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ gurɔ píngi.
3 Aɔ̃è ń lɛ́ kɛkɛ lán mlɛ̃̀ bà,
aɔ̃ lɛ́gbɛ nɛ́ pitigoo sɛwɛɛmɛ.

4 Dii, ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ ɔ namaro,
ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa,
aɔ̃è lɛ́ kpakɔ̃sɔ̃ lɛ wà ma pãɛ.
5 Wadadeenɔ wɛ̀ɛ yɔ̃̀mɛ,
aɔ̃ takutɛɛ kpàkpamɛ,
aɔ̃ bà kpàmɛ zɛ́n.

6 Dii, ma bènnɛ: Ma Ludan n ũ,
ǹ swã kpá ma wɛ̃nda wiiizi, Dii.
7 Dii Luda, ma mìsiri gbãaa,
mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ ɔ kúmala zı̃̀lan,
8 ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ ń pɔyezi zɛ́ ero,
Dii, ǹton tó aɔ̃ lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na kɔ̃ sɛ́ro.

9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligamaziinɔ,
yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe ma kpákpaao wí ń musu.
10 Tɛ́yɔ̃ wãaa kúḿma, wà ń zu tɛ́n,
aɔ̃ si wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃é bɔnloo guu.
11 Ǹton tó gbɛ̃yakarinɔ zɛkii e anduna guuro,
ǹ tó kisira gɔ̃ gbɛ̃ pãsĩnɔ wɛɛ zɛna sai.

12 Má dɔ̃ kɛ̀ Dii è yã nnaa kpá wɛ̃ndadeenɔa,
è yã kɛkɛ takaasideenɔnɛ a zɛ́a.

[13] Yãpura, gbɛ̃ maaanɔ é n tɔ́ bɔ,
nɔ̀sɛpuradeenɔ égɔ̃ kú n aɛzĩ.

141

Mìsina aduakɛna
Dauda lɛ̀.
[1] Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi, ǹ kɛ kpakpaa,
tó ma n sisi, ǹ swã kpá ma yãzi.
[2] Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia
lán tuaetiti tɛ́sukpɛ bà.
Ǹ tó ma ɔ dɔna musu gɔ̃ dɛnnɛ
sa uusiɛ ona ũ.

[3] Dii, ǹ lɛ́sɔ damɛ ma lɛ́nɛ,
ǹ tó mà a lɛ́ fɔ̃.
[4] Ǹton tó yã zaaa ma swɛ̃̀ gáɛro,
lɛ màton kakɔ̃a kɔ̃n zaakɛrinɔ
ń yãzaakɛna guuro,
lɛ màton ń pɔ́ nnaanɔ bleńyoro.
[5] Tó gbɛ̃ maaa ma lɛ, à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀mɛmɛ!
Tó à kpã̀kɛ̃mazi, mɛ́ gíziro,
nɔ́si kɔ̃n a kpɛ̃̀omɛ.

Mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛ baabɔrɛ
lɛ gbɛ̃ zaaanɔ yãkɛna gboro.
[6] Tó wà ń gbãadeenɔ kà sĩ̀sĩgoo wɛ̀ɛn,
zaakɛrinɔ é sí kɛ̀ ma yã bé à nna.
[7] Lán wè yàka para à bùu fãakɔ̃a nà,
lɛn aɔ̃ wá égɔ̃ fãakɔ̃ana ń mirawɛɛ lɛ́a lɛ.

[8] Dii Luda, ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi,
ma nanzi, ǹton ma kpá gaaziro.
[9] Ǹ ma bɔ takutɛɛ kɛ̀ wà kpàkpamɛɛnɔn,
bà kɛ̀ zaakɛrinɔɔ kpàkpamɛɛ pìnɔ.
[10] Ǹ tó gbɛ̃ zaaanɔ si ń zĩnda bà guu,
mapi sɔ̃ mɛ́ gɛ̃tɛ aafia.

142

Aduakɛna gbɛ̀wɛɛn
Dauda aduakɛna gurɔɔ kɛ̀ à kú gbɛ̀wɛɛn.
[1] Mɛ́ɛ ɔ́ gbãaa dɔɔ Diinɛ,
mɛ́ɛ wɛ̃nda wii pɛɛ Diizi.
[2] Mɛ́ɛ ma yã'ɔ̃amma bɔɛɛnɛ,
mɛ́ɛ ma nawɛ̃akɛna tɔ̃kɛ̃ɛnɛ.
[3] Tó ma nɔ̀sɛ yàka búgubugu,
ḿbe nɛɛ̀gɔ̃ ma tá kɛ̀sɛ dɔ̃.
Wà takutɛɛ kpàkpamɛ ma zɛ́n.
[4] Ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ ma ɔplaa gwa,
gbɛ̃ke è ma yã daro.
Má nakii vĩ dɔro,
gbɛ̃ke è ma aafia gbekaro.

5 Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi ma bè:
Ḿbe ma utɛkii ũ,
ḿbe ma baka ũ andunan.
6 Ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
zaakɛ ma gɔ̃ múkumukumɛ.
Ǹ ma sí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛɛmaziinɔa,
zaakɛ aɔ̃ gbãaa dɛmala.
7 Ǹ ma bɔ kagurakɛna kɛ̀kiin,
lɛ mà n tɔ́ bɔ,
gbasa gbɛ̃ maaanɔ ligamazi
kɛ̀ n yã maaa kɛ̀mɛ yãnzi.

143

Kuuna ibɛɛnɔ ɔzĩ aduakɛna
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ swã kpá ma wɛ̃nda wiiizi,
ǹ wemala n náanɛ kɔ̃n n maaao yãnzi.
2 Ǹton yãkpaɛ kɛ kɔ̃n mamɔma n zɔ̀blerioro,
zaakɛ gbɛ̃kee taari sai n kiiaro.

3 Ma ibɛɛ pɛ̀ɛma à ma nɛ,
à tò má kú gusiaan
lán gbɛ̃ kɛ̀ gà zaa gìkɛna bà.
4 Ben ma nɔ̀sɛ yàka búgubugu,
ma kã gà.

5 Yã ziziinɔ dɔ̀magu,
mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n zĩkɛnanɔa,
mɛɛ̀ n yãkɛnanɔ wàari pá.
6 Ma a ɔɔ dɔnzi,
mɛɛ̀ n ni dɛɛ lán gukori è í ni dɛ nà.
7 Ǹ wemala kpakpaa Dii,
ma yɛ̃̀ɛ vĩ dɔro.
Ǹton mìkpɛɛ zumɛro,
lɛ màton gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sì gɛ̀wãannɔ bàro.
8 Ǹ n gbɛ̃kɛɛ ɔdɔamɛ kɔngɔ,
zaakɛ ḿbe má n náanɛ vĩ.
Ǹ ma da zɛ́ kɛ̀ dɛ mà sɛ́a,
zaakɛ ḿbe ma swɛ̃̀ tà n kiia.
9 Ǹ ma sí ma ibɛɛnɔa, Dii,
ḿbe ma nanzi.
10 Ḿbe ma Luda ũ,
ǹ n pɔyeziyã damɛ.
Ǹ tó n Nini maaa dɔmɛ aɛ gusararaan.
11 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n tɔ́ yãnzi, Dii,
ǹ ma bɔ yã'ɔ̃amma guu n maaa yãnzi.
12 Ǹ ma ibɛɛnɔ kaatɛ n gbɛ̃kɛɛ yãnzi,
ǹ ma zangurinɔ dɛdɛ ń píngi,
zaakɛ n zɔ̀blerin ma ũ.

144

Aduakɛna mìsina yã musu
Dauda lɛ̀.
1 Aubarikadeen Dii ma gbɛ̀si ũ,
è zì̃kana dadamɛ,
è ma ɔɔ tòto kɛ zì̃kana yãnzi.
2 Àmbe ma utɛkii ũ, è gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ,
à dɛ ma zɛki gbãaa ũ, è ma mì sí.
À dɛ ma sɛngbango ũ kɛ̀ mɛɛ̀ nazi,
è tó boriinɔ mì siɛmɛ.

3 Dii, bɔ́n gbɛ̃ntee ũ
kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
4 Gbɛ̃ntee dɛ lán kàsa kpíi bàmɛ,
à wɛ̃̀ndi è gɛ̃tɛ lán ɔra bà.

5 Dii, ǹ musu naɛ ǹ pita,
ǹ ɔ kɛ kpiiinɔa lɛ aɔ̃ tɛ́sukpɛ bɔ.
6 Ǹ tó lou pí ǹ gbɛ̃nɔ fãakɔ̃a,
ǹ kà fã ń tɛ́ aɔ̃ lɛkɔ̃a.
7 Ǹ ɔ bɔ zaa musu ǹ ma kũ,
ǹ ma bɔ í bíta guu,
ǹ ma sí bori zì̃tɔnɔa.
8 Ɛgɛtona ń lɛ́ pà,
aɔ̃è ɔ pãɛ kɔ̃n lùsɛna pãao.

9 Luda, mɛ́ lɛ̀ dufu sínnɛ,
mɛ́ n táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔ bà mɛ̀n kurideeo,
10 mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ tó kínanɔ zì̃ ble,
nɛɛ̀ n zɔ̀bleri Dauda bɔ fɛ̃ɛda pãsĩ lɛ́zĩ.

11 Ǹ ma sí ǹ ma bɔ bori zì̃tɔnɔ ɔzĩ,
ɛgɛtona ń lɛ́ pà,
aɔ̃è ɔ pãɛ kɔ̃n lùsɛna pãao.

12 Wa nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ é fɛɛ ń gɔ̃kparɛkɛgurɔ
lán lí kɛ̀ nnaa mà bà,
wa nɛ́nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ dɛ
lán kíbɛ wesagba kɛ̀ wà zãa blèa bà.
13 Wa dɔ̃̀nɔ é pa kɔ̃n pɔ́ bori sãnda píngio.
Wa sãanɔ é kɔ̃ lɛo wàa do,
aɔ̃é ká bɔrɔ ũgbangba wa kpàsan.
14 Wa zùnɔ égɔ̃ dɛ nɛ́dandeenɔ ũ,
nɔ̀bɔɛna égɔ̃ kuuro,
lagona égɔ̃ kuuro,
wɛ̃nda'ɔ́ɔdɔna égɔ̃ kú gãalɛro.

15 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kuuna dɛ lɛɛnɔ ũ,
aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ Dii dɛ ń Luda ũunɔ ũ.

145

Dii táakilɛna a maakɛna yãnzi
Dii táaki kɛ̀ Dauda lɛ̀.
1 Mɛ́ n táaki lɛ́, ma Luda ma Kína,
mɛ́gɔ̃ n tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi.
2 Mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa lán guu e dɔɔ nà,
mɛ́gɔ̃ n táaki lɛɛ yãana sai.
3 Dii bíta, à kà wà à táaki lɛ́,
à bítakɛ lɛ́ vĩro.
4 Kpàɛnɔ é n yãkɛnanɔ sáabu kpá Wurenɔnɛ,
aɔ̃é n yãbitakɛnanɔ kpàakpa kɛ.
5 Aɔ̃é n maakɛ bíta gakuide yã o,
mɛ́ n yãbɔnsaɛkɛnanɔ laasuu lɛ́.
6 Aɔ̃é n yãkɛna naaside gbãa yã o,
mɛ́ n bítakɛɛ tɔ̃kɛ̃ńnɛ.
7 Aɔ̃é n maakɛ bíta baaru kpá,
aɔ̃é guda kɛ n yãzɛdekɛnanɔ yãnzi.

8 Dii sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao,
è pɔ fɛ̃ kpaaro, à gbɛ̃kɛɛ vĩ bíta.
9 Dii è à maaa kɛ baade píngiɛ,
è a pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ wɛ̃nda gwa ń píngi.
10 Pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀nɔ é n sáabu kpá ń píngi,
n yãmarinɔ é n tɔ́ sɛ́ lezĩ, Dii.
11 Aɔ̃é n kpata gakui gari kɛ,
aɔ̃é n iko gbãa yã o,
12 lɛ gbɛ̃ píngi n yãbitakɛnanɔ dɔ̃
kɔ̃n n kpata maa gakuide yão.
13 N kpata nɛ́ kpata yãanasaimɛ,
nɛ́gɔ̃ dɛ kí ũ ai wa boriia.

Dii náanɛ vĩ yã kɛ̀ à ò píngi musu,
à sùu vĩ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ ń píngi.
14 Dii è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e lɛɛɛnɔ kũ,
è gbɛ̃ kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̀ḿmanɔ fɛɛ.
15 Pɔ́ píngi wɛ́ɛ dɔnzi,
nɛɛ̀ pɔ́blee kpáḿma à gurɔɔa.
16 Nɛɛ̀ ɔ porońnɛ pɔ́ mɔ́ḿma,
nɛɛ̀ pɔ́ píngi pɔyezi bɔkɔ̃tɛnɛ.

17 Dii yãkɛnanɔɔ maa píngi,
à gbɛ̃kɛɛ vĩ a yã píngi kɛna guu.
18 Dii kĩi kɔ̃n a sìsirinɔ ń píngi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à sísi kɔ̃n yãpuraaonɔ.
19 È a vĩakɛrinɔ pɔyezi bɔkɔ̃tɛńnɛ,
è ń wiipɛna ma à ń mì sí.
20 Dii è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeaziinɔ dãkpa ń píngi,
mɔde eé zaakɛrinɔ kaatɛ.

21 Dii táakilɛna égɔ̃ da ma lɛ́n,
pɔ́ píngi gɔ̃ à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔɔ gurɔ píngi.

146

Dii làakaridɔna wɛ̃ndadeenɔa

1 Aleluya!
Ma swɛ̃̀, ǹ Dii táaki lɛ́.
2 Mɛ́gɔ̃ Dii táaki lɛɛ ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mɛ́gɔ̃ lɛ̀ sii ma Ludanɛ ai ma kuuna lɛ́n.

3 Àton náanɛ dɔ gbãadeenɔaro,
mìsina kú gbɛ̃ntee kiiaro.
4 Tó aɔ̃ wɛ̃̀ndi tà, aɔ̃è ɛara wà gɛ̃ bùsun,
zĩ beeean yã̀ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛa è yãa.

5 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Yakubu Luda de à dɔnlɛri ũu ũ,
kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔ Dii a Ludazi,
6 musu kɔ̃n tɔɔtɛo Kɛ̀ri,
ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi.
Dii náanɛ vĩ gurɔ píngi,
7 è yã sí kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe gbãaa mɔɔńnɛnɔo,
è pɔ́blee kpá nɔadɛrinɔa.
Dii è bà poro gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yinanɔa,
8 Dii è vĩ̀anɔ wɛ́ɛ wɛ̃ńnɛ,
Dii è gbɛ̃ kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̃̀ḿmanɔ fɛɛ,
Dii ègɔ̃ ye gbɛ̃ maaanɔzi.
9 Dii è bɔ̀amɔnɔ gwa,
è ɔ da gyaanɔnɔa kɔ̃n tonɛnɔ,
mɔde è zɛ́ yãkɔ̃tɛ gbɛ̃ zaaanɔnɛ.

10 Dii ègɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
Zayɔndeenɔ, a Luda ègɔ̃ kuu ai a boriia.
Aleluya!

147

Pɔ́ píngi kú Luda ɔzĩ

1 Aleluya!
Lɛ̀sina wa Ludanɛ maa,
à nna bensɔ̃ à kɔ̃ sìo wà à táaki lɛ́.

2 Dii e Yerusalɛmu fɛɛɛ dɔ,
èe Isaraili zĩ̀zɔnɔ kaakɔ̃a, èe ɛara à suńyo.
3 È gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ yàkanɔ làakari kpáɛńnɛ,
è ń bɔ̀ pípińnɛ.
4 À sɔsɔnɛnɔ lɛ́ dɔ̃,
è ń baade sísi a tɔ́a.
5 Wa Dii bíta, à iko vĩ maamaa,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ lɛ́ vĩro.
6 Dii è zĩndabusarinɔ gba gbãaa,
mɔde è ɔ tɔ̃ zaakɛrinɔa ai tɔɔtɛa.

7 À lɛ̀ sí Diinɛ kɔ̃n à sáabukɛnao,
à wa Luda táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo.
8 È tó lou sisi,

è tɔɔtɛ gba lou,
è tó sɛ̃̀ bɔɛ sɪ̃̀sɪ̃nɔa.
9 È pɔ́blee kpá nɔ̀bɔnɔa
kɔ̃n gbáa kãnkãna nɛ́nɔ, tó aɔ̃ɔe wii pɛɛ.
10 Èe kɛ sɔ̃ gbãakɛɛ bé è kánɛro,
èe kɛ gɔ̃sagbãakɛɛ bé è kɛnɛro.
11 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à vĩa vĩinɔ bé è kánɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ à gbɛ̃kɛɛzinɔ.

12 Yerusalɛmudeenɔ, à Dii tɔ́ bɔ,
Zayɔndeenɔ, à a Luda táaki lɛ́.
13 Zaakɛ è aubarika daagu,
è a wɛ́tɛ bĩilɛnɔ gbãaa kaaraare.
14 È a gba aafia ai a bùsulɛ lɛ́n,
è pɔ́bori maaa kpáawa à mɔ́awa.

15 È yã o à kpãsã tɔɔtɛnɛ,
à yã è ká gɔ̃ɔgɔ̃ɔ.
16 È tó lougbɛ kwɛ́ púu lán buu bà,
è tó kpíi kpá lán túbu bà,
17 è lougbɛ fã lán gbɛ̀kɔsɔ bà.
Dé bé eé fɔ̃ à zɛ à ĩa yĩizi?
18 È yã o à kpãsã, lougbɛ è yɔ́,
è ĩa gbarɛ, à í è bàa lɛ́.

19 È tó Yakubu boriinɔ gɔ̃ a yã dɔ̃,
è doka kɛ̀ a dìɛnɔ da Isarailinɔnɛ.
20 Èe beee kɛ bori pãnde kenɛro,
aɔ̃ɔ à yãdiɛnanɔ dɔ̃ro.
Aleluya!

148

Dii pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ à táakilɛna

1 Aleluya!
À Dii táaki lɛ́, à bɛdeenɔ,
à à táaki lɛ́ zaa musu!
2 À à táaki lɛ́, à malaikanɔ a píngi,
à à táaki lɛ́, à ìbanɔ a píngi!
3 À à táaki lɛ́, ɔfãntɛ̃ kɔ̃n mɔvurao,
à à táaki lɛ́, sɔsɔnɛ ínnaanɔ píngi!
4 À à táaki lɛ́, bàtuma musumusu pɔ́nɔ
kɔ̃n í kɛ̀ da ludambɛɛlaanɔ.
5 Aɔ̃ Dii tɔ́ bɔ,
zaakɛ à yã ò, ben aɔ̃ɔ kuu.
6 À ń pɛpɛ ń pɛ́kiia
lɛ aɔ̃gɔ̃ kú gwe gurɔ píngi,
à doka dìɛńnɛ, aɔ̃é fɔ̃ wà vĩàlaro.

7 À Dii táaki lɛ́, pɔ́ kɛ̀ kú tɔɔtɛnɔ,
kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ kɔ̃n ísia lɔ̀nɔ,

8 kɔ̃n loupinao kɔ̃n lougbɛo kɔ̃n lousisinao
kɔ̃n zàga'ĩa kɛ̀ è mì siɛ à yãnɛo,
9 kɔ̃n kpiiinɔ kɔ̃n sɪ̀sĩnɔ píngi
kɔ̃n lí nɛ́'irinɔ kɔ̃n sida línɔ píngi,
10 kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ píngi
kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔ,
11 kɔ̃n anduna kínanɔ kɔ̃n boriinɔ píngi
kɔ̃n kínɛnɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔ ń píngi,
12 kɔ̃n gɔ̃kparɛnɔ kɔ̃n nɔkparɛnɔ ń píngi,
gbɛ̃nsi nɛ́ féte.
13 Aɔ̃ Dii tɔ́ bɔ,
zaakɛ à mɛ̀n doo tɔ́ bé à bíta,
à gakui dɛ musu kɔ̃n tɔɔtɛo pɔ́la.
14 À kí kà a gbɛ̃nɔnɛ,
kɛ̀ à yãmarinɔ è à táaki lɛ́,
Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kĩionɔ.
Aleluya!

149

Dii gbɛ̃nɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n boriinɔo

1 Aleluya!
À lɛ̀ dufu sí Diinɛ,
à à táaki lɛ́ à gbɛ̃nɔ kakɔ̃ana guu.
2 Isarailinɔ pɔɔ kɛ nna ń Kɛ̀ria,
Zayɔndeenɔ pɔnnaa kɛ kɔ̃n ń kínao.

3 Aɔ̃ ɔ̃ wã wà à tɔ́ bɔ,
aɔ̃ à táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo kɔ̃n sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o.
4 Zaakɛ Dii gbɛ̃nɔ yã è kánɛ,
è mìsina fùra kú zĩndabusarinɔnɛ.
5 Dii yãmarinɔ pɔnna wii pɛ́ ń zɪ̀blena yãnzi,
aɔ̃ guda dɔ ń daɛbɔ musu.

6 Luda táakilɛna gɔ̃ da ń lɛ́n,
fɛ̃ɛda kpaplaplaaa gɔ̃ naa ń ɔzĩ,
7 lɛ aɔ̃ gɛ̃ɛ boo boriinɔa,
aɔ̃ wɛ́ɛ tão bùsu píngi gbɛ̃nɔa,
8 lɛ aɔ̃ ń kínanɔ yiyi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ,
aɔ̃ mɔ̀gata ká ń wɛ̃ɛnɛnɔa,
9 lɛ aɔ̃ yã dańla lán à kɛ̃na takada guu nà.
Gakui kɛ̀ Dii yãmarinɔ é een gwe.
Aleluya!

150

Dii táakilɛna

1 Aleluya!
À Luda táaki lɛ́ à kúkiia,
à à táaki lɛ́ bàtuma bíta guu.
2 À à táaki lɛ́ à gbãakɛ yãnzi,
à à táaki lɛ́ kɛ̀ à bíta dɛńla yãnzi.

3 À à táaki lɛ́ kɔ̃n kãkãkipɛnao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo kɔ̃n kungidio.
4 À à táaki lɛ́ kɔ̃n gã̀gão kɔ̃n ɔ̃wãnao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n googeo kɔ̃n kureo.
5 À à táaki lɛ́ kɔ̃n sɛ̃̀gɛ̃panao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n sɛ̃̀gɛ̃ ɔ́ gbãaao.
6 Pɔ́ bɛ̃ɛ píngi, à Dii táaki lɛ́!
Aleluya!